

Bagung Pinegsulutan et Empu'

Brooke's Point Palawano 2013 Edition

This Bible is copyrighted by Wycliffe Bible Translators (Wycliffe.org) and is printed with permission by the Digital Bible Society (dbs.org) for non-commercial use.

This Bible is available for free download in a variety of digital formats at dbs.org/bibles.

Mateo	4
Markus	27
Lukas	40
Juan	64
Keradya	81
Roma	102
1 Korinto	112
2 Korinto	121
Galasia	127
Epeso	131
Pilipos	135
Kolosas	138
1 Tesalonika	141
2 Tesalonika	144
1 Timoteo	146
2 Timoteo	149
Tito	152
Pilemon	154
Hebreo	155
Jakob	163
1 Pedro	166
2 Pedro	170
1 Juan	172
2 Juan	175
3 Juan	176
Judas	177
Pebunayag	179

Mateo

Kepurisan et itueng Surat i Mateo

Ating Menungang Abar sigun ki Mateo, atin megpesebanar na si Jesus ating ipinengtange' na Mememawi' dut menge' taaw na gaay dye mengan-del Empu'. Sabab lang dut ki Jesus, tinuman et Empu' kenyeng menge' tinange' et ating nekeuna neng pingmeupakatan dut pinili' Ye na bangsa na Israel, atin menge' taw' t Judio.

Ating Menungang Abar na itue, diki lang dut binangsa Judio lang, ba' diki apang dut ginsa' t taaw atu' t sengkedunyaan. Seukat selus si Jesus in neng Yegang et Empu' banar dut langit negmendyaring taaw beke' liminegdeng dut menge' taw' t Judio atue' t dunya' supaya tulduen kedye pa-sal et bagung dalam kesurung dut Empu'.

Netedat et menunga ating menge' neinabu na nesurat dut buuk i Mateo pasal et biyag i Jesus ganang Ya atue' t dunya. Maya ating menge' tutu-ran pasal pegyegang ki Jesus, ating pegbewtismu beke' pegtuksu' Kenye, Kenyeng pegpitua, pegtuldu' beke' pegpepenunga dut probinsiya et Galilea. Tinuturan gasi atue pasal et seringkuar i Jesus tihad Galilea dut lungsud et Jerusalem, beke' menge' neinabu dut emuring linggu et Keny-eng biyag.

Simingked itue dut pegkeransang ki Jesus dut krus seked natey, beke' pasal Kenyeng pegbiyag peuli'. Atu' t tuturan na itue, si Jesus ipinekilala bi-lang metaas na nununuldu' na maya kependyarian megpereti' et Keseraan et Empu', beke' pasal et Kemilikan et Empu'. Sabab et pengandel tyu ki Jesus, mekedyari tyu megbiyag peuli' gasi abit Empu' banar dut langit, eset Kemilikan Ye, na' atin ne Menungang Abar kityu.

Ketulduan et itueng Surat

Listaan et menge' Keupu'upuan i Jesus neng Kristo 1:1-17

Kepenggenakan i Jesus neng Kristo 1:18—2:23

Ating Pegsukuan i Juan neng Mememewtismu 3:1-12

Ating Pegbewtismu i Jesus beke' Pegtuksu' i Seytan 3:13—4:11

Ating Pegsukuan i Jesus dut Probinsiya et Galilea 4:12—18:35

Pitua dut Bukid 5:1—7:29

Ketulduan is Jesus Kristo eset menge' taaw 8:1—12:50

Menge' Beleybey pasal dut Kemilikan et Empu' dut Langit 13:1—18:35

Keradya i Jesus tihad dut Galilea seked dut Jerusalem 19:1—20:34

Ating Emuring Linggu et biyag i Jesus beke' Kepeteyan ye 21:1—27:66

Pegbiyag Peuli' i Jesus beke' menge' Pegpepebiri' Ya 28:1-20

Kesuratan et Pengkatan i Jesus Kristo

(Lukas 3:23-38)

Itue kesuratan et pengkatan i Jesus Kristo. Ya in mawa' dut peng-katan i Surutan Dabid tagna'. Itueng Surutan Dabid mawa' gasi' t pengkatan et upu'upuan i Abraham tagna' ti'.² Si Abraham in ama' i Isaak, si Isaak gasi tu', ama' i Jakob. Si Juda beke' ketipusdan ye in, ama' dye si Jakob.³ Menge' yegang i Juda dut ki Tamar de Peres beke' si Sera. Si Peres tu', ama' i Esrom na ama' i Aram.⁴ Si Aram in, ama' i Aminadab. Si Aminadab gasi in, ama' i Naason na ama' i Salmon.⁵ Yegang i Salmon dut ki Rahab in, si Boas. Yegang gasi i Boas dut ki Rut, si Obed. Si Obed in, ama' i Jesse.⁶ Si Jesse in, ama' i surutan Dabid ta-gna' ti'. Yegang i surutan Dabid dut esawa i Urias nekeuna ti', si Solo-mon.

⁷ Si surutan Solomon gasi in, ama' i Roboam na ama' i Abias. Si Abias tu', ama' i Asa.⁸ Si Asa in, ama' i Josapat na ama' i Joram. Si Joram tu', ama' i Osias.⁹ Itueng si Osias, ama' i Jotam na ama' i Akas. Si Akas tu', ama' i Esekias.¹⁰ Si Esekias in, ama' i Manases na ama' i Amon. Na si Amon tu', ama' i Josias.¹¹ Si Jekonias beke' ketipusdan ye in, ama' dye si Josias. Atin masa lineges dye negpeubu' menge' taw' t Judio dut bangsa et Babilonia.

¹² Pegketbes pegpeubu' dut bangsa et Babilonia, si Jekonias in, ama' i Salatiel na ama' i Sorobabel.¹³ Si Sorobabel tu', ama' i Abiud na ama' i Eliakim. Si Eliakim gasi in, ama' i Asor.¹⁴ Si Asor in, ama' i Sadok na ama' i Akim. Si Akim gasi tu', ama' i Eliyud.¹⁵ Si Eliud tu', ama' i Ele-asar. Si Eleasar gasi in, ama' i Matan na ama' i Jakob.¹⁶ Itueng si Jakob, ama' i Jose na esawa i Maria. Si Maria tu', indu' i Jesus na pegbetengan si Kristo, ingin bersen, ya in piniling surutan et Empu'.

¹⁷ Angkansa, ginsan in sempulu' epat neglatun-latun pengkatan me-wanan ki Abraham seked ki Surutan Dabid. Sempulu' epat neglatun ga-si mawa' ki Dabid seked dut leges neng pegpeubu' et Babilonia. Indyari, sempulu' epat latun gasi mewanan eset pegpeubu' dut Babilonia seked ki Kristo.

Pegkeganak ki Jesus Kristo

(Lukas 2:1-7)

¹⁸ Kwantin neinabu pegkeganak ki Jesus Kristo. Na si Maria in, keny-eng indu' beke' si Jose tu', megdutanang ne, segwa', mura dye nebulun, si Maria in megebteng ne sabab et kewasa et Empung Nakem.¹⁹ Si Jose tu', tunang i Maria, metigna'. Angkansa, pikir ye na tagu' yeng butasan ya, sabab mendi' ye ipeleew si Maria.²⁰ Sasat pegpipikiran i Jose itue, maya dereakan et Empu' neperenta kenye set seled teginep, kwan, "Jo-se, keupu'upuan i Surutan Dabid, kas takut peburui' na pebulun ki Ma-ria sabab ya pegmengirem sabab et Nakem et Empu'.²¹ Indyari, meg-yegang ya et sembatung lelaki beke' itue pengeranan mu' t si Jesus, 'sa-bab ya in mememawi' et kedusaan et menge' taaw na nemegkesala'."

²² Ginsan itue neinabu apang metuman pegsugiran et Empu' tagna' ti' pebiya' et tarus ye neng si Isaias, kwan,

²³ "Megmengirem itueng sembatung budyang, pegketbes megyegang et sembatung lelaki. Indyari, ngerana' t Imanuel, '†† gay bersen eset si-nalin, 'Iba tyu Empu'."

²⁴ Pegka' neketiyag ne si Jose, inandel ye tahag et dereakan et Empu'. Indyari, megbulun dye ne de Maria.²⁵ Temed kaya inulid i Jose si Maria seked nengganak itue et sembatung memulek na lelaki, pinengeranan ye' t Jesus.

Si Jesus in Pinengganak eset Lungsud et Betlehem

2 Ganang si Jesus in pinengganak eset lungsud et Betlehem, dut bangsa et Judea, tagnang ketimpuan i Surutan Herodes. Alu', ne-mengdateng taw' t mependey dye sumiyek et bituen dut lungsud et Jerusalem mewanan eset sebangen.² Dye in nemengingkut, kwan,

† JESUS - retian et itueng ngaran 'Mememawi', sabab ba' umur ye ne, ya megmendyaring ating simaya' dut Empu' apang puwasen et sala' et ginsa' t taw na sebarang mengandel et Empu'. Juan 3:16. †† Isaias 7:14.

"Embe ne pinengganak neng surutan et menge' taw' t Judio? Nebiri' kay ne bituen netenda' na ipegyegang na ya. Angkansa, natu' kay apang bentugen ya."

³ Ganang nekingeg itue i Surutan Herodes, nebenseng ne ya. Kwantin gasi ginsa' t taw' t Jerusalem. ⁴ Angkansa, tinimung ye ginsang pegibuten neng menge' pari' beke' menge' menunuldu' et Keseraan et taw' t Judio, iningkut kedye, kwan, "Embe taku' penggenakan ki Kristo?"

⁵ Kwan dye, "Dut lungsud et Betlehem, eset probinsiya et Judea, sabab kwantin ne sinurat et tarus tagna' ti', kwan,

⁶ "Na Betlehem, lungsud eset Judea, asal diki peemuri eset menge' megunang lungsud et Judea, sabab eset dimu mewanang sembatung pegibuten na mekepegegwla eset daken neng taw' t Israel." †

⁷ Ganang nesewran itue, tagu' ne pinetingkag i Herodes menge' meutek neng taaw. Indyari, inintetew kedye ba' kengyan neperenta bituen in. ⁸ Pineruntin dye ne dut lungsud et Betlehem, kwan, "Sumurung kew beke' tulusa' myu banar yengyegang in. Ba' netulus myu ne, isugira' myu megtuy daken, apang keruntin ku gasi mekebantug kenye." ⁹ Pegkekingeg dye' t beres et surutan, neglahyun dye gasi. Na', bituen neng neperenta kedye in, atin ne pegsusunsunen dye megpepanew seked nekerateng eset tengteng et peglegdangan et yengyegang in. ¹⁰ Ganang nebiri' dye na nepetaren ne bituen in, kiminsan dye ne banar. ¹¹ Pegdateng dye dut benwa, siminled dye, nebiri' dye yengyegang in eset indu' yeng si Maria. Siminelukud beke' binantug dye ya. Tinukasan dye kedye eng susunaan. Pegketbes binggye kenye pegbibiten dyeng bulawan, kamanyang sampay mergang bebengluen neng mira.

¹² Na timpu ne mugad dye, muli' dut lungsud dye dut lein bebyaan, sabab tinehagan kedye et Empu' set seled teginep na endey dye peuli' dut ki Surutan Herodes.

Teginep i Jose Teyeg Empu'

¹³ Pegugad dye, alu', neperenta ki Jose set seled teginep sembatung dereakan et Empu', kwan, "Ganang ketiyag ke ne, ipebeyaa' megtuy yengyegang beke' indu' ye in melegyu dut bangsa et Egipto. Kas kew ugad duntin selyu lang ba' kesugid ku ne dimu, sabab pegpeperuan i Herodes peteyen ating yengyegang."

¹⁴ Angkansa, megtuy timinyag si Jose atin neng gebi, pinebaya' ye yengyegang beke' indu' in, surung dut bangsa et Egipto. ¹⁵ Indyari, duntin ne linedengan dye seked natey si Herodes. Ginsan itue neinabu apang metuman binres et Empu' pebiya' et tarus, kwan, "Tiningkag ku dakeng yegang mawa' t bangsa et Egipto."

Ipinatey menge' Merinek na Yengyegang

¹⁶ Ganang nesewran i Herodes na inekalan lang ya et menge' meutek neng taaw, neirek-irek ya banar. Indyari, dineakan ye pemeteyen ginsang keyegangan neng lelaki eset Betlehem, sampay pelilibut neng nelkepa' t ating lungsud, megumur et duwang teun pesanad, sigun eset timpu na neintatew ye eset menge' meutek neng taaw. ¹⁷ Indyari, neuman ne binres i Jeremias neng tarus et Empu', kwan,

¹⁸ "Nekingeg mebasag neng siyak sampay meglalam dut lungsud et Rama. Peglalaman i Raket menge' yegang ye, mendi' ye ne peimuyuk, sabab patey ne." ††

¹⁹ Ganang natey ne si Herodes, na', neperenta set seled teginep i Jose dereakan et Empu' dut bangsa et Egipto, kwan, ²⁰ "Pegtiyag ne, bita' ne muli' dut bangsa et Israel megindu' in, sabab nemematey ne nememahum peteyen ating yengyegang." ²¹ Pegketiyag ye, binibit ye ne itueng megindu' dut bangsa et Israel.

²² Temed ganang nekingeg i Jose na yegang i Herodes neng si Arkilao surutan dut probinsiya et Judea, siminubli' et ama' ye, timinakut ne ya meglembus duntin. Pegketbes pinesewd gasi ki Jose set seled teginep. Angkansa, siminurung dye ne dut probinsiya et Galilea. ²³ Pegdateng duntin, liminegdeng dye ne dut Nasaret apang metuman binres et menge' tarus na ya in ingerana' t Nasareno. ‡

Si Juan neng Mememewtismu Simimbut dut Kelnangan

(Markus 1:1-8; Lukas 3:1-18; Juan 1:19-28)

3 Ba' meumur ne si Jesus, megpeabar si Juan neng mememewtismu dut kelnangan et Judea. ² Kwan ye, "Pegsusun kew ne, sabab diki ne mekwit megmilik ne atue Empu'!" ³ Na pasal ki Juan pegbersen i Isaias neng tarus et Empu' tagna' kwan, "Maya pegpeabar dut kelnangan, kwan ye, 'Penyapa' beke' tignai' myu bebyaan et Begerar na' Empu'!"

† Mikas 5:2. Sinugid et Empu' itue pitung gatus teun ne lagi. †† Jeremias 31:15. ‡ NASARET - sembatung lungsud dut bangsa et Israel. Dut pikiren et menge' taaw, kaya menunga keliwan mawa' duntin.

⁴ Itueng si Juan megbebadyu', bulbul et kamelyo samat ki tarus Elias tagna' ti'. †† Megbebakes gasi si Juan et kulit et sapi', sampay kenyang kekanan kumetumban beke' deges. ⁵ Indyari, nemengduntin kenye taw' t Jerusalem sampay ginsan et menge' lungsud et Judea sampay meglegdeng dut megsembelang bagi' et danum et Jordan. ⁶ Binewtismuan dye i Juan dut danum et Jordan, diningan dye ne pegsugid et kedye eng keselaan dut Empu'. ⁷ Pegkebiri' ye mekansang pari' na Pariseo beke' pari' na Saduseo †† nepekabi' apang megrebewtismu kenye, sinugid ye kedye, kwan, "Kemyu samat menge' merunding neng seli'! Pebiri' biri' lang na pegsusun kew! Sinu negpesewd apang mepelegyuan myu megderateng neng kedusaan et Empu'?" ⁸ Ipebirina' myu teyen pebiya' et keradya na negsusun kew ne banar! ⁹ Beke' iba, kasi' myu pegpikira' na diki medusaan kew' t Empu' sabab keupu' upuan kew i Abraham. Sabab Empu' mekebaal et tantung keupu' upuan i Abraham mewana' t itueng menge' batu ba' keilangan ye. ¹⁰ Petetangan ne kapa set puu' t kayu, sabab ginsan menge' kayu na kaya megbua' et menunga, pegputken Ye, pegketbes itimbag dut apuy. Dusaen et Empu' kemyu samat kwantin. ¹¹ Pegbewtismuan ku kemyu et danum. Itue tenda' et pegsusun et dimyung menge' keselaan. Temed, maya megderateng dut emurian ku na mekse set daken. Diki katu ku kenye, etawa patut na misan mi-bit et tempa' ye. Ya in gasi memewtismu dimyu et Nakem et Empu' beke' et apuy. ¹² Sembatu negang supama sugiren ku dimyu pasal et dusaen et Empu'. Antangan ye, pegkekeptan ye ne nigu apang mepeliran seked mepunpun ye dut beblaran. Timungen ye ne legas in, temed apa in tutungen ye dut apuy neng kaya pepeteyan misan ingyan."

Binewtismuan si Jesus

(Markus 1:9-11; Lukas 3:22)

¹³ Indyari, mewanan i Jesus dut lungsud et Galilea, surung dut danum et Jordan. Inagap ye si Juan apang megrebewtismu kenye. ¹⁴ Linaang ya i Juan, kwan, "Subali' aku key teyen bewtismuan mu, temed ikew key gay pegbewtismu daken!" ¹⁵ Indyari, timinubag kenye si Jesus, kwan, "Pesari' mena na buwatan te itue, apang metuman ba' enu ingin et Empu'." ¹⁶ Angkansa, timinugut ne si Juan. ¹⁷ Na ganang mebewtismuan si Jesus, da' dali ne ya neperibuwat dut danum. Neukaban langit beke' neningara' ye Nakem et Empu' megiineug, samat begit neng aksang, napun kenye. ¹⁸ Alu', maya ne beres teyeg dut langit, kwan, "Itue pegmerganen ku neng yegang na mekeksanan ku banar."

Si Jesus dut Kelnangan apang Sulayan Ya i Seytan

(Markus 1:12-13; Lukas 4:1-13)

4 Pegketbes, pinebaya' et Empung Nakem si Jesus dut kelnangan, apang sulayan ya i Seytan. ² Na duntin negpuasa si Jesus et seled epatnempulung eldew beke' epatnempulung gebi. Indyari, ya in inurapan ne banar. ³ Na', nagap kenye menunulay, gay bersen, si Seytan. Neksugid, kwan, "Pagka' yegang ke' t Empu', itueng menge' batu bala' et bengbang!" ⁴ Segwa' siminambag si Jesus, kwan ye, "Nekesurat na, kwan,

'Diki set bengbang lang megbiyag itueng taaw, ba' diki dut pegeandel set ginsang bebresen et Empu'.'" ††

⁵ Pegketbes et atin, binibit gasi si Jesus i Seytan dut pinekemelayug neng timbew et benwang pegempuan dut Jerusalem, ating pinekelung-sud et Empu'. ⁶ Neksugid si Seytan kenye, kwan, "Pagka' yegang ke' t Empu', peregdag be, sabab nekесurat na, kwan, 'Tehagen et Empu' menge' dereakan ye diki ke pesaran. Selwen dye ikew apang diki kesimbakud ke set batu.'" †††

⁷ Siminambag si Jesus, kwan, "Nekesurat gasi, 'Kasi' pegsulayi' basag et dimung Empu' dut langit!'" §

⁸ Pegketbes, pinebaya' ya i Seytan dut pinekemelayug neng bukid. Duntin pinepayag kenye ginsan neng bangsa beke' kedeyahanen dye set ginsa' t sengkedunyaan. ⁹ Indyari, sinugid i Seytan, kwan, "Igbey ku dimu ginsan itue, ba' salungkuran beke' bentugen mu aku." ¹⁰ Siminambag si Jesus kenye, kwan, "Ugad atue, Seytan! Sabab nekесurat, 'Empu' lang dut dibuwat langit esipen beke' endelen mu.'" ¹¹ Angkansa tinirengan ya i Seytan, alu', maya dereakan et Empu' diminateng na nemeruri kenye.

†† si Elias - Na itueng si Elias subali' dumateng mura ating Eldew et Empu'.

††† PARISEO, BEKE' SADUSEO - duwang klase neng pari' dut ating masa i Jesus. Menge' pari' na Pariseo nengdyaring samat menge' pegibuten et menge' taw' t Judio. Nengandel dye ketulduan i Moises tagna' ti'. Menge' pari' na Saduseo nengandel na kaya biyag et taaw abi' t Empu' pegkenatey dye. ††† Deuteronomio 8:3. ††† Kanta 91:11-12. § Deuteronomio 6:16.

Timinagna' si Jesus Keradya ye dut Dunya'
(Markus 1:14-15; Lukas 4:14-15)

¹²Nebaran i Jesus na pinirisu si Juan. Angkansa, nepeuli' ya dut probinsiya et Galilea. ¹³Indyari, kaya ne timineteg dut lungsud et Nasaret, erapun liminegdeng ne ya dut lungsud et Kapernaum, dut mekabi' t dagat et Galilea, dut lungsud et pengkatan i Sabulon beke' Neptali tagna', ¹⁴apang metuman binres i Isaias neng tarus tagna', kwan,

¹⁵"U, lungsud neng Sabulon beke' Neptali set bebyaan pesurung dagat dut sembla' t danum et Jordan, u Galilea, probinsiya et menge' taw' t lein Judio!

¹⁶Menge' taaw neng meglegdeng eset kelingban beke' sama dut lungsud et kepeteyan, dye in nekebiri' ne et metlang neng silu' kebinyar eset kedye."†

¹⁷Ating masa timinagna' ne negpeabar si Jesus, kwan, "Pegsusun kew ne, sabab diki ne mekwit megmilik ne atue Empu'!"

Pegtingkag et menge' Pepengenan i Jesus
(Markus 1:16-20; Lukas 5:1-11)

¹⁸Sasat megtetalib si Jesus eset deplaka' t dagat et Galilea, nebiri' ye duwang megtipused neng menenera', sembatu in, si Simon, pegbetenga' t Pedro, beke' tipused yeng si Andres. Pemengledlad et sicut eset dagat. ¹⁹Sinugid i Jesus kedye, kwan, "Ani' kew, ibut kew daken! Penduen ku kemyu menibut et menge' taaw antangan dye samat sera', gay bersen ipeibut dye set daken." ²⁰Megtuy dye tinirengan kedyeng menge' sicut, pegketbes nibut dye ne ki Jesus. ²¹Indyari, mewanan dye duntin, nebiri' gasi i Jesus sembatung megtipused, de Jakob beke' si Juan na yegang i Sebedeo. Dye beke' ama' in, penginunga et sicut set seled gubang. Ipeibut dye gasi i Jesus set kenye. ²²Megtuy dye tinirengan gubang beke' ama' dye. Pegketbes, nibut dye ki Jesus.

Pinegulinan i Jesus menge' Sakit
(Lukas 6:17-19)

²³Linibut i Jesus ginsa' t probinsiya et Galilea, penuldu' ya dut tingtungan et menge' taw' t Judio sampay pepebunayag ya et Menungang Abar pasal et pegmimilik et Empu'. Pinegulinan ye gasi menge' taaw set ginsang menge' sakit neng nerasanan dye. ²⁴Nesewran et ginsa' t taaw dut probinsiya et Galilea pasal ki Jesus. Angkansa binibit set kenye ginsan neng maya sakit beke' pepelilyutan et iba-ibang reseranan. Binibit gasi menge' dineplan et meyaat neng diwata, menge' pegdetengan, sampay menge' kaya ne mekepanew. Ginsan dye in pinegulinan i Jesus. ²⁵Indyari, mekansang banar taaw nibut kenye, mawa' et probinsiya et Galilea sampay Dekapolis, teyeg lungsud et Jerusalem, teyeg Judea sampay menge' lungsud dut sembla' et danum et Jordan.

Ketulduan dut Kilid et Bukid

5 Pegkebiri' si Jesus et kineldaman neng taaw, timinungul dut kilid et bukid beke' narung. Nepekabi' dut kenye menge' pepengenan ye. ²Indyari tinulduan ye dye et kwantin, timinagna' ye, kwan ye:

Ketulduan pasal et menge' Kesukuran
(Lukas 6:20-23)

³"Mesukud sebarang megkesewd na' kurang dye et menge' keginisan et Empu', sabab dye in mekebaya' dut pegmimilikan et Empu' Banar na dut langit.

⁴Mesukud sebarang merurupuk, sabab dye imuyuken nega et Empu'. ⁵Mesukud sebarang meguep, sabab dye memusaka' et sengkedunyaan.

⁶Mesukud sebarang geayen beke' inginen buwatan et ketignaan et Empu', sabab dye pebiyagan et sukup.

⁷Mesukud sebarang meingesinan, sabab dye gasi ingesinan et Empu'.

⁸Mesukud sebarang menungang penedseled sabab mebirir' dye Empu'.

⁹Mesukud sebarang mengingununga et kesenangan, sabab dye mesugid na menge' yegang et Empu'.

¹⁰Mesukud sebarang pegtiksaen pasal et keendelen dye dut keberbenaran et Empu', sabab dye in mekebaya' dut pegmimilikan et Empu' dut langit.

¹¹Mesukud kew ba' seruruen kew et menge' taaw, tiksaen kew sampay pegbenbersan kew et mereraat neng bebresen sabab lang mengengandel kew dut daken. ¹²Imbes meglami kew beke' megenep kew, sabab kela' iganti dimyu et Empu' dut langit. Sabab kwantin gasi pegtiksaen dye menge' tarus et Empu' na meguna dut dimyu."

† Isaias 9:1-2.

Kemyu Samat Asin beke' Silu'
(Markus 9:50; Lukas 14:34-35)

¹³"Antangan kemyu samat asin et ginsa' t taw' t sengkedunyaan. Segwa' ba' asin dumamal, enungkwana nega kepeuli' et asin ye? Kaya ne kepulusan ye, angkansa itimbaga' ne lang beke' pegletlebutan ne lang et taaw.

¹⁴"Kemyu samat silu' et dunya'. Megsepantun lungsud na dut timbew et bulud diki metagu'. ¹⁵Kaya pegsiluan silu' supaya tekluban et baldi'. Erapun pegdatun dut deretunan ye supaya mebenyaran ginsan seled benwa. ¹⁶Kwantin gasi, na pebenyara' myu gasi silu' myu dut elepan et menge' taaw, supaya mebirir' dye dimyung menunungang keradya. Sabab et atin, bentugen dye dimyung Empu' Ama' na dut Langit."

Ketulduan pasal Pegketuman et Keseraan et Empu'

¹⁷"Kasi' myu pegpikira' na aku natu' supaya ugara ating Keseraan bingey et Empu' ki Moises, etawa menge' Ketulduan et menge' Tarus et Empu'. Kaya ku natu' na ugaren atin. Natu' ku supaya tumanan ginsan atin. ¹⁸Sugiran ku kemyu banar, seked ating elded na lugta' beke' langit malam, diki lang meylang misan sengkudlit et bebaya' et susurat na sinurat neng Keseraan, seked atin ginsan in metuman. ¹⁹Angkansa, ba' sinu lumyu et misan kerinek-rinekan neng bagi et Keseraan na itue beke' ituldu' ye dut iba na buwatan samat kwantin, ya pegbetangan na pinekeisek-isek dut kemilikan et Empu' dut langit. Segwa' ba' sinu megpenuman itueng Keseraan, beke' ipegtuldu' ye dut iba na buwatan samat kwantin, ya pegbetangan na kela' dut kemilikan et Empu' dut langit. ²⁰Isugid ku banar dimyu, selyu dimyung ketignaan lumbi dut menge' pari' na Pariseo beke' menge' menunuldu' et Keseraan, diki kew ketentuan kesled dut kemilikan et Empu' dut langit."

Ketulduan pasal Pengimatey
(Lukas 12:57-59)

²¹Sinugid gasi i Jesus, kwan, "Nekingeg myu na pegsugiren et menge' taaw nekeuna ti' na kwan, 'Kas kew pengimatey, sabab sebarang nengimatey teyumanan ye dut ukuman.' ²²Segwa' isugid ku dimyu na ba' sinu megiseg dut tipused ye teyumanan ye dut ukuman. Na ba' sinu gasi megberes et peneruru' dut tipused ye, kwan ye, 'Meyahu' ke!' tubagen ye gasi dut menge' megkepet et Kunsial neng menge' pegibuten. Segwa' sebarang pegberes dut tipused ye, kwan, 'Dupang ke!' ketetta- kut ne kenye na isugba ya dut apuy et Narka'. ²³Angkansa, ba' megsimaya' ke et begey mu dut Empu' eset sisimeyaan beke' merendeman mu na maya tipused mu na megiseg dimu, ²⁴tirengi' mena simaya' mu dut sisimeyaan, duntina' mena ya supaya megerut kew megtipused. Pegketbes mekedaryi ke ne peuli' supaya megsimaya' et dimung begey dut Empu'.

²⁵"Ba' maya menindal dimu dut ukuman, sementara' dut dalam kew nega megsutsulut kew ne lagi duun. Ba' diki, pekpetan ke dut mengungukum. Indyari igbey et mengungukum dut pegibuten et pulis pegketbes ya megpesled dimu dut pipirisuan. ²⁶Asal isugid ku rimyu, diki ke keliwan seked mebeyaran emuring siin et multa mu."

Ketulduan pasal Pegbeis

²⁷"Nekingeg myu pegsugiren tagna' ti' na kwan, 'Kas kew pegbeis.' ²⁸"Segwa' isugid ku dimyu ba' sinu sumiyek dut libun na maya meyaat neng pegsedseleren ye dut seled atey ye, sepantun negkesala' ne et pegbeis seled atey dut atin libun. ²⁹Ba' kewanan neng mata mu mekebibit dimu na megkesala', suata' ne lang beke' itimbaga'! Lebing menunga dimu ba' kurangan mu seng bagi' et bilug mu, kasga maya teup ne bilug mu surungen dut Narka'. ³⁰Ba' kewanan neng keremut mu mekebibit dimu na megkesala', putka' ne lang beke' itimbaga'! Lebing menunga dimu ba' kurangan mu seng bagi' et bilug mu, kasga maya teup ne bilug mu surungen dut Narka'."

Ketulduan pasal Arat et Pegbutas
(Mateo 19:9; Markus 10:11-12; Lukas 16:18)

³¹"Pegsugiren gasi tagna' ti', 'Ba' sinu meingin mekipegbutas dut kenye esawa mekedaryi lang igbeyan et kesuratan na dye butas ne.'

³²Segwa' isugid ku dimyu tiban, ba' sinu mekibusas dut esawa ye selyu lang ba' ya negbeis sebaran, samat sinungeb ye esawa ye na megkesala' et pegbeis. Beke' ba' sinu mengesawa et libun na binutasan, ya gasi negkesala' et pegbeis."

Ketulduan pasal Pengaku'

³³ “Nekingeg myu tagna' ti' na pegsugiren et menge' taaw, 'Kasi pegli-pati dimung tinange', segwa' tumana ba' enu pinengaku' mu dut Empu'.” ³⁴ Segwa' tiban isugid ku dimyu, kas kew pemuwat et misan enung tinange'. Beke' kas kew pengibet ipebaya' langit, sabab atin metaas na eerungan et Empu'. ³⁵ Etawa pengibetan ipebaya' dunya', sabab atin lelbutan et tiked et Empu', etawa pengibetan ipebaya' lungsud neng Jerusalem, sabab atin lungsud et ating Kelang Surutan na Empu'. ³⁶ Beke' kas kew pengibet ipebaya' biyag mu, sabab misan sengbuek diki mu mebaal na ipeputi' etawa ipeitim. ³⁷ Segwa' petignai' ne lang meres. Ba' kwanen mu 'e', atin 'e'. Ba' kwanen mu 'diki', atin 'diki'. Lumbi atue, atin teyeng ne i Seytan.”

Ketulduan pasal Pegbeles
(Lukas 6:29-30)

³⁸ “Nekingeg myu na pegsugiren, na kwan, 'Belsa' mata, dut mata, beke' nipen dut nipen.' ³⁹ Segwa' isugid ku dimyu, kasi' pegbelsa' mererarat neng taaw. Ba' sinu tumpal dut kewanan neng pesingil mu, iluguta' gasi gibang neng pesingil mu. ⁴⁰ Ba' maya megsumbung dimyu dut ukuman supaya meisi' ye dimung badyu', igbey' atin sampay gasi mebuwat lengen badyu' mu. ⁴¹ Ba' maya mengleges dimu bibiten et embag ye dut sembatung kilometro, ilusua' seked duwang kilometro. ⁴² Ba' sinu megtew dimu, begeyi', kasi' pegmendini' ba' sinu meingin menglimbas dimu.”

Ingina' Kebanta Myu
(Lukas 6:27-28, 32-36)

⁴³ “Nekingeg myu na pegsugiren tagna' ti', 'Ingina' myu sebaya' myu beke' isgan myu dimyung kebanta.' ⁴⁴ Segwa' tiban isugid ku dimyu, ingina' myu dimyung kebanta beke' ipenelanga' myu ba' sinu peniksa dimyu, ⁴⁵ supaya kemyu mesugid na keyegangan et Empu' Ama' na dut langit. Sabab megpebinyar ye telang et eldew sesali' dut menge' meraat neng taaw beke' menunga, beke' megpemedlek dut menge' taaw neng pemuwat et metigna' beke' menge' taaw neng pemuwat et meraat. ⁴⁶ Ba' ingin myu sebarang mekasi dimyu, enu metagey myu na igbey dimyu et Empu'? Diki be kwantin gasi pegbuwatan et menge' menunukut et bebayad et lugta'. ⁴⁷ Ba' pegimrewan myu sebarang ketipusdan myu lang, enukwan myu buwatan iba? Diki be atin gasi pegbuwatan et kaya pegandel dut Empu'? ⁴⁸ Megpeketigna' kew sabab dimyung Empu' Ama' dut langit metigna'.”

Tinuldu' i Jesus Enuwan Tyu Megey et Ebuluy

Indyari, sinugid i Jesus kedye, kwan ye, “Pegkesukuen myu Empu', pegnunga-nunga kew na kasi' pegbuwata' na menunungang keradya dut elepan et menge' taaw, apang ipebi'biri' lang kedye. Ba' ikew megpemuwat samat kwantin, kaya lang ganti' et Empu' Ama' mu dut langit.

² “Angkansa ba' megey ke et ebuluy dut menge' kayang-kaya kas pebes et budyung, samat menge' pegbuwatan et pebi'biri' dut dalam beke' dut menge' sinagoga, † ating pegtitimungan †† et menge' taw 't Judio. Pegbuwatan dye itue supaya bentugen et menge' taaw. Sugiran ku dimyu et keberbenaran, neterima dye ne ginsan ganti kedye. ³ Segwa' ba' megebuluy ke dut menge' kayang-kaya, kasi pesewri gibang neng lengen mu ba' enu binwat et kewanan neng lengen mu, ⁴ supaya dimung pegbegey et ebuluy na dut tagu'. Na dimung Empu' Ama' dut langit mekebiri' dut bubuwaten na tagu', maya ganti ye rimu.”

Tinuldu' i Jesus Enuwan Tyu Megpenelangan dut Empu' Banar
(Lukas 11:2-4)

⁵ “Ba' megpenelang ke gasi, kasi' myu pegsiringa' menge' pebi'biri'! Sabab meingin dye na megpenelang et petiyeg dut menge' sinagoga, ating pengempuan et menge' taw 't Judio, beke' dut menge' simpangan et dalam apang mebiriri' ginsan et menge' taaw. Sugiran ku dimyu et keberbenaran, neterima dye ne ginsan ganti kedye. ⁶ Ba' megpenelang ke, sumled ke 't sisingled mu, tengleba' lelungawan, beke' megpenelang ke dut Empu' Ama' mu na diki mebiriri'. Na dimung Empu' Ama' na mekebiri' et buwat na tagu', gentian ye ikew.

⁷ “Beke' ba' megpenelang ke, kas kew mengusal et peseuli'seuli' neng bebresen na kaya kegunaan samat menge' taw 't kaya pegandel dut Empu'. Sabab kwan dye lang pegkinggen dye 't menge' Empu' dye sabab et keldam et kedyeng bebresen. ⁸ Kasi' dye pegsiringa', sabab sewd

† SINAGOGA - ating menge' kelang benwa na' pengempuan et menge' taw 't Judio. †† PEGTITIMUNGAN - dut Griego, sinagoga.

et Empu' Ama' ba' enu keilangan myu mura inangat myu kenye. ⁹ Samat kwantin kew megpenelangan dut Empu', kwan, 'Empu' Ama' kay dut langit, merganen kay teyen ikew.

¹⁰ Ikew megmendyaring pegibuten et ginsan menge' taaw. Ibuten kay teyen dimung keiregan atue 't dunya' na samat pegibuten dut langit.

¹¹ Begeyan mu kami et kekanen tiban na keilangan kay itueng eldew.

¹² Beke' empunen mu kami eset dameng keselaan binwat kay, samat pegampung kay gasi eset menge' nekesala' damen.

¹³ Endey Mu kami ielep eset meliyut neng pegsulay, erapun iperayuna' damen keyeatan i Seytan.

¹⁴ “Sabab ba' maapen myu sebarang pegkesala' dimyu, maapen kew gasi et Empu' Ama' dut langit. ¹⁵ Segwa' ba' diki maapen myu menge' taaw na megkesala' dimyu, diki gasi maapen kew et Empu' Ama' myu dut langit menge' pegkesala' myu.”

Ketulduan pasal et Pegpuasa

¹⁶ “Ba' megpuasa kew, kas kew megpedagbes na merupuk kew samat buwatan et menge' pebi'biri'. Na pepesala' dye rupa dye supaya ipebi'biri' lang dut menge' taaw na dye pegpuasa. Sugiran ku dimyu et keberbenaran, neterima dye ne ginsan ganti kedye. ¹⁷ Segwa' ba' megpuasa ke, lenei' buek mu beke' mengiramus ke et rupa mu ¹⁸ supaya atin diki lang mesewran et menge' taaw na ikew pegpuasa, selyu Empu' Ama' mu lang neng diki tyu mekebiri'. Na, Ya lang mekebiri' set tagu' ne menge' bubuwaten mu neng menunga, maya ganti Ye eset rimu.”

Kementirian dut Langit
(Lukas 12:33-34)

¹⁹ “Kas kew megtimung et kementirian atu 't dunya', na atue maya pengusiba' na aney beke' garang, na atue pegselden et menakew ampa' ne tekewan. ²⁰ Segwa' timunga' myu menge' kementirian dut langit, sabab kaya untin pengusiba' aney etawa garang, na diki lang kesled menakew apang menakew. ²¹ Angkansa, ating kementirian mu subali' ne atin menge' pegbuwatan mu sabab et Empu' dut langit, na subali' duntin gasi pikiran mu.

Silu' et Bilug Mu
(Lukas 11:34-36)

²² “Mata mu samat silu' et bilug mu. Ba' mata mu meligew, metlangan ginsan bilug mu. ²³ Segwa' ba' mekabu ne mata mu, melingeb ne gasi ginsan bilug mu. Angkansa ba' silu' na eset dimu in diki meminyar, abut dekla' banar et kelingban!”

Endey Myu Reasan
(Lukas 16:13; 12:22-31)

²⁴ “Kaya sinu mekeibut et duwang pegibuten, sabab isgan ye sembatu in beke' inginen ye sembatu gasi. Etawa ibuten ye sembatu beke' reaten ye ikeruwa in. Diki kew mekesuku' tantu dut Empu' beke' pererwa daran pegsukuan menimung et pirak.

²⁵ “Angkansa isugid ku rimu, kasi' myu reasi' pasal biyag myu, ba' enu kekanen etawa inumen myu etawa ba' enu badyuen et bilug myu. Diki taku' biyag lebing merga' eset pegkaan? Beke' bilug lebing merga' dut badyu'? ²⁶ Seyeki' menge' kebebegan dut lelungew, diki dye pemengluwak etawa pemengey etawa memugu et kekanen dut legkew. Segwa' pepekaan dye et Empu' Ama' dut langit. Diki be merga' kew nega eset begit? ²⁷ Sinu dimyu sabab et pegsusa mekepegdugang misan seng lisag dut kenyeng biyag?

²⁸ “Na manu megmesusa kew sabab et pegbadyu? Seyeki' menge' kebaburakan dut menge' uma. Kaya pemegkeradya etawa pemengeket et bebedyuen ²⁹ Segwa' sugiran ku kemyu, misan si Surutan Solomon tagna' ti' kaya nekepepakay na samat nunga et burak na itue, misan ne dut kenyeng ketaasan. ³⁰ Ba' menge' peperasan dut menge' uma pepebedyuan et Empu', peperasan na tiban atue, pegdateng et diklem itimbag dut dududukan. Diki taku' mas lebi nega kemyu na diki ye pepekayan? Na kemyu na isek-isek neng pegandel! ³¹ Angkansa kas kew kesusa, supama sugiren myu, 'Na' enu ne kane kay? etawa, 'Enu ne inumen kay?' etawa, 'Enu ne pekayen kay?' ³² Sabab pegtulusen ginsan itue et menge' taw 't kaya pegandel dut Empu'. Na sewd et Empu' Ama' myu dut langit na keilangan myu ginsan itue. ³³ Segwa' gaay myu mena pengmilikan et Empu' beke' buwatan myu kegeayan ye, mendyari ginsan neng ibang keilangan myu igbey ye rimyu. ³⁴ Angkansa kasi' myu pegmesusai' eldew et diklem. Tegeyen myu diklem apang pikiren pasal et kesusaan et diklem. Sabab tatap ne kesusaan et tiban. Sabab menabang Empu' dimyu misan ba' enung kesusaan dumateng dimyu.”

Kas Pegukum et Sebaya'¹ (Lukas 6:37-38, 41-42)

7 “Kasi' myu pengukuma' et sebaya' myu, etawa kemyu gasi meukum et Empu'.² Sabab ba' ukumen myu sebaya' myu taka-taka kwantin gasi iukum dut dimyu. Sampay ba' enu isukud myu, kwantin gasi isukud dimyu.³ Kemyu na daran pegukum, manū pegimrewen mu merinek na puling et mata et tipused mu, antangan ye merinek neng keselaan, segwa' kaya penglingen mu usuk dut mata mu, antangan ye kelang keselaan.⁴ Enungkwan mu mesugid dut tipused mu na kwan, ‘Ugara' merinek neng keselaan mu', segwa' dimu maya nega kelang keselaan mu? ⁵ Ikew ne pebiri' biri'! Ugara' mena usuk dut mata mu, supaya metuman mu mengugad et merinek na puling et mata et tipused mu.

⁶ “Kasi' pegbegeya' dut ireng sebarang menge' keginisan pinesuku' dut Empu'. Kasi' myu pegtimbaga' buliga' dut biyek. Ba' binwat myu itue, pegletlebutan dye lang et menge' tiked dye, sabab pegketbes peulinan dye kemyu sampay peglurey-lureyen dye kemyu in.”

Mengangat, Mengebiya', beke' Memuhun (Lukas 11:9-13; 6:31)

⁷ “Mengangat kew, supaya kemyu begeyan. Mengebiya' kew, supaya kemyu ketulus. Memuhun kew, na kemyu ipetindal.⁸ Sabab sebarang mengangat, ya begeyan, beke' ba' sinu mengebiya', ya ketulus, beke' ba' sinu memuhun, ya ipetindal.⁹ Kaya megurang megey et batu ba' yengyegang ye mengangat et kekanan.¹⁰ Etawa kaya kenggurangan ba' mengangat et sera', igbey kenye seli? ¹¹ Ba' kemyu na menge' meraat na kesewd megey et menungang ginis dut dimyung keyegangan, lebi ne gasi Empu' Ama' myu dut langit, na ya megey dimyu et menunungang ginis, sebarang mengangat dut kenye.¹² Angkansa ba' enu gay mu na buwatan et menge' taaw dut dimu, kwantin gasi buwata' dut sebaya' mu. Sabab et itue negalape ne banar Keseraan et Empu' na binggey ki Moises beke' ating penuldu' et menge' tarus ye.

Mesigpit neng Lelengewan beke' Melekbang neng Lelengewan (Lukas 13:24)

¹³ “Sumled kew dut mesigpit neng lelengewan, sabab kela' lelengewan beke' melekbang dalam tudyu dut kedusaan et Narka', beke' mekeldam megeled duntin.¹⁴ Sabab mepiet lelengewan beke' mesigpit dalam tudyu dut kebiyagan kaya keskeran abi' t Empu', beke' kaya mekeldam mebiyanen atin lang megeled duntin.”

Menge' Kayu Mekekilala dut Bua' Ye (Lukas 6:43-44)

¹⁵ “Meginget kew dut menge' membut-embuten neng menunuldu' na mekabi' dimyu na kwan mu lang samat menunungang ayup pengetn-garat ye, segwa' dut seled ye samat kumekaan neng setwa'.¹⁶ Mekilala myu membut-embuten neng menunuldu' dut kedyeng menge' keradya. Supama, diki kepupu' kew et bua' et ubas dut kesuksukan, etawa bua' et menge' igus dut keperasan.¹⁷ Temed sebarang menunungang kayu mua' gasi et menunga, ba' meyaat neng kayu, meyaat gasi bua' ye.¹⁸ Menungang kayu diki mua' et meyaat, beke' meyaat neng kayu diki mua' et menunga.¹⁹ Sebarang kayu na diki mua' et menunga pegput-ken beke' pegtimbang dut apuy.²⁰ Angkansa mekilala myu et menge' membut-embuten neng menunuldu' dut kedyeng menge' keradya.”

Sinu Empu' Mu? (Lukas 13:25-27)

²¹ “Diki ginsan na megingkag daken na kwan, ‘Empu', Empu', na kesled dut Kemilikan dut langit, selyu lang dye in pegbuwatan et kegeayan et Empu' Ama' ku.²² Pegkedateng Eldew et Mengukum Empu', mekeldam megsugid daken dut eldew na atin, kwan, ‘Empu', Empu', diki be nenedek kay pebiya' dut kepengdyarian mu, beke' dut kepengdyarian mu nekepeugad kay et menge' meyaat neng diwata teyeg et negbegbalig, beke' nebuwat et mekansang menge' mekelilu' liliu? ²³ Angkansa isugid ku dut kedye ginsan, ‘Diki ku kemyu nekilala. Ugad kew atu' t elepan ku, kemyu na pemuwat et kereatan! ”

Mekesewd beke' Merupang neng Megbenwa (Lukas 6:47-49)

²⁴ “Angkansa sebarang megingkag beke' megtuman et menge' bebresen ku, ya sepantun sembatung taaw na mekesewd megpetiyeg et menge' usuk et benwa ye dut batu.²⁵ Dumateng delek, dumateng liyud, dumres gasi et mebasag, ampa' sinimberan benwa, segwa' diki neug-

ba', sabab menge' usuk ye petitiyeg dut batu.²⁶ Segwa' ba' sinung taaw na megkingeg et menge' bebresen ku segwa' kaya pegtumanen ye, ya sepantun dungdupang neng taaw na negpetiyeg et benwa ye dut egis-egisan.²⁷ Diminateng delek, diminekla' liyud, diminres gasi et mebasag beke' siminimber dut benwa. Pegketbes neugba' beke' nerungkat ginsan!”

Kelang Kepegewlaan i Jesus (Markus 1:22)

²⁸ Ganang netbes i Jesus neres et itueng bebresen, neglilu' menge' taaw dut kenyeng penuldu'.²⁹ Sabab pegtuldu' ye samat maya kepegewlaan ye, diki samat menge' menunuldu' et Keseraan dut kedye.

Ipinenunga i Jesus Sembatung Taaw neng Maya Eldew-eldew (Markus 1:40-45; Lukas 5:12-16)

8 Ganang si Jesus nepesedsad ne teyeg dut kilid et bukid, pegsese-lundungen ya et mekansang taaw.² Kiminabi' eset kenye sembatung taaw neng maya eldew-eldew beke' siminelukud dut teteyumanan ye, kwan ye, “Empu', ba' keingesian mu aku, teyen pegulini' ku.”³ Kintang i Jesus keremut ye beke' kinutew ye. Kwan ye, “Keinginan ku. Na, megulinan ke.” Megtuy negulinan pukung ye.⁴ Indyari kwan i Jesus kenye, “Kingga'! Kasi' pegsugira' dut sinu-sinu. Segwa' panew, pebiri' ke dut pari' beke' megsimaya' ke sabab itue Keseraan teyeg ki Moises na kesebenaran dut ginsan na ikew menunga ne!”

Ipinenunga i Jesus Tetehegan et Pegibuten et Sundalu (Lukas 7:1-10)

⁵ Pegseled i Jesus dut lungsud neng Kapernaum, nepekabi' kenye sembatung pegibuten et sundalu, na taw' t lein Judio, supaya mengangat et tabang.⁶ “Empu', kwan ye, “daken neng tetehegan ku pebubuntul lang dut benwa sabab nepangkul beke' mesakit banar reresanen ye.”⁷ Kwan i Jesus dut kenye, “Surungan ku ya supaya pegulinan.”⁸ Siminambag kenye pegibuten et sundalu kwan ye, “Empu', kelew-lelew daken sabab diki teupen na benwa ku na mesled mu. Segwa' isugira' lang na tetehegan ku megnunga.⁹ Sabab aku gasi sembatung taaw na maya metaas daken, beke' aku maya menge' sundalu na mebaba set daken. Ba' sugiren ku dut sembatu, ‘Surung'! ya gasi megsurung. Beke' dut sembatu, ‘Matu' ke'! ya gasi megatu'. Beke' ba' sugiran ku tetehegan ku, ‘Buwata' itue!’ atin gasi buwatan ye.”¹⁰ Ganang nekingeg i Jesus itue, neglilu' ya banar, beke' sinugid ye dut menge' megibut kenye, kwan ye, “Sugiran ku kemyu et kebenaran, kaya nekemasa ku atue' t Israel na samat kwantin dekla' et pegandel ye.¹¹ Asal banar indani' myu na mekansang taaw mawa' dut sebarang beke' dut sedpa' t eldew na dumuntin na kebaya' dut kenkanan na pegempangan de Abraham, Isak beke' si Jakob dut Milikan et Empu' dut langit.¹² Segwa' mekansang puranak et Israel na itimbag dut liwan, na dut kelingban, na duntin dye memenggerwak beke' memengringetngget menge' nipen dye.”¹³ Kwan i Jesus dut pegibuten et sundalu, “Na panew ne. Sabab et dimung kelang pegandel meinabu dimung pegengaten.” Na, negulinan ne tetehegan et pegibuten atin ne lisag.

Pinenunga i Jesus Pengibanan neng Libun i Pedro (Markus 1:29-34; Lukas 4:38-41)

¹⁴ Pegduntin i Jesus dut benwa i Pedro, nebiri' ye pengibanan neng libun i Pedro. Pebubuntul sabab et pegengewen.¹⁵ Pegketbes na mekeptan i Jesus keremut ye, megtuy inibuanan et egnew ye, ampa' ne negbangun, pegketbes ya ne negpelamak kenye et kekanan.

¹⁶ Ganang megnenggapun ne, mekansang taaw neng sinleban et mereraat pinemibit dut kenye. Kasa beres ye lang pineliwan ye menge' meyaat neng diwata beke' negnunga dye ginsan, sebarang maya atin neng reresanen.¹⁷ Neinabu itue supaya metuman sebarang sinugid tagna' ti' et tarus neng si Isaias, na kwan ye, “Insi' ye in ginsan neng kesekitan tyu beke' tinnggung ye ginsan neng reresanen tyu.”†

Kepulusan et Mengibut ki Jesus (Lukas 9:57-62)

¹⁸ Pegkebiri' i Jesus dut kineldaman dut pelilibut ye, negsugid ya dut pepenggaran ye na dumipag dut sembelang dipag et dagat.¹⁹ Na maya menunuldu' et Keseraan nepekabi' kenye, kwan ye, “Menunuldu', panyap ku ne mibut ku dimu misan embe surungan mu.”²⁰ Kwan i Jesus dut kenye, “Maya belebaan ireng et talun, beke' menge' begit maya menge' pugad, segwa' aku, atin Yegang et Taaw, †† kaya lelegdangan su-

† Isaias 53:4.

paya mebuntulan et ulu ku beke' kaya peternan ku." ²¹ Maya sembatung taaw neng pepengeran gasi dut ki Jesus kwan ye dut kenye, "Begerar, muli' ku mena teyen beke' ilbeng ku mena ama' ku." ²² Segwa' kwan i Jesus, "Pesari' ne menge' taaw antangen dye samat menge' patey in na menglebeng dut natey neng ama' mu. Ikew key, mibut ke daken dut biyag kaya seskeran!"

Ipinelinew i Jesus Mebasag neng Begyu (Markus 4:35-41; Lukas 8:22-25)

²³ Pegketbes nemenakat ne i Jesus dut gubang, sampay menge' pepengeran ye naya' kenye. ²⁴ Kiminlat lang na maya diminateng mebasag neng ambun dut dagat, angkansa derekerang gumbang pegsipuwa-kan ye gubang. Segwa' si Jesus megiga' ga et ating masa. ²⁵ Na menge' pepengeran ye nenyang kenye kwan dye, "Empu', tebangi' kay, mel-neb tyu ne!" ²⁶ Neingkut i Jesus kedye, kwan ye, "Manu megtakut kew? Isek-isek dimyung pegandel." Indyari, tuminyeg gasi ampa' pinetaren ye deres beke' dagat. Na liminew banar ne ginsan. ²⁷ Nemejlilu' menge' taaw, kwan dye, "Sinung taaw itue? Misan deres sampay dagat pengandel kenye."

Nepegulinan i Jesus Duwang Taaw neng Sinleban et Meyeyaat neng Diwata (Markus 5:1-20; Lukas 8:26-39)

²⁸ Pegdateng i Jesus dut sembelang dagat dut lungsud et menge' Gadarano, maya duwang taaw neng sinleban et mekansang na meyeyaat neng diwata siminurung dut kenye. Negliwan itueng duwang taaw teyeg dut kelebengan. Na meburangit banar itueng duwang taaw, angkansa kaya sinu mekebiya' duntin. ²⁹ Megtuy, megpemara ginsa' t' menge' diwata, beres dye, "Yegang et Empu', enu keilangan mu damen? Natu' ke taku' damen supaya peliyutan mu kami et ingga pe' timpu?" ³⁰ Na, dut mere' rayu' set kedye maya banan et mekidram ne' menge' biyek neng megpenginaan. ³¹ Binisara et menge' meraat neng diwata si Jesus, kwan dye, "Ba' ipeliwan mu kami, ba' mekedyari teyen iruntina' kay ne lang dut banan et menge' biyek ti'." ³² Kwan i Jesus kedye, "Ire', liwan kew set kedye, beke' sumled kew dut banan et menge' biyek!" Angkansa nengliwan dye ampa' dye siminled dut banan et menge' biyek. Na menge' kebikbiyekan nemengdarak surung dut kepengrasan beke' nereg dag dye dut dagat na dun dye nelelmes ginsan. ³³ Sebarang nemengipat et menge' biyek nemendarak surung dut kebenaranwanan beke' sinugid dye ginsan pasal ba' enu neinabu dut menge' biyek beke' dut menge' sinleban et mereraat. ³⁴ Indyari ginsan neng menge' taaw dut lungsud na' atin siminurung dut ki Jesus apang sumusup kenye. Ba' ne-biri' dye ya na ipinengasi' asi' dye si Jesus na mugad ne set lungsud dye in.

Pinegulinan i Jesus Sembatung Pangkul (Markus 2:1-12; Lukas 5:17-26)

9 Siminakat si Jesus dut gubang diminipag peuli' dut sembela' neng dagat beke' siminurung dut diri ye neng lungsud, Kaper-naum. ² Na dut Kapernaum, duun menge' senung ketawan nibit dut ki Jesus et sembatung pangkul na pebubuntul dut demdam. Pegkebi' i Jesus et kelang pegandel dye, kwan ye dut taaw neng pangkul, "Yegang, ke-penggera' seled mu! Inampun ne sala' mu." ³ Sabab et itueng pinegberes i Jesus, menge' menuldu' et Keseraan nemegberes dye dut diri' dye, kwan dye, "Pepeempu' empu' itueng taaw na itue!" ⁴ Segwa' pegsesewren i Jesus kedyeng pegpipikiran, kwan ye, "Manu meraat ne nepikir myu?" ⁵ Banar, lebing merugey sugiren, "Teyeg ne beke' panew ne, kasga sugiren, 'Dimung sala' inampun ne,' ⁶ sabab Empu' lang mekeampun et keselaan, segwa' supaya mesewran myu na ating Yegang et Taaw maya kepengdyarian na mengampun et sala' atu' t' dunya', indani' itue." Pegketbes kwan ye dut taaw neng pangkul, "Teyeg ne, bikyata' ne iganigan mu beke' muli' ke ne." ⁷ Angkansa ating taaw timinyeg beke' nuli' dut benwa ye. ⁸ Pegkebi' et kineldaman et taaw, nemenglilu' dye banar, beke' binantug dye Empu' neng negey et menge' taaw et kepengdyarian na samat kwantian.

Pegpili' i Jesus ki Mateo (Markus 2:13-17; Lukas 5:27-28)

⁹ Pegpelembus i Jesus et panew ye nebiri' ye sembatung taaw na ingaran ye si Mateo na megarung dut benwa neng susukutan et buwis. Na sinugid i Jesus dut kenye, kwan ye, "Mibut ke daken!" Timinyeg si Mateo beke' nibut kenye.

¹⁰ Ganang megkeakaan si Jesus et penengeldewan ye dut benwa i Mateo, mekansang menunukut et buwis beke' menge' ibang tegekeselaan na liminamud megaan dut ki Jesus beke' dut menge' pepengeran ye. ¹¹ Pegkebi' itue et menge' pari' na Pariseo, nengingkut dye dut menge' pepengeran ye, kwan dye, "Manu Menunuldu' myu pepelamud megaan dut menge' menunukut et buwis beke' dut menge' tegekeselaan?" ¹² Pegkingeg i Jesus, kwan ye, "Kaya nengengeilangan et mengunguru sebarang kaya sakit, segwa' nengengeilangan et mengunguru sebarang maya sakit. ¹³ Manew kew ne beke' retia' myu ba' enu ingin bersen ye itueng Kesuratan et Empu', kwan, 'Ingasi' ingin ku, diki lang menge' simaya.' Sabab diki ku natu' supaya pilinen sebarang keblan dye metitigna', segwa' natu' supaya tebangen ku et menge' mekeselaan." †

Iningkut si Jesus pasal et Pegpuasa (Markus 2:18-22; Lukas 5:33-39)

¹⁴ Indyari nepekabi' dut kenye menge' pepengeran i Juan neng Memewtismu, kwan dye, "Enungkwan itue na kami beke' menge' Pari' na Pariseo pegpuasa, segwa' dimung pepengeran kaya lang pemegpuasa?" ¹⁵ Kwan i Jesus, "Enungkwan rumupuk menge' mengluluruk sementara' lelaki neng ibulun esentin nega? Diki lang! Segwa' dumateng timpu na ibulun neng lelaki ugaren dut kedye. Atin pe' memegpuasa ne." Neglahyun ne si Jesus neres.

¹⁶ Kwan ye, "Kaya sinu meketempel et bagung kumut dut lelagi neng badyu', sabab melanut dut tinimpelan et bagu na tinempel, lebi ne dumekla' ne banar uyat ye. ¹⁷ Diki gasi mekedyari isunu' et taaw bagung alak dut lelagi neng susunuan. † Sabab ba' isunu' dye duntin, mekedyaring lumput ating susunuan, indyari meula' ne inumen neng alak in beke' mepsa' ne ating susunuan. Erapun, subali' isunu' bagu neng alak dut bagung susunuan gasi supaya sali' sali' dye meipat et menunga."

Patey neng Yegang et Pegibuten beke' Libun neng Kiminutew et Badyu' i Jesus (Markus 5:21-43; Lukas 8:40-56)

¹⁸ Sementara' megbebres nega si Jesus et itue, sembatung pegibuten et menge' Judio nepekabi' beke' siminelukud dut teteyumanan ye, kwan ye, "Ingga pe' nekwit pegpatey et yegang ku neng budyang. Segwa' ba' mekedyari teyen baya' kew daken sabab mengarap ku na ba' depnen mu ya, asal ya megbiyag." ¹⁹ Timinyeg si Jesus beke' naya' dut kenye, beke' menge' pepengeran ye naya' gasi.

²⁰ Na', maya gasi sembatung libun na megkesandalen et sakit ne' pegduruguan et sempulu' duwang teun ne, kaya megtuug tapis ye. Na nepekabi' dut lilikiran i Jesus ampa' ye kinutew bingbiring et badyu' i Jesus. ²¹ Kwan et sedseled ye, "Ba' mekutew ku lang bingbiring et badyu' ye, megulinan ku ne." ²² Liminingew si Jesus kwan ye dut kenye, "Yegang, kepenggera' seled mu. Dimung pegandel negpenunga dimu." Atin negang masa megtuy negulinan libun. Neglahyun gasi si Jesus dut benwa et pegibuten.

²³ Ganang nekerateng, siminled ne si Jesus dut benwa et pegibuten et menge' Judio beke' nebiri' ye menge' menunuling et kelebengan beke' kineldaman na memeggikgibek. ²⁴ Kwan ye dut kedye, "Liwan kew! Ating budyang ingga patey, segwa' megiga' lang!" Segwa' nemengsit dye lang dut kenye. ²⁵ Pagka' menge' taaw nepeliwan ye ne, siminled gasi i Jesus beke' kimpetan ye dut keremut et budyang neng libun, angkansa negbangun budyang. ²⁶ Tuturan pasal itue limingkep dut sengkelungsuran na atin.

Pinegulinan i Jesus Duwang Beleg beke' Sembatung Umew

²⁷ Ganang nugad ne si Jesus teyeg dut lungsud na' atin, maya nepesunud kenye duwang menge' beleg. Indyari timiningkag dye, kwan dye, "Inupu' i Surutan Dabid, meingasi' ke damen!" ²⁸ Pegseled i Jesus dut benwa, negpekabi' dut kenye menge' beleg ne' lelaki. Iningkut dye i Jesus, kwan ye, "Mengandel kew be dut daken na itue mebuwat ku su-

† YEGANG ET TAAW - Sengmenu, sinugid i Jesus itueng ibang ngaran ye. Ingin bersen, Bilang et ginsan et menge' taaw. Ngaran gemiten i Jesus pasal diri ye apang itagu' keretian na ya Yegang et Empu' Banar dut Langit. Ya in pinili' et Empu' apang pemegbeg ngian-ngian. Betsaen Lukas 7:34; Juan 1:51, beke' Kanta 89:9, sinurat i Surutan Dabid tagna' ti' na itue pasal si Kristo in beres ye.

† Oseas 6:6. † SUSUNUAN - dut Griego: 'bebtangen ne' kulit'. † INUPU' I SURUTAN DABID TAGNA' - itue ibang ngaran i Kristo, ingin bersen ating itue na si Jesus ating Mesias pinili' i Empu' apang mengmilik dut ginsa' t' tau' t' sengkedunyaan.

paya megulinar kew?" "E', Begerar, andel kay," sambag dye. ²⁹ Indyari kinutew ye ne kedyeng mata ampa' ne neres, kwan ye, "Kuyun dut pengandel myu dut Empu', meinabu teyen atin samat keendelen myu."

³⁰ Indyari negnung ne penyek dye. Pegketbes negbilin si Jesus, kwan ye, "Amay-amay banar, kasi myu pegsugira' itueng ginis dut misan sinu!" ³¹ Segwa' nugad dye beke' masi ga pineabar dye kebetugan i Jesus dut ginsa' t menge' lungsud pelibut duun.

³² Ganang megugad dye ne, alu', maya gasi sembatung lelaki binibit dut ki Jesus na sembatung pegselban et meraat angka kaya mekebres.

³³ Pagka' nepeliwan ne ating meraat, ating lelaki nekebres ne. Indyari menge' kineldaman nemenglilu', kwan dye, "Atu' t Israel kayangga pe' nebiri' na neinabu samat kwantin!" ³⁴ Segwa' kwan ga et menge' Pari' na Pariseo in, kwan dye, "Sabab lang binggey atin kependencyan et pengibuten et menge' mereraat in, angka si Jesus maya basag supaya ne-kepeliwan et mereraat."

Sesenu Ga menge' Mengengeradya

³⁵ Pegketbes siminurung si Jesus dut ginsa' t menge' lungsud beke' dut menge' kebenbenwanan. Penuldu' ye dut menge' pegpengempuan et menge' Judio, na pepabar pasal et Menungang Abar et Pengmilikan et Empu', beke' pepenunga ye sebarang menge' maya misan enung resenanen beke' ginsa' t menge' sakit. ³⁶ Ganang nebiri' ye menge' kineldaman, nekeingasi' dut kedye sabab dye samat pegelamen mene beke' menge' melulumek, samat menge' ipatan neng bibili na kaya mengingipat. ³⁷ Indyari kwan ye dut menge' pepengeran ye, "Menge' keldamen antangan dye samat menge' uma panyap ne keygen. Mekansang ne keygen, segwa' kaya mekansang mengengey." ³⁸ Angkansa mangatang kew dut Empu' et itueng kekeygan, supaya megpebibit ya et mengengeradya dut kenyeng kekeygan."

Pinepanew i Jesus Sempulu' Duwang Pepengeran Ye

(Markus 3:13-19; Lukas 6:12-16)

10 Ipinakabi' i Jesus itueng sempulu' duwang pepengeran ye beke' binggeyan ye et kepengdyariang keseg megpeugad et megsaleb neng meyaat neng diwata, beke' mepegulinar ginsa' t menge' keginisan neng resenanen beke' kesekitan. ² Itue ne ngaran et sempulu' duwang pepengeran i Jesus. Una in si Simon, pegngerana' t Pedro beke' tipused ye neng si Andres; de Jakob beke' si Juan neng menge' keyegangan i Sebedeo; ³ de Felipe beke' si Bartolome, si Tomas beke' si Mateo na menunukut et buwis; si Jakob na yegang i Alpeo, beke' si Tadeo. ⁴ Indyari iba in si Simon neng memimisara beke' si Judas Iskariote, na negpeelen ki Jesus.

Ating Keradya et Sempulu' Duwang Pepengeran i Jesus

(Markus 6:7-13; Lukas 9:1-6)

⁵ Itueng sempulu' duwang pepengeran pinepanew i Jesus, kenyeng pineaturan, kwan, "Kas kew sumurung dut lungsud dut menge' taaw lein Judio, etawa misan embeng lungsud et menge' Samaritano. ⁶ Erapun, duun kew lang eset menge' taw' t Israel, sabab sama dye' t pegelamen neng bibili na kaya mengingipat dye. ⁷ Na dut pegsurung myu ipengabar myu ne, 'Mekabi' ne Pengmilika' t Empu'." ⁸ Pegulinar myu menge' mesesakit beke' biyagen menge' patey. Pegulinar myu menge' sakit neng eldew-eldew, beke' ipeugara' myu megsaleb neng meyaat neng diwata. Indyari, sabab et penerima kew et kaya bayad, subali' menggey kew gasi et kaya bayad. Gay bersen meneraka dut Empu'. ⁹ Kas kew memibit et pirak etawa bulawan, etawa tumbaga eset dimung pitaka'. ¹⁰ Kas kew gasi memibit et susunan dut pepenewan myu, etawa seselinan, menge' tempa' etawa tutungkid. Sabab menge' mengengeradya subali' ibgey kedye ne ba' enu keilangan dye.

¹¹ Indyari misan embeng lungsud etawa baryo detengan myu, menulus kew' t metindalan na metigna' arat ye, tumerna kew ne esentin seked keugad kew' t lungsud dye in. ¹² Pegseled myu' t benwa dye, ibersa' myu, 'Megmilik teyen kesenangan atue' t benwa.' ¹³ Na ba' teup menge' taaw atue' t benwa, dumaran kedye dimyung pemangling et kesenangan. Temed ba' diki teup, isia' myu peuli' dimyung penglinga' et kesenangan. ¹⁴ Na ba' diki dye menerima etawa mengengey et dimyung ipeabar kedye, memengugad kew ne eset lungsud dye in, pegketbes tepnisa' myu tehuk eset dimyung tiked. ¹⁵ Itange' ku dimyu na dut Eldew' t Pegukum, luwas nega yaat iukum et Empu' dut menge' taw' t eset lungsud na' atin kasga dut nelebayan et menge' meyaat neng taaw dut menge' lungsud et Sodoma beke' Gomora."

Pegdateng et Pegukum

(Mateo 24:1-14; Markus 13:1-13; Lukas 12:11-12; 21:12-17)

¹⁶ "Itue tiban, pegdeaken ku kemyu na samat menge' bibili eset ten-ga' t peguunulen neng ireng. Megmendyaring meutek na samat menge' seli, beke' tempad na' samat menge' aksang. ¹⁷ Pegbe' beti' kew sabab maya mengalew dimyu pesurung dut ukuman, pegketbes lipdasan kew dut menge' sinagoga. ¹⁸ Sabab eset daken, ipeelep kew dut menge' pegibuten beke' menge' surutan supaya iukum. Indyari pesebenaran myu dut elepan dye beke' eset menge' taw' t lein Judio pasal et Menungang Abar et Empu'. ¹⁹ Na ba' pegingkuten kew ne dut ukuman, dyangan kew lang mesusa tudyu dut menge' isambag myu etawa ba' enukwan myu itue sembagen. Pegdateng et timpu, ibgey nega dimyu ba' enu isambag myu. ²⁰ Temed kebenaran ye, lein lang kemyu megebres. Erapun itueng Nakem mawa' t Empu' Ama' key megebres pebiya' lang eset dimyu.

²¹ "Maya taaw ipealew ye ne diri' yeng tipused apang ipepatey, kwantin gasi buwatan et ama' eset kenyeng yegang. Etuanan ne et menge' keyegangan kedyeng menge' kenggurangan, ama' beke' indu', apang ipepatey. ²² Kutukan kew ne' t ginsan sabab lang et daken. Temed dumaran menatap misan ingyan, atin key mebawi'. ²³ Na ba' pegsegkaan kew et sembatung lungsud, lumahyun kew dut ikeruwang lungsud. Pegsugiren ku dimyu, kayangga pe' neapet myu ginsang lungsud et Israel supaya ipeabar kedye, mura dumateng ne aku, itueng Yegang et Taaw.

²⁴ "Kaya lang pepengeran na mas metaas nega et menunuldu' ye, etawa kaya lang uripen metaas eset begerar ye.

²⁵ "Mesdangan itueng pepengeran na sumali' dut menunuldu' ye, beke' itueng uripen sumali' dut begerar ye. Na ba' aku samat sembatung pegibuten et kelungsuran, beke' pegngerana' t dye aku si Seytan, lebi dye lang terwanan kemyu menge' pepengeran ku dut pegsukuan ku!" †

Sinu Ketekutan Tyu

(Lukas 12:2-7)

²⁶ "Angkansa dyangan lang tumakut et misan sinu. Ginsan neng pegtuguen in, meketulusan nega, beke' ginsa' t menge' ilimed in mekebunayag nega. ²⁷ Misan enu neng pegsugiren dimyu dut kelingban, subali' ibres myu dut ketemparan, beke' menge' pegkinesen dimyu in, subali' myu ipebasag dut timbew et benwa. ²⁸ Kasi' myu pegtekuti' inyet pematey et bilug temed kaya mekepatey et kurudua. Erapun ketekutan myu Empu' banar dut langit na' mekepatey et bilug beke' kurudua dut Narka'. ²⁹ Diki be taku' pepegelman et duwang dignes dut sembatung pirak ga? Megsepartun, misan sembatu kedye diki lang meregdag dut lugta' ba' diki mene geayen et dimyung Empu' Ama'. ³⁰ Na pasal dimyu, misan ga atin ginsan neng buek myu neitung ne. ³¹ Angkansa, kas kew takut, sabab lebi kew negang merga' eset menge' laksang-laksang dignes ti'."

Ating Taaw Kilelanan si Kristo

(Lukas 12:8-9)

³² "Mayang sinu mengandel beke' kumilala eset daken dut elepa' t menge' taaw, kilelanan ku gasi dut elepa' t Empu' neng Ama' ku dut langit. ³³ Temed, ba' ipeilu dye aku dut elepa' t taaw, aku gasi megpeilu kedye eset elepa' t Empu' neng Ama' ku dut langit."

Natu' i Jesus Apang Memibit Keeriweraan dut menge' Kaya Mengengandel

(Lukas 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ "Kasi' myu pegpikira' na natu' ku apang memibit et kesenangan dut taaw atue' t lugta'. Erapun, natu' ku apang memibit et keeriweraan, lein lang kesenangan. ³⁵ Punsabab et pegatu' ku apang ipegatu yegang neng lelaki dut ama' ye, dut yegang na' libun dut indu' ye, dut menempil yeng libun beke' dut pegibanan yeng libun gasi. ³⁶ Indyari, menge' kebanta et sembatung taaw dye in iba ye dut seled benwa ye ne in.

³⁷ "Indyari mayang megmerga' kenyeng ama' etawa indu' na luwas nega' t daken, diki teup dye mendyaring pepengeran ku. Na ba' atin megmerga' dut yegang na' lelaki etawa libun na luwas nega' t daken, diki teup dye mendyaring pepengeran ku. ³⁸ Mayang diki tumeng-gung et kenyeng krus beke' mibut daken, diki teup dye mendyaring pepengeran ku. ³⁹ Mayang menimurut kenyegey biyag, atin key meuga-

† SI SEYTAN - itueng ngaran "si Beelsebul" dut Griego. †† TUMUNGUNG ET KE-NYENG KRUS BEKE' MIBUT DAKEN - ingin bersen itue na subali' sandalen et taaw dut kedyeng pengandel ki Jesus beke' dut Empu'.

ran. Indyari sebarang igbey et biyag ye sabab daken, atin key megbeyan biyag banar kaya seskeran.”

Menge' Keterima 't Ganti Teyeg Empu' (Markus 9:41)

⁴⁰“Itueng megterima dimyu, atin megterima daken, beke' itueng megterima daken atin megterima dut nengdaak daken. ⁴¹Misan sinung megterima dut sembatung tarus et Empu' sabab ya in tarus et Empu', atin keterima et ganti tudyu dut tarus. Na ba' tumerima ke' t sembatung taaw na' metigna' sabab ya tu' metigna', atin keterima et ganti tudyu eset taaw na' metigna'. ⁴²Indyari, misan sinu mekegbey et ganang sembatung sawan neng danum na' meramig dut atin pinekebaba neng tetehtagen ku tu' sabab itue mengingibut ku, tentuen ku dimyu na ya in keterima 't ganti teyeg Empu'.”

Menge' Pinebilinan ne' Teyeg dut ki Juan neng Mememewtismu (Lukas 7:18-35)

11 Pegketbes nebilinan ne i Jesus itueng sempulu' duwang pepen-
genaran, nugad ya duun apang menuldu' beke' mengabar dut
menge' kelungsuran na mekabi' duntin. ²Sasat si Juan neng Mememewtismu dut seled pipirisuan, neebaran ye itueng menge' pegbu-
watan i Jesus. Indyari tinahag i Juan ibang pepengenaran ye in dut ki Je-
sus. ³Pineingkut kedye, kwan, “Ikew ne taku' pegtulusen kay tu' Etawa
subali' tumagey kay ne gasi et lein?” ⁴Siminambag si Jesus, kwan, “Peu-
li' kew ki Juan, indyari isugira' myu kenye itueng menge' nekingeg be-
ke' nesiyekan myu. ⁵Nemekebiri' ne menge' beleg, nemekepanew ne
menge' pangkul, nemegulinan ne menge' tegeldew-eldew, nemekekin-
geg ne menge' bengel, pemegbiyag ne menge' patey, beke' pegpebu-
nayag dut menge' miskin itueng Menungang Abar. ⁶Mesukud itueng
taaw na kaya lang pegalang-alang dut daken!”

⁷Ganang nemekeugad ne pepengenaran i Juan, negberes si Jesus dut
menge' kineldaman petudyu ki Juan. Ingingkut ye kedye, kwan, “Manu
angkan taku' nugad kew dut kelnangan ki Juan? Enu taku' gay myu me-
syekan? Sembatung taaw antangan ye samat sembatu be neng kilulu na
mekedresan? ⁸Enung ginisan neng taaw taku' gaay myu mesyekan?
Sembatung taaw na megbebadyu 't megseru? Na itueng menge' meg-
bebadyu 't megseru na dut kelang benwa 't surutan. ⁹Enu taku' gay
myu mesyekan? Sembatung tarus et Empu'? E' be! Indyari isugid ku ba-
nar dimyu, ya in luwas nega eset tarus lang. ¹⁰Sabab si Juan key pegbe-
bersen et Kesuratan, kwa 't Empu',

‘Itue e ne, unang mengengabar na tinahag ku mura ke dumateng. Pe-
nyapen ye dimyung bebyaan.’[†]

¹¹“Pegtentuen ku dimyu, dut menge' pinengganak, kaya lang misan
sinu na lebing metaas eset ki Juan neng Mememewtismu. Temed dut
megpekebaba dut menge' taaw neng Pengmilika 't Empu' dut langit,
atin metaas luwas nega 't ki Juan. ¹²Tinegnanan nega na mengabar si
Juan neng Mememewtismu sumked sampay tiban tu', maya dye na
sandalen misan enu supaya mengabar pasal et Pengmilikan et Empu',
beke' maya dye na gasi legesen banar ampa' mekekibaya' dut Pengmili-
kan ye. ¹³Sabab itueng menge' tarus et Empu' beke' dut Keseraan
binggey et Empu' ki Moises negpebunayag pasal et Pengmilikan et Em-
pu', sumked na kwantin gasi ki Juan in. ¹⁴Na ba' tantu lang mengarap
kew et Kesuratan et Empu', si Juan ne tu' neng si Elias ‡ na tegeyen myu
matu', samat kwa 't dut Kesuratan in. ¹⁵Sebarang maya ikingeg, atin
mingingel!

¹⁶“Na, dut embe ku taku' mepesiring itueng menge' taaw tiban? Sa-
ma dye 't menge' keyegaban na memegearung dut tetehtuan na pe-
megmara dut kedyeng kebelbengel, kwan dye, ¹⁷Binesalan kay kemyu
et agung temed kaya kew timinarek. Nenginrurung kay, temed kaya
kew siminyak.’ ¹⁸Indyari natu' si Juan, negpuasa beke' kaya lang nengi-
num et mekelangu, temed ga in, pegbersen dye, kwan, ‘Pegseselban ne-
't diwata i Seytan.’ ¹⁹Indyari, natu' gasi Yegang et Taaw, pangaan beke'
penginung, indyari pegsugsugiren dye gasi, ‘Birina' myu itueng taaw
tu'! Ya in mereren beke' melangu, bi' bila' et menunukut et buwis beke'
menge' ibang mekesala'.’ Temed lang, itueng kesewran et Empu' meke-
sebenaran sugat pebiya' dut kenyeng menge' nebuwat.”

† Malakias 3:1. †† Maya duwa pe' retian et itueng bersikulo: 1. Maya dye na
meglahyun megatu' dut pengmilik et Empu', sampay maya gasi dye in na meya-
aat na taaw megapa' dut ibang taaw na gaay mengandel et Empu'. 2. Maya gasi
dye in mengengabar pasal pengmilik et Empu' misan enu meinabu, beke' maya
gasi dye na meyaat na taaw megapa' dut ibang taaw na gaay mengandel et Em-
pu'. ‡ ELIAS - Tihad tagna' ti', tumagey taw 't Judio dut ki Elias meuli' teyeg et
kepeteyan apang ituldu' kedye ba' sinu Kristo in. Atin Kristo pinili' et Empu' su-
paya pemegbeg atue 't dunya' dut menge' mengengandel et Empu', beke' kulpa-
san dye teyeg et menge' kebanta dye. Malakias 4:5.

Perendem dut menge' Kelungsuran na Kaya Pemegsusun (Lukas 10:13-15)

²⁰Pegketbes, inisgan i Jesus itueng menge' taaw et menge' kelungsu-
ran na binwatan ye et mekansang neng keli' lilu' sabab kaya lang pe-
megsusun na ugaren kedyeng keselaan. ²¹Kwan i Jesus, “Keingasi' kew
menge' taw 't Korasin! Keingasi' kew gasi menge' taw 't Betsaida! Sa-
bab ba' dut taw 't Tiro beke' Sidon binwat itueng menge' keli' lilung ne-
inabu dimyu tu', nekwiit dye ne teyen megbebadyu 't karut beke' mege-
arung dut abu apang mepesebenaran dye lang na memegsususun ne
dut Empu'. ²²Temed pegsugiren ku dimyu, dut Eldew 't Pegukum et
Empu', luwas nega liyut mebtangan myu kasga mebtangan et menge'
taw 't Tiro beke' menge' taw 't Sidon. ²³Indyari kemyu, menge' taw 't
Kapernaum! Gay myu na lumangkew seked langit? Erapun, iregdag kew
dut Narka'! Sabab ba' dut menge' taw 't Sodoma binwat itueng menge'
kelilu' lilung binwat ku atue 't dimyu, teyen dumarang nega itueng lung-
sud sampay tiban. ²⁴Temed pegsugiren ku dimyu, dut Eldew et Pegu-
kum et Empu', lebi negang meliyut iperasa dimyu kasga eset neresanan
et menge' taw 't Sodoma.”

Mengandel Daken beke' Ipetaren Ku (Lukas 10:21-22)

²⁵Dut timpu' t atin, negpenalang si Jesus kwan, “Pegpeselematan ku
ikew Empu' Ama' ku, Begerar et langit beke' lugta' sabab nilimed mu
itueng menge' ginis dut kesesewran beke' meutek, indyari pinebunay-
ag dut menge' kaya megiskul. ²⁶E' be, Empu' Ama', sabab kwantin ke
mekeseraan meinabu. ²⁷Pinemgey daken et Empu' Ama' ku itueng gin-
san neng keginisan. Kaya lang mekekilala et Yegang selyu Ama' ga in,
beke' kaya lang mekekilala et Ama' selyu Yegang ga in beke' atin lang
neng geayen pegpebunayagan et Yegang in.

²⁸“Kumabi' kew daken ginsan kemyu neng peglelehaken beke' meke-
begatan et pegpepsanan, indyari kemyu in ipetaren ku. ²⁹Pesakup kew
daken, indyari meganad kew daken. Sabab aku tu' meguep beke' mesa-
bar, indyari metulusan myu kepeternan et dimyung kurudua. ³⁰Sabab
merugey itueng daken neng singkew igbey ku dimyu, beke' megangan
lang tenggulen itueng igbey ku dimyu in.”

Menge' Keingkutan pasal dut Eldew 't Kepeternan (Markus 2:23-28; Lukas 6:1-5)

12 Sene ti', seng Eldew 't Kepeternan †, nekelabay de Jesus dut ke-
tirigan. Pemegurapan ne iba yeng menge' pepengenaran, ang-
kansa nemengey dye 't uheyen, pegketbes pinengaan dye ne
betuen in. ²Indyari ganang nebiri' itue et menge' Pari' et Pariseo, neg-
beres dye dut ki Jesus, kwan dye, “Siyeki' be, pegbuwatan et pepen-
naran mu, sagka' atin ba' Eldew et Kepeternan.” ³Siminambag si Jesus,
kwan, “Manu kaya taku' nebatsa' myu binwat i Surutan Dabid tagna'
in, ganang inurapan ga ya beke' kenyeng ketindegan in? ⁴Siminled ya
dut pengempuan neng benwa 't Empu', indyari ampa' ne nengaan et
bangbang neng sinimaya' dut Empu', pegketbes pinekaan ye gasi keny-
eng ketindegan. Sagka' dut Keseraan na kanen dye ating bangbang sa-
bab menge' Pari' lang mekepegewla kekaan et atin. ⁵Kayangga pe' ta-
ku' nebebatsa' myu dut Keseraan et Empu' binggey ki Moises na kede
Eldew et Kepeternan menge' Pari' pegkeradya dut pengempuan neng
benwa et Empu', sagka' et arat pasal et itueng Eldew et Kepeternan.
Misan kwantin diki gasi atin ikesala' kedye? ⁶Pegsugiren ku dimyu, ti-
ban atue maya lebing metaas eset pengempuan neng benwa 't Empu'.
⁷Diki lang teyen binetangan myu itueng menge' kaya keselaan, na ba'
nesewran myu lang reti' et menge' itueng bebresen teyeg et Kesuratan
et Empu', kwa 't Empu', ‘Ingasi' gay ku, lein lang simaya'.’ ⁸Indyari,
itueng Eldew et Kepeternan dut seled penggewman et aku, atin Yegang
et Taaw.”

Ugat et Sembelang Lenge 't Lelaki Natey Ne (Markus 3:1-6; Lukas 6:6-11)

⁹Tinirengan i Jesus ating lungsud, ampa' ne siminurung dut sinago-
ga, ingin bersen dut pengempuan na' benwa. ¹⁰Maya duntin semba-
tung lelaki na patey ugat et sembelang lengen ye. Duntin gasi maya
menge' senung taaw na enukwan metulusan et ketekeran ki Jesus. In-
dyari nemengingkut dye, kwan, “Pegtugut be taku' uyun dut kityung
Keseraan na menguru dut Eldew 't Kepeternan?” ¹¹Sinambag i Jesus,

†† ELDEW ET KEPETERNAN - Atin ikepitung na eldew et sembatung linggu na
sembatung Eldew et Kepeternan dut ginsa 't taaw. Dut menge' taw 't Judio
maya sara' na diki mekedyari megkeradya dut atin eldew. Atin Eldew et Kepeter-
nan usalan gasi supaya pemengempu' Empu'. †† Oseas 6:6.

kwan, “Na ba’ misan sinu dimyu na maya bibili nereg dag dut kupung dut Eldew et Kepeternan, diki be taku’ bewinen ye itue? ¹² Na lebi negang merga’ itueng sembatung taaw kasga eset bibili! Angkansa uyun dut Keseraan na memuwat et ikenunga dut Eldew’ t Kepeternan.”

¹³ Pegketbes, sinugid ye dut taaw na patey ugat et sembelang lengen ye, kwan ye, “Iktanga’ dimung lengen.” Pinektang ye kenyeng lengen, megtuy selus negulinan, samat sembelang lengen ye ne in. ¹⁴ Nemengugad ne menge’ taw’ t Pariseo, indyari nemegsudsugid dye ne, na ba’ enukwan mepatey si Yesus.

Mengengeradya et Empu’ neng Pinili’ Ye

¹⁵ Sewd ne lagi i Yesus itueng paru et menge’ taw’ t Pariseo, angkansa nugad ne megtuy duntin. Mekansang nememaya’ kenye. Indyari pinegulinan ye ginsan itueng menge’ meinglew. ¹⁶ Temed pineamay-amayan ye na pinenugiran dye ginsan na diki ne ipebunayag pasal kenye.

¹⁷ Neinabu itue apang metuman pegsugiren et Empu’ pebiya’ i tarus Isaias, kwan,

¹⁸ “Atue ne mengengeradya ku, na aku nega pinili’, pegmerganen ku’ t lebi, beke’ teup ye neng kegeayan ku. Daken neng Nakem kenye Ku ibgey, beke’ ipebunayag ye daken neng ketignaan dut ginsang taw’ t menge’ kebangsaan.

¹⁹ Diki lang ya sumagka’ eset menyey lang memisara, kenyeng pegberes diki kekingeg dut dalan.

²⁰ Diki lang berien ye kilulu neng perurunguk, na diki gasi pesewen ye pepekerkep neng pelitaan. Mesendalen ye sekdan mebetangan et sara’ na mepengindeagan ye.

²¹ Indyari itueng ginsang taaw dut kenye lang mengarap.” †

Si Yesus beke’ si Seytan (Markus 3:20-30; Lukas 11:14-23)

²² Maya pineuruan dye ki Yesus sembatung lelaki na beleg beke’ umew sabab pegseselban et meraat neng diwata kenye. Pinegulinan i Yesus lelaki in, ampa’ megtuy nekebres beke’ nekebiri’ ne. ²³ Nemegli’ lili’ ne ginsan, kwan, “Itue ne be taku’ inupu’ i Surutan Dabid tagna’ tumagey kay ne gasi?” ²⁴ Ganang nekekingeg itue et menge’ pari’ na’ Pariseo, nesugid dye, “Diki lang! Mekepeugad et meraat neng diwata ating taaw, sabab binggeyan ya i Seytan neng surutan et menge’ meraat na diwata neng mekepengdyarian nemuwat atin.” ²⁵ Pegsesewren i Yesus kedyeng pegpipikiren, angkansa sinugid ye kedye, “Mereraag kede kelungsuran netahak et megsebelang rungrupung. Indyari mepupuhar misan embeng lelegdangan etawa benwa neng nemegtektahak pegketbes memegeatu-atu ne. ²⁶ Megdemikian gasi dut ki Seytan. Na ba’ si Seytan megepeugad gasi menge’ diwata i Seytan, pegetuanan ye ne kenyeng diri! E nukwan nega taku’ mekedaran pengmilikan ye? ²⁷ Na ba’ pegsugiren myu na aku mekepeugad ki Seytan pebiya’ kepengdyarian binggeyan daken i Seytan, sinu gasi nenggey’ t kepengdyarian dut dimyung eenaran na mekebuwat et kwantin? Dimyung eenaren ne gasi mekepesebanar na negsala’ kew! ²⁸ Na ba’ Nakem et Empu’ nenggey daken et kepengdyarian megepeugad et meraat neng diwata teyeg si Seytan, mekepesebanar na itue diminateng ne dimyu Pengmilik et Empu’.

²⁹ “E nukwan taku’ mesled itueng benwa et mebasag neng taaw, ampa’ isien arta’ ye, ba’ diki lang ya punggungan? Na ba’ nepunggungan ne, atin pe’ kesled ne’ t benwa ye ampa’ isien arta’ ye.

³⁰ “Na ba’ maya diki lang pesakup daken, atin pegsegkaan aku. Indyari sebarang diki menabang daken menimung taaw, atin negpeparak dye. ³¹ Angkansa pegsugiren ku dimyu, empunen menge’ taaw misan enu negang keselaan beke’ beres neng meraat, temed diki lang empunen sebarang penerwa dut Nakem et Empu’. ³² Sebarang sagka’ dut Yegang et Taaw atin empunen. Temed sebarang sagka’ dut Nakem et Empu’ diki lang empunen, misan nega itueng timpu etawa misan ingy-an.”

Dut Bua’ Mekilala (Lukas 6:43-45)

³³ “Ipebetang myu na menunga ating kayu na ba’ menunga bua’ ye, indyari ipebetanga’ myu gasi meyaat puu’ t kayu na ba’ meyaat bua’ ye. Sabab dut bua’ mekilala ating puun. ³⁴ Kemyu na turubuanan et seli! E nukwan kew mekepeberes et menunungang ginis, sementara’ meraat kew? Sabab ba’ enu legtik et baba’, atin gasi behanen dut seled atey. ³⁵ Menunga itueng pegebresen et menungang taaw, sabab baha’ t keunungan itueng seled atey ye. Meyaat pegebresen et belingkeg neng taaw, sabab baha et keyeatan itueng seled atey ye. ³⁶ Pegebresen ku dimyu, na dut Eldew’ t Pegukum, pemehelaan et taaw itueng kede beres

† Isaias 42:1-4.

na kaya lang keeturan neng pegsugiren dye. ³⁷ Angkansa, mekedyaring empunen et Empu’ keselaan mu etawa dusaen ke sigun dut dimung pegebresen.”

Pegtulusan et menge’ Taaw Tenda’ mawa’ dut Langit (Markus 8:11-12; Lukas 11:29-32)

³⁸ Binres gasi ki Yesus et taw’ t menunuldu’ et Keseraan beke’ menge’ taw’ t Pariseo, kwan, “Menunuldu’, mekedyari be taku’ pebirinan mu kami et tenda’ mewanan dut Empu’ set langit?” ³⁹ Siminambag si Yesus, “Itueng turubuanan tiban maya arat meyaat beke’ diki tantu ki Empu’! Penulus kew et tenda’, temed lang kaya mepebiri’ dimyu luwas dut tenda’ sinupama dut neinabu ki tarus Jonas tagna’. ⁴⁰ Na ba’ enukwan kebtangan i Jonas tu’ telung eldew beke’ telung gebi dut seled beteng et tendayag, megepantun kwantin gasi aku, itueng Yegang et Taaw, na telung eldew beke’ telung gebi ne natey dut seled lugta’. ⁴¹ Dut Eldew et Pegukum, tumyeg itueng taw’ t Ninibe atu dut itueng bangsa, indyari betanga’ t kedusaan, sabab negsusun dye ne et keselaan dye dut pemita i Jonas, temed maya atue lebi nega’ t bantug ki Jonas. ⁴² Dut atin Eldew et Pegukum, tumyeg nega Dayang et Timur atu dut bangsa’ t itue, indyari mebtanga’ t kedusaan sabab minewanan ye dut yuntuk et dunya’ apang mekingeg kesesewran i Surutan Solomon tagna’. Na tantu maya atue lebing bentugen eset ki Solomon!”

Pegpeuli’ et Meya’at neng Diwata (Lukas 11:24-26)

⁴³ “Pegka’ lumiwan mawa’ dut sembatung taaw itueng meyaat neng diwata, itue pepepanew dut tuug na’ lugta’, megtutulus et mepeternan. Na ba’ kaya itue mesabatan, ⁴⁴ pegbersen ye’ t kenyeng diri, ‘Muli’ ku dut lelegdangan na dakeng minewanan.’ Peguli’ ye, mesiyekan ye na kaya lang itue sunu’, melinas, beke’ meselusay. ⁴⁵ Angkansa megpelalyan nega ya beke’ mengakit nega et pitung taaw na lebing meyaat eset kenye, megeled dye, indyari tumerna ne duntin. Angkansa dut ketimpusan, lebing megyaat pengrasa et ating taaw kasga nekeuna ti’. Kwantin gasi meinabu dut itueng meyaat neng turubuanan.”

Menge’ Ketipusdan i Yesus beke’ Indu’ Ye (Markus 3:31-35; Lukas 8:19-21)

⁴⁶ Sasat megebres nega si Yesus dut menge’ taaw, diminateng kenyeng indu’ beke’ ketipusdan. Tinagey dye ne lang dut liwan sabab gay dye ya mekesudsugid. ⁴⁷ Indyari maya negsugid kenye, kwan, “Megtetagey indu’ mu beke’ ketipusdan mu, gay dye na mekepegtuturan dimu.”

⁴⁸ Pegketbes megebres si Yesus, kwan, “Sinu taku’ daken neng indu’ beke’ sinu-sinu taku’ itueng menge’ ketipusdan ku?” ⁴⁹ Indyari, pinenuldu’ ye kenyeng menge’ pepengenanar beke’ negberes kwan, “Itue dakeng indu’ beke’ ketipusdan! ⁵⁰ Sabab sebarang pengandel dut keirga’ t dakeng Empu’ Ama’ dut langit, atin key indu’ beke’ ketipusdan ku.”

Beleybey pasal et Menenasad (Markus 4:1-9; Lukas 8:4-8)

13 Atin negang eldew, liminiwan si Yesus et benwa pegketbes narung dut abi’ t deplakan supaya menuldu’. ² Rinungrupungan ne ya et mekeldam neng taaw, angkansa siminakat ne lang et gubang ampa’ ne narung. Menge’ taaw in eset deplaka’ t dagat memeggtiyeg. ³ Indyari nenuldu’ ya et mekansang neng ginisan kedye pebiya’ t beleybeyen.

Kwan i Yesus, “Maya sembatu na mengunguma nepanew apang menasad. ⁴ Sasat ya penasad, maya pungu nereg dag dut dalan. Diminateng menge’ kebegitan pineninduk dye ginsan dut dalan. ⁵ Maya gasi pungu nereg dag dut kebetuan, ba’ embe menipis lang lugta’. Sabab et menipis lang lugta’ ye, timinuhu’ megtuy pungu in. ⁶ Temed lang, ganang neblad et mebarad neng inis et eldew netugan, sabab ye kaya nekegamut tantu. ⁷ Maya menge’ pungu gasi nereg dag dut kerikutan, nemengapal rikut in, neternung ne pungu in. ⁸ Temed mayang pungu na nenasad dut menungang lugta’ in nemenupang. Maya tegsenggatus betuen, maya tegeenem neng pulu’, beke’ tegtelumpulung betuen kede uhuyen, na nemenguhay ne na neglebi nega eset nenasad in. ⁹ Sebarang maya ikingeg, atin mengingeg.”

Keretian et Beleybey (Markus 4:10-20; Lukas 8:9-10)

¹⁰ Kinabi’ et menge’ pepengenanar si Yesus na nemengingkut, kwan, “Manu angkan nega itagu’ mu et beleybey itueng pegsugiren mu dut menge’ taaw?”

¹¹ Siminambag si Yesus, kwan, “Binggey dimyu na mesewran itueng menge’ pegtagu’ pasal et Pengmilika’ t Empu’ dut langit, temed lang

diki itue ibgey kedye. ¹² Sabab sebarang maya ne keretian, begeyan nega kenye na meglebi-lebi. Temed sebarang kaya in, misan isek-isek mene eset kenye, isien nega kenye. ¹³ Pegbersen ku itue kedye pebiya ' t beleybey, sabab megsiyek dye temed lang diki dye mebiri', beke' pengingeg dye temed lang kaya pegkingen dye etawa pegretien. ¹⁴ Metuman gana' kedye itueng peneked et Empu' pebiya' tarus ye si Isaias tagna' neng pegsugiren, kwan,

'Meningeg kew gana' neng mengingeg, diki kew gasi mekereti'.

Indyari siyekan myu gana' neng siyekan, diki myu gasi mebiri'.

¹⁵ Sabab negmendyaring mengarel itueng pikiran et menge' taaw, meliyut mengingeg itueng kedye telinga, indyari pegpereng dye kedye menge' mata.

Na ba' diki kwantin, teyen mekebiri' itueng menge' mata dye, nekekingeg itueng telinga dye, nekereti' itueng menge' pikiran dye, indyari nengandel dye daken, pegketbes pegulinan ku dye, kwan ku neng Empu' banar dut langit.†

¹⁶ "Mesukud kew, sabab mekebiri' itueng dimyung menge' mata, indyari mekekingeg itueng dimyung menge' telinga. ¹⁷ Pegsugiren ku dimyung, mekansang tarus et Empu' beke' mekansang metitigna' neng taaw et Empu' na gay banar mekebiri' et dimyung nebiri', temed diki lang nebiri', beke' mekingeg dut dimyung nekikingeg, temed kaya lang nepekingeg."

Pinereti' i Jesus itueng Beleybey pasal et Menenasad

(Markus 4:13-20; Lukas 8:11-15)

¹⁸ "Tiban kinggen myu itueng reretian et beleybey pasal et pegsasad. ¹⁹ Sebarang pengingeg et beres pasal et Pengmilika' t Empu' temed diki mekereti' samat pungu na sinasad dut dalan. Memegdateng si Seytan neng Mereraat, indyari peggewen pinebunayag in dut seled atey dye. ²⁰ Pineantang et itueng pungu na nenasad dut kebetuan, itueng menge' pengingeg et beres et Empu' beke' menep megtuy itueng menerima. ²¹ Temed lang kaya itue megdaran dut seled atey dye, sabab kaya gamut. Indyari, pegdateng et kerupakan etawa ketiksaan sabab et beres et Empu', megtuy dye lang mengrungkey. ²² Pineantang gasi eset pegsasad dut kerikutan neng mekingeg et beres et Empu', temed lang megmendyaring pememikir et menge' keginisan atue' t lungsud, indyari meiregan et menge' kementirian, enu ga itueng beres neugad ne dut seled atey dye, angkansa kaya ne nemekebua'. ²³ Indyari, pineantang neng nenasad dut menunga neng lugta' itueng menge' nengingeg et Beres et Empu' na nemekereti'. Nememuwat dye mekeldam. Maya tegsesenggatus, maya tegeenem neng pulu', beke' maya tegtetelumpulu'."

Beleybey pasal eset menge' Ilemunen dut Tiriguan

²⁴ Tinuturan gasi i Jesus kedye pebiya' itueng beleybey, kwan, "Itueng Pengmilika' t Empu' dut langit samat itue. Maya sembatung taaw nenasad et menunungang pungu dut uma ye. ²⁵ Sembatung gebi, sasat memegiga' taaw, diminateng kebanta ye, pegketbes nenasad et meyeayat neng ilemunen lamud et pungu dut uma ye, indyari nugad. ²⁶ Ganang timinuhu' itueng tirigu, nemenguhey ne, na nemenuhu' ne gasi na meyeayat neng ilemunen in. ²⁷ Angkansa nemengabi' tetehagen dut begerar dye, sinugid dye ne itue, kwan, 'Begerar, diki be taku' menunungang pungu pegsasad myu dut dimyung uma? Manu segwa' maya nega timinuhu' ilemunen duntin?' ²⁸ Siminambag ya, 'Sembatung kebanta nemuwat et itue.' Iningkut ya et menge' tetehagen, 'Gebuten kay taku' itie e?' ²⁹ 'Endey ne,' sambag ye, 'Kalu' megabut sampay tirigu. ³⁰ Pesari' myu seked memengdekla' se' sali' seked na mekeyg. Pegkeyg, sugiran ku mengengeyng na timunga' myu mena ilemunen, pegketbes pegbegkes-begkesen apang tutungen, indyari menge' tirigu in timunga' myu ne dut legkew ku ti'."

Beleybey et Elinseg et Mustasa

(Markus 4:30-32; Lukas 13:18-19)

³¹ Sembatu gasi neng beleybey na tinuturan i Jesus kedye. Kwan ye, "Itueng Pengmilikan et Empu' dut langit samat kwantin. Maya sembatung taaw nengluwak et sengelinseg et mustasa dut kenyeng uma. ³² Pinekemereinek itue dut ginsan neng elinseg, segwa' ba' itue neluwak ne beke' diminekla', pegmendyaring pinekemereklang puun dut ginsan neng luluwaken. Itue pegmendyaring puu' t kayu, sengmenu ye, megdang duun menge' begit et lelengew supaya mekepugaran nega eset menge' sanga in."

Beleybey et Pikembang

(Lukas 13:20-21)

³³ Nenuturan nega si Jesus et leing beleybey. Kwan ye, "Itueng Pengmilikan et Empu' dut langit samat pikembang na peglamud et sembatung libun dut telung susukuran et arina, indyari kiminansang ne beke' diminekla' ginsan."

Pegusal i Jesus et menge' Beleybey

(Markus 4:33-34)

³⁴ Pegbersen i Jesus dut menge' taaw itueng ginsan pebiya' t menge' beleybey, indyari kaya ye pegsugiren dut kedye ba' diki usalan ye et beleybey. ³⁵ Binwat ye itue apang metuman itueng pegsugiren et Empu' pebiya' tarus ye, kwan,

"Menuturan ku kedye pebiya' et menge' beleybeyen. Ipebunayag ku kedye itueng menge' kebanaran ne kaya nesewran et taaw mewanan nega dut buwatan itueng kedunyaan."††

Retia' t Beleybey dut Ilemunen eset Tiriguan

³⁶ Pegketbes tinirengan ne i Jesus itueng menge' taaw ampa' ne siminled dut benwa. Nepekabi' kenye menge' pepengenanran na nengingkut kenye, kwan dye, "Iperetia' be damen itueng beleybey pasal et meyaat neng ilemunen dut uma." ³⁷ Itue sinambag i Jesus kedye, kwan, "Ating sembatu na nenasad et menungang pungu, atin aku neng Yegang et Taaw. ³⁸ Itueng uma tu', atin ne kedunyaan. Sebarang menge' taaw na pegmilikan et Empu', atin ne menungang pungu. Indyari sebarang menge' taaw na pegmilikan i Seytan, atin ne meyeayat neng ilemunen. ³⁹ Na' ating kebanta na nenasad et kwantin, kaya ne sumali' ba' diki si Seytan. Itueng pegkekeyg atin ne ketimpusan et dunya', indyari itueng menge' megpebilina' t Empu', atin ne mengengeyng. ⁴⁰ Na ba' enukwan pegtimungen itueng ilemunen pegketbes tutungen, megsepantun kwantin gasi meinabu dut ketimpusa' t dunya'. ⁴¹ Atin masa, tetehagen ku neng Yegang et Taaw menge' dereakan ku, indyari timungen dye mewanan dut pegmilikan ku et itueng ginsan na negmendyaring sebaran et keselaan dut sebaya' dye, beke' ginsan na megpemuwat et meraat. ⁴² Indyari ipesbur dut megbebaga neng apuy. Duntin dye ne na megsiyak beke' megringetngget kedyeng menge' nipen. ⁴³ Indyari tumlang samat eldeu itueng menge' metitigna' na taaw dut Pengmilika' t kedye Empu'. Sebarang maya ikingeg, atin mengingeg!"

Beleybey et Netagung Kementirian

⁴⁴ "Itueng Pegmilika' t Empu' dut langit, antangan ye samat kementirian na limbeng dut sembatung uma. Nekali et sembatung taaw, pegketbes tinimbunan ye peuli'. Dut dekla' t enep, nanew ya, indyari pinegelen ye ginsan neng pengarta' ye, pegketbes inlen ye ne atin neng uma."

Beleybey et Merga' neng Buliga'

⁴⁵ "Megsepantun kwantin gasi, itueng Pengmilikan et Empu' dut langit, atin samat sembatung taaw megtutulul et mergang buliga'. ⁴⁶ Ganang neketulus ne' t sembatung buliga' neng pinekemerga', ya in nuli' ne, pegketbes pineelen ye ginsan neng pengarta' ye, indyari inlen ye ne buliga' ti'."

Beleybey Pasal et Rambat

⁴⁷ Indyari negnuturan nega si Jesus et sembatung beleybey, kwan ye, "Itueng Pengmilikan et Empu' dut langit, megsepantun gasi et sembatung melekbang neng rambat na tinaan dut dagat, indyari nekeisi' et lein-leing ginisan et sera'. ⁴⁸ Ganang nebaha ne, rinayak ne dut deplakan. Indyari nenagarung itueng menge' taaw apang tingtimungen ne itueng sera'. Sinunu' dye dut susunaan itueng menge' menununga, segwa' sebarang meyeayat in pinenimbag ne. ⁴⁹ Kwantin gasi meinabu dut ketbesan et dunya'. Dumateng menge' dereakan et Empu', serien menge' taaw neng negkesala' beke' menge' taaw neng metitigna'. ⁵⁰ Indyari ipesbur ne itueng menge' mekesesala' ti' dut megbebaga neng apuy. Duntin memeniyak dye beke' megringetngget kedyeng nipen."

Lelagi beke' Bagu neng Ketulduan

⁵¹ "Neretian nye ne be taku' itueng ginsan?" ingkut i Jesus kedye. "E' be," sambag dye. ⁵² Indyari sinugid ye kedye, kwan, "Angkansa pesi, ke-de menunuldu' et Keseraan na mengandel et Empu' beke' kenye Peg-

† Isaias 6:9-10.

†† Kanta 78:2.

milik dut langit, atin samat sembatung empu' et benwa na pengisi' et menge' menungang ginisan na bagu beke' lelagi dut kenyeng teteguan." ⁵³ Ganang netbes ne i Jesus negtuturan et itueng menge' beleybeyen, nugad ne ya duntin.

Diki Terimanen si Jesus dut Lungsud et Nasaret

(Markus 6:1-6; Lukas 4:16-30)

⁵⁴ Nuli' ne ya dut lungsud ye. Menuldu' ya dut kedyeng Pengempuan na' Benwa, tingkage' t sinagoga. Nemeqli' lili' sebarang nekekingeg kenye. Kwan dye, "Embe taku' neisian ye et kesesewran neng itueng taaw tu'?" Enuwan taku' ya mekepemuwat et menge' keli' lili'?" ⁵⁵ Diki be taku' yegang itue et mememaal et benwa? Diki be taku' si Maria kenyeng indu' Beke' de Jakob, Jose, Simon, beke' si Judas na kenyeng menge' ketipusdan neng menge' kelelekan? ⁵⁶ Indiyari ginsa' t kenyeng menge' ketipusdang kelilibun pegeeldangan dye atue, diki be? Embe taku' nesewran ye itueng ginsan?" ⁵⁷ Pegketbes negkesimbakud dye dut kenye, sampay negmendinan pengandel kenye.

Angkansa sinugid i Jesus kedye, "Itueng tarus pegitetewen misan embe, luwas lang eset kenyeng diring peglungsuran beke' dut kenyeng diring menge' binenwa." ⁵⁸ Indiyari, sabab et diki dye mengandel, diki ya memuwat duntin et mekansang neng keli' lili'.

Kepatey ki Juan neng Mememewtismu

(Markus 6:14-29; Lukas 9:7-9)

Atin masa si Surutan Herodes et Galilea nekingeg ye itueng abar pasal ki Jesus. ² Bineres i Herodes dut kenyeng menge' ketabang, kwan, "Itueng si Jesus, ya in si Juan neng Mememewtismu na negbiyag peuli', angkansa nekepemuwat et menge' keli' lili'!"

³ Nekeuna ti', negtahag si Surutan Herodes ne negpeleew, negpepungpung beke' negpepirisu ki Juan. Punsabab ye ki Herodias neng esawa et tipused yeng si Pelipe. ⁴ Daran pegbersen i Juan neng Mememewtismu si Surutan Herodes, kwan, "Mesewala dut Empu' ba' megbe' bay-a' kew et esawa' t tipused mu." ⁵ Gay i Surutan Herodes na ipepatey si Juan, temed lang megtakut ya dut menge' taw' t Judio, sabab pegkilelanen dye na tarus et Empu' si Juan neng Mememewtismu.

⁶ Ganang diminatang eldew' t pinenggenakan ki Surutan Herodes, negbeyli eset elepan et ginsa' t menge' taaw yegang neng libun i Herodias. Nesegeyaan banar si Surutan Herodes. ⁷ Angkansa nengibet ya na igbey ye misan enung geayen ye in. ⁸ Penahag et indu' in atin ne binres et budyang ti', kwan, "Igbeya' daken tiban nega, na ulu i Juan neng Mememewtismu pereratur eset raya'!" ⁹ Nekerupuk itueng surutan, segwa' sabab et kenyeng netange' na nekingeg et menge' mengungumbale ye beke' ibang menge' taaw esentim, tinehagan na igbey itueng pegengaten dut budyang. ¹⁰ Angkansa pineputekan ye' t ulu si Juan dut seled pipirisuan. ¹¹ Dinatun ulu dut sembatung raya' ampa' ne binggey dut budyang ti', indiyari binggey gasi et budyang dut indu' ye ti'. ¹² Diminateng itueng menge' pepengenanar i Juan. Insi' dye kenyeng bangkay ampa' ne limbeng. Pegketbes siminurung dye ki Jesus, ampa' dye ne tinuturan neinabu.

Pinekaan i Jesus Limang Ribung Taaw

(Markus 6:30-44; Lukas 9:10-17; Juan 6:1-14)

¹³ Ganang nesewran ne i Jesus itueng abar pasal ki Juan, siminakat ya et sembatung gubang, yaya ye lang siminurung dut merayung lungsud. Ganang nebaran gasi atin et menge' taaw, nugad dye menge' lungsud dye supaya nememanew dye gasi apang sumunud ki Jesus. ¹⁴ Pegdunggu' i Jesus dut deplaka' t dagat, nebiri' ye mekeldam neng taaw. Nekeingasi' ya kedye, indiyari pinegulinan ye itueng menge' peginglewen ne pegbibiten dye.

¹⁵ Ganang megerisarem ne, kiminabi' kenye menge' pepengenanar ye. Sinugid dye, kwan, "Kelnangan itueng lungsud, beke' iba mekabi' ne sumdep eldew. Penugiri' ne menge' taaw na sumurung dye mena dut menge' ketinda-tindaan apang mekeelen dye et kedyeng mekaan."

¹⁶ "Diki ne keilangan mugad dye nega," negsugid si Jesus, kwan, "Kemyu menggey kedye et kekanen!" ¹⁷ Siminambag dye, "Ganang lilima bengbang beke' duruwa tinepaan sera' atue." ¹⁸ "Bita' myu atue daken," kwan i Jesus. ¹⁹ Pinearung ye dut keberirian itueng menge' taaw, insi' ye limang bengbang in beke' duwang sera' ti', timiningara' ya dut langit, indiyari negpeselamat dut Empu'. Pinegbisbitas ye menge' bengbang in, pegketbes tinehagan ye dut pepengenanar ye na ipemgey ne atin dut menge' taaw. ²⁰ Pinekaan dye ginsan seked na pinemyagan. Tinimung et menge' pepengenanar neglebi in, indiyari nebehanan dye nega sempulu' duwang tabig neng pinegbisbitas neng bengbang beke' sera'.

²¹ Mayang limang ribu keldamen kelelekan na nemekekaan, seriri' gasi kelilibun beke' keyegangan ne.

Nanew si Jesus dut Timbew' t Danum

(Markus 6:45-52; Juan 6:15-21)

²² Indiyari pinesakat i Jesus dut gubang kenyeng menge' pepengenanar, indiyari pineuna dye dut sembelang dipag et dagat, sementara' pineuli' ye ne menge' taaw in. ²³ Pagka' nepeugad ye et menge' kineldaman, siminurung ne yaya ye dut mepedpetud apang megpenelang. Yaya ye ga seked gebi duntin. ²⁴ Sementara', sabab et pesungsang deres in, gubang dut lawed ti' pegtumpilan ne' t gumbang. ²⁵ Ganang kueldew ne, liminudug ne kedye si Jesus na megpepanew dut timbew' t danum. ²⁶ Inirebutan dye ne' t takut itueng menge' pepengenanar, ganang nebiri' dye na maya taaw megpepanew dut timbew' t danum. Kwan dye, "Endelimew!" Gerwak ginsan beres dye sabab et takut. ²⁷ Segwa' megtoy lang si Jesus neres beke' negsugid kedye, "Kas kew takut, si Jesus itue!"

²⁸ Indiyari negberes si Pedro, kwan, "Begerar, na ba' kebenaran ikew ne atin, pesentina' mu aku dut timbew' t danum eset dimu in." ²⁹ Siminambag si Jesus, kwan, "Ani' ke." Angkansa nineug si Pedro dut gubang ampa' ne nanew dut timbew' t danum, pesurung ki Jesus. ³⁰ Temed ganang meresanan ye deres, timinakat ya beke' tumagna' ne melneb. "Bewina' mu aku, Begerar!" tingkag ye. ³¹ Megtuy kintang i Jesus keremut ye ampa' ye ne binatun si Pedro. Binres ye ki Pedro, "Merinek pelan pengandel mu! Manu taku' angkan pegalang-alang ke?" ³² Pegkesakat dye dut gubang, megtoy timingew deres. ³³ Indiyari, pinengempu' ne ya et menge' taaw na megsesakat et gubang in. Kwan dye, "Tantu banar na ikew ne tu' Yegang et Empu'!"

Pinegulinan i Jesus Meinglew menge' Taw' t Genesaret

(Markus 6:53-56)

³⁴ Diminipag dye' t dagat, pegketbes diminunggu' dut lungsud et Genesaret. ³⁵ Nekilala dye si Jesus dut menge' taaw duntin. Megtoy dye pineabar dut ginsang pelilibut dut atin neng lungsud na diminatang ne si Jesus, angkansa binibit dye kenye ginsang meinglew. ³⁶ Pegtewen dye kenye na ipekutew ye teyen misan reped mene' t badyu' ye. Indiyari ginsan neng kekpet megulinan.

Pinepusaka' et Tungtung-inupu' neng Ketulduan

(Markus 7:1-13)

¹⁵ Kasa maya kiminabi' ki Jesus menge' senung menge' Pariseo beke' menge' menunuldu' et Keseraan mewanar et lungsud et Jerusalema. Kedyeng iningkut ya, ² "Manu angkan taku' pegsegkaan et menge' pepengenanar mu itueng penuldu' na pinusaka' tyu dut kityung kegungurangan? Pemengaan dye na misan kaya pememasa' t keremut mura mengaan kuyun dut Keseraan!" ³ Sinambag dye i Jesus, kwan, "Manu gasi taku' pegsegkaan myu itueng Keseraan et Empu' sabab et pinusaka' myung netuldu'?" ⁴ Keseraan et Empu', "Untebia' myu dimyung ama' beke' indu'." Sampay nesurat, "Indiyari sebarang menerwa dut ama' beke' eset indu', atin subali' ipeimatey." ⁵ Segwa' pegtuldu' myu, kwan na ba' pegsugid et sembatung taaw dut kenyeng ama' beke' indu', kwan ye, "Diki mekedyari ku metabang dimyu, sabab ginsa' t arta' ku binggey ku ne dut Empu'." ⁶ Kwan myu na diki ne keilangan na untebien ye kenyeng megurang. Punsabab dut nepusaka' myung penuldu', pegugaran myu' t keputusan itueng beres et Empu'. ⁷ Kemyung menge' pebi' biri'! Metugna' itueng peneked teyeg Empu' pebiya' kenyeng tarus si Isaias pasal dimyu tu',

⁸ "Peginturen dye ipelamak dut daken dut beres lang, na pebi' biri' lang, temed menge' atey dye merayu' set daken.

⁹ Pegbantug, pegempu', pegbaalen dye daken na kaya keputusan. Sabab atin penuldu' dye samat Keseraan et Empu' na negpependyari, temed atin Keseraan et taaw lang." †

Itueng menge' Ginis na Negpeyaat et Taaw

(Markus 7:14-23)

¹⁰ Pinekabi' i Jesus dut kenye itueng menge' taaw beke' kenyeng sinugid, "Kumingeg kew ginsan, indiyari retien itueng dakeng bersen. ¹¹ Lein lang inyet megeled et baba' et taaw, ba' diki inyet megliwan na mekepeperaki dut kenye eset mata et Empu'."

¹² Kiminabi' itueng menge' pepengenanar beke' kedyeng binres, kwan, "Sewd mu, nenedseled itueng menge' Pariseo dut bineres mu?" ¹³ Siminambag si Jesus, kwan, "Penggubuten itueng kede luluwakan na lein lang linuwak et ama' ku dut langit. ¹⁴ Pesari' myu ne lang dye in. Dye ne samat menge' beleg na mengdurundun. Na ba' sembatung beleg dumundun dut ibang beleg, atin se' sali' dye meregdag dut kinelian." ¹⁵ Sinugid kenye i Pedro, kwan, "Iperetia' damen itueng beleybey." ¹⁶ In-

† Isaias 29:13.

dyari binres dye i Jesus, kwan, “Kemyu be tu' taku' kaya gasi mekereti? ¹⁷ Kaya be taku' mekesewran myu na misan enung isubu' myu dut baba' pemeglahyun dut beteng, pegketbes ipegtei? ¹⁸ Segwa' ating megliwan dut baba' pegmewanu ye seled atey, indyari itue ne megpeyaat dut taaw. ¹⁹ Semeketuwid dut seled atey pegmewanu et mereraat neng piki-ran, samat pegpatey, mengulid et leing esawa, lein-leing meyaat neng buwaten, menakew, menembut, beke' menaksi' et kaya keberbenaran dut kesebayaan. ²⁰ Atin ne megperaet et menge' taaw. Segwa' ba' ganang mangan ke na diki lang mekebas' et keremut dut nepusakang penuldu', diki atin mekeperaet et taaw.”

Pinegulinan i Jesus Yegang et Sembatung Libun neng Tumpang

(Markus 7:24-30)

²¹ Nugad ne duntin si Jesus, siminurung dut kelungsuran na mekabi' dut lungsud et Tiro beke' lungsud et Sidon. ²² Kiminabi' dut kenye sembatung libun taw' t Kananeo na meglegdeng duntin, pegketbes mebasag na negberes, kwan, “Begerar, upu' i Surutan Dabid, meingasi' ke daken! Daken neng yegang na' libun sinelban et diwata i Seytan, meke-lyutan ne ya banar.” ²³ Segwa' misan senglegtik kaya lang neres si Jesus, sabab taw' t tumpang ye beke' lein taw' t Judio. Indyari kiminabi' kenye neng menge' pepengenan, na negberes kenye, “Uru' myu ne apang keugad ne. Megibek ya banar beke' megsusunud lang kityu.” ²⁴ Siminambag si Jesus, kwan, “Aku dinaak et Empu' dut menge' taaw et bangsa neng Israel ga, antangen dye bibili neng pegeelamen.” ²⁵ Segwa' kiminabi' eset kenye itueng libun, siminelukud eset elepan, indyari negberes, kwan, “Tebanga' ku, Begerar!” ²⁶ Siminambag si Jesus, kwan, “Diki merapat isien itueng pegkaan et menge' keyegang apang yum-pen dut menge' keireng-irengan.” ²⁷ Kwan et libun in, “Tantu banar, Begerar ku, segwa' itueng menge' keireng-irengan memegkekaan nega et mumu' na mekeregdag dut datag et kedyeng pegibuten.” ²⁸ Angkansa sinugid kenye i Jesus, “Kela' pelan dimung pegandel dut Empu'! Metuman itueng pegtewen mu.” Indyari atin negang masa megtuy negnunga itueng kenye yegang.

Mekansang Taaw Pinegulinan i Jesus

²⁹ Pegugad duntin, negpeuli' si Jesus dut abi' t dagat et Galilea. Indyari ya in timinungul dut pedpetud ampa' ne narung duntin. ³⁰ Negde-tengan mekeldam banar neng taaw na maya megbebaya' menge' pangkul, beleg, suwi' lengen, umew, beke' mekansang nega ibang resenanen. Pinearung dye meinglew in dut elepan i Jesus pegketbes pinegulinan ne dye in. ³¹ Nedingkelatan menge' taaw ganang nebiri' dye na mekebres ne itueng umew, negulinan ne menge' suwi' lengen etawa paa, mekepanew ne itueng menge' pangkul, indyari mekebiri' ne itueng menge' beleg. Pegketbes negbantug dye dut Empu' itueng menge' taaw' t Israel.

Pinekaan i Jesus Epat neng Ribung Taaw

(Markus 8:1-10)

³² Tinimung i Jesus kenye neng menge' pepengenan, indyari kwan, “Mekeingasi' ku atue' t menge' taaw sabab telung eldew ne tiban kebaya' ku dye, na kaya mekaan dye. Diki gaay ku na ipeuli' ku dye' t pegurapan, kalu' lang liglinugen dye dut dalan.” ³³ Indyari negberes menge' pepengenan, “Embe taku' meisian tyu atue' t kelnangan et kekanan na meketeped et kwanting kensangen et menge' taaw?” ³⁴ Ingkut i Jesus kedye, “Na' senu bengbang myu esentin?” “Pitu ga be,” sambag dye. “Beke' maya gasi menge' derinekan neng tinepaan sera' atue.” ³⁵ Itueng menge' taaw pinearung ne i Jesus eset lugta'. ³⁶ Insi' ye ne pitu neng bengbang beke' tinepaan sera' in pegketbes negpeselamat ne dut Empu'. Pegketbes pinegtekhtahak, pinegbisbitas ye ne atin, ampa' ne binggey ye dut menge' pepengenan ye apang ipemgey ne dut taaw. ³⁷ Nemekekaan ginsan seked binyagan. Indyari ganang pinenimung et menge' pepengenan ye ne neglebi in, nekebaha nega et pitung tabig. ³⁸ Maya epat neng ribung lelaki na nemekekaan, seridi' gasi menge' kelilibun beke' keyegang in. ³⁹ Atin pe' pinepeuli' ne i Jesus menge' taaw in, mura ne ya siminakat et gubang, indyari neglahyun ne dut kelungsuran et Magadan.

Tinewan et Tenda' si Jesus

(Markus 8:11-13; Lukas 12:54-56)

16 Kiminabi' ki Jesus itueng menge' senung taaw na Pariseo beke' Saduseo. Gaay dye na mealew ya, angkansa pegtewen dye na megpebiri' ya et tenda' mewanan dut Empu' dut langit, supaya mesewran dye na ya dinaak et Empu'. ² Segwa' timinubag si Jesus, kwan, “Dut megerisarem ne pegsugiren myu, Megmendyaring menunga timpu diklem sabab meregang itueng langit.” ³ Indyari dut kukuel-

dew pegsugiren myu, ‘Dumlek tiban, sabab meitem beke' mekunem langit.’ Mekesewran myu itueng tenda' dut langit, segwa' diki myu mesewran et menge' tenda' binggey et Empu' dimyu pasal et megderateng neng timpu. ⁴ Teribuanan neng mereraat beke' kaya tantu dut Empu'! Megpenulus kew et tenda', segwa' kaya mepebiri' dimyu selyu ganang tenda' na neinabu ki Jonas tagna' ti'! Indyari pegketbes ga in, tinirengan ye dye beke' nugad ne ya.

Pikembang et menge' Taaw Pariseo beke' menge' Saduseo

(Markus 8:14-21)

⁵ Ganang nemekeripag ne dut sembela' itueng menge' pepengenan, nelipatan dye nemibit et bengbang. ⁶ Sinugid i Jesus kedye, kwan, “Merginget kew eset pikembang et menge' pari' na Pariseo beke' pari' na Saduseo.” ⁷ Nemegebesberes ne itueng menge' pepengenan, kwan dye, “Punsabab et kaya pegbibiten tyu bengbang, angkansa neres ya et kwantin.”

⁸ Pegsesewren itue i Jesus, angkansa dye in pinengingkut ye, kwan, “Manu angka taku' pegtetekeren myu na kaya lang meglulutu' et bengbang? Sengkerit ga pelan dimyung pegandel! ⁹ Kayangga pe' taku' mekereti' kew? Nelipatan myu ne be taku' na pinegrekrepik ku neng limang bengbang in dut limang ribu neng lelaki, senung tabig et bengbang nega neglebi? ¹⁰ Megsepartun kwantin gasi dut pitung bengbang beke' dut epat neng ribu neng lelaki? Beke' senung tabig nega neglebi? ¹¹ Manu taku' angka diki myu meretian na lein lang tudyu dut bengbang itueng pegsugiren ku dimyu? Merginget kew dut pikembang et menge' pari' na Pariseo beke' Saduseo.” ¹² Indyari neretian dye ne na kelilangan pelan meginget dye dut penuldu' et menge' pari' na Pariseo beke' Saduseo, beke' lein lang pelan dut pikembang na pegusalen dut bengbang ti'.

Pebunayag i Pedro pasal ki Jesus

(Markus 8:27-30; Lukas 9:18-21)

¹³ Ganang diminateng si Jesus dut kelungsuran mekabi' lungsud et Sesarea dut probinsiya et Pilipos, iningkut ye itueng kenye neng menge' pepengenan, kwan ye, “Sinu kunu' aku, itueng ‘Yegang et Taaw’, sigun dut menge' taaw?” ¹⁴ Indyari siminambag dye, “Pegsugiren et menge' iba in, si Juan neng Mememewtismu kew kunu'! Pegsugiren gasi et iba ti', si Elias kew gasi kunu'. Indyari, maya gasi pegsugid ikew tu' si Jeremias etawa sembatu kew neng tarus et Empu'.” ¹⁵ “Kemyu gasi, enu mesugid myu? Sinu taku' aku tu'?” ingkut ye kedye. ¹⁶ Siminambag si Simon Pedro, kwan, “Ikew ne si Kristo, na Yegang et Empu' biyag kaya sekeran.” ¹⁷ Negberes kenye si Jesus, kwan, “Mesukud ke, Simon, na yegang i Jonas! Sabab itueng keberbenaran, diki lang pinebunayag dimu dut misan sinung taaw, ba' diki dut daken neng Ama' na' Empu' dut langit.” ¹⁸ Indyari Simon, ingeranan ku ikew et Pedro, na gay bersen batu. Indyari, dut timbew' t batu ku ne itue ipetiyeg daken neng pegti-timungan et menge' mengengandel daken, na' diki lang mekeraag kenye misan kepengdyarian et kepeteyan. Na antangan mu samat ating batu. ¹⁹ Ibgey ku dimu itueng kepengdyarian teyeg et Pegmilika' t Empu' dut langit. Sebarang ipeglaang mu atue' t lugta', atin menge' ginis ipineglaang ne gasi et Empu' dut langit, beke' sebarang itugut mu atue' t lugta', atin menge' ginis ipinegtugut ne gasi et Empu' dut langit.” ²⁰ Pegketbes pineamay-amayan ye pemilinan kenye neng menge' pepengenan na dyangan lang ipenugid dut misan sinu na ya ne in si Kristo.

Una neng Pegpebunayag i Jesus pasal et Kemeteyan Ye

(Markus 8:31—9:1; Lukas 9:22-27)

²¹ Tinegnanan atin neng masa, pegpesewd ne i Jesus dut kenye neng menge' pepengenan, kwan ye, “Na subali' ne aku sumurung dut lungsud et Jerusalem beke' menandal et mekansang neng keliyutan dut seled kepatan et kekunggaran et lungsud, dut menge' pegibuten et menge' pari', beke' menge' menunuldu' et Keseraan. Indyari kedyeng ipepatey ne aku. Segwa' dut iketlung eldew aku ipebiyag nega peuli' et Empu'.” ²² Ginayat ya i Pedro dut iged-iged na tinegnan ye ne tembagan ya et kwantin, kwan ye, “Begerar, dyangan teyen itugut et Empu'! Diki merapat meinabu itue dimu.” ²³ Tineyma i Jesus si Pedro, na binresan ya, kwan, “Kasi' iberesa' daken menge' beres i Seytan in. Sagka' ke dut bebyaan ku. Itueng pegpipikiren mu diki lang teyeg dut Empu', era-pun teyeg dut taaw key.”

²⁴ Bineres i Jesus dut kenye neng menge' pepengenan, “Na ba' sinu megaay sumunud daken, lipatan ye tudyu dut kenye diri, antangan,

† Etawa ibang retian, samat itue: “Ibgey ku dimu itueng menge' kunsu' et Pegmilika' t Empu' dut langit. Sebarang ipeglaang mu atue' t lugta', atin ipeglaang gasi et Empu' dut langit, beke' sebarang itugut mu atue' t lugta', atin ipeg-tugut gasi et Empu' dut langit.”

pesanen kenyeng krus neng keliyutan, beke' maya' ne daken.²⁵ Sebarang pemikir et kebewia' t kenyeng biyag, atin melepaskan. Segwa' itu-eng megulmat et kenyeng biyag alang-alang dut daken, atin key keterima biyag kaya seskeran.²⁶ Enu taku' selus meisi' isi' et sembatung taaw, meterima ye gana' sengkedunyaan, na ba' sambu' in kenyeng biyag? Etawa enu gasi meganti et taaw apang meisi' peuli' kurudua ye?²⁷ Sabab megderateng aku neng Yegang et Taaw na megbibibit kelang kepengdyarian et Empu' Ama' ku beke' kebaya' menge' dereakan ku. Dut atin neng timpu gentian ku kede taaw, kuyun dut kenyeng nebuwat.²⁸ Pepsugiren ku dimyu, maya senu dimyu atue na diki lang matey seked diki ye mebiri' aku, ating Yegang et Taaw na megderateng samat sembatu neng Surutan supaya pemegbeg."

Negpinda Dagbes i Jesus (Markus 9:2-13; Lukas 9:28-36)

17 Nekelabay enem neng eldew, pinebaya' i Jesus si Pedro, beke' itueng megtipused na de Jakob beke' si Juan, indyari dye in nemanungul dut sembatung mebukid ne banar. Kaya ibang taaw duun.² Sasat duntin dye ne in, nebiri' dye na negpinda dagbes i Jesus. Timinlang na samat eldew kenyeng rupa, beke' nemuti' samat megseri-new kenyeng badyu'.³ Atin mene pegrasa dye neng telung pepengenanaran de Moises beke' Elias na pemegsudsugid dye ne ki Jesus.⁴ Angkansa negberes si Pedro ki Jesus, "Begerar, menunga nega atu' tyu ne lang. Ba' gay myu, memaal ku et telung tetluan, sembatu dimu, sembatu ki Moises, indyari sembatu in ki Elias."⁵ Sasat megebres nega ya, nekelungan dye t mesingkar na kunem. Indyari, mewana' t kunem esentin maya pengluluwaan na negberes, "Itue daken neng pegmerganeng Yegang, tantu na mekeseraan ku kenye. Endela' myu ba' enu sugiren ye!"⁶ Nemeketakut itueng menge' pepengenanaran ganang nekinge' dye itieng pegluluwaan, ampa' dye ne nepekleb dut lugta'.⁷ Segwa' kinebiyan dye i Jesus ampa' dye ne kinutew. "Teyeg kew," kwan ye, "Kas kew takut!"⁸ Indyari ganang petingara' dye ne siminyek dye ne in kaya nebiri' dye, butung si Jesus ga.

⁹ Pegketbes, sasat megiiineug dye net bukid, sinugiran dye i Jesus, "Dyangan lang ipenugid myu dut misan sinu ating neperenta seked ingga pe' negbiyag peuli' aku neng Yegang et Taaw teyeg et kepeteyan."¹⁰ Iningkut si Jesus et menge' pepengenanaran, "Manu angkan taku' pegbersen et menge' menunuldu' et Keseraan na subali' matu' mena si Elias supaya ipanyap ginsan dut si Kristo neng Mesias?"¹¹ Siminambag i Jesus, kwan, "Megeatu' pesi si Elias meuna apang penyapan ginsan neng keginisan."¹² Segwa, pepsugiren ku ne dimyu natu' ne si Elias, segwa' kaya lang ya mekilala et taaw. Indyari kedyeng binwat kenye inyet gay dye in. Megsepantun kwanting gasi, peliyutan dye nega aku, itu-eng Yegang et Taaw."¹³ Indyari, neretian ne' t menge' pepengenanaran na si Juan neng Mememewtismu ti' pegtutudyuen ye.

Pinegulinan i Jesus Yengyegang na Sinelba' t Meya'at neng Diwata (Markus 9:14-29; Lukas 9:37-43a)

¹⁴ Pegpeuli' dye tu' maya neretengan dye mekansang neng taaw. Kiminabi' sembatung lelaki ki Jesus, siminelukud dut elepan ye, kwan,¹⁵ "Begerar, meingasi' kew ne eset yegang ku neng lelaki! Ya tu' mekel-pusan net keliyutan ba' detangan, sabab daran ya mekegba' dut apuy etawa meregdag dut danum."¹⁶ Pineuruan ku ne ya dut pepengenanaran mu, segwa' lang kaya mekepegulinan dye."¹⁷ Siminambag si Jesus, kwan, "Turubuanan et kaya pemengandel beke' mektul ulul! Seked ingyanyan na aku tu' dumarana meiba-iba myu? Seked ingyanyan ku kemyu mesendalan? Bitu' myu atue daken yengyegang in!"¹⁸ Indyari binresan beke' pineugad i Jesus meya'at neng diwata, pegketbes, nugad ne kenye, indyari negulinan megtyu itueng yengyegang.

¹⁹ Pegketbes kiminabi' menge' pepengenanaran in ki Jesus, nemengingkut dye na kaya lang megkikinge', "Manu angkan kaya lang nepeugad kay atin meya'at neng diwata in?"²⁰ Timinubag si Jesus, kwan, "Punsabab et sengerit ga pegandel myu. Pepsugiren ku dimyu, na' ba' samat dekla' lang elinseg et mustasa in pegandel myu dut Empu', mebres myu dut bukid tu', 'Pesalin ke ne duntin!' Indyari pesalin ne itue. Kaya lang keginisan na diki myu mepeinabu.²¹ Segwa' kwanting antanga' t meya'at neng diwata diki lang mepeugad ba' diki pebiya' t penelang beke' pegpuasa."†

Bineres Peuli' i Jesus pasal et Kenyeng Kemeteyan (Markus 9:30-32; Lukas 9:43b-45)

²² Ganang nemegtingtimung ne eset kelungsuran et Galilea itueng menge' pepengenanaran, sinugid kedye i Jesus, kwan, "Aku, itueng Yegang

et Taaw, ipegdagang ne keptan et keremut et kebanta ku.²³ Pegketbes peteyen dye aku, segwa' aku ipebiyag nega peuli' et Empu' dut iketlung eldew." Tantu na nemengrupuk dye ne ginsan.

De Jesus Megbayad et Buwis apang dut Pengempuan na' Benwa

²⁴ Pegdateng de Jesus beke' menge' pepengenanaran ye dut lungsud et Kapernaum, kiminabi' ki Pedro menge' menunukut et buwis eset Pengempuan na' Benwa. Iningkut ya, kwan, "Pegbayad be et buwis apang dut benwa na' Pengempuan dimyung menunuldu'?"²⁵ "E' tu'," sambag i Pedro. Ganang nekerateng ne si Pedro dut benwa, megtuy ya iningkut i Jesus, kwan, "Enungkwan taku' pebetang mu Simon? Embe taku' pegsukutan et bayad et lisensiya etawa buwis et menge' surutan et dunya'?" Dut menge' taaw atue' t lungsud dye, etawa dut menge' taw' t tumpang."²⁶ "Dut menge' taw' t tumpang," sambag i Pedro. Sinugid i Jesus, kwan, "Na ba' kwanting, diki lang ipebayad itueng menge' taaw atue' t lungsud."²⁷ Segwa', apang kaya mebres dye kite, sumurung ke dut dagat, pegbenit. Isien mu unang sera' na mebnit mu in. Bingata' baba' in, indyari maya mebiri' mu sembatung siin besi' teup et buwis. Isia' atin, pegketbes ibeyara' ne' t buwis neng Pengempuan na' Benwa, supaya puwas kay ne."

Sinu Taku' Itueng Pinekemetaas (Markus 9:33-37; Lukas 9:46-48)

18 Indyari atin neng timpu, nepekabi' ki Jesus itueng kenyeng menge' pepengenanaran na nemengingkut, "Sinu taku' itueng pinekemetaas dut Pengmilikan et Empu' dut langit?"² Angkansa, tiningkag i Jesus sembatung yengyegang, pinetiyeg dut elepan dye.³ Indyari negberes kwan, "Indani' myu itue, na ba' diki kew megpinda arat myu beke' sumulit dut menge' keyegangan, tantu banar na diki kew kebaya' dut Pegmilika' t Empu' dut langit."⁴ Angkansa, sebarang pepengkumbaba et diri ye samat itueng yengyegang, atin key pinekemetaas eset Pengmilika' t Empu' dut langit.⁵ Sebarang sinu megterima et sembatung mebaba neng taaw samat itueng yengyegang ne kwanting sabab et pengandel ye daken, atin pegterimanen aku.⁶ Gamlang sembatung taaw tekinan et sembatung kelang batu eset liyeg pegketbes iregdag dut lawed et dagat, kasga atin ne megmendyaring punsabab et keselaan et sembatung kebebaang seled neng taaw na kurang pegandel ye daken."

Menge' Puu' t Keselaan et Taaw (Markus 9:42-48; Lukas 17:1-2)

⁷ "Keingasi' ingasi' kebtanga' t ginsa' t taw' t dunya', sabab et mekansang menge' puu' t keselaan et taaw! Diki meylang misan ingyanyan itueng puun et keselaan, segwa' mekepengirabut mebtanga' t itueng taaw na mewanan in!

⁸ "Na ba' keremut etawa tiked mu na pegmewana' t keselaan mu, putka' pegketbes ga in itimbaga' ne! Gamlang meruntin ke' t biyag dut langit na putek sembela' keremut etawa tiked kasga maya gana' duwa keremut etawa tiked mu na itimbaga' ke lang dut apuy na kaya seskeran dut Narka'.⁹ Na ba' mata mu sinebaban et dimung keselaan, suata' ne lang, pegketbes itimbaga'! Gamlang meruntin ke dut langit, na beleg ne sembatu mata mu in, kasga maya gana' duwa mata mu tebes ipesbur ke lang gasi dut apuy kaya seskeran dut Narka'."

Beleybey pasal et Nealam neng Bibili (Lukas 15:3-7)

¹⁰ "Ingeti' myu, kasi' myu uripena' sebarang kebebaang seled neng taaw samat itue. Pepsugiren ku dimyu, dut langit, kedyeng menge' dereakan daran dut teyumana' et Empu' Ama' ku."¹¹ Sabab natu' ku, neng Yegang et Taaw, apang bewinen nealam in.††

¹² "Enu pikir myu buwatan et sembatung taaw na maya senggatus bibili ye, indyari malam ating sembatu? Diki be taku' itektak ye siyam neng pulu' siyam in na pemengaan eset kebubikiran in, tebes apang tulusen ye nealam ti'?"¹³ Pepsugiren ku dimyu, na ba' metulusan ye ne itue, lebing mesegyaan ya dut itueng sembatu kasga dut siyam neng pulu' siyam na kaya lang nealam in.¹⁴ Megsepantun kwanting gasi, men-di' banar et dimyung Empu' Ama' dut langit na mealam etawa mebinasas misan sembatu et menge' kebebaang seled neng taaw itue in."

Na ba' Megkesala' Sembatung Tipused

¹⁵ "Na ba' negkesala' dimu sali' mu neng mengengandel, periksana' ya ampa' ne megsudsugid kew pasal pegkesesala' ye dimu, segwa' dut

† Itueng bersikulo kaya nesurat dut unang Biblia dut bebresan et Griego. Segwa' maya itue dut Markus 9:29.

†† Itueng bersikulo kaya nesurat dut unang Biblia dut bebresan et Griego. Lukas 19:10.

kemyu kemyu lang. Na ba' nepesulut mu ya in, indyari dimyung pegbe-'baya' megtipused megerut samat tagna' ti', ampa' ne mepeseuli' mu ya dut Empu'.¹⁶ Segwa' ba' diki ya sumulut dimu, mengdangin ke' t sembatu etawa duwang taaw apang ginsan neng mepegsedsewran myu, mepesebenaran et duwa etawa telung saksi'.¹⁷ Na ba' diki nega ya sumulut kedye, isugira' ne itue dut pegtingtimung et menge' mengengandel. Indyari ba' diki nega ya sumulut dut pegtingtimung, iantanga' ne ya dut meyaat neng taaw na kaya pengandel dut Empu', etawa dut sembatung menunukut et buwis."

Kepengdyariang Memawal beke' Tumugut

¹⁸ "Banar ne pegsugiren ku dimyu, sebarang ipemawal myu eset lugta', atin ipinemawal ne dut langit. Indyari sebarang itugut myu eset lugta' atin itinugut ne dut langit.¹⁹ Pegsugiren ku nega dimyu, na ba' kemyung duwa atue' t lugta' megsulut meneew et misan enung ginisan eset dimyung penelang, ibgey itue dimyu et daken neng Empu' Ama' dut langit.²⁰ Megdemikian misan embe ba' maya duwa etawa telu na negrungrupung sabab et pegandel dye daken, untin ku kebaya' kedye."

Beleybey pasal et Tindeg na Kaya Ingasi' dut Kebe'baya' Ye

²¹ Atin ne pegkabi' i Pedro dut ki Jesus, nenginkut eset kenye, kwan, "Empu', kesenu ku empunen itueng dakeng sali' mengengandel na pe-seuli'seuli' negkesala' eset daken? Kepitu ga taku' a?"²² Sinambag ya i Jesus, kwan, "Diki ku sinugid dimu kepitu, erapun kepitungpulu' ne' pitu seulinen mu.

²³ "Sabab itueng Pengmilika' t Empu' dut langit sali' samat itueng turan. Na, ginaay et sembatung surutan na pebeyaren itueng kenye menge' tindeg na meguutang kenye in.²⁴ Mura binibit kenye in, sembatung taaw na maya kelang utang, megarga' t sempulung ribu.²⁵ Sabab et ya in kaya mekebayad, dinaak et surutan na ipegelen kenye bilug dut keuripenan, kenye esawa, beke' menge' keyegangan ye, sampay ne ginsang pengarta' ye in, apang mekebayad lang ya.²⁶ Siminelukud na negpeingasi' itueng tindeg dut teteyumanan et surutan, 'Tenggui' ku mena et timpu, indyari beyaran ku dimyu ginsan in.'²⁷ Nekeingasi' eset kenye itueng surutan, angkansa inampun kenye menge' neutang, indyari pineuli' ne ya.

²⁸ "Segwa' pegkeugad et tindeg dun, netkanan ye sembatung sali' ye tindeg na meguutang kenye' t senggatus. Megtuy ye kimpetan itue beke' pinisek, negberes, kwan, 'Megbayad ke ne' t utang mul'!"²⁹ Indyari ating sali' ye tindeg siminelukud beke' negpeingasi' kenye, kwan, 'Tenggui' ku mena et timpu, indyari beyaran ku nega ikew.'³⁰ Segwa' mendi' ya tumanggu, erapun pinepirisu ye nega kenye se' sali' tindeg seked na nekebayad et utang ye kenye.³¹ Ganang nebiri' itue et ibang se' sali' ye tindeg na kwantin neinabu, dye in nemengrupuk ne banar. Siminurung dye dut surutan supaya dye ne sinugid ginsa' t neinabu in.

³² "Angkansa pinetingkag tindeg et surutan, kwan, 'Ikew, merupang ke neng tindeg! Inampun ku ikew eset ginsa' t neutang mu daken, sabab negpeingasi' ke eset daken.³³ Nekeingasi' ku eset dimu, diki be taku' subali' meingasi' ke gasi dut se' sali' neng tindeg mu?"³⁴ Indyari, pegka' niseg ne surutan in, pinepirisu ne' t surutan in ya in apang dusaen, seked mebeyaran ye ginsa' t kenye utang in.³⁵ Megsepantun kwantin gasi buwaten dimyu et daken neng Ama' Empu' dut langit, na ba' diki myu empunen dimyung menge' sali' mengengandel teyeg et atey myu."

Itueng Ketulduan i Jesus pasal et Pegbutas

(Markus 10:1-12; Lukas 16:18)

¹⁹ Pegketbes mesugid i Jesus itueng menge' keginisan, ya in nugad ne eset probinsiya et Galilea, siminurung dut probinsiya et Judea dut sembelang danumen et Jordan.² Mekansang neng taaw nibut kenye, indyari pinegulinan dye ne duntin.³ Maya menge' taw' t Pariso na nemengabi' kenye, indyari sinulayan dye elewen pebiya' t menge' keingkutan, na samat kwantin, "Kuyun taku' dut Keseraan tyu na sembatung lelaki butasan ye kenye esawa dut misan enung kesebaban?"⁴ Siminambag si Jesus, kwan, "Kalu' nebatla' myu dut Kesuratan, na dut sengketegnanan, ginuna dye' t Empu' lelaki beke' libun?"⁵ Pegketbes sinugid et Empu', 'Punsabab et itue, itektak et lelaki kenye eng ama' beke' indu', pegketbes megbaya' ya ne' t kenye esawa, in-

† Dut orig neng Kesuratan bersen itue "sempulu' ribung talento". Itueng megarga' t sembatung talento, sali' dut 6,000 denaryo, beke' 1 denaryo sali' dut tengdan et sembatung eldew keradya. Angkansa, itueng utang megarga' t tengdan et 60,000,000 eldew et keradya. †† Itueng utang set bebresan et Griego "senggatus neng denaryo". Isang denaryo sali' dut tengdan et sembatung eldew keradya.

dyari dye in megmendyaring sembetuen ne.⁶ Angkansa dye in lein ne duwa, ba' diki tibuuk ne. Itueng tinibuuk et Empu' dyangan lang butasen et taaw."

⁷ Iningkut ya et menge' Pariso, kwan, "Manu angka tinehagan i Moises na begeyan et lelaki itueng kenye esawa et kesuratan eset pegbutas mura butasan itie?"⁸ Siminambag si Jesus, kwan, "Punsabab dut kektulan et ulu myu, angkansa tinugutan ne i Moises na butasan myu dimyung keesewanan. Segwa' diki lang atin kwantin sengketegnanan ti'.⁹ Angkansa pegsugiren ku dimyu, sebarang taaw na memutas et esawa, pegketbes mengesawa dut iba, atin negkesala' ne et pegbeis. Maya sembatung neglyu! Tugutan ku memutas taaw ba' esawa ye meg-sala' et pegbeis dut iba."

¹⁰ Pegbersen et menge' pepengenanar ye kenye, "Na ba' kwantin kebtangan et lelaki dut kenye esawa, gamlang dyangan ne mengesawa."¹¹ Siminambag si Jesus, "Diki lang ginsan meketerima et atin neng sengketegnanan, ba' diki itie lang neng pegbegeyan et Empu'.¹² Sabab maya lein-leing sinebaban na ba' manu angka taku' ibang kelelekan in diki lang mekesawa. Sengmenu, sabab maya menge' lelaki na kapun tihad nega et pegyegang kedye megkwantin dye ne. Iba in, kinapun sabab et kebelbealan et leing taaw. Maya gasi mendi' ne mengesawa alang-alang dut pegsuku' et Empu' dut langit. Sebarang keterima et itueng ketulduan, keterima nega."

Pinesukuan i Jesus menge' Meririnek neng Keyegangan

(Markus 10:13-16; Lukas 18:15-17)

¹³ Maya nememibit et menge' keyegangan ki Jesus apang tewen na ipedpen ye dut menge' itue kenye keremut beke' ipenelang. Segwa' pinegbebersan dye' t menge' pepengenanar.¹⁴ Megdemikian sinugid i Jesus, kwan, "Pesari' myu kumabi' daken ating menge' keyegangan. Kasi' myu dye leanga', sabab gaay et Empu' mengmilik kedye gasi."¹⁵ Dimpen ye dut kedye kenye keremut apang pesukuran et Empu', mura nugad.

Subur neng Deyahan

(Markus 10:17-31; Lukas 18:18-30)

¹⁶ Indyari maya gasi sembatung lelaki kiminabi' dut ki Jesus apang menginkut, kwan, "Menunuldu', enung kenunganan itueng keilangan buwaten ku, apang meterima ku biyag kaya seskeran?"¹⁷ Siminambag si Jesus, kwan, "Manu angka taku' pegingkuten mu aku na ba' enu menunga? Sabab Empu' lang menunga. Na ba' gaay mu meterima itueng biyag kaya seskeran, telinganen mu itueng menge' Keseraan et Empu'.¹⁸ "Embe esen?" ingkut ye. Siminambag si Jesus, kwan, "Kas mengimatey, kas pegbeis, kas penakew, kas pengembut eset dimung pegsaksi',¹⁹ peruria' dimung ama' beke' indu', beke' mergana' dimung sebaya', na samat pegmerga' mu' t dimung diri."²⁰ Bineres et subur in, "Pegtumanen ku ne atin ginsan neng Keseraan. Enu nega merapat ku buwaten?"²¹ Indyari siminambag si Jesus, kwan ye, "Na ba' gaay mu megmendyaring supuk, manew ke, ipegelna' ginsan neng pengarta' mu, indyari ipemegina' dut miskin ating nepegelenan. Na ba' nebuwat mu atin, megmendyaring megdeyahan ke dut langit. Pegketbes, megpeuli' ke atue na sumunud daken."²² Pegkekinget itue e et subur, merupuk na nugad ye, sabab et deyahan ya banar.

²³ Indyari, bineres i Jesus dut kenye menge' pepengenanar, "Pegbersen ku dimyu, tantu meliyut mepebilang menge' deyahan dut Pengmilika' t Empu' dut langit.²⁴ Indyari pegsugiren ku gasi dimyu, merugey nega kebiya' sembatung ayup neng kamelyo dut delang et dagum kasga pesakup dut Pengmilika' t Empu' dut langit sembatung deyahan."²⁵ Neglilu' banar itueng menge' pepengenanar ganang mekingeg dye itue, angkansa nekeingkut dye, kwan, "Na ba' kwantin, sinu ga taku' mebawi?"²⁶ Tinengtangan dye i Jesus beke' nengsugid, "Diki itue mekebuwat et taaw, erapun Empu' lang mekebuwat et itue sampay ginsan neng ginis."²⁷ Indyari negberes si Pedro, "Birina' be, tinektak kay ne ginsan, indyari kami tu' nememaya' dimu. Enu gasi dut damen?"²⁸ Bineres i Jesus dut kedye, "Indani' myu itue, na ba' megearung ne aku, itueng Yegang et Taaw, eset meayad neng eerungan ku dut bagung dunya', kemyung sempulung duwa nememaya' daken marung gasi dut sempulu' duwang eerungan apang ukumen itueng sempulu' duwang bagi' taw' t Israel.²⁹ Pegketbes sebarang menandal na tirengan dye kedye pegeeldangan, menge' ketipusdan, ama', indu', menge' keyegangan, etawa menge' kelugtaan alang-alang lang eset daken, atin keterima' t senggatus peuli' peulinen, indyari begeyan et biyag na kaya seskeran.³⁰ Segwa' mekansang ne nemeketaas na megmendyaring nebaba, indyari mekansang nebaba na megmendyaring nemeketaas."

Beleybey pasal dut menge' Mengengeradya dut Ubasan

20 Neglahyung menuldu' i Jesus, kwan ye, "Itueng Pengmilika' t Empu' dut langit samat kwantint. Kueldeu nega nanew ne itueng Empu' et ubasan apang menulus et mengengeradya et ubasan ye. ² Ganang negsulut dye ne et penengdan na sembatu pirak neng emas seng eldeu, dye in pinekeradya ye ne dut ubasan ye. ³ Nanew gasi ya peuli' et lisag siyam et meriklem dut tabuan, nekebiri' ya ibang taaw na petiyeg-tiyeg lang na kaya gasi elu' dye. ⁴ Sinugid ye dut kedye, 'Sumurung kew apang megkeradya dut daken neng ubasan, indyari beyaran ku kemyu et sukup neng penengdan.' ⁵ Indyari nemegkeradya dye ne. Nanew gasi ya tengeldew, beke' megtetelu lisag ne' t mapun, indyari kwantint nega binwat ye. ⁶ Ganang meglilima lisag ne' t mapun, nanew nega ya, nekebiri' gasi peuli' et ibang taaw, na petiyeg-tiyeg lang. Binres ye kedye, 'Manu taku' petiyeg-tiyeg kew lang atue mengsingapun na kaya pegkeradyan?' ⁷ 'Katew, kaya be megpekeradya damen!' sambag dye. Indyari, negberes ya, 'Ba' kwantint pelan, surung kew, indyari megkeradya dut daken neng ubasan.'

⁸ "Megmemenginsarem ne, sinugid et empu' t ubasan dut kenyeng tegepegewla, kwan, 'Peningkaga' ne menge' mengengeradya, penengdanan te ne dye, tegnanan dut emurian sumked dut timinagna' nengeradya ti'.' ⁹ Itueng menge' nemengeradya na negtagna' et meglilima lisag et mapun keterima et tegsempatu pirak neng emas. ¹⁰ Indyari ganang kiminabi' itueng menge' unang neketagna' in, keblan dye tu' keterima dye nega et lumebi esentin, segwa' kede sembatu kedye keterima gasi et sembatu pirak neng emas. ¹¹ Pegketerima dye in, nenawey dye dut empu' t ubasan. ¹² Kwan dye, 'Seng lisag ga negkeradya ating menge' emuri diminatang, sementara' megsingapun kay negsandal et lened et eldeu. Manu gasi taku' pinegse' sali' penengdan myu damen?' ¹³ "Indyari sinugid ye dut sembatu kedye, 'Bila', kaya lang peglupigen ku ikew. Diki be taku' negsulut te et sembatu pirak neng emas lang et tengdan et pegkeradya mu?' ¹⁴ Isia' dimu lang in, indyari mugad ke ne. Manu gana' ba' gaay ku tengdanan itieng emuri ti' neng samat penengdan ku dimu in?' ¹⁵ Kaya be taku' mekedyari ku buwatan dut daken neng megeyan eset pengarta' ku in? Etawa megimbeng ke lang sabab menaram aku?'"

¹⁶ Dut ketimpusan sinugid i Jesus, kwan, "Angkansa itieng mekeemuri, atin key mekeuna, beke' itieng mekeuna, atin key mekeemuri."

Iketlung Peneked i Jesus pasal et Kepeteyan Ye (Markus 10:32-34; Lukas 18:31-34)

¹⁷ Ganang eset dalan ne de Jesus petungul dut lungsud et Jerusalem, sineriri' ye itueng sempulu' duwang pepengeranan ye. Sinugid ye kedye, kwan, ¹⁸ "Kingga' myu, tumungul tyu dut lungsud et Jerusalem. Duntin ipeelen eset menge' metaas neng pari' beke' dut menge' menu-nuldu' et Keseraan aku, itueng Yegang et Taaw. Betangan dye aku et kemeteyan. ¹⁹ Pegketbes ibgey eset menge' taw' t lein Judio. Inlelewen dye aku, penglepsan, beke' iransang dut krus seked patey. Segwa' biyagen aku peuli' et Empu' dut iketlung eldeu."

Pegtewen et Indu' de Jakob beke' i Juan (Markus 10:35-45)

²⁰ Indyari kiminabi' ki Jesus itueng esawa i Sebedeo, kebaya' kenyeng menge' keyegangan. Maya gaay ye tewen, angkansa siminelukud ya dut teteyumanan i Jesus. ²¹ "Enu taku' gaay mu?" ingkut i Jesus kenye. Siminambag ya, kwan, "Teyen mebgay mu dut duwa neng keyegangan ku na mekearung eset abi' mu dut dimung pengmilikan, sembatu dut tampa' kewanan, indyari sembatu in dut tampa' gibang." ²² "Diki myu mekesewran itueng dimyung pegteewen," kwan i Jesus eset kedye. "Metetasan myu be taku' itueng tasa neng keliyutan na pegtetasan ku tu'?" "E' be, mekedyari ne kami," sambag dye. ²³ Bineres i Jesus, "Itueng keliyutan na pegtetasan ku, metetasan myu nega pelan. Segwa' lein daken mewanan et penggewman na ba' sinu taku' marung dut daken neng tampa' kewanan beke' dut daken neng tampa' gibang. Itueng menge' eerungan na pegbersen myu tudyu dut menge' pegpenyapan et daken neng Ama' Empu'."

²⁴ Ganang nekingeg itue et menge' ibang sempulung pepengeranan, nemengiseg dye dut duwang megtipused. ²⁵ Angkansa pinepekabi' dye i Jesus beke' neres kedye, kwan, "Pegsesewren myu ne na menge' pegibuten et taw' t atue' t sengkedunyan pengmilik banar dut ginsa' t taaw na sukup kedye. Indyari mayang pegbentugen neng pegibuten, atin key meketuman. ²⁶ Segwa' diki kwantint teyen buwatan myu. Erapun, sebarang sinu dimyung megaay megmendyaring bantug, atin key megmendyaring samat tindeg et ginsan. ²⁷ Indyari sebarang gaay megmendyaring pegibuten, atin key megmendyaring samat uripen dut menge' kebebaya' ye. ²⁸ Samat aku neng Yegang et Taaw na natu', diki apang ti-

muruen, erapun apang menimuru sampay ibgey daken neng biyag apang mebawi' kineldaman."

Pinegulinan i Jesus Duwang Taaw na' Beleg (Markus 10:46-52; Lukas 18:35-43)

²⁹ Ganang pegugad si Jesus sampay menge' pepengeranan ye dut lungsud et Jeriko, mekansang taaw nemengsunud kedye. ³⁰ Maya duwang taaw na' beleg megearung dut abi' t dalan. Ganang mekingeg dye na megderateng ne si Jesus, dye tu' nemengbensag ne, "Inupu' i Surutan Dabid tagna', meingasi' ke ne damen!" ³¹ Pinenugiran dye et menge' taaw beke' pegpetngew, segwa' susulu ga nemeningkag, kwan, "Inupu' i Surutan Dabid, meingasi' ke ne damen!" ³² Nepetaren si Jesus, tiningkag beke' iningkut dye, "Enu taku' gaay myu buwatan ku dimyung?" ³³ Siminambag dye, "Begerar, urui' dameng menge' mata na mekebiri' kay ne!" ³⁴ Nekeingeg si Jesus dut kedye, indyari kinutew ye kedyeng menge' mata. Na megtuy dye nekebiri', pegketbes siminunud eset kenye.

Nebantug na Megsesled dut Lungsud et Jerusalem (Markus 11:1-11; Lukas 19:28-40; Juan 12:12-19)

21 Ganang mekabi' ne si Jesus sampay menge' pepengeranan ye dut lungsud et Jerusalem, diminatang dye dut kebenaranwanan et Betpage, dut Bukid et menge' Olibo. Duun pineuna ne i Jesus itueng duwang pepengeranan ye. ² Sinugid ye kedye, "Sumurung kew dut megsusunud neng kebenaranwanan dut dipag myu ti'. Megtuy me-biri' myu duntin sembatung ina' neng asno na pegsisigtan, beke' ibun ye. Bebari' myu ampa' ne bibiten atue daken. ³ Na ba' maya mengingkut dimyung, isugira' myu, 'Keilangan et Begerar dye,' indyari ipebibit ye dye ne dimyung megtuy." ⁴ Meinabu itue apang metuman itueng pegsugiren et Empu' pebiya' tarus ye, kwan, ⁵ "Isugira' myu dut lungsud et Sion, siyeki' myu, megderateng ne dimyung surutan, ya tu' mesabar, beke' nekesakat dut sembatung ina' et asno na megbebaya' kenyeng ibun." †

⁶ Nememanew ne itueng menge' pepengeranan, indyari tinuman itueng penahag i Jesus. ⁷ Binibit dye itueng ina' t asno beke' ibun in. Linempikan dye telikud in et kedyeng repanan, ampa' ne siminakat si Jesus. ⁸ Mekansang dut kineldaman et taaw pinegladlad dye et kedyeng repanan eset dalan, sebarang iba in nememutek et menge' sanga et kayu pegketbes dinatun gasi dut dalan supaya deyewen dye ya. ⁹ Nemegbebensag itueng kineldaman neng memeguna sampay ne ating kineldaman neng megsusunud kenye ti', kwan dye, "Deyewen itueng Upu' i Surutan Dabid! Kenunganan itueng megderateng dut kepengdyarian et Empu'! Bentugen tyu Empu' dut langit!"

¹⁰ Pegseled i Jesus dut lungsud et Jerusalem, neeriwara' sengkellungsuran. "Sinu taku' itue?" ingkut dye. ¹¹ "Itue si Jesus, tarus teyeg dut lungsud et Nasaret, dut probinsiya et Galilea," penambag gasi et kineldaman.

Pineugad i Jesus Tabuan dut Pengempuan na' Benwa (Markus 11:15-19; Lukas 19:45-48; Juan 2:13-22)

¹² Siminled si Jesus dut Pengempuan na benwa na' Templo. Pineugad ye peliwan ginsan et menge' pemegdedagang beke' mengengelen duntin. Pinekleb ye menge' lemisaan et menge' menenambi' et pirak beke' menge' erungan neng menge' megdedagang et aksang. ¹³ Sinugid ye kedye, "Nekesurat dut Kesuratan na sinugid et Empu', kwan ye, 'Itueng daken neng Benwa neng Pengempuan, usale' t benwa neng megpe-nelenginan.' Segwa' binwat myu' t pupugaran et menenakew." ††

¹⁴ Maya menge' beleg beke' menge' pangkul na nemengabi' ki Jesus dut Pengempuan na Benwa, pegketbes pinegulinan ye dye. ¹⁵ Nemengiseg menge' pegibute' t pari' beke' itueng menge' menunuldu' et Keseraan, ganang mebiri' itueng keli'lilung binwat ye, beke' menge' keyegangan megbebensag dut seled Pengempuan na' Benwa neng Templo, "Deyewen itueng Upu' i Surutan Dabid tagna'!" ¹⁶ Indyari sinugid dye ki Jesus, "Nekingeg mu taku' ating pegbebersen dye in?" "Nekingeg ku," kwan i Jesus. "Kalu', nekebatsa' kew et kwantint neng bebresan dut Kesuratan et Empu'? kwa' t atin, 'Pini-liwan et Empu' teyeg dut baba' et menge' keyegangan beke' menge' memulek na ating tantung pegbantug.'" ¹⁷ Nugad si Jesus kedye, liminiwan et lungsud pesurung dut lungsud et Betania. Duntin ya negpelabay et senggebi.

Tinerwanan i Jesus Puun et Igus (Markus 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Kinerikلمان, sasat megpeuli' si Jesus dut lungsud, ya tu' inurapan. ¹⁹ Nekebiri' ya et sembatung puun et igus eset abi' t dalan, kinebiyan ye

† Sakarias 9:9. †† Isaias 56:7; Jeremias 7:11.

itue. Segwa' kaya lang nekebiri' selyu ga deun. Angkansa binres ye eset puun et igus in, "Diki ke ne mua' misan ingyan!" Indyari megtyu timinuug itueng puun et igus. ²⁰ Nebiri' itue 't minge' pepengenan beke' nemeghili' dye. "Edukwan timinuug megtyu itueng puun et igus?" ingkut dye. ²¹ Siminambag si Jesus, kwan, "Indani' myu itue, na ba' pengandel kew dut Empu' beke' kaya alang-alang, mebuwat myu gasi itueng binwat ku eset puu' t igus tu'. Diki lang atin! Na ba' ibres myu eset bukid ne itue, 'Mugad ke esentin beke' lumempud ke dut dagat,' meina-bu atin dimyung beres. ²² Megdemikian misan enu nega tewen myu dut dimyung penelang atin meterima, na ba' itue pegendelen myu."

Pegalang-alang et Kepenggewman i Jesus

(Markus 11:27-33; Lukas 20:1-8)

²³ Neuli' beke' siminled si Jesus dut Benwa na' Pengempuan. Sasat megutuldu' ya, kiminabi' kenye itueng minge' pegibute' t pari' beke' minge' pegibuten et atin neng lungsud, nengingkut kenye, "Enu taku' itueng penggewman mu na memuwat et itueng minge' keginisan? Sinu dimu nenggey' t penggewman?" ²⁴ Siminambag si Jesus kedye, "Inkuten ku gasi kemyu, na ba' metubag myu aku, mura ku gasi sembagen na ba' enu penggewman ku memuwat et minge' itueng keginisan. ²⁵ Na, itue ingkut ku dimyu. Embe minewanan et penggewman i Juan apang megbewtismu? Teyeg Empu' be etawa teyeg taaw?" Indyari dye tu' nemegsugsud, "Na ba' ibres tyu, 'Teyeg Empu',' mesugid ye gasi kityu, 'Manu angka taku' diki myu si Juan endelen?" ²⁶ Segwa' ba' isugid tyu, 'Mewanan dut taaw lang, 'kalu' gasi ba' enu buwatan kityu et taw' t lungsud, sabab pegkilelanen ne' t ginsan na itiang si Juan sembatung tarus et Empu'." ²⁷ Angkansa sinambag dye si Jesus, "Kaya sewd kay atin!" Sinugid i Jesus kedye, "Na diki gasi isugid dimyu na ba' enu penggewman ku memuwat et minge' itueng pegbubuwaten ku tu'."

Beleybey pasal eset Duwang Yegang na' Lelaki

²⁸ Na, netuturan gasi si Jesus dut kedye, kwan ye, "Enu pemiri' myu atue? Maya sembatung taaw na maya duwang yegang na' lelaki. Dinaak ye keukanan in, kwan, 'Yegang, sumurung ke beke' megkeradya dut ubasan tiban.' ²⁹ 'Mendi' ku tu', sambag ye, segwa' ganang nekwi-kwit negpinda kenye pemikir angkansa neneliga nega beke' siminurung dut ubasan. ³⁰ Indyari sinurungan gasi et ama' kerinan in, kwantin gasi sinugid ye, kwan, 'Yegang, sumurung ke beke' megkeradya dut ubasan tiban.' 'E' be, Ama', sambag ye, segwa' pelan kaya lang ngandel. ³¹ Sinu eset duwa in neneliga eset kegeayan et kenye ama' in?" "Ating keukanan," sambag dye. Indyari sinugid kedye i Jesus, "Pegsugiren ku dimyu, itueng minge' menunukut et buwis beke' minge' mememegbeis neng kelibunan meguna nega dut dimyung minge' keperian beke' keggurungan. ³² Sabab natu' dimyu si Juan neng Mememewtismu penugid et metigna' neng penggebiyagan, pegketbes diki myu nega ya pegtelanganen. Segwa' pegtelanganen ya et minge' menunukut et buwis beke' minge' mememegbeis neng kelibunan. Misan et gangang nebiri' myu ne itue, temed mendi' kew megusun beke' meneliga kenye pegketbes."

Beleybey et Empu' t Ubasan beke' Mengunguma

(Markus 12:1-12; Lukas 20:9-19)

³³ Indyari kwan i Jesus, "Kinggen myu itueng sembatu negang beleybey. Maya sembatung empu' t lugta' nengluwak et ubas dut kenyeung uma, binekuran ye ne itue. Nemuwat ya duntin et pepegaan et ubas beke' negpetiyeg et sembatung melayug neng tutungguan. Pegketbes, pinetunggu ye atin ubasan dut minge' ibang mengunguma, indyari ya in siminurung dut ibang bangsa. ³⁴ Ganang pemumuwaan ne, tinehagan et empu' t ubasan kenyeung dereakan na apang isien kenyeung bagi' dut mengunguma ye ti'. ³⁵ Segwa' sinegma et minge' mengunguma itueng minge' dereakan, pinegputukul dye sembatu in, pinatey inyet ikeruwa ti', beke' binakal et batu inyet iketlu ti'. ³⁶ Tinahag peuli' et empu' t ubasan ibang dereakan ye na lebing mekansang dye kasga nekeuna ti', segwa' kwantin nega binwat kedye et minge' mengunguma ye ti'. ³⁷ Dut keemuri-emurian dinaak et Empu' kenyeung yegang neng lelaki. 'Untebien dye be itueng daken neng yegang, kwan et sedseled ye ti'. ³⁸ Segwa' ganang mebiri' et minge' mengunguma ye ating yegang, dye in nemegisun, 'Itue ne memusaka'. Ani' kew! Peteyen tyu ne lang apang kityu ne mepepusekaan!' ³⁹ Angkansa megtyu dye ya sinegma, pinelihan eset ubasan pegketbes pinatey ya.

⁴⁰ "Pegpeuli' et empu' t ubasan, enu buwatan ye dut minge' mengunguma ti'?" iningkut i Jesus. ⁴¹ Siminambag dye, kwan, "Pegimetyeyen ye dye neng minge' meraat et kaya ne pengingasi' ingasi', indyari pinedyegahan ating ubasan dut lein-leing mengunguma na menggey' t bagi' kenye dut timpu neng pemupuan."

⁴² Iningkut dye i Jesus, "Kalu' nebatsa' myu ne itueng elaren dut Kesuratan et Empu', kwan ye,

'Itueng batu na inendian et minge' megpetiyeg et benwa, atin key negmendyaring batung pnued. Binwat itue et Empu', angka itue mekelilu' -lilu' banar dut pemiri' tyu?' †

⁴³ "Angkansa pesi pegsugiren ku dimyu, diki ne kemyu sukup dut pengmilikan et Empu', erapun ating ugaren set dimyu, indyari igbey ne atin dut sebarang minge' taaw ne mekepegbua' et menungang bua' teup dut minge' tantung mengandel et Empu'. ⁴⁴ Itueng nekebur-tuk eset batu merurunsak, beke' mepipirsak ating mebur-tukan." ††

⁴⁵ Nekingeg et minge' pegibuten neng pari' beke' minge' taaw Pariseo itueng minge' beleybey i Jesus, indyari neretian na dye ne in pegpepekinggan. ⁴⁶ Na, elewen dye ne teyen ya in, segwa' timinakut dye dut minge' taaw, sabab pegendelen et minge' itue na si Jesus sembatung tarus et Empu'.

Beleybey pasal dut Kelang Pegkenkaan dut Bulun

(Lukas 14:15-24)

22 Nenuturan gasi peuli' si Jesus kedye antanga' t beleybey. Sinugid ye, kwan, ² "Itueng Pengmilikan et Empu' dut langit samat kwantin. Nenggey et kelang pegkenkaan itueng sembatung surutan eset bulun et kenyeung yegang na' lelaki. ³ Tinahag ye kenyeung dereakan apang tingkagen itueng minge' taaw na pinenggayat ye dut pegkenkaan et bulun. Segwa' mendi' dye sumarung. ⁴ Nenahag gasi ya peuli' et dereakan, indyari kenyeung pinemilinan, ipenugira' myu dut minge' pinenggayat, kwan, 'Nepanyap ku ne kenkeanan, nesumbali' ne daken neng sapi' beke' minge' pinetebaang guya, indyari panyap ne ginsang ginisan. Ani' kew ne' t kenkeanan et bulun!' ⁵ Segwa' diki lang itue pinren et minge' pinenggayat ti'. Gam key siminurung dye dut kedyeng pepenawan, sembatu in dut kenyeung uma, beke' iba in dut kenyeung pegdengdagang. ⁶ Sinegma gasi et iba in itueng minge' dereakan, dinusaan, beke' pinatey. ⁷ Niseg itueng surutan. Tinahag ye kenyeung minge' sundalu, peteyen itueng minge' memematey-taaw beke' pinetutung kedyeng lungsud. ⁸ Bineres ye dut kenyeung minge' dereakan, 'Nekepanyap ne kenkeanan, segwa' diki merapat itueng minge' pinenggayat. ⁹ Angkansa sumurung kew dut minge' dalam sampay belnek na mekansang taaw, indyari, peggeyaya' myu ne dut bubulunan ginsan neng mebiri' myu.' ¹⁰ Na, surung ne dut minge' dalam itueng minge' dereakan. Indyari, pinebaya' dye ginsan neng metkanan, meyaat beke' menunga, na enu nega be, atin pe' nebehanan ne' t mengluluruk ating bubulunan dut kelang benwa.

¹¹ "Siminled itueng surutan apang birinen itueng minge' nemenglu-ruk. Indyari nebiri' esentin sembatung taaw, kaya nekebadyu' t bagu. ¹² 'Ila', manu angka siminled ke atue, na diki lang negbadyu' t bagu?' iningkut et surutan kenye. Kaya nekegibek itueng taaw. ¹³ Angkansa sinugid et surutan dut minge' dereakan, 'Pungpunga' myu kenyeung kere-mut beke' tiked, pegketbes itimbaga' myu dut kelingban dut liwan. Duntin sumiyak ne ya beke' megringetnet kenyeung nipen.' ¹⁴ Angkansa netimpus i Jesus dut itueng beres, kwan, "Megsepantun itue na mekansang pinenggayat, segwa' sesenu ga megmendyaring nepili' et Empu' Pengmilikan ye."

Ingkut pasal dut Pegbeyad et Buwis

(Markus 12:13-17; Lukas 20:20-26)

¹⁵ Nemengugad itueng minge' taaw Pariseo beke' pemegsugsud na ba' enukwan dye mealew si Jesus eset kenyeung pegbebersen pebiya' meliyut neng minge' ingkut dye. ¹⁶ Angkansa nemenahag dye dut kenye minge' senu itueng kedyeng minge' tindeg, kebaya' minge' senung ke-kampi i Surutan Herodes. Nengsugid dye, "Menunuldu', sewd kay ne ikew tu' tantu, indyari pegtuldu' mu inyet keberbenaran lang ti' neng geayen et Empu' na buwatan et minge' taaw. Kaya pegsiyekan mu ba' sinu dye, angkansa kaya megleke' pegtuldu' mu sabab et pikiren et ta-aw. ¹⁷ Na tiban isugira' damen, enukwan ipeantung myu? Kuyun be taku' dut Keseraan tyu na memuwis dut ki Surutan Sesar etawa diki?" ¹⁸ Segwa' sewd i Jesus itueng kedyeng meraat neng pegtetekeren, angkansa bineres ye, "Kemyung pebi' biri'! Manu taku' gaay myu aku elewen? ¹⁹ Bita' atu' pirak et pemuwis!" Indyari, tinundulan ne ya et sembatung pirak. ²⁰ "Kinung pata' beke' ingaran na nekeukir atu'?" ingkut i Jesus. ²¹ "Ki Surutan Sesar tu' atin," siminambag dye. Indyari, kwan i Jesus dut kedye in, "Na ba' kwantin ibgeya' myu ki Surutan Sesar inyet ki Surutan Sesar in, indyari gasi ibgeya' myu ki Empu' inyet ki Empu' in." ²² Neperengdeng dye mene ganang mekingeg dye atin, pegketbes tinirengan dye ya beke' nemengugad dye ne.

† Kanta 118:22-23. †† Itueng bersikulo kaya nesurat dut unang Biblia dut be-bresan et Griego.

Ingkut pasal et Pegbiyag Peuli' et menge' Patey

(Markus 12:18-27; Lukas 20:27-40)

²³ Atin negang eldew kiminabi' ki Jesus itueng menge' senung pari' na Saduseo, menge' taaw na kaya pemengandel na megbiyag peuli' menge' patey dut langit. ²⁴ Sinugid dye, kwan, "Menunuldu', sinurat i Moises na ba' matey na kaya yegang itueng sembatung lelaki, itueng kenyeng tipused keilangan ne pebulun dut balu apang megyegangan dye alang-alang lang dut natey. ²⁵ Na', supama, ba' maya pitung megti-tipused na' lelaki atue' t damen, nengesawa ating keukanan, indyari natey na kaya yegang, angkansa netektak itueng kenyeng esawa dut kenyeng ketipusdan. ²⁶ Megsepantun kwantin gasi neinabu dut pengeruwang ketipusdan, beke' eset pengetlung ketipusdan, sampay napet seked dut ikepitung tipused. ²⁷ Pegka' natey dye ne ginsan, natey ne gasi libun ti'. ²⁸ Na tiban, ba' pegbiyag peuli' et taw' t natey, sinu ne dut pitu ti' megmendyaring esawa ye, punsabab et ya in neesawa dye ginsan ti'?"

²⁹ Siminambag si Jesus, "Nesala' kew, seukat ne kaya penedseled myu et menge' Kesuratan et Empu' sampay eset kepengdyarian et Empu'. ³⁰ Sabab dut pegbiyag peuli' et menge' natey, itueng menge' taaw diki ne memengesawa. Dye in, mepeantang ne samat menge' dereakan et Empu' dut langit. ³¹ Pasal gasi dut pegbiyag peuli' et menge' patey, ingga pe' taku' nebatsa' myu dut Kesuratan itueng pegsugiren dimyu et Empu'? Sinugid ye, ³² 'Aku itueng Empu' i Abraham, Empu' i Isaak, beke' Empu' i Jakob.' Segwa' itueng Empu' lein Empu' et menge' patey, erapun Ya in Empu' neng menge' biyag." ³³ Indyari ganang mekingeg itue et menge' taaw, neperengde dye eset kenyeng netuldu'.

Itueng Pinekemergang Sara'

(Markus 12:28-34; Lukas 10:25-28)

³⁴ Negtingtimung itueng menge' taaw Pariseo, ganang neebaran dye na nepetngew i Jesus itueng menge' taaw Saduseo. ³⁵ Indyari sembatu eset kedye in na sembatung biaksa dut Keseraan, na nenginkut ki Jesus apang sulayan itue. ³⁶ Kwan ye, "Menunuldu', embe itueng pinekemergang sara' eset Keseraan et Empu'?" ³⁷ Siminambag si Jesus, "Mergana' Begerar mu neng si Empu' tibuuk et seled atey mu, tibuuk et seled kuruudua, beke' tibuuk dut seled pikiran mu." ³⁸ Itue ne tinegnanan beke' pinekemergang sara'. ³⁹ Itue gasi pengeruwang pinekemergang sara' samat una in, 'Mergana' dimung kesebaya' na samat pegmerga' mu' t dimung diri.' ⁴⁰ Dut duwang sara' na atue nekebetang ginsan neng Keseraan binggey et Empu' ki Moises beke' itueng penuldu' et menge' Tarus et Empu'."

Penginkut i Jesus pasal eset Kristo

(Markus 12:35-37; Lukas 20:41-44)

⁴¹ Sasat negketingtimung itueng menge' taaw Pariseo, iningkut dye i Jesus, ⁴² "Enu pikir myu pasal ki Kristo? Embeng turubuanan minewanan ye?" "Ya in inupu' i Surutan Dabid tagna'," sambag dye. ⁴³ "Na ba' kwantin pelan," sugid i Jesus, "Manu taku' tumingkag eset kenye et Begerar itueng si Surutan Dabid ganang lekepan et Nakem et Empu'? Itueng nebres i Surutan Dabid, kwan,

⁴⁴ "Binres et Begerar eset daken neng Begerar, kwan ye, Marung ke eset daken neng tampa' kewanan, sekdan na metantu ku mepesuku' dimu itueng menge' kebanta mu." ⁴⁵ "Tiban, si Surutan Dabid ne gasi neningkag kenye et Begerar, enu kwan mebres na inupu' i Surutan Dabid ating Kristo?" ⁴⁶ Kede sembatu kedye kaya nemekesambag, indyari tinegnanan atin neng masa kaya ne mekeseg dye menginkut eset ki Jesus.

Pegsesenggupan i Jesus pasal dut menge' menunuldu' et Keseraan beke' menge' Pengibuten neng Pariseo

(Markus 12:38-39; Lukas 11:43, 46; 20:45-46)

23 Pegketbes sinugid i Jesus eset kineldama' t taaw beke' dut kenyeng menge' pepengnaran, kwan, ² "Itueng menge' menunuldu' et Keseraan beke' menge' pengibuten neng Pariseo, itueng pegkilelanan megpereti' et Keseraan binggey ki Moises tagna' ti'. ³ Angkansa endelen myu itueng pegtuldu' dye beke' ibuten ginsa' t itueng kedyeng pegurdin. Segwa' diki lang suliten itueng kedyeng pegbuwatan, sabab kaya dye pegbuwatan itieng kedyeng pegpitua. ⁴ Pemegbetek dye et mebebegat neng pesanen beke' pepetenggul eset menge' taaw. Segwa' misan tuldu' mendi' dye irikwey apang tumabang na memibit et atin. ⁵ Ginsan in pebi'biri' t sengketaawan itueng kedyeng pegbuwatan. Peperekla' dye kedyeng menge' bebresen eset Kesuratan et Empu' na mebibit dye dut peges beke' lengen dye. Sampay pepekebuwat

† Exodo 3:6. †† Deuteronomio 6:5. ‡ Lebitiko 19:18. †† Kanta 110:1.

yunggu et kedyeng badyu' supaya pebiri' lang ginsan itue dut taaw.

⁶ Peggeayen dye inyet meayad neng eerungan dut kenkeanan beke' dut unaan neng erungan dut pegrungrungan et menge' taw' t Judio.

⁷ Peggeayen dye na penglingen dut kineldaman neng taaw dut tabuan, beke' tingkaga' t Menunuldu', etawa Rabi dut Hinebreo.

⁸ "Segwa' kemyu, dyangan kew petingkag et Menunuldu', sabab ginsan kew in megtitipused. Sampay sembatu lang Menunuldu' myu, Aku lang. ⁹ Megdemikian kasi' myu pegtingkagi' t Ama' et misan sinung taaw eset lugta', sabab sembatu itueng dimyung Ama', itieng Empu' Ama' dut langit. ¹⁰ Etawa kas kew petingkag et Begerar, sabab sembatu Begerar myu, aku ating Mesias, ingin bersen si Kristo. ¹¹ Itueng pinekebantug eset dimyu atin key megmendyaring tindeg myu. ¹² Itueng pegmetaas, atin ipebaba. Indyari itieng pegpesanad, atin key ipetaas.

Sinagka' i Jesus Itueng menge' Menunuldu' et Keseraan beke' Taaw Pariseo

(Markus 12:40; Lukas 11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³ "Keeriwara' dimyu, menge' menunuldu' et Keseraan beke' menge' taaw Pariseo! Menge' pebi'biri'! Pegsegkaan myu itueng menge' taaw apang diki dye mepegmilika' t Empu'. Mendi' kew ne pesakup eset pegmimilik et Empu', na sampay pegsegkaan myu nega sebarang gaay pesakup!

¹⁴ "Keeriwara' dimyu menge' menunuldu' et Keseraan beke' menge' taaw Pariseo! Menge' pebi'biri'! Pegeminen myu kebiyagan et kelilibuna' t balu, beke' pegdawa myu itieng dimyung pegpenelang et mebuwat. Punsabab et itue lebi ne mebegat ne dimyung dusa!" ¹⁵ "Keeriwara' dimyu, menge' menunuldu' et Keseraan beke' menge' taaw Pariseo! Menge' pebi'biri'! Pegleyagen myu keregatan beke' pegingkuren myu menge' sengkebengsaan supaya mekegayat kew lang et misan sembatung taw' t tumpang, supaya megmendyaring taw' t Judio. Na ba' megayat ne, pegbuwatan myu' t lebi luwas ye eset dimyu, angkansa negmendyaring keruwa teup na sebaran ye apang medusaan dut Narka'.

¹⁶ "Keeriwara' dimyu, menge' beleg neng mengdurundun! Pegtuldu' myu, kwan, 'Na ba' itinange' et misan sinu usalen itueng Benwa na' Pengempuan, sari' lang be. Segwa' ba' pegaku' beke' usalen itueng bulawan dut seled et Benwa na' Pengempuan, subali' ye tumanen itueng kenyeng itange'.' ¹⁷ Kemyu menge' dupang na' beleg! Embe taku' lebing merga', itueng bulawan etawa ating Benwa na' Pengempuan negpepasek metigna' eset bulawan?' ¹⁸ Pegsugiren myu, kwan, 'Na ba' itange' et misan sinu itueng simbaan, sari' lang. Segwa' ba' itueng itange' itueng simaya' na eset simbaan, subali' ye tumanen itueng kenyeng itange'.' ¹⁹ Kemyu menge' dupang na' beleg! Embe taku' lebing merga', itueng simaya' etawa itueng simbaan na negpepasek metigna' dut simaya'?

²⁰ Angkansa pesi, ba' itange' et misan sinu, kwan ye, 'Sabab et itueng ranggar, itange' ye dut ginsan, atin ranggar sampay ne mekesimaya' ne esentin. ²¹ Na ba' itange' et misan sinu, kwan ye, 'Sabab et itueng Pengempuan na Benwa na' Templo, itange' ye itue sampay Empu' na' mayang megterna duntin. ²² Na ba' tinange' et misan sinu, kwan ye, 'Sabab et itueng langit, itange' ye dut metaas na eerungan et Empu', kebaya' ne itueng menge' megearung duntin.

²³ "Keeriwara' dimyu, menge' menunuldu' et Keseraan beke' menge' pengibuten neng Pariseo! Menge' pebi'biri'! Pegbegey myu dut Empu' itueng ikesempulung bagi' et perina' kayu beke' perina' belagen, segwa' peglipatan myu buwatan itueng lebing mergang tuldu' dut Keseraan. Itueng ketignaan, pegingasi', beke' ketentuan. Nengsugat kew ba' buwatan myu atin lebing merga', ganang meglahyun myu na buwatan iba in. ²⁴ Menge' beleg neng mengdurundun! Pegsenaten myu itueng nek-nek eset dimyung peginumen, segwa' pegtelnen myu itueng kura' beke' kaya mebiri' myu!

²⁵ "Keeriwara' dimyu menge' menunuldu' et Keseraan beke' menge' pengibuten neng Pariseo! Menge' pebi'biri'! Pegkuskusan myu itieng liwan et tasa beke' raya' myu, segwa' samat itieng seled, baha ne' t netimung myu pebiya' pengreges beke' keimutan myu. ²⁶ Beleg neng Pariseo! Kuskusi' myu mena itueng menge' eset tasa beke' raya', indyari megmendyaring melinas gasi sampay liwan ti'!

²⁷ "Keeriwara' dimyu, menge' menunuldu' et Keseraan beke' pengibuten neng Pariseo! Menge' pebi'biri'! Mepesali' kew eset menge' lelelngan neng pineputi', meeayad dut liwan, segwa' dut seled baha ne' t keburukan beke' tulang et menge' patey. ²⁸ Kwantin mepesali' kew! Dut penyek et taaw meeayad kew, segwa' itueng keberbenaran baha kew ne' t pebi'biri' beke' keyeatan.

‡‡ Itueng bersikulo kaya nesurat dut unang Biblia dut beres Griego.

Tineked i Jesus pasal Kedusaan et menge' Meambut neng Menunuldu' (Lukas 11:47-51)

²⁹ “Keeriwara' dimyu, menge' menunuldu' et Keseraan beke' menge' pengibuten neng Pariseo! Menge' pebi'biri'! Pegpetiyegan myu lelebn-gan et itueng menge' tarus beke' pegeyaran itueng menge' lebeng et menge' taaw na nemengebiyagan et metigna'. ³⁰ Indyari pegbersen myu, 'Na ba' kami teyen negbiyag dut ketimpuan et dameng menge' keupu' upuan, diki kay mekesembatu dut ipepatey itueng menge' tarus et Empu'. ³¹ Dut pegbersen myu neng atin, pegpesebenaran myu na kemyu ne tu' menge' inupu' et menge' negpepatey eset menge' tarus et Empu'. ³² Ire'! Tebsa' myu itueng menge' tinegnanan et dimyung keupu' upuan. ³³ Menge' setwa'! Kemyu neng turubuanan et menge' taaw neng mengrurunding samat menge' meraat neng seli! Diki kew mekepelegyu na dusaen dut Narka'. ³⁴ Angkansa pesi, megpebibit Ku dimyu et menge' tarus, menge' meuutek, beke' menge' menunuldu' et Beres et Empu'. Peteyen myu menge' senu eset kedye, indyari iba in iransang dut krus. Itueng iba in lepsan et dimyung rungrupungan beke' ekalan dut lungsud seked ibang lungsud. ³⁵ Sabab atu' meberbaran et ikedusa myu, dut pegpatey et ginsan neng taw' t metitigna' et sengketelingkepa' t dunya', mewanan eset pegpatey dut kaya sala' neng si Abel, sekdan dut pegpatey ki Sakarias neng yegang i Barakias. Pinatye et menge' kegungdurangan myu ya dut eleta' t Pengempuan na Benwa beke' simbaan neng tututungan et menge' simaya'. ³⁶ Pegsugiren ku dimyu, itueng kedusaan sabab et ginsan neng itue meberbaran dut menge' taaw neng tiban neng penimpuan.”

Itueng Pegmerga' i Jesus dut Taaw Sampay Lungsud et Jerusalem (Lukas 13:34-35)

³⁷ Pegketbes sinugid i Jesus, kwan ye, “Uy, kemyung taw' t Jerusalem, uy Jerusalem! Pegpeteyen myu itueng menge' tarus et Empu' beke' pegbekalen itueng menge' pegdeaken ye dut dimyu! Mekesenu ku pegtuyuan na ipaten kemyung ginsan, na samat pegkurumung et sembatung upa eset kenyeng menge' duruy, segwa' mendi' ke nega. ³⁸ Angkansa tantung pinasaran et Empu' ne dimyung lelegdangan. ³⁹ Na tiban mesugid ku dimyu, diki myu ne aku mebir' peuli', sekdan dumateng itueng timpu na mebres myu, 'Kenunganan et Empu' teyen dut itueng megderateng dut kepengdyarian et Begerar!”

Ketulduan i Jesus pasal et Pegkerungkat et Pengempuan na Benwa na' Templo (Markus 13:1-2; Lukas 21:5-6)

24 Liminiwan si Jesus dut Pengempuan na Benwa na' Templo. Mugad ne ya teyen, ganang nemengabi' itueng menge' pepengenanaran ye, indyari tinuldu' kenye keayaran et itueng menge' derekelang Benwa na' Pengempuan. ² Segwa' sinugid i Jesus kedye, “Nebiri' myu taku' ginsan ating menge' kelang benwa? Indani' myu! Dumateng eldew kaya ne metinda misan sembatu benwa. Ginsan neng atin mebungkar! Kaya ne metinda misan sembatu neng batu dut timbew' t sali' sali' yeng batu in.”

Menge' Keliyutan beke' Dumateng na Keingkutan (Markus 13:3-13; Lukas 21:7-19)

³ Diminuntin de Jesus dut Bukid et Olibo. Sasat ya megearung duntin, kiminabi' kenyeng menge' pepengenanaran supaya petagu' ya iningkut, kwan dye, “Ingyan taku' meinabu pegkerungkat et Pengempuan na Benwa? Enu taku' megmendyaring tenda' et dimyung pegatu' beke' itueng ketimpunan et penewnan?” ⁴ Siminambag si Jesus, “Meginget kew na diki kew meekalan et misan sinu! ⁵ Sabab mekansang membut matu' beke' usalen ngaran ku sampay megsugid, 'Aku ne tu' Kristo! Indyari dye in mekansang meekalan. ⁶ Mekekingeg kew et gikgibek et pegbunan mekabi' dimyu beke' abar pasal et ibang pegbunan dut ibang bangsa. Endey kew rumaas. Subali' meinabu itue, segwa' diki nega itue ketimpunan et sengkedunyaan. ⁷ Sabab memegbunu' itueng bangsa atu' dut sali' bangsa beke' itueng surutan sali' surutan. Ketiksa-a' t urap beke' yegyeg dut lein-leing bagi' et sengkedunyaan. ⁸ Itueng ginsan tegnanan pe' et menge' keliyutan, samat una-una neng keliyutan dut megyegang. ⁹ “Dut menge' penimpuan atin, pengisegan kew et ginsan sabab et pengandel myu daken. Sampay kemyu ipepirisu apang peliyutan beke' peteyen. ¹⁰ Mekansang tumngew eset kedye pegandel daken, beke' megeripuruen eset kede sembatu kedye menge' kesebayaan, sampay meisgan et kede sembatu. ¹¹ Indyari maya dumateng mekeldam membut na tarus beke' lekal dye et mekansang neng menge' taaw. ¹² Sabab et itueng kereatan lemkep, enu pesi memengrunkey itueng pegmerga'

et kineldaman. ¹³ Segwa' sebarang dumarant tantu eset pengandel ye seked dut kepuspunan, atin key mebawi'. ¹⁴ Indyari ipebunayag dut ginsan' t taaw et sengketelingkepa' t dunya' itueng Menunungang Abar pasal et Pengmilika' t Empu' apang itue mekilala et ginsan neng bangsa. Mura dumateng kepuspunan et ginsan' t sengkedunyaan.”

Itueng Ketiksaan Kaya Ikeruwa (Markus 13:14-23; Lukas 21:20-24)

¹⁵ Sinugid gasi i Jesus, kwan ye, “Dut atin eldew ingyang, mesiyekan myu na ating Mereraat neng Mengrurungkat megtitiyeg dut tenga' t Pengempuan na Benwa na' Templo. Itueng ketiksaan na pegtuyuen i tarus Daniel tagna' ti'. Kemyung memematsa' retien itueng pegbersen ku! ¹⁶ Na ba' neinabu ne itue subali' menge' taw' t Judea in memelegyu dut kebikiran. ¹⁷ Na ba' meinabu itue sebarang dut binubungan dyan-gan ne memikir mineug, apang mengisi' et misan enu negang pengarta' eset kenyeng seled benwa. ¹⁸ Indyari sebarang dut uma dyangan ne muli' apang mengisi' et kenyeng regmen. ¹⁹ Keingasi' itiang megebteng beke' itiang megpeperuru' dut menge' eldew na' atin! ²⁰ Ipenelang myu dut Empu' na itueng dimyung pegpelegyu dyangan meginabu et pengdedlekan etawa dut Eldew et Kepeteran. ²¹ Sabab dut atin neng ketimpuan, itueng menge' taaw mekerasa' t kelang ketiksaan. Na ingga pe' nerasa samat kwantin tihad sengketegnanan na gunaen itueng sengketelingkepa' t dunya' seked tiban. Beke' ganang meinabu itueng timpu et kelang ketiksaan, diki ne melebayan peuli' samat kwantin misan ingyang. ²² Na ba' diki ne pebe' bebaen et Empu' atin neng timpu, kaya ne taaw mebiyag atue' t dunya'. Segwa' alang-alang mene eset menge' taaw pinili' ye, pebe'baen itiang ketimpuan.

²³ “Na ba' maya megsugid dimyu, 'Birina', atu' itueng Kristo! etawa 'Esentin ya!' kas kew penelina. ²⁴ Sabab maya lumiwan menge' kaya banar na' Kristo beke' maya menge' sumbut neng menge' kaya banar neng tarus. Megpebiri' dye' t menge' metaas na' tenda' beke' menge' keli' lili', apang elamen dye ba' mekediyari lang, sampay itueng menge' pinili' et Empu'. ²⁵ Indani' myu. Sabab nesugid ku ne itue dimyu sengketegnanan nega ti'.

²⁶ “Angkansa na ba' isugid dye itue dimyu, 'Birina', duntin ya et kelangan' dyangan kew sumurung duntin. Na ba' isugid dye, 'Birina', duntin ya et sisingled! dyangan kew menelina. ²⁷ Megsepantun ba' enukwan ketikas kumulat mewanan dut sebarang seked pesedpan, kwantin gasi pegatu' ku, ating Yegang et Taaw. ²⁸ Samat bersen dye, kwan, 'Na ba' embe esentin menge' bangkay, duntin gasi negtingtimum itueng menge' peruni.'”

Menge' Meinabu dut Kepuspunan et Itueng Penewnan (Markus 13:24-27; Lukas 21:25-28)

²⁹ “Megtuy, pegketbes et ketiksaan dut menge' eldew na' atin, lumin-geb eldew, beke' diki tumbu' bulan, mereregdag mewanan dut langit itueng menge' bituen, beke' meyeyegyeg ginsan itueng kepengdyarian et langit. ³⁰ Pegketbes peratew eset langit itueng tenda' na' aku, ating Yegang et Taaw. Indyari sumiyak ginsan neng bangsa. Mebiri' dye aku, itueng Yegang et Taaw na eset kunem, megderateng na maya kelang kepengdyarian beke' kelang kebentugan et Empu'. ³¹ Dut sinyal et mebasag neng budyung et tembuli', tehagen ku itueng daken menge' dereakan et Empu' dut epat neng bagi' et dunya'. Indyari penimungan dye menge' mengengandel et Empu' na pinili' ye mewana' t ginsang bagi' et sengkedunyaan.”

Penuldu' Mewanon dut Puun et Igus (Markus 13:28-31; Lukas 21:29-33)

³² Indyari, sinugid i Jesus, kwan, “Retien myu itueng penuldu' mawa' dut puu' t igus! Na ba' nenenura beke' negdeu' t bagu itueng menge' sanga, sewd myu mekabi' ne bulag. ³³ Megsepantun gasi, na ba' mebir' myu itueng ginsan meinabu ne, mesewran myu mekabi' ne timpu et pegatu' ku, tumagna' ne. ³⁴ Indani' myu, meinabu itueng ginsan mura matey itueng menge' taaw na biyagan tiban. ³⁵ Meylang itueng langit beke' itueng dunya', segwa' daken neng beres diki lang meylang.”

Kaya Misal Sembatu Kesewd et Eldew beke' Timpu et Peuli' Ku Atue (Markus 13:32-37; Lukas 17:26-30, 34-36)

³⁶ “Segwa' kaya misal sembatu kesewd et eldew etawa lisag irateng ku peuli', misan itueng menge' dereakan dut langit etawa aku neng Yegang et Empu'. Sabab Empu' Ama' lang nekesewd et itue. ³⁷⁻³⁸ Itueng pegdateng et Yegang et Taaw, atin mepeantang samat kelang liyud neng tagna' neng penewnan i Noe. Atin neng masa, mura et kelang liyud, memegkekaan itueng menge' taaw, pemeginung, beke' pemengesawa, sekdan atin neng eldew na siminled de Noe lang dut kelang kapal

letew. ³⁹Na kaya lang pegsesewran menge' taw' t dunya' na enu mainabu seked pe' diminatang ne kelang liyud angka dye ginsan nebebagus. Megsepantun kwantin gasi neinabu dut pegdateng et aku neng Yegang et Taaw. ⁴⁰Dut penimpuan et atin, ba' maya duwang kelelekan pemengiririk dut uma, isien et menge' dereakan sembatu pesurung dut langit, itektak gasi sembatu in eset ketiksaan. ⁴¹Ba' maya duwang kelilubunan pemenglebek, isien sembatu et menge' dereakan pesurung dut langit, itektak gasi sembatu in eset ketiksaan. ⁴²Angkansa pegbeti' kew, sabab diki myu lang mesewran na ba' enung eldew matu' itueng dimyung Begerar. ⁴³Indani' myu itue. Na ba' nesewran lang et pegibuten et benwa na ba' enung lisag neng gebi dumateng itueng menenakew, ya in megbeti' beke' diki ye pesaran selden itueng kenye benwa. ⁴⁴Angkansa daran kew megpanyap, sabab dumateng peuli' aku neng Yegang et Taaw atue' t dunya' dut timpu na kaya lang nekepanyap kew."

Sinu ating Mebentel beke' Kaya Mebentel neng Mengengeradya

(Lukas 12:41-48)

⁴⁵"Itueng mebentel beke' meutek neng mengengeradya, atin ya key pinepengerapan et kenye begerar dut ibang mengengeradya, apang begeyan dye et kedyeng kekanan eset sugat neng timpu. ⁴⁶Mesukud ating mengengeradya na ba' metkanan ya pegkeradya et kwantin dut pegpeuli' et kenye begerar! ⁴⁷Pegsugiren ku dimyu et keberbenaran, ipemehala' ne' t begerar atin neng ginsan neng pengarta' ye dut ating mengengeradya. ⁴⁸Segwa' na ba' kaya mebentel ating mengengeradya, isugid ye dut sedseled, 'Mekwitan nega mura megpeuli' itueng dakeng begerar. ⁴⁹Indyari tegnanan bektulen itueng kenye neng me' sali' mengengeradya, indyari mekikaan ne beke' meginuman ne itueng melangu. ⁵⁰Na, megpeuli' ating begerar dut mengengeradya eset eldew na diki lang ya nekepanyap beke' eset timpu na diki ye mesewran. ⁵¹Tantung dusaan ya et begerar, indyari ipelamud eset menge' taaw na kaya nengandel dut Narka'. Duntin sumiyak dye beke' memengringetngemet menge' nipen dye."

Beleybey pasal et Sempulung Kebudyanan neng Libun

25 Pinenuldu' gasi i Yesus kedye eset beleybey, kwan ye, "Atin neng timpu, atu' mepesali' et pegseled dut Pengmilika' t Empu' dut langit. Maya sempulung kebudyanan, nemengliwan apang menusup dut lelaki neng ibulun. Kede sembatu kedye, maya pegbibiten pelitaan dye. ²Itueng lima kedye sempuluel utek, indyari ating lima gasi in meutek. ³Ating menge' sempuluel nememibit et kedyeng pelitaan, segwa' kaya nememibit et nemenglutu' et lana kedye. ⁴Segwa' itieng menge' meutek nememibit et sunan et lana seriri' nega eset kedyeng pelitaan ti'. ⁵Neemuri et dateng ating lelaki neng ibulun in, angkansa sinulag dye ginsan, nemekeiga'.

⁶"Segwa' ganang tenga' gebi ne, maya memegtingkag, 'Atu' ne ating lelaki neng bulunen in! Susupa' myu ne!' ⁷Megtuy nemegbangun itueng sempulung kebudyanan beke' sinulag kedyeng pelitaan. ⁸Indyari sinugid et sempuluel utek dut meutek, 'Begey kew gasi damen et sengkerit neng lana myu, sabab pekepkerep mene itueng dameng pelitaan.' ⁹'Kalu' diki megkesdeng itue eset kityung ginsan, sambag et menge' meutek. 'Erapun lebing menunga ba' sumurung kew mena dut tabuan, mengelen kew ne lang dimyu in.' ¹⁰Indyari nememanew ne itueng limang sempuluel utek neng menge' kebudyanan. Sasat megeelen dye pe', diminatang ne itueng lelaki neng bulunen. Ating lima na nemekepanyap, kebaya' ye siminled dut bubulunan, indyari tinen-gleb ne lelengewan.

¹¹"Pegketbes, diminatang gasi itueng limang sempuluel utek neng kebudyanan. 'Begerar, Begerar! Ipeslera' myu kami!' tingkag dye. ¹²Segwa' timinubag ya, 'Banar be pegsugiren ku dimyu, diki ku kemyu nekilala.' ¹³Angkansa megdyaga kew, sabab diki mesewran myu eldew sampay ne lisag dumateng Begerar myu."

Beleybey pasal et Mengengeradya na Mepebilinan et Pirak

(Lukas 19:11-27)

¹⁴"Atin masa, itueng Pengmilikan et Empu' dut langit mepesali' et kwantin. Maya sembatung taaw na menglelayag, angkansa pinetingkag ye kenye menge' mengengeradya beke' pinemilinan in eset kedye et itueng pengarta' ye. ¹⁵Binggeyan ye' t pirak kede sembatu kedye kuyun dut kenye-kenye kesesewran. Binggeyan ye sembatu tu' et limang ribu pirak, sembatu ti' gasi duwang ribu pirak, indyari ine' t sembatu ti' gasi seng ribu pirak. Pegketbes nugad ne ya in dut panew ye. ¹⁶Nemanew megtuy itueng menge' neketerima et limang ribu in, negdengdagang ne. Indyari neguntung gasi ya et limang ribu. ¹⁷Sepantun

† *Dut Griego, binggey ye 5 talento, 2 talento, beke' 1 talento. 1 talento sali' dut tengdan et 15 teun neng keradya.*

kwantin gasi, itieng mengengeradya na neketerima et duwang ribu neguntung gasi et duwang ribu. ¹⁸Segwa' itueng mengengeradya na neketerima et seng ribu pirak in kinelian ye lugta' pegketbes limbeng ye duntin pirak et kenye begerar.

¹⁹"Negketalib et mekwit neng timpu, negpeuli' itueng begerar et menge' mengengeradya ti', indyari pinengingkut dye ne. ²⁰Kiminabi' itueng mengengeradya na neketerima et limang ribu pirak, beke' bini-bit ye gasi limang ribu pirak neguntung ye, kwan, 'Begerar, itu' ne limang ribu pirak na binggey mu daken in, nekeuntung ku gasi et limang ribu pirak.' ²¹Sinugid kenye et begerar, 'Menunga banar! Menunga beke' metignang mengengeradya! Ikew tantung mepengerapan daken dut sengkerit neng siin, angkansa pemehelaan ku ikew et lebing kelang arga'. Sumled ke beke' meketahak ke et kelang keksekan et begerar mu! ²²Na' kiminabi' gasi ating mengengeradya na neketerima et duwang ribu pirak in, indyari kwan, 'Begerar, itu' ne binggey myu neng duwang ribu pirak in. Itu' gasi duwang ribu neuntung ku.' ²³Sinugid et kenye begerar, 'Menunga banar! Menunga beke' metignang mengengeradya! Ikew tantung mepengerapan daken dut sengkerit neng siin, angkansa pemehelaan ku ikew et lebing kelang arga'. Sumled ke beke' meketahak ke et kelang keksekan et begerar mu! ²⁴Indyari kiminabi' gasi itueng mengengeradya na neketerima et seng ribu pirak in, kwan ye, 'Sewd ku na ikew tu' meiseg. Pegkeygen mu ating lein mu sinasad, beke' pegtapasen mu ating lein mu linuwak. ²⁵Timinakat ku, angkansa limebeng ku dut seled lugta' itueng dimyung pirak. Itu' ne itueng pirak myu neng seng ribu in.' ²⁶'Ikew na sempuluel beke' meyahu' neng mengengeradya! kwan et begerar ye. 'Sewd mu ne pelan na megtapas ku et lein ku lang linuwak, beke' megkeyg ku na lein ku lang sinasad. ²⁷Manu taku' diki mu nega dinatun dut bangku daken neng pirak, na teyen pegpeuli' ku maya neisi' ku pirak ku sampay untung ye tiban?' ²⁸Indyari, tinehagan ye kenye ibang dereakan, kwan, 'Isia' myu dut kenye ating seng ribu pirak in, indyari ibgeya' myu dut maya sempulu' ribu pirak ti'. ²⁹Sabab itiang maya ne, begeyan nega kenye, indyari megsemunsaya' ya. Segwa' itiang kaya, misan ating sengkerit mene eset kenye isien nega kenye. ³⁰Na, pasal ating mengengeradya na kaya kepulauan, itimbaga' myu ne eset kelingban dut liwan. Duntin sumiyak ya beke' megringetngemet kenye nipen sabab et keliyutan.'"

Itueng Emuring Pegukum dut Ginsa' t Taaw

³¹"Ganang dumateng aku neng Yegang et Taaw bilang Surutan et ginsan, kebaya' ginsan neng dereakan et Empu', indyari marung dut metasas neng eerungan ku. ³²Atin neng timpu, metitimum eset teteyuman ku ginsang taaw et ginsa' t menge' bangsa et sengkedunayan. Dye in seririen ku eset duwang ketimungan, samat pegbuwatan et mengingpat et menge' bibili mawa' dut menge' kambing. ³³Iratun ku dut daken neng tampa' kewanan itueng menge' mengengandel et Empu', antangan dye samat menge' bibili. Indyari dut tampa' gibang itiang menge' ibang taaw antangan dye samat menge' kambing. ³⁴Indyari iberes ku neng Surutan eset menge' taaw dut tampa' kewanan ku, 'Ani' kew ne, menge' pineruntungan et daken neng Ama'! Sumled kew ne beke' tumeteg ne' t pegmilik na nepanyap eset dimyu tiharan nega' t gunaan itueng sengketelingkepan. ³⁵Sabab aku tu' neurapan indyari dimyung pinekaan, tinuknew indyari dimyung pineinum. Aku tu' sembatung tumpang, indyari dimyung pinetindal dut benwa myu. ³⁶Aku tu' kaya mebodyu', indyari dimyung pinebodyuan, nenginglew indyari dimyung pineruri. Aku tu' nepirisu, indyari dimyung inumbelean.'

³⁷"Timinubag itueng menge' mebentel, 'Begerar, kengyan damen nebirinan ikew ne' inurapan, indyari pinekaan kay ikew, etawa netuknew indyari dameng pineinum ke? ³⁸Kengyan pe' taku' na ikew tu' negmendyaring tumpang, indyari dameng pinetindal, etawa kaya lang mebodyu' beke' dameng pinebodyuan ke? ³⁹Indyari kengyan pe' taku' nebiri' kay na ikew tu' maya sakit etawa dut seled pipirisuan indyari dameng inumbelean?' ⁴⁰Iberes ku neng Surutan, 'Pegsugiren ku dimyu, ganang nebuwat myu itue dut pinenguripeng menge' mengengandel ku ti', itue na samat nebuwat myu ne daken.'

⁴¹"Indyari ibres ku gasi dut menge' taaw na meilu dut tampa' gibang ku ti', 'Perayu' kew eset daken, menge' tinerwaan et Empu'! Kemyu tu' dut apuy na kaya seskeran dut Narka', neng nepanyap tudyu dut ki Seytan beke' dut kediwataan ye! ⁴²Sabab aku in inurapan, indyari kaya myu pinekaan, tinuknew kaya myu pineinum. ⁴³Aku tu' negmendyaring sembatung tumpang indyari kaya myu pinetindal. Aku tu' neugara' t repanan indyari kaya myu pinebodyuan. Aku tu' ininglewan beke' dut pipirisuan indyari kaya myu inumbelean.'

⁴⁴"Indyari siminambag dye nega, kwan, 'Begerar, kengyan pe' na ikew in nebiri' kay inurapan, tinuknew, negmendyaring tumpang, neugaran et repanan, ininglewan, indyari kaya kay ikew pineruri?' ⁴⁵Indyari iberes ku neng Surutan dut kedye, 'Pegsugiren ku dimyu! Ganang pegimutan myu' t tabang dut pinenguripeng menge' mengengandel ku

ti', aku ne atin dimyung inimitan.' ⁴⁶ Na', itimbag menge' itue dut ke-dusaang kaya seskeran, segwa' itiang mebentel keterima et biyag na kaya seskeran."

Itueng Pegperuen Atu ki Jesus
(Markus 14:1-12; Lukas 22:1-2; Juan 11:45-53)

26 Ganang netbes ne ipenuldu' i Jesus ginsang itue, sinugid ye dut kenyeng pepengenan, ² "Samat nesewran myu ne in, duwang eldew mene Kenkaan ne 't Nektalib. Indyari ipegelen ne aku neng Yegang et Taaw, apang iransang dut krus." [†]
³ Atin masa, itueng menge' pegibute 't pari' beke' menge' kenggaran-ga 't lungsud, sene ti' pemegtingtimung dut kelang benwa et pineke-metaas neng pegibuten neng si Kaipas. ⁴ Pinaru dye na elewen et kaya gibek si Jesus beke' ipepatey. ⁵ Angkansa sinugid dye, "Dyangan lang dut Kenkaan, kalu' meeriwara' menge' taaw."

Binuakan et Bebungluen si Jesus
(Markus 14:3-9; Juan 12:1-8)

⁶ Ganang dut lungsud et Betania, si Jesus eset benwa i Simon neng tegeldew-eldew. ⁷ Sasat si Jesus megkekaan, kiminabi' itueng sembatung libun na megbibit et katsang alabastro na baha ne 't merga' banar neng bebungluen. Tinebung ye itue dut ulu i Jesus. ⁸ Nemengiseg itueng menge' pepengenan ganang mebirir' dye itue. Kwan dye, "Ampa' ne inelula' ating bebungluen? ⁹ Nepeelen teyen atin et merga', indyari pinemgey dut menge' miskin ating nepegelnan!" ¹⁰ Sewd i Jesus ating kedye pegebresen, angkansa kwan ye kedye, "Manu taku' pegeriweraan myu itueng libun? Menunga banar itueng binwat ye daken. ¹¹ Misan ingyan kebe' baya' myu itueng menge' miskin, segwa' aku tu' diki myu mekebe' baya' misan ingyan. ¹² Ingga pe' neinabu tinebungan ye ne lagi aku et bebungluen bilang pegpanyap dut peglebeng daken. ¹³ Indani' myu, misan embe atue' t sengkedunyaan ipebunayag itueng Menungang Abar, mesugid ne itueng kenyeng nebuwat bilang kerendeman eset kenye."

Nekepegsulut si Judas dut menge' Kebanta i Jesus
(Markus 14:10-11; Lukas 22:3-6)

¹⁴ Si Judas Iskariote tu', sembatu dut sempulu' duwang pepengenan i Jesus, siminurung dut menge' pegibute 't pari'. ¹⁵ "Enu taku' ibgey myu daken ba' tebangan ku kemyu na mealew si Jesus?" ingkut ye. Megtuy dye ya initungan et telumpulung pirak na emas indyari binggey itue kenye. ^{††6} Tegnanan et atin, nenulus ne 't timpu apang mepegdagang si Jesus.

Pengmepuna' t Kenkaan et Kerendema' t Nektalib i Jesus beke' Kenyeng menge' Pepengenan
(Markus 14:12-21; Lukas 22:7-14, 21-23; Juan 13:21-30)

¹⁷ Napet unang eldew et Kenkaan et Bengbang na Kaya Pikembang. Kiminabi' ki Jesus itueng menge' pepengenan beke' nenginkut, "Embe gaay mu na ipepanyap kay et pengmepuna' t Kenkaan et Kerendema' t Nektalib?" ¹⁸ Siminambag ya, "Sumurung kew dut lungsud, indyari tulusen myu itueng taaw tu'. Isugira' eset kenye et kwantin, 'Binres et Menunuldu', mekabi' ne daken neng timpu. Aku in beke' daken neng menge' pepengenan dut benwa mu mengaan et pengmepunang Kenkaan et Nektalib."

¹⁹ Inandel et menge' pepengenan itueng tinehagan i Jesus, indyari pinanyap dye ne itueng Kenkaan et Nektalib. ²⁰ Ganang gimimbi ne, narung ne si Jesus dut perpanggar, kebaya' atin neng sempulu' duwang pepengenan. ²¹ Sasat megkekaan dye, neres ne si Jesus, "Pegsugiren ku, sembatu eset dimyu megdagang daken."

²² Nemenglumek banar itueng menge' pepengenan, indyari pesembatu-sembatu nenginkut kenye, "Begerar, aku tu' taku' a?" ²³ Siminambag si Jesus, "Itiang megdingan na dumitil eset mangkuk, atin key megdagang daken. ²⁴ Matey aku neng Yegang et Taaw kuyun nesurat tagna' ti' dut Kesuratan et Empu', segwa' meeriwara' ating megdagang eset kenye. Lebing menunga diki ne nepengganak itiang taaw." ²⁵ Si Ju-

† KENKAAN NE 'T NEKTALIB - ating Pegkenkaan et kerendeman ating timpu tagna' ti' ganang pinekulpas et Empu' menge' taw' t Judio teyeg et menge' taw' t Egipto. Binwat et Empu' itue pebiya' et dereakan et kepeteyan Ye na pinegtaliban menge' benwa et menge' taw' t Judio ganang dye dut bangsa et Egipto, temed pinatey ye menge' keerian eset ginsa' t benwa et menge' taw' t Egipto. Mekebatsa' pasal itue dut Exodo 12:21-27. †† Itueng telumpulung pirak na emas sali' dut 120 denaryo, arga' et 120 eldew neng keradya. Sampay itue arga' et sembatung uripen ba' mengelen ke.

das tu', neng megdagang kenye nenginkut nega, "Menunuldu', aku key taku' a?" Siminambag si Jesus, "Ikew ne atin negberes."

Nengaan si Jesus et Emuring Pegmepunan Iba-iba menge' Pepengenan Ye
(Markus 14:22-26; Lukas 22:14-20; 1 Korinto 11:23-25)

²⁶ Sasat memegkekaan dye, nemurut et bengbang si Jesus, indyari netbes ye ga megpeselamat dut Empu', kenyeng pinegbisbitas ampa' ne binggey eset menge' pepengenan ye. Kwan ye, "Kewaa' myu itue beke' kanen, itue ne daken neng bilug." ²⁷ Kineptan ye alak et ubas eset sawan, negpeselamat ki Empu', indyari binggey eset kedye, kwan ye, "Ginsan kew menginum et itue. ²⁸ Sabab itueng alak et ubas antangan ye dugu' ku ne, dugu' et tenda' t bagung pinegsulutan et Empu' dut taaw ye. Itue daken neng dugu' meula' dut kemeteyan ku punsabab et ke-meapan et menge' keselaan et kineldaman. ²⁹ Pegsugiren ku dimyu na diki ku ne menginum et itueng alak na mewanan et ubas seked dut eldew na itueng bagung alak na inumen ku na kesaru kew dut Pengmili-ka' t daken neng Empu' beke' Ama' dut langit." ³⁰ Indyari pegkanta et sembatung kanta et Empu', dye in siminurung ne dut Bukid et menge' Olibo.

Tineked i Jesus pasal Pegpeulu i Pedro
(Markus 14:27-31; Lukas 22:31-34; Juan 13:36-38)

³¹ Bineres i Jesus eset kedye, "Itueng gebi, ginsan kew in tumireng ne daken, na samat nesurat ne dut Kesuratan et Empu', kwa' t Empu', 'Pe-teyan ku ne mengingipit, indyari megketkanat ne itueng menge' bibili et banan." ³² Segwa' pagka' megbiyag ku peuli', meguna ku dimyu dut probinsiya et Galilea." ³³ Siminambag si Pedro ki Jesus, "Misan ginsan dye tirengan dimu, diki ku ikew tirengan misan ingyan." ³⁴ Bineres i Jesus si Pedro, "Indani' be, itu' negang gebi, mura kumerengek lumbu' ketlu mu ne aku ipeilu." ³⁵ Segwa' kinensegan nega i Pedro neres, kwan, "Misan ne aku peteyen kebaya' mu, diki ku ikew ipeilu." Kwantin gasi itueng pinemeres et ginsan neng pepengenan.

Negpenalang si Jesus dut Luluwakan et Getsemani
(Markus 14:32-42; Lukas 22:39-46)

³⁶ Indyari pinebaya' kenyeng menge' pepengenan i Jesus dut sembatung luluwakan na pegngenan Getsemani. Sinugid ye dut kedye, "Atu' kew mena, sasat aku dumuntin beke' megpenelang ku dut tampar duntin." ³⁷ Segwa' pinebaya' ye si Pedro beke' duwang yegang i Sebedeo. Indyari timinagna' ya rumupuk beke' mesusa itueng kenyeng pedeseled. ³⁸ Indyari sinugid ye eset kedye, "Itueng seled atey ku baha ne 't kerupukan, pengrasa ku samat matey ku ne in! Tumagey kew atu' beke' kebaya' kew megsulag daken."

³⁹ Nepere' rayu' sengerit, negpekleb ya ampa' negpenalang, kwan ye, "Ama' ku, na ba' mekedyari, iperayuna' daken itueng sawan et itueng keliyutan. Megsepantun kwantin gasi, dyangan lang itueng seled ku, erapung ating gaay et seled mu key na meinabu."

⁴⁰ Negpeuli' ya dut itiang telung pepengenan ye, indyari netkanan ye na memegiga' dye. Binres ye ki Pedro, "Tantu be na diki kew mekepe-sulag na kebaya' myu aku misan seng lisag lang?" ⁴¹ Megsulag kew beke' megpenelang apang diki meraag et sulay. Geygaay et nakem myu, segwa' merungkey bilug myu."

⁴² Kasa nega negperayu' si Jesus beke' negpenalang, "Ama' ku neng Empu' dut langit, na ba' diki mekedyari itueng sawan et keliyutan me-petalib daken seked diki ku meinum, meinabu teyen itueng peggeayen mu." ^{††43} Negpeuli' gasi si Jesus dut menge' pepengenan, indyari netkanan ye gasi na memegiga' dye nega in, sabab dye tu' pegsulagen.

⁴⁴ Tinirengan ye gasi peuli' itueng telung pepengenan, indyari ketel- lu na negpenalang gasi peuli', indyari atin nega binres ye peuli'. ⁴⁵ Neg-peuli' gasi ya eset menge' pepengenan, indyari sinugid ye kedye, "Memegiga' kew nega taku' beke' pepetaren? Birina'! Diminateng ne timpu na ipegdagang aku neng Yegang et Taaw eset kepengdyarian et menge' mekeselaan. ⁴⁶ Ire', pegbekaya kew ne, manew tyu ne. Atu' ne itueng megdagang daken."

Itueng Pegalew ki Jesus
(Markus 14:43-50; Lukas 22:47-53; Juan 18:3-12)

⁴⁷ Megebres nega si Jesus, atin ne pegdateng i Judas, sembatu eset sempulu' duwang pepengenan i Jesus. Maya megbebaya' kenye me-keldam neng taaw na megbibit et menge' ketterman beke' menge' pu-pukul, minewanan dye dut menge' pegibute 't pari' beke' dut menge' pegibute' t lungsud. ⁴⁸ Mura dye dumateng duntin, pinesewd ne 't me-

‡ Sakarias 13:7. Netuman dut Mateo 26:56. †† "sawan et keliyutan", ingin bersen kemeteyan i Jesus dut krus.

akal itueng kwanting neng sinyal, "Itieng imbuan ku, atin ne panew tyu in. Dekepa' myu Ya megtyu!"⁴⁹ Angkansa kinebiyan i Judas na pinanling si Jesus, kwan, "Megunu ke ga, Menunuldu'." Indyari megtyu ye in imbuan.⁵⁰ Sinugid kenye i Jesus, "Bila', buwata' ne panew mu in." Indyari kinebiyan ne si Jesus et menge' taaw beke' inalew dye ya sampay kepti' banar.

⁵¹ Nenggabut et keterman sembatung pepengeneran i Jesus. Tinigbas ye dereakan et Pegibuten et Pari', indyari netigbas telinga' t atin.⁵² Sinugid i Jesus kenye, kwan, "Isuuba' dimung keterman! Ginsan dye megal et keterman, dut keterman nega matey.⁵³ Kaya mu be nesewran na meketeew ku dut daken neng Ama' na lebi nega eset sepulu' duwang panen neng menge' dereakan et Empu', indyari pebibitan ye aku megtyu?"⁵⁴ Segwa' enukwan metuman itueng menge' Kesuratan na negsugid na itue subali' metuman?"⁵⁵ Indyari neres ne si Jesus dut kinedraman, kwan, "Aku taku' mengrerampas indyari natu' kew tegeketerman beke' menge' pupukul apang mengalew daken? Eldew-puelde, narung ku beke' negpenuldu' ku dut Pengempuan na' Benwa, indyari kaya myu aku inalew.⁵⁶ Segwa' meinabu ginsan neng itue, apang metuman itieng sinurat et menge' tarus et Empu' dut Kesuratan ye." Nememelegyu ating menge' pepengeneran, indyari yaya ye mene ne tektak.

Si Jesus dut Elepa' t Bisara neng Sanedrin (Markus 14:53-65; Lukas 22:54-55, 63-71; Juan 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Binibit si Jesus et menge' nengalew kenye in dut benwa i Kaipas, ating pinekepegibuten neng Pari'. Duntin negtingtimung itueng menge' menunuldu' et Keseraan beke' menge' pegibuten et lungsud.⁵⁸ Nibut kenye si Pedro, segwa' merayu' eletan dye. Pegdateng dut benwa' t Metaas neng Pari', siminled ya dut perpanggar, indyari narung kebaya' dut menge' mengdiyaga apang meseksian ye ba' enu meinabu.⁵⁹ Megtutulus gasi itueng menge' pegibute' t pari' beke' ginsan neng taw' t Bisara neng Sanedrin neng saksi' na mengakal atu ki Jesus, apang mepatey ya in.⁶⁰ Segwa' kaya lang metkanan, misan mekeldam tumeyma beke' pegsugid et keekalan tudyu dut kenye. Ketepus-tepusan, maya duwa timinyeg.⁶¹ Indyari negsugid, "Pegsugiren et taaw tu' na rumbaken ye itueng Pengempuan na' Benwa pegketbes beranen ye nega peuli' dut seled telung eldew lang."

⁶² Timinyeg itueng Metaas na' Pari' beke' neres ki Jesus, kwan, "Kaya be taku' mesambag mu dut penendes dye dimu tu'?"⁶³ Segwa' kaya gimibek si Jesus. Indyari sinugid kenye et Metaas na' Pari', "Pegtehagen ku ikew dut ingaran et Empu' na biyag, isugira' be damen na ba' ikew ne tu' Kristo, itueng Yegang et Empu' banar dut langit!"⁶⁴ Siminambag si Jesus, "Kemyu ne atin negberes. Segwa' pegsugiren ku dimyu, tegnanan tiban mebiru' myu aku neng Yegang et Taaw megearung eset tampa' kewana' t Empu' neng mekepengdyarian. Mebiru' myu aku gasi megderateng atue' t dunya' eset inarak et langit!"⁶⁵ Ganang mekingeg itue et Metaas neng Pari', inuyat ye kenyeng diring repanan beke' neres, "Itue keterwanan dut Empu'! Diki ne keilangan tyu nega saksi'. Nekingeg myu itueng pegterwa ye dut Empu'!⁶⁶ Enu eset pemikir myu?"⁶⁷ Siminambag dye, "Teupen na ya in imeteyen ne!"⁶⁸ Angkansa inigban dye eset rupa i Jesus beke' pinegbebektul. Tinpal gasi ya et iba ti'.⁶⁹ Indyari kwan dye kenye, "Ikew ba' si Kristo? Tekera' be ba' sinu siminuntuk dimu!"

Pineyulu i Pedro si Jesus (Markus 14:66-72; Lukas 22:56-62; Juan 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Sementara' si Pedro megearung dut perpanggar, kinebiyan ya et sembatung uripen neng libun, indyari negberes, "Kebe' baya' mu si Jesus neng taw' t Galilea, diki be taku'?"⁷⁰ Segwa' pineyulu ye itue dut elepa' t ginsan. "Kaya daken nesewran ku itueng pegebresen tu'," sambag ye.⁷¹ Siminurung dut lelengewan et perpanggar si Pedro. Nebiru' gasi ya et sembatung uripen neng libun, beke' negsugid dut menge' esentin in, "Itueng lelaki kebe' baya' i Jesus neng taw' t Nasaret."⁷² Negpeulu gasi si Pedro peuli', kwan ye, "Pegterwa ku kaya kilala ku ating taaw."⁷³ Sekali' tu' kiminabi' dye ki Pedro menge' esentin in, kwan dye, "Tantung ikew ne sembatu eset kedye ti'. Mekekilala eset dimung pememresan."⁷⁴ Indyari kwan i Pedro et mebasag, "Katew misan matey ku, tantu

† PANEN - Dut Griego ingin bersen 12 legionas et menge' dereakan et Empu'. Sembatung legion, etawa batalyon, maya lebi et 6,000 sundalu. Angkansa bersen i Jesus lebi et 72,000 dereakan. †† SANEDRIN - ating Kekunsialan na maya 70 taaw ampa' mekingeg beke' memegbisara'. Pegibuten dye ating Metaas neng Pari' et menge' taw' t Judio. Itueng 70 kelelekan teyeg et telung kekampi neng menge' pegibuten eset menge' taw' t Judio. Ating telu menge' pegibute' t pari', menge' menunuldu' et Keseraan, sampay menge' kegunggurangan et sengketaawan. Sengmenu, iba-iba dye menge' pari' na Saduseo.

na diki ku kilala ating taaw!" sambag i Pedro. Atin ne tiban pegkerengek et lumbu'.⁷⁵ Indyari nerendeman i Pedro itueng sinugid i Jesus sene ti', "Mura kumerengek lumbu', ketlu mu ne aku ipeilu." Liminiwan ya indyari inukukan ne' t siyak.

Binibit ne si Jesus dut Elepan i Gubernur Pilato (Markus 15:1; Lukas 23:1-2; Juan 18:28-32)

27 Kinerikleman, negtingtimung itueng menge' pegibuten neng pari' beke' menge' kengggurangan et sengketaawan pemegisun-isun supaya ipepatey si Jesus.² Pinengpung dye ya pegketbes binibit ne sampay ibinggey dut ki Gubernur Pilato.

Nemikel si Judas neng Nepedagang (Keradya 1:18-19)

³ Ganang mebiru' i Judas neng pinegdagang na si Jesus tu' binetanga' t kemeteyan, negsusun ne ya indyari pineuli' eset menge' pegibute' t pari' beke' menge' kegunggurangan itueng menge' telumpulung pirak na' emas.⁴ Sinugid ye, "Negkesala' ne aku tu'! Pinegdagang ku itueng taaw na kaya lang negkesala', indyari ya in binetanga' t kemeteyan." Sambag menge' pegibuten, kwan dye, "Enu penglemuren kay? Be' baya' mu ne!"⁵ Tinimbag i Judas itueng telumpulung pirak na' emas dut seled Pengempuan na' Benwa mura ya nuli' ampa' ne nemikel.

⁶ Pinurut et menge' pegibuten et pari' itueng menge' pirak na' emas. Sinugid dye, "Sagka' dut Keseraan tyu na iratun itueng pirak dut sesera-kaan et Pengempuan na' Benwa. Sabab itue kebeyaran et biyag et sembatung taaw."⁷ Negsembatu pikiran dye na ating pirak ibayad ne dut uma neng mememaal et kuren, apang buwateng lelbengan et menge' tumpang.⁸ Angkansa ating uma, pegtingkage' t menge' taaw na "Uma et Dugu," sedek tiban neng penimpuan.

⁹ Dut kwanting neng antangan netuman itueng sinugid et Empu' pebiya' tarus ye si Jeremias, kwan, "Insi' dye itueng telumpulung pirak neng emas, ating inerga' kenye et menge' upuan i Israel."¹⁰ Indyari binayad dut uma et mememaal et kuren, kuyun dut tinehagan daken et Begegar."

Nengingkut si Gubernur Pilato ki Jesus (Markus 15:2-5; Lukas 23:3-5; Juan 18:33-38)

¹¹ Pineelep si Jesus dut Gubernur, indyari nengingkut Gubernur kenye, "Ikew ne be taku' surutan et menge' Judio?"¹² Siminambag si Jesus, "Ikew ne atin negberes."¹³ Segwa' ganang betangan ya et menge' pegibuten et pari' beke' kegunggurangan etawa pegibute' t sengketaawan, kaya ne ya siminambag.¹⁴ Angkansa sinugid kenye i Pilato, "Kaya be taku' mekekingeg mu itueng mekansang menge' binetang dye dimu?"¹⁵ Segwa' kaya siminambag si Jesus misan senglegtik, angkansa neglilu' itueng Gubernur.

Inukuman na Matey si Jesus (Markus 15:6-15; Lukas 23:13-25; Juan 18:39—19:16)

¹⁵ Kede Kenkaan et Neketalib, neeratan ne' t Gubernur megpeliwan et sembatung pirusu, na misan sinu mepili' et taw' t lungsud.¹⁶ Sene ti', maya sembatung kilala na nepirusu, pegngerana' t Barabas.¹⁷ Angkansa ganang negtingtimung itueng kineldaman et menge' taaw, iningkut dye i Pilato, "Sinu taku' gaay myu ipeliwan ku, si Barabas etawa si Jesus na pegngerana' t Kristo?"¹⁸ Sewd i Pilato na sabab et imbeng lang angkan binibit et menge' pegibuten et taw' t Judio si Jesus eset kenye.

¹⁹ Diki lang atin. Sasat si Gubernur Pilato in megearung dut uukuman, negpesugid eset kenye itueng kenyeng esawa na, "Dyangan ke mekilamud dut taaw na atin, na kaya lang keselaan, sabab kegebi pine-lyutan banar aku et daken neng teginep pasal eset kenye."

²⁰ Itueng kineldaman et menge' taaw gasi pegurungan dye itueng menge' pegibuten et pari' beke' kengggurangan et lungsud na tewen ki Pilato na si Barabas ipeliwan, indyari si Jesus ne ipepatey.²¹ Segwa' pineulian dye gasi ingkuten et Gubernur, "Sinu taku' dut duwa ti' gaay myu ipeliwan ku?" "Si Barabas in!" sambag dye.²² Sinugid kedye i Pilato, "Na ba' kwanting, enu buwatan ku ki Jesus na pegtingkagen na Kristo?"²³ Siminambag keginsanan, "Iransang dut krus!"²⁴ Segwa' ingkut i Pilato, "Manu taku', enu nebuwat ye meyaat?" Segwa' lebi dyeng binensag nega, "Iransang dut krus!"²⁵ Ganang nekira-kira i Pilato na kaya mebuwat ye, indyari kalu' lang megeriwaru' itueng kineldaman et menge' taaw, negpeisi' ya et danum beke' nemasa' et keremut dut elepa' t menge' taaw, kwan ye, "Diki ku pemehelaan kemeteyan et itueng taaw. Pemehelaan dut dimyu!"²⁶ Siminambag itueng menge' taaw, "Pemehe- laan kay beke' kebaya' ne dameng menge' keyegangan pasal et pegke- patey ye!"²⁷ Indyari pineliwan ye si Barabas, segwa' pinelepsan ye si Jesus, pegketbes binggey ne kedye apang iransang dut krus.

Pinegketkesitan et menge' Sundalu si Jesus

(Markus 15:16-20; Juan 19:2-3)

²⁷ Si Jesus tu' binibit et menge' sundalu dut benwa et gobernador, indyari negtingtimung itueng sengrupungan eset pelilibut kenye. ²⁸ Line-basan dye ya beke' pinebedyuan et sembatung repanan na' meregang banar samat dut surutan. ²⁹ Nemupu' dye et mesuksuk neng luluwaken, binaal dye et sepuyu' samat dut surutan, indyari dinatun eset ulu ye, pegketbes pinekeptan et sembatung gegayung eset tampa' kewanan neng lengen samat keptan et surutan. Indyari pinegketkesitan ya, sine-lukud-selukuran ya beke' tinanding, kwan dye, "Bentugen Surutan et menge' Judio!" ³⁰ Ya in pinegigban, insi' dye gayung apang ipegpupukul dut ulu ye ti'. ³¹ Indyari pegketbes luluyluluyen dye ne ya, inugaran dye et meregang na repanan ye, pinebedyuan peuli' et diring badyu', pegketbes pineliwan dye ya apang iransang dut krus.

Rinansang si Jesus dut krus

(Markus 15:21-32; Lukas 23:26-43; Juan 19:17-27)

³² Pegliwan dye dut lungsud, nesusup dye itueng sembatung lelaki pegngerana' t Simon, sembatung taw' t Sirene dut bangsa et Aprika. Li-neges et menge' sundalu na' ipepsan eset kenye itueng krus i Jesus.

³³ Pegdatek belnek pegtingkaga' t Golgota, ingin bersen Belnek et Bengkarak. ³⁴ Na duntin binggeyan dye si Jesus et alak na linemuran et ururu na ugaren et sakit. Segwa' ganang mekinaman ye, kaya ne neinum.

³⁵ Ganang meransang ne ya dut krus, pinegtektahak dye ne kenyeng repanan, metbes mesulayan. ³⁶ Indyari narung dye duun apang ya in dyegangan. ³⁷ Nekesurat dut tabla na dinatun dye dut dibuwat kenyeng uluan itueng landu' sagka' dut kenye, kwan atin,

"Itue si Jesus, Surutan et menge' Judio."

³⁸ Duwang mengrerampas kebaya' i Jesus rinansang dut ibang menge' krus, sembatu in dut tampa' kewanan ye, indyari sembatu in dut tampa' gibang ye.

³⁹ Pinegketkesitan si Jesus et menge' memegtetalib, beke' pemyungka'yungka' apang ipelelew dye ya. ⁴⁰ Pegsugiren kenye, "Diki be taku ikew itueng mengrumbak et Pengempuan na' Benwa, indyari ipetiye' mu peuli' dut seled telung eldew? Bewina' tiban dimung diri! Na ba' ikew ne tu' Yegang et Empu', ugara' bilug mu teyeg et krus supaya mineug ke eset duntin!" ⁴¹ Megdemikian pinegketkesitan gasi ya et menge' pegibutan et pari' beke' menge' menunuldu' et Keseraan beke' menge' kenggurangan et sengketaawan. ⁴² Kwan dye, "Binawi' ye iba in, segwa' kenyeng diri diki ye mebawi! Diki be taku' Ya ne in Surutan et Israel? Ba' mineug lang ya tiban eset krus, mengandel ne damen eset kenye!" ⁴³ Pengandel ya dut Empu' sampay pegsugiran ye, 'Aku Yegang et Empu'.' Birinan tyu ba' bewina' ya et Empu', na ba' tantung pegmerganen ya in!" ⁴⁴ Misan menge' mengrerampas na rinansang dut menge' krus kebaya' i Jesus penginlelew gasi kenye samat kwantin.

Kepeteyan i Jesus

(Markus 15:33-41; Lukas 23:44-49; Juan 19:28-30)

⁴⁵ Na ganang diminateng ne tenga' t tengeldew, nenglingeb sengketelingkepa' t dunya' seked dut lisag telu et mapun. ⁴⁶ Ganang mekabi' ne meglilisag telu ne' t mapun, neningkag si Jesus et mebasag, kwan ye, "Eli, Eli, lema sabaktani?" gey bansen, "Empu' ku, Empu' ku, man u taku' pinesaran mu aku?" ⁴⁷ Nekingeg itue et menge' senu eset menge' megetiyeg esentin in, indyari sinugid dye, "Pegtingkagen ye si Elias!"

⁴⁸ Megtuy diminarak dut kedye sembatu in beke' nengisi' et belantan, dinitil ye dut megsem neng langgew, dinatun dut yuntut et sembatung bungbung ampa' ne pinesepsep ki Jesus. ⁴⁹ Segwa' sinugid gasi et iba in, "Tagey mena, siyekan tyu ba' dumateng si Elias apang bewinen ya in!" ⁵⁰ Giminerwak peuli' si Jesus, na ibinggey kurudua ye ki Empu', indyari nebugtuan ne' t ginawa.

⁵¹ Megtuy neuyat eset tenga' diningding na' kumut dut Pengempuan na' Benwa, mewana' t dibuwat pesirib. Gimileng lugta', giminta' menge' batu, ⁵² neukaban menge' lebeng, indyari nemegbiyag itueng mekeldam neng menge' metigna' et Empu' na nemematey ne. ⁵³ Indyari, liminiwan dye' t lebengan. Indyari, pegketbes si Jesus negbiyag peuli' teyeg et kepeteyan, siminurung dye in dut Jerusalem, ating lungsud pegmergana' t Empu', beke' nebiri' dye duntin dut kineldaman.

⁵⁴ Nemeketakut itueng kapitan et menge' sundalu beke' menge' iba ye na megdidiyaga ki Jesus in ganang meransang dye yegyeg, beke' meksesian itueng ginsan neng neinabu. Kwan dye, "Tantu na itue Yegang et Empu'!"

⁵⁵ Duntin gasi mekeldam neng kelilibunan na megesiyek tampar dut mere' rayu'. Tegnanan nega dut lungsud et Galilea memegsusunud dye ne ki Jesus beke' megtetabang kenye. ⁵⁶ Kebaya' ne eset kedye in, si Ma-

ria Magdalena, si Maria neng indu' i Jakob beke' si Jose, sampay itueng esawa i Sebedeo.

Peglebeng ki Jesus

(Markus 15:42-47; Lukas 23:50-56; Juan 19:38-42)

⁵⁷ Mura megmenginsarem, diminateng itueng sembatung deyahan neng taw' t Arimatea, ingaran ye si Jose. Ya in pepengeran nega i Jesus. ⁵⁸ Kiminabi' ya ki Gobernador Pilato, indyari tineew itueng bangkay i Jesus. Tinehagan gasi i Pilato na ibgey eset kenye. ⁵⁹ Angkansa ini-si' i Jose ating bangkay, indyari binulungan et bagung gedyilew. ⁶⁰ Dinatun ye dut diring lebeng na dingga nekwi kinelian ye dut batu. Pegketbes, pinegulungan ye eset lelelgewan et sembatung kelang batu, mura nugad. ⁶¹ Duntin si Maria Magdalena beke' itueng sembatu neng Maria, narung eset tengteng et limbengan in.

Menge' Mengdidiyaga et Lebeng

⁶² Ating eldew Biyirnis, na atin Eldew et Pegpanyap et menge' taw' t Judio dut Sabadu neng Eldew et Kepeternan dye. Kinedikleman, ganang Eldew et Kepeternan dye, nemegdingdingan ne siminurung dut ki Gobernador Pilato itueng menge' pegibutan neng pari' beke' menge' pari' na' Pariseo. ⁶³ Sinugid dye kenye, "Begeran, nerendaman kay ne, na sinugid et atin neng mengrurunding nekeunang biyag nega ya ti', na ya in kunu' megbiyag nega peuli' teyeg et kepeteyan negketalib et telung eldew. ⁶⁴ Angkansa, menunga ba' petunggu' myu et menunga ating limbengan ye seked dut iketlung eldew. Kalu' lang sumurung dun kenyeng menge' pepengeran, indyari tekewen itueng bangkay, indyari isugid dut menge' taaw na ya in negbiyag peuli' teyeg et kepeteyan. Pegketbes itueng emuring pegleug megmendyaring lumebi nega eset una ti'."

⁶⁵ Sinugid kedye i Pilato, "Pengisi' kew et menge' sundalu, indyari petungguan et menunga ating lebeng, samat pegpikiran myu." ⁶⁶ Angkansa nemengduntin dye ne ampa' pinengdetunan et tenda' dut ating kelang batu pinegulungan eset lelelgewan beke' pinetungguan ating lebeng apang metantu dye na diki itue penglemuran et misan sinu.

Negbiyag Peuli' si Jesus

(Markus 16:1-10; Lukas 24:1-12; Juan 20:1-10)

28 Mekelabay Eldew et Kepeternan et menge' taw' t Judio, kukuel-dew et Linggu neng unang eldew et senglingu, siminurung dut lebeng i Jesus de Maria Magdalena beke' itueng sembatu negang Maria. ² Megtuy yiminegyeg et mebasag. Nineug mewanan dut langit sembatung dereakan et Empu', beke' pinegulung itueng batang neketembel dut lebeng, indyari narung ne' dut timbew ti'. ³ Deregbesan ye mekepulew na samat kilat, beke' samat puti' et gedyihilew itueng kenyeng badyu', siban mene' t sipal neng keputian. ⁴ Nenggerger et takut itueng menge' menununggu, indyari negba' samat patey mene ganang mebiri' dye itueng dereakan et Empu'.

⁵ Segwa' sinugid et dereakan et Empu' dut menge' kelilibunan, kwan ye, "Kas kew takut. Sewd ku na pegtulusen myu si Jesus na rinansang dut krus. ⁶ Kaya ne Ya atu', sabab ya in negbiyag ne peuli' na samat kenyeng sinugid in. Ani' kew, siyeki' myu dinetunan kenye ni'. ⁷ Na, megtuy, panew kew ne, indyari isugira' myu dut kenyeng menge' pepengeran na ya in negbiyag ne peuli' teyeg et kepeteyan, beke' neguna ne dut lungsud et Galilea. Mebiri' myu Ya duntin! Indani' myu itueng pegsugiren ku dimyu."

⁸ Indyari de' dali' dye ne nugad eset lebeng ti'. Pinegmilikan dye' t meglelamud takut beke' keksan. Indyari agen darak ne siminurung eset menge' pepengeran i Jesus apang ituturan itueng neinabu. ⁹ Na' bigla', sinusup dye i Jesus beke' pinanling ye kedye, kwan ye, "Kesenangan dimyu." Indyari nemengabi' dye ne, siminelukud eset kenyeng titik-keran ampa' dye ne kinekepan tiked ye supaya nemengempu' dye ne kenye. ¹⁰ Sinugid kedye i Jesus, "Kas kew takut. Panew kew ne beke' ipe-nugira' myu dut menge' pepengeran ku na' samat menge' ketipus-dan ku, na sumurung dye dut probinsiya et Galilea, indyari mebiri' dye aku duntin."

Sumbung et menge' Sundalu neng Memegtutunggu dut Lebeng

¹¹ Ganang memegud ne menge' kelilibunan, siminurung gasi dut lungsud et Jerusalem itueng senung menge' sundalu na nemengtu-tunggu et lelebengan i Jesus, indyari tinuturan eset menge' pegibute' t pari' itueng ginsan neng neinabu. ¹² Angkansa nemegtingtimung menge' pegibute' t pari' sampay iba-iba menge' kenggurangan et sengketaawan. Indyari metbes mekepegrupung dye maya pinegmeupakatan dye, na tinengdanan et kela' itueng menge' sundalu, ¹³ indyari tinehagan dye na, kwan, "Kwantin key ituturan myu, kwan, 'Sasat memegiga' kay kegebi, natu' itueng kenyeng menge' pepengeran, indyari tina-

kew dye bangkay.’”¹⁴ Sinugid gasi et menge' pengibuten dut menge' sundalu, “Kas kew keraas, misan kerateng itue dut Gobernador, kami mene ipesewd kenye pasal itue ginsan, supaya kaya sasew dimyu.”

¹⁵ Angkansa tinerima et menge' memegtutunggu itueng pirak, indyari binwat itueng pemilin kedye. Na' seked tiban, atin nega tuturan nebuar dut menge' Judio.

Dinaak i Jesus itueng menge' Sempulu' Isa neng Pepengeneran Ye
(Markus 16:14-18; Lukas 24:36-49; Juan 20:19-23; Keradya 1:6-8)

¹⁶ Itueng sempulu' isa neng pepengeneran i Jesus siminurung dut Galilea, dut bukid na tinuldu' eset kedye i Jesus. ¹⁷ Ganang nebiri' dye si Je-

sus, ya in pinengempu' dye, segwa' maya nega menge' senu megalang-alang. ¹⁸ Kiminabi' si Jesus beke' negsugid kedye, kwan ye, “Binggey ne daken ating ginsan neng kepengdyarian dut langit beke' eset lugta'.

¹⁹ Angkansa, panew kew dut ginsa ' t menge' taaw dut ginsa ' t menge' bangsa et dunya', penulduan myu dye supaya mendyaring dye menge' pepengeneran ku. Bewtismuan myu dye eset kepengdyarian et Empu' Ama' beke' Empu' Yegang sampay Empung Nakem. ²⁰ Indyari tulduan dye na mibut dut ginsan neng pegtehagan ku dimyu. Indani' myu, Aku tu' daran mekeiba-iba myu seked ketepus-tepusan et sengkedunyaan.”

Markus

Kepurisan et itueng Surat i Markus

Ating Menungang Abar sigun dut ki Markus na itue pasal ki Jesus Kristo neng bugtung na Yegang et Empu' banar. Ipinetlang atue e na si Jesus bilang sembatung taaw na maya keksegan. Itue e mebiri' dut kenyeng pegtuldu', dut pegindaag dut menge' kampung i Seytan, beke' dut pegmaap et keselaan et menge' taaw. Pasal dut kenyeng diri, pegsugiren i Jesus na ya Yegang et Taaw na natu' supaya isimaya' kenyeng biyag apang mepuwas ating menge' keselaan et sengketaawan.

Keberbenaran na pegsusugid i Markus ating ketuturanan pasal ki Jesus pinesebanar pasal dut kenyeng binwat, imbes dut menge' tinuldu'. Atue gasi maya metugna' pengreti' pasal kenye beke' kenyeng kesukuan. Segwa' sebarang menge' kebanta i Jesus lebi neng nemengiseg. Pegdateng dut emuring ketuturanan neng sinurat i Markus, pineabar sebarang menge' neinabu dut emuring linggu et biyag i Jesus atu' t timbew' t dunya', lebi ne dut pegkeransang kenye dut krus beke' dut pegkebiyag ye peuli'.

Ketulduan et itueng Surat

Mura si Jesus Timinagna' Nenuldu' 1:1-13

Si Jesus Negtagna' Nenuldu' dut Lungsud Galilea 1:14—9:50

Si Jesus Siminurung dut Jerusalem 10:1-52

Emuring Linggu et Pegbiyag i Jesus 11:1—13:37

Pegpatey Dye ki Jesus 14:1—15:47

Itueng Pegkebiyag Peuli' i Jesus Kristo, Pegperibuwat dut Langit 16:1-20

Pinanyap i Juan neng Mememewtismu Dalam

(Mateo 3:1-12; Lukas 3:1-18; Juan 1:19-28)

Menungang Abar itue pasal ki Jesus Kristo neng Yegang et Empu'.
 1² Timinagna' samat sinurat i Isaias neng tarus tagna' dut kesuratan ye. Bineres et Empu', kwan, "Kingga' mu. Ipedaak ku mengengabar ku na meuna dimu. Ya megpanyap et dalam mu." Itue beres neng pegbebensag et mengengabar dut kelnangan, kwan, 'Ba' maya sembatung Pegibuten megderateng, pegtignaan beke' pegpetlangan tyu dalam.

Megderateng ne Begerar, angkansa, pegpanyap kew et diri myu."

⁴ Angkansa, neinabu itue. Diminateng dut kelnangan si Juan neng mememewtismu apang tegnanan ye pegpeabar na megsusun menge' taaw et keselaan dye beke' bewtismuan, supaya maapen et Empu' menge' keselaan dye. ⁵ Menge' taaw teyeg dut Jerusalem beke' teyeg dut ginsan neng lungsud et Judea siminurung apang kumingeg kenye. Pegketbes et peglila' dye et menge' keselaan dye, binewtismuan ye dye dut danum et Jordan.

⁶ Bulbul et kamelyo badyu' i Juan beke' kulit bakes ye. Kumetumban beke' deges et lebten pegkaan ye. ⁷ Itue penuldu' na ating pegsugiren ye, "Lebing mekegees ya in pegbiklanan ku. Diki ku keteup misan sumelukud apang memabad et siget et tempa' ye. ⁸ Binewtismuan ku kemyu dut danum, segwa', bewtismuan ye kemyu dut Menungang Nakem."

Pegbewtismu beke' Pegsulay ki Jesus

(Mateo 3:13—4:11; Lukas 3:21-22; 4:1-13)

⁹ Ganang dun nega' t Judea si Juan sinurungan ya i Jesus teyeg dut Nasaret et Galilea apang bewtismuan ya i Juan dut Danum et Jordan.
¹⁰ Pegtindal i Jesus dut danum timiningara' ya beke' nebiri' ye Menungang Nakem samat aksang megineug kenye teyeg dut lelegdangan et Empu'. ¹¹ Nekingeg ye gasi beres teyeg dut lelegdangan et Empu', kwan, "Ikew yegang na pegkesien ku. Pinanyap mu aku."

¹² Pegketbes, pinesurung ya megtuy et Menungang Nakem dut kelnangan. ¹³ Menge' meklag neng ayup lang iba ye. Timineteg ya duun seked epat neng pulung eldew. Na pegsulayan ya i Seytan, segwa', tinimuru ya et menge' dereakan et Empu'.

Si Jesus Pegayat et Epat neng Menenera'

(Mateo 4:12-22; Lukas 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ Pegketbes nalew si Juan, siminurung si Jesus dut Galilea apang ipabar Menungang Abar teyeg dut Empu'. ¹⁵ "Timpu ne," sinugid ye,

"Mengmilik ne Empu'. Pegsusun kew sampay mengandel et itueng Menungang Abar."

¹⁶ Ganang megpepanew dut deplakan et Dagat et Galilea nebiri' i Jesus megtipused, si Simon beke' si Andres. Pemengrambat sabab menenera' dye. ¹⁷ Ginayat ye dye, kwan, "Ani' kew. Baya' kew daken. Samat pegrambat myu et sera', deaken ku tiban kemyu menulis et taaw apang pebaran apang mengandel dye gasi et Empu'." ¹⁸ Tinektak dye megtuy menge' rambat sampay naya' kenye.

¹⁹ Ingga pe' merayu' nepenewan ye, nebiri' ye megtipused si Santiago † beke' si Juan neng menge' yegang i Sebedeo. Pegpunaan dye menge' rambat dut gubang. ²⁰ Megtuy ginayat ye gasi dye. Tinektak dye dut gubang ama' dye sampay menge' taaw neng pegtetengdanan. Naya' dye kenye.

Pineugad i Jesus Meya'at neng Nakem

(Lukas 4:31-37)

²¹ Neglembus dye dut Kapernaum. Siminled si Jesus dut sinagoga et Eldew et Kepeteran apang menuldu'. ^{††22} Neglilu' menge' taaw et pegtuldu' ye kedye. Sama ya et taaw neng maya basag, segwa' diki samat menge' menunuldu' et Keseraan.

²³ Maya lelaki neng negbegbalig et meraat siminled gasi dut sinagoga beke' mara bebresan ye. ²⁴ "Enu lamud mu damen, Jesus neng taw' t Nasaret? Natu' ke taku' apang binesanen mu kami? Kilala kay ikew, Metigna' ke neng teyeg dut Empu'."

²⁵ Binulag i Jesus menge' meya'at neng nakem, "Kas kegibek. Lumiwaw kew kenye."

²⁶ Mura liminiwan dut lelaki meya'at neng nakem pinepulpug ye lelaki sampay giminerwak. ²⁷ Neglilu' menge' taaw beke' negingkut-ingkutan dye, "Enu itue? Bagung tuldu' taku' itue? Mebasag banar. Misn menge' meya'at neng nakem megkingeg ba' ya memulag."

²⁸ Metikas limingkep dut menge' ibang bagi' et lungsud et Galilea abar pasal et keradya ye.

Mekansang Pinenunga i Jesus

(Mateo 8:14-17; Lukas 4:38-41)

²⁹ Pegliwan dye dut sinagoga neglembus dye dut benwa i Simon beke' i Andres. Iba dye si Santiago beke' si Juan. ³⁰ Pengibanan i Simon neng libun pebubuntul sabab pegegnawan. Sinugid dye megtuy itue ki Jesus.

³¹ Pinekebian ya i Jesus indyari kineptan keremut ye apang ipetiyege. Timinngew megtuy egnew ye, angkansa, neketimuru ya kedye.

† Santiago - etawa si Jakob yegang i Sebedeo. †† SINAGOGA - Pengempuan neng benwa et menge' taw' t Judio.

³² Ganang megurisarem ne binibit ki Jesus ginsan taaw neng tegesakit sampay munge' negbegbalig. ³³ Kisek mamin-amin munge' taaw et ating lungsud negtimung dut lelengewan et pegeldengan i Jesus. ³⁴ Pinenunga ye munge' sekiten et mekansang taaw beke' pineugad ye munge' meyaat neng nakem. Kaya pinebres ye meyaat neng nakem sabab kilala dye ya.

Nelelangin si Jesus et Yaya Lang (Lukas 4:42-44)

³⁵ Kueldew nega pagka' ingga gikgibek negtiyag si Jesus beke' yaya lang liminiwan et benwa beke' kebebenwanan apang menelangan et Empu'. ³⁶ Tinulus ya i Simon beke' munge' iba ye. Pegkebiri' dye kenye, kwan dye, ³⁷ "Pegtulusen ke et ginsa' t munge' taw."

³⁸ Temed sinugid i Jesus, "Sumurung tyu ne lang dut munge' ibang lungsud apang menuldu' gasi duun. Itue sabab angkansa nanew ku atue."

³⁹ Angkansa, linibut ye lungsud et Galilea. Nenuldu' ya dut munge' sinagoga sampay pineugad ye munge' meyaat neng nakem dut munge' taaw neng negbegbalig.

Pinenunga i Jesus Taaw neng Tegeldew-eldew (Mateo 8:1-4; Lukas 5:12-16)

⁴⁰ Kasa, nepekabi' ki Jesus sembatung lelaki neng tegeldew-eldew beke' nepekleb et pegpeingasi' peuru. "Ba' mekedyari dimu, ipenungana' ku."

⁴¹ Meingesien si Jesus, angkansa, dinpen ye keremut ye dut lelaki. "Ingin ku numunga ke ne," sugid i Jesus. ⁴² Pinenunga ya megtuy. ⁴³ Indyari pineturung ya i Jesus beke' sinugiran ya et kwantin, ⁴⁴ "Kasi' itue isugira' et misan sinu-sinu. Surungi' pari' apang pebiri' ke kenye. Megey ke et sigun et tinahag i Moises apang pebnar dut munge' taaw na melinis ke ne."

⁴⁵ Nugad ating taaw neng penenunga i Jesus, segwa', pinesewd ye dut munge' taaw ba' enu neinabu. Angkansa, kaya ne pepesewd i Jesus dut munge' taaw ba' sumurung ya dut munge' lungsud. Misan timineteg ya dut kelngan sinurungan nega ya et munge' taaw teyeg dut leing-leing lungsud.

Pinenunga i Jesus Pangkul (Mateo 9:1-8; Lukas 5:17-26)

2 Negpeuli' si Jesus dut lungsud et Kapernaum pegketalib et senung eldew segwa' nebaran et munge' taaw na nuli' ne ya. ² Negtimung mekansang taaw dut pegeldengan ye seked kaya ne metiyegan misan dut liwan et lelengewan. Ganang pegsusugid ye kedye Menungang Abar pasal et Empu', ³ maya munge' taaw nemengdateng megbibit et sembatung lelaki neng pangkul. Pegpepsanen ya et epat neng kelelekian. ⁴ Kaya mekepekabi' dye ki Jesus sabab et mekansang taw, angkansa, linsutan dye sapew dut entek i Jesus. Tinuntun dye lelaki neng pebubuntul et igaan ye. ⁵ Ganang nebiri' i Jesus kineradya dye pasal et pengarang dye kenye sinugid ye dut lelaki neng pangkul, kwan, "Yegang, mapen ku munge' keselaan mu."

⁶ Temed maya senung Eskriba neng munge' menunuldu' et Keseraan i Moises na megarung duun na pemengingkut-ingkut dut kenye-kenyeng pikiran. ⁷ "Manu megbebres et kwantin itueng taw? Keblan ye lengku na mesugid ye munge' bebresen na Empu' lang teupen meres. Sinu kemap et munge' keselaan ba' diki Empu' lang?"

⁸ Pegreti' i Jesus na samat kwantin pikir dye, kwantin gasi ingkut ye kedye, "Manu kwantin pikiran myu? ⁹ Embe merugey isugid dut pangkul, 'Pegmaapen ne munge' keselaan mu, etawa isugid, 'Teyeg ne. Bitan igaan mu beke' panew ne?' ¹⁰ Apang mesewran myu na maya basag ku neng Yegang et Taaw mengmaap et munge' keselaan, ¹¹ tahag ku dimu, 'Teyeg ne. Bitan igaan mu beke' uli' ne.'"

¹² Timinyeg pangkul, beke' binikyat ye igaan ye. Liminiwan ya dut teyumanan dye ginsan. Neglilu' munge' taaw beke' binantug dye Empu'. "Ingga pe' nekebiri' kay et samat itue," sugid dye.

Ginayat si Lebi (Mateo 9:9-13; Lukas 5:27-32)

¹³ Siminurung peuli' si Jesus dut deplakan et dagat. Tinulduan ye mekansang taaw neng nepekabi' kenye. ¹⁴ Peglahyun et panew ye nebiri' ye si Lebi neng yegang i Alpeo. Megarang ya dut pegsukutan et buwis. Ginayat i Jesus, "Baya' daken." Timinyeg si Lebi sampay naya' kenye.

¹⁵ Neinabu gasi kasa in negpanyap si Lebi dut benwa ye. Ganang megkakaan ne si Jesus beke' munge' pepengenan ye liminamud kenye munge' menunukut et buwis beke' munge' taaw neng tegesala'. Nepe-lamud dye dut munge' taaw neng daran megsusunud kenye. ¹⁶ Pegkebi-

ri' et munge' Eskriba et munge' Pariseo na linemuran ya et itueng munge' taaw nengingkut dye dut munge' pepengenan ye, "Manu megsaru ya dut munge' menunukut et buwis beke' munge' taaw neng tegesala'?"

¹⁷ Nekingeg sebarang itue i Jesus beke' nengsugid kedye, "Kaya neng-ilangan et mengunguru kaya sakit selyu lang ba' tegesakit. Natu' ku apang geyaten na megsusun munge' maya keselaan, diki munge' metigna'."

Iningkutan si Jesus Pasal et Diki Mengaan (Mateo 9:14-17; Lukas 5:33-39)

¹⁸ Na, tinuud et munge' pepengenan i Juan sampay munge' Pariseo na diki mengaan seked et senung eldew. Maya munge' taaw siminurung ki Jesus apang iingkut itue kenye. "Manu pegturen et munge' pepengenan i Juan beke' munge' Pariseo na diki mengaan, temed, munge' pepengenan mu pemengaan?"

¹⁹ Sinugid ye kedye, "Mekedyari taku' metngewan mengaan et munge' nemengluruk dut bulun kwit sentin nega lelaki neng binulun? Keilangan diki metngewan dye mengaan kwit sentin nega binulun. ²⁰ Ba' nugad ne kedye lelaki neng binulun mekedyari dye diki mengaan. ²¹ Diki gasi teup itempel bagung kumut dut lelagi kumut. Pegkisek et bagung kumut meuyat lelagi beke' dumekla' banar uyat. ²² Kwantin gasi dut bagung inumen. Kaya pegsunu' dut lelagi kulit neng susunuan sabab ipelput et inumen lelagi kulit Meula' inumen sampay sali' dye yumaat. Keilangan bagung inumen isunu' dut bagung susunuan."

Empu' et Eldew et Kepeteran (Mateo 12:1-8; Lukas 6:1-5)

²³ Sembatung Eldew et Kepeteran ganang megpepanew si Jesus kwan, dut ketiriguan, iba ye munge' pepengenan ye, nemengurut dye et uhey. ²⁴ Iningkut kenye et munge' Pariseo, "Birina'. Manu pegkeredyanan et munge' pepengenan mu na pegdyenganen atin et Eldew et Kepeteran?"

²⁵ Siminambag ya, "Kaya taku' mekebatsa' myu inelu' i Dabid neng pegibuten tagna' beke' munge' iba ye ating masa inurapan dye sabab kaya pegkaan dye? ²⁶ Masa et eldew i Abiatar neng pegibuten et munge' pari' siminled si Dabid dut benwa et Empu' beke' nengaan et bengbang neng binggey dut Empu'. Nekesurat dut Keseraan et Empu' na munge' pari' lang mekedyari mengaan et itueng bengbang. Temed kiminaan si Dabid beke' binggeyan ye munge' iba ye. ²⁷ Pinandu' Eldew et Kepeteran apang ikenunga et munge' taaw. Diki binaal taaw sabab et Eldew et Kepeteran. ²⁸ Angkansa, aku neng Yegang et Taaw [†] maya basag memili' misan enung keredyanan dut Eldew et Kepeteran."

Taaw na' Patey neng Keremut (Mateo 12:9-14; Lukas 6:6-11)

3 Siminled peuli' si Jesus dut sinagoga. Duntin gasi sembatung lelaki neng patey keremut. ² Pegsisipian dye si Jesus et senung taaw duntin apang mesumbung ya. Pegbirinen dye ba' ipenunga ye taaw sabab sunsang dut munge' Judio ba' megkeradya et Eldew et Kepeteran. ³ Tinahag i Jesus lelaki neng patey keremut, kwan, "Teyeg. Ani' t unaan." ⁴ Iningkut ye dye, "Sungsang taku' megkeradya et menunga ba' Eldew et Kepeteran? Diki be sunsang ba' megkeradya et meyaat? Embe meyaat keredyanan, memawi' et biyag etawa mematey?" Temed kaya siminambag dye. ⁵ Iseg penyek ye kedye segwa' merupuk ya sabab mektul ulu dye. Tinahag ye lelaki, kwan, "Iktanga' keremut mu." Nektang ye beke' niminunga. ⁶ Liminiwan munge' Pariseo beke' siminurung megtuy dut meyeg' tindeg i Herodes neng pegibuten. Negisun-isun dye ba' enukwan peteyen si Jesus.

Kineldamen dut Deplakan et Dagat (Mateo 12:15-21; Lukas 6:17-19)

⁷ Nugad si Jesus iba ye munge' pepengenan ye beke' siminurung dut deplakan et dagat. Nepebiniyan kedye mekansang taaw teyeg dut Galilea beke' dut Judea. ⁸ Siminurung gasi kenye mekansang taaw teyeg dut Jerusalem, Idumea, Tiro, Sidon, beke' taaw dut dipag et Jordan sabab nebaran dye munge' pegkeredyanan ye. ⁹ Pinepanyap i Jesus munge' pepengenan sembatung gubang na megamit ye, supaya diki ya merumpiet et mekansang taw. ¹⁰ Sabab mekansang pinenunga ye, angkansa, pegrumpieten ya et munge' taaw neng tegesakit apang mekutew dye lang ya. ¹¹ Ba' mebiri' ya et munge' taaw neng sinelban et munge' meyaat neng nakem pepkeleb dye dut teyumanan ye beke' megegerwak, "Ikew Yegang et Empu'." ¹² Ininduan dye i Jesus na endey dye isugid ba' sinu ya.

[†] YEGANG ET TAAW - Sinugid i Jesus itueng ibang ngaran ye. Betsaen dut Dik-syunario.

Pegpili' et Sempulu' Duwa
(Mateo 10:1-4; Lukas 6:12-16)

¹³ Timinindal si Jesus dut mebudbukid beke' tiningkag ye sebarang si-gun et keinginan ye. Nepekabi' dye. ¹⁴ Nemili' ya et sempulu' duwang ketawan na ngaran ye menge' apostol. Maya' dye kenye beke' daaken ye gasi apang menuldu'. ¹⁵ Binggeyan ye dye et basag megpeugad et menge' meyaat neng nakem ba' maya taaw megbegbalig. ¹⁶ Itue menge' pini' ye: Ngaran i Simon sinugpunan ye et Pedro, ¹⁷ si Santiago beke' si Juan neng menge' yegang i Sebedeo, ngineranan ye dye et Boanerges, gay bersen, "menge' lelaki neng samat dulug", ¹⁸ si Andres, si Pelipe, si Bartolome, si Mateo, si Tomas, si Santiago † neng yegang i Alpeo, si Tadeo beke' si Simon neng taw' t Kanaan, ¹⁹ sampay si Judas Iskariote neng nengdagang ki Jesus.

Si Jesus beke' si Beelsebul
(Mateo 12:22-32; Lukas 11:14-23; 12:10)

²⁰ Siminled si Jesus dut sembatung benwa, angkansa, negtimung peuli' mekansang taw. Atin sabab angkansa kaya nekekaan dye. ²¹ Ganang nebaran et menge' usba ye menge' neinabu siminurung ye dun-tin apang isien ya sabab negsugid menge' taaw na nelaman ya et pikiran.

²² Sinugid gasi et menge' Eskriba neng nemengdateng teyeg dut Jerusalem, kwan, "Sinelban ya i Beelsebul, pegibuten et menge' meyaat neng nakem na megbebegey kenye et basag na megpeugad et menge' meyaat neng nakem."

²³ Angkansa, pinekabi' i Jesus menge' taaw apang isugid ye kedye menge' senung karang. "Edukwan mepeugad i Seytan si Seytan? ²⁴ Ba' megatu-atu dye-megdye menge' taw' t sembatung lungsud, diki kesangdan ating lungsud. ²⁵ Ba' megatu-atu menge' usba-megusba, diki kesangdan pegusba. ²⁶ Ba' memanta si Seytan kebanta menge' siminunud kenye megpekparak ne. Diki ya kesangdan. Keskeran ye ne ba' kwantin.

²⁷ "Diki mekedying kesled dut benwa et mebasag neng taaw apang kagew et perekakas ye selyu pungpungen ye mena taaw neng mebasag mura meisi' ye menge' perekakas dut seled. ^{††} ²⁸ Keberbenaran pegsugiren ku dimyu. Mapen ginsan menge' keselaan beke' menge' penerwa et taw. ²⁹ Temed diki mapen misan ingyan menge' taaw neng megteeterwa et Menungang Nakem. Kaya keskeran sala' dye." ³⁰ Sinugid ye itue sabab tinendesan dye na pegseselban ya et meyaat neng nakem.

Indu' beke' Ketipusdan i Jesus
(Mateo 12:46-50; Lukas 8:19-21)

³¹ Nekeruntin indu' beke' menge' tipused i Jesus. Dut liwan dye et benwa, temed, maya taaw pinesled dye apang geyaten si Jesus. ³² Mekansang taaw megarung et pelibut i Jesus beke' sinugid dye kenye, "Meputek kay mena pegbersen mu. Dut liwan indu' mu beke' menge' tipused mu. Pegeyaten dye ikew."

³³ Iningkut ye dye, kwan, "Sinu mepantun indu' beke' menge' tipused ku?" ³⁴ Pegseyek ye dut menge' megarung et pelibut ye sinugid ye, "Itue pantun indu' beke' menge' tipused ku ³⁵ sabab ba' sinu megututuman et tahag et Empu' itue gasi tipused beke' indu' ku."

Karang pasal et Leing-leing Lugta'
(Mateo 13:1-9; Lukas 8:4-8)

4 Timinagna' peuli' nenuldu' si Jesus dut deplakan et dagat. Sabab et mekansang banar taaw pelibut kenye, angkansa, siminakat ya et sembatung gubang. Dut dagat gubang neng pegerungan ye beke' dut deplakan et dagat gasi menge' taw. ² Pegkerangen ye lang pegtuldu' ye et mekansang neng ginis. Itue sinugid ye. ³ "Kingga' myu. Maya mengunguma nanew apang menabug et pungu. ⁴ Pegsabug ye maya pungu na nekapet dut abi' t dalan. Diminateng menge' begit apang mengana et pungu. ⁵ Maya gasi pungu nekapet dut kebebuetan neng mebabew lang lugta'. Metikas timinuhu' sabab et kaya lang mekapal lugta'. ⁶ Peginit et eldew nerungley luluwaken sabab kaya mekerarem menge' gamut. ⁷ Maya gasi nekapet dut lugta' na maya beriri' tagna'. Timinunas menge' beriri' angkan neternung menge' luluwaken neng timinuhu' in, angkansa kaya nua'. ⁸ Menge' iba nekapet dut menungang lugta'. Timinuhu' beke' negbara' sampay kiminansang elinseg. Maya nua' et tegtelumpulung elinseg, tegenem neng pulung elinseg beke' tegsengatus neng elinseg." ⁹ Sinugid i Jesus kedye, "Ba' maya taaw meingin megkesewd keilangan kumingeg."

Adyat et Karang
(Mateo 13:10-17; Lukas 8:9-10)

¹⁰ Ganang yaya mene si Jesus mengingkut kenye sempulu' duwang pepengenanar ye beke' menge' ibang taaw pasal et menge' karang. ¹¹ Sinugid ye kedye, kwan, "Pinesewd dimyu menge' tagu' pasal ba' enukwan mengmilik Empu'. Temed dut menge' ibang taaw neng mendi' mengandel pegtuldu' itue pinebiya' et karang. ¹² Atin meinabu apang, 'Pegseyek dye diki masip misan kebiri' dye. Pegkingeg dye diki kereti' misan mekingeg dye, apang diki dye kepeuli' dut Empu'. Diki gasi mapen menge' keselaan dye.' "

Pegpereti' i Jesus et Karang pasal et Leing-leing Lugta'
(Mateo 13:18-23; Lukas 8:11-15)

¹³ Iningkut ye kedye, "Ingga pe' taku' neretian myu itueng karang? Ba' kwantin enukwan meretian myu ibang menge' karang? ¹⁴ Itue retian et karang. Pegsabug et mengunguma atin samat pegtuldu' et Empu'. ¹⁵ Maya menge' taaw samat lugta' dut abi' t dalan na neptan et pungu. Pegkingeg dye et beres et Empu' diminateng si Seytan apang ugaren beres neng tinuldu' kedye.

¹⁶ Pegkingeg et menge' iba et beres samat kebebuetan na neptan et kwan. Nenep dye sabab tinerima dye megtuy menge' beres. ¹⁷ Temed kaya timineteg dut pikiran dye beres et Empu', angkansa, kaya diminaran dye. Pegdateng et keliyutan beke' sawey sabab et pegterima et beres negmendi' dye megtuy.

¹⁸ "Menge' ibang taaw samat maya beriri' tagna' na' neptan et pungu. Kiningeg dye beres et Empu'. ¹⁹ Pemikir dye pasal et menge' kesesewan alang et kebiyagan dye beke' keblan dye mekepesanang menge' merang ginis sampay ibang keinginan seked pegternungen beres et Empu'. Angkansa, kaya negbara' dye.

²⁰ "Temed menge' iba samat menungang lugta' neng neptan et pungu. Pegkinggen dye beke' pegterimanen beres sampay negbara' dye. Samat pegbua' et luluwaken sinungtuan dye. Maya nua' et kikisek beke' maya mekansang sampay maya nua' et mekansang banar."

Pelitaan Pegtetekpan et Gentangan
(Lukas 8:16-18)

²¹ Iningkut i Jesus kedye, kwan, "Pegpegketan taku' pelitaan apang tekpan et gentangan etawa dut sirib et igaan? Diki taku' apang iratun dut deretunan et pelitaan? ²² Sabab kaya pegtetagu' na diki meblad beke' kaya lang ginis na tagu' na diki ipesewd. ²³ Ba' maya taaw meingin megkesewd keilangan kumingeg."

²⁴ Sinugid ye kedye, "Retia' myu et menunga sebarang mekekingeg myu," kwan ye. "Ba' enu pegemiten myu neng penukud megdemikian kwantin gasi isukud dimyu et Empu'. ²⁵ Dugangan nega mayang maya ne, temed isien nega dut kurang itieng kisek na dut kenye."

Karang pasal et Pungu neng Megtutuhu'

²⁶ Sinugid nega i Jesus, kwan, "Kwantin mengmilik Empu' dut taw. Samat sembatung ellaki neng megsesasad et pungu dut lugta'. ²⁷ Eldew gebi ba' megiga' etawa megtitiyag menenasad megtutuhu' beke' megbebara' pungu misan kaya mekesewran et ellaki ba' enukwan. ²⁸ Pepe-tuhu' beke' pepebua' et lugta' menge' luluwaken. Deun mena, mura uheyen, pegketbes dumunguk. ²⁹ Ba' lutu' ne, pepekeyg itue sabab sereng ne keygen."

Karang pasal et Elinseg et Mustasa
(Mateo 13:31-32, 34; Lukas 13:18-19)

³⁰ Nengingkut gasi si Jesus, "Samat enung ginis kebnaran megmilik banar Empu'? Enung karang gemiten tyu apang ituldu' itue? ³¹ Samat elinseg et mustasa itue. Kikisek et ginsan neng alit na ipegluwak dut lugta'. ³² Temed ba' linuwak ne pegbara' beke' megdekla' et ginsan neng tutulnuen. Meksanga itue et merapa', angkansa, mekepeugad menge' begit dut sirib ye."

³³ Beres et Empu' daran pegkarang i Jesus dut menge' taaw sigun et megesan et pengreti' dye. ³⁴ Kaya pegbiseranen ye dye ba' diki ikarang ye. Pinesewd ye ginsan neng retian et karang dut menge' pepengenanar ye ba' diri ye mene.

Pinetngew i Jesus Ribut
(Mateo 8:23-25; Lukas 8:22-25)

³⁵ Megegebi ne et ating eldew sinugid i Jesus dut menge' pepengenanar ye, kwan, "Dumipag tyu dut sembelang deplakan et dagat." ³⁶ Tini-

† si Santiago - etawa si Jakob yegang i Alpeo. †† Gay bersen i Jesus, kepeugad Ya et meyaat neng nakem sabab lebing mekegees Ya ki Seytan.

rengan dye munge' taw. Siminakat gasi munge' pepengenan et gubang neng pegerungan i Jesus beke' nemenulak. Maya nega ibang gubang kedingan dye.³⁷ Dinetengan dye et mebasag banar neng ribut. Timinipilan et munge' gumbang gubang seked kisek mebaha.³⁸ Megiga' si Jesus et bantal dut embut et gubang. Tiniyag ya et munge' pepengenan beke' iningkut dye ya, kwan, "Menunuldu', kaya taku' megraas ke megetgebyu ne?"

³⁹ Negbangun ya. Indyari binulag ye deres beke' tinahag ye dagat, kwan, "Kas kegibek! Tengew!" Timingew deres sampay limininew dagat.⁴⁰ Iningkut ye kedye, "Manu megetetakut kew? Kayangga pe' taku' pegandel myu daken?"

⁴¹ Timinakat dye banar beke' nengingkut-ingkut dye, kwan, "Sinu taku' itue? Misan deres beke' dagat penelinga kenye!"

Pinenunga Taaw neng Sinelban et Meyaat neng Nakem

(Mateo 8:28-34; Lukas 8:26-39)

5 Diminipag dye dut sembelang dagat dut lungsud et munge' taaw et Geraseno.² Pegineug i Jesus et gubang sinusud ya megtuy et lelaki neng pegseselban et meyaat neng nakem.³ Kelelbengan pegeldengan et lelaki. Kaya ne ya mekepungpung misan rantay nega gemiten.⁴ Daran pegpungpungan et rantay keremut beke' tiked ye temed pinegliligtu' ye lang rantay dut keremut ye sampay binugtu' besi' dut tiked ye. Kaya taaw mekeraag kenye.⁵ Eldew gebi pegbegbensag ya dut kelelbengan beke' dut kebudbuluran. Pepetewanan ye et batu diri ye.

⁶ Merayu' nega ya ganang nepayag ye si Jesus. Diminarak ya apang pekleb dut teteyumanan i Jesus.⁷ Giminerwak ya et mebasag banar, kwan, "Jesus, Yegang et Empu' neng pegbentugen et ginsan, enu lamud mu daken? Pegpeingasi' ku dimu pebiya' et Empu' na kasi' ku peliyuti'." ⁸ Sabab et itue tinahag i Jesus kenye, kwan, "Meyaat neng nakem, mugad ke et lelaki."

⁹ Iningkut kenye i Jesus, "Sinu ingaran mu?" "Rungrupung ingaran ku," sinambag et lelaki, "sabab mekansang kay." ¹⁰ Tineew dye peuli' ki Jesus na endey dye ipeugad dut ating sakup.

¹¹ Maya pepehenen et mekansang biyek neng pemenginan dut kikelid et bulud na mekabi' kedye.¹² Negpeingasi' ki Jesus munge' meyaat neng nakem, "Iperelina' kay dut munge' biyek apang kesaleb kay kedye."

¹³ Tinugutan ye dye. Liminiwan munge' meyaat neng nakem dut lelaki beke' sinelban dye munge' biyek. Nepebukad surung dut pengpang pepehenen neng biyek na duwang ribu. Neregdaya dut dagat sampay nelmes.

¹⁴ Nelegyu munge' mengingipat et munge' biyek, beke' ipinengabar dye itue dut kebebenwanan beke' dut kebudbukiran. Diminarak munge' taaw apang kebiri' ba' enu neinabu.¹⁵ Pegdateng ki Jesus nebiri' dye lelaki neng sinelban et mekansang meyaat neng nakem tagna'. Megarung ya beke' megbebadu' ne. Menunga ne pikiran ye, angkansa, timinakat dye.¹⁶ Nemegbisara-bisara munge' taaw pasal et neinabu dut lelaki beke' dut munge' biyek.¹⁷ Angkansa, tineew dye ki Jesus na teyen mugad dut lungsud dye.¹⁸ Mura siminakat si Jesus dut gubang kiminabi' kenye lelaki neng sinelban et munge' meyaat neng nakem tagna'. Tinew ye na maya' kenye.¹⁹ Temed negmendi' si Jesus. Kwan ye, "Uli' ne tiban dut keusbaan mu. Isugira' kedye munge' menungang inelu' et Empu' dimu sampay ba' enukwan gasi ya neingasi' dimu."

²⁰ Nugad ya beke' pinabar ye dut taw' t Dekapolis munge' ginis neng inelu' i Jesus kenye. Neglilu' munge' taaw neng kiminingeg kenye.

Budyang neng Patey beke' Libun neng Tegesakit

(Mateo 9:18-26; Lukas 8:40-56)

²¹ Pegdipag peuli' i Jesus dut sembelan' negtimung mekansang banar taaw pelibut kenye dut deplakan et dagat.²² Diminuntin si Jairo neng sembatung lelaki na megkeppet et munge' taaw neng pemegtimung dut sinagoga. Pegkebiri' ye ki Jesus nepekabi' ya beke' siminelukud dut teteyumanan ye.²³ Timinew kenye et asi' asi' banar, kwan, "Mekelpusan budyang ku. Pegtewen ku teyen dimu na maya' ke daken. Idepna' mena teyen keremut mu kenye apang numunga ya." ²⁴ Naya' si Jesus kenye. Sinelundungan ya et mekansang banar munge' taaw neng nengrupiet kenye.

²⁵ Maya libun duntin na seled et sempulu' duwang teun ne pedu' dugu' kenye.²⁶ Negsusa ya banar sabab et peguru-uru et munge' mengunguru kenye. Namin pirak beke' pengarta' ye et pegpeuru, temed, kaya lang negnunga gamlang susulu kiminansang.²⁷ Pegkabar ye pasal ki Jesus negpesitsiet gasi ya dut munge' taaw seked nekepekabi' et lilikiran i Jesus apang tuldingan ye badyu' i Jesus.²⁸ Sabab pinikir ye, "Numunga ku misan badyu' ye lang metulding ku." ²⁹ Pegtulding ye 't badyu' i Jesus timingew megtuy pegdu' dugu' ye beke' neresanan ye na menunga ne ya et peresaan ye.

³⁰ Neresanan megtuy i Jesus na maya basag liminiwan set kenye. Liminingew ya dut munge' taaw beke' nengingkut. "Sinu timinulding et badyu' ku?"

³¹ Siminambag kenye munge' pepengenan ye, kwan, "Enu be atin? Mekebiri' mu ne na pegrurumpieten ke et munge' taw, temed pengingkut ke nega ba' sinu timinulding dimu?"

³² Temed meglilingew-lingew nega si Jesus apang mebiri' ye ba' sinu timinulding et badyu' ye.³³ Neretian et libun neinabu kenye, angkansa, nepekabi' beke' nepekleb dut teteyumanan i Jesus. Giminerger ya sabab et takut. Linila' ye ginsan keberbenaran neng neinabu kenye.³⁴ Sinugid i Jesus kenye, kwan, "Libun, pinenunga ke sabab et pegandel mu daken. Mugad ke ne et menungang pemilugan beke' megnunga ke banar et peresaan mu."

³⁵ Megbebres nega si Jesus maya taaw diminateng teyeg dut benwa i Jairo apang ipabar itue kenye. "Patey ne yegang mu," kwan dye. "Endey ne sesewen Menunuldu'."

³⁶ Kaya inasip i Jesus bineres dye. Gamlang sinugid ye itue ki Jairo, "Kas raas. Mengandel ke lang daken."

³⁷ Kaya iba pinebaya' ye ba' diki si Pedro beke' si Santiago sampay si Juan lang neng tipused i Santiago.³⁸ Pegdateng dye de Jairo dut benwa ye nebiri' i Jesus na mesasew munge' taw. Megsisisiyak dye et mebasag sampay pemengerirung.³⁹ Pegseled dye iningkut i Jesus dut munge' taw, kwan, "Manu ginsa' t itue pemegsasew beke' megsisisyak? Diki patey teyeg erapung megiga' lang."

⁴⁰ Temed sinawey ya et munge' taw. Pineliwan ye dye ginsan lyu et telung pepengenan ye beke' gunggurang et budyang. Siminled dye dut pegbubuntulan et budyang in.⁴¹ Kineptan i Jesus keremut et budyang beke' itue tinahag kenye, "Talita kumi" na retian, "Budyang, teyeg ne."

⁴² Timinyeg megtuy budyang beke' nekepanew. Neglilu' banar gunggurang ye. Sempulu' duwang teun ne umur et budyang.⁴³ Asi' asi' banar penektak i Jesus kedye na endey ipesewd itue dut misan sinu. Pinerendem ye gasi na begeyan et pegkaan budyang.

Tarus neng Kaya Pegesipen

(Mateo 13:53-58; Lukas 4:16-30)

6 Nugad si Jesus duntin apang muli' dut minewanan ye. Naya' kenye munge' pepengenan ye.² Pegeldew et Kepeterman tinulduwan ye munge' taaw neng siminled dut sinagoga. Neglilu' munge' taaw neng nekekingeg kenye, angkansa, nengingkut dye, "Embe minewanan et munge' tuldu' ye? Enu itueng kesewran na inigbey kenye? Enu kwan binaal ye munge' kelilu' lilung keradya? ³ Mememaal lang et benwa lengku itueng taw. Yegang ya i Maria beke' tipused i Santiago, i Jose, i Judas beke' i Simon. Liminegdeng atue munge' tipused yeng libun, diki be?" Angkansa, nengaha' munge' taaw kenye beke' sabab nengimbeng dye kenye.

⁴ Pegketes sinugid i Jesus kedye, kwan, "Pegtewtewen et munge' taaw tarus dut ibang munge' lungsud temed kaya pegesipen ya et binenwa ye beke' keusbaan ye sampay munge' ibang taaw dut diri yeng lungsud." ⁵ Kaya kelang kelilu' lilung keradya' nelu' i Jesus duntin. Selyu ga ating senu-senu taaw na mesakit dumpen ye et keremut sampay pinenunga ye dye. ⁶ Neglilu' si Jesus sabab mendi' dye mengandel. Nepe-latun-latun si Jesus dut munge' ibang rurungan apang menuldu'.

Pinepanew i Jesus Sempulu' Duwa

(Mateo 10:5-15; Lukas 9:1-6)

⁷ Sembatung eldew binisara i Jesus sempulu' duwang pepengenan ye apang ipesurung ye dye tegduruwa dut munge' taaw duntin. Binggeyan ye dye et basag apang ipeugad munge' meyaat neng nakem.⁸ Tinahag ye dye, kwan, "Kas kew bibit misan enu lyu et susungkud. Endey mibit et kekanan, tiptingkep sampay pirak." ⁹ Pegtempa' kew lang beke' endey meglapis et badyu'."

¹⁰ Tinahag ye gasi dye, kwan, "Ba' embeng benwa tindalan myu, duntin tetegi' myu seked mugad kew et ating lungsud." ¹¹ Ba' diki kew terimanen et misan enung lungsud etawa mendi' dye kumingeg et beres myu, tultuga' myu tehuk et tiked myu mura kew mugad duntin, na sembatung pebnar na inistiaran dye ne."

¹² Angkansa, nanew dye apang ituldu' na keilangan susunan et munge' taaw keselaan dye.¹³ Nepeugad dye mekansang meyaat neng nakem. Pineyran dye et lana et olibo munge' taaw neng tegesakit sampay pinenunga ye dye.

Pinutek Liyeg i Juan neng Mememewtismu

(Mateo 14:1-12; Lukas 9:7-9)

¹⁴ Nebaran i Herodes neng pegibuten munge' neinabu. Kilala ne banar ingaran i Jesus. Keblan et senung taaw negbiyag peuli' si Juan neng mememewtismu, angkansa, mekedyari balen ye munge' kelilu' lilung kera-

dya. ¹⁵ “Ya si Elias,” kwa 't menge' iba. Keblan gasi et menge' iba na tarus ya samat menge' tarus tagna'.

¹⁶ Temed pegkabar i Herodes sinugid ye, “Negbiyag peuli' si Juan neng mememewtismu, taaw neng pineputkan ku et liyeg.” ¹⁷ Sabab et inang et i Herodias beke' kineradya i Herodes sabab gasi et sumbung i Juan. Sinulayan i Juan dyenganen pegbe' baya' i Herodes ki Herodias neng esawa et tipused yeng si Pelipe. ¹⁸ Tinumpelakan i Juan si Herodes tagna'. “Sungsang et Keseraan ba' ipeiba esawa et tipused mu,” kwan ye. ¹⁹ Niseg si Herodias ki Juan, angkansa, ingin ye peteyen si Juan. Temed kaya mebaal ye. ²⁰ Sabab takut si Herodes ki Juan, angkansa, pinepetungguan ye ya. Nesewaran i Herodes na menunga beke' metigna' neng taaw si Juan. Ingin ye kumingeg ba' meres si Juan temed pegkekingeg ye kenye nesasew pikiran ye.

²¹ Nekerateng timpu apang meles si Herodias ki Juan. Negpepanyap si Herodes et kelang kenkaan sabab umanat ye. Inangey ye menge' pegibuten et gobyerno beke' menge' pegibuten et menge' sundalu sampay menge' begerar dut Galilea. ²² Siminled yegang i Herodias neng libun apang megtarek. Pinenep ye banar si Herodes beke' ginsan taaw duntin, angkansa, sinugid i Herodes kenye, kwan, “Tewa' daken misan enung neinginan mu, begeyan ke.” ²³ Negtange' nega si Herodes kenye, “Misan enung tewen mu daken ibgey ku dimu seked tenga' et pegmilik ku.”

²⁴ Liminiwan budyang supaya ingkuten ye indu' ye. “Enu tewen ku?” Itue sinambag ye, “Ulu i Juan neng mememewtismu.” ²⁵ Negpeuli' ya megtuy ki Herodes. Sinugid ye kenye, “Ingin ku igbey mu daken tiban ulu i Juan na iratun et raya'.”

²⁶ Riminupuk banar pegibuten temed sabab et tinange' ye dut tetey-umanan et menge' taaw neng inangey ye, diki ye ne ingin bewien tineew et budyang. ²⁷ Pinesurung ye megtuy sundalu apang isien ulu i Juan. Pinutek ye liyeg i Juan dut pipirisanu signun et tahag i Herodes. ²⁸ Binibit ye ulu pereraton et raya' beke' inibgey itue dut budyang apang ibgey gasi dut indu' ye. ²⁹ Nebaran itue et menge' pepengeneran i Juan. Inisi' dye bangkay i Juan indyari linbeng.

Pinekaan Limang Ribu

(Mateo 14:13-21; Lukas 9:10-17; Juan 6:1-14)

³⁰ Pegketuman et menge' apostol neng dinaak i Jesus kedye, negpeuli' kenye. Pinabar kenye ginsan neng kineradya beke' tinuldu' dye. ³¹ Ginayat ye dye, kwan, “Baya' kew daken dut sakup et kelangan neng kaya gikgibek apang kepetaren kew et kikisek.” Kaya timpu dye meke-kaan sabab et mekansang banar taaw sumled lumiwan. ³² Siminakat dye et gubang didye lang beke' siminurung si Jesus kedye.

³³ Temed pegugad dye nebiri' dye et menge' taaw neng nekekilala kedye. Negdarak menge' taaw teyeg dut menge' sakup et lungsud pesurung dut pegtetenan i Jesus. Nekeuna dye kire Jesus. ³⁴ Pegineug i Jesus et gubang tineyuma ye mekansang banar taw. Neingasi' ya banar sabab sama dye et bibili neng kaya mengingipat. Mekansang tinuldu' ye kedye. ³⁵ Ganang megngengapun ne nepakabi' kenye menge' pepengeneran ye beke' sinugid, “Kelangan ne itue, diki be, beke' mekabi' ne lumdep eldew. ³⁶ Teyen ipepenewa' mena menge' taaw apang kesurung dye dut tetebuan. Duun dye lang kelen et pegkaan.”

³⁷ Siminambag ya kedye, kwan, “Keilangan kemyu megey kedye et pegkaan.” Nengingkut dye kenye, “Kelen kay taku' et arga' et duwang gatus denaryong bengbang apang ipekaan kedye?” ³⁸ Nengingkut ya kedye, “Senung bengbang myu? Surungi' beke' birina' myu.” Pegkesewd dye, siminambag dye, “Limang bengbang beke' duwang sera' lang.”

³⁹ Tinahag ye menge' pepengeneran na iparung ginsan taw. ⁴⁰ Negdegdalag dye narung, tegsenggat beke' teglimampulung taw. ⁴¹ Pegisi' i Jesus et limang bengbang beke' duwang sera' timiningara' ya dut langit beke' nenelangan et pegbantug et Empu'. Pinegpkutek ye bengbang beke' binggey dut menge' pepengeneran apang ipemagi' dut menge' taw. Pinegbe' bagi' ye gasi duwang sera' dut ginsan taw. ⁴² Nekekaan dye ginsan beke' pinemyagan. ⁴³ Pegketbes tinimung et menge' pepengeneran menge' eped et bengbang beke' sera' neng neglebi. Nekebaha dye et sempulu' duwang dedekerang tabig. ⁴⁴ Limang ribu keldamen et menge' lelaki lang neng nemengaan.

Nanew si Jesus dut Timbew et Dagat

(Mateo 14:22-33; Juan 6:15-21)

⁴⁵ Pinesakat i Jesus megtuy menge' pepengeneran ye et gubang apang meguna kenye dut Betsaida dut sembelang dagat kwit pepeuli' ye pe' menge' taw. ⁴⁶ Pegtireng ye kedye timinungul ya dut mebudbukid apang menelangan.

⁴⁷ Ganang megegebi ne, dut lawed nega menge' pepengeneran neng megsesak et gubang, temed, yaya mene si Jesus dut deplakan. ⁴⁸ Nebiri' ye mekeliyutan et pegbegsey menge' pepengeneran ye sabab serupang dye et deres. Ganang kukueldew ne siminurung si Jesus kedye et

pegpanew dut timbew et dagat. Teliban ye teyen dye dut gubang. ⁴⁹ Temed pegbiri' dye megpepanew dut timbew et dagat giminerwak dye sabab keblan dye et ya menglilimew. ⁵⁰ Nebiri' dye et ginsan si Jesus beke' inirebutan dye. Neres ya megtuy kedye, kwan, “Besaga' myu seled myu. Aku pesi itue. Kas kew takut.” ⁵¹ Pegsakat ye et gubang netinep deres. Neglilu' dye banar ⁵² sabab kaya neretian dye neinabu pasal et kelilu' li-lung keradya ye et bengbang. Kayangga pe' napet et pikiran dye.

Pinenunga i Jesus Meinglew menge' Taw 't Genesaret

(Mateo 14:34-36)

⁵³ Pegdipag dye diminunggu' dye dut deplakan et lungsud et Genesaret. ⁵⁴ Pegineug de Jesus megtuy nekilala et menge' taaw et Genesaret. ⁵⁵ Negde' dali' menge' taaw et ating lungsud menglusu et menge' mese-sakit pagka' nesewaran dye na ba' embe si Jesus. ⁵⁶ Misan embe tenan ye dut kebebenwan etawa ibang lelegdangan peglusu dye menge' tege-sakit dut tetebuan. Tinew dye kenye na misan reped lang et badyu' ye mekeptan dye. Pegnunga menge' taaw ba' kekpet et badyu' ye.

Arat et menge' Kegunggurangan

(Mateo 15:1-9)

7 Nemengdateng menge' Pariseo sampay senung menge' Eskriba teyeg dut Jerusalem beke' nepakabi' ki Jesus. ² Indyari nebiri' dye sengmenu et menge' tindeg (pepengeneran) i Jesus nemengaan na meraki keremut. (Gay bersen, ingga pe' nebasan keremut dye).

³ Sabab kaya pemengaan menge' Judio, lebi ne menge' Pariseo, ba' diki dye mena kebasa' et menge' keremut dye signun et arat neng pinenekat kedye et menge' kegunnggurangan dye. ⁴ Ba' mawa' dye et tetebuan keilangan memasa' mena muda dye kekaan. Mekeldam nega ibang menge' arat neng pegsunuren dye samat arat et pegbasa' dye et sawan sampay menge' susunan neng tumbaga.

⁵ Angkansa, nengingkut kenye menge' Pariseo beke' menge' Eskriba, kwan, “Manu kaya pegsunuren et menge' pepengeneran mu menge' arat neng tinuldu' et menge' kegunnggurangan tyu? Sabab penganan dye et kaya lang pememasa' et keremut dye.” ⁶ Siminambag si Jesus kedye, “Sugat pegteked i Isaias pasal et dimyu na menge' pebi' biri' samat sinurat ye,

‘Penewtaw et menge' taaw daken baba' lang temed kaya pegkasi dye daken.

⁷ Pegempu' dye daken kaya kegunaan, sabab menge' pegindu' dye teyeg lang et arat et menge' taaw.’

⁸ ‘Pegtelikuran myu Keseraan et Empu', temed, pegsunuren myu banar menge' leing-leing arat et menge' taaw.’

⁹ Sinugid gasi i Jesus kedye, kwan, “Menunga pelan tulus myu et pegendi' myu et Keseraan et Empu' apang mepusaka' myu lang menge' leing-leing arat? ¹⁰ Sabab sinugid i Moises, ‘Kesii' ama' beke' indu' mu. Ba' sinu meres et meyaat dut ama' beke' indu' ye teup peteyen.’ ¹¹ Segwa' pegtutuldu' myu ba' ketabang taaw et gunggurang ye temed megsugid lang kedye, ‘Korban', gay bersen, pegigbey ku itue et Empu', ¹² kaya ne pegtugutan myu ya apang tumabang et gunggurang ye. Pegsebaban ye lang itue. ¹³ Sabab et pegsunud myu et arat et kegunnggurangan kaya ne keguna-guna dimyu beres et Empu'. Mekansang negang ginis binwat myu na samat kwantin gasi.’

Itueng menge' Ginis na Megpeyaat et Taaw

(Mateo 15:10-20)

¹⁴ Pinekabi' i Jesus peuli' menge' taaw kenye. Sinugid ye kedye, “Kineg kew daken ginsan sampay retia' myu gasi. ¹⁵ Kaya lang mekepesala' et taaw itieng kekanan na pegkanan ye temed itieng ginis neng megliwan et taaw atin mekepesala' kenye. ¹⁶ Ba' sinu meingin megkesewd keilangan kumingeg.”

¹⁷ Ganang nepeparak ne si Jesus beke' siminled ne et benwa iningkut kenye et menge' pepengeneran ye pasal et kinarang. ¹⁸ Iningkut i Jesus kedye, kwan, “Kaya gasi taku' neretian myu? Kaya taku' mekebiri' myu. Kaya lang mekepesala' itieng pegkanan et taw.” ¹⁹ Sinugid itue i Jesus apang ipebanayag ye na ginsan neng kekanan menunga.

²⁰ Sinugid ye nega, “Mekepesala' lang et taaw itieng megliwan kenye. ²¹ Sabab dut seled pegmewanan. Dut atey et taaw megliwan meyeayat neng pikiran. Sebaban itue et pegkeradya tyu et menge' keselaan samat pegbeis, pegtakew, pegimatey et taw, sampay pegsubli et esawa et sebaya', ²² pegingin et arta' et sebaya', keyeatan, pegrunding, kesewalanan, pegimbeng, peglimut, pegabu-abu, sampay kerupangan. ²³ Itieng ginsan neng keyeatan dut atey et taaw pegmewanan. Itie mekepesala' et taw.’

Pegandel et Libun neng Siropenisia

(Mateo 15:21-28)

²⁴ Nugad si Yesus et Galilea apang sumurung dut lungsud et Tiro sampay si Sidon. Mendi' teyen pesewd na duntin ya, angkansa, timinindal ya dut sembatung benwa temed kaya neketagu'. ²⁵ Temed, nebaran megtuy itue et libun neng tegeyegang et libun neng pegseselban et meyaat neng nakem. Nepekabi' ya beke' nepekleb dut teteyumanan i Yesus et pegpeingasi'. ²⁶ Itieng libun diki Judio ba' diki Griego neng ipinyegyang dut Siropenisia. Tineew ye et ingasi' ki Yesus na ipeugad meyaat neng nakem dut yengyegang ye. ²⁷ Sinugid kenye i Yesus, kwan, "Pesari' mena biyagan menge' keyegangan. Sabab kaya patut isien kekanen dut menge' keyegangan beke' itimbag dut menge' ireng."

²⁸ Temed, siminambag kenye libun, "E'. Banar, Empu'. Segwa', misan menge' ireng megkaan et mumu' et menge' keyegangan dut sirung."

²⁹ Sinugid i Yesus kenye, "Sabab et menungang sambag mu mekedyari ke ne keuli'. Nugad ne meyaat neng nakem dut yengyegang mu." ³⁰ Peguli' ye dut benwa ye neretengan ye yengyegang ye peubuntul. Neugaran ne et meyaat neng nakem.

Pinununga Taaw neng Bengel beke' Metata

³¹ Pegugad i Yesus dut Tiro naya' ya dut Sidon apang kelegpas dut Daga et Galilea beke' neglembus dut lungsud et Dekapolis. ³² Binibit kenye et menge' taaw sembatung lelaki neng bengel beke' metata. Tineew dye ki Yesus na idpen ye keremut ye dut lelaki apang numunga. ³³ Pineparak mena i Yesus ating lelaki dut kineldaman. Pinenpen i Yesus et tuldu' ye telinga et lelaki tebes nibeg ya apang ipeyd ye dut dilal' et metata. ³⁴ Pegtingara' ye et langit gimininawa ya et merarem. Tebes sinugid i Yesus kenye, "Epatal!" Gay bersen, metikwasan. ³⁵ Nekekingeg megtuy lelaki sampay nekebres ne et metla'. ³⁶ Binilinan dye i Yesus na endey ipabar et misan sinu. Temed ba' kengyan pegbilin kedye, susulu ga pinelkep dye abar. ³⁷ Neglilu' dye banar beke' nemegberes, "Menunga pegkeradya ye et ginsan neng ginis. Misan bengel mekepekingeg ye sampay mekepebres ye et metla' metata!"

Pinekaan i Yesus Epat neng Ribu

(Mateo 15:32-39)

Atin neng menge' eldew, negtimung peuli' mekansang banar **8** taw. Sabab et kaya ne mekaan dye, angkansa, ginayat i Yesus menge' pepengenanar ye beke' sinugid kedye, kwan, ² "Meingasi' ku et itueng taaw neng mekansang banar sabab telung eldew ne tiban pebe' baya' dye daken, angkansa, namin ne kekanen dye. ³ Ba' ipeuli' ku dye et pemegurapan telimpeyuwen dye dut dalan. Lebi ne merayu' ne ga ulian et iba dye."

⁴ Siminambag menge' pepengenanar ye, kwan dye, "Edukwan biyagan et bengbang misan sinu samat itueng kansang et taaw atu' t kelangan?"

⁵ Iningkut ye dye, kwan ye, "Senu bengbang myu?" Siminambag dye, "Pitu lang."

⁶ Tinahag i Yesus menge' taaw na marung, Inisi' ye pitung bengbang beke' nenelangi ya et peselamat dut Empu'. Tebes pinegputek ye beke' pinemgey ye dut menge' pepengenanar ye apang ipemagi' dye gasi dut menge' taw. Angkansa, sinunud dye tinehagan et Empu' kedye. ⁷ Maya nega gasi senu meririnek sera' dye. Pegketbes menelangi et salamet dut Empu' tinehagan ye gasi itue ipemagi' dut menge' taw. ⁸ Nemangan dye ginsan seked binyagan dye. Tinimung dye menge' bengbang neng neped seked nekebaha dye et pitung tabig. ⁹ Epat neng ribu dyeng kelelekian. Pinepanew i Yesus dye ginsan. ¹⁰ Siminakat ya megtuy et gubang iba ye menge' pepengenanar ye pesurung dut lungsud et Dalmanuta.

Tinewan et menge' Pariseo Tenda'

(Mateo 16:1-4)

¹¹ Nemengdateng menge' Pariseo apang dewaan dye si Yesus. Ingin dye sulayan ya, angkansa, tinewan dye ya et tenda' teyeg dut Empu'. ¹² Gimininawa ya et merarem tebes negsugid, kwan ye, "Manu penulus et tenda' et kelilu' lilung keradya itueng tutusan. Keberbenaran pegsugiren ku dimu, itueng tutusan neng mendi' mengandel et Empu' kaya ne begeyan et samat itueng tenda'." ¹³ Tinirengan ye dye beke' siminakat ya et gubang apang dumipag dut sembela'.

Pebuka' et menge' Pariseo beke' i Herodes

(Mateo 16:5-12)

¹⁴ Nelipatan et menge' pepengenanar memibit et lutu' dye selyu sembatung bengbang lang. ¹⁵ Nenektak si Yesus kedye, kwan ye, "Birina' myu beke' ingeti' myu bengbang et menge' Pariseo sampay bengbang i Herodes sabab linemuran et pepebuka' na sungsang ba' kanen tyu." (Gay bersen, ingeten et menge' pepengenanar na diki meglamad et tuldu' dye menge' tuldu' et menge' Pariseo.) ¹⁶ Nemegingkut-ingkut menge' pepengenanar ye kwan dye, "Enu be atin? Kurang taku' kekanen tyu?"

¹⁷ Nesewran i Yesus pegbersen dye, angkansa, iningkut ye kedye, "Manu bengbang lang pegbibiseranen myu? Manu ingga pe' taku' mekapet et pikiran myu gay ku bersen? Mendi' kew taku' tumerima? ¹⁸ Maya mata myu, kaya taku' meketuun kew? Maya telinga myu, kaya taku' mekereti' kew? Beke' kaya taku' mekerendem kew? ¹⁹ Ganang pinegputek ku limang bengbang dut limang ribung kelelekian, senung tabig neped tinimung myu?" iningkut ye. Sambag dye kenye, "Sempulu' duwang tabig." ²⁰ Iningkut gasi i Yesus, "Sampay dut pitung bengbang pinegputek ku dut limang ribung kelelekian, senung tabig neped tinimung myu?" Sambag dye kenye, "Pitung tabig." ²¹ Sinugid ye kedye, kwan ye, "Kayangga pe' taku' neretian myu?"

Pinununga Beleg dut Betsaida

²² Pegdateng dye dut Betsaida binibit et senung taaw ki Yesus sembatung lelaki neng beleg. Nepasi' asi' dye kutewen ya i Yesus. ²³ Kineptan ye lengen et beleg beke' dinundun ye dut liwan et kebenbenwanan. Ganang neigban ye ne mata et lelaki kinutew ye mata et lelaki beke' iningkut ye, kwan ye, "Mekebiri' ke ne?" ²⁴ Timiningara' lelaki. Kwan ye, "Mekebiri' ku ne et taw. Sama dye et kayu neng megpepanew." ²⁵ Kinutew ye peuli' mata et lelaki. Timinengteng banar lelaki beke' niminunga. Metlang ne pemiri' ye. ²⁶ Pineuli' ya i Yesus dut benwa ye. Sinugiran ya i Yesus na endey ya pebiya' dut kebenbenwanan.

Pegreti' i Pedro ki Yesus

(Mateo 16:13-20; Lukas 9:18-21)

²⁷ Siminurung si Yesus iba ye menge' pepengenanar ye dut lungsud et Sesarea Pelipo. Ganang megpepanew dye iningkut ye menge' pepengenanar ye. Kwan ye, "Sinu kunu' aku kwa' t menge' taw?"

²⁸ Siminambag dye, kwan dye, "Sugid et iba si Juan Mememewtismu ke. Sugid et iba si Elias ke, etawa sembatung tarus tagna'."

²⁹ "Kemyu gasi, enu mesugid myu ba' sinu aku?" Siminambag si Pedro, "Ikew si Kristo."

³⁰ Inistiaran ye dye, kwan ye, "Kasi' myu isugira' et misan sinu ba' sinu aku."

Pegabar i Yesus pasal et Kepeteyan Ye

(Mateo 16:21-28; Lukas 9:22-27)

³¹ Na tinegnaan i Yesus ituldu' menge' pepengenanar ye, kwan ye, "Aku neng Yegang et Taaw keilangan lumabay et mekansang keliyutan, mendinan et menge' megurang beke' menge' pegibuten et Pari', sampay mendinan et menge' menunuldu' et Keseraan. Peteyen nega aku temed pegketalib et telung eldew, megbiyag ku peuli'." ³² Metlang pegberes ye et itue kedye, angkansa, ginayat ya i Pedro, sembatung pepengenanar ye apang seweyen pegbersen ye. ³³ Segwa', nepeteyuma ya et menge' pepengenanar ye beke' sinawey ye gasi si Pedro, kwan ye, "Perayu' ke daken, Seytan, sabab kaya mekabi' pikiran mu dut Empu' ba' diki dut taw."

³⁴ Pinekabi' i Yesus et kenye menge' taaw beke' tinulduan ye dye, "Ba' sinu meingin sumunud daken keilangan mendinan ye menge' keinginan et diri ye. Keilangan gasi pesanen ye krus ye (gay bersen, pekampi ya daken misan kelabay et keliyutan beke' kepetyan sabab et pegandel ye' t daken), beke' sumunud daken. ³⁵ Mayang meingin memawi' et biyag ye (gay bersen, mendi' matey), atin melepaskan, segwa', mayang meingin megsimaya' et biyag ye sabab et pegsunud et daken beke' sabab et kepenggeran et Menungang Abar, atin mebawi' (gay bersen, mebiyanan ye biyag neng kaya keskeran dut lelegdangan et Empu'.) ³⁶ Enu mepulusan et sembatung taaw misan mebiyanan ye ginsan keinginan ye ba' diki ya mepebiyag misan ingyan dut lelegdangan et Empu'?"

³⁷ Enu ilkat et taaw apang kepeuli' kenye biyag ye? ³⁸ Masa et keyeatan beke' tutusan tiban neng tegesala'. Ba' sinu lumew kumingeg beke' tumerima et Menungang Abar et Empu', aku neng Yegang et Taaw lumew gasi kenye dut pegpeuli' ku atu' t dunya', iba ku menge' metigna' neng dereakan et Empu'. Pekayen ku ketlangan et Ama' ku."

9 Sinugid gasi i Jesus kedye, kwan ye, “Keberbenaran pegsugiren ku dimyu. Maya senung megtitiyeg atue na diki matey seked diki dye melebayan mena ba' enukwan mengmilik et kebegbesagan na Empu'.”

Negpinda Dagbes i Jesus (Mateo 17:1-13; Lukas 9:28-36)

² Pegtalib et enem neng eldew pinebaya' i Jesus si Pedro, si Santiago beke' si Juan. Nemenungul didye lang dut melangkew neng bukid. Megtuy negpinda dagbes i Jesus dut teteyumanan dye. ³ Megserinew badyu' ye beke' meputi' banar, melingkan kaya lang mekepeputi' et samat kwantin atu' t dunya'. ⁴ Duntin negpebiri' kedye si Elias iba ye si Moises, beke' nemegbisara-bisara dye ki Jesus. ⁵ Sinugid i Pedro ki Jesus, “Menunuldu', menunga atu' tyu. Mema' kay et telung elungug. Sembatu dimu, sembatu ki Moises, beke' sembatu ki Elias.” ⁶ Nesugid ye lang itue sabab kaya mekesewran i Pedro ba' enu iba isugid ye sabab megtakut dye banar.

⁷ Kiminalung kedye inarak beke' maya beres mawa' dut inarak, kwan ye, “Itue Yegang neng pegkesien ku. Kingga' myu ya.” ⁸ Megtuy timinier dye et pelibut. Kaya ne nebiri' dye ibang taaw selyu si Jesus mene.

⁹ Ganang megsesedsad dye et bukid, binilinan dye i Jesus na endey dye isugid et misan sinu itiang nebiri' dye kwit ingga pe' ya, neng pegn-geranen Yegang et Taw, negbiyag peuli' mawa' dut patey. ¹⁰ Angkansa, iningtan dye binilin kedye. Nemingkut-inkut dye, “Enu gay bersen et 'megbiyag peuli' mawa' dut patey?” ¹¹ Iningkut dye ya, kwan dye, “Manu pegsugiren et menge' menunuldu' et Keseraan na keilangan matu' mena si Elias neng tarus et Empu' tagna?”

¹² Sinambag ye dye, kwan ye, “Keberbenaran, keilangan matu' mena si Elias apang ipeuli' ye kebtangan et taaw tagna'. Ba' kwantin, manu nekesurat pasal et daken neng Yegang et Taw, keilangan kelabay et mekansang keliyutan sampay mendinan et menge' taw?” ¹³ Segwa', pegsugid ku dimyu na natu' ne si Elias beke' kineradya gasi et senung taaw kenye ba' enu keinginan dye sigun et nekesurat pasal kenye.”

Pinenunga Yegang neng Dendengen (Mateo 17:14-21; Lukas 9:37-43)

¹⁴ Pegpeuli' dut menge' ibang pepengenan neng netektak nebiri' dye mekansang banar taaw set pelibut dye. Pemegdawa kedye menge' menunuldu' et Keseraan. ¹⁵ Megtuy neglilu' banar menge' kineldaman sabab et pegdateng de Jesus, angkansa, diminarak dye dut kenye apang sumapang. ¹⁶ Ingkut ye kedye, kwan ye, “Enu pinegdewaan myu kedye?”

¹⁷ Siminambag kenye sembatu dut kineldaman, kwan ye, “Menunuldu', binibit dut dimu yegang ku neng lelaki sabab pegseselban et nakem et umew. ¹⁸ Ba' selban ne in mekegba' lang beke' meglabun baba' ye sampay megringetngat nipen ye tebes atin pengsil ne. Tinew ku ne et menge' pepengenan mu ipeugad dut kenye ating meyaat neng nakem, segwa', kaya negesan dye ipeugad.”

¹⁹ Sinambag i Jesus kedye, kwan ye, “E', menge' tutusan neng kaya pengandel. Senu nega kekwritten tetegan ku dimyu beke' senu nega kekwritten sendalan ku dimyu? Bita' myu atu' t daken.”

²⁰ Binibit dye yengyegang dut kenye. Pegbiri' ki Jesus et meyaat neng nakem na siminaleb megtuy pinegerger ye yengyegang. Neugba' ya beke' negtedtelubid et lugta' yengyegang beke' liminabun baba' ye. ²¹ Iningkut i Jesus ama' et yengyegang, kwan ye, “Kengyan nega pegsaleb kenye?” Siminambag ya, kwan ye, “Tihad nega et kikisek pe' ya. ²² Epus lang pepesbur dut apuy beke' dut danum apang peteyen, segwa', kalu' maya mekeradya mu sampay ba' mekedyari meingasi' ke ne damen, tebangi' kay!”

²³ Sinugid i Jesus kenye, “Enu? Ba' mekedyari, kunu'? Pegseseulinen ku beres ku dimu. Mekedyaring balen et menge' taaw neng maya pengandel daken misan enung keradya.”

²⁴ Megtuy siminambag et mebasag ama' et yengyegang, kwan ye, “Empu', pengandel ku dimu. Ba' mekedyari, tebangi' ku et kurang pengandel ku!”

²⁵ Ganang nebiri' i Jesus na megkekelam ne menge' taaw, sinawey ye meyaat neng nakem, kwan ye, “Ikew, nakem et umew beke' mekepebn-gele, pegtehagen ku ikew, mugad ke ne et yengyegang sampay kas ne saleb peuli' kenye!”

²⁶ Ganang megugad ne meyaat neng nakem dut yengyegang pepegewak beke' pepesilsig ye yengyegang. Samat patey ne ya. Angkansa, mekansang negsugid, “Patey ne yengyegang.” ²⁷ Segwa', kineptan i Jesus lengen et yengyegang beke' binangun. Timinyeg ya. ²⁸ Pegseled i Jesus dut benwa iningkut ya et menge' pepengenan ye et tagu', kwan dye, “Manu kaya mekepeugad kay ating meyaat neng nakem?”

²⁹ Siminambag kedye si Jesus, kwan ye, “Samat itue diki lang mepeliwan selyu ipebiya' et penelangan dut Empu'.”

Bineres Peuli' i Jesus pasal et Kenyeng Kemeteyan (Mateo 17:22-23; Lukas 9:43b-45)

³⁰ Nemengugad dye duntin beke' Galilea bineyaan dye. Mendi' teyen ipesewd i Jesus et misan sinu ba' embe dye. ³¹ Sabab pegtutulduan ye menge' pepengenan ye, kwan ye kedye, “Aku neng Yegang et Taaw idagang dut kebanta ku beke' peteyen dye nega aku. Pegketbes mepatey dye aku, megbiyag ku peuli' pegtalib et telung eldew.” ³² Segwa', kaya neretian dye pegsugiren ye. Megtakut dye gasi mengingkut kenye pasal et tinuldu' ye.

Sinu Bantug Banar? (Mateo 18:1-5; Lukas 9:46-48)

³³ Nemengdateng dye dut Kapernaum. Ganang dun dye net benwa iningkut i Jesus menge' pepengenan ye, kwan ye, “Enu pegdewaan myu kwit megepanew tyu dut dalan?” ³⁴ Kaya nemenggibek dye sabab pinegdewaan dye ba' sinu kedye bantug banar.

³⁵ Narung si Jesus. Ginayat ye sempulu' duwang pepengenan ye. Sinugid ye kedye, “Ba' sinu meingin meguna, pemuri et ginsan beke' peuripen et ginsan taw.” ³⁶ Ginayat ye sembatung yengyegang beke' pine-tyeg ye dut pinegketngaan dye. Tebes sinaney ye beke' sinugid ye kedye, ³⁷ “Ba' sinu tumerima et samat itueng yengyegang sabab et pegkasi daken, pegterimanen ye gasi aku. Beke' ba' sinu tumerima daken, lein lang aku tinerima, erapun Empu' neng diminaak daken.”

Taaw neng Diki Sungsang Atin Kekampi (Mateo 10:42; Lukas 9:49-50)

³⁸ Neksugid kenye si Juan, “Menunuldu', nekebiri' kay et sembatung taaw neng nepeugad et menge' meyaat neng nakem sabab et pegbateng ye et ingaran mu, angkansa, dinyangan kay sabab diki ya kekampi tyu.”

³⁹ Segwa', sinugid kedye i Jesus, “Kasi' myu ya pegdyengana' sabab kaya lang taaw metbes megkeradya et kelilu' lilung keradya pebiya' et pegbateng et ingaran ku na megtuy meres et meyaat daken. ⁴⁰ Sabab ba' embe diki melbi et kityu, atin kekampi tyu. ⁴¹ Pegsugid ku dimyu, ba' sinu megey dimyu et sengsawan neng danum apang meinum sabab et kekampi kew daken na ating Kristo, itie diki lang meilangan et beles kenye et Empu'.”

Sebaban et Mepesala' (Mateo 18:6-9; Lukas 17:1-2)

⁴² “Ba' sinu sebaban na mepesala' et samat itiang derisekan neng yengyegang neng pengandel daken, menunga pe' dut ating taaw tekinan liyeg ye' t kelang batu beke' itimbang dut dagat. ⁴³ Ba' keremut mu sebaban angkansa pegsala' ke, puteka'. Menunga nega ilabay mu dut kebiyagan neng kaya keskeran putek sembelala' keremut mu beke' dut maya duwang keremut na kelabay ke dut apuy neng kedusaan na diki mepasew. ⁴⁴ Menge' uled duntin megkaan kedye kaya megpatey, beke' kaya kepesewan et apuy. ⁴⁵ Ba' tiked mu sebaban angkansa pegsala' ke, puteka'. Menunga nega ilabay mu dut kebiyagan neng kaya keskeran putek sembelala' tiked mu beke' dut maya duwang tiked na kelabay ke dut apuy neng kedusaan na diki mepasew. ⁴⁶ Menge' uled duntin kaya megpatey beke' kaya kepesewan et apuy. ⁴⁷ Ba' mata mu sebaban angkansa pegsala' ke, sungkita'. Menunga nega ilabay mu dut milikan et Empu' beleg sembelala' mata mu kasga dut maya duwang mata na kelabay ke dut apuy neng kedusaan na diki mepasew dut Narka'. ⁴⁸ Menge' uled duntin megkaan kedye kaya megpatey beke' kaya kepesewan et apuy.”

⁴⁹ “Asin kerinas gasi samat apuy. Keilangan melebayan myu ba' enu-kwan mepetigna' kew et Empu' et keliyutan. ⁵⁰ Menunga gasi asin, segwa', ba' meugaran ne et asin ye, enukwan nega rumasa peuli'? Birina' myu. Inungana' myu diri myu apang metebangan myu gasi menge' ibang taw. Mesanang kew lang.”

Mebutasan Taku' et Lelaki Esawa Ye? (Mateo 19:1-12; Lukas 16:18)

10 Nugad duntin si Jesus apang sumurung dut lungsud et Judea sampay neglembus dut sembelang Danum et Jordan. Pinegtimungan ya peuli' et menge' taw. Tinulduan i Jesus dye samat kekwritten negang pegtuldu' ye.

² Maya menge' Pariseo nepekabi' kenye apang sulayan dye gasi si Jesus. Angkansa, iningkut dye ya, kwan dye, “Mekedyari taku' dut Keseraan ba' butasan et lelaki esawa ye?”

³ Sinambag ye, kwan ye, “Enu tahag dimyu i Moises?”

⁴ Siminambag dye gasi, kwan dye, “Pegtugut i Moises na butasan et lelaki esawa ye metbes sengnan et kesuratan et pegbutas.”

⁵ Segwa', sinugid kedye i Jesus, kwan ye, "Sabab et kektulan et ulu myu, angkansa, sinurat ye itueng arat. ⁶ Sabab sengketegnaan et pegba'al et Empu' binaal ye dye et libun beke' lelaki. ⁷ Sabab tirengan et lelaki ama' beke' indu' ye apang megbe' baya' dye megesawa, ⁸ sampay megsembatu dye ne, angkansa, diki ne duwa dye ba' diki samat sembatung taaw ne. ⁹ Ba' pinegbaya' ne et Empu' keilangan endey peraken et taw."

¹⁰ Pegdateng dut benwa iningkut et menge' pepengeran ye pasal et tinuldu' ye. ¹¹ Sinambag ye dye, kwan ye, "Ba' sinung lelaki butasan ye esawa ye beke' mengesawa et iba negkeradya ya et meyaat dut esawa. Negbeis ya. ¹² Ba' butasan et libun esawa ye beke' mengesawa et iba, negbeis gasi."

Kiminabi' ki Jesus menge' Keyegangan

(Mateo 19:13-15; Lukas 18:15-17)

¹³ Binibit et menge' taaw menge' keyegangan apang tewen dye ki Jesus na kutewen ye dye. Segwa', sinawey dye et menge' pepengeran. ¹⁴ Niseg si Jesus ganang nebiri' ye, angkansa, sinugid ye kedye, "Pesari' myu kumabi' daken menge' keyegangan. Kasi' myu dye bulaga' sabab menge' taaw neng pegbegbegan et Empu' keilangan mengampun samat itueng menge' yengyegang. ¹⁵ Itue indani' myu ba' sinu diki tumeri-ma na pegmimilikan ya et Empu' samat pegterima et keyegangan et begy diki dye kesled dut milikan et Empu'." ¹⁶ Sinaney i Jesus menge' keyegangan. Dinpen ye et keremut ye sampay ininunga ye dye.

Lelaki neng Mekansang Pengarta'

(Mateo 19:16-30; Lukas 18:18-30)

¹⁷ Ganang megugad ne si Jesus maya sembatung lelaki diminarak beke' nepekabi' ki Jesus apang sumelukud dut teteyumanan ye sampay nengingkut, "Menungang Menunuldu', enu keredyanen ku apang mebiyanan ku biyag neng kaya keskeran?"

¹⁸ Siminambag si Jesus, "Manu pegbikyanan mu aku et menunga? Kaya lang menunga ba' diki Empu'." ¹⁹ Nesewaran mu menge' sara', 'kas pamatey, kas pegbeis, kas penakew, kas pegembut et pegpebnar mu, kas pengrunding, esipa' ama' beke' indu' mu.'" ²⁰ Siminambag lelaki, kwan ye, "Menunuldu', tinuman ku ne atin ginsan masa et yengyegang ku pe'."

²¹ Tinengtangan i Jesus lelaki in beke' pegmerganen ye ya, beke' sinugiran ye kenye, kwan ye, "Sembatu nega kurang dimu. Panew. Ipegelna' menge' pengarta' mu beke' ipemgeya' dut menge' miskin ating pinel-nan apang meterima mu biyag neng kaya keskeran dut lelegdangan et Empu'. Pegketbes, peuli' ke beke' sunud daken." ²² Negyeat dengdeng et lelaki pegkekingeg ye et itue indyari nugad et merupuk sabab mekan-sang banar pengarta' ye.

²³ Siminyek si Jesus et pelibut ye beke' negsugid dut menge' pepengeran ye, kwan ye, "Meliyut banar pemilik et Empu' sembatung taaw neng mekansang pengarta'." ²⁴ Neglilu' menge' pepengeran sabab et binres i Jesus. Neksugid peuli' si Jesus kedye, kwan ye, "Meliyut banar milikan et Empu' menge' taaw neng pemengandel et pengarta' dye." ²⁵ Ba' pegpikiran myu meliyut kebiya' sembatung taaw neng pengandel et pengarta' ye."

²⁶ Susulu neglilu' menge' pepengeran, angkansa, nemengingkut-ingkut dye kwan dye, "Ba' kwantin, sinu lang mebawi' apang milikan et Empu'?"

²⁷ Timinengteng si Jesus kedye beke' negsugid, kwan ye, "Diki lang mekeradya itue et taw, segwa', kaya meliyut itue dut Empu'. Mekeradya et Empu' ginsan neng ginis."

²⁸ Negberes si Pedro, kwan ye, "Birina', Empu'. Tinektak kay ginsan apang sumunud dimu."

²⁹ Sinugid gasi i Jesus, kwan ye, "Itue indani' myu, ba' sinu tumireng et benwa, ketipusdan, menge' gungurang, menge' keyegangan, etawa menge' lugta' sabab lang et pegandel daken beke' sabab et pegpelkep et Menungang Abar, ³⁰ kela' peruntung kedye et Empu'. Menge' benwa, menge' ketipusdan, menge' gungurang, menge' keyegangan, sampay menge' lugta' igbey kedye, segwa', maya gasi bebebaya' keliyutan. Itue melebaran tiban, segwa', dut timpung megderateng maya biyag neng kaya keskeran. ³¹ Segwa', duntin mesanad kebtangan et menge' taaw neng mekepikir tyu neng melangkew kebtangan tiban, beke' ipebantug menge' kaya pegesipen tiban."

Pegabar Peuli' i Jesus pasal et Kemeteyan Ye

(Mateo 20:17-19; Lukas 18:31-34)

³² Neguna si Jesus et menge' pepengeran ye ganang megpepanew dye dut Jerusalem. Neme-glilu' dye beke' nemenakut gasi menge' ibang taaw neng megsusunud. ³³ Kwan ye, "Megtutungul tyu tiban dut Jerusalem sabab ipegsimaya' aku neng Yegang et Taaw dut menge' pegibuten et menge' pari' sampay menge' menunuldu' et Keseraan. Ukumen

dye aku et kepeteyan, pegketbes, igbey aku dut menge' taw' t lein Judio. ³⁴ Seweyen dye aku beke' igban beke' lepsan sampay peteyen. Segwa', megbiyag ku peuli' pegketalib et telung eldedw."

Pegteew i Santiago beke' i Juan

(Mateo 20:20-28)

³⁵ Nepekabi' ki Jesus si Santiago beke' si Juan neng menge' yegang i Sebedeo. Neme-gberes, kwan dye, "Menunuldu', maya teyen tewen kay dimu."

³⁶ Iningkut i Jesus, kwan ye, "Enu taku' gay myu tewen daken?"

³⁷ Siminambag dye, kwan dye, "Tewen kay dimu na teyen gumaay ke mebantug kay ba' karung kay set abi' mu dut milikan mu. Sembatu set kewanan mu, sembatu gasi set gibang."

³⁸ Negberes si Jesus kwan ye, "Kaya lang mekesewran myu ba' enu pegtewen myu. Meinuman myu taku' petikuan neng inuman ku etawa mebewtismuan kew et bewtismu neng melebaran ku?"

³⁹ "Ekuanan kay," sambag dye. Sinugid i Jesus, "Keliyutan neng ekuanan ku mekuanan myu pesi beke' mebewtismuan kew pesi et bewtismu neng lebaran ku." ⁴⁰ Segwa', kaya et daken pemikiran ba' sinu marung set kewanan beke' set gibang ku. Beke' erungan neng pegsugiren myu igbey lang dut atin menge' pinenyapan et Empu'."

⁴¹ Ganang nekingeg itue et sempulung pepengeran inisgan dye si Santiago beke' si Juan. ⁴² Angkansa, pinekabi' dye ginsan i Jesus beke' sinugiran, kwan ye kedye, "Nesewaran myu menge' pegibuten et menge' taw' t lein Judio. Dye pegempuen beke' pegsunuren."

⁴³ "Segwa', diki lang kwantin keilangan et dimyu. Gamlang ba' sinu meingin pebantug keilangan menimuru mena et ginsan. ⁴⁴ Ba' sinu meingin bantug neng Begerar et ginsan keilangan uripenen mena et ginsan. ⁴⁵ Sabab aku neng Yegang et Taaw natu' diki apang timuruen erapung apang menimuru. Inekuanan ku kepeteyan ku apang mebawi' lang menge' taaw et keselaan dye."

Pinenunga Mata i Bartimeo

(Mateo 20:29-34; Lukas 18:35-43)

⁴⁶ Diminateng si Jesus dut Jeriko iba ye menge' pepengeran ye sampay menge' mekansang taw. Ganang nugad dye ne duntin maya nebiyanan dye sembatung beleg taw. Megarung et abi' t dalam beke' megte-tew. Ingaran ye si Bartimeo yegang i Timeo. ⁴⁷ Pegkingeg ye atin ne si Jesus neng taw' t Nasaret, negbensang ya beke' megbebres, kwan ye, "Jesus, upu' i Dabid, meingasi' ke ne daken!"

⁴⁸ Binresan ya et menge' taaw beke' binulag. Segwa', susulu ga neg-begbensang, "Upu' i Dabid, meingasi' ke ne daken."

⁴⁹ Nepetaren si Jesus beke' nengdaak, "Geyata' myu ya." Angkansa, ginayat dye ating beleg, kwan dye, "Besaga' seled mu. Teyeg. Pegeyaten ye ikew." ⁵⁰ Tinimbag i Bartimeo badyu' ye, timinyeg et de' dali', beke' nepekabi' ki Jesus.

⁵¹ Iningkut i Jesus, kwan ye, "Enu gay mu keredyanen ku dimu?" Siminambag beleg, "Menunuldu', gay ku teyen ipenungana' ku apang kebi-ri' ku peuli'."

⁵² Sinugid i Jesus kenye, "Mekedyari ke ne mugad. Sabab et pegandel mu daken pinenunga ne mata mu." Neketuun ya megtuy sampay siminunud ki Jesus.

Melami Pegdateng i Jesus dut Jerusalem

(Mateo 21:1-11; Lukas 19:28-40; Juan 12:12-19)

11 Mura nekerateng de Jesus dut Jerusalem, ganang duun dye nega-t Betpage beke' Betania dut Bukid et menge' Olibo dinaak ye du-wang pepengeran ye. ² Kwan ye kedye, "Surung kew dut lembus, dut kebebenwanan. Pegdateng myu duntin mebi-ri' myu megtuy asno neng lelaki. Iibun pe' ya beke' ingga pe' nekuraan. Bebari' myu sampay bita' myu atue. ³ Ba' maya mengingkut dimyu, kwan, 'Manu binebaran myu atin? Sembaga' myu, 'Keilangan et Empu' itue beke' ipeuli' nega megtuy atue.'"

⁴ Angkansa, nememanew dye sampay nebiri' dye asno eset abi' et dalam pebebanget set lelelgewan et benwa. Ganang binebaran dye ne, ⁵ iningkut dye et ibang taaw neng petitiyeg duntin, kwan dye, "Manu binebaran myu atin?"

⁶ Sinambag dye et samat binilin kedye i Jesus. Angkansa, pinesaran dye ne mugad. ⁷ Binibit dye ki Jesus asno. Ganang nelepikan dye ne et menge' ibang badyu' dye kinuraan ne i Jesus. ⁸ Mekansang negdemdam et badyu' dye dut dalam. Mayang iba nengrapi' et medeun neng sanga et kayu apang idemdam dye gasi dut dalam. ⁹ Menge' taaw dut uanan beke' dut bininyan ye megbebensang et, "Hosanna! ¹¹ Mesukud et Empu'

† Gay bersen, "Mekuanan myu taku' mesendalan keliyutan neng lebaran ku?"

taaw neng nepeturun et kepegbe' baya' et Empu'.¹⁰ Mesukud pegdateng neng pegmilik et gunggurang tyung si Dabid. Hosanna dut dibuwat langit."

¹¹ Diminateng si Jesus dut Jerusalem beke' siminled et templo. Nebiri' ye ginsan neng ginis duntin. Sabab et megleldep ne eldew, angkansa, liminiwan ya apang peuli' dut Betania iba ye sempulu' duwang pepengenanar ye.

Tinerwanen i Jesus Puun et Igus (Mateo 21:18-19)

¹² Pegdiklem ganang mawa' dye ne et Betania inurapan si Jesus.¹³ Nepayag ye igus neng medeun dut merayu'. Pinekebian ye apang birinen ye ba' maya bua'. Segwa', kaya lang nekebiri' et bua' selyu deun sabab ingga pe' pemumua' ye.¹⁴ Angkansa, kwan i Jesus dut igus, "Kaya ne kakaan et bua' mu misan ingyan." Nekekingeg menge' pepengenanar ye.

Pinerinasan i Jesus Templo (Mateo 21:12-17; Lukas 19:45-48; Juan 2:13-22)

¹⁵ Pegdateng dye dut Jerusalem siminled si Jesus et templo. Pinenempeg ye menge' mengderagang dut seled templo beke' menge' mengengelen. Pinenwarang ye lemisaan et menge' menemambi' et pirak. Pinenmukya' ye erung-erungan et mengderagang et kelepati'¹⁶ sampay dinyangan ye ba' sinu maya' et templo na maya pegbibiten.¹⁷ Tinulduan ye nega dye, kwan ye, "Diki be nekesurat, kwan, 'Benwa ku bikyanan na benwa neng pepenelenginan et ginsan neng bangsa?' Segwa', binaal myu et peteguan et menenakew."

¹⁸ Nekekingeg menge' pegibuten et pari' beke' menge' menunuldu' et Keseraan. Angkansa, nememikir et tulus ba' enukwan mepatey dye si Jesus. Megtetakut dye kenye sabab mekeldam taaw meglilu' et tuldu' ye.

¹⁹ Ganang gebi ne nemengugad de Jesus.

Tuldu' pasal et Kayu neng Igus (Mateo 21:20-22)

²⁰ Pegpanew dye et diriklem netliban dye igus neng natey seked gamut.²¹ Nerendeman i Pedro, angkansa, kwan ye, "Menunuldu', birina'. Natey ne igus neng tinerwanan mu."

²² Siminambag si Jesus, kwan ye kedye, "Pengandel kew et Empu'."²³ Keberbenaran pegsugiren ku dimyu, ba' sinu menahag et itueng bukid, kwan, 'Ugad sentin beke' petimbag dut dagat,' atin balen kenye et Empu'. Keilangan kaya pegalang-alang pegandel ye apang meinabu ba' enu pegsugiren ye.²⁴ Angkansa, tinange' ku dimyu misan enu tawen myu dut pegpenelangan myu, endela' myu tinerima myu ne atin, asal meterima myu.²⁵ Ba' tumyeg kew apang menelangan, mapa' myu mayang rineatan et pikiran myu apang mampun kew gasi et Empu' Ama' menge' pegsungsang myu.²⁶ Segwa', ba' diki kew mengmaap, diki gasi maapen kew et Empu' Ama' pegsungsang myu."

Kepegbe' baya' Pegkeredyanen menge' Ginis (Mateo 21:23-27; Lukas 20:1-8)

²⁷ Siminurung dye peuli' dut Jerusalem. Ganang megpepanew si Jesus dut templo nepekabi' kenye menge' pegibuten et pari' beke' menge' menunuldu' et Keseraan, sampay menge' megurang et Sanedrin.²⁸ Iningkut dye ya, kwan dye, "Manu mekepegbe' baya' ke megkeradya et kwantintin dut templo? Sinu negey dimu et itueng kepegbe' baya'?"

²⁹ Siminambag si Jesus, kwan ye, "Ingkuten ku kemyu et sembatung ingkut. Sembaga' myu aku apang isugid ku dimyu ba' enung kepegbe' baya' pegkeredyanen ku itue."³⁰ Itueng kineradya i Juan neng pegbewtismu beke' pegabar, sabab taku' et daak et Empu' etawa sabab et daak et menge' taw? Sembaga' myu aku."

³¹ Angkansa, nememikir dye sabab kwan dye, "Ba' isugid tyu, 'Dinaak et Empu', sugiren ye gasi et kwan, 'Manu kaya pegendelen myu ya?'"

³² Segwa' isugid tyu taku' kwan, 'Dinaak et menge' taw?' Sabab meg-takut dye gasi et menge' taaw sabab pegkilelanan et ginsan na si Juan tarus et Empu'.³³ Angkansa, sinambag dye si Jesus, kwan dye, "Diki kay mesewran." Kwan i Jesus kedye, "Diki ku gasi isugid dimyu ba' enung kepegbe' baya' pegkeredyanen ku menge' ginisan."

Karang pasal et menge' Mengluluwak et Ubas (Mateo 21:33-46; Lukas 20:9-19; Isaias 5:1-7)

12 Negkarang peuli' kedye si Jesus, kwan ye, "Nengluwak sembatung taaw et mekansang ubas dut uma ye. Indyari binekuran ye

†† HOSANNA - gay bersen, "Bewien tyu!" Pegbantug itue et menge' Judio dut Empu'.

selus. Nengali ya et pepegaan et ubas, beke' negpetiyeg et melangkew neng tetluan neng tutunguan. Pinetengdanan ye et ibang mengunguma sabab siminurung ya dut merayung lungsud.² Ganang pemumuaan ne pinesurung et Empu' et luluwaken sembatung tetehagen ye apang ipesukut ye.³ Segwa' inewiran et menge' iba itueng tetehagen, pinesekitan dye, beke' pineuli' et kaya lang bibit.⁴ Pinesurung ye gasi ibang tetehagen ye. Segwa', pinukul dye ulu ye sampay pinelelew dye.⁵ Neng-daak gasi ya et sembatu nega. Segwa' pinatey dye ating dinaak. Kwantin nega gasi kineradya dye dut menge' mekeldam neng dinaak. Maya pinesekitan, mayang iba pinatey dye.⁶ Sembatu mene netektak na mekedyari ipesurung ye. Yegang itue neng pegkesien ye. Ya ne kebiniyanan neng pinesurung ye kedye. Kwan ye, 'Esipen dye merali' yegang kung lelaki.'⁷ Segwa' menge' mengunguma nemegisun-isun, kwan dye, 'Itue ne memumusaka'. Ani' kew. Peteyen tyu apang meisi' tyu pusakaen ye.'⁸ Inewiran dye ya, pinatey, beke' tinimbag dut liwan et luluwakan et ubas.

⁹ "Enu ne keredyanen et Empu' et luluwaken? Surungan ye mengingipat et ubas apang peteyen. Petengdanan ye ne ubasan dut ibang mengunguma.¹⁰ Ingga pe' taku' nebat'sa' myu nekebtang dut Kesuratan? Kwan,

'Ating batu neng minendinan et mememaal et benwa, atin ne nekepangger et pidyuru'.

¹¹ Sabab kineradya et Empu' itue.

Angkansa, kelilu' lulu' banar et kityu!'"†

¹² Pinaru et pegibuten et menge' Judio na elewen si Jesus sabab neisi-'isi' dye ne na dye pegsugaten et kekerangan ye. Segwa', megtakut dye gasi et menge' taw, angkansa, kaya inenu dye ya. Nemengugad dye lang.

Pegbayad et Buwis ki Sesar (Mateo 22:15-22; Lukas 20:20-26)

¹³ Senung Pariseo beke' menge' tindeg i Herodes pinesurung ki Jesus apang melukuy dye ya dut pegbersen ye.¹⁴ Nepekabi' dye kenye beke' kwan dye, "Menunuldu', nesewran kay metigna' ke beke' kaya lang mekeguyud ke et misan sinu sabab sali' pemiri' myu et ginsan neng taw. Keberbenaran pegtutuldu' mu ba' enu keinginan et Empu' dut menge' taw. Dut Keseraan taku' itueng pegbayad et buwis ki Sesar? Megbayad kay etawa diki?"

¹⁵ Segwa', nesewran i Jesus na pebi'biri' dye lang. Angkansa, sinugid ye kedye, kwan ye, "Manu taku' ingin myu aku lukuyen? Begeyi' myu aku et sembatung denaryo. Birinen ku."

¹⁶ Binggeyan dye ya. Iningkut dye i Jesus, kwan ye, "Sinung pata' beke' ingaran nekebtang atue?" Siminambag dye, "Ki Sesar neng pegibuten."

¹⁷ Sinugid i Jesus kedye, "Igbeya' myu ki Sesar barang ki Sesar. Igbeya' myu gasi dut Empu' barang dut Empu'." Neglilu' dye banar kenye.

Ingkut pasal et Mengesawa dut Pegbiyag Peuli' (Mateo 22:23-33; Lukas 20:27-40)

¹⁸ Menge' Saduseo neng kaya pemengandel et megbiyag peuli' menge' patey nengingkut ki Jesus, kwan dye, ¹⁹ "Menunuldu', negsurat si Moises damen et Keseraan. Ba' matey lelaki beke' metirengan ye esawa ye et kaya lang yegang dye, ating tipused et lelaki keilangan pebulun dut nebeluan, apang megyegang dye apang ipelembus tutusan et ating natey.²⁰ Maya pitung megtipused neng lelaki. Nengesawa uka' tebes natey ampa' kaya lang yegang ye.²¹ Nepebulun dut nebeluan itueng ikeruwa tebes natey gasi. Kaya lang yegang dye. Kwantin gasi neinabu dut iketelu sampay dut menge' siminunud.²² Seked nemematey pitung lelaki kaya lang nekeyegang dye. Dut ketimpusan natey gasi ating libun neng nebeluan.²³ Sinu dut pitung lelaki mesawa ye dut pegbiyag peuli' sabab nesawa ye dye ginsan?"

²⁴ Siminambag si Jesus, kwan ye kedye, "Sala' kew. Nesewran tyu ba' manu? Kaya mekesewran myu menge' nekesurat beke' basag et Empu'."

²⁵ Sabab dut pegbiyag peuli' diki ne mengesawa menge' taw. Megbiyag dye samat menge' dereakan et Empu' dut lelegdangan et Empu'.²⁶ Pasal gasi et pegbiyag peuli' ingga pe' taku' nebat'sa' myu dut kesuratan i Moises pasal dut mebe' babang kayu neng diminleg? Duntin nekesurat sinugid et Empu' ki Moises, kwan ye, 'Aku Empu' i Abraham, Empu' i Isaak, beke' i Jakob.'²⁷ Diki ya Empu' et menge' patey ba' diki Empu' et menge' biyag. Sala' kew banar."

† Kanta 118:22-23.

Embeng Sara' Merga' et Ginsan

(Mateo 22:34-40; Lukas 10:25-28)

²⁸ Nekekingeg sembatung menunuldu' et Keseraan dut pemegdawadawa. Netantu ye mependey sumambag si Jesus dut menge' Saduseo. Angkansa, pinekebian ye si Jesus apang mengingkut, kwan ye, "Embeng sara' merga' et ginsan?"

²⁹ Siminambag si Jesus, kwan ye, "Itue mergang sara' et ginsan. Kingga' menge' taw' t Israel. Empu' tyu sembatu lang Empu'.³⁰ Kesii' Empu' mu et seled atey mu sampay dut penedseled beke' dut pikiran mu sampay dut ginsan et kebegbesagan mu. Itue mergang sara'.³¹ Itue gasi ikeruwa. Kesii' sebaya' mu samat pegkasi mu et diri mu. Kaya ne ibang sara' na lebing merga' selyu et itueng duwa."

³² Siminambag menunuldu' et Keseraan, kwan ye, "Banar sinugid mu in, Menunuldu'. Sembatu lang Empu'. Kaya ne lyu et kenye.³³ Kesien Empu' dut seled atey, beke' dut seled pikiran, sampay dut kebegbesagan. Kesien sebaya' samat pegkasi mu et diri mu. Kelyu nega taku' itue dut ginsan neng pegbegey na pegtutungen beke' begey na pegimateyen dut Empu'."

³⁴ Nebiri' i Jesus samat mependey tubag ye. Angkansa, sinugid ye, "Mekabi' ke ne mepelamud dut menge' pegmimilikan et Empu'." Seked duntin kaya ne taaw nekaku' mengingkut kenye.

Ingkut pasal et Mesias

(Mateo 22:41-46; Lukas 20:41-44)

³⁵ Ganang megtutuldu' si Jesus dut templo sinugid ye, kwan ye, "Enu kwan pegsusugid et menge' menunuldu' et Keseraan na yegang i Dabid ating Mesias?³⁶ Misan si Dabid ininduan et Menungang Nakem, negpebnar et samat itue,

'Sinugid et Empu' dut Empu' ku,
arung et kewanan ku,
seked iperaag ku kebanta mu.' †

³⁷ Si Dabid ne gasi negsugid nega kenye 'Empu'. Enu kwan mebateng et menge' menunuldu' et Keseraan na yegang lang i Dabid Mesias?" Liminasig et pegkingeg kenye menge' taaw.

Sinagka' i Jesus et menge' Menuldu' et Keseraan

(Mateo 23:1-36; Lukas 20:45-47)

³⁸ Sinugid nega i Jesus dut pegtuldu' ye, kwan ye, "Ingeti' myu menge' menunuldu' et Keseraan na keinginan dye megbadyu' et mebuwat ba' manew dye dut teteuban sabab ingin dye tyuman et menge' taw.

³⁹ Dut sinagoga gasi ingin dye marung dut teteyumanan et menge' taaw beke' menge' erung-erungan et menge' pegibuten dut menge' kenkanan.⁴⁰ Pegrundingen dye lang pengarta' et menge' libun neng nebeluan. Keinginan dye menelangen et mebuwat, lebi negang megat banar dusa kedye."

Pegsunu' et Miskin neng Nebeluan

(Lukas 21:1-4)

⁴¹ Narung si Jesus dut abi' et pegbebegeyan et Empu' dut templo apang serungan ye menge' taw, sasat pemengdegdag et pirak dut susunan. Mekansang deyahan nenunu' et derekerang arga'.⁴² Kiminabi' gasi sembatung libun neng nebeluan apang menunu' et duwang siin neng kikisek neng arga'.⁴³ Ginayat i Jesus menge' pepengeran ye. Sinugiran ye dye, kwan ye, "Keberbenaran pegsusugid ku dimyu itueng miskin neng nebeluan nenunu' et lebi negang arga' et sinunu' dye.⁴⁴ Sabab menge' iba sinunu' dye kisek neng bagi' lang et pengarta' dye. Segwa', sinunu' et itueng miskin neng nebeluan ginsan neng ibiyag ye."

Kerungkatan et Pengempuan na' Benwa neng Templo

(Mateo 24:1-2; Lukas 21:5-6)

13 Pegliwan de Jesus et templo negsugid kenye sembatung pepengeran ye, kwan ye, "Menunuldu', birina' be derekerang batu in pegemiten dye balen et menge' benwa in. Menunga banar binaal dye."

² Kwan i Jesus kedye, "Nebiri' myu tiban menge' derekerang benwa in, diki be, segwa', pepulid dye ginsan. Misan menge' batu kaya metinda neng petitimbew et se' sali'."

Menge' Tenda' et Keliyutan

(Mateo 24:3-14; Lukas 21:7-19)

³ Timinindal dye dut Bukid et menge' Olibo. Ganang megarung si Jesus set entek et templo iningkut ya et tagu' i Pedro, i Santiago, i Juan, beke' i Andres. Kwan dye,⁴ "Isugira' damen ba' ingyan meinabu itueng menge' sinugid mu damen. Enu gasi tenda' ye ba' mekabi' ne metuman itue?"

⁵ Itue tinegnanan i Jesus negsugid kedye, kwan ye, "Ingeti' myu na kas kew megpawam et misan sinung taw.⁶ Mekansang matu' na mibit et ngaran ku. Sugiren dye, 'Aku si Kristo' beke' mekansang elamen dye.⁷ Ba' kekingeg kew et mekabi' ne sagka' beke' abar-abar et sagka' dut leing lungsud, kas kew kesusa. Sabab itueng menge' ginis keilangan meinabu. Segwa', ingga pe' atin ketimpusan et biyag.⁸ Sabab sumagka' bangsa et se' sali' yeng bangsa. Kwantin gasi dut menge' pegmilik. Megsagka' sagka' dye. Yumegyeg nega atue beke' dut leing lungsud. Murap gasi. Segwa', menge' meinabu sama mene et pegteterman neng libun mura megganak. Kwantin tegnanan et bagung periana.

⁹ "Segwa', kepangger kew sabab ilusu dye kemyu dut menge' ukum. Suntuken kew nega dut menge' sinagoga. Bibiten dye kemyu dut menge' pegibuten sabab lang et pegandel myu daken. Meinabu itue apang megepebnar kew kedye et Menungang Abar pasal et Empu'.¹⁰ Keilangan mepar mena dut ginsan neng bangsa Menungang Abar pasal et Empu' mura dumateng ketimpusan.¹¹ Segwa', ba' malew kew beke' bibiten dut ukum kas kew kesusa ba' enu ibres myu. Sabab ba' ingkuten kew igbey dimyu teyeg dut Menungang Nakem ibres myu kedye.¹² Meinabu gasi itue. Tipunen et lelaki tipused ye apang peteyen beke' kwantin gasi keredyanen et ama' dut yegang ye. Etuanan et menge' keyegangan menge' gunggurang dye sampay ipepatey.¹³ Isgan kew et ginsan taaw sabab et pegandel myu daken. Segwa', sinu kesandal et pegandel daken misan peteyen ya, atin terimanen et biyag neng kaya keskeran teyeg dut Empu'.

Meyaat Banar na Megmilik

(Mateo 24:15-28; Lukas 21:20-24)

¹⁴ "Ba' ingyan mebirir' myu 'Meyaat Banar' na megmilik ne dut diki teup kenye, keilangan meretian et megbatsa', pelegyu kew menge' taw' t Judea dut kebudbukiran.¹⁵ Ba' maya taaw dut binubungan, keilangan mineug apang melegyu megtuy. Endey sumled apang misi' et enu-enu.¹⁶ Menge' taaw gasi dut uma dye endey ne sulinen badyu' dye.¹⁷ Keingasi' ingasi' banar menge' megmementung sampay menge' pepe-duru' et ating eldew.¹⁸ Ipenelengina' myu na endey meinabu itieng keliyutan et timpu' t pememeratan¹⁹ sabab itieng timpu et keliyutan ingga pe' nelebayan tihad nega' t binaal et Empu' dunya' seked tiban. Beke' diki melebayan peuli' samat itue.²⁰ Ba' ipekwi' et Empu' ating keliyutan kaya lang taaw metinda. Segwa', sabab et menge' taaw neng pinili' ye inupama ye na diki ipekwi', sinugid i Jesus.

²¹ Sinugid nega i Jesus, "Ba' maya megsugid dimyu, kwan, 'Birina'. Itue ne si Kristo neng pinesurung et Empu'! etawa, 'Duntin ne ya!', kas kew pengandel.²² Sabab lumiwan menge' taaw neng pesingsiring. Rundingan dye menge' taaw apang ipeblu' kedye kwan si Kristo dye etawa menge' tarus. Pebiri' dye et menge' tenda' sampay menge' kelilu' lilung keradya. Ingin dye elamen menge' pinili' et Empu' ba' mekedaryari.²³ Segwa', inget kew. Sinugid ku lagi dimyu itue mura meinabu.

Pegdateng et Yegang et Taaw

(Mateo 24:29-31; Lukas 21:25-28)

²⁴ "Ba' metbes ne ating keliyutan lumingeb eldew beke' diki lumanta' bulan.²⁵ Meregdag gasi menge' bituen beke' yumegyeg langit.²⁶ Tebes mebirir' et menge' taaw pegdateng ku neng Yegang et Taaw dut menge' inarak. Ipebirir' ku kebegbesagan beke' pegka' Empu' ku.²⁷ Ipetahag ku dereakan ku apang timungen ginsan taaw neng pinili' ku teyeg dut ginsan neng lungsud. Tihad dut kepuspusan et dunya' seked dut sembelang kepuspusan.

Pasal et Puun et Igus

(Mateo 24:32-35; Lukas 21:29-33)

²⁸ "Retia' myu karang pasal et puun et igus. Ba' tumunas ne beke' du-meun sanga ye, mesewran myu mekabi' ne pemumuaan.²⁹ Kwantin gasi ba' mebirir' myu meinabu ne itueng menge' kelilu' lilung keradya. Mesewran myu mekabi' ne irateng ku, esen ku ne et lelengewan.³⁰ Indani' myu meinabu itueng pebibiyag tiban. Keberbenaran itue.³¹ Tumulib langit beke' dunya', segwa', diki meylang menge' beres ku neng sinugid dimyu.

† Kanta 110:1.

Kaya Kesewd et Eldew etawa Timpu Pegpeuli' i Jesus

(Mateo 24:36-44)

³² “Pasal et binneres ku dimyu, kaya kesewd et eldew etawa timpu ba' ingyan meinabu misan menge' dereakan et Empu' dut lelegdangan et Empu'. Misana aku Yegang et Ama', diki lang gasi kesewd. Empu' Ama' lang megsewewd. ³³ Ingeti' myu. Sulagi' myu sabab diki mesewran ba' enung timpu.” ³⁴ Dinugangan ye beres ye. Kwan ye, “Siringan ku samat taaw neng mugad et benwa ye apang mepanew et merayung lungsud. Binggeyan ye et kepegbaya' menge' mengengeradya ye et kekenyeng keredyanen. Tinahag ye megsulag banar et daran endey miga'. ³⁵ Angkansa, sulagi' sabab diki mesewran mu ba' ingyan irateng ku. Kalu' pegserep et eldew, tengang gebi, memalu' manuk, etawa keririkleman. ³⁶ Tetaka dumatang ku et meklat. Kalu' meretengan ku megiga' kew? ³⁷ Pegtahag ku dimyu, itahag ku gasi et ginsan taaw, 'Sulagi' myu. Pegpanyap kew!' tutup i Jesus.

Pegperuen Atu ki Jesus

(Mateo 26:1-5; Lukas 22:1-2; Juan 11:45-53)

14 Keduwanan mene Kenkaan ne et Neketalib beke' Kenkaan ne et Bengbang neng Kaya Pinekembang. Sinekapan et menge' pegibuten et pari' sampay menge' menunuldu' et Keseraan ba' enu-kwan pengalew dye ki Jesus pebiya' et runding apang imeteyen. ² Nemeugsudugid et didye mene, “Segwa', endey ipetka' et eldew et Kenkaan apang diki meriwar' menge' taaw.”

Inula' Bebengluen dut Ulu i Jesus

(Mateo 26:6-13; Juan 12:1-8)

³ Dinetengan de Jesus benwa i Simon neng tegeldew-eldew dut Betania. Ganang megkekaan ya diminateng libun neng megbibibit et susunan neng batu na pegngeranen alabastro. Sunu' et itue bebengluen teyeg dut sembatung luluwaken na pegngeranen nardu. Merga' banar itueng nardu. Pinsa' ye katsa' pegketbes inula' ye et ulu i Jesus. ⁴ Segwa', mayang iba negberes et diri dye sabab et iseg, kwan dye, “Manu inusiba' bebengluen in? ⁵ Mepegelen et lebi nega et telung gatus neng denaryo apang mebgey dut menge' miskin ating elen.” Sinusun dye libun.

⁶ Segwa', kwan i Jesus, “Pesari' myu ya. Manu pegsesewen myu ya? Menunga itueng kineradya ye daken. ⁷ Sabab tatap mekeiba-iba myu miskin beke' misan ingyan. Ba' geayen myu keredyanan dye et menunga. Segwa', diki myu aku tatap meiba-iba. ⁸ Kineradya ye atin ne gees ye. Binalung ye ne lagi et bebengluen bilug ku apang memesen bilug ku mura et peglebeng. ⁹ Keberbenaran pegsugiren ku dimyu misan embeng lungsud mepebnaran et itueng Menungang Abar. Megdemikian gasi kineradya et itueng libun bilang kerendeman kenye.”

Pinegsulutan i Judas dut menge' Kebanta i Jesus

(Mateo 26:14-16; Lukas 22:3-6)

¹⁰ Si Judas Iskariote, sembatung pepengeran i Jesus, siminurung dut menge' pegibuten et menge' pari' apang ipegdagang si Jesus kedye. ¹¹ Nenepe dye pegkekingeg et beres ye. Inekuanaan dye begeyan ya et pirak. Angkansa, nenulus si Judas et timpu apang ipegdagang si Jesus.

Emuring Pengmepunan

(Mateo 26:17-25; Lukas 22:7-14, 21-23; Juan 13:21-30)

¹² Unang eldew et Bengbang neng Kaya Pinekembang, ganang nebgey dye ne bibili et Kenkaan et Neketalib, nengingkit kenye menge' pepengeran ye, kwan dye, “Embe ingin mu penyapan et kanan mu et Kenkaan et Neketalib?”

¹³ Dinaak ye duwang pepengeran ye. Sinugid ye kedye, kwan ye, “Surung kew dut tetebean. Kesusup kew et sembatung lelaki neng megbibibit et sengsiburan neng danum. Pesunud kew kenye. ¹⁴ Ba' embe seldan ye isugira' myu dut empu' et benwa, 'Na pepeingkit et menu-nuldu' embe kunung sisingled mekedaryi kanan ye et Kenkaan et Neketalib kesaru ye menge' pepengeran ye.’ ¹⁵ Ituldu' ye dimyu kelang sisingled dut dibuwat. Maya ne menge' gamit pegpanyap kew kityu du-un.”

¹⁶ Nemanew menge' pepengeran beke' nenenurung dut tetebean. Nebiri' dye samat sinugid i Jesus kedye. Pinanyap dye Kenkaan et Neketalib.

¹⁷ Ganang gimimbi ne siminurung ya duun iba ye sempulu' duwang pepengeran ye. ¹⁸ Ganang megkekaan dye ne sinugid i Jesus, kwan ye, “Keberbenaran pegsugiren ku dimyu. Sembatu dimyu neng kesaru ku dumagang daken.”

¹⁹ Nenggrupuk dye beke' nemegsubli-subli nengingkit kenye, kwan dye, “Aku taku' a? Lein aku a?”

²⁰ Sinambag dye i Jesus, “Sembatu dimyu neng sempulu' duwang pepengeran ku neng kesaru ku mengditil et bengbang set sembatung mangkuk. ²¹ Manew ku neng Yegang et Taaw sabab et nekesurat ne pasal et daken, segwa', keingasi' ingasi' et nengdagang daken in. Menunga nega et ating taaw diki ya pinengyegang.”

Ketimpusan et Pegsaru-saru

(Mateo 26:26-30; Lukas 22:15-20; I Korinto 11:23-25)

²² Ganang megkekaan dye nurut si Jesus et bengbang beke' ganang nekepenelangan ne ya et peselamat pinegpukputek ye, tebes pinemgeyan ye dye. Kwan ye, “Isi' kew. Itueng bengbang samat bilug ku.” ²³ Sampay insi' ye sawan. Ganang nekepenelangan ne ya et peselamat binggeyan ye kedye beke' ninum dye ginsan. ²⁴ Sinugid ye kedye, “Itueng inumen samat dugu' ku neng bagung tinange' neng meula' apang lekaten mekeldam. ²⁵ Pegsugid ku dimyu, minum ku mene et duru' et ubas ba' meinum ku ne bagung duru' dut ating eldew dut pegmimilikan et Empu'.”

²⁶ Ganang nemekekanta ne nenenurung dye ne dut Bukid et menge' Olibo.

Sinugid i Jesus pasal Pegpeuli i Pedro

(Mateo 26:31-35; Lukas 22:31-34; Juan 13:36-38)

²⁷ Sinugid i Jesus kedye, “Kesimbakud kew ginsan sabab nekesurat, kwan, 'Peteyen ku mengingipat, indyari megpekarak menge' bibili.’ ²⁸ Segwa', pegketbes megbiyag ku peuli' meguna ku dimyu dut Galilea.” ²⁹ Nengsugid si Pedro kenye, kwan, “Misan kesimbakud ginsan, segwa' aku diki.”

³⁰ Sinugid i Jesus kenye, “Keberbenaran pegsugiren ku dimyu, tiban negang gebi mura memalu' manuk et ikeruwa, ketlu mu aku isungu.”

³¹ Segwa', sinugid ye et mepagen, kwan, “Misan keunung ku dimu matey, diki ku ikew isungu.” Kwantin nega gasi sinugid et ginsan.

Nenelangan si Jesus dut Getsemani

(Mateo 26:36-46; Lukas 22:39-46)

³² Siminurung dye dut Luluwakan et Olibo neng pegbikyanan et Getsemani. Sinugid ye et menge' pepengeran ye, kwan ye, “Arung kew mena atue. Menelangan ku.” ³³ Segwa', pinebaya' ye si Pedro, si Santiago, beke' si Juan. Timinagna' si Jesus riminupuk sampay negsusa banar. ³⁴ Sinugid ye kedye, “Merupuk banar atey ku seked ipatey ku. Atu' kew e beke' megsulag.”

³⁵ Ganang nekere' rayu' ya sengkerit nepekleb ya apang menelangan na, ba' mekedaryi lumibus et kenye keliyutan. ³⁶ Kwan ye, “Abba (gay bersen, Ama' ku), kayang ginis na diki mu mekeradya. Ugara' et daken itueng keliyutan beke' kemeteyan neng melebayan ku. Segwa', diki et gay ku ba' diki gay mu nega.”

³⁷ Pinekebuan ye dye beke' neretengan ye dye memegiga'. Kwan ye ki Pedro, “Simon, megiga' ke taku' a? Diki ke taku' kesulag misan diki mekutkwit? ³⁸ Pegsulag kew beke' menelangan apang diki kew meraag et sulay. Nesewran ku na ingin myu keredyanan menunga, segwa', melama pemeyuhan myu.”

³⁹ Nugad ya peuli' apang menelangan atin negang beres binres ye. ⁴⁰ Nepekabi' ya peuli'. Neretengan ye memegiga' dye gasi, kuiga' dye banar. Kaya lang mekesewran dye ba' enu isambag dye kenye.

⁴¹ Iketlung pegkabi' ye kwan ye kedye, “Megiga' kew nega taku' beke' petetaren? Sereng ne. Timpu ne et kesusaan. Birina' myu. Pinegdagang ne aku neng Yegang et Taaw dut menge' tegesala'. ⁴² Pegbangun kew ne. Duun tyu ne. Birina' myu. Mekabi' ne ating nengdagang daken.”

Pegdakep ki Jesus

(Mateo 26:47-56; Lukas 22:47-53; Juan 18:3-12)

⁴³ Sekali' ganang megbebres nega si Jesus diminateng si Judas, sembatu et sempulu' duwang pepengeran ye. Megbebaya' kenye mekan-sang taaw neng megbibibit et menge' keterman sampay pupukul. Teyeg dye dut menge' pegibuten et menge' pari', menge' menunuldu' et Keseraan, beke' menge' megurang et Sanedrin. ⁴⁴ Nengdagang kenye negey mena kedye et sinyal, kwan, “Ba' siuman ku ya, atin ne. Dekpa' myu tebes dunduna' myu ya.”

⁴⁵ Pegdateng pinekebuan ye megtuy. Itue sinugid ye, kwan ye, “Menu-nuldu'!” Sampay ineran ye ya. ⁴⁶ Kineptan dye ya apang elewen. ⁴⁷ Segwa', sembatung iba de Jesus petitiyeg duun giminabut et keterman ye beke' tinigbas ye uripen et metaas neng pari'. Nebitas telinga et uripen. ⁴⁸ Sinugid i Jesus kedye, kwan ye, “Mengerampas ku taku' a? Manu megbibibit kew et keterman beke' pupukul mura elewen myu aku?”

⁴⁹ Eldew-peldew iba myu aku dut templo duntin penuldu' ku. Segwa', kaya inalew myu aku. Tiban keilangan meinabu itue apang metuman menge' beres et Empu' neng sinurat pasal et daken."

⁵⁰ Angkansa, nememelegyu menge' pepengeran. Tinirengan dye si Jesus.

⁵¹ Maya siminunud kedye subur megsesamut et kedilew. Inewiran dye ya, ⁵² segwa' tinektak ye kedilew neng samut ye beke' nelegyu et meglebas.

Binibit si Jesus dut Benwa et Pari' Apang Ingkutan

(Mateo 26:57-68; Lukas 22:54-55, 63-71; Juan 18:13-14, 19-24)

⁵³ Binibit dye si Jesus dut metaas et pari' beke' nemegtimung duntin menge' pegibuten et pari', menge' megurang et Sanedrin, sampay menge' menunuldu' et Keseraan. ⁵⁴ Nepesunud kenye si Pedro, segwa', metaraya' elangan dye. Nepelembus ya seked dut legwas et benwa et metaas neng pari'. Sabab pemenengnarang megarung ya set abi' t apuy iba ye menge' menununggu. ⁵⁵ Menge' pegibuten et pari' sampay ginsan neng Sanedrin nemengebiya' et saksi' ki Jesus apang imeteyen dye ya. Segwa', kaya nebiyanan dye. ⁵⁶ Sabab mekeldam negsaksi' et embut pasal et kenye, angkansa, kaya negse'sali' menge' pebnar dye.

⁵⁷ Maya senu timinyeg negembut et pegsaksi' dye, negsugid et samat itue, ⁵⁸ "Nekingeg kay sinugid ye, kwan, 'Rungkaten ku itueng templo et Empu' neng binaal et taw, segwa', pegketalib et telung eldew mebara' ne na kaya taaw nemaal.'" ⁵⁹ Misan ga in kaya pegse'sali' pegsaksi' dye.

⁶⁰ Timinyeg metaas neng pari' dut pinegketngaan et menge' taaw beke' iningkut ye si Jesus, kwan ye, "Kaya taku' mesambag mu? Enu pegsumbungan et menge' taaw dimu?" ⁶¹ Segwa', kaya giminibek. Kaya ya siminambag. Iningkut peuli' et metaas neng pari', kwan, "Ikew taku' si Kristo neng yegang et Empu' na pegbebutugen et taw?"

⁶² Siminambag si Jesus, kwan ye, "Asal aku. Mebiri' myu aku neng Yegang et Taaw pegpeuli' ku dut menge' inarak dut langit. Mebiri' myu gasi na eset daken kebegbesagan et Empu'."

⁶³ Angkansa, inuyat et metaas neng pari' pekayan ye sabab et iseg. Kwan ye, "Manu keilangan tyu nega saksi'?" ⁶⁴ Kemyu ne nekekingeg et penerwa ye dut Empu'. Enu pemikir myu?" Ginsan dye nengukum ne teup ya matey.

⁶⁵ Mayang iba timinagna' nibeg kenye. Linimbenan dye rupa ye beke' tinpal nega ya. Sinugiran dye, "Tekera'. Sinu timimpal dimu?" Sinuntut nega ya et menge' menununggu.

Sinungu i Pedro si Jesus

(Mateo 26:69-75; Lukas 22:56-62; Juan 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Duun nega' t legwas si Pedro. Diminateng sembatung libun neng uripen et metaas neng pari'. ⁶⁷ Pegbiri' ye penengnarang si Pedro tinegtangan ye ya beke' neres, "Iba ke nega i Jesus neng Nasareno."

⁶⁸ Segwa', siminungu ya, kwan ye, "Kaya mekesewran ku etawa kaya mekeretian ku gay mu bersen." Liminiwan ya dut lelengewan et bakud. Nemalu' manuk.

⁶⁹ Nebiri' ya et uripen neng libun beke' sinumbung ye gasi peuli' dut menge' megittiyeg duntin, kwan ye, "Itueng taaw iba dye." ⁷⁰ Segwa', siminungu ya peuli'. Pegketbes et ingga pe' nektukwit banar sinugid gasi peuli' ki Pedro et menge' taaw duntin, kwan dye, "Asal sembatu ke et kedye sabab taaw ke et Galilea."

⁷¹ Segwa', timinagna' ya megsumpa' beke' mengibet, kwan, "Kaya mekekilala ku ating pegsugiren myu."

⁷² Sekali' nemalu' manuk et ikeruwa. Nerendeman i Pedro sinugid i Jesus kenye, kwan, "Mura ikeruwa memalu' manuk, iketelu mu aku isungu." Angkansa, siminiyak et meklat si Pedro.

Si Jesus dut Teteyumanan i Gobernador Pilato

(Mateo 27:1-2, 11-14; Lukas 23:1-5; Juan 18:28-38)

15 Sekali' pegdiklem nemegisun-isun metaas neng pari', menge' menunuldu' et Keseraan, sampay menge' megurang iba dye keginsanan et Sanedrin. Pinepungpung dye si Jesus beke' binibit ki Pilato.

² Iningkut ya i Pilato, "Ikew taku' Surutan et menge' Judio?" Siminambag si Jesus, kwan ye, "Ikew ne negsugid."

³ Mekansang sinumbung kenye et metaas neng pari'. ⁴ Iningkut ya peuli' i Pilato, kwan ye, "Kaya taku' mesambag mu? Nekingeg mu kansang et sinumbung dye pasal dimu."

⁵ Segwa', kaya ne siminambag si Jesus. Angkansa, neglilu' si Pilato.

Inukum si Jesus Apang Peteyen

(Mateo 27:15-26; Lukas 23:13-25; Juan 18:39—19:16)

⁶ Mapet-mapet teun dut timpu' t Kenkaan et Neketalib pepeliwan i Pilato sembatung nepipirisu. Misan sinu tewen menge' taw ipeliwan. ⁷ Dut menge' megsagka' et Keseraan neng nekepatye kwit negatu-atu tagna' sembatung lelaki ingaran ye si Barabas. ⁸ Nepekabi' ki Pilato mekansang taaw apang legesen ya na pasal et arat ye ne na megpeliwan nepirisu. ⁹ Segwa', iningkut dye i Pilato, kwan ye, "Gay myu taku' ipeliwan ku ating Surutan et menge' Judio?" ¹⁰ Sabab nesewran ye imbeng lang sinelan et pegibuten et pari', angkansa, binibit et kenye.

¹¹ Segwa', ininduan et menge' pegibuten et pari' menge' taaw na kwan, si Barabas tewen dye ipeliwan. ¹² Angkansa, iningkut dye peuli' i Pilato, kwan ye kedye, "Ba' kwantin, enu gay myu keredyanen ku et pegbikyanan myu neng Mengmimilik et menge' Judio?"

¹³ Nememres dye et mebasag, kwan dye, "Iransang ya dut krus."

¹⁴ Segwa', neningkut si Pilato kedye et ketimpusan, kwan ye, "Manu? Enu keselaan ye?" Masi ga nemegberes et mebasag, kwan dye, "Iransang ya dut krus."

¹⁵ Pagka' gay i Pilato telinganen menge' taw, angkansa, pineliwan ye si Barabas. Pineglelepsan ye si Jesus mura binggey ye kedye apang ipe-iransang.

Sinawey et menge' Sundalu si Jesus

(Mateo 27:27-31; Juan 19:2-3)

¹⁶ Binibit si Jesus et menge' sundalu dut seled pretorio †, beke' tiningkad dye ginsan neng pepohenen et sundalu.

¹⁷ Pinebedyuan dye ya et meregang samat badyu' et pegibuten et ginsan. Nenulapid dye gasi et suksuk apang ipepleng kenye. ¹⁸ Timinagna' dye megmara kenye, kwan dye, "Biyaga', Surutan et menge' Judio."

¹⁹ Pineglelepsan dye et bungbung ulu ye beke' pinegigban-igban sampay pinegsedselukuran et ungka'. ²⁰ Pegketbes kesitan, linukasan dye ya et badyu' beke' pinebadyu' kenye peuli' diri yeng badyu'. Pineliwan apang iransang dut krus.

Rinansang si Jesus dut Krus

(Mateo 27:32-44; Lukas 23:26-43; Juan 19:17-27)

²¹ Lineges dye mibit et krus i Jesus si Simon neng taw' t Sirene, ama' i Alejandro beke' i Rupo. Na timingka' esentin mawa' ye dut uma ye.

²² Binibit dye si Jesus dut Golgota, gay bersen, "Lungsud et Bengkarak."

²³ Binggeyan dye et inumen neng mekelangan tegelamad et mebeglu. Segwa', kaya ininum ye. ²⁴ Ganang neransang dye ne dut krus pineg-begbegian dye badyu' ye. Pinegsugalan dye apang mesewran et tegsembatu kedye ba' enu meisi' ye. ²⁵ Lisag siyam et diriklem pegransang dye ki Jesus dut krus. ²⁶ Sinurat dye dut ditdibuwat et krus sembatung sinumbungan pasal et kenye. "Surutan et menge' Judio." ²⁷ Duwang menenakew piningeran dye et kenye rinansang, sembatu set kewanan beke' sembatu gasi set gibang ye. ²⁸ Netuman pegsugiren et Kesuratan, kwan, "Nebluan ya et sembatu dut nenglakad et Keseraan."

²⁹ Sebarang megtotalib menge' taaw pepikipirik dye ulu dye beke' nemenawey, kwan, "Na' Ikew mengrungkat kunu' et templo pegketbes megpetiyeg pegketalib et telung eldew." ³⁰ Bewina' diri mu. Ineug ne et krus." ³¹ Kwantin gasi sawey et menge' pegibuten et pari' sampay menge' menunuldu' et Keseraan, kwan, "Nemawi' ya et iba, segwa', diri ye diki ye mebawi'. ³² Mineug ke' t krus tiban ba' ikew si Kristo neng Surutan et Israel apang mebiri' tyu. Kalu' mengandel tyu." Sinawey gasi ya et iba yeng rinansang dut krus.

Kemeteyan i Jesus

(Mateo 27:45-56; Lukas 23:44-49; Juan 19:28-30)

³³ Ganang tengeldew ne, eldew liminingeb et sengkedunyaan seked lisag telu et mapun. ³⁴ Ganang lisag telu net mapun negmara si Jesus et mebasag kwan ye, "Eloi, Eloi, lema sabaktani?" gay bersen, "Empu' ku, Empu' ku, manu pinesaran mu aku?"

³⁵ Pegkingeg et senung megittiyeg duun nemegsugid, kwan dye, "Biri-na' myu. Pegtingkagen ye si Elias." ³⁶ Maya sembatu diminarak apang yagem ye sembatung pepekembang dut inum-inumen neng samat langgew. Dinatun ye et yuntut et bungbung. Tinundul ye ki Jesus apang ipesepsep kenye, negsugid nega, kwan, "Pesaran mena. Birinen tyu enu' t dumateng si Elias apang ipeineug ya dut krus."

³⁷ Segwa', nengurangin et mebasag si Jesus mura nebugtuan et ginawa. ³⁸ Dingan gasi neuyat et petnga' kumut neng dininding et templo tinegnanan dibuwat seked sanad. ³⁹ Maya lelaki neng petitiyeg dut teteyumanan et krus i Jesus. Kapitan ya et senggatus neng sundalu. Ga-

† PRETORIO - Benwa et pegibuten.

nang nebiri' ye na natey si Jesus negsugid, kwan, "Tantu banar yegang et Empu' itueng taw."

⁴⁰ Maya gasi menge' kelilibunan duun megpepayag et merayu'. Duntin si Maria Magdalena beke' si Maria neng indu' i Jose sampay i Santiago neng ari' ye. Duntin gasi si Salome. ⁴¹ Kwit duun nega si Jesus et Galilea siminunud dye kenye beke' nemeruri kenye. Maya nega ibang kelilibunan neng timinungul dut Jerusalem neng iba de Jesus.

Peglebung ki Jesus

(Mateo 27:57-61; Lukas 23:50-56; Juan 19:38-42)

⁴² Ganang mapun et Eldew et Pegsakap, gay bersen, mura Eldew et Kepeternan, ⁴³ inurem i Jose surungan si Pilato apang engaten ye bilug i Jesus. Taw 't lungsud et Arimatea si Jose beke' sembatung pegibuten neng pegesipen dut Sanedrin. Megtetagey ya gasi et pegmilik et Empu'. ⁴⁴ Neglilu' si Pilato pegkabar ye natey ne si Jesus. Angkansa, pinetingkag ye kapitan et sundalu apang ingkuten ye ba' banar. ⁴⁵ Ganang nesewran ye dut kapitan na patey ne tinugutan ye si Jose na isien bilug i Jesus. ⁴⁶ Nengelen si Jose et kedilew apang ibulung ye et bilug i Jesus neng dinatun ye dut batu neng binaal et lebung, pegketbes tinelubid ye kelang batu dut lelengewan et lebung apang itengleb. ⁴⁷ Si Maria Magdalena beke' si Maria neng indu' i Jose nekebiri' ba' embe dinetunan ki Jesus.

Negbiyag Peuli' si Jesus

(Mateo 28:1-10; Lukas 24:1-12; Juan 20:1-10)

16 Ganang nekelibuas ne Eldew et Kepeternan, si Maria Magdale-na, beke' si Maria neng indu' i Santiago, sampay si Salome nengelen et bebengluen sabab sumurung dye dut lebung apang ibalung dye et bilug i Jesus. ² Pegdiklem et meriklem nega siminurung dye dut lebung. ³ Nemegsudsugid dye, kwan, "Sinu ne tumelubid kityu et batu dut lelengewan et lebung ti'?" ⁴ Pegdateng dye nebiri' dye netelubid ne peiged batu neng kela' banar. ⁵ Angkansa, siminled dye et lebung. Nebiri' dye sembatung subur neng megbebadyu' et meputi'. Megarung ya et tampar kewanan. Nemeglilu' dye banar.

⁶ Segwa', negsugid kedye, kwan ye, "Kas kew peglilu'. Pegtulusen myu si Jesus neng taaw et Nasaret na rinansang. Negbiyag ne peuli'. Kaya ne atue. Birina' myu dinetunan kenye. ⁷ Segwa', panew kew, isugira' myu et menge' pepengenan ye, sampay ki Pedro, na muna ya di-myudut Galilea. Mekita myu ya duntin samat sinugid ye dimyu."

⁸ Nemengdarak dye peugad dut lebung. Nememigpig et peglilu' sabab et takut dye. Angkansa, kaya lang negsugid dye et misan sinu.

Negpebiri' si Jesus dut Senung Taw

(Mateo 28:9-10; Juan 20:11-18)

⁹ [Itue gasi menge' ibang neinabu pegketbes et pegbiyag peuli' i Jesus et keririkleman et Linggu. Nepebiri' ya meguna mena ki Maria Magdalena. Itueng libun nepeugaran tagma' et pitung meyaat neng nakem neng siminaleb. ¹⁰ Sinurungan i Maria menge' pepengenan i Jesus apang ipabar kedye. Merupuk dye beke' megsisiyak nega. ¹¹ Segwa', kaya nengarap dye et sinugid i Maria kedye na negbiyag si Jesus sampay nepebiri' kedye.

Negpebiri' si Jesus dut Duwang Pepengenan

(Lukas 24:13-35)

¹² Pegketbes, negpebiri' gasi ya dut duwang pepengenan ye et ibang dagbes ganang megpepanew dye peugad dut kebebenwanan. ¹³ Nepeuli' dye apang ipabar gasi dut menge' iba dye, segwa', kaya lang nemengandel.

Negpebiri' si Jesus dut Sempulu' Isa neng Pepengenan

(Mateo 28:16-20; Lukas 24:36-49; Juan 20:19-23; Keradya 1:6-8)

¹⁴ Ingga nekwit nepebiri' gasi ya dut sempulu' isa neng pepengenan ye ganang megkekaan dye. Inusiayan ye dye sabab et kektulan et ulu dye beke' sabab et kaya lang pemengarap dut menge' iba neng nekebiri' kenye pegketbes et pegbiyag ye peuli'. ¹⁵ Sinugid i Jesus kedye, kwan ye, "Surungi' myu ginsan lungsud et dunya' apang melkep myu Menunggang Abar dut ginsan neng menge' taw. ¹⁶ Sinu mengandel beke' bewtismuan mapen keselaan dye. Segwa', sinu diki mengandel ukumen. ¹⁷ Itue menge' tenda' neng ipebiri' et menge' pemengandel daken. Kepegbe' baya' ku gemiten dye apang mepeugad menge' meyaat neng nakem beke' kebres dye et lein-leing bebresan. ¹⁸ Misan kepurut dye et seli etawa keinum dye et kekeilu, diki lang meenu dye. Megnunga gasi mayang tegesakit neng medpen dye et keremut dye."

Pineribuwat si Jesus dut Lelegdangan et Empu'

(Lukas 24:50-53; Keradya 1:9-11)

¹⁹ Angkansa, pegketbes neres kedye si Begerar Jesus, pineribuwat ya dut lelegdangan et Empu' beke' narung set kewanan et Empu' Ama'. ²⁰ Nememanew menge' pepengenan i Jesus apang mengabar dut misan embeng lungsud. Tinebangan dye et Empu'. Pinebnaran et Empu' beres ye pinebia' et menge' tenda'.]

Lukas

Kepurisan et itueng Surat i Lukas

Itueng si Lukas lein lang taw 't Judio, samat menge' ibang taaw negsurat et menge' buuk et Biblia. Erapun si Lukas teyeg et bangsa et Griego. Si Lukas mekansang pinegiskulan ye beke' ya sembatung doktor. Nengandel ya ki Jesus Kristo, ganang nekingeg ye ating Menungang Abar dut ketulduan i Pablo. Si Lukas beke' si Pablo sulut neng bi'bila' banar. Tiniharan ating timpu dut ikeruwang pepenewan ne i Pablo eset menge' lein-leing lungsud na menuldu', seked ating timpu na peteyen ya dut lungsud et Roma. Si Lukas kaya nepeblag eset kenye. Ya ne sembatu nengiba ki Pablo dut pepenewan ye.

Itueng bagi' et buuk na' Biblia sinurat i Lukas beke' ipebibit ye dut ki Teopilo, sembatung pegibuten eset menge' taw 't Griego. Sinugid i Lukas atue 't Kesuratan na natu' ating Yegang et Empu' antangan ye sembatung taaw. Gaay i Lukas ipesewd dut ginsan et menge' taaw na si Jesus tantung Yegang et Empu' beke' mekebawi' Ya kityu teyeg et keselaan tyu. Pinereti' i Lukas na diki lang taw 't Judio na tebangen i Jesus temed meketabang ya et taaw teyeg et misan enung tutusan atue 't dunya'. Pegsugiren ye enukwan tinabang i Jesus menge' sakit beke' pegtitik-saen beke' lebi nega menge' taw 't tegesala'. Pegsugiren i Lukas menge' neinabu ki Jesus tihad nega pinegyegang ya seked kepepetayan ye sampay ne pegbiyag ye peuli'.

Ketulduan et itueng Surat

Una-una 1:1-4

Pegganak ki Juan neng Mememewtismu 1:5-80

Kepenggenakan i Jesus 2:1-52

Ating ketulduan i Juan neng Mememewtismu 3:1-20

Ating pegbewtismu beke' pegsulay ki Jesus 3:21—4:13

Ating ketulduan i Jesus dut Galilea 4:14—9:50

Tihad dut Galilea sumangdel dut Jerusalem 9:51—19:27

Emuring minggu et biyag i Jesus 19:28—23:56

Pegkebiyag peuli' beke' pegpebiri' i Jesus 24:36-49

Pegperibuwat si Jesus dut Langit 24:50-53

Metaas na' si Teopilo:

1 Mekeldam ne siminulay nesurat et usalan na' pasal et menge' keginisan na netuman ne dut pinegketngaan tyu. ² Samat dut kedye ng pinopusaka' neng menge' keginisan atu' t damen na dye sengkepunan menge' saksi' gasi sampay menunuldu' et beres. ³ Daken, menang binusiksik banar ginsan neng keginisan neng neinabu tihad sengkepunan. Angkansa minenunga ku na sumurat et meatur na' usulan dut dimu, metaas na si Teopilo, ⁴ apang mesewran mu ketignaan et ginsan neng usulan na tinuldu' dimu.

Ludium pasal Kepenggenakan ki Juan neng Mememewtismu

⁵ Kwit si Herodes surutan dut Judea, maya sembatung pari', ireg beresen pegibuten et mengempuan ngaran ye si Sakarias, mawa' dut pengkatan i Abias sembatung pengkatan et menge' pari'. Esawa i Sakarias si Elisabet neng inupu' gasi i Aaron ating munang pari' et Empu'. ⁶ Sali' dye metigna' dut elepan et Empu', megsunud dye dut ginsan neng sara' sampay menge' arat et Empu'. ⁷ Megurang dye ne sali' sali' segwa' kayangga yegang dye sabab si Elisabet bantut. ⁸ Negteka' gasi pangkat i Sakarias megkeradya bilang pari' dut pegpengempuan na' benwa dut elepan et Empu'.

⁹ Samat arat et menge' pegpari', pesukuran dye ba' sinu kedye, sumled dut pegpengempuan na' benwa indyari neginalep si Sakarias netiruan dye na sumled dut pegpengempuan na' benwa apang mengruhing et kemengyan. ¹⁰ Sasat kenye pengruhing et kemengyan dut seled, menge' taaw memepenalang gasi dut liwan. ¹¹ Na maya dereakan et Empu' negpebiri' dut kenye. Megtitiyeg dut tampa' kewanan et pegruhing et kemengyan. ¹² Neknaran si Sakarias pegkebiri' ye dut dereakan et Empu', indyari diminateng kenye takut. ¹³ Segwa' kwa' t dereakan et Empu' dut kenye, "Kas takut Sakarias, pasal dimung penelang kiningeg net Empu'. Esawa mung si Elisabet megyegang et lelaki, na pengerani' et Juan. ¹⁴ Dut pegganak kenye diki lang ikew meksanan sampay gasi kineldaman, ¹⁵ sabab itueng si Juan megmendyaring metaas dut elepan et Empu'. Diki ya minum et mekelangu etawa meiseg neng menge' iinumen. Tihad nega dut seled beteng et indu' ye, selban ne ya et Empung Menungang Nakem. ¹⁶ Mekansang keyegangan dut bangsa i Israel na mepeuli' ye dut Empu'. ¹⁷ Na itueng si Juan muna dut

derateng nemili' Empu' et memegbeg. ¹⁸ Na' sumaleb ki Juan nakem beke' basag et Empu' samat ki Elias neng tarus et Empu' tagna'. Supaya si Juan memegsulut menge' kegunnguran dut keyegangan beke' menge' merurupang megkesewd sumunud dut metigna'. Ipepanyap si Juan sembatung bangsa dut Empu'."

¹⁸ Iningkut i Sakarias dereakan et Empu', kwan, "Enukwan kesesewd ku et itue? Sabab aku megurang ne beke' esawa ku tinungan net tapis." ¹⁹ Siminambag dereakan et Empu', kwan, "Aku si Gabriel, na megtitiyeg dut elepan et Empu', na dinaak supaya megsugid et menungang abar dut dimu. ²⁰ Sabab diki ke nengandel, birina', tihad tiban megumew ke sampay diki ke ne kebres seked dut eldew na metuman ginsan."

²¹ Neglilu' menge' taaw na ba' manu si Sakarias neng pegtetegeyen dye nekwit dut pegpengempuan neng benwa et Empu'. ²² Pegliwan i Sakarias kaya ne mekebres angkansa tendes dye maya negpebiri' kenye dut seled pegpengempuan neng benwa. Alu' ye tuldu' mene, kaya ne mekebres.

²³ Ganang nepuspus ne timpu et pegkeradya ye, nuli' ne ya dut lelegdangan ye. ²⁴ Pegketbes kaya nekwit eldew, negmengirem ne si Elisabet. Seled limang bulan dun lang et seled benwa. ²⁵ "Ingasi' daken et Empu' itue," kwan i Elisabet, "Ketimpusan, sinyekan ye aku supaya meugad seseweyan daken et menge' taaw!"

Pineabar ne Lagi pasal et Kepenggenakan ki Jesus

²⁶ Ganang ikeenem neng bulan et kebtangan i Elisabet, dinaak et Empu' dereakan neng si Gabriel supaya sumurung dut lungsud et Nasaret sakup et Galilea, ²⁷ dut sembatung umawey na' nemeupakat ibulun dut lelaki ingaran ye si Jose teyeg dut pengkatan i Surutan Dabid tagna'. Ingaran et umawey in si Maria. ²⁸ Negpekabi' kenye si Gabriel, kwan ye, "Mesukud ke sabab ikew lang na' natirua' t libung merga' angka nepili' ke et Empu'. Empu' esen net dimu." ²⁹ Neriwara' ne banar si Maria dut binres et dereakan kenye, pegpikiren ye ne banar ba' enu ingin beresen. ³⁰ Sinugid et dereakan ki Maria, "Kas takut Maria, sabab maya kasi dimu et Empu'. ³¹ Birina' lang, megbeteng ke sampay megyegang et sembatung lelaki na ipengaran mu kenye Jesus. ³² Megmendyaring me-

† MEMEGBEG - si Kristo Jesus, ating Mesias nemili' et Empu' Banar.

taas ya et ginsan beke' ngeranen ya na Yegang et Empung metaas ne banar. Igbey kenye et Empu' eerungan et kegungguran yeng si Surutan Dabid tagna'.³³ Na, ya memegbeg dut menge' tungtung-inupu' i Jakob † et kaya keskeran. Na, kaya seked pemegbeg ye."

³⁴ Nengingkut si Maria dut dereakan et Empu', kwan ye, "E nukwan itue meinabu, kayangga pe' esawa ku?"³⁵ Siminambung dereakan et Empu' kenye, kwan ye, "Detengan ke et Menungang Nakem et Empu' beke' mentek dimu basag et Empu' neng metaas banar. Angkansa ating ipegyegang metigna' banar beke' ngeranen na ya yegang et Empu'.

³⁶ Misan si Elisabet na kampung mu meumur ne, segwa' negbeteng nega. Na ya kwit ti' pegsugiren bantut, segwa' tiban enem neng bulan ne kebtangan ye.³⁷ Sabab misan enu nega, kaya meliyut dut Empu'."

³⁸ Kwan i Maria, "Uripen aku et Empu'. Memnar teyen dut daken samat pegbersen mu daken in." Pegketbes, tinirengan ne ya et dereakan et Empu'.

Kinulew i Maria si Elisabet

³⁹ Pagka' kwantin ne et ating eldew negpanyap de' dali' si Maria siminurung dut kebubukiran et sakup et Judea.⁴⁰ Pegdateng ye, inempangan ye si Elisabet, pegketbes neglembus ne dut seled benwa i Sakarias.⁴¹ Pegkekingeg i Elisabet et ampang i Maria, nenggibek memulek dut seled beteng ye. Indyari nesled si Elisabet et Menungang Nakem na' Empu'.⁴² Angkansa neres et merensag si Elisabet ki Maria kwan ye, "Ginsan et menge' libun ikew lang mesukud, beke' mesukud gasi memulek na ipengganak mu.⁴³ Segwa' manu taku' aku nega kiminulew daken na ating indu' et Begerar ku?⁴⁴ Sabab birina', ganang nekingeg ku ampang mu diminangan gasi nenggibek memulek dut seled beteng ku sabab et ya neksanan.⁴⁵ Mesukud ke sabab nengandel ke na metuman dut dimu beres et Empu' banar."

Nengulilal si Maria

⁴⁶ Kwan i Maria,

"Pegbentugen et pusu' ku Begerar in.

⁴⁷ Beke' meksan nakem ku dut Empu', sabab ya memawi' daken.

⁴⁸ Sabab dinengdeng et Empu' kelelewan ku neng uripen ye, sabab birina' tiharan tiban, pangkat-megpangkat na' ginsan neng menge' taaw sugiren dye aku mesukud.

⁴⁹ Sabab Empu' na' sembatung mekewasa na nemuwat daken et kelang ginis, ya metigna' banar.

⁵⁰ Pegingesinan et Empu' sebarang pemengandel dut kenye teyeg dut pangkat-megpangkat na' menge' taaw.

⁵¹ Negpebiri' ya et kenye kewasa angka pinegpeparak ye ginsan neng menge' pebi'biri' neng menge' penedseled.

⁵² Pegugaren et Empu' menge' surutan dut kedyeng menge' gerar, segwa' pegpetaas sebarang mepekumbaba na' pusu'.

⁵³ Pinebiyagan et Empu' menge' meurap et menunungang ginis, segwa' pineugad ye menge' mentiri' kaya ne bibit et menge' enu-enu.

⁵⁴ Tinebangan et Empu' menge' uripen yeng menge' taw' t Israel. Kaya linipatan et Empu' tinange' ye ne meingesinen ye kityu.

⁵⁵ Samat pinesewd et Empu' dut menge' kegungguran tyu, dut ki Abraham sampay dut menge' tungtung-inupu' ye."

⁵⁶ Telung bulan kwit et legdeng i Maria dut ki Elisabet mura nuli'.

Pegganak ki Juan neng Mememewtismu

⁵⁷ Napet ne timpu et penggenakan i Elisabet negyegang ne ya et sembatung lelaki.⁵⁸ Nekekingeg menge' rurungan ye sampay menge' kekempungan ye na ya iningesinan ne et Begerar na' Empu'. Neksanan dye kenye.

⁵⁹ Pegdateng et ikewalung eldew, negsirateng dye supaya metulian memulek, pengeranan dye teyen si Sakarias samat ingaran et ama' in.

⁶⁰ Segwa' sinugid et indu' ye kwan ye, "Diki, segwa' ipengaran kenye Juan."⁶¹ Segwa' kwan dye, "Kaya mengengaran et samat kwantin dut kekempungan mu."⁶² Angkansa pinuhunan dye mena ama' apang mesewran dye ba' enu ipengaran dut memulek.⁶³ Indyari neneew si Sakarias et mesuratan ye. Pegketbes samat kwantin sinurat ye, "Juan ingaran ye." Indyari neglilu' dye ginsan.

⁶⁴ Atin pe' nekelengwa' ne beres ye beke' metugna' ne pememesran ye angkansa negbantug ne dut Empu'.⁶⁵ Nemenakut menge' rurungan dye, sampay dut kebubukiran et Judea, atin lang pegsusugiren dye.

† Si Isaak ama' i Jakob. Si Jakob ama' et sempulu' duwang nemengkatan beke' si Jakob tungtung-inupu' et sempulu' duwang kekempungan na atin neng sempulu' duwang kekempungan negmendyaring bangsa et Israel, menge' taw' t Judio.

⁶⁶ Sebarang nemekekingeg nemeglilu', kwan dye, "Enu mesurungan et yengyegang na' itue? Sabab pegeebayan ya et Empu'."

Kekerangan i Sakarias

⁶⁷ Si Sakarias neng ama' et yengyegang sineleb et Menungang Nakem na' Empu' beke' negtetari et samat kwantin:

⁶⁸ "Kegebentungan na' Begerar na' Empu', Empu' et bangsa et Israel, sabab pineruri ye sampay lingkak ye kenye menge' taaw.

⁶⁹ Negpetiyeg ya dut kityu et ating meksege neng mememawi'. Na ya teyeg dut tungtung-inupu' i Surutan Dabid neng surutan tagna' neng uripen ye.

⁷⁰ Samat tinange' et Empu' tagna' ti', pebiya' et menge' tarus et Empu' itue:

⁷¹ Nebawi' tyu ne dut kesagka' tyu sampay neagew ne kityu dut kere-mut et ginsan neng pengisegan kityu.

⁷² Buwaten et Empu' itue supaya iperasa Ye Kenyeng ingasi' dut menge' kegungguran tyu sampay merendeman gasi Kenyeng penektak,⁷³ beke' tinange' na' sinumpaen ye dut ki Abraham neng keupu' upuan tyu,

⁷⁴ supaya mepuwas tyu dut menge' penggewman et kesagka' tyu, apang kesuku' tyu ne dut kenye na kaya ne takut.

⁷⁵ Dut elepan ye na maya kenunganan beke' ketignaen sasat kityu pebibiyag.

⁷⁶ Pasal dimu Juan, daken neng yegang, ngeranen ke et tarus et ketasaan banar na Empu', sabab muna ke dut pegibuten supaya memanyap et dalan ye,

⁷⁷ beke' megpesewd dut menge' taaw ye pasal et kedyeng keselaan na maya ne keempunan. Angkansa nelkat dye ne.

⁷⁸ Itue sabab et menungang ingasi' et Empu' dut kityu, ating mememawi' samat eldew neng siminipar teyeg dut langit,

⁷⁹ supaya memenyar dut kedye na sebarang pemengibiyagan dut kelingban beke' dut kalung et kepeteyan, supaya turunan tiked tyu dut dalan na kaya kesesewan."

⁸⁰ Suminangpet ne yengyegang i Sakarias beke' negnekman ne. Dut kelangan linegdangan ye seked dut eldew na tumagna' ya et keradya ye dut bangsa Israel.

Kepenggenakan i Jesus

(Mateo 1:18-25)

Ating masa, si Augusto Sesar, surutan et Roma, negbuwat et sara' 2 na megpelista ginsa' t menge' taaw dut sengkungsura' t Roma.

² Itue una neng pegpepelista ganang Si Kirenio Gobernador et Siria.³ Angkan menge' taaw siminurung dut kedye-kedyeng lungsud supaya megpelista.

⁴ Angkansa tihad dut Nasaret, neng lungsud et Galilea, timinungul de Jose dut Betlehem, lungsud et Judea, ating lungsud i Surutan Dabid tagna', sabab si Jose tungtung-inupu' nega i Surutan Dabid.⁵ Siminurung dye supaya megpelista. Iba ye si Maria na' tunang ye, segwa' ating masa mentung ne.⁶ Ganang dun dye ne, diminatang ne timpu' t penggenakan i Maria.⁷ Indyari, pinegyegang ye ne uluanak ye, na sembatung lelaki. Kinumutan ye, pegketbes dinatun ye dut kurerewan. Na dye dut sisirungan et menge' ayup sabab kaya ne sisinged na supaya meigaan dye dut benwa neng pepeigaa' t menge' taaw.

Mengingipat et Bibili nebiri' menge' Dereakan et Empu'

⁸ Indyari duntin maya menge' mengingipat et bibili dut mekabi' t lu-luwaken megdiyaga et daran misan gebi.⁹ Indyari negpebiri' kedye sembatung dereakan et Begerar na' Empu', indyari benyar et Begerar na' Empu' nenyar dut pelibut dye. Pagka' kwantin ne, nemeketakut dye.¹⁰ Segwa' kwa' t dereakan et Empu' dut kedye, "Kas kew' t takut, sabab maya bibit ku Menungang Abar neng ikeksan dimyu banar sampay dut ginsa' t menge' taaw.¹¹ Sabab ye ipinegyegang tiban sembatung Mememawi' dut lungsud i Surutan Dabid tagna', na ya ne si Kristo¹¹ neng Begerar.¹² Na, itue mendyaring tenda' dut dimyu: Na ba' mebiyanan myu sembatung memulek na pegkukumutan beke' pebubuntul dut kurerewan na dut benwa neng pepeigaa' t menge' ayup."

¹³ Kuminlat lang timimbu' kelang rupang et menge' dereakan teyeg dut langit na pebebaya' sembatung dereakan et Empu' na megbeban-tug dut Empu'.

†† KRISTO - Atin lang na' sembatung pinili' et Empu' menglelkat, memumu-was, menunurun surung dut Empu' Ama'. Ya in Mengungukum, Surutan et menge' surutan, Mepengendelan beke' Mearap et ginsa' t taaw. Ya in mekewasa beke' dut kenye lang, kaya ne sinu nega na mearap tyu na kearap dut Empu'. Ya ne keemuri-emuring simaya' dut Empu' sabab et sala' tyu.

¹⁴ Kwan dye,

“Kebegbentugan dut Empu' na dut langit banar, beke' dut sengkedu-nyaan maya kesenangan dut menge' taaw neng kekesian ye.”

¹⁵ Indyari timinireng ne kedye dereakan et Empu' pegketbes siminurung dye ne dut langit. Indyari menge' mengingipat et menge' bibili ne megisun-isun dye, kwan dye, “Dumuntin tyu dut Betlehem apang birin itueng ipinesewd kityu et Begerar na' Empu' in.” ¹⁶ Derali' ginsan panew dye. Indyari nebiri' dye si Maria beke' si Jose, pegketbes nebiyanan dye ne memulek neng bebuntul et kurerewan et pepekana' t sapi' na dut benwa neng pepeigaa' t ayup in. ¹⁷ Na' ganang nebiri' dye ne si Jesus, pinesewd dye ne ba' enu sinugid kedye et dereakan pasal et memulek na' itue. ¹⁸ Sebarang nekekingeg neglilu' dye pasal dut menge' sinugid kedye et mengingipat et menge' bibili in. ¹⁹ Segwa' tinagu' ne i Maria dut seled pusu' itueng ginis na neinabu, beke' pegpirpikiren ye ne dut seled pusu' ye. ²⁰ Indyari negpeuli' ne menge' mengingipat et menge' bibili in, na memegdayew beke' memegbantug dut Empu' sabab nebiri' dye ginsan neng ginis na' sinugid dut kedye in.

Pinengeranan beke' Tinulian ne si Jesus

²¹ Pegdateng et ikewalung eldew tinulian ne ya, indyari pinengeranan dye ne ya et si Jesus, ngaran na' binggey et dereakan et Empu' kwit ya ingga pe' pinegbeteng.

Binibit si Jesus dut Templo na' Peggengempuan neng Benwa et Empu' Supaya Itampar

²² Ganang diminateng ne epat ne pulu' eldew pegketebes pinengganak i Maria, diminuntin dye dut lungsud et Jerusalem apang metuman dye arat et kedyeng kegunggurangan pasal et pegbasa', sabab atin ne ket Keseraan binggey et Empu' ki Moises. Si Jose beke' si Maria nemibit i Jesus supaya itampar dut elepan et Begerar na' Empu'. ²³ Sabab samat kwantin sugid dut Kesuratan na' Keseraan et Begerar na' Empu', “Itampar dut Empu' Sebarang Uluanak na' lelaki”

²⁴ Beke' kwa' t Kesuratan,

“Megey dye dut Empu' et duwang aksang na' lumbu' etawa upa.” Na itueng tenda' et pegsunud dye dut Keseraan et Begerar na' Empu'.

²⁵ Na maya sembatung lelaki dut Jerusalem si Simeon, ingaran ye. Metigna' sampay meinempu. Megtategye ya dut mekekupas et bangsa et Israel. Atin Nakem et Empu' eset kenye. ²⁶ Pinesewran ne lagi et Nakem et Empu' na ya ingga matey seked mebiriri' ye Kristo et Empu' na' Begerar. ²⁷ Pinepanew ya et Nakem et Empu' na sumurung dut pengempuan neng benwa. Ganang binibit ne yengyegang na' si Jesus et menge' gunggurang ye supaya buwatan dut kenye arat neng pinegeratan i Moises. ²⁸ Pegdateng ye duntin, ginege' i Simeon yengyegang, peibuti pemantug ye dut Empu' kwan ye:

²⁹ “Metaas na' Begerar na' Empu', isia' ku ne tiban. Sabab nebiri' ku ketumanan et tange' Mu daken, angkansa mekedyari Mu ne tiban bewinen et biyag et uripen Mu.

³⁰ Selus sabab et nebiri' ne et menge' mata ku Mememawi' Mu, itueng yegang si Jesus,

³¹ na pinanyap Mu itue dut elepan et ginsan neng menge' taw' t dunyaa'.

³² Pasal kenye, ya samat sembatung silu' mebunayag dut menge' leing-leing bangsa, na ikebantug gasi dut dimung menge' taw' t Israel.”

³³ Ama' beke' indu' et yengyegang neglilu' sabab dut menge' binres pasal si Jesus yegang dye. ³⁴ Indyari ininunga dye i Simeon. Kwan ye dut ki Maria neng indu' i Jesus in, “Indani' negmendyari itueng yengyegang na' itue dut ikerangga' beke' ikebawu' et menge' tege-Israel eset Empu'. Si Jesus sembatung tenda' teyeg dut Empu' na pegsagka' mekansang menge' taw' t Israel. ³⁵ Angkansa mebuar pegpipikiren et kineldaman. Beke' rupuk samat sembatung keterman ketugsuk dut kurudua mu, Maria.”

³⁶ Indyari maya gasi sembatung tarus na' libun na si Ana, na yegang i Panuel teyeg dut pengkatan i Aser. Megurang ne ya banar. Seled pitung teun lang kwit et pegesawa dye. ³⁷ Indyari nebeluan ne, negumuran lang et walumpulu' epat. Daran lang ye dut Templo neng benwa et Empu'. Alu' ye mengempu', megpenelang eldew sampay gebi, sengmenu pegpuasa. ³⁸ Na ating masa nepekabi' si Ana dut kire Jose, na megpeselamat dut Empu' beke' negberes pasal dut ki Jesus dut ginsan na meg-tategye et kelkatan et lungsud et Jerusalem.

Negpeuli' ne de Jose dut Nasaret

³⁹ Ganang nebuwat ne de Jose beke' i Maria ginsan neng usulan pasal Keseraan et Begerar na' Empu', negpeuli' dye ne dut Nasaret, na kedyeng lungsud et Galilea. ⁴⁰ Siminangpet beke' basag ating yengyegang, baha et kesesewran sampay enep et Empu' eset kenye.

Yengyegang na' si Jesus dut Templo neng Peggengempuan na' Benwa

⁴¹ Teun-peteun megtungul dut Jerusalem menge' gunggurang i Jesus sabab et Kenkaan pasal et Neketalib. ⁴² Ganang sempulu' duwang teun ne umur ye, nemenungul dye, sabab diminateng ne gasi kenkaan na kenye gunggurang pinegeratan. ⁴³ Pagka' tebes ne kenkaan peguli' et menge' gunggurang ye, segwa' si Jesus nepetektak dut Jerusalem. Na kaya pegsesewren dye. ⁴⁴ Seled pikiran dye na si Jesus pebebaya' dut ibang rupungan, angkansa sengmapun ne pinegpenewan dye mura dye nepikir tulusen dut kekempungan beke' dut menge' bila' dye. ⁴⁵ Pagka' diki ne mebiyanan dye, nepeuli' dye gasi dut Jerusalem supaya menulus kenye. ⁴⁶ Iketlung eldew, nebiri' dye ne si Jesus dut seled et pengempuan na' benwa, megearung dut pinegketngaa' t menge' menunuldu' megkingeg beke' pengingkut dut kedye. ⁴⁷ Indyari sebarang nekekingeg ki Jesus in, nelilu' dye dut kenye kesesewran beke' dut menge' tubag ye. ⁴⁸ Ganang nebiri' dye ne ya et gunggurang ye, linilu' dye ya, kwan dye, “Manu itue binwat mu damen? Aku beke' ama' mu nesusa et penulus dimu.” ⁴⁹ “Manu pegtulusen myu aku?” kwan i Jesus. “Diki myu be nesewran na aku subali' dut benwa et Ama' ku?” ⁵⁰ Segwa' kaya neretian de Jose ba' enu pinegberes i Jesus dut kedye.

⁵¹ Indyari timinugpa ne si Jesus pesurung dut Nasaret, iba ye ne menge' gunggurang ye. Na si Jesus sembatung mesinururen na yegang. Segwa' itueng ginis neng neinabu tinagu' et indu' ye dut seled pusu' ye. ⁵² Megsesangpet pe' si Jesus, diminekla' kesesewran ye, negnunga de-rgbesan ye beke' keireg-ireg dut Empu' sampay dut menge' taaw.

Pinepanyap i Juan menge' Taaw Sabab si Jesus Megderateng

(Mateo 3:1-12; Markus 1:1-8; Juan 1:19-28)

3 Ganang ikesempulu' limang teun ne, atin ne kekweiten et pegketpet i Tiberio Sesar, na ya surutan et Roma, dut timpu na' atin si Ponsio Pilato Gubernur dut Judea, Si Herodes Gubernur et Galilea beke' tipused yeng si Pelipe Gubernur gasi dut Iturea beke' Trakonite, Si Lisaniyas gasi Gubernur dut Abilinia. ² Si Anas beke' si Kaipas, dye metaas na' pari' ating masa.

Indyari diminateng beres et Empu' dut ki Juan na' yegang i Sakarias. Na lumegdeng si Juan et ating masa dut kelngan. ³ Sinurungan ye ginsa' t menge' kebeberuan neng pelibut dut danumen et Jordan, na pegabar ye pasal et bewtismu et tenda' et pasal pegsusun dye supaya maya kemeapan et keselaan. Na' itueng keradya i Juan. ⁴ Samat dut Kesuratan et Empu' neng sinurat i Isaias na' sembatung tarus et Empu' tagna', na samat kwantin tutugnaan ye:

“Maya sembatung epelagew et tingkag dut kelngan, kwanen ye, ‘Penyapa' myu dalan et Empu', ipetignaa' myu bebaayan ye!

⁵ Sebarang mebelnek subali' timbunan, sebarang mebukid subali' tebagen, sebarang mebeliwet na' dalan subali' petignaan, beke' menge' melingkatud subali' penyasen.

⁶ Indyari mebiriri' et ginsa' t taaw kepuwasan et Empu'!”

⁷ Angkansa binres i Juan dut kineldaman neng memegsurung dut kenye, kwan ye, “Kemyung menge' merurupang, samat pengkatan kew et seli! Sinu negpeamay-amay dimyu na menangkis dut iseg et Empu' na' dumateng.” ⁸ Angkansa ipebirina' myu mena bua' et dimyung pegsusun. Na, kasi' myu isugira' tiban na kemyu tu' keupu' upuan i Abraham, sabab isugid ku dimyu sebanar, mekepeliwan Empu' et keyegangan i Abraham atu' t kebetuan na' itue. ⁹ Ne', tiban iseg et Empu' dut dimyu samat pereratan na' kapa dut gamut et menge' kayu. Angkan sebarang menge' kayu na diki mua' et menununga, atin tuuy ne pemutken ampa' ne iyuntur dut apuy.”

¹⁰ “Enu ne buwatan kay tiban?” ingkut et kineldaman. ¹¹ Siminambag si Juan kwan ye, “Na ba' ya megbebadu' et duwa, igbey ye sembatu in dut kaya badyu', beke' sebarang maya pegkaan demikian kwantin gasi buwatan ye.”

¹² Indyari maya menge' menunukut et buwis siminurung kenye, supaya mememewtismu kwan dye, “Begerar, enu ne buwatan kay?” ¹³ Sinambag Ye dye, kwan ye, “Pasal dimyu, kas kew' t penukut et lebi.”

¹⁴ Menge' kesundeluan gasi nemengingkut kenye, kwan dye, “Enu ne damen buwatan kay?” Sinambag ye dye, kwan ye, “Kas kew' t pengleges dut mengisi' et pirak dut menge' taaw, beke' kas kew' t penaksir

† KENKAAN ET NEKETALIB - Pegrendemen dye tagna' ti' neng neinabu ganang pinekulpas et Empu' menge' taw' t Judio mawa' t bangsa et Egipto. Na ating masa negpebibit et bebresen Empu' na ginsa' t taw' t Judio megdatun et dugu' et bibili dut kenye-kenyeng lelelgewan, supaya pegketalib et dereakan et Empu' na diki dye manu. Angkan ating masa menge' keyegangan neng uluanak et menge' taw' t Egipto lang nemematey segwa' kedye kaya lang nenu keyegangan dye: Atin ne pegsugiren tiban na, Kenkaan et Neketalib et Dereakan neng Kepeteyan. Betsaen Exodo 12:1-27.

misan kaya keberbenaran, beke' mesdeng an kew ne ba' senu tengdan dimyu."

¹⁵ Memegenep net tagey menge' taaw. Segwa' ginsan dye nebluan, sabab kwan dye lang tu' si Juan in atin ne si Kristo' na' pegtetegeyen dye. ¹⁶ Segwa' negsugid si Juan dut kedye, kwan ye, "Pegbewtismu ku dimyu pasal danum, temed maya sembatung pesusunud dut daken lebing meksege dut daken, na ya megbewtismu dimyu pasal dut Empung Nakem, beke' pasal dut apuy. ¹⁷ Ya samat mengguguyas dut guguyasan. Sebarang menge' parey, atin puguen ye dut legkew, segwa' sebarang menge' apa beke' kilulu, atin tutungen ye dut apuy na' kaya kepese-wan."

¹⁸ Indyari, mekansang neng ginis pinenektak i Juan sampay nenuldu' nega et Menungang Abar dut menge' taaw. ¹⁹ Segwa' si Gubernur Herodes binresan i Juan sabab dut ki Herodes neng inagew ye, sampay ne-megbulun ne. Sabab si Herodias neng esawa et tipused ye beke' diki lang et atin mekansang negang menge' mereraat na' binwat ye. ²⁰ Nerugan ne gasi i Surutan Herodes et atin sala' ye, sabab et pinepirisu ye si Juan.

Binewtismuan si Jesus (Mateo 3:13-17; Markus 1:9-11)

²¹ Pagka' nebewtismuan ne i Juan ginsa' t menge' taaw neng ne-mengduntin in, megdemikian sampay si Jesus negpebewtismu ne gasi dut ki Juan. Pegketbes na ya nebewtismuan, negpenalang ne, pegpene-lang ye neukaban langit. ²² Indyari nineug kenye Menungang Nakem na' Empu' samat dagbes et aksang. Indyari maya beres nekingeg teyeg dut langit, kwan ye, "Ikw lang na' pegmerganen ku na' yegang, mekek-sanan ku banar dut dimu."

Ingaran et Keupu'upuan i Jesus (Mateo 1:1-17)

²³ Megumur net telumpulu' si Jesus, atin ne pegtagna' ye' t pegkeradya dut pinesuku' kenye. Dut kesesewran et menge' taaw na si Jesus yegang i Jose na yegang i Eli, ²⁴ si Eli yegang i Matat. Na si Matat yegang i Lebi na yegang i Melki, na beke' yegang i Jana na yegang i Jose. ²⁵ Ating si Jose in yegang i Matatias, na yegang i Amos. Itueng si Amos yegang i Nahum na' yegang i Esli, si Esli in yegang i Nage, ²⁶ ating si Nage yegang i Maat na yegang i Matatias. Si Matatias in yegang i Semei na yegang i Jose. Si Jose gasi in yegang i Juda. ²⁷ Ating si Juda yegang i Joana neng yegang i Resa. Si Resa in yegang i Sorobabel neng yegang i Salatiel na' yegang i Neri. ²⁸ Ating si Neri yegang i Melki neng yegang i Adi na' yegang i Kosam. Si Kosam yegang i Elmodam neng yegang i Er. ²⁹ Ating si Er yegang i Josue neng yegang i Elieser na' yegang i Jorim. Si Jorim yegang i Matat neng yegang i Lebi. ³⁰ Ating si Lebi yegang i Simeon neng yegang i Juda na' yegang i Jose. Si Jose yegang i Jonam neng yegang i Eliakim. ³¹ Ating si Eliakim yegang i Melea neng yegang i Mainan na' yegang i Matata. Si Matata yegang i Natan neng yegang i Dabid. ³² Ating si Dabid yegang i Jesse neng yegang i Obed na' yegang i Boos. Si Boos yegang i Salmon neng yegang i Naason. ³³ Ating si Naason yegang i Aminadab neng yegang i Admin na' yegang i Arni. Si Arni in yegang i Esrom neng yegang i Peres na' yegang i Juda. ³⁴ Ating si Juda yegang i Jakob neng yegang i Isaak na' yegang i Abraham. Si Abraham yegang i Tera neng yegang i Nahor. ³⁵ Ating si Nahor yegang i Serug neng yegang i Reu na' yegang i Peleg. Si Peleg in yegang i Eber neng yegang i Sala. ³⁶ Ating si Sala yegang i Kainan neng yegang i Arpaksad na' yegang i Sem. Si Sem in yegang i Noe neng yegang i Lamek. ³⁷ Ating si Lamek in yegang i Metusela neng yegang i Enok. Si Enok in yegang i Jared neng yegang i Mahalalel na' yegang i Kainan. ³⁸ Ating si Kainan in yegang i Enos neng yegang i Set na' yegang i Adan. Si Adan in yegang et Empu' banar.

Pegsulay ki Jesus si Seytan (Mateo 4:1-11; Markus 1:12-13)

Si Jesus pegtetetegan et Empung Menungang Nakem. Indyari ne-
4 glembus ne si Jesus teyeg dut danumen et Jordan, indyari pine-nekmanan et Empung Nakem na ya meglahyun dut kelngan.

² Pegdateng ye dun, tinuksu' i Seytan si Jesus. Seled epat na pulung el-dew si Jesus kaya lang nengaan, angkansa ya inurapan banar.

³ Indyari pineinabu net atin i Seytan penuksu' ye dut ki Jesus, kwan ye, "Ba' ikew Yegang et Empu', isugira' dut batu na' itue e na ipebelua' et kekanen." ⁴ Indyari siminambag si Jesus, kwan ye, "Nekesurat dut Kesuratan et Empu', na,

† Kristo, etawa Mesias. Betsaan ating retian dut Lukas 2:11. †† Si Adan in ating unang taaw neng ginuna et Empu' na pinelegdeng ye dut luluwakan et Eden. Esawa ye si Eba. Ating si Eba mawa' dut tekgang i Adan. Na dye ne mine-wanan et ginsan neng menge' taaw atu' t dunya.

"Diki lang megbiyag taaw pasal dut kekanen lang."

⁵ Indyari pinebaya' gasi i Seytan dut pinekemelangkew na' bukid, pegketbes sengkerekan lang pinepayag kenye ginsa' t milikan et sengkedunyaan. ⁶ Indyari negberes gasi si Seytan kenye, kwan ye, "Ib-gey ku dimu ginsan' t penggewman beke' pegkedeyahan na' itue sabab pinegbaya' ne daken itue, angkansa mekedyari ku mebgey dut sinu-si-nu na gaay ku na begeyan. ⁷ Na, ba' ikew mengempu' daken, ginsan ib-gey ku dimu." ⁸ Segwa' siminambag si Jesus kenye, kwan ye, "Nekesurat dut beres et Empu',

'Penggempua' Begerar mung Empu' Banar beke' ya lang sukuan mu."

⁹ Indyari pinebaya' gasi i Seytan dut lungsud et Jerusalem. Pegdateng duun timinyeg dye dut terimpukpuka' t Pegpengempuan na' Benwa et Empu'. Indyari sinugiran ye si Jesus, kwan ye, "Ba' ikew Yegang et Empu', tugpa ne. ¹⁰ Sabab dut Kesuratan et Empu',

'Bilinan ye kenyeng dereakan supaya medyegangan ke, ¹¹ Beke, sempu-puen dye ikew supaya diki ke tegkurihad dut batu."

¹² Indyari siminambag si Jesus, kwan ye, "Nesurat, 'Kasi' pegtuksua' Begerar mung Empu' in."

¹³ Ganang netbes ne i Seytan ginsan neng penuksu' ye, tinirengan ye ne si Jesus pengsemantara' segwa' peulinan ye nega ba' maya ne me-nungang timpu gasi.

Tinegnan i Jesus Kenyeng Pegkeradya dut Galilea (Mateo 4:12-17; Markus 1:14-15)

¹⁴ Indyari negpeuli' si Jesus dut lungsud et Galilea, asal Empung Menungang Nakem eset kenye. Nehebaran et ginsa' t taaw na' pelilibut dut lungsud na' atin pasal kenye. ¹⁵ Sampay negtuldu' ya dut menge' pegtimung-timungan dye, ginsan dye nekebantug kenye.

Kaya Tinerima si Jesus dut Lungsud et Nasaret (Mateo 13:53-58; Markus 6:1-6)

¹⁶ Indyari siminurung si Jesus dut lungsud et Nasaret, na ba' embe di-neklaan ye. Pegdateng et Eldew' t Kepeternan, diminuntin dut pegti-mung-timungan sabab atin ne neeratan ye. Pegdateng dun timinyeg su-paya megbatsa'. ¹⁷ Binggey dut kenye Kesuratan i Isaias neng tarus et Empu' tagna'. Indyari kinkelkad ye ne Kesuratan, nebiyanan ye duntin samat kwantin tugna' ye,

¹⁸ "Nakem et Empu' dut daken sabab aku pinili' ye supaya menuldu' et Menungang Abar dut menge' miskin. Dinaak ye aku apang ipebunayag dut nepipirisu na dye mepelewan, ipengmadyari sebarang menge' be-leg kebiri' beke' merugayan sebarang mekeliyutan.

¹⁹ Beke' ipabar ye ating timpu na bewinen et Empung Begerar kenyeng menge' taaw."

²⁰ Pegketbes linulun ye ne Kesuratan, indyari pineuli' ye ne dut negey kenye in mura narung supaya menuldu'. Indyari ginsa' t taaw dut seled pegtimung-timungan in nemenengteng dut kenye. ²¹ Indyari tinegnaan ye negsugid dut kedye, kwan ye, "Tiban ating Kesuratan na' nekingeg myu in, netuman ne." ²² Menunga ginsan bebresen dye dut kenye, sam-pay nelilu' sabab et menunungang menge' bebresen na' liminiwan dut baba' ye. "Diki be itue yegang i Jose?" kwa' t ingkut dye.

²³ Siminambag si Jesus dut kedye, kwan ye, "Merali' samat kwantin ketulduan sugiren myu pasal daken, 'Mengunguru, urui' mena bilug mu!' Sampay sugiren myu gasi, 'Buwata' mena dut dimung lungsud ginsa' t nekingeg kay pasal dut menge' pinemuwat mu dut Kapernaum.' ²⁴ Keberbenaran isugid ku dimyu, kaya lang tarus et Empu' kete-rima-terima dut kenyeng kebenbenwanan.

²⁵ "Segwa' sugiran ku kemyu' t ketentuan, mekansang dut bangsa et Israel na' menge' kelilibunan na' nebeluan dut penewnan i Elias neng tarus et Empu' tagna', sabab et telung teun tenga' kaya lang diminlek, angkansa diminateng kelang urap. ²⁶ Temed kaya lang pineruntin et Empu' si Elias dut sinu-sinu selyu ga dut sembatung tumpang na' libun neng nebeluan na taw' t Sarepat, dut saku et lungsud et Sidon. ²⁷ Mekansang dut bangsa Israel na menge' tegeldew-eldew dut penewnan i Eliseo neng tarus et Empu' tagna', segwa' kaya misan sembatu pine-nunga ye selyu si Naaman ga na' tumpang, na sembatung taw' t Siria."

²⁸ Ganang nekingeg itue e et ginsa' t menge' taaw dut seled pegti-mung-timungan ti', nemengiseg dye banar. ²⁹ Nemeniyeg dye ginsan ampa' dye ne pineliwan, sampay ipegdurung dye dut terimpuruka' t bukid neng binaal dyeng lungsud supaya ipulid dye ya dut pengras.

³⁰ Segwa' naya' lang dut pinegketngaan dye na kaya nepenu-penu, in-dyari nugad ne si Jesus.

Pineugad i Jesus Meraat neng Taaw (Markus 1:21-28)

³¹ Pegketbes timinugpa ne de Jesus dut Kapernaum, na sembatung sa-kup et lungsud et Galilea, na dut Eldew et Kepeternan timinagna' peg-

toldu' i Jesus dut menge' taaw dut pegtimung-timungan. ³² Nelilu' dye banar dut kenyeng menge' toldu', sabab maya keseg kenyeng menge' bebresen. ³³ Dut pegtimung-timungan maya sembatung lelaki neng negbegbalig. Negberes ya et mebasag dut ki Jesus, kwan ye, ³⁴ "Enu panew mu damen Jesus et Nasaret? Natu' ke be supaya binasanen mu kami? Sewd kay ba' sinu ke. Ikew ating Pasek Metigna' teyeg et Empu'." ³⁵ "Kas kegibek!" kwan i Jesus, "Lumiwan kew dut kenye." Indyari inug-ba' et taw' t kekelyan ating lelaki in ampa' ne liminiwan ating meraat, na kaya ne nekepesakit kenye. ³⁶ Indyari ginsa' t menge' taaw nelilu' sampay nemegbesberes ne, kwan dye, "Enu itueng toldu' e? Sabab maya keksegan beke' maya kebesagan. Inempangan ye lang meraat neng nakem nemengliwan ne." ³⁷ Na, pagka' kwantin ne abar pasal kenye limingkep dut ginsa' t pelilibu.

Mekansang Pinegulinan i Jesus

(Mateo 8:14-17; Markus 1:29-34)

³⁸ Indyari nugad ne si Jesus dut pegtimung-timungan, ampa' ne diminuntin dut benwa de Simon. Neginabu duntin, libun neng pengibanan i Simon in pegegnenew. Neneew de Simon pekitabang dut ki Jesus. ³⁹ Angkansa dimingwang si Jesus dut kenye, ampa' ye ne dinaak ating egnew mugad. Indyari inibuanan ne megtuy ne nemeruri sampay negpekaan ne dut kedye.

⁴⁰ Ganang megsesdep ne eldew, nememibit menge' taaw et indeginis neng menge' reseranan et menge' mesesakit. Segwa' ganang pegdepenen ye lang et keremut ye ginsan sembatu-sembatu kedye angkansa pemegnunga dye ne. ⁴¹ Nemengliwan dut kineldaman menge' mereraat beke' megegerwak dye. Kwan et menge' meraat na' nakem, "Ikew na' Yegang et Empu'!" Segwa' pinemulag i Jesus dye, sampay kaya tinugutan ye dye na meres pasal dut kenye sabab pegsesewren dye na Ya ne in ating Kristo.

Negpabar si Jesus dut Judea

(Markus 1:35-39)

⁴² Pegdateng et keririkleman, siminurung si Jesus dut kelnangan. Na', menge' taaw memegtulus ne kenye. Ganang nebiyanan dye ne si Jesus, binisara dye ya na endey mena tumireng kedye. ⁴³ Segwa' kwan ye, "Keilangan ipabar ku gasi Menungang Abar dut leing kebenbenwanan pasal milikan et Empu', sabab pasal et atin angka aku dinaak." ⁴⁴ Indyari negpeabar ne si Jesus dut menge' pegtimung-timungan et menge' taw' t Judio na dut bangsa et Judea.

Pegtingkag i Jesus et Kenyeng menge' Unang Pepengeneran Ye

(Mateo 4:18-22; Markus 1:16-20)

5 Sembatung eldew, petitiyeg si Jesus dut tindal et dagat et Genesaret, na dut pelilibu ye neyegsigit kansang et menge' taaw sabab memegkingeg pasal beres et Empu'. ² Indyari nebiri' i Jesus duwang gubang pesesengrad dut deplaka' t dagat segwa' kaya sentin menge' empu' t gubang in sabab pemenggunas et rambat dye. ³ Indyari nekepikir si Jesus sumakat dut sembatung gubang in. Ating gubang Empu' ye si Simon. Indyari narung ne si Jesus dut gubang, pegketbes kwan i Jesus dut kenye, "Isundur-sundura' sengkerit pelawed." Sasat megearung dut gubang in, sasat gasi pegtutulduan ye ginsa' t kineldaman in.

⁴ Indyari ganang neketbes net pegtuldu' ye, kwan ye dut ki Simon, "Pelawed-lewera' myu gubang in, pegketbes itana' myu ne ating menge' rambat in supaya keisi' kew sera'."

⁵ Segwa' siminambag si Simon, kwan ye, "Menuldu', negsinggebi ne tuyu' kay, segwa' misan sisi' kaya lang nekeisi' kay. Segwa' pagka' ikew ne pegsugid, itaan kay ne menge' rambat tu'." ⁶ Na, pagka' nebuwat dye ne itu e, nemekeisi' ne et mekansang na' sera' seked-seked kuuyat ne rambat dye. ⁷ Pagka' kwantin ne, pinengempayan dye ne kedyeng menge' iba-iba na dut sembatung gubang ti' na pekabi' dut kedye supaya menabang. Indyari nememunsul ne ampa' dye ne pinenunuan duwang gubang. Na', usa-usa menge' gubang dye kuelneb ne. ⁸ Pagka' samat kwantin ne nebiri' i Simon, tahan lang nepekleb dut titikeran i Jesus, indyari kwan ye, "Pereyuni' ku Empu', sabab aku tu' sembatung tegesala'." ⁹ Indyari si Simon beke' menge' iba ye nemekelilu' sabab dut deklata' t sera' neng neisi' dye. ¹⁰ Megdemikian nemekelilu' si Jakob beke' si Juan neng keyegangan i Sebedeo, na' menge' kebe' baya' i Simon.

Indyari kwan i Jesus dut ki Simon, "Kas takut, sabab tihad tiban men-grerambat ke ne et menge' taaw'." ¹¹ Indyari pinerunggu' dye ne kedye-

eng gubang, indyari tinirengan dye ne ginsan, ampa' dye ne naya' dut kenye.

Taaw neng Tegeldew-eldew Pinenunga i Jesus

(Mateo 8:1-4; Markus 1:40-45)

¹² Ganang dun ne si Jesus dut sembatung lungsud, maya dun sembatung tegeldew-eldew' ^{††}. Pegkebiri' ye ki Jesus megtuy lang nepekleb dut lugta', supaya mengangat et peingasi', kwan ye, "Begerar ba' gayen mu teyen, pegulini' ku." ¹³ Indyari kintang i Jesus ne kenyeng lengen, ampa' ye ne kimpetan, kwan ye, "Ingin ku, megnunga ke." Kenematey, atin lang be nebres i Jesus, megtuy ne negulinan. ¹⁴ Indyari amay-amay negbilin si Jesus dut kenye kwan ye, "Na asi'asi' kasi' pegsugira' dut misan sinu. Segwa' panew ne, ipebirina' bilug mu dut pari', pegketbes megnungsud ke et simaya'. Sabab atin ne sara' i Moises ba' pesalan samat dimu neng reseranan tu', beke' atin tenda' dut menge' taaw na ikew kebenaran menunga ne." ¹⁵ Segwa' pasal ki Jesus nebuar nega dut kineldaman, angka menge' taaw memegsurung dut kenye supaya kumingeg beke' megpeuru et kedyeng menge' reseranan. ¹⁶ Segwa' daran megsurung si Jesus dut kaya lang ketaaw-taaw supaya megpenalang sesayu dut Empu' Banar.

Pinegulinan i Jesus Sembatung Rumuy Bilug Ye

(Mateo 9:1-8; Markus 2:1-12)

¹⁷ Sembatung eldew ganang pegtuldu' ne si Jesus, neginabu menge' pari' na' Pariseo beke' menge' menunuldu' et Keseraan i Moises memegarung duntin. Teyeg dye dut iba-ibang menge' lungsud et Galilea, dut Judea, beke' dut Jerusalem. Segwa' esen net ki Jesus keksegan et Empu' Banar supaya menguru. ¹⁸ Indyari, maya menge' kelelekan memegkentuang et sembatung rumuy bilug ye na pebubuntul dut demdam ye, ipeglegesan dye na biten dye ya dun supaya meratun dye dut elepan i Jesus. ¹⁹ Pagka' kaya lang mebiyanan dye sabab et nemegsitsiet ne menge' taaw. Indyari sembatu inlu' dye ninik dye dut timbew' t sapew, ampa' dye ne linsutan. Pegketbes linsutan dye indyari tinuntun dye ne dut pinegketngaa' t menge' taaw nega ti', neginalep dut teteyumanan i Jesus neretunan ye. ²⁰ Pagka' neerim i Jesus pegandel dye, kwan ye, "Bila', menge' sala' mu inampun ne."

²¹ Indyari menge' Pariseo beke' menge' menunuldu' et Keseraan nemegpikir-pikir et samat kwantin, "Sinu takung taaw itu e na pegberes et kebusungan e? Diki be Empu' lang mekeampun et menge' keselaan?" ²² Segwa' pegsesewren i Jesus sebarang pegpipikiren dye, indyari kwan ye, "Manu pegpikir-pikir kew et samat kwantin?" ²³ Enu merugey sugiren, "Inampun ne dimung sala'," etawa, "Teyeg ampa' panew ne?" ²⁴ Angkansa, menunga mesewran myu banar na aku, itueng Yegang et Taaw' [‡], maya kewasa beke' kepegbayaan et Empu' atu' t dunya' supaya mengampun et keselaan." Indyari kwan ye dut rumuy na' taaw in, "Pegban-gun ne, bita' ne demdam mu ampa' ke ne muli'." ²⁵ Indyari megtuy ne timinyeg dut elepa' t ginsa' t menge' taaw, pinemibit ye ginsa' t pegbubuntulan ye ampa' ne nuli', na megbebantug dut Empu'.

²⁶ Indyari, pagka' kwantin ne neinabu, ginsan dye na dut seled et ating benwa nemeglilu', sampay dye ne gasi nekebantug dut Empu', kwan dye, "Tiban nekebiri' tyu et kelilu' lilung buwat."

Si Jesus Pegtingkag ki Lebi

(Mateo 9:9-13; Markus 2:13-17)

²⁷ Pegketbes et itu e, liminiwan si Jesus ampa' ne nugad. Indyari nebiri' ye si Lebi na sembatung menunukut et buwis na megarung dut benwa neng pegsutsukutan. "Baya' daken," kwan i Jesus dut kenye. ²⁸ Indyari timinyeg si Lebi, ampa' ne naya' dut kenye. Ginsan tinirengan ye. ²⁹ Pegketbes negpepanyap si Lebi et kelang pegkenkaan sabab lang dut ki Jesus. Duntin neginabu gasi maya menge' menunukut et lugta' beke' maya menge' simpir nekilamud meangan. ³⁰ Indyari nemenawey menge' pari' na' Pariseo beke' menge' menunuldu' et Keseraan i Moises na teyeg et agama dye dut menge' pepengeneran i Jesus, kwan dye, "Manu megsesaru kew meangan dut menge' mekeselaan beke' menge' menunukut et buwis in?"

³¹ Indyari siminambag si Jesus, kwan ye, "Diki mengelangan et mengunguru sembatung menunga peresaan ye, selyu lang sebarang tegesakit lang in. ³² Diki ku natu' supaya peningkagen sebarang metitigna' in, ba' diki sebarang menge' mekeselaan in supaya memegsusun."

†† TEGELDEW-ELDEW - pasal dut arat et agama et menge' taw' t Judio, itueng reseranan mendyaring taaw meraki dut elepa' t Empu' Banar. ‡ YEGANG ET TA-AW - Ibang ngaran usalen i Jesus pasal diri' ye. Ingin bersen, "Bilang et ginsan et menge' taaw". Betsaen Juan 2:17 beke' Kanta 89:9, sinurat i Surutan Dabid tagna' ti' na itu e pasal si Kristo in.

† MENGGRERAMBAT KE NE ET MENGE' TAAW - Ingin bersen, ba' enukwan pekeisi' mu et menge' sera' in kwantin gasi pikiren mu na meisi' mu menge' taaw sabab dut Empu'.

Iningkut si Jesus pasal et Puasa

(Mateo 9:14-17; Markus 2:18-22)

³³ Sinugid dye dut kenye, kwan dye, "Menge' pepengenan i Juan daran megpuasa beke' meningkag, megdemikian menge' ketindagan et menge' Pariseo, segwa' menge' pepengenan mu daran dye mengaan sampay menginum." ³⁴ Indyari siminambag si Jesus, kwan ye, "Manu, megpuasa be taku' sebarang menge' terisabeng in sementara' iba dye nega lelaki neng ibulun in? ³⁵ Segwa' maya timpu, ba' lelaki na' ibulun in kaya ne, 'Atin pe' megpuasa dye ne."

³⁶ Indyari si Jesus negberes et elagad menge' pinegleinan et menge' tuldu' et menge' Pariseo, beke' eset kenyeng bagung tuldu', kwan ye, "Kaya lang taaw menabas et bagung kumut supaya lang itempel dut lagi neng kumut. Na ba' binwat ye atin, meusiba' ne ating bagung kumut, beke' ating tinabas na' tetempel dut bagu na' kumut in, diki lang sumugat na itempel dut lagi neng kumut.

³⁷ "Beke' kaya sinu menunu' et bagung alak et ubas dut lagi neng susunan na' kulit. Na ba' binwat ye, ipelput et bagung alak et ubas susunan in sabab et galak et labun ye. Indyari meula' ne alak et ubas in sampay susunan na' kulit in meusiba' ne. ³⁸ Segwa' sebarang bagung alak et ubas in subali' isunu' dut bagung susunan gasi. ³⁹ Beke' kaya sinu, ba' nekeinum net alak neng ubas in meiregan ye nega bagung alak in, segwa' atu' t meiregan in, atin key sugiren ye na 'Menunga.'

Si Jesus Lebing Metaas dut Eldew et Kepeternan

(Mateo 12:1-8; Markus 2:23-28)

6 Sembatung Eldew et Kepeternan, ganang memegtetalib de Jesus dut uma, nememuringgu' menge' pepengenan ye et seng uheyen. Pinengurut dye beke' kinukut dye sebarang menge' elinseg lang in dut pegpanew dye. ² Indyari nemengingkut menge' pari' na' Pariseo dut kedye, kwan dye, Na' "Manu pememuringgu' kew tiban? Sungang atin dut Eldew et Kepeternan." ³ Siminambag si Jesus dut kedye kwan ye, "Diki myu be taku' nebatasa' pegdatek pinengurangan de Surutan Dabid tagna' beke' menge' iba ye, ba' enu binwat dye? ⁴ Diki taku' siminled si Surutan Dabid dut Pegpengempuan na' Benwa in, beke' diki be nemengaan dye et sinimaya' neng bengbang in, sampay menge' iba i Dabid pinemgeyan ye nega? Atin teup, menge' pari' lang mekedyari kekaan." ⁵ Indyari kwan i Jesus dut kedye, "Aku, ating Yegang et Taaw na' Gerar na lebing metaas dut Eldew et Kepeternan."

Sembatung Piley Negulinan

(Mateo 12:9-14; Markus 3:1-6)

⁶ Pegdatek sembatung Eldew et Kepeternan siminurung si Jesus dut pengempuan na' benwa et menge' taw' t Judio apang menuldu'. Indyari untin maya sembatung piley kewanan neng lengen ye. ⁷ Menge' pari' na' Pariseo beke' menge' menunuldu' et Keseraan megsisipi' lagi ki Jesus, angka supaya maya mesumbang dye pasal kenye. Angkansa ating eldew sinipian dye banar ba' menguru si Jesus dut ating Eldew et Kepeternan. ⁸ Segwa' pegsesewren ne i Jesus ba' enu pegpipikiren dye, indyari kwan ye dut maya piley lengen in, "Teyeg pegketbes peteyuma ke dut elepan et ginsa' t menge' taaw." Indyari timinyeg ne selus. ⁹ Indyari sinugid i Jesus dut kedye, kwan ye, "Tiban ingkuten ku kemyu, enu patut buwatan dut Eldew et Kepeternan, memuwat et menunga etawa memuwat et meraat, memawi' et biyag etawa mengusiba'?"

¹⁰ Indyari sinyekan i Jesus ginsan eset pelilibut ye in, pegketbes sinugid ye dut lelaki, kwan ye, "Iktanga' lengen mu." Indyari kintang i Jesus ne lengen ye. Na, pegketang ye megtuy ne negulinan. ¹¹ Segwa' susulu ga nemengiseg menge' pari' na' Pariseo beke' menge' menunuldu' et Keseraan, indyari nemegisun-isun dye ba' enu buwatan dye ki Jesus.

Sempulu' Duwang menge' Pepengenan i Jesus

(Mateo 10:1-4; Markus 3:13-19)

¹² Sembatung eldew timinungul si Jesus dut bukid. Ningsinggebi negpenelang ye dut Empu'. ¹³ Pegdatek keririkleman tiningkag ye kenyeng menge' pepengenan, pegketbes nemili' ya et sempulu' duwa supaya ngeranen ye et bibilinan dut kenye. ¹⁴ Indyari ating menge' pinemili' ye, ingaran dye, si Simon, ngingeranan ye et Pedro, si Andres neng tipused i Simon, de Jakob, Juan, Pelipe, Bartolome, ¹⁵ Mateo, Tomas, beke' si Jakob na' yegang i Alpeo, si Simon na pegtingkagan ye et Meketaaw. ¹⁶ si Judas na' yegang i Jakob, sampay si Judas Iskariote na' negdungdupang gasi.

Nenuldu' Sampay Negpenunga si Jesus

(Mateo 4:23-25)

¹⁷ Pegketbes nepekenapan si Jesus beke' menge' pepengenan neng mengengandel ye, indyari nepetaren dye dut kebelnekan. Sampir neng

menge' pepengenan ye esentin gasi, beke' kineldaman gasi menge' taw' t Judea, taw' t Jerusalem, sampay menge' taw' t dagat et bayan et Tiro beke' Sidon. ¹⁸ Na dye in nemenurung ki Jesus supaya kumingeg beke' petabang et kedyeng menge' resenanen, samat nemegbegbalig in neng nemegnunga. ¹⁹ Ginsa' t menge' taaw pemengutew dut ki Jesus, sabab maya basag megliwan teyeg dut kenye, angka ginsan dye pemegulinan.

Sebarang Meksanan beke' Sebarang Keingasi'

(Mateo 5:1-12)

²⁰ Indyari siminyek si Jesus dut kenyeng menge' pepengenan, kwan ye,

"Mesukud kew na menge' miskin sabab dimyu ating Pengmilikan et Empu'.

²¹ "Mesukud kew sebarang pemegurangan tiban atu' t dunya' sabab kemyu pebiyagan ba' leyd ne.

"Mesukud kew memegsiyak tiban sabab kemyu tumelengkak leyd ti'.

²² "Mesukud kew ba' kemyu pegreaten et sebaya' myu, pepeugad, peginlelewen beke' pegbenbersan kew et meyeya' sabab lang et pegandel myu dut Yegang et Taaw.

²³ "Sabab samat kwit ti' pineliyutan gasi et menge' kegunggurangan dye menge' tarus et Empu' tagna'. Angkansa meglami-lami kew dut eldew na' atin beke' megtiktindak kew et kesan, sabab kela' isubli dimyu dut langit.

²⁴ "Segwa' elula' myu ne menge' mentiri' sabab neterima myu ne lagi kesenangan myu.

²⁵ "Elula' myu ne sebarang pemegbiyagan tiban, sabab megderateng eldew na kemyu urapan leyd ti'. Elula' myu ne menge' memegtelingkak tiban, sabab kemyu rumupuk beke' sumiyak leyd ti'.

²⁶ "Elula' myu ne ba' ginsa' t taaw pemantug dimyu, sabab rendema' myu kwantin gasi pegbuwatan et menge' keupu' upuan et kedye neng pemantug dimyu dut menge' embut na menge' tarus."

Pegingin dut menge' Kebanta Myu

(Mateo 5:38-48; 7:12)

²⁷ "Temed sugiran ku kemyu menge' megkikingeg; Ingina' myu dimyung menge' kebanta, buwati' myu et menunga sebarang memegiseg dimyu. ²⁸ Inungana' myu sebarang pemenukna' dimyu, beke' ipenelangan myu dut Empu' sebarang pemengraat dimyu. ²⁹ Ba' maya menuntuk et sembelang rupa myu, ipetempara' gasi kenye sembel' in. Na ba' maya mengagew et repanan mu, pesari' lang misan sampay badyu' mu isien ye. ³⁰ Begeyi' myu sebarang memegteew dut dimyu, na ba' maya mengagew et menge' pusaka' myu kasi' myu ne pegisia' peuli'. ³¹ Buwata' myu dut sebaya' myu sebarang gaay myu buwatan et sebaya' myu dut dimyu.

³² "Segwa' ba' kesien mu lang sebarang memekgasi lang dut dimyu, enung ganti tegeyen mu? Misan menge' mekeselaan pegkesian dye sebarang memekgasi lang gasi dut kedye in. ³³ Beke' ba' atin lang buwatan mu et menunga sebarang menunga lang gasi dut dimu, enung pulus na metagey mu? Misan menge' mekeselaan kwantin gasi pegbuwatan dye. ³⁴ Megdemikian gasi ba' ipelimbasa myu lang sebarang pegsesewren myu na kebaya' dut dimu, enung pulus na metagey mu sentin? Misan gang menge' mekeselaan pepelimbasa dye sebaya' dye, sabab pegsesewren dye na maya mebayad kedye. ³⁵ Segwa' ingina' myu sebarang menge' kebanta myu. Buwati' myu dye et menunga beke' pelimbasi' myu dye misan ne pegsesewren myu na kaya lang mebayad dye dimyu. Sabab kela' pulus myu, beke' diki lang et atin, sampay gasi teupen na kemyu tantu banar na menge' yegang et Metaas Banar na' Empu'. Sabab Empu' meingsinen dut menge' taaw neng kaya medengdeng beke' dut menge' mekeselaan. ³⁶ Keilangan meingsinen kew, samat dimyung Ama' (Empu') neng meingensien."

Pegukumen menge' Sebaya'

(Mateo 7:1-5)

³⁷ "Kas kew' t pengukum et sebaya' myu, supaya diki kew gasi meukuman et Empu'. Kas kew' t pengdusa, supaya diki kew gasi dusaen. Empuna' myu sebaya' myu supaya empunen kew gasi et Empu'. ³⁸ Meggey kew beke' supaya kemyu gasi mebegeyan. Menungang penggantang, pereten, yegyegen sampay tumudud ne dut gegentangan seked mepursan ne dut elepan myu. Sabab penggantang neng ginantang myu kwantin gasi penggantang igantang dimyu et Empu'."

³⁹ Indyari negtuturan et itueng beleybey, kwan ye, "Mekedyari taku' na sembatung beleg mengdundun et sembatung beleg gasi? Diki be ginsan dye in mererabu' dut kinelian? ⁴⁰ Sembatung pegiskul diki lang lumbi dut kenyeng menunuldu', segwa' sebarang tinulduan banar sumali' sali' ne gasi dut kenyeng menunuldu'."

⁴¹ “Manu pegsiyekan mu puling dut mata ’ t tipused mu? Segwa ’ kaya mekebiri ’ mu batang neng nekepuling dut mata mu? ⁴² Enu kwan tiban mesugid mu dut tipused mu, kwanen mu, ‘Tipused, ugaren ku puling dut mata mu,’ segwa ’ dimu kayangga neugad mu batang neng nekepuling dut mata mu? Ikew na ’ pele ’ lalul, ugara ’ mena puling dut mata mu supaya menunga penyek mu mengugad et puling dut mata ’ t tipused mu.”

Bua ’ et Sembatung Puu ’ t Kayu
(Mateo 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ “Kaya menungang kayu indyari mua ’ et diki menungang bua ’, eta-wa meyaat neng kayu indyari mua ’ et menunga. ⁴⁴ Sabab menge ’ kayu mekekilala dut kedyeng menge ’ bua ’. Angkan kityu diki tyu memua ’ et bua ’ dut menge ’ kesuksukan, eta-wa dut menge ’ keserenitan. ⁴⁵ Angkan-sa menge ’ menunungang taaw buwat dye menununga gasi, sabab menunga pusu ’ dye, segwa ’ sebarang menge ’ mereraat neng menge ’ taaw mereraat gasi keradya dye, sabab pusu ’ dye mereraat. Sabab sebarang ibres et baba ’ dye atin dut pusu ’ dye nega pegmewanan.”

Mekesewd beke ’ Merupang na ’ Mememaal et Benwa
(Mateo 7:24-27)

⁴⁶ “Manu pegbetangan myu aku et Begerar, segwa ’ kaya pegbuwatan myu sebarang menge ’ pinegberes ku in? ⁴⁷ Na, pegsusugiren ku dimyu ba ’ enu patus et sebarang memegsurung daken in supaya mengingeg et beres ku, pegketbes buwatan ye atin. ⁴⁸ Patus ye samat negpetiyeg et benwa, negkali et merarem dut batu pegketbes pinetiyeg ye dun usuk ye. Pegdatek liyud, linyuran benwa ye et mebasag, segwa ’ kaya riminyeg sabab mepangger pengusuk ye. ⁴⁹ Segwa ’ ating sembatu neng mekingeg et beres ku segwa ’ kaya pegbuwatan ye, patus ye samat lelaki na ’ negbenwa segwa ’ inusukan ye dut egis-egisen, na senu ga pangger ye. Pegdatek linyuran benwa ye, neglahyun lang negba ’ seked-seked ginsan in nerumbak.”

Negulinan si Jesus et Uripen et Kapita ’ t menge ’ Sundalu et Roma
(Mateo 8:5-13)

⁷ Ganang netbes i Jesus ne ginsa ’ t tuturan ye neng pemegkiking-gen et menge ’ taaw in, neglahyun ne si Jesus dut lungsud et Kapernaum. ² Indyari negteka ’ duntin sembatung uripen et kapita ’ t sundalu et Roma pegkesian ye banar itueng uripen na pegsesekitan na peglelpusen ne. ³ Ganang nebaran et kapita ’ t sundalu pasal ki Jesus, dinaak ye menge ’ megurang et menge ’ taw ’ t Judio supaya megsugid ki Jesus ipesurung apang menabang dut kenyeng uripen. ⁴ Ganang diminateng dye ne dut ki Jesus, negpeingasi ’ dye banar, kwan dye, “Ating taaw patut gasi kineradya ye. Angkansa misan tebangan mu ya. ⁵ Sabab melingew si Kapitan dut kityung bangsa, beke ’ ya nega gasi negpebaal et benwa na ’ pegempuan.”

⁶ Angkansa si Jesus naya ’ ne lang. Pagka ’ mekabi ’ dye ne dut benwa, pinesusup i Kapitan ne si Jesus dut pireng menge ’ bila ’ ye supaya megsugid. Na samat kwantin pemilin ye, “Gerar, kas net peluug, sabab diki teupen na kesirung kew dut sapew ku. ⁷ Angkan kaya aku nepekabi ’ dimu sabab nerim ku na diki aku teupen na tumeyuma dimu. Segwa ’ mengarap ku ne misan bebresen mu lang ipebibit mu uripen ku megulinan ne. ⁸ Sabab aku itue maya metaas dut daken, megdemikian aku maya gasi pegsesekupan ku na menge ’ kesundeluan. Ba ’ daaken ku sembatu ’ Manew ke! ’ ya mepanew. Dut iba gasi kwanen ku, ‘Ani! ke!’ ya pepebabi ’. Ba ’ sugiran ku daken neng uripen, ‘Buwata ’ itue!’ atin gasi pegbuwatan ye.”

⁹ Ganang nekingeg itue i Jesus, nelilu ’ ya banar. Indyari liminingew ya dut kineldaman neng megseselundung kenye, kwan ye, “Misan menge ’ taw ’ t Israel kayangga pe ’ nekebiri ’ ku samat kwantin dekla ’ t pegandel.” ¹⁰ Indyari menge ’ kelelekan neng menge ’ tinahag in negpeuli ’ ne dut benwa, segwa ’ pegdateng dye duntin uripen in negulinan ne.

Binyag i Jesus Yegang et Balu

¹¹ Pegketbes et itue, siminurung si Jesus dut lungsud na pegngeranen et Nain. Indyari menge ’ pepengeran ye beke ’ menge ’ kineldaman nememaya ’ ne kenye. ¹² Ganang mekabi ’ ne dut lelelgewan et lungsud na atin, maya sembatung patey pegpepsanen set rarung surung peliwan dut lelelbengan. Na atin bugtung na ’ lelaki yegang et nebeluan. Mekan-sang menge ’ taaw teyeg dut lungsud na ’ atin nengiba kenye. ¹³ Pegkebiri ’ i Jesus dut indu ’ et natey in, nekeingasi ’ dut kenye, kwan ye, “Kas net siyak.” ¹⁴ Pegketbes pinekebian ye rarung in, ampa ’ ye ne kinutew, indyari nepetaren ne menge ’ megpepsan et rarung in. “Subur, pegbangun ne!” kwan i Jesus. ¹⁵ Indyari negbiyag peuli ’ ating natey beke ’ narung ne ya, pegketbes mekbres ne. Indyari dinundun ne i Jesus dut indu ’ ye.

¹⁶ Pagka ’ samat kwantin ne, ginsan dye nemenakut ne beke ’ nemegbantug ne dut Empu ’, kwan dye, “Maya tiban atu ’ t pinegketngaan tyu na metaas na ’ tarus, natu ’ Empu ’ supaya menabang kityu et menge ’ taaw ye.” ¹⁷ Itueng abar pasal ki Jesus nebuar dut ginsa ’ t Judea sampay dut pelilibut na ’ menge ’ lungsud.

Menge ’ Pepengeran i Juan neng Mememewtismu Sumurung ki Jesus
(Mateo 11:2-19)

¹⁸ Negtuturan menge ’ pepengeran i Juan neng Mememewtismu dut kenye pasal neng menge ’ neinabu et ating masa. ¹⁹ Indyari duwa dye pinetingsag i Juan supaya daaken ye sumurung ki Jesus apang mengingekut na, kwanen dye, “Ikew ne be na ating tineked na megderateng, eta-wa tumagey kay nega dut iba.” ²⁰ Ganang nemengdateng ne menge ’ kelelekan dut ki Jesus, kwan dye, “Si Juan neng Mememewtismu negdaak damen atu ’ t dimu supaya mengingekut dimu na ba ’ ikew ne be itueng pegtetegeyen kay na dumateng, eta-wa subali ’ tumagey et iba?”

²¹ Nekeuna ti ’ mekansang neng menge ’ reresanen pinegulinan i Jesus, menge ’ indeginis neng menge ’ reresanen beke ’ menge ’ pepeliyutan et menge ’ mereraat neng diwata, sampay menge ’ beleg nemekebiri ’.

²² Angkansa sinugid i Jesus dut menge ’ pinengdaak in, kwan ye, “Na, peuli ’ kew ne, isugira ’ myu ki Juan sebarang nebiri ’ beke ’ nekingeg myu ‘Menge ’ beleg nemekebiri ’, menge ’ pangkul nemekepanew, sebarang tegeldew-eldew nemegulinan, menge ’ lepak nemekekingeg, menge ’ patey nemegbiyag peuli ’, beke ’ Menungang Abar pineabar dut menge ’ miskin.’ ²³ Mesukud sebarang menge ’ taaw na diki duwa-duwa daken.”

²⁴ Ganang nemengugad ne menge ’ dinaak i Juan in, negberes si Jesus, kwan ye dut kineldaman pasal ki Juan, “Enu pegliwanen myu supaya birinen dut kelnangan? Sembatung rebung pegyegyegey et deres? ²⁵ Na ba ’ lein lang, enu pegliwanen myu supaya birinen? Sembatung taaw na menungang pekayan? Dein lang, sabab merga ’ neng menge ’ pinekayan beke ’ mesanang pengebiyagan ye, dye in dut benwa lang et menge ’ mentiri ’. ²⁶ Segwa ’ enu pegliwanen myu supaya birinen? Sembatung tarus et Empu ’? Neksugat banar, sabab sugiran ku kemyu, luwas nega dut tarus et Empu ’. ²⁷ Netuman ne Kesuratan pasal kenye na pegsugiren; ‘Daaken ku daken neng tetehagen muna dut dimu, na ya memanyap et bebyaan dut unaan mu.’

²⁸ “Sugiran ku kemyu, dut ginsan neng menge ’ pinegyegang et menge ’ kelilibunan, kaya-kaya lang lumbi dut ki Juan. Segwa ’ sebarang isek-isek dut pengmilikan et Empu ’ lumbi nega dut kenye.”

²⁹ Pagka ’ nekingeg ne et ginsa ’ t menge ’ taaw sampay menge ’ menu-nukut et menge ’ buwis in bebresen i Jesus, sabab dye in nebewtismuan gasi i Juan, nesulutan dye banar na metigna ’ arat et Empu ’. ³⁰ Segwa ’ menge ’ pari ’ na ’ Pariseo beke ’ menge ’ menunuldu ’ et Keseraan i Moises sabab minendian dye gaay et Empu ’ pasal kedye. Diki dye nepebewtismu dut ki Juan.

³¹ Indyari, pelembus si Jesus et beres ye, kwan ye, “Enu pesiringan ku itueng menge ’ pengkata ’ t menge ’ taaw na ’ itue? Enu sali ’ dye? ³² Sama dye lang et menge ’ keyengyegangan na memegarung dut pegelnen-ellen na pemeningkag-ningkag dut kesebayaan dye,

‘Binesalan kay ne kemyu, segwa ’ kaya lang timinarek kew. Pegnguynguyan kay ne damen et siyak, segwa ’ dimyu memegkesit kew ga.’

³³ “Sabab natu ’ si Juan neng mememewtismu, na ya megpupuaa sampay kaya ne nenginum et kekelangu, segwa ’ pegtendesen myu ga ye et ‘Pegselan et mereraat.’ ³⁴ Indyari natu ’ gasi aku neng Yegang et Taaw ’, pangaan beke ’ penguinum, segwa ’ pegbersen, ‘Atu ’ ne si Mereren beke ’ si Meininumen, bi ’ bila ’ et menge ’ menunukut et buwis beke ’ menge ’ mekeselaan!’ ³⁵ Segwa ’ kesesewran et Empu ’ mekebiri ’ dut menge ’ menungang kebiyagan et kenyeng mengengandel pinesebaran et kenyeng menge ’ keyegangan.”

Binalung et Bebengluen et Sembatung Mekeselaan na ’ Libun si Jesus

³⁶ Dinangin et sembatung pari ’ na ’ Pariseo si Jesus na dut kedye mengaan, angkansa siminurung ya dut benwa ’ t Pariseo ampa ’ ne nampang dut lemisaan. ³⁷ Ganang nesewran et sembatung libun neng meppengebiyagan dut keselaan na si Jesus dut benwa et pari ’ na ’ Pariseo, sinurungan ye ya duntin beke ’ nibit et merga ’ neng bebengluen na ’ pesusunu ’ et katsa ’ na ’ alabastro. ³⁸ Indyari nepekabi ’ ya dut titikaran i Jesus segwa ’ megsisiyak lang, indyari tinuruan et luha ’ ye tiked i Jesus. Indyari kinuskusan ye et buek ye pegketbes inimbuan ye beke ’ binuakan ye et bebengluen. ³⁹ Pegkebiri ’ et Pariseo neng nengdangin kenye in nekebiri ’ et itue, kwa ’ t pikir ye, “Ba ’ tantu itueng taaw sembatung tarus et Empu ’, mekedarying mesewran ye ba ’ sinu pengutew kenye in beke ’ mesewran ye ba ’ enung pegkelibun ye, na ya sembatung mekeselaan.”

⁴⁰ Indyari sinugid i Jesus, kwan ye, “Simon, maya lang sugiren ku dimu.” “Sugiri ’ ku, Begerar,” kwan i Simon selus. ⁴¹ Itueng tuturan sinugid

† YEGANG ET TAAW - *ibang ngaran usalen i Jesus pasal diri’ ye. Lukas 5:24.*

i Yesus kenye, kwan ye, “Maya duwang ketawan nengutang dut sembatung pepeutang. Sembatu in neutang ye limang gatus, sembatu in neutang limangpulu lang.”⁴² Ganang diki dye ne kebaya, sali dye duwa pinetawad dut utang dye, na tiban, sinu kedye megmerga et banar dut negpeutang in?”

⁴³Indyari siminambag si Simon, kwan ye, “Merali, dut pikir ku lang, ating nekeutang et kela na pinetawad in.” Kwan i Yesus, “Sugat ukuman mu in.”

⁴⁴Indyari tineyuma i Yesus libun in, kwan ye dut ki Simon, “Kerangan ku samat itueng libun tu, sabab siminled ku t benwa mu misan danum kaya lang negey ke supaya ibasa ku t tiked ku samat inarat tyu. Segwa et itueng libun nepenyu ye tiked ku t luha ye pegketbes kinuskusan ye et buek ye.”⁴⁵Kaya mu aku inimbuan samat inarat tyu, segwa itueng libun tihad nega dut pegseled ye et benwa kaya taren imbu ye dut tiked ku.⁴⁶Megdemikian gasi kaya lang binalung mu ulu ku et lana samat inarat tyu, segwa kenye ga binuakan ye t bebengluen tiked ku.⁴⁷Angkansa isugid ku dimyu, menge keselaan ye minaaap ne, angkansa kela pegmerga. Temed sebarang minaaap et isek-isek, atin isek-isek gasi pegmerga ye.”

⁴⁸Indyari kwan i Yesus dut libun in, “Menge keselaan mu pinemaap ne.”⁴⁹Indyari menge iba yeng pemegaan in nemegsiingkut-ingkutan dye kwan dye. “Sinu takung taaw itue e, misan menge keselaan mekemaap ye?”⁵⁰Indyari kwan i Yesus dut libun in, “Dimung pengandel, atin nemuwas dimu. Na pegnunga-nunga et panew mu.”

Menge Kelilibunan neng Siminuku dut ki Yesus

Pegketbes et itue siminurung si Yesus dut lungsud sampay negpe-
8 latun-latun dut menge kebenbenwanan na pepeabar et Menungang Abar pasal et pegmilik et Empu. Pebebaya nega kenye ng sempulu duwang pepengaran in.²Megdemikian nememaya menge kelilibunan neng pinegulinan ye et begbalig dye sampay indeginis neng menge resenanen dye. Sembatu ne si Maria, pegngeranen gasi et Magdalena, dut kenye nepeliwan pitung mereraat neng diwata,³beke si Juana esawa i Kusa, na pepengendelan i Gobernador Herodes, beke si Susana sampay mekansang nega iba. Itueng kelilibunan memegtabang dye teyeg dut kedyeng kineredyanan kire Yesus.

Beleybey pasal dut Menenabug (Mateo 13:1-9; Markus 4:1-9)

⁴Pagka mekansang ne menge taaw netimung pesusurung dut ki Yesus teyeg dye dut leing-leing menge lungsud, tinuturanan ye dye et itueng beleybey.⁵Kwan ye, “Sembatung mengunguma siminurung dut uma ye supaya menabug. Ganang pegsabug ye ne pungu ye iba in, nerebsakan ye dut dalam sampay liminanut. Na itue nebiyaan et bekurkur indyari kinaan ye.”⁶Iba gasing pungu in nerebuan ye dut kebebuetan, ganang timinuhu ne, nemengrep ne sabab kaya mekenemugan.⁷Ibang pungu in nerabu dut tegeilemunen tagna kiminansang menge ilemunen atin ne nenglemes et luluwaken.⁸Segwa maya iba nerabu dut menungang lugta. Timinuhu seked-seked nua et kesenggatus, lumbi dut pungu na nesasad.” Ganang nebres i Yesus ne itue, negsugid et mebasag, kwan ye, “Sebarang maya telinga ikingeg, kumingeg. Maya telin-ga myu, diki be! Angkansa kingga myu et menunga.”

Tudyu et Ating Beleybey (Mateo 13:10-17; Markus 4:10-12)

⁹Nengingkut menge pepengaran i Yesus, kwan dye, “Enu ingin bersen et beleybey na itue?”¹⁰Indyari kwan i Yesus, “Ipebebegy ne dut dimya kesesewran pasal et menge tagu ba pesalan nega dut pegmilik et Empu, segwa dut iba pegbersen ku lang kedye et pebeleybey supaya;

‘Misan ne sumyek dye,
segwa diki dye kebiri
beke misan ne kumingeg dye,
segwa diki dye meretian.’”

Pinereti i Yesus Ating Beleybey et Menenabug (Mateo 13:18-23; Markus 4:13-20)

¹¹“Na itue ingin bersen et beleybey: ating pungu, atin ne bebresen et Empu.”¹²Sebarang nerabu dut dalam, atin ne dye na nemekekingeg, pegketbes diminatang si Seytan inugad bebresen dut seled pusu dye supaya diki dye keandal apang mebawi.¹³Sebarang neregad dut kebebuetan atin ne dye menge memegene selus et pegterima pegkekingeg dye lang et beres et Empu, segwa kaya nekerarem gamut dye. Nemen-gandel sementara, segwa pegdatek et maya sulay, nelipatan dye ne.¹⁴Sebarang nerebuan ye dut ilamun, atin ne dye nemekekingeg et be-

bresen et Empu, temed neraag dye et menge ginis neng pegpipikiren, beke kementirian, sampay siminangka et biyag, angkansa kaya nengnunga.¹⁵Sebarang nerebuan ye dut menungang lugta, atin ne dye nemekekingeg et beres et Empu, ipesled ne dye, na maya dye menunga beke metigna neng pusu, pegsandal dye seked memua dye et menunga.”

Sisiluan dut Timbew et Semberikaran (Markus 4:21-25)

¹⁶“Kaya taaw pegsilu ye et sembatung saleng, pegketbes sekluban ye et siburan, etawa dut sirib et igaan. Erapun iratun ye dut semberikaran supaya sebarang mengungumbaley kebiri et binyar ye.”¹⁷Megdemikian kaya megtagu na, diki nebuar. Sampay kaya lang tinagu na diki mesewran etawa mebibit nega dut keheyangan.¹⁸Angkansa inungana myu dimyung pengingeg, sabab sebarang maya neretian ye, begeyan nega et Empu. Beke sebarang kaya, ugaran nega gasi, sampay erim ye t kenye in, isien nega eset kenye in.”

Indu beke menge Ketipusdan i Yesus (Mateo 12:46-50; Markus 3:31-35)

¹⁹Na, nemengduntin ki Yesus kenye ng indu beke menge ketipusdan ye, segwa diki dye kepekabi sabab et kineldama t menge taaw.²⁰Indyari maya negsugid kenye, kwan ye, “Indu, beke menge ketipusdan mu dut liwan. Ingin dye mekipegkita rimu.”²¹Sinambag i Yesus, kwan ye, “Sebarang megkingeg beke megtuman et beres et Empu atin dye in siringan menge indu beke ketipusdan ku.”

Pinelinew i Yesus Ating Begyu (Mateo 8:23-27; Markus 4:35-41)

²²Sembatung eldew kwan i Yesus dut menge pepengaran ye, “Dumipag tyu dut sembelang dagat.” Indyari siminakat dye ne dut gubang ampa dye ne timinulak.²³Ganang meglelayang dye ne, nekeiga si Yesus. Kaya enu-enu atin mene ingga dye diminatang ne ribut, na nebehanan net dagat gubang dye angkan dye tiban mekedaryang meriwar ne.

²⁴Indyari kinebiyan net menge pepengaran ye pegketbes tiniyag ye si Yesus, kwan dye, “Menunuldu, Menunuldu, metgeb tyu ne!”

Indyari negbangun si Yesus. Pegketbes binulag ye deres beke pema neng menge gumbang, negdingat bulag ye megtuy timingew begyu sampay limininew.²⁵“Kaya taku pegandel myu?” binres ye kenye ng menge pepengaran. Bibit merali et takut beke pengliu kedye gin-san. Nemegsiingkut-ingkutan dye kwan dye, “Sinu taku itue e? Misan deres beke dagat megibut et bulag ye?”

Pinegulinan Ating Negbegbalig neng Lelaki (Mateo 8:28-34; Markus 5:1-20)

²⁶Indyari neglenlahyun layag dye surung dut lungsud et Geraseno, dut entek et Galilea.²⁷Pegdunggu dye nineug si Yesus dut deplaka t dagat. Na maya siminusup kenye sembatung begbalig teyeg et kebenbenwanan dun. Nekwit ne atin kaya ne pegbadyu beke kaya ne dut benwa peglegdangan ye, segwa daran in dut lelebengan ne pegagaan ye.²⁸Pegkebiri ye ki Yesus, giminerwak ampa ne nepekleb dut titikaran ye. Pegketbes giminerwak et mebasag, kwan ye, “Enu adyat mu daken, Yesus, Yegang et Ketaas-taasan na Empu? Engaten ku teyen dimu asi-asi. Kasi ku pegpeiyuti!”²⁹Angkansa dinaak i Yesus meraat neng diwata na lumiwan dut lelaki, sabab nekwit-kwit ne pegtagna et pegbeg-balig ye. Beke misan tungguan beke sigta t rantay et besi, mekepug-ta ye nega sampay pegbiten ya et meraat neng diwata dut kelnangan.

³⁰Indyari iningkut i Yesus, kwan ye, “Enu ingaran mu?” Siminambag gasi dut kenye, kwan ye, “Ingaran ku si Ribu.” Sabab mekeldam neng menge mereraat neng diwata siminled dut kenye.³¹Daran atin menge mereraat neng diwata negpeasi asi na endey dye ipetepap dut kereraman na kaya seskeran, dut Narka.

³²Indyari dut lugta na atin maya banan et menge biyek na pemenginaan dut iged-iged et bulud. Inangat et menge mereraat ki Yesus na ipesled dye ne lang dut menge biyek ti. Indyari tinugutan ye ne dye.³³Indyari nemengliwan menge mereraat neng diwata ampa dye ne siminled dut menge biyek. Nemengdarak pesedsad menge biyek surung dut mepengpang nenestarus dut dagat seked nelelmes dye ginsan.

³⁴Ganang nebiri et menge mengingipat kwantin ne neinabu, nemengdarak dye pesurung dut lungsud na atin sampay dut menge kebenbenwanan supaya ipesewd ba enu neinabu.³⁵Indyari nemengliwan menge taaw supaya birinen ba enu neinabu. Pegdateng dye dut ki Yesus nebiri dye begbalig mena ti neng taaw megarung ne dut titikaran i Yesus, maya ne badyu ye sampay menunga ne nakem ye. Segwa tinekutan dye key.

³⁶ Mendyari tinuturanan dye et sebarang menge' nekesaksi' in ba' enukwan pinegulinan i Jesus taaw neng begbalig in. ³⁷ Pegketbes et atin ginsa 't menge' taaw et ating lungsud et Geraseno negpeasi' asi' banar ki Jesus na ba' mekedyari mugad ne sabab nesled dye banar et takut. Angkansa siminakat ne ya dut gubang apang tumireng ne kedye. ³⁸ Ating taaw negulinan et pegbegbalig ye meingin teyen na maya' ne ki Jesus, segwa' kwan i Jesus kenye, ³⁹ "Muli' ke ne lang dut benwa mu, ituturana' kedye ba' enung dekla' t binwat et Empu' dimu." Indyari nuli' ne kenye pegdateng ye dun tinuturan ye ne dut menge' taaw et lungsud na atin na ba' enung deklang ginis binwat i Jesus dut kenye.

Patey na' Yegang i Jairo Binyag Peuli', beke' Tegesakit Libun neng Pine-nunga i Jesus

(Mateo 9:18-26; Markus 5:21-43)

⁴⁰ Ganang nekepeuli' ne gasi si Jesus dut dipag et dagat, kineldaman timinerima kenye, sabab ginsan dye megtegete kenye. ⁴¹ Nepekabi' kenye sembatung pepengendelan et pengempuan na' benwa, ingaran ye si Jairo. Negpekleb dut titikaran i Jesus beke' negpeingasi' na maya' me-na kenye dut benwa. ⁴² Sabab meinglew banar kesembatu-sembatung yegang ye na' libun, na megumur pe' et sempulu' duwa.

Segwa' sasat si Jesus dut dalan pesurung ki Jairo, mekerumpiet ne lagi et menge' taaw. ⁴³ Segwa' pebebaya' dun sembatung libun na pegliwanan et dugu' seled sempulu' duwang teun ne kwit ye, temed kaya sinung mengunguru mekepenunga kenye. ⁴⁴ Indyari nepekabi' dut lilikuran ampa' ye ne kinutew seseyuran et badyu' i Jesus, indyari megutuy timingew pegdudugu' ye. ⁴⁵ "Sinu kimumutew daken?" kwan i Jesus.

Segwa' kaya sinu nekaku' megsugid, angkan si Pedro kenye neres, kwan ye, "Menunuldu', mekeldam landu' menge' taaw megrurumpiet dimyu."

⁴⁶ Segwa' siminambag si Jesus, kwan ye, "Maya kumintew daken, sabab neresanan ku na maya keseg liminiwan dut daken." ⁴⁷ Pegka' nerim-erim et libun na diki metagu' ba' enu binwat ye. Angkansa nepekleb dut titikaran i Jesus na megegerger ne. Sinugid ye dut menge' elepa' t menge' taaw ba' manu kinutew ye si Jesus beke' ba' enukwan ya negulinan megutuy.

⁴⁸ Indyari kwan ye dut libun, "Yegang, pinegulinan ke et dimung pegandel. Na pegnunga-nunga lang."

Abar Teyeg Benwa i Jairo

⁴⁹ Sasat megbebres nega si Jesus maya sembatu nepekabi' kenye ma-wa' ye dut benwa i Jairo neng sembatung pepengendelan et pengempuan na' benwa, indyari negsugid atin dinaak ki Jairo, kwan ye, "Yegang mu patey ne, kasi' ne pegsesewa' Menunuldu' in." ⁵⁰ Pegkekingeg i Jesus et itue, kwan ye dut ki Jairo, "Kas takut, mengandel ke lang. Yegang mu in megulinan."

⁵¹ Pegdateng dye dut benwa i Jairo, kaya sinu tinugutan i Jesus na sumled selyu lang si Pedro, si Juan, beke' si Jakob, beke' ama' beke' in-du' et yengyegang lang in. ⁵² Meglalam net megsiyak ne menge' ginsa' t taaw duntin. Segwa' kwan i Jesus kedye, "Kas kew' t siyak, diki patey ating yengyegang, segwa' megelek lang." ⁵³ Pinegketkesitan et menge' taaw si Jesus, sabab sewd dye patey ne yengyegang. ⁵⁴ Segwa' kimpetan i Jesus keremut ye, kwan ye, "Yegang, pegbangun ne!" ⁵⁵ Indyari neg-peuli' nakem ye, pegketbes negbangun. Nengdaak si Jesus na begeyan megutuy et pegkaan. ⁵⁶ Neme-glili' menge' kegunngurangan et yengyegang, segwa' negpeasi' asi' banar si Jesus na dyangan isugid ba' enu neinabu.

Dinaak i Jesus Ating Sempulu' Duwang Pepengeneran

(Mateo 10:5-15; Markus 6:7-13)

9 Pegka' pinetingkag ne i Jesus sempulu' duwang pepengeneran in, pinengbegeyan ye ne dye et basag beke' kepetan na' megpeugad et menge' mereraat neng diwata na diki sesali' sampay megpe-nunga et ginis neng menge' reresanan. ² Dinaak i Jesus dye supaya gasi megpabar et Menungang Abar pasal et pengmilikan et Empu', beke' gasi megpenunga et menge' mesesakit. ³ Kwan ye dut didye, "Kas kew' t bibit et misan enu dut pepenewan myu, samat tutungkid, sutsuput, lutu', pirak etawa repanan. ⁴ Segwa' ba' embeng benwa na meretengan myu, lumegdeng kew duntin seked ugaran myu lungsud na' atin. ⁵ Na ba' maya sembatung lungsud supama tumerima menge' taaw dimyu, tumireng kew ne et lungsud na' atin itultuga' myu tehuk dut tiked myu, supaya pesebenaran na dye megsesagka' beke' kaya pearap dut Empu'." ⁶ Indyari nememanew dye ne. Pegdateng dye dut menge' kebenaranwan sampay negpelatun-latun dye duntin. Pepeabar dye Menungang Abar beke' negpenunga et menge' mesesakit ba' tumka' dut misan embeng pepenewan dye.

Neputkan ne et Ulu si Juan neng Memewtismu

(Mateo 14:1-12; Markus 6:14-29)

⁷ Na nekesewd si Herodes neng Gobernador et ginsan ba' enu neina-bu. Indyari negsusa ne pikiran ye sabab pasal i Jesus, ba' iba pesugiren si Juan kunu' negbiyag ne peuli'. ⁸ Segwa' ba' iba gasi megsugid si Elias kunu' nepebiri', kwan gasi et menge' iba kalu' tagna' neng tarus neg-biyag peuli'. ⁹ Segwa' negberes si Herodes kwan ye, "Si Juan be, pineputkan ku net ulu. Segwa' sinu itueng mekehebaran?" Angkansa gay i Herodes banar na mekita ye si Jesus.

Limang Ribu Pinekaan i Jesus

(Mateo 14:13-21; Markus 6:30-44; Juan 6:1-14)

¹⁰ Ganang nemekepeuli' ne menge' pepengeneran i Jesus, tinuturan dye ginsan ki Jesus ba' enu pinemuwat dye. Angkansa, pinebaya' i Jesus ne didye lang pesurung dut sembatung lungsud ingaran ye Betsaida. ¹¹ Segwa' nesewran itue et menge' taaw, angkansa nepesunud dye dut kenye. Pegdateng et menge' taaw duntin, tinerima de Jesus et menun-ga. Indyari tinuturanan ye dye pasal et pengmilikan et Empu', beke' pi-negulinan ye sebarang maya reresanan.

¹² Pegka' megsesdep ne eldew, sempulu' duwang pepengeneran in nepekabi' ki Jesus, kwan dye, "Ipeugara' myu ne menge' taaw in supaya keruntin dye dut menge' kebenaranwan eset pelilibut in, supaya ketul-dye et menge' pegkaan beke' meigaan. Sabab tiban itue e atu' tyu' t kelnangan." ¹³ Segwa' kwan i Jesus, "Begeyi' myu dye et pegkaan." Siminambag dye, "Maya atue e segwa' lilimang bengbang beke' duruwang betuen neng sera'. Kekaan taku' itueng kansang et taaw tu' Selyu ba' ingin mu, mengelen kay et pekanan." ¹⁴ Ating masa maya limang ribung kelekian. Neksugid si Jesus dut kenyeng menge' pepengeneran, kwan ye, "Iperunga' myu dye et teglimangpulu' limangpulu'." ¹⁵ Indyari pina-rung ne et menge' pepengeneran i Jesus menge' taaw, samat sinugid kedye i Jesus in. ¹⁶ Insi' i Jesus limang bengbang in, beke' duwang betu-en na' sera' in. Indyari timiningara' dut langit ampa' ne negpeselamat. Pegketbes, pinegtektahak ye ne menge' bengbang beke' sera' in. Indyari binggey ye itue dut menge' pepengeneran ye supaya ipenupa' dut menge' taaw. ¹⁷ Nemekekaan ginsan seked binyagan. Pegketbes tiniming et menge' pepengeneran eped in, seked nemekebaha dye nega et sempu-lu' duwang tabig.

Pegpebunayag i Pedro pasal ki Jesus

(Mateo 16:13-19; Markus 8:27-29)

¹⁸ Sembatung eldew si Jesus negpenalang dut Empu' ating masa, diri ye, iba ye menge' pepengeneran ye. Pegketbes nengingkut si Jesus kedye kwan ye, "Sinu kunu' aku kwan et kineldaman?" ¹⁹ Siminambag dye, kwan' t iba, "Ikew kunu' si Juan neng Memewtismu. Iba, kwan dye, si Elias. Beke' maya gasi iba pegsugid na ikew tu' sembatung tarus tagna' na negbiyag peuli'." ²⁰ "Segwa' ingkuten ku kemyu pasal daken, sinu aku?" kwan' t ingkut i Jesus. Indyari siminambag si Pedro, kwan ye, "Kri-sto et Empu', pinili' et Empu' na mememegbeg."

Ipinebunayag i Jesus Kenyeng Kepeteyan

(Mateo 16:20-28; Markus 8:30-9:1)

²¹ Indyari negpeamay-amay si Jesus na dyangan isugid itue dut misan sinu. ²² Kwan ye, "Aku itueng Yegang et Taaw kelabay et ginis neng ketiksaan, sampay reaten nega et menge' megurang, beke' metaas neng menge' pari', beke' menge' menunuldu' et Keseraan, sampay imeteyen nega ya. Segwa' pegdatek iketlung eldew, megbiyag peuli'."

²³ Indyari sinugid i Jesus dut ginsan; "Na ba' sinu meingin mibut daken, subali' lipatan ye pasal kenyeng bilug, pesanen ye kenyeng krus, ingin bersen sumandal et keliyutan misan dut kemeteyan, peldew-peldew indyari mibut daken. ²⁴ Segwa' ba' sinu megmarga' bilug ye, atin meilangan. Temed ba' sinu meilangan et biyag ye sabab lang et daken, atin muli' nega kenye biyag ye dut langit. ²⁵ Enu kepulauan ye sentin ba' sembatung taaw mekeptan ye gana' ginsa' t lungsud, segwa' diri ye meruntit kesusaan? ²⁶ Na ba' aku sampay bebresen ku mendinan menge' taaw et sinu-sinu, megdemikian dye mendinan gasi ya et Yegang et Taaw dut pegatu' ye peuli'. Na derateng atin Yegang et Taaw dun et ketaasan ye beke' ketaasan et Ama' beke' dut metigna' neng menge' dere-akan et Empu'. ²⁷ Katew, sugiran ku kemyu, indani' myu, maya atue tiban na diki matey seked ingga nebiri' dye Pegmilik et Empu'."

Pegpinda et Dagbes i Jesus

(Mateo 17:1-8; Markus 9:2-8)

²⁸ Maya ne walung eldew tihad et pegberes i Jesus et itue, pinebaya' ye de Pedro, si Juan beke' si Jakob. Timinungul dye dut bukid. Si Jesus

megpenelang dut Empu'.²⁹ Ganang megpenelangan ya ne, negpinda dagbes et rupa i Jesus, badyu' ye kwantin key et seru et eldew in.³⁰ Pegseyek dye, nebiri' dye duwang taaw kelelekian neng natey ne tagna', si Moises beke' si Elias.³¹ Neperatew kedyeng menge' bilug memegkidye-kidyep, beke' pememisara ki Jesus. Pegsugirep dye pasal et ketumanan et paru ki Jesus et Empu' na diki ne mekwit meinabu ne dut lungsud et Jerusalem.

³² Mememegiga' ne teyen banar de Pedro sampay menge' iba ye, segwa' nemekektiyag et mebarad beke' nebiri' dye si Jesus beke' duwang menge' kelelekian na megtitiyag na memegseru menge' bilug dye.

³³ Ganang memegtitireng ne menge' kelelekian in, negberes si Pedro, kwan ye, "Menunuldu', menunga lengku ba' atu' kay lang mena. Ba' gayen mu, memaal kay et telung tetetuan, sembatu dimu, ki Moises sembatu, beke' ki Elias sembatu." Nebres ye lang atin sabab kaya hemen-hemen ye.³⁴ Sasat megbebres nega si Pedro, diminateng mekapal na' kunem, beke' neselikupan dye ginsan. Nemekektakut dye sabab dun dye net seled kunem ti'.

³⁵ Indyari maya neres teyeg dut kunem na' atin, kwan ye, "Itue e daken na' yegang, na pinili' ku; Kingga' myu ya."³⁶ Ganang tebes ne neres, pegseyek dye yaya mene si Jesus. Indyari kaya ne ginibek et menge' pepengenanar ye beke' kaya nemegsugid dut sinu-sinu pasal et kedyeng nebiri'.

Pinegulinan i Jesus Sembatung Yengyegang na' Lelaki et Meraat neng Nakem

(Mateo 17:14-18; Markus 9:14-27)

³⁷ Pegkeduwanan, ganang nepesedsad dye ne teyeg dut bukid, mekel-dam taaw siminusup ki Jesus.³⁸ Na maya sembatung lelaki teyeg dut kinekdaman timiningkag et mebasag. Kwan ye, "Menunuldu', meingasi' ke daken, birina' mena yegang ku na' lelaki, sabab ya bugtung lang na' yegang ku."³⁹ Maya sembatung meraat neng nakem megsaleb kenye. Na ba' sibantu' dumateng meraat neng nakem, megkelat lang gerwak ye; megtuwad mata ye beke' megkesay-kesay ne menge' tiked ye, sampay baba' ye meglabun. Usa-usa diki ne mekesulian beke' daran pegtiksaan.⁴⁰ Negpeingasi' ku teyen dut menge' pepengenanar mu na ipeugad ating meraat neng megdapel kenye. Segwa' kaya lang negeesan dye binwat."⁴¹ Kwan i Jesus, "Asal be pengkata' t mereraat beke' kaya pegandel, seked ingyan ku kemyu pegsendalan? He', bita' atue yengyegang in."⁴² Ganang pinekabi' ne ki Jesus yengyegang neng lelaki in, dinepland et mereraat neng diwata ampa' gasi negdengdengen. Ampa' ne sentin nepermak, na pekeykesay mene. Segwa' tinahag i Jesus meraat neng siminaleb kenye in, indyari negulinan ne ating yengyegang. Pegketbes, inuli' i Jesus ne dut ama'.⁴³ Pegka' kwantin ne neinabu, ginsan dye nelilu' dut ketaasan et Empu'.

Sinugid Peuli' i Jesus pasal Kenyeng Kepeteyan

(Mateo 17:22-23; Markus 9:30-32)

Segwa' ganang pemeglilu' lili' dye nega ginsan pasal neng ginis na' binwat i Jesus in, negberes si Jesus, kwan ye dut menge' pepengenanar ye.⁴⁴ "Ipekingga' myu banar itueng isugid ku dimyu; Ating Yegang et Taaw ipealew dut menge' keremut et menge' taaw."⁴⁵ Segwa' kaya lang neretian dye ba' enu ingin bersen, sabab inawam itue kedye angkan diki dye meretian. Kaya gasi mekeurem dye mengingkut dut kenye pasal et kenyeng pinegberes in.

Sinu Lebing Metaas?

(Mateo 18:1-5; Markus 9:33-37)

⁴⁶ Pemegdawa-dawa menge' pepengenanar i Jesus et ba' sinu lebing metaas kedye ginsan.⁴⁷ Segwa' pegsesewren i Jesus pikiran dye, angkansa, ipinekabi' kenye sembatung yengyegang in, ipinetiyeg set abi' ye.⁴⁸ Indyari kwan i Jesus dut kedye, "Ba' ya sinu menerima et yengyegang sabab lang et daken, megsepantun aku tinerima ye. Beke' sebarang menerima daken, sepantun tinerima ye Empu' na' negdaak daken. Sabab ba' sinu lebing mebaba dut dimyu ginsan, ya in mepantun lebing metaas."

Kekampi Tyu Sebarang Diki Megsagka' dut Kityu

(Markus 9:38-40)

⁴⁹ "Menunuldu'", kwan i Juan, "nebiri' kay maya sembatung lelaki megpeliwan et mereraat beke' pegsibehaten ye ingaran mu, segwa' linaang kay ya, sabab diki ya beke' baya' tyu."⁵⁰ Kwan i Jesus, "Kasi' myu ya peglaanga', sabab sebarang diki megsagka' dimyu atin, kekampi myu."

Pegmendi' et Taw' t Samaria

⁵¹ Ganang megkekabi' ne timpu' t iperibuwat i Jesus dut langit, pinaru ye na ya sumurung dut Jerusalem.⁵² Segwa' negdaak mena et menge' tetehagen ye na muna set kenye. Siminurung dye dut sembatung kebenbenwanan et Samaria supaya penyapen ginsan pasal et tetegeyan neng melegdangan ye.⁵³ Segwa' menge' taaw duntin kaya nenerima ki Jesus sabab ya megsusurung dut Jerusalem, beke' diki lang mekedyari kepetaren si Jesus dut kedye.⁵⁴ Ganang nebiri' et menge' pepengenanar yeng de Jakob beke' si Juan na samat kwantin pengasip kedye, kwan dye, "Menunuldu', gay mu taku' na sumegina kay et Empu' apang pesanad apuy teyeg dut langit supaya meruhung dye ne?"⁵⁵ Segwa' tineyuma dye i Jesus indyari binresan ye dye.⁵⁶ Pegketbes, nepelatun dye dut sembatung rurungan.

Pulus et Pegsunud ki Jesus

(Mateo 8:18-22)

⁵⁷ Sasat dye memegpepanew dut dalam, maya sembatung lelaki negsugid ki Jesus, kwan ye, "Mibut ku dimu misan embe tenaan mu."

⁵⁸ Siminambag si Jesus kwan ye, "Menge' ireng et talun maya lelegdangan dye, beke' menge' begit maya menge' pugad dye, segwa' Aku neng Yegang et Taaw kaya misan metindalan ku."⁵⁹ Indyari sinugiran ye sembatung lelaki kwan ye, "Mibut ke daken." Segwa' siminambung lelaki in kwan ye, "Menunuldu' tuguti' ku mena menglebeng et ama' ku."⁶⁰ Segwa' kwan i Jesus dut kenye, kwan ye, "Pesari' ne menge' biyag kaya seskeran menglebeng et menge' patey, segwa' dimu, sumurung ke apang ipabar mu pegmilik et Empu'."⁶¹ Indyari maya gasi negsugid dut ki Jesus, kwan ye, "Mibut ku dimu, Menunuldu', segwa' muli' ku pe' supaya memuhun ku mena dut menge' kegunggurangan ku."⁶² Negberes si Jesus kwan ye, "Ba' sinu megeraru na daran meglingew dut lilikiran ye, diki menunga atin. Megdemikian, ba' sinu pegsunud daken, temed pegpikiran ye pasal et ibang ginis, diki mekedyari na ya megkeradya dut milikan et Empu'."

Dinaak i Jesus Pitumpulu' Duwa Pepengenanar

10 Pegketbes et itue nemili' si Jesus et pitungpulu' duwa negang menge' pepengenanar ye. Dinaak i Jesus dye tegduwa-duwa; Na muna dut sebarang duntinan yeng menge' lungsud sampay kebeberluan.² Negsugid si Jesus kedye, kwan ye, samat itue antangan ye, "Menge' kekeygen mekel-dam, segwa' sesenu ga menge' mengengeradya. Angkansa mengangat kew dut Empu' et kekeygen, na megpebibit ya et mengengeyng dut uma ye.

³ "Na sumurung kew ne. Pegdeaken ku kemyu samat menge' ipatan dut tenga' t menge' kumekaan.⁴ Kas kew net bibit et sutsuput et pirak sampay bayung beke' tempa', beke' kas kew net petaren set dalam ba' maya mekita myu.⁵ Pegseled myu dut misan sinung benwa, iempanga' myu mena kedye kwana' myu, 'Dumateng et benwa na' itue kenunganan.'⁶ Na ba' maya sembatung taaw sentin meireg et kenunganan, kenunganan myu tumeteg set kenye. Segwa' ba' mendi' dye tumerima di-myu, kenunganan muli' dut dimyu."⁷ Indyari duntin tetegi' set benwa na' meireg et kenunganan. Kana' myu beke' inuma' myu sebarang ipe-lamak dye dimyu sabab teupen sembatung mengengeradya na menerima et tengdan kenye. Na ba' nekelegdeng kew ne, endey ne megpelatun-latun dut ibang menge' benwa.⁸ Na ba' sumled kew ne gasi dut sembatung lungsud, kana' myu sebarang ipelamak set elepan myu.⁹ Pegulini' myu sebarang mesesakit duntin beke' isugira' myu kedye, 'Mekabi' ne dut dimyu pegmilik et Empu'.'¹⁰ Segwa' ba' sumled kew' t sembatung lungsud na mendi' menerima dimyu, lumiwan kew, indyari surung kew dut dalam pegketbes kwana' myu kedye,¹¹ "Misan tehuk et lungsud myu na' simingket dut menge' tiked kay tultugen kay nega tenda' et kemyu megsesagka' sabab kemyu ukumen et Empu'. Temed, tantu banar itue ba' pasal et pegmilik et Empu' mekabi' nel!"¹² Iperendem ku dimyu pasal et lungsud et Sodoma, ating masa ipnu' et keyeatan. Temed, sugiran ku kemyu, dut eldew na' atin, merugey-rugey ipelabay ketiksaan dut taw' t lungsud et Sodoma eset lungsud na' atin sebarang diki menerima dimyu in."

Sebarang Taw' t Lungsud na Diki Megsusun

(Mateo 11:20-24)

¹³ "Elula' mu ne, taw' t lungsud et Korasin! Elula' mu ne, taw' t lungsud et Betsaida! Sabab ba' dut taw' t lungsud et Tiro beke' taw' t lungsud et Sidon neinabu menge' kelilu' lilung menge' binwat ku atue, kwit ne merali' taaw nemegsusun dye ne, ampa' nemegbadyu' dye ne et karut beke' nepelpuk dye ne dut abu."¹⁴ Segwa' dut eldew et kelang ukuman et Empu', merugey-rugey ipelabay ketiksaan dut lungsud et Tiro

beke' Sidon eset ipelabay dimyu. ¹⁵ Megdemikian dimyu, taw ' t lungsud et Kapernaum, meperibuwat kew be dut langit? Diki, segwa' meruntin kew dut Narka'!"

¹⁶ Sinugid i Jesus dut menge' pepengenanar ye, kwan ye, "Na, sebarang megkingeg dimyu sepantun aku pegkinggen dye. Sebarang pegmendi' dimyu, sepantun aku pegmendien dye. Segwa' ba' sinu pegmendi' daken, pegmendien ye Empu' na negdaak daken."

Ating Pitungpulu' Duwang Pepengenanar Nemenguli' Ne

¹⁷ Indyari memeguli' net enep menge' pitungpulu' duwa neng menge' pepengenanar in. Pegdateng dye nemegtuturan ne ki Jesus, kwan dye, "Begerar, misan menge' meliwanen penelina damen sabab et pegbateng dut ingaran mul!" ¹⁸ Sinugid i Jesus kwan ye, "Nebiri' ku si Seytan na neregdag samat kilat teyeg dut langit. ¹⁹ Katew linugut ku ne dimyu kepengdyarian na lambut dut menge' seli, beke' menge' bengkenawa beke' menglaang dut ginsa ' t menge' keksegan et kebanta tyung si Seytan. Misian enukwan diki dye mekepesakit dimyu. ²⁰ Segwa' kas kew ' t enep sabab et penelina ne dimyu menge' mereraat neng diwata, segwa' enepi' myu sabab nesurat ne et Empu' Banar ingaran myu dut langit."

Nenep si Jesus

(Mateo 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Ating masa, nebaha ' t enep si Jesus sabab dut menungang nakem na' Empu'. Indyari kwan ye, "Pegbentugen te ikew Ama', Begerar et sengkelangit sampay sengkedunya', sabab inawam mu dut menge' mekesewd pasal et pengmilikan mu kalu' dye gasi megkesewd, segwa' pinereti' myu dut dimung awam pe' keyengyegangan. Tantu banar, Ama', sabab et kwantin mekesulutan ke.

²² "Ginsan neng keginisan pinegbaya' ne daken et Ama'. Kaya sinu nekesewd ba' sinu Yegang selyu lang ba' Ama', beke' kaya gasi nekesewd et Ama' selyu lang ba' Yegang, beke' ba' sinu lang kegeayan et Yegang na' pesewran ye."

²³ Indyari pegteyuma i Jesus dut menge' pepengenanar ye negberes ya dut kedye-kedye lang, kwan ye, "Mesukud kew sabab mekebiri' myu samat itueng nebiri' myu. Sabab nebiri' myu samat itueng menge' mekebiri' myu. ²⁴ Segwa' sugiran ku kemyu na maya menge' tarus et Empu' beke' menge' surutan tagna' na meingin mebiri' samat mekebiri' myu tu', temed kaya mekebiri' myu tagna' beke' kumingeg samat mekekin-geg myu tu', segwa' diki dye nekingeg."

Beleybey pasal et Menungang Taw ' t Samaria

²⁵ Indyari maya sembatung biaksa dut Keseraan na timinyeg supaya sulayan si Jesus, kwan ye, "Menunuldu', enu buwatan ku supaya mekpetan ku biyag na kaya seskeran?" ²⁶ Indyari siminambag si Jesus, kwan ye, "Enu nesurat dut Keseraan i Moises beke' enu nebasat' mu duntin?" ²⁷ Sinambag ye si Jesus, kwan ye, "Ingina' Begerar na' Empu' mu dut ginsan seled pusu' mu beke' dut ginsan seled kurudua mu, sampay ginsa ' t basag mu, beke' ginsa ' t pikiran mu. Beke' ingina' sebaya' mu samat pegingin mu et bilug mu." ²⁸ "Sugat banar penambang mu," kwan i Jesus. "Na, buwata' itueng supaya ke megbiyag kaya seskeran."

²⁹ Segwa' ingin ye na mesdengang nega ya banar. Angkan iningkut ye gasi si Jesus, kwan ye, "Sinu menge' sebaya' ku?" ³⁰ Sinugid i Jesus kwan ye, "Maya sembatung taw ' t Judio pekekenapan teyeg dut Jerusalem surung dut Jeriko, na inepaan et menge' mgrerampas. Limbasan dye ya et badyu' sampay pinegpupukul dye ya, pegketbes tinirengan, singkeran dye tenga' -tenga' mene biyag ye. ³¹ Sukud-sukud teyen timingka' maya sembatung pari' pekekenapan gasi kenye dut ating dalan. Indyari nepayag ye ating lelaki, segwa' kaya ne neglembus, nepeliasang lang ye. ³² Megdemikian maya gasi sembatung taw ' t Judio na' Lebina na ketabang et menge' pari', pesurung gasi dut dalan na' atin. Pegkebiri' ye et lelaki na atin, nepeliasang gasi ya. ³³ Segwa' maya sembatung taw ' t Samaria, taaw neng tumpang dut kenye, neng rinampas in. Na pesurung gasi dut dalan na' atin na duntin ating lelaki. Ganang nebiri' ne ya et taw ' t Samaria, nekeingasi' dut kenye. ³⁴ Indyari pinelembusan ye ampa' ye ne binulungan menge' tawan ye, timbungan ye et lana sampay alak dut menge' tawan ye. Pegketbes pinesakate ye lelaki in dut kenye ngkupuraan, binibit ye dut sembatung benwa neng pegbeyaran supaya ipetimurye ye duntin. ³⁵ Pegdatek dirikleman nepelihan et pirak (duwang denaryo), pegketbes tinundul ye dut Empu' et benwa in. Indyari kwan ye dut kenye, "Timurua' ya et menunga. Na ba' kepeuli' ku ne atue, beyaran ku rimu sebarang gastu mu beke' sensara' mu."

³⁶ Na, sinugid i Jesus dut biaksa in, kwan ye, "Dut pikir mu, sinu dut telung ketawan na' atin na negpekilala na tantung melingew et sebaya' ye, dut lelaki na' pinukul et menge' mgrerampas in?"

³⁷ Indyari negberes ating biaksa dut Keseraan kwan ye, "Ating semba-tu na nengingasi' kenye in." Indyari kwan i Jesus dut kenye, "Sigi, buwata' samat kwantin."

Dut Benwa de Marta beke' si Maria

³⁸ Indyari si Jesus beke' menge' pepengenanar ye negleslembus panew dye. Sekali' pineretengan kedye dut sembatung benwa et duwang kelilibunan, ingaran dye si Marta beke' si Maria. ³⁹ Indyari ganang dun dye ne, si Maria kenye narung dut abi' i Jesus supaya mengingeg et menge' tuturan ye. ⁴⁰ Segwa' si Marta kenye pegsusa ne et pegperuri ba' enu ipelamak kire Jesus. Pegka' kaya ne nekesandal, nepekabi' si Marta ki Jesus, kwan ye, "Menunuldu', kaya lang be dut dimu atin na aku pesaran ne lang et tipused ku memeruri? Ba' mekedyari teyen isugira' kenye ne aku tebanang ye!"

⁴¹ Siminambag dut kenye Begerar Jesus, kwan ye, "Marta, Marta, pegsusa beke' eriwara' ke ne banar dut mekansang neng ginis. ⁴² Segwa' seng ginis lang neng menunga keilangan. Ki Maria, kenye pinili' ye atin menunga, na diki itueng ugaren kenye."

Negtuldu' si Jesus pasal et Pegpenelang

(Mateo 6:9-13; 7:7-11)

11 Sembatung eldew si Jesus negpenalang dut Empu'. Ganang neketbes ne, sembatung tindeg ye nengsugid dut kenye kwan ye, "Menunuldu', tuldui' kay megpenelang dut Empu' samat ki Juan tinulduan ye kenye menge' pepengenanar." ² Kwan i Jesus dut kedye, "Ba' kemyu megpenelang, kwana' myu, 'Ama' tyu dut langit, bentugen ingaran Mu. Dumateng ne teyen pengmilikan Mu.

³ Begeyi' kay eldew-peldew et pegkaan.

⁴ Empuna' menge' keselaan kay sabab pegempunen kay sebarang negkesala' damen.

Beke' kasi' kay pesari' na metuksu'."

⁵ Indyari bineres i Jesus gasi dut kedye, kwan ye, "Supama, sembatu dimyu maya bi'bila'. Pegdatek tenga' gebi, diminuntin kenye indyari nengsugid, kwan ye, 'La', ba' mekedyari, teyen pelimbasi' ku mena et telung susu na' begas. ⁶ Sabab maya bi'bila' ku nanew dinetengan ye dut daken, na kaya mepekaan ku kenye." ⁷ Siminambag gasi bi'bila' ye na dut sisingled ti', kwan ye, 'Kasi' ku ne pegsesewa'! Beke' lelengewan nengteleb ne beke' iba menge' keyegangan ku memegiga' ne. Na, diki ku ne mekedyari megbangun nega supaya begeyan ke." ⁸ Isugid ku dimu," kwan i Jesus, "misan mendi' ne banar megbangun supaya megey et begas dut bi'bila' ye, segwa', sabab et meleges banar, negbangun ne lang supaya mebegey kenye pegengaten.

⁹ "Angkansa isugid ku dimyu: Meneew kew supaya begeyan kew. Peggebiya' kew supaya kebiya' kew. Tumuktuk kew supaya lelengewan ukaban dimyu. ¹⁰ Sabab sebarang pengangat ya, keterima; Sebarang pangebiya', ya ketulus; sebarang megtuktuk, lelengewan ukaban kenye.

¹¹ "Kaya ama' ba' yegang ye megtey et sera', igbey ye seli? ¹² Etawa ba' mengangat et tilug, enu igbey ye, bengkenawa? ¹³ Deulu' kemyu na mereraat, sewd myu megey et menununga dut menge' keyegangan myu, kwana' mene gasi dimyung Ama' dut langit, diki be ya kebgay et Menungang Nakem na' Empu' sebarang megpengangat kenye?"

Maya Senung Taaw Sugid Kwan, "Kekampi i Jesus beke' si Seytan"

(Mateo 12:22-30; Markus 3:20-27)

¹⁴ Sene in negpeliwan si Jesus eset taaw et sembatung umew neng mereraat neng diwata. Ganang nepeugad ye ne itueng, ating lelaki na negumew, nekebres, indyari nemeglilu' kineldaman. ¹⁵ Segwa' menge' iba negberes, kwan dye, "Nekepeliwan et mereraat sabab et ki Beelsebul, gay bersen ki Seytan, surutan et ginsa ' t mereraat neng diwata."

¹⁶ Menge' iba, siminulay ki Jesus, tinewan dye si Jesus pasal et tenda' teyeg dut Langit. ¹⁷ Segwa' pegsesewren i Jesus ba' enu pegpipikiren dye, kwan ye dut kedye, "Misan embeng pengmilikan, ba' megbagi' bagi' indyari etuanan diri nega, atin mebungkar, beke' dut sembatung benwa megbanta-banta dye, atin megeriwara'." ¹⁸ Na ba' si Seytan megbagi' bagi' beke' megbanta dye-megdey nega, enukwan sumandal pengmilikan ye? Pinegberes ku itueng sabab pegtendesen myu na aku negpeliwan et menge' mereraat neng diwata sabab et ki Beelsebul. ¹⁹ Ti-ban ba' megpeliwan ku ' t menge' meliwanen nepeugad et dimyung menge' mengingibut? Angkansa dimung menge' mengibut ne atin mengukum dimyu. ²⁰ Segwa' ba' aku negpeliwan et menge' meliwanen in sabab et basag et Empu', angkan tiban pengmilikan et Empu' atu' net dimyu."

²¹ Na sembatung antangan sinugid i Jesus kedye, kwan ye, "Na ba' si Seytan megtutunggu dut kenye benwa mebasag, panyap et menge' gelaman, diki lang mepenu-penu menge' pengarta' ye." ²² Segwa' ba'

ating yegang et Empu' neng lebing mebasag rumumpak ki Seytan, atin pe' ya meraag, pengisian ginsan menge' gelaman dut pinengendelan i Seytan sampay pegbenbegien ye sebarang menge' neisi' ye."

²³ Neres gasi kedye si Jesus sembatung antangan, kwan, ye, "Sebarang diki ku kekampi, kebanta ku. Beke' sebarang diki tumabang daken menimung et taaw dut Empu', dye keparak."

Pegpeuli' et Mereraat neng Diwata

(Mateo 12:43-45)

²⁴ "Ba' lumiwan sembatung dereakan i Seytan dut sembatung taaw, megsurung atin dut ketugan penulus et mepesngewan ye. Na ba' kaya mebiyanan ye, indyari sugiren ye samat kwantin, 'Peuli' ku gasi dut minewanan neng tinirengan ku ti'." ²⁵ Pegdateng ye duun mebiru' ye na metlang ne beke' megkikungan ne ginsan dut seled et minewanan ye.

²⁶ Indyari ugaran ye atin pengementara' segwa' megpeiba gasi et pitu negang menge' dereakan i Seytan na lebing meburangit set kenye. Sumled dye beke' lumegdeng dye ne duntin. Indyari antangan et ating taaw lebing megkeraat banar, diki samat sene ti'."

²⁷ Sasat megbebres nega si Jesus et itueng ginis, maya sembatung libun teyeg dut tenga' t kineldaman neres et mebasag, kwan ye, "Mesukud ating indu' na negyegang dimu sampay negperuru'". ²⁸ Siminambag si Jesus kwan ye, "Lebing mesukud sebarang megkingeg et beres et Empu' Banar beke' penuman et atin."

Si Jonas Pineketenda'

(Mateo 12:38-42; Markus 8:12)

²⁹ Ganang megkekedram ne menge' taaw, negberes si Jesus, kwan ye, "Menge' mereraat itueng menge' pengkatan. Megteew dye' t menge' kelilu' lilung tenda', segwa' kaya lang mebgey kedye selyu lang, tenda' pasal ki Jonas atin tarus et Empu' Banar tagna'." ³⁰ Sabab ba' enukwan tagna' ti' si Jonas pineketenda' dut menge' taw' t Ninibe, megdemikian Yegang et Taaw sembatung tenda' gasi dut itueng pengkatan. ³¹ Pegdateng dut ukuman et Empu', tumyeg Dengdayang et Selatan, beke' sumagka' ne itueng pengkatan. Sabab ya mawa' nega dut kepuspusa' t dunya' supaya mengingeg et kesesewran i Surutan Solomon tagna'. Segwa' tiban maya sembatung lebing metaas dut ki Surutan Solomon, na tiban atue e. ³² Menge' taaw dut Ninibe tagna' tumyeg ngine dut ukuman et Empu'. Sabab menge' taw' t lungsud et Ninibe nemegsusun dut abar i Jonas, atin Tarus et Empu' tagna'. Angkansa dye sumagka' itueng pengkatan. Segwa' maya sembatung lebing metaas nega dut ki Jonas na tiban atue e!"

Silu' et Bilug

(Mateo 5:15; 6:22-23)

³³ "Kaya sinu megsilu' et saleng, pegketbes iratun ye dut keteguan. Segwa' pegdatun ye atin dut semberikaran, supaya sebarang kesled kebiri' et telang ye. ³⁴ Supama, mata myu, atin silu' et bilug myu. Na ba' mata myu menunga, metlang ginsa' t bilug myu, ingin bersen menunga pikiran myu. Segwa' ba' mekabu mata myu, melingeb gasi ginsa' t bilug myu, ingin bersen meraat pikiran myu. ³⁵ Na tentua' myu banar ating telang dut dimyu na diki lang megmendyaring kelingban. ³⁶ Angkansa, ba' ginsa' t bilug mu meketlangan, kaya lang bagi' et kelingban, epus metlang ginsan, sama ke et megbibinyar na' silu'."

Sinagka' i Jesus menge' Pari' na' Pariseo beke' menge' Biaksa et Keseraan

(Mateo 23:1-36; Markus 12:38-40)

³⁷ Ganang netimpus ne i Jesus bebresen ye, maya sembatung pari' na' Pariseo nengdangin kenye mengaan dut kedye. Angkansa si Jesus siminurung, pegseled ye, lahyun narung beke' nampang dut kekanan. ³⁸ Segwa' neglilu' itueng Pariseo, sabab pegkebiri' ye ki Jesus kaya lang nemasu' et keremut ye mura mengaan samat inarat dye. ³⁹ Indyari kwan et Begerar dut kenye, "Kemyung menge' Pariseo, samat menge' sawan beke' raya' pegbesaan liwan lang, temed dut seled myu baha et deren beke' kereatan. ⁴⁰ Kemyung menge' merupang na' taaw! Diki be ating pemuwat et liwan et bilug, atin gasi pemuwat et seled? ⁴¹ Segwa' ipemegia' myu dut menge' miskin sebarang ba' enu dut seled et raya', indyari ginsan neng ginis megmendyaring melnis dut dimyu."

⁴² "Elula' kew ne kemyung menge' Pariseo, sabab megbegey kew et ikesempulung bagi' et perina' sampay ginsa' t menge' tutulnue dut Empu'. Segwa' peglipatan myu keingasan dut menge' taaw miskin beke' kurung kemyung pengmerga' et Empu'. Sugat na buwatan myu ating begeyan ikesempulu' et ginsan dut Empu' neng pinegarar, segwa' kasi' myu gasi peglipati' keingasanen dut taaw miskin beke' pegmerganen Empu'. Itueng bagung tuldu'."

⁴³ "Elula' kew ne kemyung menge' Pariseo, sabab gey-gaay myu banar marung dut eerungan et menge' metetaas dut pegtimung-timungan beke' menge' kepangling-pangling et menge' taaw dut tetebean.

⁴⁴ "Sengsayang myu ne sabab patus myu menge' lebing na kaya menge' tenda' na mekelbutan et menge' taaw na diki dye mekesewran. Angkansa meriri' dye ne et Empu'."

⁴⁵ Maya sembatung biaksa dut Keseraan kwan ye, "Menunuldu', pegbersen mu atin, samat pepelelew mu gasi kami a." ⁴⁶ Siminambag si Jesus kwan ye, "Kemyu gasing menge' biaksa dut Keseraan, elula' myu ne, sabab pegbegeyan myu menge' taaw et menge' sara' beke' simaya'. Misan meliyutan dye tumanen dye, segwa' kemyu misan sengkerit neng ginis mendu' kew menabang.

⁴⁷ "Elula' myu ne sabab pinebalan myu menge' lebing menge' tarus et Empu', na dye pinematey et menge' keupu' upuan myu. ⁴⁸ Angkansa kemyu tiban negpesebanar na negpekiuyun kew pasal dut ba' enu pinemuwat et menge' keupu' upuan myu. Dye nematey et menge' tarus et Empu', beke' dimyu gasi, kemyu negpebaal et menge' lebing et menge' tarus. ⁴⁹ Sabab et itue, Empu' dut kenyeng kesesewran negsugid et samat kwantin, kwan ye, 'Pebitan ku dye et menge' tarus sampay menge' pepengenanar, segwa' mekeldam kedye pengimeteyen, iba in tiksaen dye.' ⁵⁰ Angkansa itueng pengkatan maya dusaen kedye, sabab et keselaan keupu' upuan dye tagna' neng pegimatey dye' t ginsa' t menge' tarus et Empu' tihad nega' t pegtagna' et sengkedunyaan, ⁵¹ Tihad nega pegpatey dut ki Abel seked dut pegpatey ki Sakarias, na bininasu' dut pinegketngaan et sisimeyaan beke' benwa na' pegempuan. E', isugid ku dut dimyu, itueng menge' pengkatan, dye sukuten kedye ngine ginsa' t itue.

⁵² "Elula' myu ne kemyung biaksa et Keseraan, sabab inugad myu kungsi' et kesesewran, atin kesesewran pasal dalan surung dut Langit. Asal kemyu kaya ne memegseled, sampay sebarang meingin sumled pegleangen myu."

⁵³ Pegketbes nugad ne si Jesus dut lelegdangan na' atin. Sentin ne tinegnaan et menge' Pariseo beke' menge' biaksa et Keseraan na rinaat dye ne banar. Angkan mekansang neng pinegingkut dye, ⁵⁴ supaya lang maya malew dye pasal dut kenyeng menge' bebresen.

Peamay-amay pasal dut Mepupulitika

(Mateo 10:26-27)

12 Ganang memegderateng menge' ribu-ribung menge' taaw angkan sengketaawan memekelbut net menge' sebaya' dye, negberes mena si Jesus dut menge' pepengenanar ye kwan ye, "Na, meginget-inget kew dut pikembang et menge' Pariseo, ingin bersen kenyeng mepupulitika beke' mekesesewd. ² Sabab kaya lang menge' pegte-tekan na diki metikwasan, beke' kaya lang menge' pegtetagu' na diki mesewran. ³ Ba' enu ipegberes myu dut kelingban, atin mekingeg pegdatek eldew. Na ba' enu kinines myu dut telinga, atin ibensag dut ginsa' t taaw."

Sinu Atin Ketekutan Banar

(Mateo 10:28-31)

⁴ "Sugiran ku kemyu menge' bi' bila', kasi' myu pegtekuti' sebarang mekepatey et bilug lang beke' pegketbes kaya ne mebutbuwat ye. ⁵ Segwa' ipebiri' ku rimyu ba' sinu banar tekutan myu: Tekuti' myu Empu' Banar, sabab pegketbes mepatey ye bilug, maya gasi basag ye na menimbag dimyu dut Narka'. E', sugiran ku kemyu, tekuti' myu Empu' dut Langit. ⁶ Diki be limang menge' dignes pepelen et duwang siin? Segwa' kaya misan sembatu kedye mekelipatan dut elepan et Empu'. ⁷ Angkansa kas kew' t takut, sabab lebing merga' kew dut menge' dignes. Deulu' misan buek et ulu myu, ginsan mekeitung ye."

Pegkilala ki Kristo

(Mateo 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ "Isugid ku dimyu, sebarang pengilala daken dut elepa' t menge' taaw, megdemikian atin Yegang et Taaw mengilala gasi dimyu dut elepa' t menge' dereakan et Empu'. ⁹ Segwa' ba' sinu megmendi' daken dut elepa' t menge' taaw, megdemikian mendinan ku gasi ya dut elepa' t menge' dereakan et Empu'. ¹⁰ Beke', sebarang megberes et sagka' dut Yegang et Taaw, maapen nega. Segwa' ba' sinu meres et meraat pasal Menungang Nakem na' Empu', misan ingyan diki ne empunen. ¹¹ "Na ba' bibiten kew apang periksanen dut elepan et pegtimung-timungan et menge' pegibuten, beke' menge' kepulisan, kas kew' t pegsusa ba' enukwan itubag myu etawa ba' enu ibres myu. ¹² Sabab Menungang Nakem na' Empu', menuldu' dimyu ba' enu ipegberes myu dut atin neng lisag."

Beleybey pasal dut Dupang na' Mentiri'

¹³ Maya sembatu dut kineldaman negsugid ki Jesus, kwan ye, "Menu-nuldu', sugiri' tipused ku pasal et pengarta' kay na beginan ye ne aku."¹⁴ Siminambag si Jesus kwan ye, "Lelaki, sinu nenggerar daken na mendyaring ukum etawa memagi' dimyu?"¹⁵ Indyari negberes dut menge' taaw, kwan ye, "Meninget-inget kew, etuani' myu ginsa' t dagbes et rundingan, sabab biyag et taaw kaya dut kesenangan et pemimiyag ye."¹⁶ Pegketbes sinugid itueng beleybey kwan ye, "Uma et sembatung mentiri' nua' et menunga."¹⁷ Indyari nepikir ye, kwana' ye ne in, 'Enu ne buwaten ku? Sabab baha ne sisingled et legkew ku supaya puguan ku' t menge' parey ku.'¹⁸ Indyari kwan ye, 'A, sewd ku ne ba' enu buwaten ku. Iperungkat ku ne legkew ku, pegketbes megpetiyeg ku et kela' banar, indyari duntin ku ne puguan ginsa' t menge' parey sampay menge' pengarta' ku.'¹⁹ Indyari sinugid ye nega, kwan, 'Mekansang ne mendingang ginis neng pinemugu ku in, misan senu negang teun. Megpelahay-lahay ku mene, mengaan, menginum beke' meglami-lami.'²⁰ Segwa' Empu' megsugid kenye, 'Ikew na' merupang. Itueng gebi biyag mu isien ku ne dut dimu. Na, sinu ne tiban megkemudalan et menge' ginsa' t pinemanyap mu in?'"²¹ Itue tinutup i Jesus, kwan ye, "Kwantin meinabu dut sebarang pemeningung et pemulawan dut diri dye, segwa' kaya lang dut dekla' t mentiri' ye na pegsiyekan et Empu'."

Kas Kew' t Pepsusa, Mengandel et Empu'

(Mateo 6:25-34)

²² Indyari negberes si Jesus dut menge' pepengenan ye kwan ye, "Angkansa sugiran ku kemyu, kas kew' t pepsusa pasal et dimyung biyag, ba' enu kanen myu, etawa pasal et bilug myu, ba' enu bedyuen myu."²³ Biyag lebi nega dut pegkaan, beke' bilug lebi nega dut menge' pegbadyu'.²⁴ Atin lang pemintang' myu, menge' uwak in; dye in kaya lang pemenasad etawa pemengey, beke' kaya lang kuren dye etawa legkew, segwa' pemegumpenan dye et Empu'. Kwana' mene kemyu lebing merga' dut Empu' eset menge' begit.²⁵ Sinu dimyu na ba' megsusa mekyaring makedugang et misan seng lisag dut biyag ye?²⁶ Na ba' misan isek-isek neng ginis diki myu mebuwat, manu pepsusaan myu pasal et ibang ginis?²⁷ Atin lang pemintang' myu ba' enukwan megdekla' menge' belugbug in. Kaya lang atin pemegsensara' etawa pemenahi'. Segwa' sugiran ku kemyu, misan si Surutan Solomon, ya in metaas ne, segwa' kaya lang nekepaky samat burak na' itue e.²⁸ Na ba' enukwan pegpekayan et Empu' menge' peperasan dut menge' tinimbasan, na tiban atue nega, pegdatek diklem tutungen ne dut apuy. Kwana' mene kemyu, diki ye pepekayan? U, menge' taaw na kaya kela' pegandel!²⁹ Ba' kela' t atey myu ne pegkaan etawa inumen, endey lang, kasi' myu pepsusai' ba' pasal lang et atin.³⁰ Sabab itueng pinengkata' t pegneranen na' taaw ating ginis pegsensaaran dye. Segwa' pegsesewren nega et Ama' myu na keilangan myu atin!³¹ Segwa' tulusa' myu mena pengmilikan et Ama' Empu' Banar, indyari itueng ginis pegtulusen myu ibgey nega et Empu' dimyu."

Kementirian dut Langit

(Mateo 6:19-21)

³² "Kas kew' t takut, kemyung pepengenan ku misan sesenu kew lang neng banan, sabab negeyan et Empu' Ama' na ibgey ye dimyu pegbegbeg dut kemyung pengmilikan."³³ Ipegelna' myu menge' pusaka' myu, indyari ipenabang myu dut menge' miskin. Ba' buwaten myu itue, samat kepulus kew pegsunu' et sutsuput na diki meuley, kementirian myu ne dut Langit na kaya titimpusan. Na dun kaya lang menenakew beke' kaya aney na mengetket.³⁴ Sabab ba' embe mentiri' myu, dun gasi mibut atey myu."

Mepengendelan na' Uripen

(Mateo 6:19-21)

³⁵ Pegketbes, sinugid i Jesus, kwan ye, "Daran penyapen myu dut ulian ku, samat kemyung uripen, megpakay kew et teup na' pinekayan mepengna' megkeradya, beke' daran myu ipedleg silu' myu."³⁶ Samat menge' taaw na megtagetagey et kedyeng begerar, ba' ingyan ipeuli' ye teyeg dut bulun, supaya ba' meguli' ne beke' ya sumegina ne, megtui dye lang ya meukaban et tengleb.³⁷ Mesukud sebarang menge' uripen ba' medetngan et begerar dye na dye megbebt'. Erapun kwantin pelan isugid ku dimyu, peimeranan begerar in diri ye supaya megpelamak dut kemyung uripen sampay ipearung ye dye dut kekanan sasat kenye megtagetagey supaya sumuku' dut menge' uripen esentin.³⁸ Mesukud sebarang menge' uripen na mebirir' et begerar, na dye panyap misan ya dumateng et tenga' gebi etawa kelang kueldew.³⁹ Segwa' retia' myu

itue: ba' empu' t benwa sewd ye ba' ingyan dateng et menenakew, diki ye pesaran benwa ye mesled.⁴⁰ Megdemikian dimyu, keilangan megpanyap kew, sabab taka-taka, aku, atin Yegang et Taaw, dumateng ne kaya pegsesewren myu ba' eteg lisag irateng ku."

Mearap beke' diki Mearap na' Uripen

(Mateo 24:45-51)

⁴¹ Si Pedro nengingkut kwan ye, "Begerar, pepsugiren mu itueng beleybey dut damen lang, etawa dut ginsan?"⁴² Bineleybey i Jesus sambag ye kenye, kwan ye, "Ba' supama maya sembatung begerar sumurung dut ibang lungsud. Sinu ating metigna' beke' mependey pengendelan et begerar, atin kumpet et ibang uripen supaya memagi' kedye et menge' kekanan peldew-peldew."⁴³ Mesukud ating nepengendelan na ya mebirir' et begerar dut pegpeuli' ye pegbuwaten ye sebarang pinesuku' kenye in.⁴⁴ Sugiran ku kemyu et keberbenaran, megmendyaring ipengandel ne kenye ginsa' t pengarta' ye.⁴⁵ Segwa' ba' sugiren et uripen kwanen ye, 'Mekwit-kwit nega peuli' begerar.' Angkansa tegnaan ye ne pemukulen iba yeng menge' uripen pelibun pelelaki, sampay eluen ye mengaan lang, beke' menginum seked lengan.⁴⁶ Pegdateng et eldew keuli' ne begerar ye, segwa' diki ya mebtinan ye beke' mawam ba' eteg lisag irateng ye. Pegka' kwantin meretnganan et Empu', binesanen ye uripen in sampay iratun ye ya dut menge' lelegdangan et menge' taaw neng kaya mengandel.

⁴⁷ "Sabab ating uripen na kaya awam dut kegeayan et kemyung begerar, segwa' diki negpanyap etawa kaya pegbuwaten ye ba' enu gaay et begerar ye, keterima ya et mekeldam na lipak."⁴⁸ Segwa' sebarang awam, segwa' megpemuwat et menge' bubuwaten na mekyaring makedusa, keterima gasi et pireng menge' lipak. Na, ba' sinu-sinu nepesukan et kela', kela' gasi tulusen kenye. Beke' dut pinepengendelan et kela' banar, kela' banar gasi tulusen kenye."

Diki Kesenangan, Segwa' Pegbagi' bagi' Bibiten i Jesus

(Mateo 10:34-36)

⁴⁹ "Natu' ku supaya mibit et apuy atu' t dunya', beke' nepedlegan ne teyen itue e!⁵⁰ Segwa' maya nega ketiksaan terimanan ku, atin nega pegrerasan ku seked ingga pe' meketuman itue daken."⁵¹ Pikir myu natu' ku be supaya mibit et kesenangan atu' t dunya'? 'Diki! Segwa', pegbagi' bagi'. Atin isugid ku banar dimyu."⁵² Aku tihad tiban sebaran maya lima angkansa dut sengbenwa na megkampi-kampi dye, telung ketawan mengandel daken atu' t duwa, antangan diki duwa atu' t duwa.⁵³ Memeggatu-atu' dye, ama' atu' t yegang na' lelaki, yegang na' lelaki atu' t ama', indu' atu' t yegang na' libun, yegang na' libun atu' t indu' pengibanan na' libun atu' t menempil na' libun, beke' menempil na' libun atu' t pengibanan na' libun itueng ginisan aku sebaran."

Pegkira-kira et Penewnan

(Mateo 15:25-26; Mateo 16:2-3)

⁵⁴ Sinugid i Jesus dut kineldaman kwan ye, "Atu' t bangsa tyu, ba' mebirir' myu kunem periribuwat mawa' dut sedpan, isugid myu megtui kwan myu, 'Sibantu' dumlek,' asal atin meketuman."⁵⁵ Na ba' dumres gasi selatan, sugiren myu, 'Sibantu' minit,' asal meginit.⁵⁶ Menge' pebi-biri'! Sewd myu mengilala et periana et lugta' beke' lelungew, segwa' manu diki myu mesewran mengilala et tiban neng penewnan, ba' enu meinabu?"

Mekipegsulut dut Kebanta

(Mateo 5:25-26)

⁵⁷ "Manu diki myu meukum dut diri myu ba' enu metigna'?"⁵⁸ Ba' maya menindal et bebentanan dut menge' ukum, dut dalan nega sulayi' myu ne na kemyu meksulut-sulut. Ba' diki myu buwaten samat kwantin, kalu' reyaken kew dut elepa' t ukuman. Indyari ibgey ke' t ukum dut pulis, na' seked ikew pirusuen ye."⁵⁹ Isugid ku dimyu, diki kew ipeliwan seked myu mebeyaran ginsan multa myu, sampay diki ne kurangan misan sembatu siin."

Megsusun Etawa Mebinasa

13 Ating masa, maya senung menge' taaw sentin negsugid ki Jesus pasal et pineimatey et senung taaw dut taw' t Galilea i Gubernur Pilato, na kedyeng dugu' nekelamud dut dugu' et sisimeyaan dye.² Sinugid i Jesus kwan ye, "Pengirakira myu itueng menge' taw' t Galilea lebing mekeselaan dut ibang menge' taw' t lungsud et Galilea sabab et pineliyutan dye samat kwantin?"³ Isugid ku dimyu, 'Diki! Megdemikian dimyu mebinasa kew ginsan nega, selyu lang ba' ginsan kew

megsusun.⁴ Etawa samat sempulu' walung ketawan neng natey in sabab neugbaan et melangkew ne benwa dut lungsud et Siloe, pikir myu dye in lebing mesungal dut ibang menge' taaw na' meglelegdeng dut lungsud et Jerusalem?⁵ Isugid ku dimyu, 'Diki!' Megdemikian kemyu ginsan metiksa' gasi, selyu lang ba' megsusun kew et ginsa' t' sala' myu."

Beleybey pasal dut Puun et Iguş Kaya Megbua'

⁶ Pegketbes sinugid i Jesus gasi itueng beleybey, kwan ye, "Maya sembatung taaw na maya sembatu puun et igus peluluwak dut luluwakan ye. Sinurungan ye supaya birinen ba' maya ne bua'. Segwa' kaya lang nebiyanan ye, misan sembatu.⁷ Angkansa sinugiran ye sembatung lela-ki neng megtutunggu dut luluwakan na' atin kwan ye, 'Maya ne telung teun ne pepeuli' peuli' ku supaya memiri' lang et bua' et igus na' itue, segwa' kaya lang misan sembatu bua' ye. Tebnga' ne lang! Sabab keterung lang dut ibang luluwakan."⁸ Sambag et lelaki, 'Begerar, pesari' lang mena sentin seked seng teun sulayan ku kelian pelibut ye pegketbes burburan ku et pitaba' ye.⁹ Na ba' mua', menunga! Segwa' ba' diki, atin pe' ipetbeng ne lang."

Nepenunga i Jesus Sembatung Libun dut Eldew et Kepeteran

¹⁰ Sembatung Sabadu, atin Eldew et Kepeteran, si Jesus negtuldu' dut sembatung pengempuan na' benwa et menge' taw' t' Judio.¹¹ Negteka', maya sembatung libun sentin na maya ne sempulu' walung teun ne sakit ye sabab et mereraat na' mearat na taaw. Kaya ne meketigna', alu' ye pekekeyutung lang.¹² Ganang nebiri' i Jesus ya, tiningkag ye na pekabi' dut unan, kwan ye, "Libun, nepenunga ke ne et reresanen mu."¹³ Dimpen i Jesus elima ye dut libun, indyari megtuy nekeunat ne ya. Pegketbes negbantug ne ya dut Empu' Banar dut Langit.¹⁴ Segwa' ne-mengiseg pepengendelan et pengempuan na' benwa et menge' taw' t' Judio, kwan ye, "Maya enem neng eldew supaya megkeradya." Indyari kwan ye gasi dut menge' taaw, "Teyen dut menge' eldew na atin, kemyu matu' supaya mepenunga kew, diki lang dut Eldew' t' Kepeteran."

¹⁵ Sinugid i Jesus kenye, kwan ye, "Kemyu menge' pebi'biri'! Diki be pegbebaran sinu-sinu dimyu dut kukurangan dimyung kesepian etawa kekraan misan Eldew' t' Kepeteran, beke' pepeliwan myu supaya mepeinum?¹⁶ Itueng libun na' itue teyeg dut tutusan i Abraham, keilangan na mekulpasan misan ne Eldew et Kepeteran, sabab sempulu' walung teun ne pegsisigtan i Seytan."¹⁷ Nemegelelew menge' ginsa' t' kesagka' ye, sabab et ating bebresen i Jesus. Segwa' menge' ibang taaw neksanan ginsan sabab et atin neng kelilu' lilung binwat i Jesus.

Beleybey pasal et Elinseg et Mustasa

(Mateo 13:31-32; Markus 4:30-32)

¹⁸ Indyari nenginkut si Jesus, kwan ye, "Enukwan ipatus pengmilikan et Empu' t' Enu atin peselian ku?¹⁹ Itue pelan pesemanan ku. Sali' ye samat sembatung elinseg et mustasa, na insi' et sembatung taaw ampa' ye ne linuwak dut luluwakan ye. Diminekla' negmendyaring sembatung puu' t' kayu, pegketbes menge' kebegitan et lelewegew nememugad dut menge' sanga ye."

Beleybey pasal et Pikembang

(Mateo 13:33)

²⁰ Indyari nenginkut gasi peuli' kwan ye, "Enu gasi pepetusan ku pengmilikan et Empu' t' Patu ye samat pikembang na insi' et sembatung libun, pegketbes linimbug ye dut kelang timpung na begas seked nepekembang ye itue ginsan."

Mesigpit na' Lelengewan

(Mateo 7:13-14, 21-23)

²² Indyari siminurung si Jesus dut menge' lungsud beke' dut menge' kebenbenwanan na megtutuldu' sasat ya pelelembus dut lungsud et Jerusalem.²³ Maya sembatu nenginkut kenye, kwan ye, "Menunuldu', merali' menge' senu lang be neng menge' taaw mebawi'?"

²⁴ Indyari kwan i Jesus dut kedye, "Pengmilikan et Empu' samat mepiet neng lelewegew na benwa. Legesa' myu banar na mekesled dut mesigpit na' lelewegew, sabab sugiran ku kemyu, mekansang sumulay sumled segwa' diki lang kesled.²⁵ Na ba' tiningleb ne et Empu' t' benwa lelewegew, kemyu tumyeg mene dut liwan beke' megtutuktuk, sampay megtitingkag. Kwanen myu, 'Empu', ukabi' damen lelewegew.' Segwa' kwanen ye, 'Kaya kilala ku kemyu etawa ba' embe mawa' myu.'²⁶ Indyari sumambag kew, 'Siminaru kay dimu, nengaan beke' nengingun beke' nekeuna ti' ikew negtuldu' dut lungsud kay.'²⁷ Segwa' em-

pu' t' benwa megsugid kedye kwan ye, 'Kaya kilala ku kemyu, beke' ba' embe teyeg myu. Angkansa perayu' kew daken kemyu ginsan, neng menge' mememaal et mereraat.'

²⁸ "Indyari eluen myu siyak beke' deringet-nget et nipen myu sabab ba' mebiru' myu de Abraham, Isaak, beke' si Jakob, beke' ginsa' t' menge' tarus et Empu' na dut pengmilikan et Empu', segwa' dimyu dyeganan kew diki liwan kesled lang!²⁹ Dumateng menge' taaw teyeg dut se-bangan beke' sedpan, iraga' beke' dut selatan, na lumuruk dut kelang kenkaan dut pengmilikan et Empu'.³⁰ Tantu banar maya ne tiban menge' taaw emuri, temed duntin mekeuna dye ne. Beke' maya gasi menge' taaw nekeuna tiban, temed mekeemuri dye ne duntin."

Merupuk si Jesus pasal dut Jerusalem

(Mateo 23:37-39)

³¹ Ating masa maya menge' senung pari' na Pariseo siminurung ki Jesus, kwan dye, "Tirengi' ne itueng lungsud beke' sumurung ke ne lang dut misan embe, sabab gaay i Gubernur Herodes na imeteyen ke."

³² Indyari, siminambag si Jesus, kwan ye, "Ire' sugiri' ating merunding, kwana' kenye, 'Megpeliwan ku' t' menge' meliwanen beke' megpenunga et menge' taaw. Sibantu' diklem beke' keduwanan mura ku metbesan keradya ku.'³³ Misana enu nega meinabu, keilangan na mepelembus ku panew ku tiban, diklem, sampay keduwanan, sabab asal, kaya lang tarus et Empu' na matey liwan et lungsud et Jerusalem!

³⁴ "U, taw' t' lungsud et Jerusalem, kemyu nematey et menge' tarus et Empu', beke' nemakal et batu dut menge' dinaak surung dimu apang imeteyen. Daran ku ne teyen pegtimung ginsan dimung taaw, samat pegtimung et sembatung upa dut kenyeng menge' duruy dut kenyeng menge' elad, segwa' mendi' kew.³⁵ Birina' lang, binwat et Empu' metiringan atin menge' benwa myu na kaya ne sunu'. Sugiran ku kemyu, na diki myu ne aku mebiru' peuli' seked mebres myu, kwanen myu, 'Bentugen ya na matu' sabab et ingaran et Empu' Banar.'"

Pinenunga i Jesus Sembatung Lelaking Pemantat dut Benwa' t' Pariseo

¹⁴ Sembatung Eldew et Kepeteran ganang penganan si Jesus dut benwa et sembatung pegkilelanan na' Pariseo, sinipian banar et menge' Pariseo si Jesus.² Dut teteyumanan ye maya sembatung lelaki na pegtiksaan et sakit ye neng pemantat.³ Iningkut i Jesus menge' Pariseo beke' ating menge' biaksa dut Keseraan i Moises, kwan ye dut kedye, "Sungsang taku' dut Keseraan ba' megpenunga dut Eldew et Kepeteran, etawa diki?"⁴ Segwa' kaya nemekegibek dye. Indyari kimpe-tan i Jesus lelaki in ampa' ye ne pinegulinan pegketbes pineugad.

⁵ Pegketbes iningkut i Jesus dye, kwan ye, "Ba' maya sembatung yegang myu etawa sembatung sapi' na negdag dut tebud dut Eldew et Kepeteran, diki myu ya betunen megtuy?"⁶ Segwa' misan legtik kaya lang nemekesambag.

Measip beke' Pegpepekebaba'

⁷ Nepangling i Jesus na pegpilinen et menge' mengluluruk sebarang eerungan et menge' metetaas. Angkansa binulili i Jesus, kwan ye dut kenyeng beleybey.⁸ "Ba' maya mengdangan dimyu dut sembatung pegkenkaan dut eldew et bulun, kas kew' t' arung dut eerungan et menge' metetaas, kalu' maya dinangin dye na lebing kilala dut dimyu.⁹ Indyari pekebiyan kew et nengdangin in pegketbes sugiran kew et kwantin, kwanen ye, 'Igbeya' erungan myu dut taaw na' itue.' Indyari meglelew kew, beke' melegesakan kew na marung dut eerungan et menge' sirsimpir lang ti'.¹⁰ Segwa' ba' kemyu denginen, atin pilina' myu sebarang eerungan et menge' simpir in, indyari pegdateng et nengdangin in, kwanen ye dut dimyu, 'Bila', ani' arungi' myu, menunga-nungang eerungan i'. Sabab et atin mepetaas kew dut elepa' t' menge' ibang mengluluruk.¹¹ Sabab ba' sinu meingin ipetaas ye diri ye, ya in mepebaba. Beke' sebarang pepebaba ye diri ye, ya in mepetaas."

¹² Indyari sinugiran gasi i Jesus ating pengdangin in, kwan ye, "Ba' ikew negpanyap et penengaldew etawa pengmapun, kasi' pegdengina' sebarang bila' mu, dimung menge' ketipusdan etawa menge' kekempungan etawa menge' mentiri' neng menge' erungan mu. Na ba' kwantin buwatan mu, peuli' ti' ikew gasi denginen dye, angkansa dye nekeganti ne rimu.¹³ Segwa' ba' maya pinanyap mu kelang kenkaan, atin dengina' sebarang miskin, menge' pangkul, menge' piley beke' menge' beleg.¹⁴ Indyari ikew pesukuran, misan diki dye keganti rimu, temed ikew maya ganti' et Empu' dimu dut pegbiyag peuli' et menge' taw' t' metitigna'."

Beleybey et Kelang Kenkaan

(Mateo 22:1-10)

¹⁵ Maya sembatu, iba ye dut lemisaan, nekekingeg et itue e, kwan ye dut ki Jesus, “Mesukud sebarang kekaan dut kelang kenkaan dut pengmilikan et Empu’.” ¹⁶ Siminambag si Jesus et sembatung susugiren, kwan ye, “Maya sembatung lelaki negpanyap et kelang kenkaan, beke’ nengdangin et mekansang neng mengluluruk. ¹⁷ Pegdateng et eldew ye ne, pinesurung ye kenye nenge’ uripen, supaya megsugid dut sebarang pinengdangin in, kwanen dye, ‘Ani’ kew ne, sabab ginsan nepanyap ne.’ ¹⁸ Segwa’ sali’ sali’ negpekiampun dye ginsan. Kwa’ t una in, ‘Ke-eelen ku lang et lugta’, keilangan meruntin ku ampa’ mebiri’. Mengan-gat ku mene dimyu et ampun sabab diki keruntin ku.’ ¹⁹ Sembatu gasi negsugid, kwan ye, ‘Nekeelen ku et limang tegduruwa neng sapi’ neng pengeraru, keilangan mesingkewan ku supaya mesulayan ku dye, ang-kansa maapa’ myu mene aku sabab diki keruntin ku.’ ²⁰ Maya nega sembatu negsugid, kwan ye, ‘Diki ku keruntin sabab bagung bulun ku pe.’

²¹ “Indyari negpeuli’ uripen dut pegibuten ye, pegketbes negsugid. Indyari, empu’ t benwa in niseg, ampa’ gasi nengdaak, kwan ye, ‘Manew kew gasi, segwa’ tikasa’ myu lang. Sumurung kew dut nenge’ dalan be-ke’ menge’ mesigpit na’ dalan dut lungsud, sampay menge’ miskin pengdengina’ myu, menge’ pangkul, menge’ beleg, beke’ menge’ piley.’ ²² Indyari pagka’ nebuwat ne et uripen, kwan ye, ‘Begerar, sebarang da-ak mu damen in, netuman ne, segwa’ melugkew nega.’ ²³ Angkansa, negsugid gasi begerar kwan ye dut nenge’ uripen ye, ‘Sumurung kew gasi peuli’ dut nenge’ kelsada sampay dut nenge’ dalan surungan dut nenge’ kebudbukiran. Pegleleges’ myu dye na matu’, supaya mebahanan ne benwa ku. ²⁴ Isugid ku dimyu, sebarang unang dinangin ti’ misan sembatu diki dye kerasa et nenge’ pinepanyap ku neng kelang kenkaan.’”

Tiksa’ et Sembatung Pinepengendalan

(Mateo 10:37-38)

²⁵ Mekeldam nenge’ taaw megbebaya’ ki Jesus. Indyari, liminingew si Jesus dut kedye, kwan ye, ²⁶ “Ba’ sinu mibut daken, subali’ pegkasi ye daken luwas nega dut pegkasi ye dut kenye ama’ etawa indu’, kenye- eng esawa, etawa kenye nenge’ yegang, nenge’ ketipusan. Megdemikian, ba’ diki pegkasi dut diri ye atin ya, diki lang megmendyaring megpendelalan ku. ²⁷ Beke’ ba’ sinu megmendyaring tindeg ku keilangan memsan et diri yeng krus, ingin bersen sumandal et keliyutan misan dut kemeteyan, beke’ mibut daken.

²⁸ “Supama sembatu dimyu na megpetiyeg et melangkew na’ benwa, diki be marung mena ya pegketbes itung-itungen ye ba’ senu megastu, supaya mesewran ye ba’ dyukup ne pirak neng penggastu duntin? ²⁹ Sa- bab ba’ meusuk ne pemidyuru’, indyari sumked ne lang sentin diki ye ne mepetbes benwa ye, sebarang kebiri’ menawey kenye. ³⁰ Kwanen dye, ‘Itueng taaw negbenwa, segwa’ kaya lang mekebara’ ye.’

³¹ “Etawa sembatung surutan megpepanyap supaya menggira dut ibang surutan. Diki be pikir-pikiren ye mena ba’ sempulung ribu na’ nenge’ kesundeluan ye enu’ t mekedyaring ilawan ye dut duwangpu- lung ribu na’ nenge’ kesundeluan na mekidugpak kenye. ³² Na ba’ ne- rim ye diki mekedyari, megpeuna ne ya et nenge’ taaw ye supaya meki- pegsulut-sulut sasat merayu’ nega nenge’ keatu ye. ³³ Megdemikian, ba’ pegkasi daken diki lumuwas dut pegkasi ye et diri ye, diki lang ya memendyaring pepengendalan ku.”

Manag na’ Asin

(Mateo 5:13; Markus 9:50)

³⁴ “Asin in menunga. Segwa’ ba’ manag ne, enukwan nega mepeuli’ rasa ye? ³⁵ Kaya ne guna dut pitaba’ et lugta’ etawa misan dut tembakan et dugami. Angkansa itimbag ne lang itue. Na, ba’ sinu meingin meke- sewd, sebarang kumingeg et ba’ enu bersen dimyu et Empu’.”

Beleybey pasal et Nalam neng Bibili

(Mateo 18:10-14)

15 Na, maya nenge’ menunukut et buwis beke’ nenge’ ibang me- keselaan nepekabi’ pelibut dut ki Jesus apang kekingeg. ² Segwa’ nemenglimut nenge’ pari’ na’ Pariseo beke’ nenge’ menunuldu’ et Keseraan, kwan dye, “Itueng taaw pegterimanen ye nenge’ mekeselaan sampay pemegbe’baya’ nega mangan.” ³ Indyari, negtuturan si Je- sus kedye et sembatung beleybey, kwan ye,

⁴ “Supama sembatu dimyu maya senggatus neng bibili. Indyari na- lam sembatu. Diki taku’ tirengan ye siyam neng pulu’ siyam dut kel- nangan, pegketbes tulusen ye inyet nalam in seked mebiyanan ye? ⁵ Na

ba’ mebiyanan ye ne ating bibili, tenggulen ye atin, na maya keksanan. ⁶ Muli’ ya dut benwa ye. Indyari ipetingkag ye nenge’ bila’ ye beke’ nenge’ kerurungan ye. Indyari sugiren ye, ‘Mekilami kew daken, sabab nebiyanan ku ne nalam neng bibili ku in.’ ⁷ Sugiran ku kemyu, megde- mikian samat kwantin gasi dut langit, mekansang meksanan sabab lang dut sembatung mekeselaan na negsusun et sala’ ye. Segwa’ diki ne banar dut siyam neng pulu’ siyam neng metigna’ in, sabab diki dye ne keilangan megsusun nega.”

Beleybey pasal dut Nalam neng Dublun

⁸ “Etawa, supama maya sembatung libun na maya sempulu’ dublun ye. Indyari nalam sembatu. Diki taku’ siluan ye et pelitaan, menilig dut benwa beke’ tulusen ye banar seked mebiyanan ye atin? ⁹ Na ba’ nebi- yan an ye ne itue, denginen ye kenye nenge’ bila’ beke’ nenge’ rurun- gan ye, indyari sugiren ye dut kedye, ‘Mekilami kew daken, sabab ne- biyanan ku ne dublun ku neng nalam in.’ ¹⁰ Megdemikian sugiran ku ke- myu maya keksanan dut elepa’ t nenge’ dereakan et Empu’ sabab lang dut sembatung mekeselaan na’ negsusun et sala’ ye.”

Beleybey pasal dut Nalam neng Yegang

¹¹ Neglahyun tuturan i Jesus dut kedye, kwan ye, “Maya sembatung taav na maya duwang kelelekan yegang ye. ¹² Ating kerinan negsugid dut ama’ ye, kwan ye, ‘Ama’, igbeya’ ne daken nenge’ bagi’ ku dut nenge’ pusaka’ mu in.’ Angkansa pinegbagi’ bagi’ ne lang et ama’ dut kedye. ¹³ Pegketbes et atin, ingga pe’ nekwan banar, pinengakut ne et kerinan ginsa’ t bagi’ ye in. Siminurung dut merayang lungsud pegda- teng ye dun, duntin ye ne pinenggastu kementirian ye, na kaya sewd- sewd neng pineggestuan. ¹⁴ Pagka’ negastu ye ne ginsan, diminateng kelang urap dut lungsud na’ atin, sampay ya timinagna’ ne gasi kesigpi- tan ye. ¹⁵ Angkansa siminled net keradya dut sembatung meglelegdeng duntin, indyari pinekeredyanan kenye dut uma, na megpekaan lang et nenge’ kebiyekan duntin. ¹⁶ Ingin ye mesunuan beteng ye et misan me- ne nenge’ apa neng kekanen et nenge’ biyek in, segwa’ misan sembatu kaya megbegey kenye.

¹⁷ “Ganang netewtewan ye ne, kwana’ ye ne dut diri ye, ‘Dut kinel- dam-keldam et nenge’ uripen et ama’ ku, maya peglebi-lebi nega ke- dye nenge’ kekanen, segwa’ daken atue megpatey ku net urap. ¹⁸ Peuli’ ku ne lang dut ama’ ku.’ Indyari sugiren ku kenye, ‘Ama’, negkesala’ ku dut Empu’ Banar beke’ dimu. ¹⁹ Diki ne megpatut na tingkagan mu nega aku’ t yegang, isiringa’ ku ne lang na sembatu mung tetengdanan.’ ²⁰ Angkansa timinyeg ne pesurung dut kenye ama’.

“Segwa’ merayu’ rayu’ nega nepayag ne ya et kenye ama’, nekein- gasi’ banar ama’ ye. Darak ginsan megsususup et yegang ye, pegdateng megtoy kinekepan ye beke’ inimbuan. ²¹ Negberes yegang, kwan ye, ‘Ama’, negkesala’ ku dut Empu’ dut langit beke’ dimu. Diki ne megpa- tut na tingkagan mu nega aku’ t yegang.’ ²² Segwa’ sinugid et ama’ dut kenye nenge’ uripen, ‘Sekelia’ myu, bita’ myu’ t menungang pekay- an ampa’ myu ne pepekaan. Pesingsingi’ myu keremut ye beke’ pe- tempai’ myu tiked ye. ²³ Bita’ myu atue pinetaba’ neng ibun et sapi’ in ampa’ myu ne sumbelien, megkenkaan beke’ meglami-lami tyu. ²⁴ Sa- bab itueng yegang ku samat natey ne pegketbes negbiyag peuli’; Nalam ne teyen segwa’ nebiri’ ku nega.’ Indyari, tinegnanan dye ne meglami- lami.

²⁵ “Segwa’ ating masa, uka’ in dun nega’ t uma. Ganang megkekabi’ ne et benwa, nekekingeg et binesalan beke’ tinrekan. ²⁶ Angkansa pine- tingkag ye sembatung uripen dye, indyari iningkut ye, kwan ye, ‘Enu neinabu duntin?’ ²⁷ Sinugid et uripen, ‘Ari’ mu be nekeuli’ ne, beke’ ama’ myu negpesumbali’ et pinetaba’ neng ibun et sapi’, sabab nekeuli’ ne na kaya enu-enu ye.’ ²⁸ Pagka’ kwantin ne, nengiseg uka’ in beke’ mendi’ ne sumled et benwa. Angkansa liminiwan ama’ ye, beke’ ini- muyuk ye uka’ in. ²⁹ Segwa’ sinambag et uka’ in dut ama’ ye, ‘Birina’, megsuku’ ku dimu et ginsa’ t nenge’ teun sampay tiban, na kaya meg- semal ku ba’ menahag kew. Segwa’ misan yegang et kambing kaya binggeyan mu aku supaya meglami-lami kay et nenge’ bi’bila’ ku.

³⁰ Segwa’ itueng yegang mu neng ari’ ku, na’ nengamin et sentenga’ neng nenge’ pusaka’ mu sabab lang dut megpebeis-beis dut nenge’ kelilibunan, temed ga in sinumbelian mu nega ya et pinetaba’ neng sa- pi!’ ³¹ Siminambag Ama’ ye kenye, ‘Yegang, daran te pegbe’baya’ beke’ ginsa’ t nenge’ pengarta’ ku in, atin dimu. ³² Segwa’ tiban, patut lang na meglami-lami tyu, sabab itueng ari’ mu samat natey ne, temed tiban negbiyag peuli’; nalam ne ya, segwa’ ya tiban nebiyanan ne.”

Beleybey pasal et Merunding neng Pepengedalan

16 Negsugid si Jesus dut kenye nenge’ pepengendalan, kwan ye, “Maya sembatung mentiri’ neng lelaki, binaal ye et sembatung

uripen na pepengendelan ye. Na itueng taaw na pepengendelan na nentendes et pengrugit' et menge' pusaka' et mentiri' neng lelaki. ²Angkansa pinetingkag ye ya beke' iningkut, kwan ye, 'Enu itueng mekekingeg ku pasal dimu? Ipetura' be daken pasal dut pinekpetan ku dimu, sabab diki ku ne ikew baalen nega et pepengendelan ku.'

³'Indyari, nepikir et pepengendelan in, kwan ye, 'Enu ne buwaten ku tiban? Sabab pegibuten ku, ugaran ye ne aku 't keradya. Ne, kaya sewd ku megeraru et lugta' beke' keleweew ku ne ba' mengangat ku lang et tabang. ⁴A, sewd ku ne ba' enu buwaten ku, supaya ba' meugaran ku net keradya atue e, menge' taaw menerima daken dut kedyeng menge' binenwa.'

⁵'Angkansa pinetingkag ye tegesembatu-semabtu menge' nekeutang et kenyng pegibuten. Iningkut ye meguna in, kwan ye, 'Senu utang mu dut pegibuten ku?' ⁶'Walung gatus neng galun et lana,' sambag ye. Indyari sinugiran ya et pepengendelan kwan ye, 'Isia' listaan et utang mu, arung sekali', indyari buwata' ne lang et epat neng gatus.' ⁷Pegketbes iningkut ye gasi pengeruwa in, kwan ye, 'Dimu senu gasi utang mu?' 'Seng ribung gantang et parey,' sambag ye. Indyari sinugiran ye ya, kwan ye, 'Isia' listaan mu, buwata' ne lang et walung gatus.'

⁸'Pegka' neliling et pegibuten ba' enu inelu' dut menge' nekeutang ti' ating mgrurunding na' pepengendelan ye dinyaw ya, sabab ye mekesewd ne. Sabab asal lebing mependey menge' taaw na kaya mengandel et Empu' dut menge' sebaya' dye, eset menge' taaw et silu' na mengandel et Empu'. ⁹Sugiran ku kemyu, gemita' myu mentiri' atu' t dunya' na' itue supaya kumeldam bila' myu. Pegdatek patey kew ne, terimanen dye ikew dut benwa dye na kaya seskeran dut langit.

¹⁰'Sebarang mekepengendelan et isek-isek mepengendelan gasi et kela'. Segwa' ba' diki mekepengendelan et isek-isek, megdemikian diki gasi mepengendelan et kela'. ¹¹Angkansa ba' diki kew mekepengendelan et menge' mentiri' atu' t dunya' sinu gasi mekepeket dimyu et tantung mentiri'. ¹²Beke' ba' diki ke mekepengendelan et pusaka' et sebaya' mu, sinu gasi megey dimu et pemsakaan et diri?

¹³'Kaya sembatung uripen kekeradya dut duwang pegibuten. Merganen ye sembatu, indyari sembatu in bentanen ye, etawa esipen ye sembatu, indyari sembatu in mendinan ye. Pirak beke' Empu', diki mekedyari myu mesukan sama-sama.'

Menge' Seneng Bebresen Teyeg dut ki Jesus

(Mateo 11:12-13; 5:31-32; Markus 10:11-12)

¹⁴Ganang nekingeg itueng ginis et menge' taw' t Pariseo, binulili dye si Jesus sabab meireg dye et pirak. ¹⁵Indyari, kwan i Jesus dut kedye, 'Kemyung menge' pebi'biri' dut menge' taaw kunu' menunga keradya myu, segwa' sewd et Empu' ba' enu seled atey myu. Sabab sebarang merga' banar dut pemiri' et menge' taaw, segwa' dut pemiri' et Empu' atin kaya keguna-guna.'

¹⁶'Menge' Sara' i Moises beke' kityung menge' Kesuratan et menge' tarus et Empu', atin pinepakay seked mene ki Juan neng mememewtismu diminateng. Pegketbes, Menungang Abar pasal et pengmilikan et Empu' pineabar. Angkansa ginsa' t taaw memegleges kesled pengmilikan et Empu'. ¹⁷Segwa' lebing merugey mepapas langit beke' lugta' eset malam sembatung samat ampang et beres et Kesuratan pasal Keseraan et Empu', atin diki lang mepapas seked keskeran.'

Pegtuldu' i Kristo pasal et Pegbutas

(Mateo 19:1-12; Markus 10:1-12)

¹⁸'Sebarang lelaki na memutas et esawa ye, pegketbes, mengesawa ibang libun, ya negkesala' et pegbeis. Beke' ba' lelaki mengesawa et bintutasan neng libun, megdemikian negkesala' et pegbeis.'

Lelaki na' Mentiri' beke' si Lasaro

¹⁹'Maya sembatung lelaki na' mentiri' megbebodyu' et menunung pemekayan, beke' pili' lang neng menge' kekanen pegkanen ye eldew-peldew. ²⁰Beke' maya pelilitid lang set lelengewan ye, sembatung pemengangat neng taaw ingaran ye si Lasaro. Bilug ye baha net upang. ²¹Gaay ye manganan misan mene menge' mumu' neng mekeregdag teyeg dut lemisaan et mentiri' in. Menge' ireng megkabi' kenye sampay pegtilaan menge' tawan ye.

²²'Diminateng timpu na si Lasaro natey, indyari binibit ne ya et menge' derekan et Empu' dut abi' i Abraham dut langit. Indyari lelaki na' mentiri' in natey gasi kenye, pegketbes limbeng ne. ²³Segwa' nesurungan ye dut Narka', na ya dut seled ketiksaan. Indyari timiningara' nebirin' ye si Abraham merayu' dut langit, abi' ye si Lasaro. ²⁴Angkansa, timiningkag kenye, kwan ye, 'Upu' Abraham, ingesini' ku, daaka' si Lasaro na iditil ye tuldu' ye dut danum tebes peremigen ye dila' ku, sabab meketiksaan ku' t apuy na' itue e.'

²⁵'Na siminambag si Abraham, kwan ye, 'Yegang, rendema' kwit pebibiyag ke nega, neterima mu ne ginsan neng menunungang ginis. Segwa' si Lasaro, kenye neterima ye menge' keliyutan ginsan. Kenye tiban melahay ne, segwa' dimu dut keliyutan. ²⁶Beke' iba set pinegketngaan tyu, kami beke' ikew, maya elet, kelang pengras, angkaan diki ne kesentian sebarang ani' e, beke' diki ne keani' sebarang esentin in.' ²⁷Indyari siminambag mentiri' kwan ye, 'Ba' kwantin pelan upu' Abraham, ba' mekedyari teyen dut dimu, daaka' ne lang si Lasaro dut benwa et ama' ku. ²⁸Sabab untin maya nega limang ketipusian ku neng menge' kelekian. Iperuntina' myu supaya megpeamay-amay kedye, supaya diki dye kesurung atu' t ketiksaan tu.'

²⁹'Segwa' siminambag si Abraham kwan ye, 'Duntin nega maya Keseraan i Moises beke' Kesuratan et menge' tarus et Empu'. Atin subali' endelen dye.' ³⁰'Diki lang, upu' Abraham,' kwan ye. 'Ba' maya teyen sembatu neng mawa' ne natey sumurung kedye, merali' megusun dye ne.' ³¹Segwa' sinambag ye ya, kwan ye, 'Ba' diki dye kumingeg ki Moises beke' dut menge' tarus et Empu', megdemikian diki lang gasi endelen dye sembatung patey misan negbiyag ne peuli'.'

Pegtutuldu' i Jesus pasal et Keselaan

(Mateo 18:6-7, 21-22; Markus 9:42)

¹⁷ Sinugid i Jesus dut menge' pepengenan ye, kwan ye, 'Tantu banar, dumateng menge' indeginis neng pesebaban pasal tiharan et pegkesala' et taaw. Segwa' keingasi'ingasi' ating taaw na' tinyegan et pegkesala' in. ²Menunga nega kenye ba' tekinan et ke-lang batu liyeg ye beke' itimbag ya dut dagat, endey lang ba' ya teyegan et pegkesala' et misan sembatung yegang na itue. ³Angkansa inget kew. Ba' sebaya' mu megkesala' dimu, bulaga' megtuy. Na ba' megusun ya, maapa' gasi. ⁴Ba' ya megkesala' dimu et kepitu seng eldew, indyari kepitu gasi pepeuli'peuli' dimu supaya mengangat et ampun, empuna' ya gasi.'

Pegtutuldu' i Jesus pasal et Pengandel dut Empu'

⁵Indyari neres menge' pepengenan ye dut Begerar, kwan dye, 'Dugangi' pegandel kay.' ⁶Indyari siminambag si Jesus, kwan ye, 'Ba' maya pegandel myu sali' ye samat isek-isek neng elinseg et mustasa in, mekedyari myu ne sugiran itueng kayu indyari kwanen myu, 'Megabut ke teyen, pegketbes megubuh' ke dut dagat.' Isugid ku ne sebanar, meinabu dut kayu na' atin ba' enu sinugid myu.'

Pegtutuldu' i Jesus pasal et Suku' et Uripen

⁷'Supama sembatu dimyu maya sembatung uripen pengeraru etawa megtutunggu et menge' bibili. Pegdateng ye mawa' dut uma, sugiren be kenye, 'Arung ne ani', beke' pangaan ne?' ⁸Diki be taku' sugiran et pegibuten ye, kwanen ye, 'Penyapa' ne pengmepunan ku, beke' selini' mena bilug mu pegketbes suku' ku sasat pinginum beke' pangaan ku nega. Pegketbes, mekedyari ke ne menginum beke' mangan.' Diki be taku' samat kwantin? ⁹Beke' megpesukur taku' pegibuten ye sabab nebuwat ye ba' enu sinugid kenye na buwaten? Diki! ¹⁰Megdemikian dimyu, pegka' mebuwat myu ne ginsa' t pinandu' dimyu na buwaten, indyari kwanen myu kami tu', 'Kami na kaya keguna-guna neng menge' uripen, pegtumanen kay lang ba' enu pinesuku' damen in.'

Pegpenunga si Jesus dut Sempulung Tegeldew-eldew

¹¹Pegsurung i Jesus dut lungsud et Jerusalem, bineyaan ye dut pinegketngaan et bangsa et Samaria beke' Galilea. ¹²Ganang megkekebi' ne ya dut kebenbenwanan, sempulu' neng kelekian na maya eldew-eldew siminusup kenye. Indyari nepetaren dye dut mere'rayu'. ¹³Indyari nemeningkag dye lang et mebasag, kwan dye, 'Jesus, Begerar, ingesini' kay!' ¹⁴Pegkebirin' ye dut kedye kwan ye, 'Panew kew ne, ipebirina' bilug myu dut menge' pari' apang mesewaran dye ne na pinenunga kew ne.' Ganang megususurung dye ne, nemegnunga ne.

¹⁵Maya sembatu kedye, ganang nebirin' ye bilug ye menunga ne, negpeuli' kenye dut ki Jesus na megbebensag et pegbantug dut Empu' Banar. ¹⁶Pegdateng ye dut elepan i Jesus, megtuy nepekleb dut titikaran ye beke' negpeselamat; segwa' ya lang na' sembatung taaw tumpang teyeg dut bangsa et Samaria. ¹⁷Iningkut ya i Jesus, kwan ye, 'Diki be sempulu' kew pinenunga in? Embe ne siyam in?' ¹⁸Kaya lang misan sembatu kedye na nebirin' ku na negpeuli' atue e beke' negpepeselamat etawa megbebantug dut Empu' Banar, selyu lang itueng taaw na tumpang tu'. ¹⁹Indyari kwan ye dut kenye, 'Teyeg ne beke' panew ne. Pinenunga ke ne et pegandel mu et daken.'

Pegdateng et Pengmilikan et Empu' Banar

(Mateo 24:23-28, 37-41)

²⁰ Sene in, menge' pari' na' Pariseo nemengingkut ki Jesus, kwan dye, "Ingyan dumateng pengmilikan et Empu' Banar?" Siminambag si Jesus kwan ye, "Pengmilikan et Empu' dumateng na diki lang mebiru' myu."
²¹ Kaya taaw kesugid et 'Atu' ne' e!' etawa, 'Duntin ne!' Sabab pengmilikan et Empu' esen net dimyu."

²² Indyari kwan ye dut kenye menge' pepengenan, "Dumateng timpu na gayen myu teyen na mebiru' misan lang sembatung eldew et Yegang et Taaw, segwa' diki myu mebiru' atin."²³ Menge' taaw megsugid, 'Duntin ne ya!' etawa, 'Atu' ne ya e!' Segwa' kasi' myu dye pegendela'.²⁴ Sabab Aku neng Yegang et Taaw, dumateng mesingan ku samat kilat, mebinyaran ginsa' t lelgew tihad dut sebarang sumked dut sedpan.²⁵ Segwa' subali' aku sumandal mena et mekansang na' keliyutan beke' mendinan et menge' taaw et tiban neng timpu.²⁶ Samat ne-inabu dut eldew i Noe tagna' banar, megdemikian eldew ku, atin Yegang et Taaw, kwanting gasi meinabu.²⁷ Menge' taaw pemengaan, pemenginum, pemengesawa, sampay pepeesawa seked lang siminled si Noe dut kapal letew ye. Pegketbes diminatang ne liyud sampay nebina-sa ginsan et menge' taaw netektak atu' t dunya'.

²⁸ "Megdemikian, kwanting gasi neinabu dut eldew i Lot. Menge' taaw pemengaan beke' pemenginum, pemengelen beke' pepelen, pemengluwak beke' pemegbenwa."²⁹ Segwa' ganang diminatang timpu na si Lot pineugad ne dut lungsud et Sodoma, mura diminlek et apuy beke' menge' batu neng megdedleg teyeg dut langit indyari ginsan dye netpu' ne.³⁰ Megdemikian samat kwanting gasi meinabu dut eldew na mebnayag ne Aku neng Yegang et Taaw.

³¹ "Dut eldew na atin, kaya ne misan sinu endey ne ya mineug supaya mengisi' et menge' pengarta' ye ba' ya dut timbew' t sapew. Megdemikian gasi ba' ya dut uma ye, endey ne ya muli'."³² Rendema' myu esawa i Lot tagna' neng mesmal et atin sabab liminingew nega et pengarta' ye!³³ Na ba' sinu meingin menagu' et biyag ye, malam atin. Segwa' ba' sinu meugaran et biyag ye, dumaran atin.³⁴ Sugiran ku kemyu, dut pegdateng ku peuli', dut gebi na' atin, maya duwang ketawan dut iigaan. Sembatu isien, segwa' sembatu metektak.³⁵ Duwang kelilibanan pemenglebek et parey. Sembatu isien, segwa' sembatu metektak.³⁶ Maya duwang kelelekan pemegkeradya dut uma. Sembatu isien, segwa' sembatu metektak dut sembatung ketulduan."

³⁷ "Embe meinabuan et atin, Begerar?" ingkut dye. Indyari siminambag si Jesus teyeg et ketulduan, kwan ye, "Na ba' embe pegderetunan et bangkay, duntin gasi pemegtimung menge' peruni."

Beleybey pasal et Meleges neng Libun na' Nebeluan beke' Sembatung Ukum

Indyari, si Jesus negtuturan dut pepengenan ye et sembatung beleybey supaya ipebiri' kedye na dye subali' daran lang menelangan dut Empu' banar, beke' endey dye sumuen.² Kwan ye, "Dut sembatung lungsud maya sembatung ukum na kaya megtakut dut Empu' etawa pengasip et menge' taaw."³ Indyari maya gasi sembatung nebeluan na' libun dut ating lungsud na daran mekgabi' kenye supaya mangangat et ingasi', kwa' t libun in, 'Tebangi' ku sabab dye penaksir daken."

⁴ "Segwa' kepire ne megmendi' ukum in. Segwa' ketepus-tepusan kwan ye dut diri ye, 'Misan ne kaya megtakut ku dut Empu' etawa penginasip et menge' taaw, itue ga na' libun e, sabab daran ye lang aku pegsesewen, ⁵ tebangan ku ne lang ya, taka-taka meperaat ye lang pikiaran ku sabab et pegatu'atu' ye!"

⁶ Indyari negsugid si Jesus, kwan ye, "Kingga' myu ba' enu binres et meyaat neng ukum in."⁷ Deulu' Empu', diki Ye be metebangan menge' pinili' Ye, na daran lang megtitingkag kenye eldew gebi? ⁸ Sugiran ku kemyu, meterima dye na megtuy, tabang et Empu'. Segwa', ba' Aku neng Yegang et Taaw kepeuli' ne atue, maya nega taku' mebiyanan ku keendelan dut daken atu' t dunya' na' itue?"

Beleybey pasal dut Pariseo beke' menge' Menunukut et Buwis

⁹ Pasal gasi dut menge' taaw na pemiri' dye et diri dye metigna', segwa' pememulili dut menge' sebaya' dye, si Jesus negtuturan et kwanting neng beleybey,¹⁰ kwan ye, "Maya duwang kelelekan siminled dut benwa neng Pegpengempuan na' benwa supaya megpenelang dut Empu'. Sembatu in pari' na Pariseo, indyari sembatu in menunukut et buwis."¹¹ Indyari, Pariseo kenye negpenalang et petitiyeg dut Empu', kwan ye, 'Empu' dut langit negpeselamat ku dimu sabab aku diki samat iba na' menenakew, etawa menge' memumuwat et mereraat, etawa mengbebeis. Beke' diki aku samat itueng taaw neng menunukut et buwis tu'.

¹² Pegpuasa ku keruwa seled et senglinggu beke' pegbegey ku daken neng ikesempulu' neng bagi' ku et ginsa' t kineredyanan ku dut dimyu, Empu'."

¹³ "Segwa' ating menunukut et buwis, kenye dut mere' rayu' lang petitiyegan ye, sabab megleew ya. Tumingara' dut langit mendi' ne, misan ga in pegbektulen ye ne debdeb ye sabab et susun, kwan ye, 'Empu' banar dut langit, meingasi' ke daken, na sembatung mekeselaan."

¹⁴ "Segwa' sugiran ku kemyu," binres i Jesus dut kedye, "itue ga neng lelaki e, menunukut et buwis, nuli' beke' puwas ne sala' ye dut Empu', diki lang samat atin sembatung pari' na Pariseo in. Sabab sebarang pemantug et kenye diri, atin mepebaba, segwa' sebarang pepekumbaba et bilug ye, atin key mepetaas."

Dimpenan i Jesus menge' Derisekan neng Keyegangan

(Mateo 19:13-15; Markus 10:13-16)

¹⁵ Mendyari nememibit menge' taaw et menge' keyengyegangan dye et ki Jesus supaya ipedpen dye et kenye. Segwa' ganang nebiri' et menge' pepengenan ye, pinemulag dye.¹⁶ Segwa' pinekabi' nega i Jesus menge' keyengyegangan dut kenye, kwan ye dut pepengenan ye, "Pesari' myu lang ating menge' derisekan na' menge' keyegangan na peka-bi' daken. Kasi' myu dye pegbulaga', sabab Pengmilikan et Empu' dut menge' taaw na' mengandel samat itueng menge' keyengyegangan."¹⁷ Sugiran ku kemyu et keberbenaran, sebarang diki tumerima et Pengmilikan et Empu' Banar samat pegterima et menge' keyengyegangan diki dye kesled et benwa et Empu' dut langit misan ne ingyan."

Mentiri' neng Pegibuten

(Mateo 19:16-30; Markus 10:17-31)

¹⁸ Indyari maya sembatung pegibuten et menge' taw' t Judio nengingkut kenye, kwan ye, "Menungang Menunuldu', enu buwatan ku supaya mebiyanan ku biyag na' kaya seskeran?"¹⁹ Siminambag i Jesus, "Manu pegtingkagan mu aku et menunga, sabab kaya lang menunga selyu lang ba' Empu'."²⁰ Sewd mu be ating menge' sara' et Empu': 'Kas megbeis, kas pengimatey, kas penakew, kas megsugid et kaya keberbenaran, sampay untebia' ama' beke' indu' mu."

²¹ Indyari siminambag ating taw' t mentiri', kwan ye, "Ginsa' t sinugid atin, netuman ku ne tihad aku yengyegang nega."

²² Ganang nekingeg itue i Jesus, kwan ye dut mentiri', "Maya nega sembatu kurang mu. Ipegelna' ginsa' t pengarta' mu pegketbes ibgeya' ating elen dut menge' miskin, indyari keisi' ke' t kementirian dut langit. Pegketbes, matu' ke supaya mibut ke ne daken."²³ Segwa' ganang nekingeg et ating lelaki itue, nekerupuk banar, sabab ya maya kelang kementirian."

²⁴ Indyari siminyek si Jesus dut kenye, kwan ye, "Meliyut banar kesled mentiri' dut pengmilikan et Empu' Banar."²⁵ Gamlang kamelyo merugey-rugey nega kesled dut delang et dagum, kas lang sembatung mentiri' na kesled dut pengmilikan et Empu'."

²⁶ Indyari sebarang nemekekingeg et itue, kwan dye, "Ba' kwanting, sinu mekedyingar kebawi'?"

²⁷ Siminambag si Jesus, kwan ye, "Sebarang diki lang mekedyari dut menge' taaw, segwa' dut Empu' ginsan mekedyari meinabu."

²⁸ Indyari neres si Pedro, kwan ye dut ki Jesus, "Na birina', pinenirengan kay ginsan sabab lang et kami nibut dimu."²⁹ Siminambag si Jesus kenye, "Sugiran ku kemyu et keberbenaran. Ba' maya taaw na timinireng et benwa ye, etawa esawa ye, etawa menge' ketipusdan etawa menge' kegungurangan, etawa menge' keyegangan sabab lang dut pengmilikan et Empu',³⁰ na ya keterima et lebi nega dut penewnan na' itue, beke' biyag na kaya seskeran dut penewnan na' megderateng."

Tineked Gasi Peuli' i Jesus Kenye Kepeteyan

(Mateo 20:17-19; Markus 10:32-34)

³¹ Indyari, ginayat i Jesus sempulu' duwa neng menge' pepengenan ye in, kwan ye dut kedye, "Tiban itue sumurung tyu dut Jerusalem. Na, pesalan gasi dut ginsan neng sinurat et menge' tarus et Empu' tagna' pasal dut Yegang et Taaw, diki mekwat atin metuman."³² Ipelugut ya dut menge' taaw neng diki Judio na pegbelnglan, inlelewen, pegigban-igban,³³ peglelepan, indyari dut ketimpusan, imeteyen dye gasi ya. Segwa' pegdatek iketlung eldew, ya megbiyag peuli'."³⁴ Segwa' ginsa' t itue kaya neretian et menge' pepengenan i Jesus ba' enu ingin bersen. Indyari tinagu' kedye retian et itue, sabab diki dye nesewran ba' enu lang atin pegbebresen i Jesus in."

Neng Miskin Nekebiri'
(Mateo 20:29-34; Markus 10:46-52)

³⁵ Ganang megkekabi' ne de Jesus dut Jeriko, maya sembatung beleg dut iged et dalan megarung ne lagi supaya megpeingasi'. ³⁶ Pegka' ne-kinge ye kineldaman memegtetali' ne, iningkut ye ba' enu neinabu. ³⁷ Sinugiran dye ya, kwan dye, "Si Jesus neng tege-Nasaret megtetali'." ³⁸ Indyari timiningkag ne, kwan ye, "Jesus, neng keupu'upuan i Surutan Dabid tagna', ingesini' ku." ³⁹ Segwa' binulag et sebarang memeguna in, kwan dye, "Kas kegibek!" Segwa' susulu ga neres et mebasag banar, kwan ye, "Keupu'upuan i Dabid, meingasi' ke daken!" ⁴⁰ Indyari nepe-taren si Jesus, pegketbes tinehagan ye na ipekabi' dut kenye. ⁴¹ Sinugid i Jesus, "Enu ingin mu na buwaten ku et dimu?" Siminambag beleg in, "Begerar, ingin ku teyen kebiri'." ⁴² Kwan i Jesus dut kenye, "Mekebiri' ke ne, dimung pengandel daken negpenunga dimu." ⁴³ Negdingan lang beres i Jesus, megtuy ne ya nekebiri', sampay neglahyun ne nibut ki Jesus, na megbebantug dut Empu' Banar dut langit. Ganang nebiri' itue et menge' taaw, negbantug dye gasi dut Empu'.

Si Jesus beke' si Sakeo neng Menunukut et Buwis

19 Si Jesus siminled net lungsud et Jeriko, ganang megtetalib ne teyen. ² Maya dun sembatung lelaki ingaran ye si Sakeo, ya sembatung pengibuten na' menunukut et buwis, beke' sembatung mentiri'. ³ Ingin ye mebiri' ba' sinu taku' itueng Jesus na' pagsugiren. Segwa' sabab et mepandak, enung kwanen ye, sabab et kineldaman meglilimben ki Jesus. ⁴ Angkansa, nekepikir ya dumarak dut unaan, indyari ninik dut kayung sikomoro supaya lang mebiri' ye si Jesus. Sabab nerim ye na si Jesus maya' dut dalan na' atin. ⁵ Ganang nekentek ne si Jesus, timiningara', indyari kwan ye, "Sakeo, ineug ne peri, sabab ke-ilangan petaren ku dut benwa mu tiban." ⁶ Angkansa nineug ne ya et dali' dali', beke' tinerima ye dut benwa ye si Jesus et meksan. ⁷ Ginsa' t itue nebiri' et menge' taaw, indyari nemegkines-kines, kwan dye, "Timinindal ne dut benwa et sembatung mekeselaan bin." ⁸ Indyari, timinyeg si Sakeo, beke' negsugid dut Begerar, kwan ye, "Birina' Begerar, tiban ipemgey ku ne dut menge' miskin tenga' menge' pengarta' ku, beke' ba' maya nerugian ku dut sinu-sinu, mekepat ku ne dye beyaran." ⁹ Indyari kwan i Jesus, "Tiban menge' taaw seled benwa na' itue maya ne kepuwasan et keselaan dye sabab minaap ne et Empu' samat ki Abraham neng keupu'upuan tyu tagna'." ¹⁰ Sabab Aku, Yegang et Taaw, natu' supaya menulis beke' memawi' et sebarang menge' taaw nalam."

Beleybey pasal et Dublun na Bulawan
(Mateo 25:14-30)

¹¹ Sasat memegkikingeg nega menge' taaw, negtuturan gasi et sembatung beleybey si Jesus, sabab ya mekabi' ne dut Jerusalem, beke' seled pikiran et menge' taaw, dumateng ne megtuy pengmilikan et Empu'. ¹² Kwan i Jesus, "Maya sembatung metaas na' taaw siminurung dut me-rayung lungsud supaya buwaten ya et surutan. Pegdatek senung timpu, ya in peuli' nega." ¹³ Indyari pinetingkag ye kenyeng sempulung menge' uripen, pegketbes binggayan ye kedye-kedye et sembatung dublun. Sinugid et surutan, kwan ye, "Ipeuntunga' myu itueng dublun seked kepeuli' ku." Indyari nugad ne. ¹⁴ Segwa' nemengiseg ne lagi kenye ating menge' kesekupan ye beke' nemengdaak dye et menge' taaw na mebilinan supaya megsugid dut metaas ne surutan, kwanen dye, 'Mendi' kay na itueng taaw na megmendingaring surutan kay.' ¹⁵ "Segwa' binwat nega ya et sembatung surutan, pegketbes nepeuli'. Pegdateng ye pinetingkag ye menge' uripen na' pinemgeyan ye et menge' dublun in, supaya sewren ye ba' senu ne nepeuntung dye." ¹⁶ Una in nepekabi', kwan ye, 'Surutan, ating dublun na' bulawan neng binggey mu daken in, nuntung et sempulu'." ¹⁷ Kwa' t surutan ye, 'Mependey, menungang uripen ke. Sabab ikew nepengendelan ku et menge' binilin ku misan isek-isek neng ginis, na tiban pekpetan dimu sempulu' na' lungsud.' ¹⁸ Siminunud gasi keruwang uripen in nepekabi' kenye, kwan ye, 'Surutan, binggey mu na' sembatung dublun in, nepeuntung ku et lima.' ¹⁹ Indyari sinugid et surutan ye, kwan ye, 'Dimu, keptan mu li-mang lungsud.' ²⁰ Indyari nepekabi' gasi sembatung uripen, kwan ye, 'Surutan, binggey mu na' dublun in, tatap nega, binulungan ku pegketbes tinagu' ku lang. ²¹ Sabab megtakut ku dimyu, sabab kemyu tu' taaw na' mepiet. Pegisien myu sebarang diki dimyu, beke' pegkeygen myu misan diki myu tinugda'." ²² Indyari siminambag kenyeng surutan, kwan ye, 'Iukum ku dimu dut menge' bebresen mu nega. Ikew na' me-rupang neng uripen! Sewd mu ne pelan na aku tu' sembatung mebu-rangit na' taaw, pegisien ku sebarang diki daken, beke' pegkeygen ku sebarang diki ku tinugda'." ²³ Kerey, manu diki mu binangku ating du-blun supaya dut pegpeuli' ku meisi', sampay ibun?' ²⁴ Angkansa sinugi-

ran ye sebarang memegtitiyeg duntin in, kwan ye, 'Isia' myu dut kenye ating dublun in, pegketbes ibgeya' myu dut maya sempulu' dublun in.' ²⁵ Kwan dye, 'Surutan, maya ne tu' kenye sempulu' dublun in.'

²⁶ "Indyari sambung et surutan in, kwan ye, 'Dut sebarang mekedyari pengendelan, kenye, atin pepengendelan banar; segwa' sebarang diki pepengendelan et misan kisek-kisek, atin kisek pinengandel kenye isien nega. ²⁷ Segwa' bita' myu atu' e sebarang kebanta ku neng mendi' daken na ibuten dye. Pegketbes imeteya' myu dye dut elepan ku.'"

Binantug Dye si Jesus dut Pegseled Ye et Lungsud et Jerusalem
(Mateo 21:1-11; Markus 11:1-11; Juan 12:12-19)

²⁸ Pegketbes et tuturan i Jesus et itueng beleybey e, nemenungul menge' pepengeneran peselundung ki Jesus pesurung dut lungsud et Jerusalem. ²⁹ Ganang napet ye ne menge' lungsud et Betpage beke' lungsud et Betania, duntin atin pegneranen dye et Bukid et menge' bua' et Olibo, nengdaak si Jesus et duwang pepengeneran ye beke' negbilin et kwantin, kwan ye, ³⁰ "Peglembus kew dut sembela' et kebenbenwanan ti', indyari ba' nekesled kew duntin mebiri' myu maya pesisiget neng ibun et kura', misan kasa ingga pe' nekuraan. Pegdateng myu dun bebari' myu pegketbes bita' myu atue e. ³¹ Na ba' maya mengingkut dimyu na kwanen dye, 'Manu pegbebaran myu atin in?' Indyari isugira' myu, 'Maya lang purisan et Begerar.'"

³² Indyari, sebarang pinengdaak muna duntin in, nebiri' dye samat sinugid nega dut kedye in. ³³ Ganang pegbebebaran dye ne teyen ibun et kura' in, empu' et kura' in neningkut kedye, kwan ye, "Manu pegbebaran myu ibun et kura' ku in?" ³⁴ Indyari siminambag dye, "Kepurisan itue et Begerar."

³⁵ Pegketbes tinundan dye ne surung dut ki Jesus. Ganang nelempikan dye ne et kedyeng menge' repanan ampa' dye pinekura' si Jesus. ³⁶ Dut dalan ganang derateng si Jesus, neng mekkukura' kinkelaran dalan menge' taaw et kedyeng menge' repanan apang mengampun dye kenye dut pegtalib ye. ³⁷ Surung dye ne pesesedsad, teyeg dye dut Bukid et Olibo. Ganang mekabi' net lungsud et Jerusalem, kineldaman et menge' pepengeneran ye neng pesusunud kenye in, timinagna' dye ne neglami-lami sampay nemegbantug dye' t mebasag dut Empu' Banar, sabab et ginsa' t menge' kelilu' lilung menge' tenda' na' nebiri' dye. ³⁸ Sinugid dye, kwan dye, "Bentugen tyu tiban itueng surutan na' dina-ak atu' t kityu et Empu' Banar. Begeyan ye kityu et kesenangan teyeg dut langit. Bentugen Empu'!"

³⁹ Indyari, maya menge' pari' na' Pariseo pelemud dut kineldaman, na negsugid ki Jesus, kwan dye, "Menunuldu', bulaga' pe' menge' pepengeneran mu in."

⁴⁰ Sinambag i Jesus, "Sugiran ku kemyu, ba' dye petimesen, menge' batu atin ne megmara."

Sinyakan i Jesus Ating Jerusalem

⁴¹ Ganang megderateng dye ne dut lungsud et Jerusalem, mekepaya' i Jesus ne ating lungsud, ampa' ne siminiyak. ⁴² Indyari kwan ye, "U! Ba' mekesewran mu lang teyen, ba' enu keilangan itueng eldew ampa' mekepegbegey dimu et kesenangan! Segwa' itue tiban petetagu' dut penyek mu. ⁴³ Dumateng eldew menge' kebanta mu memuwat et menge' pinegparal-paral na' menge' batu beke' pelibutan ke, sampay mesled ke beke' siggipiten ke pesembela' sembela'." ⁴⁴ Mebungkar ke dut lugta', beke' menge' taaw mu memematey, beke' metetegmunan et menge' dingding mu. Diki dye tindanan misan sembatung batu dut sali' sali' yeng batu, sabab diki mu inasip eldew et pegdateng et Empu' banar dimu."

Si Jesus dut Pengempuan na' Benwa
(Mateo 21:12-17; Markus 11:15-19; Juan 2:13-22)

⁴⁵ Pegketbes siminled si Jesus dut pengempuan na' benwa, pinenempeng ye menge' pepelen in, kwan ye, "Ugad kew atu' e!" ⁴⁶ Sabab nesurat dut beres et Empu', kwan, 'Benwa et Empu', benwa lang et pepenelenginan.' Segwa' inantang myu samat 'Teteluan et menge' mengrerampas.'"

⁴⁷ Peldew-peldew alu' i Jesus megtuldu' dut pengempuan na' benwa. Segwa' menge' pegibuten et menge' pari' neng Pariseo, sampay menge' menunuldu' et Keseraan, beke' menge' pegibuten et menge' taaw, gaay dye na imeteyen si Jesus. ⁴⁸ Segwa' diki dye mere' rali' baalan atin, sabab mekansang menge' taaw memegkikingeg kenye banar, mendi' menge' taaw malam misan sembatung beres i Jesus.

Iningkut si Jesus pasal dut Kepegbayaan Ye

(Mateo 21:23-27; Markus 11:27-33)

20 Sembatung eldew ganang megtutuldu' si Jesus pasal et Menungang Abar teyeg dut Empu' dut menge' taaw dut seled et pengempuan na' benwa, indyari nepekabi' kenye menge' pegibute' t' menge' pari', beke' menge' menunuldu' et Keseraan, iba dye menge' megugurang. ² Kwan dye ki Jesus, "Isugira' damen ba' enung kepegbayaan angka man u pegbuwatan mu itueng keginisan? Sinu negey dimu et kepegbayaan?"

³ Indyari siminambag si Jesus kedye, kwan ye, "Na, meingkut ku gasi kemyu et sembatung ingkut. ⁴ Isugira' myu daken pasal dut pegbewtismu i Juan dut menge' taaw, pikir myu ating kepegbe' baya' teyeg dut Empu' dut langit etawa teyeg dut taaw lang?" ⁵ Indyari nemegisun-isun mena mura dye siminambag, kwan dye, "Supama, ba' sugiren kay teyeg dut Empu' dut langit, indyari sugiren ye damen, 'Manu diki myu ya pegendelen?' ⁶ Segwa' ba' sugiren tyu teyeg dut menge' taaw lang, merali' menge' taaw tu' memakal ne et batu kityu, sabab andel dye si Juan sembatung tarus et Empu'."

⁷ Angkansa kwantin ne lang sinambag dye, kwan dye, "Kaya sewd kay ba' embe teyeg." ⁸ Indyari kwan i Jesus, "Megdemikian daken, diki ku gasi mesugid dimyu ba' enung kepegbayaan angka man u pegbuwatan ku itueng ginis e."

Beleybey pasal et Ubasan beke' Mengengeradya

(Mateo 21:33-46; Markus 12:1-12)

⁹ Negtuturan nega si Jesus pasal et sembatung beleybey, kwan ye, "Maya sembatung taaw nengluwak dut kenye ubasan, indyari pinekpetan ye dut menge' mengunguma, pegketbes siminurung dut merayang lungsud, segwa' mekutkwanan ya duntin. ¹⁰ Pegdatek pemumuaan nengdaak et sembatung uripen ye na sumurung dut pinenektakan ti' supaya mengisi' et bagi' et empu' t' luluwakan et ubas dut kenye menge' mengunguma. Segwa', pegdateng dun et ating dinaak, pineg-pupukul dye sampay pineuli' dye na kaya lang misan sembatung bibit. ¹¹ Nengdaak gasi et ibang uripen, segwa' kwantin nega neinabu kenye. Pineg-pupukul dye ya, inalew sampay pineuli' et kaya lang bibit. ¹² Segwa' nengdaak nega peuli', atin ne iketlung pegdaak ye. Megdemikian, limimbi net atin neinabu, sabab pinetewanan dye ne ya sampay tinimbag dye ya peliwan. ¹³ Indyari sinugid et empu' t' luluwakan in, 'Enu ne buwatan ku tu'? A, sewd ku ne, yegang ku ne lang daaken ku, pegmerganen ku neng banar in. Na ba' ya ne in merali' kalu' kilelanan dye ne ya. ¹⁴ Segwa' ganang nebiri' et menge' mengengeradya yegang et empu' t' luluwakan in, nemegisun-isun dye et samat kwantin, kwan dye, 'Itue ne leyd, mampuan ye.' Indyari kwan dye, 'Imeteyen tyu ne lang yegang in supaya ginsa' t' pemusakaan ye, kityu ne mekepusaka' ginsan.' ¹⁵ Angkansa pineliwan dye ya dut luluwakan et ubas ampa' dye ne ya inimatey."

Na, sinugid i Jesus, "Pegketbes, enu ne buwatan et empu' t' luluwakan pasal et menge' mengunguma in? ¹⁶ Duntinen ye dye, pegketbes imeteyen ye ginsa' t' menge' mengengeradya in, indyari ipemgey et Empu' ne ginsa' t' luluwakan in dut menge' ibang taaw."

Ganang nekingeg itue et menge' taaw, kwan dye, "Endey lang teyen samat kwantin meinabu."

¹⁷ Timinengteng si Jesus kedye beke' nengingkut, kwan ye, "Na, enu ingin bersen pasal ating sinurat tagna' dut Beres et Empu'?"

'Ating usuk na' inendian et mememaal et benwa, atin key negmendyaring penued et benwa.' †

¹⁸ "Sebarang tegsimbakud set penued na' atin melipeng banar, segwa' sebarang medeganan et atin penued merunsak."

¹⁹ Indyari menge' menunuldu' et Keseraan i Moises beke' menge' pegibuten et menge' pari' nesewran dye na dye pegsisindiren et beleybey, angkansa pegsipian dye ne si Jesus banar, supaya malew dye ne ya et merali'. Segwa' memegtakut dye dut menge' mekansang taaw megibut kenye.

Pegbayad et Buwis dut ki Surutan Sesar

(Mateo 22:15-22; Markus 12:13-17)

²⁰ Supaya mesipian et menge' pegibuten et pari' beke' menge' menunuldu' et Keseraan et menunga si Jesus, negpebibit dye et menge' meninipi' na megpebe' balu' dye na, dye menge' menunungang menge' taaw. Binwat dye itue supaya malew dye si Jesus dut menge' bebresen ye, supaya ilugut dye dut basag beke' kepegbayaan et Gubernur teyeg Roma. ²¹ Angkansa, menge' meninipi' nengingkut ki Jesus, kwan dye, "Menunuldu', sewd kay sebarang metitigna' atin lang ipesudugid mu."

† Kanta 118:22.

Diki myu pegtimpangan menge' taaw angka ipegtuldu' myu sebarang keberbenaran na' dalan et Empu'. ²² Sugat taku' na kami megbayad et buwis dut ki Surutan Sesar, etawa diki sugat?"

²³ Segwa' pegsesewren i Jesus kedyeng mereraat na' pegpipikiren, indyari kwan ye, ²⁴ "He', begeyi' myu aku et sembatung siin neng denaryo. Kinung pata' itue beke' kinung ingaran nekesurat atue e?"

²⁵ "Ki Sesar," kwan dye. Indyari kwan i Jesus dut kedye, "Ba' kwantin ibgeya' myu dut ki Surutan Sesar sebarang ki Surutan Sesar, beke' igbeya' myu dut ki Surutan Sesar sebarang dut Empu'."

²⁶ Kaya lang mekeisian dye et sala' si Jesus misan enu nega buwatan dye, sabab kenye menge' pegebresen dut elepa' t' menge' taaw. Beke' pemegilulu' dye banar dut kenye sambag. Angka, kaya dye ne nemekegibek.

Pegtuldu' i Jesus pasal et Ingyan Pegbiyag Peuli' et menge' Natey

(Mateo 22:23-33; Markus 12:18-27)

²⁷ Na' maya ibang menge' taw' t' Saduseo, pemegsugid dye na kaya ne taaw pegbiyag nega peuli' dut Empu' dut langit. Angka dye diminuntin dut ki Jesus supaya mengingkut kenye. ²⁸ "Menunuldu'," kwan dye, "tagna' ti' beres et Empu' sinurat i Moises damen, kwan, 'Na, ba' mematey uka' in beke' metirengan ye esawa ye et kaya nemegyegangan, yeng tipused et lelaki in atin gasi keilangan pesubli' mengesawa kenye supaya maya tutusan dye sabab dut tipused ye.' ²⁹ Segwa' pitu dyeng memegtipused. Uka' in nengesawa segwa' kaya nemegyegangan seked lang natey. ³⁰ Indyari inesawa gasi et sumunud neng tipused in ating libun. ³¹ Pegketbes inesawa gasi et pengtelu in, megdemikian kwantin ginsan neinabu dut pitung menge' memegtipused in. Nemematey dye ginsan kaya lang nemegyegangan dye. ³² Ketepus-tepusan natey ne gasi libun in. ³³ Na, tiban, dut pegbiyag peuli' et menge' natey, sinu kedye megmendyaring esawa et libun in, sementara' pitu in nesawa ye ginsan?"

³⁴ Indyari siminambag si Jesus, kwan ye, "Menge' taaw et itueng penewnan pelibun pelelaki pemengesawa dye ³⁵ Segwa' sebarang keruntin dut langit, atin teupen dut ating penewnan pegdatek pegbiyag peuli' teyeg et kemeteyan, kaya dye ne pemengesawa. ³⁶ Beke' diki dye ne matey, sabab mesiringan dye samat menge' dereakan ne et Empu'. Dye in menge' yegang et Empu' Banar, sabab dye negbiyag peuli' dut menge' patey. ³⁷ Na, itue pesebenaran dut tuturan pasal dut megdedleg na' kayu. Atin beres et Empu' sinurat i Moises. Misin si Moises pinepesewd duntin na menge' patey megbiyag nega peuli', sabab tiningkag ye Empu', Empu' i Abraham, Empu' i Isaak, beke' Empu' i Jakob ^{††} Empu' diki lang Empu' et menge' patey, segwa' Empu' et menge' biyagan, sabab dut kenye biyagan ginsan." ³⁹ Na maya senung menunuldu' et Keseraan siminambag, kwan dye, "Menunga sambag mu, Menunuldu'." ⁴⁰ Angkansa kaya ne misan sembatu nega nengurem mengingkut ki Jesus.

Kinung Yegang Ating Kristo

(Mateo 22:41-46; Markus 12:35-37)

⁴¹ Indyari kwan i Jesus dut kedye, "Enukwan mesugid dye na' ating Kristo pinili' et Empu' memegbeg, ya upu' i Surutan Dabid tagna'?"

⁴² Misin si Dabid, beres ye nesurat dut buuk et Menge' Kanta, kwan ye, 'Empu' nengsugid dut daken Gerar ku, marung ke dut tampa' kewanan ku,

⁴³ seked mebuwat ku dimung menge' kebanta meetagan et tiked mu.' ‡

⁴⁴ "Na' tiningkagan i Surutan Dabid atin Kristo et 'Gerar ku.' Enukwan ya megmendyaring upu' i Dabid?"

Penglaang dut menge' Menunuldu' et Keseraan

(Mateo 23:1-36; Markus 12:38-40)

⁴⁵ Sasat memegkingeg nega menge' taaw dut kenye, negberes si Jesus dut kenye menge' pepengeran, kwan ye, ⁴⁶ "Ingeti' myu sebarang menge' menunuldu' et Keseraan. Geygaay dye megbadyu' et sulung ampa' dye manew, beke' ingin dye na dye tyuman et menge' taaw dut tebutan. Gay dye gasi menge' eerungan et menge' metetaas na dut menge' pengempuan na benwa tyu neng menge' taw' t' Judio, beke' menge' peguntebien na' menge' eerungan dut menge' pegkenkaan.

⁴⁷ Diki lang et atin, sampay pegrundingan dye kebiyagan et menge' nebebeluan. Pegketbes dye menelangan na' mebuwat dut Empu', supaya ipebiri' biri' dut menge' taaw ne dye menununga keradya dye. Angkansa ating menge' taaw lebing mebegat nega idusa kedye."

†† Betsaen Exodo 3:6, Misin negbiyag dye dut lein-leing timpu, masa dut langit inigbiyag dye pedingan eset Empu'. ‡ Kanta 110:1.

Begey et Libun na' Balu dut Empu' (Markus 12:41-44)

21 Na, dut seled et benwa pengempuan na' Templo pegseyek i Jesus, nebiri' ye menge' taaw neng mentiri' nenunu' et kedyeng bebegy dut tungtuung na' pegsunuan et menge' pirak na' pegbegey dut Empu'.² Indyari, nebiri' ye gasi sembatung miskin banar neng libun ne nebeluan nenunu' et ganang duruwang siin lang.³ Indyari kwan i Jesus, "Sugiran ku kemyu et keberbenaran, itueng libun na' miskin neng nebeluan nenunu' et lebi dut kedye ginsan.⁴ Sabab ginsa' t itueng menge' ibang taaw, pinemgey dye neglebi lang dut kedyeng menge' mentiri'; segwa' ya, misan ne miskin, sinunu' ye ginsa' t kenyeng ikebiyag."

Menge' Tenda' et Ketimpusa' t Penewnan (Mateo 24:1-2; Markus 13:1-2)

⁵ Sengmenung menge' taaw pemengdayew pasal dut benwa pegpenempuan na' Templo. Pegliluen dye ating menge' inukir-ukiran na' batu beke' menge' penggayun na' bebegy dut Empu'. Segwa' kwan i Jesus,⁶ "Sebarang menge' nebiri' myu in, dumateng timpu na kaya misan sembatung batu na petitimbew dut sesali' yeng batu, ginsa' t atin ipe-erban."

⁷ "Menunuldu'," kwan dye, "Ingyan itue meinabu? Beke' enu tenda' na itue meinabu?"⁸ Indyari siminambag si Jesus, kwan ye, "Peginget-inget kew, supaya diki kew mawam. Sabab mekansang matu' betengen dye ingaran ku. Na ekuen dye, kwanen dye, 'Aku tu' Kristo!' t beke', 'Ating timpu mekabi' ne mepapas dunya'! Na asi'asi' banar, kas kew' t ibut kedye.⁹ Na ba' kekingew kew' t menge' gira beke' banta, kas kew' t takut, sabab itueng pesalan meinabu mena, segwa' ba' pasal dut kepupusan itueng penewnan, ingga pe' dumateng megtyu."

¹⁰ Pegketbes sinugid i Jesus kedye, kwan ye: "Bangsa megatu dut sali' ye Bangsa, penggewman megatu dut sali' ye penggewman.¹¹ Yumegyeg dut lungsud, kelang urap beke' damat dut iba-ibang lungsud, beke' menge' ketetaktak neng menge' meinabu beke' kelang menge' tenda' teyeg dut langit.¹² Segwa' mura meinabu ginsa' t itueng ginis, pengelewen kew sampay peniksaen. Indyari igbey dye kemyu dut menge' pegempuan na' benwa tyu neng menge' taw' t Judio ampa' ukumen, sampay ipepirisu dye kemyu. Beke' bibiten kew dut elepa' t menge' surutan sampay Gobernador apang ukumen sabab lang et pegandel myu daken.¹³ Segwa' liwanan ye itue, na kemyu mekepeabar kedye pasal daken.¹⁴ Segwa', kasi' myu pegrasi' ba' enu ipengdiawab myu pasal dut dimyung diri.¹⁵ Sabab aku megey dimyu et bebresen beke' kesesewran, supaya misan sembatung kebanta myu, diki dye ne kedawa etawa kepeilu.¹⁶ Misana menge' kegunggurangan myu, dye menumbung dimyu. Diki lang et dye in, sampay menge' ketipusdan myu, menge' bila' myu. Na dye megpepatey et senu dimyu.¹⁷ Ginsa' t menge' taaw mengiseg dimyu sabab lang dut daken.¹⁸ Segwa' misan sembatung buek myu, diki lang megabut.¹⁹ Na ba' kesimalan kew, maya mepulus myu biyag dut langit kaya keskeran."

Pasal Pegkebungkar et Jerusalem (Mateo 24:15-21; Markus 13:14-19)

²⁰ "Na ba' mebiru' myu ne Jerusalem nepelibutan net menge' kesun- deluan, retia' myu ne diki mekwit ipebungkar ating lungsud.²¹ Na ba' negkwantin ne, menge' taw' t Judea keilangan sumekali' sumurung dut kebudbukiran. Beke' sebarang menge' taaw dut seled nega' t lungsud keilangan ne memengliwan, beke' endey ne sumled et lungsud sebarang dut kebenaranwanan.²² Sabab timpu et pegtiksa' diminateng ne, na atin ne ketumanan et ginsa' t nesurat dut seled Kesuratan et Empu' Banar.²³ Ating eldew keingasi' ingasi' sebarang menge' libun na' megebteng beke' menge' pegdururuan! Sabab kelabay menge' taw' t Judio et kelang keliyutan dut lungsud, beke' iseg et Empu' atu dut menge' taaw na' itue.²⁴ Senu kedye matey sabab et menge' keterman, sampay menge' iba pemungpungan dye beke' bibiten dye samat menge' nepipirisu in dut ginsa' t lungsud. Ating Jerusalem rumbaken et menge' leing-leing taaw seked timpu et menge' leing-leing taaw tebes ne."

Pegatu' et Yegang et Taaw (Mateo 24:29-31; Markus 13:24-27)

²⁵ "Maya menge' tenda' mebiru' dut segit, bulan, beke' menge' bituen. Dut dunya', menge' leing-leing taaw memenyak beke' mebebeneng dye sabab et deguk et menge' derekelang gumbang.²⁶ Menge' taaw melupusa' t takut sabab dut menge' ketetekutan, beke' megsusa dut ba' "

† KRISTO ETAWA MESIAS - Ating Pinili' et Empu' Banar pemegbeg atue' t seng-kedunyaan kaya seskeran.

enu negang menge' meinabu dut sengkelingkepa' t lungsud, sabab menge' sunu' et lelengew gumleng.²⁷ Dut ating masa, mebiru' dye aku, atin Yegang et Taaw, na dut inarak, megderateng na maya kepengdyarian beke' kelang ketaasan ku.²⁸ Na ba' tuminagna' ne meinabu itueng ginis, tumyeg kew beke' tumingara' menge' ulu myu, sabab mekabi' ne dimyung kelkatan."

Pemintangnan dut Puu' t Igus (Mateo 24:32-35; Markus 13:28-31)

²⁹ Indyari tinuturan i Jesus itueng beleybey, kwan ye, "Seyeki' myu ating puu' t igus, beke' menge' ibang puu' t kayu in.³⁰ Na ba' megdeun bagu ne, mesewran myu na megkekabi' ne pemulagan.³¹ Megdemikian, ba' mebiru' myu ne na meinabu ne itueng ginis, sewd myu ne na mekabi' ne gasi pengmilikan et Empu'.³² Sugiran ku kemyu et keberbenaran, meinabu mena ginsa' t itueng ginis mura memematey ginsa' t taaw pebibiyag tiban.³³ Langit beke' dunya' mepapas, segwa' daken neng bebresen, diki lang mepapas."

Meginget-inget Kew

³⁴ "Segwa', meginget-inget kew, kalu' mebegatan pusu' myu et kepensuan, peglangu-langu, beke' menge' kesesewan et pikiran. Sabab kalu' ating emuring eldew et pegukum et Empu' diki myu pegsesewren, samat bingkasan kew' t baweg.³⁵ Sabab atin dumateng dut ginsa' t meglelegdeng et sengkinleba' t lungsud, na kaya misan sinu keilag.³⁶ Angkansa keilangan daran kew minget. Subali' kew daran megpenalang dut Empu', supaya metengkisan myu ginsa' t meinabu, supaya ketiyeg kew et kaya leew dut elepan ku, Yegang et Taaw."

³⁷ Eldew-peldew daran pegtuldu' si Jesus dut pengempuan na' benwa. Indyari, pegdatek gebi megliwan pesurung dut Bukid et menge' Olibo, untin ne pegeldewan kenye.³⁸ Meriklem nega banar menge' taaw megduntin dye dut pengempuan na' benwa, apang megingeg et tuldu' i Jesus kedye.

Nengupakat si Judas dut menge' Kebanta i Jesus (Mateo 26:14-16; Markus 14:1-2; Juan 11:45-53)

22 Tiban megkekabi' ne Pegkenkaan et Bengbang na kaya Pikembang na pegngeran et Neketalib.^{††} Indyari menge' pegibuten et menge' pari', beke' menge' menunuldu' et Keseraan i Moises megegna' et menungang timpu supaya mepatey dye si Jesus et tagu', temed memegtakut dye dut menge' mekansang taaw.

³ Indyari siminaleb si Seytan dut ki Judas, na pegngeran gasi et Iskariote. Na ya sembatu dut sempulu' duwa pepengeran i Jesus.⁴ Pegketbes, siminurung si Judas dut pegibuten et menge' pari', beke' menge' pegibuten[‡] et menge' mengdidyaga dut pegpengempuan templo na' benwa, supaya mengupakat kedye ba' enukwan ye ipegdagang si Jesus kedye.⁵ Neksanan dye banar beke' nemegsulut-sulut dye na si Judas begeyan dye et pirak.⁶ Nesdangan ne si Judas pegketbes atin, sembatu mene pegtetegeyen ye timpu, supaya mepalew ye si Jesus dut kaya lang kineldama' t menge' taaw.

Pegpepanyap pasal dut Kenkaan et Neketalib (Mateo 26:17-25; Markus 14:12-21; Juan 13:21-30)

⁷ Indyari diminateng ne eldew et Kenkaan et Bengbang na kaya Pikembang. Pegka' isien dye ne ibun et bibili neng isimaya' dut Empu' sabab et Kenkaan et Neketalib.^{†††} Dinaak i Jesus si Pedro beke' si Juan, na samat kwantin pemilin ye, kwan ye, "Ire' panew kew kityu, beke' penyapa' myu kityu supaya kekaan tyu et Kenkaan et Neketalib tu'." ⁹ "Embe gaay mu na penyapan kay et atin in?" kwan dye.¹⁰ Indyari kwan i Jesus, "Pegseled myu' t lungsud, maya sembatung lelaki na mesusup myu na megpepsan et siburan na maya danum. Ating taaw ibuti' myu, seked dut ba' embeng benwa seldan ye.¹¹ Pegdateng dun, isugira' myu dut empu' t benwa in, kwana' myu, 'Neppeingkut damen Menunuldu' ba' embe kunu' atue bilik et menge' mengungumbaley, supaya kanan ye et Kenkaan et Neketalib iba ye, kaming menge' pepengeran ye?" ¹² Indyari turunan ye kemyu dut dibuwat et kelang bilik, panyap ne menge' kegemitan. Indyari dun, kew ne megpanyap."

¹³ Indyari nepanew dye ne, pegdateng dye dun nebiyanan dye ginsa' t sinugid kedye i Jesus in. Angkansa, nepanyap dye pasal lang dut Kenkaan et Neketalib.

†† NEKOTALIB - Pegrendem et kenkaan ganang tagna' ti', pegketalib et Dere- akan neng Kepeteyan dut bangsa et Egipto. Betsaen Lukas 2:41. ‡ PEGIBUTEN - Exodo 12:15-20. ††† KENKAAN ET NEKOTALIB - "Pista neng Paskuwa" dut Tagalog, etawa "Pista ng Paglampas ng Anghel".

Pegtagna' pasal et Emuring Pengmepunan

(Mateo 26:26-30; Markus 14:22-26; 1 Korinto II:23-25)

¹⁴ Ganang napet ne timpu, si Jesus beke' menge' pepengeneran ye, memegampang ne dut kekanan. ¹⁵ Indyari, kwan ye dut kedye, "Geygaay ku ne banar na menga'an et Kenkaan et Nektalib, na iba ku kemyu, mu-
ra ku kelabay et kelyutan. ¹⁶ Sabab isugid ku dimyu, diki ku ne kekaan peuli' samat itue e, seked metuman banar itue tantung retian ye dut pengmilikan et Empu'."

¹⁷ Pegketbes, meisi' i Jesus sawan, ampa' ne pineselematan ye dut Empu' Banar ating sawan. Pegketbes kwan ye, dut menge' pepengeneran ye, "Kewaa' myu itue, indyari pegbenbegia' myu minum. ¹⁸ Sabab isugid ku dimyu, sumked ne tiban diki ku ne keinum peuli' et duru' et bua' et ubas, seked dumateng pengmilikan et Empu'."

¹⁹ Pegketbes, nengisi' gasi et bengbang, ampa' ne negpeselamat dut Empu'. Indyari, pinegrekrepik i Jesus, pegketbes binggey ye ne dut kedye, kwan ye, "Itue antanga' t bilug ku na binggey et dimyu. Na, buwata' myu itue tenda' et pengrendem myu daken." ²⁰ Megdemikian gasi, pegketbes et pengmepunan, nisi' gasi si Jesus et sawan, kwan ye, "Itu-eng inuman tenda' et bagung pinegsulutan et Empu' beke' ketaawan et dugu' ku, na binuak sabab dut dimyu."

²¹ "Birina' myu, segwa' maya iba ku pangaan atue' t lemisaan, neng megdagang daken. ²² Aku, ating Yegang et Taaw, matey megtuy sabab atin pinandu' et Empu'. Segwa' keingasi' ingasi' ating taaw na mengdagang daken."

²³ Indyari, tinegnanan dye ne megsiingkut-ingkutan na ba' sinu kedye memuwat et kwantin in ki Jesus.

Pegsagka' sagka' pasal ba' Sinu Metaas

²⁴ Indyari maya gasi liminiwan pegdawa-dawa dye pasal ba' sinu kedye metaas. ²⁵ Indyari, kwan i Jesus kedye, "Menge' surutan et menge' leing-leing menge' taaw, atin menge' pegibuten et ginsan. Beke' sebarang maya kepegbe' baya' et menge' taaw, gay dye mesugid et menge' taaw 'Meketabang dye et bangsa'." ²⁶ Segwa' dimyu endey samat kwantin. Erapun, sebarang pinekemetaas dimyu, ya mantang samat isek-isek neng yengyegang. Beke' sebarang pegibuten, ya mantang samat tetehagen. ²⁷ Segwa' sinu ating metaas, ating megampang dut lemisaan etawa ating pemeruri kenye? Diki be ating megampang dut lemisaan? Segwa' diki kwantin dut daken. Nebiri' myu aku sama ku net tetehagen dut pineketngan myu.

²⁸ "Kemyu, iba ku na timinatas dut menge' pegsulay neng nelebayan ku. ²⁹ Beke' aku megey dimyu et sembatung pengmilikan ampa' dimyu pemegbeg, samat pengmilikan neng binggey et Ama' ku dut daken ampa' pemegbeg. ³⁰ Supaya kemyu kekaan beke' keinum dut lemisaan ku na dut pengmilikan ku dut langit. Beke' marung kew dut menge' metaas na' eerungan. Supaya kemyu, mengukum dut sempulu' duwa na pengkata' t bangsa et Israel."

Nesugid ne Lagi si Jesus pasal Pegpeilu i Pedro

(Mateo 26:31-35; Markus 14:27-31; Juan 13:36-38)

³¹ "Simon, inangat i Seytan na sulayan ke samat pegtaap et begas apang mepili' in. ³² Segwa' negpenalang ku dut Empu' pasal dimu, na dimung pengandel diki lang meraag. Na ba' ikew kepeuli' ne, ipebesaga' pegandel et menge' iba mung pepengeneran." ³³ Segwa' siminambag si Simon, kwan ye, "Begerar, timbes ku ne nemikir, mibut ku dimu misan dut pipirisuan beke' dut kepeteyan." ³⁴ Siminambag si Jesus, kwan ye, "Isugid ku dimu Pedro, mura sibantu' memalu' lumbu', meketlu mu ne aku pinesunguan na kwanen mu na diki mu aku kilala."

Maya Ketiksaan Megderateng

³⁵ Indyari nenginkut si Jesus kedye, kwan ye, "Kwit pegdeaken ku kemyu, kaya lang sutsuput myu, retrambit etawa menge' tempa', kinurang kew be?" "Kaya lang!" sambag dye. ³⁶ Indyari sinugiran i Jesus ne dye, kwan ye, "Segwa' tiban, ba' maya sutsuput myu beke' retrambit, bibita' myu ne. Na ba' kaya lang kelang tukew myu, ipegelna' myu dimyung repanan, pegketbes, mengelen kew et sembatung tukew. ³⁷ Angkansa sinugid ku dimyu, subali' metuman ne atin sinurat dut Kesuratan et Empu' Banar. Kwan ye, "Temed, pinebaya' ya dut menge' meyea'at taaw. Angkansa nesurat mawa' dut daken, beke' netuman dye ne tiban." ³⁸ Indyari menge' pepengeneran ye negberes ki Jesus, kwan dye, "Birina' Begerar, itue ne e, duwang menge' tukew." Kwan i Jesus, "Mekedyari ne atin."

Negpenalang dut Empu' si Jesus dut Bukid et menge' Olibo

(Mateo 26:36-46; Markus 14:32-42)

³⁹ Megsurung si Jesus dut Bukid et menge' Olibo samat sene nega in, beke' gasi sampay menge' pepengeneran ye megibut kenye duntin.

⁴⁰ Pegdateng ye duntin, kwan ye dut kedye, "Peningkaw kew dut Empu' supaya diki meraag kew et menge' tuksu'." ⁴¹ Indyari nepere' rayu' ne si Jesus dut kedye. Rayu' ye maya merali' mepta' t sengkebekalan et batu, ampa' ne siminelukud pegketbes negpenalang dut Empu'. ⁴² Kwan i Jesus, "Ama' dut langit, ba' megaay ke teyen, ugara' itueng kelyutan megderateng daken. Segwa' diki teyeg dut gaay ku, erapun metuman gaay mu nega in." ⁴³ Indyari nepebiri' kenye sembatung dereakan et Empu' teyeg dut langit, supaya ipebasag ya. ⁴⁴ Indyari ganang mekesusa ne banar pikiran ye, lebi net atin siminurug ne banar pegpenalang ye dut Empu', seked-seked linget ye sama mene' t dugu' neng megtetaras dut lugta'.

⁴⁵ Pegka' neketbes ne negpenalang, nepeuli' ne si Jesus dut menge' pepengeneran ye. Neretnganan ye na memegiga' dye ne sabab lupug et rupuk. ⁴⁶ "Manu megiga' kew?" ingkut i Jesus dut kedye, "Ire' pegbekaya kew ne beke' pegpenalang kew dut Empu' supaya diki kew meraag et tuksu'."

Inalew si Jesus

(Mateo 26:47-56; Markus 14:43-50; Juan 18:3-11)

⁴⁷ Sasat megbebres nega si Jesus, kineldaman nemengdateng ne. Indyari, si Judas, na sembatu dut sempulu' duwang pepengeneran, ya ne pinguunaan dut kedye. Pinekebian ye si Jesus supaya mengarek dut kenye. ⁴⁸ Segwa' si Jesus nenginkut kenye, kwan ye, "Judas, ipegdagang mu be aku, Yegang et Taaw, dut sembatung arek?"

⁴⁹ Ganang nebiri' et menge' pepengeneran i Jesus na kwantin ne ne-inabu, kwan dye, "Begerar, tigbasen kay ne dye?" ⁵⁰ Indyari maya ne sembatu kedye neketigbas dut sembatung uripen et metaas na' pari', nesampal kewanan neng telinga ye.

⁵¹ Segwa' kwan i Jesus, "Tengewi' ne atin!" Ampa' ne, dimpen ye telinga et uripen in, indyari megtuy ne negulinan.

⁵² Indyari negberes si Jesus dut menge' pegibute' t pari', beke' menge' pegibuten et menge' dyaga' t benwa dut pegpengempuan na' Templo benwa beke' dut menge' megurang na' nenenurung dut ki Jesus supaya mengalew kenye, sugid i Jesus kedye, "Aku be pegibuten et menge' mengrerampas, angkakan manu nibit kew ne et menge' keterman sampay menge' pupukul?" ⁵³ Eldew-peldew pemegbe' baya' tyu dut seled et pegpengempuan na' benwa, kaya myu aku pegsegkewen. Segwa' tiban ne timpu myu banar neng pinandu' et Empu', apang malew myu aku. Itue timpu et pegibuten et menge' mereraat neng diwata sampay kepegmilik ne kelingban."

Sinungu i Pedro si Jesus

(Mateo 26:57-58, 69-75; Markus 14:53-54, 66-72; Juan 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Sinagkew dye si Jesus, pegketbes binibit dye ya dut seled benwa et metaas na' pari'. Indyari nibut nega si Pedro dut kenye, segwa' dut mere' rayu' lang. ⁵⁵ Ganang pemegnengnarang menge' ibang taaw neng nemegsesarung ne dut tenga' t legwas et benwa et metaas na' pari', me-megarung dye ginsan, peiibut si Pedro kedye. ⁵⁶ Indyari maya sembatung uripen na' libun duntin dut pegnengngangan ti'. Dut telang et apuy pegtengtengan ye banar si Pedro, indyari, kwan ye, "Itueng taaw iba i Jesus!"

⁵⁷ Segwa' negpeilu si Pedro, kwan ye, "Libun diki ku ya kilala."

⁵⁸ Ingga pe' nekwit et atin, maya gasi sembatung lelaki nekepangling kenye, kwan ye, "Ikew nega sembatung iba dye!" Segwa' keruwa ne siminambag si Pedro, kwan ye, "Lelaki dein lang aku!"

⁵⁹ Indyari maya ne merali' seng lisag kekwtien ye, maya gasi nekepangling kenye, kwan ye, "Diki megsala', itueng taaw na' itue iba nega i Jesus, sabab ya taw' t Galilea."

⁶⁰ Indyari ketlu ne siminambag si Pedro, kwan ye, "Lelaki, kaya sewd ku ba' enu pegbebresen mu in!" Sasat megbebres nega si Pedro, kimine-rengke ne manuk. ⁶¹ Indyari liminingew si Jesus, pegketbes tinegnangan ye si Pedro. Indyari nerendeman ne i Pedro pasal pinegberes i Jesus kenye sene ti', na kwan, "Mura sibantu' kumerengke manuk, meketlu mu ne aku sunguan." ⁶² Pagka' kwantin ne, liminiwan si Pedro, dun ne ya siminiyak banar.

Pinegbelbenglan et menge' Sundalu si Jesus

(Mateo 26:67-68; Markus 14:65)

⁶³ Ating menge' lelaki na' megtutunggu ki Jesus in, atin neguna ne-melbengel beke' nemukul ki Jesus. ⁶⁴ Pinlengan dye mata i Jesus, ampa'

dye ne ingkuten, kwan dye, “Tekera', sinu nemukul dimu?”⁶⁵ Diki lang et atin sampay ginis neng penudia' sudia' dye ki Jesus.

Si Jesus dut Elepan et Bisara neng Sanhedrin

(Mateo 26:59-66; Markus 14:55-64; Juan 18:19-24)

⁶⁶ Pegdatek simimbut ne eldew, menge' megurang et menge' taw' t Judio, menge' pegibute' t menge' pari' beke' menunuldu' et Keseraan nemegtimung-timung dye ne. Indyari pinetampar ne si Jesus dut kedye.

⁶⁷ Kwan dye ki Jesus, “Ba' ikew ating Kristo, isugira' damen.” Segwa' siminambag si Jesus kedye, kwan ye, “Ba' isugid ku dimyu, di ki kew lang gasi mengandel daken.”⁶⁸ Beke' ba' ingkuten ku kemyu, diki kew lang gasi sumambag.⁶⁹ Segwa' tihad tiban aku, neng Yegang et Taaw, marung ne dut tampa' kewanan et kekinsegaran na' Empu' dut Langit.”[†]

⁷⁰ Indyari ginsan dye nengingkut dut kenye, kwan dye, “Ba' kwantin, ikew Yegang et Empu' Banar dut langit?”

Siminambag si Jesus, “Sugat kew kemyu negsugid, na' aku ne tu'.”

⁷¹ Indyari kwan dye ginsan, “Manu nega menulis tyu' t ibang pesebaran? Nekingeg tyu ne gasi dut kenye, sabab dut baba' ye nega liniwanan.”

Si Jesus dut Elepan i Gubernur Pilato

(Mateo 27:1-2; 11:14; Markus 15:1-5; Juan 18:28-38)

23 Pegketbes nemeniyeg ne ginsa' t nemegurung-urung in, ampa' ne binibit si Jesus dut ki Gubernur Pilato.² Pegdateng dun peginteksiren dye ne si Jesus, kwana' ne et sumbung dye in, “Itu-eng taaw nesipatan kay na ya pegtuldu' dut ginsa' t bangsa na mengatuu. Pegbulilien ye pasal dut pegbayad et buwis dut ki Surutan Sesar, beke' pegsugiren ye na ya kunu' ating Kristo, sembatung surutan.”

³ Angkansa iningkut i Pilato si Jesus, kwan ye, “Ikew ne be tu' surutan et menge' taw' t Judio?”

Sambag i Jesus, “Banar samat pegsugiren mu in.”

⁴ Indyari pinesewd i Gubernur Pilato dut menge' metaas na' pari' beke' dut menge' taaw, kwan ye, “Kaya mesebaban ku kenye supaya ya meretunat ukuman.”

⁵ Segwa' memegleges dye ga, kukwana' dye ne in, “Pegeriweraen dye ginsa' t menge' taw' t bangsa et Judea sabab dut kenyeng menge' ipeg-tuldu'. Tinegnanan ye dut bangsa et Galilea sampay ne nekapet atue e.”

Si Jesus dut Elepan i Gubernur Herodes

⁶ Ganang nekingeg i Gubernur Pilato itue e, iningkut ye gasi si Jesus na ba' ya taw' t Galilea.⁷ Pagka' netentuan ye ne na si Jesus seled kapet i Gubernur Herodes, pinelusu i Pilato si Jesus dut ki Herodes, segwa' ating timpu si Herodes dut lungsud et Jerusalem.

⁸ Ganang nebiri' i Gubernur Herodes si Jesus, neksanan ya banar, sabab nekwiit ne gaay ye na mebirir' si Jesus. Tihad nega' t pegkesewd ye pasal kenye, na pegeerapen ye ne na mebirir' si Jesus memuwat et kelilulung menge' tenda'.⁹ Indyari iningkut i Herodes si Jesus et mekan-sang na' ingkut, segwa' kaya lang siminambag si Jesus.¹⁰ Ating masa, menge' pegibute' t menge' pari' beke' menunuldu' et Keseraan memegtitiyeg duntin, pegsusumbung dye banar si Jesus et mebegat.

¹¹ Indyari pinegbelbenglan dye ne si Jesus sampay ininlelew ne de Gubernur Herodes beke' menge' kesundeluan ye. Pegketbes pinepekayan dye ya et merga' na' pemekayan et surutan, mura pinelusu i Herodes peuli' dut ki Pilato.¹² Atin gang masa de Herodes beke' si Pilato nemegsutsulut ne, segwa' sene ti' memegbebanta dye.

Neukum et Kepeteyan si Jesus

(Mateo 27:15-26; Markus 15:6-15; Juan 18:39; 19:16)

¹³ Indyari pinetingkag i Gubernur Pilato menge' pegibute' t menge' pari', menge' pegibuten, beke' menge' taaw.¹⁴ Indyari kwan ye dut kedye, “Itueng taaw binibit myu atu' t daken sabab ya, pegsugiren myu na sembatung penuldu' dut menge' taaw supaya mengamuk. Segwa' nesewran ku atu' t elepan myu, na, kaya pesebaban pasal dut dimyung menge' penendes kenye.¹⁵ Misan si Gubernur Herodes, kaya lang nebiri' ye sala' i Jesus, angkan pineuli' ye atu' t kityu. Nebiri' myu ne atin na kaya mebutuwat ye supaya mepatut na ya medusa et ikematey.¹⁶ Angkansa, pelepsan ku ne lang ya et mekansang, pegketbes ipeliwan ku ne ya.”¹⁷ Sinugid i Pilato itue sabab kaba' kaba' dumateng timpu' t Kenkaan et Neketalib si Pilato pepeliwan et sembatung pirisu.

¹⁸ Segwa' nemegbansag net atin, nemegsali', kwan dye, “Imeteyen itueng taaw! Segwa' si Barabas ne lang ipeliwan.”¹⁹ Si Barabas nepirisu ating masa sabab ya nengamuk dut lungsud beke' nengimatey.

† Si Jesus nerendeman ye Kanta 110:1.

²⁰ Sabab et gaay i Pilato na ipeliwan si Jesus angkansa negberes gasi peuli'.²¹ Segwa' kaya ne memegtitinep mara dye, kwan dye, “Iransang dut krus, iransang dut krus, iransang dut krus!”

²² Segwa' negberes gasi si Pilato kedye, atin ne pengetlung ingkut ye, kwan ye, “Manu? Enung meraat na nebuwat i Jesus? Sabab daken kaya nesewran ku na ya medusa et ikematey. Angkansa pelepsan ku ne lang ya et mekansang, pegketbes ipeliwan ku ne ya.”

²³ Segwa' masi-masi dye ga na pemegmara, kwan dye, “Subali' atin iransang dut krus!” Ketepus-tepusan, nengindaag mara dye nega in.

²⁴ Angkansa timinugut ne lang si Pilato pasal et pegayen dye in.²⁵ Indyari pineliwan ye ne lang si Barabas, ating taaw na' nepirisu sabab et nengamuk beke' nengimatey in. Segwa' nilugut ne lang i Pilato si Jesus dut menge' sundalu supaya mebaal dye ne keiregan et menge' taaw, na iransang dut krus.

Iransang Dye si Jesus dut Krus

(Mateo 27:32-42; Markus 15:21-32; Juan 19:17-27)

²⁶ Ganang peglulusu ne et menge' sundalu si Jesus, dinundun dye si Simon, neng taw' t Sirin, mawa' ye dut kebenbenwanan. Pinetaren dye ya ampa' ne pinepepsan dye krus dut kenye na pesusunud dut lilikiran i Jesus.

²⁷ Kineldama' t menge' taaw peseselundung dut ki Jesus. Pebebaya' menge' kelilibunan neng memegsisiyak beke' memeglelalamb sabab et ingasi' dye dut ki Jesus.²⁸ Indyari liminingew si Jesus dut kedye, kwan ye, “Menge' kelilibunan et lungsud et Jerusalem, kasi' myu aku pegsiyaki'. Segwa', siyaki' myu dimyung menge' bilug beke' dimyung menge' keyegangan.”²⁹ Sabab dumateng timpu na kwantin mebres myu, kwana' myu, “Mesukud sebarang menge' bantut na kelilibunan, menge' kelilibunan na' kaya nemegmentung, beke' menge' kelibunan na' kaya neruruan et memulek.”³⁰ Indyari, sugiren dye dut menge' kebudbukiran, “Perbani' kay ne!” beke' dut menge' bulud, “Timbuni' kay ne!”³¹ Sabab ba' kwantin neng ginis buwatan et taaw dut taaw kaya sala', enu buwatan dye ba' dut meraat neng taaw?”

³² Indyari maya gasi duwang ketawan na' mereraat, peglulusu peringan dut ki Jesus supaya imeteyen gasi.³³ Pagka' nekeapet dye ne dut bulud ngeranen et “Bengkarak”,^{††} rinansang dye ne dun si Jesus dut pinegketngaan et ating duwang mereraat. Sembatu rinansang kenye dut tampa' kewanan, sembatu dut tampa' gibang i Jesus.

³⁴ Indyari negberes si Jesus, kwan ye, “Ama' empuna' dye neng negperansang daken dut krus, sabab kaya pegsesewren dye ba' enu binwat dye.” Pegketbes pinegbagi' bagi' menge' sundalu kenyeng menge' repaanan, segwa' pinebia' dye et pesudsukuran.

³⁵ Menge' taaw in memegsesarung duun, ganang menge' pegibuten pemenginlelew ne gasi i Jesus, kwan dye, “Menge' iba pinemawi' i Jesus; subali' gasi bewinen ye bilug ye, ba' ya tantung ating Kristo, atin pinili' et Empu' Banar ampa' memegbeg.”

³⁶ Menge' kesundeluan gasi nepekabi' dut kenye, na pemenginlelew kenye. Indyari binggeyan dye ya et langgew.³⁷ Indyari kwan dye, “Ba' ikew Surutan et menge' taw' t Judio, ala, bewina' bilug mu!”³⁸ Sinugid dye itue sabab dut uluan i Jesus maya mebatsa' na nekuresat et samat kwantin:

“Itue e Surutan et menge' Taw' t Judio.”

³⁹ Sembatung meraat na' rinansang set abi' i Jesus in, pinginlelew gasi ki Jesus, kwan ye, “Na diki be ikew na ating Kristo? Ala, bewina' diri mu sampay gasi damen.”

⁴⁰ Segwa' ating iba ye neng meraat nemulag kenye, kwan ye, “Kas pegberes et samat kwantin! Manu kaya ne megtakut ke dut Empu', misan se' sali' tyu neng telu inukum et kwantin.”⁴¹ Dinusa kite in, sugat neng pengukum sabab dut menge' pinemuwat te. Segwa' itue si Jesus, kaya lang nemuwat et mereraat.”⁴² Indyari kwan ye, “Jesus, rendema' ku key pegdateng mu dut dimung pengmilikan beke' ba' megmilik ke ne.”

⁴³ Indyari siminambag si Jesus, kwan ye, “Sugiran ku ikew et keberberanar, tiban nega keibut ke ne daken dut lungsud et kesenangan dut langit.”

Pegkepatay i Jesus

(Mateo 27:45-56; Markus 15:33-41; Juan 19:28-30)

⁴⁴ Ganang meglilisag sempulu' duwa tengeldew, liminingeb ginsa' t dunya' seked lisag telu et mapun.⁴⁵ Sabab eldew kaya negey et binyar ye, beke' kumut neng dininding dut seled na' pengempuan na' benwa in, diminingan lang neuyat tenga'.⁴⁶ Indyari negberes si Jesus et mebasag kwan ye, “Ama' Empu' dut langit, ipengarap ku dut keremut mu daken neng kurudua.” Ganang nebres ye lang itue, nebugtuan net ginawa.

†† Bulud et Bengkarak, sabab kebibirir' samat bengkarak: Maya mata beke' delang et erung.

⁴⁷ Ganang nebiri' et kapitan et menge' sundalu na samat kwantin ne-inabu, binantug ye Empu', kwan ye, "Kebenaran itueng taaw e, tantung metigna'."

⁴⁸ Ganang menge' kineldaman neng nemegtingtimung ampa' neme-kesaksi' et pegransang nebiri' dye ne samat kwantin neinabu, binektul dye debdeb dye sabab et rupuk, ampa' ne nemenguli'. ⁴⁹ Segwa' sebarang nemekekilala ki Jesus in, pebebaya' ne esentin menge' kelilibunan neng nememaya' kenye tihad nega dut bangsa et Galilea, dut mere' rayu' lang pegtitiyegan dye, pegsaserungan dye lang ginsa' t menge' ne-inabu ki Jesus in.

Peglebeg ki Jesus

(Mateo 27:57-61; Markus 15:42-47; Juan 19:38-42)

⁵⁰ Indyari maya sembatung lelaki ingaran ye si Jose. Na ya sembatung kunsial beke' sembatung menungang taaw beke' metigna'. ⁵¹ Sabab ya kaya nesulitan dut kekunsialan pasal et menge' pinikir beke' binwat ki Jesus. Ya in taw' t lungsud et Arimatea, sakup et Judea, beke' ya in sembatu gasing megtagetagey et pengmilikan et Empu'. ⁵² Sinurungan i Jose si Gobernador Pilato supaya tawen ye bangkay i Jesus dut krus ti' supaya ilbeng. ⁵³ Giminaay si Pilato. Indyari, pegdateng i Jose dut krus, binibit ye ne peineug bilug i Jesus. Pegketbes binerugkusan ye et kumut neng gedylew ampa' ne limbeng ye dut batu na' rinuangan, misan sembatu ingga pe' nelbengan. ⁵⁴ Na mapun et Biyirnis ne, ating eldew megtagetagna' ne pegpanyap et Eldew et Kepeternan, Sabbat etawa Sabadu.

⁵⁵ Indyari maya menge' libun kwit ti' megibut ki Jesus teye nega dut lungsud et Galilea, na nepesunud ki Jose angkan nebiri' dye limbengan, beke' ba' enukwan pengdatun duntin et bangkay i Jesus. ⁵⁶ Pegketbes nemenguli' ne dut benwa indyari nemegpanyap net lana beke' bebengluen supaya ibalung dut bilug i Jesus. Segwa' nepetaren dye dut Eldew' t Kepeternan, sabab dye megsunud dut Keseraan et Empu'.

Pegbiyag Peuli' i Jesus

(Mateo 28:1-10; Markus 16:1-8; Juan 20:1-10)

24 Ganang diminateng ne unang eldew et senglinggu, meririklem et linggu nega siminurung ne ating menge' kelilibunan dut lebeng i Jesus, nememibit et menge' bebengluen neng pinemanyap dye. ² Pegdateng dye dun, nebiri' ating kelang batu na tinembel eset lebeng i Jesus, netelubid ne perayu'. ³ Segwa' ganang nemenled dye ne in, kaya ne nebiri' dye bilug i Jesus na' Begerar in. ⁴ Pegka' rimirinaas dye ne banar, atin mene pegingga' dye tu' duwang kelelekan na memegbebadu' na' megseru' samat kilat mene, na pemetitiyeg eset abi' dye. ⁵ Sabab et neknanan dye, ating menge' kelilibunan nepekleb dye mene dut lugta'. Segwa' negberes ating menge' kelelekan dut kedye, kwan dye, "Manu pegtulusen myu ating biyag na taaw dut tenga' t kelbengan? ⁶ Pasal ki Jesus, kaya ne atue e, negbiyag ne peuli'! Mekerendeman myu be kwit pegbersen ye dimyu in sasat ya iba-iba myu nega dut Galilea ti' kwan ye, ⁷ Keilangan Aku, Yegang et Taaw, † ilugut dut menge' mekeselaan, supaya iransang dye aku dut krus, pegketbes biyagen nega peuli' dut iketlung eldew."

⁸ Indyari nerendeman et menge' kelibunan ba' enu sinugid kedye i Jesus kwit ti'. ⁹ Ganang negpeuli' dye ne teye dut lebeng ti', tinuturan dye ginsa' t itueng ginis dut sempulu' isa neng menge' pepengeneran i Jesus in sampay dut menge' iba. Dye in negpabar dut menge' pepengeneran in. ¹⁰ Ating menge' kelilibunan de Maria Magdalena, si Juana, si Maria neng indu' i Jakob, beke' menge' iba neng nememaya' dut kedye in. ¹¹ Segwa', ingga pe' nemengandel et atin dut menge' kelilibunan in, sabab kedyeng tuturan penganal dye samat kaya lang keberbenaran. ¹² Segwa' timinyeg si Pedro kenye ampa' ne negdarak surung dut lebeng. Pagka' duun ye ne, pegligat ye supaya siyekan seled, atin mene nebiri' ye menge' repanan neng binerugkus ki Jesus in, kaya ne iba. Pegketbes nugad ne. Peglilu' pikiren ye ba' enu ne neinabu.

Megpepanew si Jesus Surung dut Lungsud et Emaus

(Markus 16:12-13)

¹³ Atin negang eldew, maya diminuntin duwang pepengeneran dut sembatung rurungan na pegngeranen et Emaus, maya menge' sempulu' isa kilometro rayu' ye teye dut lungsud et Jerusalem. ¹⁴ Pegsugiren dye pasal ginsa' t neinabu dut ki Jesus. ¹⁵ Ganang pemegtuturan ne beke' pemegdawa-dawa dye ne pasal et itueng menge' neinabu, nepabay ne si Jesus dut kedye. ¹⁶ Segwa' ingga pe' nekilala dye si Jesus.

¹⁷ Indyari nengingkiut si Jesus kedye, kwan ye, "Enung pesalan pegsugiren myu sasat kew memegpepanew?"

Indyari nepetaren dye, segwa' menge' rupa dye merupuk. ¹⁸ Si Kleopas siminambag kenye, kwan ye, "Merali' ikew lang na' meglelegdeng

dut lungsud et Jerusalem na kaya nekesewd et ba' enu neinabu duntin et itueng ketetebebes lang et senung eldew e?"

¹⁹ "Enung ginis?" kwan i Jesus.

"Pasal et ki Jesus neng taw' t Nasaret!" sambag dye. "Ya sembatung tarus et Empu' Banar. Maya basag bebresen ye beke' menge' buwat ye dut elepa' t Empu' beke' dut menge' taaw. ²⁰ Segwa' damen neng menge' pegibuten et menge' pari', sampay damen neng menge' pegibuten na' taw' t Judio, atin linugut ne dut Gobernador Pilato si Jesus supaya dusaen et kepeteyan, sampay ipineransang dye ya dut krus. ²¹ Indyari pegeerapen kay na ating memawi' si Jesus dut menge' bangsa et Israel. Beke' iba, itue ne iketlung eldew tihad dut peginabu et itue e. ²² Beke' nerugnan net atin, sabab damen neng menge' kelilibunan pinelilu' dye banar kami, sabab keineng meririklem pegka' nemengduntin dye dut lebeng i Jesus, ²³ kaya ne nebiyanan dye kenye bilug. Pegketbes siminurung dye dut damen, indyari nemegsugid na maya nebiri' dye menge' dereakan et Empu', na atin ne negsugid kedye na si Jesus negbiyag ne peuli'. ²⁴ Indyari, menge' iba kay nemenurung ne dut lebeng, pegdateng dye dun, samat sinugid nega et menge' kelilibunan in, temed si Jesus lang in kaya ne nebiri' dye."

²⁵ Kwan i Jesus dut duwang pepengeneran ti', "Merupang kew pelan, beke' melalay kew mengreti' beke' mengandel dut ginsan menge' pinegberes et menge' tarus et Empu' kwit ti'! ²⁶ Diki be taku' subali' itueng Kristo kelabay mena et itueng ginis mura ya kesled dut kenye ketasaan?" ²⁷ Pinesewd i Jesus ne lagi dut Kesuratan et Empu' ba' enu nekukurat dut ginsa' t Kesuratan pasal dut diri ye, beke' timinagna' dut Kesuratan i Moises beke' ginsa' t tarus et Empu' tagna' ti'.

²⁸ Ganang mekabi' dye ne dut pegsugurungan dye neng keberbenawan, nengyama si Jesus samat gaay ye na ipelahun ye nega panew ye. ²⁹ Segwa', linegas dye ya banar, kwan dye, "Petaren ne atu' damen. Iba, megsesdep ne eldew." Angkansa naya' ne lang dut kedye. ³⁰ Ganang memegampang dye ne dut lemisaan, nengisi' si Jesus et bengbang ampa' ye ne pineseleamatan Empu' Banar. Indyari pinegabisbitas ye beke' tinengnanan ye ne negey dut kedye. ³¹ Atin lang nebuwat ye megtuy ne ne tikwasan mata dye sampay nekilala dye ne si Jesus, indyari megtuy ne lang nalam dut penyek dye. ³² Indyari nemengingkiut-ingkiutan dye ne, kwan dye, "Diki be taku' angkan pelan menunga pegresanen et seled pusu' tyu sasat ya pegsudsugid kite dut dalan ti', sampay pinereti' ye nega Kesuratan et Empu' dut kite?"

³³ Pagka' samat kwantin ne, megtuy dye ne timinyeg pesurung muli' dut lungsud et Jerusalem. Pegdateng dye dun, neretnganan dye pemegurung-urung ating sempulu' isa neng menge' pepengeneran, beke' maya nega iba dye. ³⁴ Indyari kwan et menge' pepengeneran, "Keberbenaran pelan ating Begerar negbiyag ne peuli', bina' lang sampay dut ki Simon negpebiri' gasi." ³⁵ Pegketbes ating duwa teye et Emaus negtuturan gasi pasal ba' enukwan neinabu dut kedyeng pepenewan, beke' ba' enukwan dye nekilala si Jesus ganang pinegabisbitas ye ne bengbang in.

Nepebiri' si Jesus dut menge' Pepengeneran Ye

(Mateo 28:16-20; Markus 16:14-18; Juan 20:19-23; Keradya 1:6-8)

³⁶ Sasat pemegsudsugid dye nega pasal et itue, sekali' pegingga' dye tu' petitiyeg ne si Jesus dut pinegketngaan dye, kwan ye, "Kesenangan mese' t dimyu." ³⁷ Nemekeknad sampay nemeketakut, sabab nebluan dye t' endelimew. ³⁸ Indyari si Jesus negberes dut kedye, kwan ye, "Manu nemeketakut kew beke' manu pegduwa-duwa pikiran myu? ³⁹ Biri-na' myu menge' keremut ku beke' menge' tiked ku. Aku ne itue! Kute-wa' myu sampay seyeki' myu! Sabab sembatung endelimew kaya lang uned beke' tulang samat mekebiri' myu dut daken in." ⁴⁰ Ganang nebres i Jesus ne itue e, pinebiri' ye tawan ye eset keremut beke' dut tiked ye dut kedye mawa' t ransang in. ⁴¹ Segwa' ingga pe' nemekeandel dye segwa' et dye meksan beke' melililuen. Indyari iningkiut i Jesus dye, kwan ye, "Maya mekaan atue e?" ⁴² Indyari, binggeyan dye ya et linaga' na' sera' ⁴³ ampa' ye ne kinawa'. Pegketbes kinaan ye dut kedyeng elepan.

⁴⁴ Indyari kwan i Jesus dut kedye, "Netuman ne ba' enu pegsugiren ku rimyu kwit ti', na aku iba-iba myu nega. Ginsan in subali' metuman samat sinurat dut Kesuratan et Empu' pasal daken samat dut Keseraan i Moises, beke' dut menge' buuk et menge' tarus et Empu', beke' dut buuk et menge' Kanta."

⁴⁵ Indyari, tinulduan ye kedye supaya meretian dye ating menge' Kesuratan et Empu'. ⁴⁶ Kwan i Jesus dut kedye, "Itue ne e, ba' enu sinurat kwit ti': Na ating Kristo neng pinili' et Empu' pemegbeg subali' pengimeteyen, segwa' megbiyag nega ya peuli' mapet iketlung eldew. ⁴⁷ Nesurat ne gasi dut Kesuratan, tiharan dut lungsud et Jerusalem, sumked dut ginsa' t menge' bangsa et dunya', keilangan ipeabar pasal pegsugun et menge' taaw dut Empu', beke' kemeapan et Empu' menge' keselaan dye sabab et atin kineradya i Jesus et kedye. ⁴⁸ Kemyu menge' sak-

† YEGANG ET TAAW - Betsaen Lukas 5:24.

si' et itueng menge' ginis.⁴⁹ Aku sumurung supaya melusu dut dimyu ating ipinengaku' et daken neng Ama' Empu' dut langit. Angkansa peteteg kew mena dut lungsud et Jerusalem seked nepelelep dimyu Empu' et basag teyeg dut dibuwat langit.”

Pegperibuwat si Jesus dut Langit

(Markus 16:19-20; Keradya 1:9-11)

⁵⁰ Indyari pinebaya' i Jesus menge' pepengeran ye dut lungsud et Betania. Kintang ye kenyeng menge' keremut ampa' ye dye pinehandek.

⁵¹ Sasat pegpepehandek ye dye, amat-amat ne si Jesus periribuwat dut langit. ⁵² Pegketbes binantug dye si Jesus, indyari nemenguli' dye ne dut lungsud et Jerusalem na meksan dye ne banar. ⁵³ Pegdateng dye dut lungsud et Jerusalem, eldew-peldew dye dut Templo pengempuan na' benwa, daran-peraran na megbebantug dut Empu'.

Juan

Kepurisan et itueng Surat i Juan

Ating Menungang Abar sigun dut ki Juan, atin nepepekilala ki Jesus bilang kaya seskeran neng beres et Empu' na "Nemendyaring taaw beke' li-minegdeng atu' t kityu". Sinurat itueng tuturan na' itue apang sebarang memematsa' mengandel na si Jesus ating ipinange' Mememawi', ating Yegang et Empu' banar, na maya dye biyag kaya seskeran abit Empu' dut langit.

Pegketbes et peunang beres na meguuyun dut Beres et Empu' beke' dut ki Jesus, na ating unang bagi et itue atin megsusugid et iba-ibang kelilu' li-lu' na negpepesabanar na si Jesus pesi ating ipinange' neng Mesias, etawa Mememawi', ating Yegang et Empu'. Dut itueng bagi pegsusugid ba' enungkwan na ating sengmenung taaw na nengandel ki Jesus beke' negmendyaring menge' pepengeneran ye. Ating iba gasi mendi mengandel, misan ga in penungsang kenye.

Dut emuri gasing kapitulo et Kesuratan, atin ipegsusugid ba' enungkwan si Jesus dinakep beke' inukum. Itinuturan gasi ating pegransang kenye dut krus, pasal kenyeng pegbiyag peuli', beke' pasal kenyeng mekeldam neng pegpebiri' dut menge' pepengeneran ye netbes na ya megbiyag peuli'.

Atue binggeyan banar et pesebanar pasal binggey ne biyag na kaya seskeran pesebanar i Kristo, sembatung begey na megtitihad tiban beke' me-keterima et menge' mengandel na si Jesus ating Empu' banar negmendyaring taaw.

Ketulduan et itueng Surat

Peunang Bebresan 1:1-18

Si Juan neng Mememewtismu 1:19-34

Menge' unang Pepengeneran i Jesus 1:35-51

Ating Kesukuan i Jesus Kristo 2:1—12:50

Unang Ketulduan i Jesus pasal et Empu' 2:1-25

Keilangan Taaw Ipegyegang Peuli' 3:1-17

Ketulduan i Jesus pasal et Kemilikan et Empu' 3:18—12:50

Menge' Emuring eldew i Jesus 13:1—19:42

Ating pegkebiyag peuli' beke' menge' pegpebiri' et Begerar 20:1-31

Dugang: sembatu negang pegpebiri' Ye dut Galilia 21:1-25

Pasal ki Jesus Kristo Atin neng Beres, Empu'

Dut sengkempunan maya ne Ya in pegngeranen Beres, kebaya' et
1 Empu' Banar dut langit ating Beres, beke' atin neng Beres, Empu' Banar. †

² Ating Beres kebaya' et Empu' dut sengkempunan. ³ Ginuna et ating Beres ginsan neng keginisan sabab et tahag et Empu'. Dipara ating Beres kaya negmendyari ginsan neng neguna. ⁴ Dut ating Beres puun et biyag ††, beke' ating biyag silu' et menge' taaw. ⁵ Ating silu' megtehang dut kelingban, segwa' ating silu' diki melkepan et kelingban.

⁶ Indyari, maya sembatung lelaki tinahag teyeg dut Empu' ingaran ye si Juan. ⁷ Natu' si Juan supaya megsaksi', beke' megpesebanar pasal et ating silu', apang ginsan taaw kekingeg sampay mengandel et silu'.

⁸ Diki lang si Juan atin silu', imbes ya natu' supaya menaksi' pasal et ating silu'. ⁹ Na, ating tantung silu', ingin bersen ating beres, na tum-lang dut ginsan et taaw, negeatu' ne atu' t dunya'. ¹⁰ Ating silu' in pesi, natu' ne et dunya'. Misan dunya' neguna sabab ye, segwa' ketaawan kaya nekekilala dut kenye. ¹¹ Nepeatu' ating silu' dut kedye na atin kenyeng bangsa, segwa' dye na atin kenyeng ginuna, kaya megterima kenye.

¹² Segwa' sebarang megterima ating Beres, sampay pengandel dut ingaran ye, dye in metingkag na menge' yegang et Empu'. ¹³ Na dye in negmendyaring menge' yegang et Empu', diki teyeg dut dugu' etawa keinginan et bilug, etawa napsu' et megesawa, temed ipinegyegang dut Empu' sabab et kegeayen et Empu'.

Ating Beres Negmendyaring Taaw

¹⁴ Na, ating Beres negmendyaring taaw samat kityu beke' liminegdeng et sementara' atu' t kityu. Nebiri' tyu benyar et kenyeng ketaasan.

† Eset menge' Griego, retian et "Beres" na ipesewd pikiran et taaw, angkansa retian atue na si Kristo atin Beres na ipesewd ating pikiren et Empu' banar dut menge' taw' t dunya'. †† BIYAG - Etawa: Dut kenye biyag. Retian ye ating biyag kaya seskeran dut Empu' Banar dut langit. ‡ Itueng si Juan, ya in si Juan neng Memewtismu, lein si Juan neng pepengeneran i Jesus na nesurat itueng buuk.

Na itue, ketaasan et kesemba-sembatung yegang et Empu' Ama'. Na Ya baha et redyiki' beke' keberbenaran.

¹⁵ Si Juan negpesebanar pasal ating Beres. Merensag beres i Juan, megsusugid kwan ye, "Itue ne pesi Ya, na pegsugiren ku in, 'Na Ya ne pebibinyan dut daken, temed lebi nega set daken sabab ya una nega dut daken tiyeg nega' t sengkempunan.'" ¹⁶ Sabab Ya, ating Beres, puspus et kasi. Indyari, ginsan tyu merali' neketerima et redyiki' ye daran-peraran. ¹⁷ Sabab ating Keseraan et Empu' binggey tagna' pebiya' dut ki Moises, segwa' redyiki' beke' keberbenaran et Empu' binggey kityu sabab ki Jesus Kristo. Ya in pegingeranen dye Beres et Empu'. ¹⁸ Kaya sinu-sinu nekebiri' et Empu', selyu lang ating sembebatung yegang ye, na dut abi' et Empu' Ama'. Na Ya negpebunayag et Empu' dut kityu, sabab ya sali' sali' et Empu'.

Pesebanar i Juan neng Mememewtismu pasal ki Jesus

(Mateo 3:1-2; Markus 1:1-8; Lukas 3:1-18)

¹⁹ Na, atin masa pesebanar i Juan pasal et Empu'. Ganang diminateng ne menge' dinaak et menge' pegibuten et taw' t Judio mawa' t lungsud et Jerusalem, dinaak in menge' pari' beke' menge' Lebita supaya ingkuten si Juan ba' sinu ya. ²⁰ Kaya ne negpeilu si Juan, segwa' pinesebanaran ye ne, kwan ye, "Lein lang aku Kristo †† neng mememawing megde-rateng."

²¹ Iningkut dye ya, "Ba' kwantin, sinu ke? Ikw be si Elias neng tarus tagna?" Kwan ye, "Lein lang aku." Nengingkut dye peuli', kwan dye, "Ikw taku' Atin Tarus?" †† Sinambag i Juan, "Lein." ²² Dut ketimpus-timpusan kwan dye, "Sinu ke? Tubaga' kay supaya maya mesugid kay dut negtahag damen. Enu mesugid mu pasal et diri mu?" ²³ Si Juan siminambag dut bebresen i Isaias na tarus et Empu', kwan ye, "Aku, 'Atin pegberes na sembatung megtingkag dut kelnangan: kwan, Ipetignaa' myu dalan et Empu'!" †††

†† KRISTO dut bebresen et Griego, etawa "Mesias" dut bebresen et menge' Judio. Atin samat ngaran. Ingin bersen: Ating pinili' et Empu' Banar pemegbeg atue' t sengkedunyaan kaya seskeran. Betsaen dut Diksyunario. ††† Betsaen

²⁴ Na, itueng menge' dinaak teyeg et menge' Pariseo, na metaas neng pegibuten et menge' taw' t Judio. ²⁵ Nemengingkut gasi kenye, "Manu pegbewtismu ke ba' diki ikew Kristo, etawa si Elias, etawa Atin Tarus megteyeg kityung bangsa?" ²⁶ "Pegbewtismu ku daken et danum," sambag i Juan, "segwa' maya megteyeg eset pinegketngaan myu na diki myu nekilala. ²⁷ Ya na meglulundug daken. Diki lang teupen na aku memabad et sisiget et tempa' ye, sabab diri ya lebing metaas daken."

²⁸ Itue neinabu dut lungsud et Betania dut dipag et danum et Jordan, na ba' embe pegbewtismuan i Juan.

Ya na Mengugad et Sala' Tyu

²⁹ Leing eldew nebiri' i Juan si Jesus megsesentinen kenye. Kwan i Juan, "Siyeki' myu si Jesus, antangen ye bibili neng iungsud et Empu', na mengugad et sala' ginsan taaw et sengkedunyaan!" ³⁰ Ya ne in pesi pegbentuan ku kwit ti', "Na sembatung lelaki na meglulundug daken, lebi nega et daken, sabab meguna nega dut daken tiyeg sengkedunyaan." ³¹ Misan aku, kaya sewd ku na Ya ne atin pesi, segwa' angkan aku pegbewtismu et danum supaya mepebunayang Ya dut menge' taw' t bangsa et Israel.

³²⁻³³ "Diki ku banar Ya nekilala sene in, segwa' Empu' na nenahag daken supaya megbewtismu et danum, Ya ne negpekilala. Kwa' t Empu', 'Kebiri' ke et Empung Nakem mineug samat aksang teyeg et langit, sampay sumaleb sembatung lelaki. Ya ne na megbewtismu et Empung Nakem."

Indyari, nepesebenaran i Juan pasal ki Jesus, kwan ye, "Daken, nebiri' ku et Nakem na' Empu' nineug samat aksang tiyeg et langit, sampay siminaleb ki Jesus. ³⁴ Nebiri' ku na atin neinabu, sampay pepesebenaran ku na itue ne, si Jesus ating Yegang et Empu' Banar."

Menge' Megunang Pepengenanar i Jesus

³⁵ Siminunud neng eldew, nepeuli' gasi dut danum et Jordan si Juan beke' duwang pepengenanar ye. ³⁶ Ganang nebiri' i Juan si Jesus megte-talib, kwan ye, "Siyeki' myu ti' be, Bibili neng ipesimaya' et Empu'."

³⁷ Ganang nekinge et duwang pepengenanar ating bebresen i Juan, nepeselundug dye ki Jesus. ³⁸ Peglingew i Jesus nebiri' Ye dye na megse-selundug kenye. Pegketbes iningkut Ye dye, "Enu pegtutulusen myu?" Kwan dye, "Rabi, retian ye 'Menunuldu', embe peglegdengangan Mu?" ³⁹ "Ani' kew," kwan i Jesus, "Apang mebirir' myu." Angkansa nememaya' dye beke' nebiri' dye ba' embe peglegdengangan ye. Diminuntin dye menge' lisag epat et mapun. Na ginebi dye ne duntin.

⁴⁰ Si Andres neng tipused i Simon Pedro na sembatu dut duwa ti' na nekekinge et pegbebresen i Juan, beke' nepeselundug ki Jesus. ⁴¹ Megtuy tinulus i Andres tipused yeng si Simon beke' tinuturanan ye, "Ne," kwan ye, "Nebiri' kay ne atin Mesias!" Ingin bersen, atin Kristo. ⁴² Pegketbes binibit ye si Simon dut ki Jesus. Na siminyek kenye si Jesus beke' negsugid, "Ikew si Simon, yegang i Juan. Pengeranan ku ne ikew tiban et Sepas."

Pegtingkag i Jesus ki Pelipe beke' ki Natanael

⁴³ Pegdiklem nepikiran i Jesus pinegmenunga sumurung dut Galilea. Nebiri' ye si Pelipe, kwan ye dut kenye, "Maya' daken." ⁴⁴ Si Pelipe samat ki Andres beke' ki Pedro, teyeg dye ginsan dut lungsud et Betsaida. ⁴⁵ Nebiyanan i Pelipe si Natanael. Pegketbes sinugiran ye ya, "Nebiyanan kay ne na sembatung sinurat tagna' i Moises dut Keseraan et Empu' beke' gasi sinurat et menge' tarus et Empu' na Ya si Jesus taw' t Nasaret, neng yegang i Jose." ⁴⁶ "Taw' t Nasaret! Maya taku' lumiwan na menung teyeg duntin?" ingkut i Natanael. "Ani' ke, siyeki'!" kwan i Pelipe.

⁴⁷ Ganang nebiri' i Jesus si Natanael megsusurung kenye, kwan i Jesus, "Anie et taaw et Israel banar, ya diki mengdurupang." ⁴⁸ "Enukwan mu aku nekilala?" ingkut i Natanael. Timinubag si Jesus, "Mura ke tingingkag i Pelipe, nebiri' ku ne lagi ikew dut sirung et puun et igus."

⁴⁹ Pegketbes negsugid si Natanael, "Rabi, ikew ne tu' yegang et Empu', ikew ne tu' surutan et Israel." ⁵⁰ Kwan i Jesus, "Nengandel ke sabab lang

dut sinugid ku dimu na nebiri' ku ne lagi ikew dut sirung et puun et igus? Kebiri' ke nega et derekerang ginis na luwas nega et itue." ⁵¹ Pegketbes sinugid i Jesus dut ginsan, "Sugiren ku kemyu et keberbenaran, mebirir' myu meukaban langit, beke' menge' dereakan et Empu' tumindal mineug pesurung dut daken, ating Yegang et Taaw." ⁵²

Bulun dut Lungsud et Kana

2 Ganang iketlung eldew, maya bulun dut lungsud et Kana dut probinsiya et Galilea. Na, duntin indu' i Jesus. ² Si Jesus beke' kenyeng pepengenanar dinangin gasi dut pegbulunan. ³ Na ganang kina-bus et inumen neng alak ⁴, negsugid indu' i Jesus kenye, kwan ye, "Kaya ne inumen." ⁴ Sinugid i Jesus kenye, "Indu' ⁵, enu pekilamud mu daken? Ingga pe' diminateng timpu na ipebirir' basag ku dut menge' taaw." ⁵ Negsugid gasi indu' ye dut menge' tetehagen, kwan ye, "Ibuta' myu ba' unu sugiren ye dimyu."

⁶ Na, duun maya enem neng siburan na' batu, kede sembatu mekesuan lengku menge' duwangpulu' etawa telumpulung galun et danum. Itueng danum seled et ating menge' siburan peusalen et menge' taw' t Judio et arat pinegarat pasal pegbebasa' et keremut. ⁷ Negsugid si Jesus dut menge' tetehagen, "Behani' myu et danum." Na, ampa' dye binaha ginsan seked dut baba'. ⁸ Pegketbes, sinugid i Jesus kedye, "Na tiban sumeuk kew, bita' myu dut mengengerigra dut pegkenkaanan." Angkansa nememibit dye. ⁹ Ganang netimtiman et mengengerigra dut pegkenkaanan ating danum na negmendyaring inumen neng alak. Na diki ye nesewran ba' embe mawa' et ating inumen, segwa' nesewran et menge' tetehagen na nemeneuk et danum in. Pegketbes, tiningkag ye lelaki neng pegbulunan. ¹⁰ "Na," sinugid ye kenye, "Misan sinu, meguna pepelamak et menunungang alak. Indyari, ganang kela' ne neinum et menge' taaw, mura megpelamak et sumirib-sirib neng inumen. Segwa' pinemuri myu pinekemenungang alak seked tiban."

¹¹ Itue una-una et menge' tenda' na kelilu' lulu' na binwat i Jesus. Binwat ye itue dut lungsud et Kana na dut probinsiya et Galilea. Na untin pinebunayang ye ketaasan ye. Sumampay menge' pepengenanar ye nemengandel kenye. ¹² Pegketbes et itue, negpesanad de Jesus dut lungsud et Kapernaum. Megbebaya' indu' ye, menge' ketipusdan ye, sampay menge' pepengenanar ye. Duntin timineteg dye et senu-senung eldew.

Si Jesus Siminurung dut Benwang Pengempuan

(Mateo 21:12-17; Markus 11:15-19; Lukas 19:45-48)

¹³ Ganang megapet ne timpu et Kenkaan et Neketalib ¹⁴ et menge' Judio, siminurung si Jesus dut lungsud et Jerusalem. ¹⁴ Set Templo ¹⁵ neng Benwang Pengempuan et menge' taw' t Judio, nebiri' ye menge' taaw pemegdagang-dagang et menge' sapi', menge' bibili, sampay menge' aksang apang iunsud dut Empu'. Beke' nebiri' ye gasi menge' taaw pegsemsembian et pirak memegarung et lemisaan. ¹⁵ Nemaal si Jesus et lelapes neng tali, ampa' ye ne pineglelepan peliwan et Templo ginsan menge' bibili beke' menge' kesesepian. Pinegsesabug ye menge' pekparak neng siin et menge' menenambi' et pirak, sampay tinuarang menge' lemisaan dye. ¹⁶ Sinugid Jesus dut memegdagang et menge' aksang, kwan ye, "Pengugara' myu atin atue. Kasi' myu pegbuwata' et benwa' t deregangan benwa et Ama' ku!" ¹⁷ Ganang nebiri' dye itue, nerendeman et menge' pepengenanar ye nesurat dut Kesuratan et Empu', kwa' t, "Samat megdereleg et apuy seled pusu' ku sabab et peglingew et benwa mu, u Empu'." ¹⁸

¹⁸ Pegketbes, nemengingkut menge' pegibuten et menge' taw' t Judio dut ki Jesus, kwan dye, "Enu tenda' na mepebirir' mu damen na maya pesebanar na binwat mu itue?" ¹⁹ Siminambag si Jesus, kwan ye, "Ba' rungkatan myu itueng Templo, pegketbes ipetiyeg ku lang et telung eldew." ²⁰ Negsugid menge' taw' t Judio, kwan dye, "Uy na' epatnempulu' enem neng teun binaal itueng templo. Na dimu, tebsen mu lang et telung eldew?"

²¹ Pegbersen ye inantang ye dut templo, segwa' pegsindiren ye bilug ye. ²² Leyd, pegketbes na si Jesus negbiyag ne peuli' teyeg et kepeteyan ye dut krus, nerendeman et menge' pepengenanar ye kwit binres ye.

Malakias 4:5; Deuteronomio 18:15; beke' ating surat set sanad dut Mateo 11:14.

†† Isaias 40:3. † PARISEO - Sembatung kampung et pari' dut Empu' banar. Menge' Pariseo in, metaas neng menge' pegibuten et menge' taw' t Judio. Temed, kaya metigna' ginsan arat dye, sabab nelipaten beke' binelingkeg dye menge' sara' et Empu'. †† MESIAS etawa "Kristo" - Ating Pinili' et Empu' Banar pemegbeg atue' t sengkedunyaan kaya seskeran. Teyeg tagna' ti', maya menge' taw' t Judio tang'e eset Empu' na dumateng kedye sembatung taaw megbawi' dye teyeg et menge' meyaat na taaw. Ating taaw Mesias et menge' taw' t Judio, beke' Mememawi' et ginsan taaw atue' t sengkedunyaan neng mengandel Kenye.

‡ SI SEPAS ETAWA PEDRO - Mawa' dut bebresan et Arameo na ingin bersen ye ating "batu".

†† YEGANG ET TAAW - Sengmenu, sinugid i Jesus itueng ibang ngaran ye. Ingin bersen "Mesias", etawa "Bilang et ginsa' t menge' taaw". Ngaran gemiten i Jesus pasal et diri ye apang itagu' keretian na ya Yegang et Empu' Banar dut Langit. Ya pinili' et Empu' apang pemegbeg ngian-ngian. Betsaen Markus 8:31; Lukas 7:34. †† ALAK - inumen mekelangu; alak samat tepeyan set seled siburan. ††† INDU' - Dut bebresan et Griego "Libun". ††† KENKAAN ET NEKETALIB - Paskuwa.

§ TEMPLO - ingin bersen ating Benwang Pengempuan et menge' taw' t Judio. Sembatu lang Templo dut lungsud et Jerusalem, bangsa' t Israel. §† Kanta 69:9. Surutan Dabid tagna' ya in negberes, temed pasal Kristo in beres ye, beke' pasal et ketiksaan dumateng ki Kristo Jesus.

Sampay nengandel dye dut Kesuratan et Empu' beke' dut beres na pinegberes i Jesus.

Mekesewran i Jesus Ba' Enu Seled et Pusu' et Taaw

²³ Ganang dun ne si Jesus dut lungsud et Jerusalem dut menge' Eldew ne' t Kenkaan et Neketalib, mekansang taaw nekebiri' et menge' kelilulu' lilung tenda' na binwat ye, beke' nengandel dut kenye. ²⁴ Segwa' kaya nengarap si Jesus dut kedye et diri ye, sabab sewd ye pikiran et ginsan et menge' taaw. ²⁵ Na diki keilangan i Jesus maya pegpesebanar kenye et sinu-sinu pasal et taaw, sabab mekesewran ye ba' enu dut seled et pusu' et menge' taaw.

Si Jesus beke' si Nikodemo: Keilangan Taaw Ipegyegang Peuli'

3 Maya sembatung lelaki na Pariseo, ingaran ye si Nikodemo na saku et memegbeg et taaw et Judio. ² Nengumbaley ya dut ki Jesus sembatung gebi beke' negsugid, kwan ye, "Menunuldu', nese-wran kay ikew tu' sembatung menunuldu' na teyeg dut Empu' Banar. Sabab kaya sembatu mekeradya et kelilulu' lilu' na menge' tenda' na pegbaalen mu ba' Empu' kaya set dimu."

³ Timinubag si Jesus, kwan ye, "Sugiran ku ikew et keberbenaran, selyu lang taaw ipegyegang peuli', diki ye mebiri' pengmilikan et Empu'." ⁴ Iningkut i Nikodemo, kwan ye, "Edukwan taaw ipegyegang peuli' ba' ya megurang ne? Tantu diki ya keseled keruwa peuli' dut seled be-teng et indu' ye apang ipegyegang peuli' gasi."

⁵ Tuminubag si Jesus, "Sugiran ku ikew et keberbenaran, selyu taaw ipegyegang et danum beke' Nakem et Empu', diki ya keseled dut Peng-milikan et Empu'. ⁶ Ba' ipegyegang et taaw, asal taaw, segwa' ba' ipegye-gang et Nakem et Empu', asal ya nemengdyaring meinempuen eset biyag ye. ⁷ Kas ke meglilu' et sinugid ku dimu, na, keilangan myu ginsan ipegyegang peuli'," kwan i Jesus. ⁸ Sinugid gasi i Jesus kenye, kwan ye, "Megtepiyug deres ba' embe gaay ye. Mekingeg mu eriweswes ye, se-gwa' diki mu mesugid ba' embe teyeg etawa embe surungan ye. Kwan-tin antangan ye dut menge' taaw ne ipinegyegang et Nakem et Empu'." ⁹ "Edukwan meinabu itu?" ingkut i Nikodemo.

¹⁰ Iningkut i Jesus kenye, "Diki be menunuldu' ke' t Israel? Na, diki mu meretian ginsan neng itue?" ¹¹ Sugiran ku ikew et keberbenaran, pegber-sen kay mayang nese-wran kay, beke' pepesebanaran mayang nebiri' kay. Segwa' kemyu neng menge' taaw, diki nega mengasip et damen neng pesebanar. ¹² Edukwan myu mandel pegbersen ku dimu pasal et keginisan dut langit, ba' diki myu endelen pegbersen ku pasal et keginis-an atu' t dunya? ¹³ Kaya sinu diminuntin dut langit selyu lang ya ne mawa' teyeg dut langit. Kaya iba ya ne Yegang et Taaw.

¹⁴ "Samat kwantin dut kelnangan tagna', ganang ipineribuwat i Mo-ises seli neng tumbaga na binaal ye, (apang ba' sinu tininduk et seli be-ke' sumiyek et atin dibuwat et usuk, megulinan dye.) Angkansa megse-pantun gasi aku, Yegang et Taaw, keilangan iperibuwat dut usuk, ¹⁵ su-paya ba' sinu mengandel daken maya biyag na kaya seskeran dut ele-pan et Empu' Banar.

¹⁶ "Sabab mekasi banar Empu' eset menge' taaw atue' t sengkedunya-an, ne binggey ye kenyeng bugtung na Yegang supaya isimaya', supaya sebarang mengandel kenye diki lang metiksa' dut Narka', segwa' maya biyag na' kaya seskeran dut elepan et Empu' Banar. ¹⁷ Sabab diki lang pinelus et Empu' kenyeng yegang supaya ukuman apang disaen men-ge' taaw atue' t sengkedunyaan, imbes supaya puwasen ye menge' ta-aw mawa' t keselaan dye.

¹⁸ "Sebarang mengandel eset ating Yegang et Empu' diki ne meuku-man et Empu'. Segwa' sebarang diki mengandel, inukum ne, sabab kaya nengandel daken, na ating kesembatu-sematung Yegang et Em-pu'. ¹⁹ Na inukum dye, sabab natu' ne aku eset dunya, samat silu' dut kelingban, segwa' menge' taaw et sengkedunyaan iningin dye nega ling-geb eset telang, sabab kedyeng keradya mereraat. ²⁰ Sebarang megpe-muwat et meraat, megiseg et telang, sabab mendi' megpekabi' et telang supaya diki mebunayag menge' mereraat neng keradya dye. ²¹ Segwa' sebarang megpengebiyagan dut keberbenaran pepekabi' dut telang su-paya mebunayag kenyeng menge' nekeradyang bubuwatan sabab et pegandel ye dut Empu'."

Lebing Metaas si Jesus eset ki Juan

²² Pegketbes et itue, siminurung si Jesus beke' menge' pepengenanar' ye dut probinsiya et Judea. Na dun dye liminegdeng beke' nemengbew-

† PEPENGENARAN - Ating menge' taaw tegesunud i Jesus beke' menge' ketul-duan ye. Mengengandel dye et Empu' banar dut langit, beke' Yegang Ye, si Jesus. Unang sempulu' duwa dye tiningkag menge' "disipulo" dut bebresan et Griego. Menge' ngaran et menge' ¹² Bibilinan i Jesus sinurat dut Markus 3:16; Lukas 6:14.

tismu. ²³ Si Juan gasi negbewtismu dut Enon abi' et Salem, sabab mekansang danumen, beke' daran memegsurung kenye duntin menge' ta-aw na megpebewtismu. ²⁴ Sabab ating masa ingga pe' nepirisu si Juan.

²⁵ Kasa in nemegsagka' menge' pepengenanar i Juan dut sembatung Judio pasal et pegbebas' neng pinegarat. ²⁶ Siminurung dye dut ki Ju-an, kwan dye, "Rabi, inyet iba-iba mu beke' pepesebanaran mu pasal kenye dut dipag et Jordan, na ya pegbewtismu gasi. Duun megsurung kenye ginsan."

²⁷ Tuminubag si Juan, "Kaya enu-enu meterima et taaw selyu igbey kenye teyeg et Empu' dut langit. ²⁸ Kemyu ne mekepegpesebanar ba' enu pegsugiren ku, 'Diki aku Kristo, atin pinili' et Empu' pemegbeg, se-gwa' aku linusu mena dut kenye.' ²⁹ Sabab pegelban neng libun apang gasi dut nengeleb neng lelaki. Dut terisabeng gasi, sasat ya megteyeg, pegkikinggen ye lang gibek-gibek. Na' pegkekingeg ye et bensag et lela-ki na ipebulun, neksanan ne ya banar. Megdemikian ne kwantin tiban aku beke' si Jesus. Dyukup ne keksanan ku sabab kenyeng pegdateng. ³⁰ Sabab keilangan ne si Jesus periribuwat, aku gasi pesesanad ne."

Ya Teyeg dut Dibuwat Langit

³¹ "Ya ne teyeg dut dibuwat langit metaas eset ginsan. Na ya teyeg dut dunya, dut dunya' gasi beke' pegberes samat ya na atu' t dunya. Ang-kansa ya ne mawa' dut langit metaas eset ginsan. ³² Pepesebanaran ye menge' nebiri' sampay nekingeg ye dut dibuwat langit. Segwa' mera-hang lang pengandel et pesebanar ye. ³³ Sebarang taaw mengandel et kenyeng pesebanar, pepesebanaran et taaw Empu' keberbenaran. ³⁴ Sa-bab ya ne na pinelus et Empu', pegberes et beres teyeg et Empu', sa-bab Empu' negbegey kenye et Nakem Ye et kesukupan. ³⁵ Pegmerganen et Empu' Ama' yegang ye, beke' binggey ye ginsan neng keginisan dut geman ye. ³⁶ Mayang sinu mengandel et ating Yegang et Empu' maya biyag kaya seskeran. Segwa' ba' sinu megmendi' dut ating Yegang et Empu', diki kebiya' et biyag kaya seskeran. Segwa' kutuk et Empu' dut kedye, diki mepapas."

Si Jesus beke' Sembatung Libun Taw' t Samaria

4 Ganang neebaran et menge' Pariseo na lebing mekansang ne ne-gayat beke' nebewtismuan i Jesus eset ki Juan. ² Segwa' banar ye, diki lang si Jesus nengbewtismu, erapun kenyeng menge' pepen-genaran key. ³ Pagka' kwantin ne, atin beres nese-wran nega i Jesus. Na tinirengan ye dut probinsiya et Judea, nepuli' gasi dut probinsiya et Galilea. ⁴ Segwa' keilangan ye tumalib dut probinsiya et Samaria.

⁵ Angkansa duminateng si Jesus dut kebenbenwanan et probinsiya et Samaria pegngeranen Sikar, mekabi' et lugta' na binggey i Jakob tagna' dut yegang yeng si Jose. ⁶ Na duntin Tebud i Jakob, narung si Jesus dun sabab et nelupug ne et pegpanew-panew ye. Na meginapet ne et tengel-dew.

⁷ Maya sembatung libun na tege-Samaria na duminateng dun apang menageb. Nengsugid si Jesus kenye, "Mekedyari be menginum et danum myu?" ⁸ Ating masa kaya sentin menge' pepengenanar ye sabab nemen-gelen et pegkaan. ⁹ Nengsugid ki Jesus libun neng Samaritano, kwan ye, "Ikew Judio, aku Samaritano. Manu megte-w ke daken et danum na inu-men?" (Sabab diki mekedyari mekeiba-iba taw' t Judio dut taw' t Sa-maritano). ¹⁰ Siminambag si Jesus, kwan ye, "Ba' mekesewran mu lang ba' enu binggey et Empu' dut taaw beke' ba' sinu itueng panew dimu et inumen, merali' tumew ke daken et danum, beke' begeyan ke et danum neng biyag." ¹¹ Siminambag libun kenye, kwan ye, "Ila', kaya tu' teteur mu apang isek, sabab merarem itueng tebed. Embe meisian mu et itu-eng biyag neng danum?" ¹² Na tagna' ti' negey dameng keupu' upuan tyu ne si Jakob et tebed na itue. Na atue sampay ya nekeinum nega, kwan-tin gasi kenyeng keyegangan beke' menge' kesepian, beke' ibang men-ge' ipatan ye. Metaas ke nega be taku' dut damen neng keupu' upuan na si Jakob?" ¹³ Timinubag si Jesus, kwan ye, "Sebarang minum et danum na itue tuknewen nega peuli'. ¹⁴ Segwa' ba' sinu keinum et danum na' igbey ku kenye, diki ne ya tuknewen peuli'. Tantu banar, danum neng pegbegey ku in megmendyaring senep dut seled ye, na musbu periribu-wat sumked dut biyag na kaya seskeran."

¹⁵ Sinugid et libun dut kenye, kwan ye, "Ila', kwantin, begeyi' ku et da-num na pegsugiren mu in, supaya diki ne tuknewen ku peuli', sampay pepuli' peuli' ku nega atue apang menageb et danum." ¹⁶ Sinugid i Je-sus kenye, "Panew ne, tingkaga' esawa mu mura kemyu peuli' atue."

¹⁷ "Kaya lang esawa ku," tubag et libun. Segwa' nengsugid si Jesus kenye, "Banar pegsugiren mu na kaya esawa mu. ¹⁸ Temed banar ye, ikew maya ne lima bulnut mu, pegiban-ibanen mu tiban in, lein lang esawa mu. Banar gasi atin pegsugiren mu in." ¹⁹ "Ila'," kwan et libun, "kedam ku ga be, tarus ke. ²⁰ Menge' kegunnguran kay pemegempu' dye set itueng bukid e. Segwa' kemyu na menge' Judio, pegsugiren myu, subali' dut Je-rusalem lang pegempuan."

²¹ Sinugid i Jesus, kwan ye, “Mengandel ke daken, libun, mapet timpu ba' embe pengempuan myu et Empu' Ama', diki lang itueng bukid lang, etawa dut Jerusalem lang. ²² Kemyu menge' Samaritano, megpengempu' kew, segwa' diki myu mekekilala, ating pegempuen myu. Na, temed damen megpengempu' kay mekesewran kay, sabab ating mememawi' teyeg dut menge' taw' t Judio. ²³ Sabab megderateng ne timpu, na atue ne pesi tiban, na menge' banar neng mengengempu', pegempuen dye Empu' Ama' dut Nakem beke' keberbenaran. Samat atin pegtutulusen et Empu' Ama' na menge' mengengempu' kenye. ²⁴ Empu' Banar taw' t langit, angkansa mayang mengempu' kenye, subali' megpeempu' teyeg et seled atey dye beke' dut keberbenaran.”

²⁵ Neksugid libun, kwan ye, “Sewd ku pasal et Mesias, pegsugiren na Kristo, na megderateng. Ba' ya dumateng ne, ipereti' ye ginsan damen.”

²⁶ Neksugid si Jesus, “Aku ne pesi, itue na megberes dimu!”

Nemekepeuli' ne menge' Pepengenanar i Jesus

²⁷ Pegketbes et atin, nemekepeuli' ne menge' pepengenanar ye, segwa' nemegepeuli' sabab nebiri' dye na nemegepeuli' iba ye libun. Segwa' kaya nesewran dye nengingkut dut libun, “Enu gaay mu?” etawa ki Jesus, “Manu pekisudsugid ke kenye?”

²⁸ Pegketbes tinektak et libun kenyeng sesegban ampa' ne nuli' dut lungsud in, beke' pinegisisampay ye dut menge' taaw, kwan ye, ²⁹ “Ani' kew, birina' myu, maya lelaki na neksugid daken pasal ginsan buwat na nebuwat ku. Itue ne merali' pegngeranen dye et Kristo.” ³⁰ Nemengliwan menge' taaw dut kebenbenwanan apang dumuntin dut ki Jesus.

³¹ Pinegleges et menge' pepengenanar ye, kwan dye, “Rabi, pangaan mena.” ³² Segwa' neksugid si Jesus kedye, “Maya pegkaan ku na diki myu pegsesewren.” ³³ Angkansa nemegebungburung dye, “Kalu' maya nibit kenye et kekanan ye,” kwan dye. ³⁴ Kwan i Jesus, “Pegkaan ku beke' kebiyagan ku, tumanen ba' enu keinginan et Empu' banar neng negtahag daken, seked pinekeradya daken tebsen ku.” ³⁵ Diki be pegsugiren myu na epat negang bulan mura mengey? Isugid ku dimyu, imukrata' mata myu, siyeki' myu uma be ti' beke' siyeki' myu keldamen et menge' taaw neng pelilibut tyu. Lutu' ne, mekedyari ne keygen. ³⁶ Iantang et bua' itueng menge' taaw, misan tiban pasal et mengenggey, meketerima ne et bagi' ye. Kwantin gasi tiban megkekeyg ne gasi et bua' dut biyag na kaya seskeran, angkansa mengunguma beke' mengenggey me megkesan dye sali' sali'. ³⁷ Sabab banar ne itueng pegsugiren, ‘Sembatu negpesasad, iba gasi mengenggey.’ ³⁸ Tinahag ku kemyu supaya mengey, atin ne lein kemyu negsasad. Sengketaawan negsensara' sentin, temed keygen myu kedyeng pinegsensaraan.”

³⁹ Mekansang ne menge' taw' t Samaritano et itueng lungsud neme gandel ki Jesus, sabab et pesebanar et libun na atin, na kwan ye, “Nesewran ye ginsan ba' enu nekeradya ku!” ⁴⁰ Angkansa, ganang negpekabi' dut ki Jesus menge' Samaritano, inangat dye na tumeteg mena ya dut kedye. Na tumineteg si Jesus dun et duwang eldew.

⁴¹ Sabab et menge' bebresen i Jesus kiminansang menge' mengengan del. ⁴² Sinugid dye dut libun, “Diki lang sabab ye dut bebresen mu nengandel kay, segwa' tiban, tantung ya ne nekingeg et dameng bilug sampay nesewran kay ne, si Jesus ne banar mememawi' et menge' taaw atu' t dunya.”

Pinegulinan i Jesus Yegang et Sembatang Pegibuten

⁴³ Pegketalib et duwang eldew, nugad si Jesus eset lungsud et Sikar, siminurung dye dut probinsiya et Galilea. ⁴⁴ Sabab pegsugiren ye kwit ne ti', na sembatung tarus, ba' dut kenyeng diring lungsud, kaya kebetugan ye. ⁴⁵ Ganang diminateng ne si Jesus dut Galilea, tinerima ya et menunga menge' taw' t Galilea, sabab nebiri' dye ginsan na binwat ye dut Kenkaan et Neketalib dut lungsud et Jerusalem, sabab ating masa nemegeteka' dye duntin.

⁴⁶ Angkansa siminurung si Jesus peuli' dut lungsud et Kana dut Galilea. Na dut Kana binelyu ye danum negmendyaring inumen (alak) tagna' ti'. Na, dun maya sembatung pegibuten na mesakit kenyeng yegang na lelaki dut lungsud et Kapernaum. ⁴⁷ Ganang neebanar ye na si Jesus nepeuli' dut Galilea teyeg dut Judea, siminurung ya megtuy dut ki Jesus supaya megpeingasi' na ba' mekedyari pesanad dut Kapernaum apang pegulinan kenyeng yegang, sabab kupatey ne. ⁴⁸ Sinugid i Jesus kenye, “Subali' kebiri' kew mena et menge' kelilu' lilung tenda', temed ba' diki kew kebiri', diki kew mengandel.”

⁴⁹ Neksugid ating pegibuten, kwan ye, “Ila', ba' mekedyari, duntina' mena daken, mura yegang ku matey.” ⁵⁰ Sinugid i Jesus, “Muli' ke ne. Negulinan ne yegang mu.” Pagka' atin ne inandel ye bebresen i Jesus pegketbes nugad. ⁵¹ Ganang dun nega ya et dalan, sinusup ya et kenyeng tetehagen. Na neksugid kenye na menunga ne kenyeng yegang na lelaki. ⁵² Angkansa iningkut ye dye ba' eteg lisag negulinan yegang ye. Sinugid dye kenye, “Inibuanan et egnew ye kegapun meglilingkid eldew me-

glilisag sembatu.” ⁵³ Nerendeman ye na neginalep banar lisag na pegsugid kenye i Jesus, na kwan, “Yegang mu negulinan ne.” Angkan ginsan et seled benwa et pegibuten neme gandel ki Jesus, na ya ating Yegang et Empu' Banar.

⁵⁴ Itue ne ikeruwang kelilu' lilung tenda' na binwat i Jesus pegsurung ye dut probinsiya et Galilea teyeg dut probinsiya et Judea.

Pinegulinan i Jesus Taaw eset Libtung dut Betesda

Pegketbes et itue, maya gasi pegkenkaan et menge' taw' t Judio. ⁵ Angkansa tuminungul si Jesus dut lungsud et Jerusalem. ² Dut lungsud et Jerusalem, mekabi' dut Lelengewan et Bibili, maya libtung duntin, na pegngeranen set beres et Hebreo Betesda. Na dut pelilibut ye maya limang benwa tetegeyan et taaw. ³ Atue netimung ginsan menge' bulensekiten ne menge' taaw. Maya menglulubid menge' beleg, menge' pangkul, beke' menge' patey sembela' bilug. ⁴ (Sabab maya timpu na dereakan et Empu' mineug supaya kewkewen ye libtung. Ba' sinu keuna tumlep dut danum, megnunga megtuy, misan enung ginis nega sakit ye.)[†]

⁵ Maya untin sembatung lelaki telumpulu' walung teun ne sakit ye. ⁶ Nebiri' i Jesus na pebubuntul untin beke' nesewran ye na samat kwan-tin ne lagi kekwhiten et peresaan ye. Iningkut i Jesus ya, “Ining mu be megnunga?” ⁷ “Ila',” kwan et bulensekiten in, “Kaya lang misan sinu megtabang daken supaya ipesbur aku ba' danum kewkewen ne. Sasat ku pesbur ne teyen maya ne nekeuna set daken.” ⁸ Pegketbes neksugid si Jesus kenye, kwan ye, “Teyeg ne! Bitu' ne iigaan mul' Indiyari manew ke ne!” ⁹ Nengnunga megtuy lelaki in. Binikyat ye iigaan ye, mendyari na new ne gasi.

Atin neng eldew et Sabadu, Eldew et Kepeternan dut menge' taaw Judio. ¹⁰ Angkansa nemegepeuli' menge' pegibuten et Judio dut lelaki ne pinenunga, kwan dye, “Eldew et Kepeternan tiban! Diki lang mekedyari biten mu iigaan mu.” ¹¹ Segwa' tinubag ye, “Maya lelaki na negpenunga daken, sugid ye, ‘Bikyata' igan-igaaan mu in, mendyari manew ke!’”

¹² Na iningkut dye ya, kwan dye, “Sinu itueng taaw na neksugid dimu na, ‘Bikyata' igan-igaaan mu mendyari manew ke?’” ¹³ Segwa' kaya nekilala ye ba' sinu negpenunga kenye, sabab si Jesus nugad ne dut kineldaman. ¹⁴ Pegketbes et itue nebiyanan i Jesus ya dut Templo (pengempuan neng benwa) beke' sinugid i Jesus kenye, “Birina', menunga ke ne. Kas ne pegkesala' kalu' lumbi nega sentin meinabu dimu.” ¹⁵ Nugad ne lelaki ampa' ye ne sinugiran menge' pegibuten et menge' taw' t Judio, kwan ye, “Si Jesus pelan negpenunga daken.” ¹⁶ Na sabab negpemuwat si Jesus et Eldew et Kepeternan, sentin ne pegtagna' et pegraat kenye et menge' pari' t Judio.

¹⁷ Segwa' timinubag si Jesus kedye, kwan ye, “Misan Ama' ku pegkeradya sampay itueng eldew, megdemikian daken, pegkeradya ku gasi.” ¹⁸ Sabab et itueng pinegberes, angkaan tiban pegsisipian dye si Jesus apang lebing imeteyan ya, diki lamang et pegsungsang et Eldew et Kepeternan, temed sampay pegsugiren dye na pegtingkagen i Jesus Empu' Banar na kenyeng Ama', beke' nekisali' ya dut Empu'.

Kepengdyarian et Empu' Yegang

¹⁹ Tinubag ginsan itue i Jesus, kwan ye, “Sugiran ku kemyu et keberbenaran, kaya mebutbuwat et akung Yegang et diri' lang, segwa' mayang pegbuwatan ku atin lang et mekebiri' ku dut pegkeredyanan et Ama' ku. Sabab ba' enu buwatan et Ama', megdemikian akung Yegang ye atin gasi buwatan ku. ²⁰ Sabab pegmergaan et Ama' aku, kenyeng Yegang, beke' pepebiri' ye daken ginsan bubuwatan ye. Sampay megpebiri' ya et daken et menge' lebi negang kelilu' lilung ginis dut kepengliuan myu supaya menglilu' kew banar. ²¹ Sabab ba' enukwan menge' patey bengunen et Empu' Ama' peuli' beke' begeyan ye t biyag, megdemikian aku, Yegang et Empu', kebgey gasi et biyag dut sebarang meinginan ku begeyan et atin. ²² Misan Empu' Ama' diki mengukum et sinu-sinu, segwa' pinegbaya' ye ginsan ukuman dut daken, na Yegang ye. ²³ Supaya ginsan bumantug daken samat pegbantug dut Empu' Ama'. Sebarang diki bumantug dut Yegang et Empu' diki gasi pegbantug dut Empu' Ama' na negtahag daken.

²⁴ Asal banar sugiren ku dimyu, sebarang megkingeg et daken neng bebresen, beke' mengandel kenye na negtahag daken, maya biyag na kaya seskeran. Beke' diki ne dusaen dut Narka', imbes ne inubu' ne ya dut biyag teyeg dut kepeteyan. ²⁵ Sugiran ku kemyu banar,” kwan i Jesus, “na megderateng ne timpu, na asal tiban ne, beres et Yegang et Empu' mekekingeg et menge' taaw na diki mengandel, antangan dye menge' patey. Sebarang megkingeg beke' mengandel, na atin megiyag. ²⁶ Sabab Empu' Ama' maya kepengdyarian menggey et biyag, beke'

† Keemuring menge' Kesuratan dugangen bersikulo 4. Kaya bersikulo 4 dut meunang menge' Kesuratan.

akung Empu' Yegang binggeyan ye gasi et kepengdyarian na menggey et biyag.²⁷ Na binggeyan gasi aku et Empu' et kepegbayaan mengukum, sabab aku pegtingkagen Yegang et Taaw.”²⁸ “Kas kew meglilu' pasal itue, sabab maya timpu na misan dun net lebeng kekingeg nega et bebresen ku.²⁹ Pegketbes memengliwan dye eset menge' lebeng, sebarang negpemuwat et menununga megbangun dut kebiyagan kaya keskeran dut langit. Segwa' sebarang negpemuwat et kereatan megbangun dye dut keduasaan kaya keskeran dut Narka'.”

Menge' Megpebanar pasal et ki Jesus

³⁰ Nagsugid si Jesus, “Ba' daken lang kaya mekebutbuwat ku. Pegukumen ku mayang mekekingeg ku lang teyeg dut Empu', angkansa daken neng ukuman metigna', sabab teyeg dut keinginan et Empu' na negtahag daken.³¹ Ba' aku lang megpebanar et bilug ku, daken neng pesebanar diki mekedyari terimanen.³² Segwa' maya iba negpesebanar pasal dut daken, beke' sewd ku na kenyeng pesebanar pasal daken keberbenaran.³³ Negtahag kew sumurung dut ki Juan, beke' negpesebanar ya et keberbenaran pasal dut daken.³⁴ Diki ku keilangan pesebanar et taaw, segwa' pegbersen ku lang pasal ki Juan supaya mebawi' kew.³⁵ Si Juan sepantun silu' na megdedleg beke' megbegey et telang, na nekसानan kew et diki nekwit dut telang ye.³⁶ Segwa' maya pesebanar pasal dut daken na lebi nega' t pesebanar i Juan. Sebarang menge' keradya na binggey et Empu' daken supaya tebsen, na atin ne pesi pegbuwatan ku. Na atin pegbuwatan ku negpesebanar na aku tinahag et Empu' Ama'.³⁷ Empu' Ama' na negtahag daken. Ya ne pesi negpesebanar pasal dut daken. Kekwitan diki myu nekingeg beres ye beke' nebiri' kenyeng de-regbesan.³⁸ Etawa kenyeng bebresen kaya megeteg dut dimyu, sabab diki kew pengandel dut aku neng tinahag ye.³⁹ Pegbatsa' myu banar dut Kesuratan et Empu' sabab nepikir myu duun maya meisi' myu na biyag kaya seskeran dut langit. Beke' itueng menge' Kesuratan negpesebanar pasal dut daken.⁴⁰ Segwa' mendi' kew mengandel eset daken supaya teyen megbiyag kew et kaya seskeran dut langit.”

⁴¹ Sinugid i Jesus dut menge' pari' et Judio, kwan ye, “Diki ku kegeyan bentugen aku et teyeg dut taaw.⁴² Segwa' sewd ku seled pusu' myu. Beke' sewd ku na kaya pegmerga' et Empu' dut seled pusu' myu.⁴³ Natu' ku atue sabab et tinahag aku et Empu' Ama' ku, segwa' diki myu aku pegterimanen. Temed ba' maya ibang taaw matu' et dimyu sabab dut kenyeng ingaran, pegterimanen myu.⁴⁴ Enuwan kew kepengandel daken ba' pegterimanen myu pegbantug lang et taaw petetaaw? Segwa' diki kew megkeradya supaya meisi' myu pegbantug teyeg dut ating sembebatung Empu' Banar dut langit.⁴⁵ Segwa' kasi' myu pikira' na aku megsumbung dimyu dut elepa' t Empu' Ama' dut emuring ukuman ye. Imbes si Moises tagna' na pegeerapen myu, ya megsumbung dimyu.⁴⁶ Ba' nengandel kew ki Moises, mengandel kew gasi daken, sabab negsurat ya pasal daken dut seled Kesuratan et Empu'.⁴⁷ Segwa', sabab diki myu endelen sebarang sinurat ye, enukwan myu meandel menge' pingberes ku in?”

Pinekaan i Jesus Limang Ribu Taaw

(Mateo 14:13-21; Markus 6:30-44; Lukas 9:10-17)

6 Pegketbes et itue, duminipag si Jesus dut sembelang dipag et dagat et Galilea, na pegtingkagen dye gasi neng dagat et Tiberias.

² Segwa' mekansang taaw nibut dut kenye sabab nekebiri' dye et menge' kelilu' lilung tenda' na binwat dut menge' taaw na' mesakiti, ganang ipinenunga ye dye.³ Pegketbes tumingungul de Jesus beke' menge' pepengeran ye dut kilid et bukid beke' nemengarung duntin.⁴ Mekabi' ne tagna' Paskuwa' †, atin Kenkaan et Kerendeman Neketaliban et menge' taw' t Judio.

⁵ Pegsiyek i Jesus mekansang taaw pesusurung dut kenye, kwan ye ki Pelipe, “Embe elnan tyu et menge' pegkaan supaya maya kanen et menge' taaw na itue?”⁶ Nengingkut et itue supaya sulayan ye lang, sabab sewd ye ne lagi ba' enu buwatan ye.

⁷ Siminambag si Pelipe kwan ye, “Tengdan dut walung bulan et pegkeradya, diki lang keelen et pegkaan supaya ipekaan dut ginsan, merali' tegkasa-kasa ga sumubu' sengketaawan.”

⁸ Maya sembatung pepengeran ye, si Andres tipused i Simon Pedro, negberes, kwan ye.⁹ “Maya anie e, sembatung yegang neng lelaki maya kenye limang betuen neng bengbang neng sebada, beke' maya duwang derisekan neng sera'. Segwa' senu ga metenaan ye eset keldamen et taaw na itue?”

¹⁰ Nagsugid si Jesus, kwan ye, “Perunga' menge' taaw in.” Dun maya mekapal neng keberirian. Nemengarung menge' taaw, na sebarang lela-

ki lang menge' limang ribu keldamen dye. (Sampay menge' kelilibunan beke' keyegangan duntin pebebaya' gasi.)¹¹ Kimpetan i Jesus bengbang et yengyegang, ampa' ne negpeselamat dut Empu', pegketbes ampa' dye ne pinenggey dut ginsan et menge' taaw na memegarung. Megpe-sangka' dye lang misan senu nega kanen dye, kwantin gasi binwat ye dut sera'.¹² Ganang nemeketbes ne nemengaan, sinugiran i Jesus menge' pepengeran ye, kwan ye, “Timunga' myu ginsan menge' eped dye in, supaya diki meudyasan.”¹³ Angkansa pinenimung dye ne ginsan, ne-baha sempulu' duwang tibung et pinegputek-putek neng bengbang na neped dye nengaan.¹⁴ Ganang nebiri' et menge' taaw menge' kelilu' lilu' neng tenda' ne atin binwat i Jesus, sinugid dye kwan dye, “Landu' banar itue ne na' Tarus et Empu' megderateng atu' t dunya.”¹⁵ Nebi' biri' i Jesus samat maya pikir dye na legesen dye ya buwatan dye et surutan, segwa' mendi' megay ye. Imbes neperayu' yaya ye siminurung peuli' dut budbukid.

Nanew si Jesus eset Timbew et Dagat

(Mateo 14:22-33; Markus 6:45-52)

¹⁶ Pegdateng et menginsarem ne, nepesanad menge' pepengeran ye dut deplakan.¹⁷ Na duun nemenakat et gubang supaya dumipag dye sumurung dut lungsud et Kapernaum. Indyari, pegdateng et meliblingeb ne, segwa' si Jesus kayangga pe' nekebaya' dut kedye.¹⁸ Na, nasag deres beke' diminekla' gumbang.¹⁹ Ganang pegka' pegayung dye ne, napet dye merali' menge' lima etawa enem neng kilometro ne. Nebiri' dye si Jesus megpepanew dut timbew et dagat. Pekekabi' dut gubang si Jesus pegkebiri' dye, nemenakat ne.²⁰ Segwa' sinugid i Jesus kedye, kwan ye, “Kas kew' t takut, aku itue.”²¹ Angkansa nemengsan dye na ampa' ne pinesakat dye ya dut gubang. Na megtyu gubang nekerunggu' dut durungguan.

Tinulus et menge' Taaw si Jesus

²² Pegdatek diklem, nepetaren menge' kineldaman dut sendipag et dagat. Nebiri' dye na maya lang senggubang duntin. Pikir dye, ba' kwantin, kaya lang merali' nekesakat si Jesus dut gubang na' atin. Tan-tu menge' pepengeran ye lang nemengugad. Kaya pebebaya' si Jesus.²³ Segwa' maya menge' gubang na teyeg dut lungsud et Tiberias nemengdunggu' mekabi' dut pingkenkanan i Jesus et menge' taaw et bengbang. Atin bengbang mura dye negkenkaan si Jesus negpeselamat mena dut Empu' Banar.²⁴ Pegka' nesewd-sewran et kekeldaman na kaya duntin si Jesus sampay menge' pepengeran ye, nemenakat dye dut gubang surung dut lungsud et Kapernaum supaya ebianen si Jesus.

Si Jesus Atin Kekanan Megbebegey et Biyag

²⁵ Ganang nebiyanan dye ne dut sendipag et dagat, iningkut dye si Jesus, “Rabi (Menunuldu'), kengyan pegdateng mu atue?”²⁶ Siminambag si Jesus, kwan ye, “Sugiran ku kemyu et keberanan, pegtulusan myu daken, diki lang sabab ye et menge' kelilu' lilung menge' tenda', temed sabab ye dut bengbang na nekaan myu seked binyagan kew.²⁷ Kasi' myu pegsengerai' pegkaan na mekeusiba' lang, temed pegsengerai' myu pegkaan na kumwit dut biyag na kaya seskeran. Na atin igbey ku, ating Yegang et Taaw, rimyu, sabab pinengerapan ne aku et Empu' Ama'.”

²⁸ Pegketbes iningkut dye si Jesus, “Enu keredyanen kay apang mekeradya kay menge' keinginan et Empu'?”

²⁹ Siminambag si Jesus, “Keinginan et Empu' itue ga be, mengandel kew daken na kenyeng dinaak.”³⁰⁻³¹ Sinugid dye dut ki Jesus, “Enung menge' tenda' na pegbuwatan mu apang mebiri' kay beke' mengandel dimu? Enu buwatan mu? Nemengaan menge' kegunggurangan tyu et kekanan neng manna †† dut kelnangan. Tia' t dut Kesuratan ti' et Empu', ‘Binggeyan ye dye et pegkaan teyeg et langit supaya maya kanen dye.’ Enu taku' neng keradya pegbuwatan mu?”

³² Nagsugid si Jesus kedye, kwan ye, “Sugiran ku kemyu et keberbenaran, diki lang negey si Moises dimyu et banar neng pegkaan teyeg dut langit. Segwa', atin Ama' ku negey dimyu banar neng pegkaan teyeg dut langit.³³ Sabab ating pegkaan et Empu', atin ne ya megineug mawa' dut langit na megey et biyag na kaya seskeran dut ginsan taaw atu' t sengkedunyaan.”³⁴ “Begerar,” kwan dye, “Begeyi' kay ne daran-peraran et ating pegkaan.”³⁵ Pegketbes nagsugid si Jesus, “Aku ating pegkaan na mekepegbegey biyag. Ba' sinu kumabi' daken, diki ne urapen, beke' ba' sinu mengandel daken diki ne tuknewen.

³⁶ “Segwa' samat pegsugiren ku dimyu, nekebiri' myu ne aku temed diki nega mengandel kew.³⁷ Pepekabi' daken ginsan neng taaw na igbey et Ama' ku. Ginsan dye mengandel daken pepekabi' daken, diki ku dye sempegen.”³⁸ Neneug ku teyeg dut langit diki apang buwatan ku daken

† Paskuwa, ating Kenkaan et kerendeman pinegtaliban et Dereakan et Kepe-teyan tagna' ti' et menge' taw' t Judio, ganang dye dut bangsa et Egipto. Betsaen Exodo 12:23-27.

†† MANNA - Pegkaan binggey et Empu' dut menge' taw' t Israel ganang pegurapen dye dut kelnangan tagna' ti'. Betsaen Exodo 16:4,13-16,31-35.

neng keinginan. Imbes, buwaten ku keinginan et Empu' negtahag daken. ³⁹ Na itue keinginan et Empu' negtahag daken, na diki ku pesaran na malam misan sembatung taaw na binggey ye daken. Segwa' biyagen ku dye peuli' dut emuring eldew. ⁴⁰ Sabab itue keinginan et Empu' Ama'. Sebarang kebiri' dut daken yegang ye, beke' mengandel dut daken maya biyag na kaya seskeran, beke' biyagen ku ya peuli' dut emuring eldew."

⁴¹ Na menge' Judio nemegkiskines pasal ki Jesus sabab dut sinugid ye, "Aku ating pegkaan na teyeg dut langit." ⁴² Kwan dye, "Diki taku' itue si Jesus, yegang i Jose. Nesewran tyu ama' beke' indu' ye? E nukwan pegsugiren ye tiban atin, kwan ye, 'Nineug ku teyeg dut langit.'"

⁴³ Kwan i Jesus, "Kas kew ne pegkiskines. ⁴⁴ Kaya sinu mekepekabi' daken selyu lang ya in ipekabi' et Ama' na negtahag daken. Sebarang mengandel daken mibit na biyagen ku ya peuli' dut emuring eldew.

⁴⁵ Nesurat dut Kesuratan et menge' Tarus et Empu', kwan, 'Na dyeng ginsan penulduan et Empu'.'

"Sebarang megkingeg dut Empu' Ama' beke' negkesewd dut kenye, atin pepekebi' daken. ⁴⁶ Kaya sinu nekebiri' dut Empu' Ama' selyu lang aku na teyeg dut Empu'. Aku lang na nekebiri' dut Empu' Ama'.

⁴⁷ "Isugid ku dimyu et keberbenaran, sebarang mengandel daken maya biyag na kaya seskeran. ⁴⁸ Aku pegkaan na mekepegbegey et biyag," sinugid i Jesus. ⁴⁹ "Kegunggurangan myu nemekekaan et manna dut kelnangan tagna', segwa' neme matey dye nega. ⁵⁰ Temed itue pegkaan tiban nineug teyeg dut langit, angkansa sebarang taaw kekaan diki lang matey. ⁵¹ Aku biyag neng kekanan na nineug teyeg dut langit. Ba' kanan et taaw itueng kekanan, megbiyag ya misan ingyan. Itueng kekanan, daken neng uned. Na atin ipemgey ku apang pebibiyag et kaya seskeran menge' taaw atu' t' dunya'," kwan i Jesus.

⁵² Na nemegsagka' sagka' dye banar na menge' taw' t' Judio, kwan dye, "E nukwan ye igbey kenye uned supaya kanan tyu?" ⁵³ Kwan i Jesus kedye, "Isugid ku dimyu et keberbenaran, selyu lang kanan myu uned et Yegang et Taaw beke' inumen kenye dugu', kaya lang biyag dut dimyu. ⁵⁴ Sebarang kumaan et uned ku beke' minum et dugu' ku maya biyag na kaya seskeran. Na biyagen ku ya peuli' dut emuring eldew. ⁵⁵ Sabab daken neng uned banar na kekanan, beke' daken neng dugu' banar na inumen. ⁵⁶ Sinu-sinu mengaan et daken neng uned beke' minum et daken neng dugu' petetaran ne dut daken, beke' aku dut kenye. ⁵⁷ Samat pebibiyag na' Empu' Ama' na negtahag daken, kwantin gasi aku pebibiyag sabab dut Empu' Ama'. Angkansa sinu-sinu megpeangan dut daken megbiyag sabab ku. ⁵⁸ Itue e pegkaan nineug teyeg dut langit. Misana kengunggurangan tyu nemekekaan et manna, neme matey dye nega. Segwa' sebarang mengaan et itueng kekanan megbiyag et kaya seskeran." ⁵⁹ Pinegberes i Jesus itue sasat penuldu' dut pengempuan na benwa neng sinagoga dut lungsud et Kapernaum.

Menge' Abar pasal et Biyag na Kaya Seskeran

⁶⁰ Ganang nekingeg itue kekensangan et menge' pepengenanar i Jesus negsugid, "Mebegat neng tuldu' itue. Sinu mekedyari kekingeg et atin?" ⁶¹ Segwa' pegkesewd i Jesus na menge' pepengenanar ye na nemegkiskines pasal itue. Kwan i Jesus kedye, "Sabab be et itue tirengan myu aku? ⁶² E nukwan gasi ba' mebiru' myu aku, atin Yegang et Taaw, peribuwat dut langit na ba' embe mawa' ku sene in! ⁶³ Empung Nakem megbegey et biyag. Segwa' keseg et taaw kaya kegunaan menggey et biyag et taaw. Sebarang pinegberes ku dimyu, atin igbey biyag sabab atin teyeg nega et Empung Nakem. ⁶⁴ Segwa' maya nega dimyu kaya pengandel daken," sinugid i Jesus. Sabab sewd i Jesus tihad sengkepuan ba' sinu kedye diki mengandel, beke' ba' sinu mengalak supaya ipegdagang diri ye. ⁶⁵ Sinugipatan i Jesus bebresen ye, kwan ye, "Angkan ne itue pegsugiren ku dimyu, kaya sinu kepekabi' daken selyu lang tututan ya et Ama' Empu'."

⁶⁶ Ating masa mekansang ne pepengenanar i Jesus timinireng kenye, beke' kaya ne nibut dut kenye. ⁶⁷ Sinugid i Jesus kedye, dut sempulu' duwa in, kwan ye, "Kemyu gasi? Gaay myu mugad?"

⁶⁸ Siminambag si Simon Pedro dut kenye, "Begeran, sinu nega ibuten kay? Eset dimu ne beres et biyag na kaya seskeran. ⁶⁹ Nengandel beke' nesewran kay na ikew ating sembebatung kaya sala' et Empu'."

⁷⁰ Siminambag si Jesus, kwan ye, "Diki be pinili' ku kemyung sempulu' duwa in? Segwa', maya sembatu dimyu sinelban i Seytan." ⁷¹ Pepetudya' t' bebresen i Jesus ki Judas, na yegang i Simon Iskariote. Na ya neng sembatu dut sempulu' duwa na mengalak ki Jesus peuli' t'.

Kaya Pemengandel menge' Tipused i Jesus

7 Pegketbes et itue, siminurung si Jesus dut leing-leing kebenwaran et probinsiya et Galilea. Pikir ye ne lumegdeng et merayu' dut probinsiya et Judea. Sabab duntin maya menge' taw' t' Judio megtegagey matey kenye. ² Segwa' ganang mekabi' ne pegkenkaan et

menge' taw' t' Judio pasal et Kerendeman et menge' Tetetluan et menge' Judio dut kelnangan, ³ menge' tipused i Jesus negsugid dut kenye, kwan dye, "Subali' mugad ke atue e beke' sumurung ke dut Judea, supaya menge' pepengenanar mu kebiri' et menge' bubuwatan mu neng kelilu' lilu'. ⁴ Kaya misan sinu pegtagu' et keradya ye ba' ingin ye mebantug et ginsang menge' taaw. Pegbuwatan mu ne lang gasi itueng ginsang, pebiri' ke ne dut ginsan menge' taaw atue' t' dunya'." ⁵ Sinugid itue et menge' tipused i Jesus, sabab kenye menge' ketipusdan, kayangga pe' megpengandel dut kenye.

⁶ Kwan i Jesus kedye, "Sugat neng timpu ku ingga pe' diminateng; Segwa' dut dimyu misan enung timpu mekedyari. ⁷ Kaya miseg dimyu menge' taaw. Segwa' dye megiseg daken, sabab pinesebenaran ku kedyang keradya neng mereraat. ⁸ Kemyu mene dumuntin dut kenkeanan dut lungsud et Jerusalem. Mendi' ku mena daken, sabab daken neng sugat neng timpu ingga pe' diminateng." ⁹ Pegimbres et bebresen ye, nepektak dut Galilea.

Sumurung si Jesus dut Kenkeanan dut Jerusalem

¹⁰ Segwa', ganang nemekeugad ne menge' ketipusdan i Jesus pesurung dut kenkeanan dut Jerusalem, nepeselundung gasi ya. Segwa' kaya nesewran et menge' kineldaman, nepetetag' lang. ¹¹ Maya pegtulusen ya et menge' taw' t' Judio dut kenkeanan sampay nemengingikut ne, "Embe ne ating lelaki?" ¹² Eset kineldama' t' taaw limingkep bungburung pasal kenye. Kwan et iba, "Menungang taaw atin." Kwan et iba gasi, "Meraat, sabab pengakal lang et menge' taaw." ¹³ Kaya misan sinu mekeurem na megsugid et enu-enu pasal ki Jesus eset elepan et kineldaman, sabab megtakut dye et menge' pegibuten et taw' t' Judio.

¹⁴ Megtetetnga' pe' et Kenkaan et Kerendeman et menge' Tetetluan, si Jesus diminuntin dut Templo na pengempuan neng benwa apang menuldu'. ¹⁵ Nemenglilu' menge' pegibuten et taw' t' Judio sampay nemengingikut, kwan dye, "E nukwan negkesewd itueng taaw sementara' kaya pinegiskulan?" ¹⁶ Siminambag si Jesus, kwan ye, "Pegtuldu' ku diki teyeg dut pinegiskulan ku. Segwa' mawa' dut Empu' negtahag daken. ¹⁷ Ba' keinginan et sinu-sinu na buwaten ye keinginan et Empu', mekilala ye na ba' daken neng tuldu' teyeg dut Empu' etawa ba' teyeg dut daken lang. ¹⁸ Sebarang pegberes pasal et kenye bubuwatan, supaya bentugen bilug ye kaya menunga. Segwa' ba' sinu pegberes pasal et bubuwatan ye apang ikebantug dut negtahag kenye, ya metigna' neng taaw, banar kaya embut dut kenye." ¹⁹ Sinugid gasi i Jesus dut kedye, kwan ye, "Tagna' ti', diki be binggey i Moises dimyu atin Keseraan et Empu' Segwa' kaya misan sembatu dimyu nekesunud. Manu ingin myu aku imeteyen?"

²⁰ Siminambag kineldaman, kwan dye, "Banar ne, megsesaleb dimu diwata i Seytan! Sinu meingin mengimatey dimu?" ²¹ Kwan i Jesus kedye, "Sene ti', maya kineradya ku ganang sembatung kelilu' lilung tenda' dut Eldew et Kepeternan, na ginsan kew neglilu'. ²² Diki be negey si Moises et arat et pegtutuli' et menge' keyegangan myu? (Temed diki teyeg itue ki Moises, imbes dut menge' kegunggurangan.) Na pegtulien myu yengyegang misan ne dut Eldew et Kepeternan. ²³ Segwa' ba' pegtulien myu yengyegang dut Eldew et Kepeternan supaya diki bebegabagen Keseraan i Moises, manu angka mengey kew rakan sabab et pine-nunga ku sengkebilugan et taaw dut Eldew et Kepeternan? ²⁴ Kasi' myu pegukumi' sebarang deregbesan, segwa' mengukum kew et metigna'."

Itue ne be Lengku Mesias Tyu

²⁵ Pasal et atin maya nemengingikut menge' taaw et lungsud et Jerusalem, kwan dye, "Diki be itueng taaw pegsenggupan dye peteyen?"

²⁶ Na itue ne ya, pegberes atu' t' elepan tyu. Manu gasi kaya pegsegkaan dye pasal dut kenye? Merali' nekilala et menge' pegibuten na si Jesus ne ating Kristo, ating Mesias tyu? ²⁷ Segwa' nesewran tyu ba' embe mawa' et itueng lelaki. Segwa' ba' dumateng Mesias, kaya sinu mekesewd ba' embe banar mawa' ye."

²⁸ Ganang megutuldu' si Jesus dut pengempuan neng benwa na Templo pinereyang ye bebresen ye, kwan ye, "E", pegpikiran myu taku' mekilala misan aku, beke' ba' embe minewanan ku. Segwa' diki natu' ku atue et daken neng gaay, temed sabab et gaay et kebenbenaran neng negtahag daken. Na diki myu ya nekilala. ²⁹ Segwa' daken, nekilala ku ya sabab mawa' ku dut kenye beke' ya negtahag daken."

³⁰ Sabab et atin pegperuen dye ya elewen, temed kaya mekeaku' mengalew sabab ingga pe' diminateng timpu et ketiksaan ye. ³¹ Maya gasi dut kineldaman na nengandel ki Jesus, kwan dye, "Na, banar, itueng taaw Mesias, sabab kaya ibang taaw kebaal et lebi nega eset menge' kelilu' lilung tenda' na binwat et lelaki na itue."

Negpebibit et Kesundeluan Megdyaga set Templo Apang Elewen si Jesus

³² Nekingeg et menge' pari' na' Pariseo bungburung et menge' kineldaman pasal ki Jesus. Pagka' kwantin ne menge' pegibuten et menge' pari' sampay gasi menge' Pariseo negtahag et kesundeluan supaya mengalew ki Jesus. ³³ Kwan i Jesus, "Megbebaya' tyu nega tiban. Segwa' diki ne mekwit, pegketbes in, peuli' ku ne dut negtahag daken. ³⁴ Tulusen myu aku, segwa' diki myu aku mebiyanan. Beke' diki kew keruntin dut pegsudurungan ku."

³⁵ Nemegsudsugid menge' taw' t Judio, kwan dye, "Embe taku' tenaan et lelaki na itue na diki tyu ya mebiyanan? Merali' tenaan ye dut menge' nemegpekparak neng menge' kekempungan tyu dut lungsud et Griego, beke' megtuldu' dut menge' taaw et Griego? ³⁶ Enu ingin yeng bersen na pegsugiren ye, 'Tulusen myu aku, segwa' diki myu aku mebiyanan.' Beke', 'diki kew keruntin dut pegsudurungan ku?'"

Menge' Buwal et Danum na Megbegey et Biyag

³⁷ Dut ketimpusa' t pinekemergang eldew et kelang Kenkaan et Kerendeman et menge' Teteluan, timinyeg si Jesus beke' negberes et mrensang, "Ba' sinung taaw pegtutuknwen, pekabi' daken apang keinum. ³⁸ Sebarang mengandel daken, samat pegbersen dut Kesuratan et Empu', 'Antangan ye murbur danum dut seled ye megmendyaring ikebiyag et kaya seskeran.'" ³⁹ Ingin bersen ye, itue e Nakem et Empu', sebarang mengandel dut kenye leyd ne ti' meterima dye itueng Nakem et Empu'. Tatap ating eldew ingga pe' negbey Nakem, sasat si Jesus ingga pe' neperibuwat peuli' dut langit apang bentugen.

Enu Penedseled et menge' Taaw pasal ki Jesus

⁴⁰ Ganang nekingeg itueng bebresen, mekansang kedye negberes, kwan dye, "Ya ne tantung ating Tarus et Empu' na pegtegeyan tyu." ⁴¹ Iba gasi negberes, "Ya ne atin Kristo." Segwa' iba pemengikut nega, kwan dye, "Lein ya ating Kristo. Sabab atin Kristo diki teyeg dut Galilea. ⁴² Diki be pegbersen dut Kesuratan et Empu' na ating Kristo teyeg dut tutusan i Surutan Dabid tagna', beke' teyeg dut lungsud et Betlehem, lungsud na' dineklaan i Surutan Dabid?" ⁴³ Angkansa menge' taaw negbagi'bagi' ne pasal lang i Jesus. ⁴⁴ Maya taaw meingin ya elewen, segwa' kaya neburwan dye.

Kaya Nemengandel menge' Pegibuten et menge' Taw' t Judio

⁴⁵ Negpeuli' menge' kesundeluan dut menge' pegibuten et menge' pari' sampay dut menge' Pariseo. Na dye nenginkut kedye, kwan dye, "Manu diki myu binibit atue?" ⁴⁶ Siminambag menge' kesundeluan, kwan dye, "Kengyan masa ne kaya sinu nekepegberes samat pinegberes et ating lelaki." ⁴⁷ "Ingin myu bersen, nebitbibit ye gasi kemyu?" kwan et menge' Pariseo. ⁴⁸ "Maya ne be taku' menge' pegibuten etawa menge' Pariseo nengandel kenye?" ⁴⁹ Kaya! Segwa' mesuknaan itueng kineldaman, sabab kaya kesewd-sewran dye pasal et menge' Keseraan i Moises. ⁵⁰ Si Nikodemo, na sembatung Pariseo iba-iba dye, na siminurung nekeuna ti' dut ki Jesus, nenginkut. ⁵¹ Kwan ye, "Meksugat be dut ukuman tyu ba' sembatung taaw diki mena sewd-sewren ba' enu nebuwat ye?" ⁵² Siminambag dye, "Ikew teyeg dut Galilea gasi? Resan-resana' na mebiri' mu na kaya tumbu' na' tarus dut Galilea." ⁵³ Pegketbes nemen-guli' dye tegsempatu dut kenye-kenyeng benwa.

Sembatung Libun ne Netkanan Pegbeis

8 Segwa' si Jesus siminurung dut Bukid et Olibo. ² Ganang meririklema ne, negpebiri' ya peuli' dut pengempuan neng benwa (Templo). Na, mekansang taaw nepekabi' dut kenye. Narung gasi ampa' ye dye tinulduan. ³ Menge' menunuldu' et menge' sara' beke' menge' pari' na Pariseo nemibit et sembatung libun ne netkanan pegbeis. Pinetiyege dye eset kinetngaan et kineldaman. ⁴ Sinugid dye ki Jesus, kwan dye, "Menunuldu', itueng libun inalew kay sabab netkanan pegbeis. ⁵ Dut Keseraan binggey et Empu' ki Moises tagna', si Moises negsugid damen na bekalen et menge' batu seked matey ba' sinu memuwat samat binwat ye tu'. Enu mesugid mu ramen?" ⁶ Kwantin penginkut dye supaya lang si Jesus sulayan, apang maya mesumbung dye pasal dut kenye. Segwa' diminunguk lang si Jesus beke' negsutsurat et keremut ye dut lugta'. ⁷ Pegka' sigi-sigi ne ingkut dye kenye, timinyeg si Jesus et metigna' beke' negsugid kedye, kwan ye, "Ba' sinu dimyu kaya negkesala', atin mena meguna ne meakal kenye." ⁸ Neperunguk gasi si Jesus peuli', na negsurat gasi dut lugta'. ⁹ Segwa' ganang nekingeg dye itue, kenye-kenye mene mugad, meguna megurang-gurang, sed-seked si Jesus mene netinda, iba ye libun na' petitiyeg et elepan ye. ¹⁰ Timiny-

eg gasi si Jesus beke' nenginkut kenye, kwan ye, "Libun, embe dye ne? Kaya be misan sembatu kedye nengdusa dimu?" ¹¹ "Menunuldu', kaya misan sembatu!" kwan ye. "Megsepantun daken diki lang nengdusa dimu," kwan i Jesus, "Manew ke ne, kasi' ne pegerut-eruti' megkesala'."

Si Jesus Silu' na Megbegey et Telang eset Pikiran et menge' Taaw

¹² Ganang negberes peuli' si Jesus dut menge' taaw, kwan ye, "Antangan ku samat silu' et ginsa' t taaw atue' t sengkedunyaan. Sebarang mibut daken, diki lang manew dut kelingban, sabab maya silu' et biyag, (na megbegey et telang eset pikiran et menge' taaw)." ¹³ Binulili et menge' Pariseo ya, kwan dye, "Kaya misan sinu pepesebanar dimu se-lyu ikew lang. Angkansa dimung pesebanar kaya kebenaran."

¹⁴ Kwan i Jesus, "Misan ne aku lang pegpesebanar pasal diri kung bilug, pesebanar ku kebenaran. Sabab sewd ku ba' embe mawa' ku, sampay ba' embe gasi ulian ku. Segwa' dimyu, kaya pegsesewren myu ba' embe mawa' ku, etawa ba' embe surungan ku. ¹⁵ Ukuman tyu, ukuman lang et taaw petaaw. Segwa' daken, kaya neukum ku misan sembatu. ¹⁶ Segwa', ba' mengukum ku, ukuman ku sugat, sabab diki lang yaya ku. Iba ku si Ama', neng nengdaak daken. ¹⁷ Dut dimyung Keseraan nesurat na, kwan, 'Ba' duwang taaw megpesebanar, atin kebenaran.' ¹⁸ Aku ne sembatu negpesebanar pasal daken neng bilug, ikeruwa na negpesebanar daken, atin net nengdaak daken, daken neng Ama'."

¹⁹ Mendyari iningkut dye si Jesus, "Na' embe tu' ama' mu?" Kwan i Jesus, "Diki myu aku kilala etawa daken neng Ama'. Ba' mekilala myu aku, mekilala myu gasi Ama' ku."

²⁰ Pinegberes ye itue sasat pegtuldu' ya dut seled benwa pengempuan na' Templo, dut sisingled na maya susunua' t keserakaan. Segwa' kaya misan sembatu pengalew kenye sabab ingga napet sugat neng timpu ye.

Diki Kew Kesurung dut Surungan Ku

²¹ Angkansa, pinegberes gasi peuli' i Jesus, kwan ye, "Kepembe-embe ku nega, sampay megustulus kew raken, segwa' matey kew megbe-baya' nega dimyung keselaan. Diki lang keruntin kew dut sinurungan ku." ²² Sabab et itue nemegsiingkut-ingkut menge' pegibuten et taw' t Judio, "Imeteyen ye merali' bilug ye? Sabab manu itue pinegberes ye, kwan ye, 'Diki kew kesurung dut pegsudurungan ku?'"

²³ Sinugid i Jesus dut kedye, kwan ye, "Kemyu mawa' atu' t sirib, aku mawa' dut dibuwat langit. Kemyu mawa' atu' t dunya', segwa' aku diki lang mawa' atu' t dunya'. ²⁴ Atin angka sinugid ku dimyu, na, matey kew megbe' baya' dimyung keselaan. Sabab, ba' diki mengandel kew na aku in, si Aku Ne Ya, matey kew lang megbebaya' nega menge' keselaan myu."

²⁵ "Sinu ke taku' banar?" nenginkut dye. Sambag i Jesus, kwan ye, "Atin ne pesi samat pegsugiren ku in, tihad nega tagna' nega ti'. ²⁶ Mekan-sang teyen ipegberes ku dimyu supaya iukum dimyu. Segwa' metigna' ya in nengdaak daken, sampay ba' enu nekingeg ku dut kenye, atin ipe-bunayag ku dimyu atu' t sengkedunyaan tu'."

²⁷ Segwa' diki dye neretian ba' enu pegsugiren i Jesus pasal dut kenyeng Ama', ingin bersen Empu' Banar. ²⁸ Angkansa kwan i Jesus, "Ba' meperibuwat myu ne Yegang et Taaw dut erigi, ampa' myu sentin mesewran na asal aku ne atin ne ya. Na mekesewran myu gasi, kaya pegbutbuwatan ku et daken neng bilug ba' diki pegbersen ku samat mekingeg ku teyeg dut Ama'. ²⁹ Na iba-iba ku ya, ne nengdaak daken na diki ye aku tirengan et yaya ku, sabab tatap ku pegbuwatan sebarang mekesan kenye." ³⁰ Sasat megbebres nega si Jesus pasal et itue, mekansang nengandel dut kenye.

Taaw neng Uripem beke' Taaw neng Lein Lang Uripem

³¹ Sinugid i Jesus dut menge' taw' t Judio na nemengandel dut kenye, kwan ye kedye, "Ba' mibut kew daran dut menge' tuldu' ku, kemyu tantung menge' pepengenanar ku. ³² Na mesewran myu keberbenaran teyeg et Empu'. Ating keberbenaran memawi' dimyu teyeg dut peguripen." ³³ Na sinambag dye ki Jesus, kwan dye, "Pangkat inupu' kami i Abraham. Na kaya misan kasa nenguripen damen. Manu pegsugiren mu na bewinen kay?" ³⁴ Siminambag si Jesus, kwan ye, "Asal banar na pegsugiren ku dimyu, sebarang negkesala', uripen et keselaan. ³⁵ Na' diki dumarang uripen dut sembatung pegkeredyanan ye dut pamilya, segwa' dumarang ating Yegang et pamilya misan ingyan. ³⁶ Angkansa ba' bewinen ke et Yegang, banar na nekebawi' ke ne, sabab Yegang maya keseg ye. ³⁷ Sewd ku na pangkat inupu' kew i Abraham. Segwa' meingin kew na imeteyen aku, sabab kaya ne awang dut seled pusu' myu beberesen ku. ³⁸ Pegbersen ku sebarang nekebiri' ku dut elepa' t Ama' ku, segwa' dut dimyu pegbuwatan myu gasi sebarang nekingeg myu dut Ama' myu."

Kemyu Yegang i Seytan

³⁹ “Si Abraham ama' kay,” kwan dye. Segwa' kwan i Jesus, “Ba' kemyu keyegangan i Abraham, buwata' myu gasi ba' enu keradya i Abraham. ⁴⁰ Na atin negsugid dimyu et keberbenaran na nekingeg ku dut Empu'. Segwa' pegsesenggupan myu aku imeteyen. Si Abraham kaya nekekeradya samat kwantint. ⁴¹ Pegkeredyanen myu tu' samat pegkeredyanen et Ama' myu.”

Siminambag dye, kwan, “Diki lang kami yegang dut liwan. Imbes sembatu lang ama' kay, na atin, Empu' lang.”

⁴² Kwan i Jesus kedye, “Ba' Empu' banar Ama' myu, teyen inginen myu aku, sabab teyeg ku dut Empu'. Na tiban, natu' ku atue, diki lang natu' ku' t sabab et ingin ku, imbes dinaak et Empu' aku. ⁴³ Manu kaya mekeretian myu ba' enu pegbersen ku? Sabab kaya pegkinggen myu ba' enu pegbersen ku.” ⁴⁴ Sinugid gasi i Jesus kedye, kwan ye, “Kemyu yegang i Seytan, na keinginan myu samat keinginan et buwaten et ama' myu. Na ya mengingimatey et taaw tihad tagna' nega. Na, kaya megibut dut keberbenaran sabab kaya dut kenye keberbenaran. Ba' mengembut, pegberes et keembutan, na atin ne tubuanan ye, sabab ya puun et ginsa' t menge' taaw neng membut. ⁴⁵ Segwa', sabab pegbersen ku pasal dut keberbenaran, diki megpengandel kew. ⁴⁶ Sinu dimyu mekepesebanar na aku negkesala? Ba' sembatung taaw pegsugid et kebenaran, manu diki myu endelen? ⁴⁷ Sebarang menge' taaw na pengandel et Empu' megkingeg dye dut beres et Empu'. Na sebaran angka manu diki kew megkingeg, sabab diki kew taaw na pengandel et Empu'.”

Bagu Pinegyegang si Abraham, Aku Lelagi ne

⁴⁸ Siminambag ki Jesus menge' taw' t Judio, kwan dye, “Diki taku' sugat na pegsugiren kay na ikew taw' t Samaritano, leing taw' t Judio, beke' pegselban et diwata i Seytan?” ⁴⁹ Siminambag si Jesus, kwan ye, “Kaya lang aku pegselban et diwata i Seytan. Segwa', daken, pegbentugen ku Ama' ku. Temed dimyu pegterwanan myu nega aku. ⁵⁰ Kaya pegtulusen ku kebentugan ku. Segwa' maya sembatu megtulusen na bentugen ye aku. Itue na ya, atin na' mengungukum. ⁵¹ Asal banar pegsugiren ku dimyu, sebarang penuman et menge' bebresen ku, diki kelabay et kemeteyan na kaya seskeran.”

⁵² Segwa' kwa' t menge' Judio, “Na' tiban kay netantu na ikew sinlebat diwata i Seytan! Si Abraham natey sampay menge' tarus et Empu'. Segwa', pegberes ke nega et ba' taaw metuman et beres mu, diki kelabay et (ikeruwang) kemeteyan na kaya seskeran. ⁵³ Metaas ke nega be taku' et damen neng ama' neng si Abraham? Na ya natey, kwantint gasi menge' tarus. Kwan mu lang sinu ke?”

⁵⁴ Siminambag si Jesus, kwan ye, “Ba' ipetaas ku bilug ku, kaya guna et ketaasan ku. Segwa' ama' ku pegpetaas daken, na atin ne pegsugiren myu na Empu' myu banar. ⁵⁵ Segwa' diki myu ya nekilala, temed aku mekekilala kenye. Na supama, ba' sugiren ku diki ku nekilala Empu', ba' kwantint, membut ku samat dimyu. Temed kilala ku Ya banar beke' pegtumanan ku Ya. ⁵⁶ Megunang gunggurang myung si Abraham tagna' ti' neksanan sabab nesewran ye mebirir' ye eldew et pegatu' ku atue' t dunya. Na nebirir' ye na eldew et pegatu' ku sampay neksanan.” ⁵⁷ Kwan et menge' taw' t Judio, “Ingga' pe' nekeumur ke et limangpulang teun, segwa' nebirir' mu ne si Abraham?” ⁵⁸ Segwa' kwan i Jesus, “Asal, mura si Abraham pinegyegang, lelagi ku ne!” ⁵⁹ Sabab et itue, nememurur dye et menge' batu ibakal ki Jesus. Segwa' nepetagu' si Jesus pegketbes liminiwan dut pengempuan neng benwang Templo.

Pinegulinan Sembatung Taaw na Pinegyegang et Beleg

9 Pegtalib i Jesus, nebirir' ye sembatung lelaki beleg ne lagi tihad nega dut pegyegang kenye. ² Iningkut et menge' pepengenanar ye, kwan dye, “Menunuldu', sinu negkesala', itueng lelaki etawa kenye neng gunggurang, na ya pinegyegang et beleg?” ³ Sinambag i Jesus, kwan ye, “Diki itueng lelaki etawa menge' gunggurang ye negkesala'. Segwa' negkwantint itue supaya keradya et Empu' mepebirir' dut kenye neng biyag. ⁴ Sasat eldew nega, subali' keredyanen tyu menge' keradya et Empu' Banar negdaak daken. Gebi megapet, ganang kaya ne misan sinu mekekeradya. ⁵ Sementara' atu' ku nega et dunya', aku silu' et sengkedunyaan, megbegey et telang dut pikiran et menge' taaw.”

⁶ Ganang nebres i Jesus itue, nibeg dut lugta' ampa' ye pinerusu' et ibeg ye. Pegketbes pinadlis ye' t mata et lelaki neng beleg. ⁷ “Panew!” kwan i Jesus kenye, “Dumun ke dut libtung et Siloe.” (Na ingin bersen Siloe, Tinahag). Angkansa, lelaki nanew. Pegdateng dun nengiramus, na neketuun ne, ampa' ne nuli'.

⁸ Menge' rurungan ye beke' menge' nekebirir' kenye et kwit nega ya pepeingasi', nemegsudsugid dye, kwan dye, “Diki be sali' itue neng lelaki kwit ti' megarung atue sampay pengangat et ingasi?” ⁹ Maya iba

pegberes na ya ne. Temed kwa' t iba, “Lein, kebirir' tyu lang samat ya.” Segwa' kwan ye, “Aku ne pesi itue!” ¹⁰ Nemengingkut menge' taaw kenye, kwan dye, “E nukwan neketuun ne mata mu in?” ¹¹ Sinambag ye, “Ating lelaki ne pegngeranen si Jesus nemaal et rusu' ampa' ye pinadlis et mata ku. Dinaak ye aku dumun dut libtung et Siloe ti' apang mengiramus. Angkansa, nepanew ku, pegdateng duun ampa' ku ne nengiramus, na neketuun ku ne.” ¹² “Embe ne ating lelaki?” kwan dye. “Iste ku,” tinubag ye.

Nemengingkut menge' Taaw et Pariseo pasal et Neketuun neng Beleg

¹³ Pegketbes, ating taaw na beleg na negnunga, binibit dye dut menge' taw' t Pariseo. ¹⁴ Na negkeradya si Jesus et rusu' beke' negpemokrat et mata et lelaki neng beleg dut eldew et Sabadu, atin eldew et diki pengengeredyanan eset arat et menge' taw' t Judio. (Angkansa, dut pikiran et Pariseo binelabag i Jesus arat dye.) ¹⁵ Angkansa binisara gasi atin taaw neng beleg na neketuun et menge' Pariseo ba' enukwan ya neketuun. Kwan et lelaki, “Pinedlisan i Jesus lang et rusu' mata ku, pegketbes nengiramus ku, na' tiban mekebirir' ku ne.”

¹⁶ Maya menge' ibang Pariseo negsugid, kwan dye, “Ating lelaki diki teyeg dut Empu', sabab kaya pegtumanan ye eldew et diki pengengeredyanan.” Segwa' iba nengingkut kwan dye, “E nukwan kekeradya et kelilu' lilung tenda' ba' ya maya mekeselaan?” Angkansa nemegdapit-dapit ne.

¹⁷ Sekali' tu', iningkut dye peuli' ating lelaki na beleg tagna', “Enu mesugid mu kenye? Pasal et mata mu nepetuun ye?” Kwan et lelaki, “Ya in Tarus et Empu'!” ¹⁸ Kaya nengandel menge' pegibuten et menge' taw' t Judio na ya beleg tagna' na tiban neketuun ne, sed-seked pinetingkag dye kenye neng gunggurang. ¹⁹ “Yegang myu be itue?” ingkut dye. “Itu' be na pegsugiren myu na pinegyegang na beleg? E nukwan na ya nekebirir' tiban?” ²⁰ Siminambag menge' gunggurang ye, kwan dye, “Sewd kay ya yegang kay, asal atin pinegyegang na' beleg. ²¹ Segwa' tiban, ba' enukwan ya neketuun etawa mata ye nemokrat, kaya sewd kay. Ingkuta' myu ya, sabab meumur ne. Ya ne megututuran dimyu.”

²² Sinugid et menge' kegunggurangan ye itue sabab megtakut dye dut menge' pegibuten et taw' t Judio. Na atin pelan pegbehumen et menge' pegibuten ne lagi, na sebarang megsugid na si Jesus in Kristo, ipeugad ya dut benwang sinagoga, ating pengempuan na benwa dye. ²³ Angkansa samat kwantint ne nesugid et menge' gunggurang ye, kwan dye, “Ingkuta' myu ne ya sabab meumur ne.”

²⁴ Ipengeruwa ne pinetingkag dye lelaki na neketuun. Kwan dye kenye, “Isugira' et kebebenaran! Empu' mekekingeg. Sabab sewd kay itueng lelaki, si Jesus, mekeselanan.” ²⁵ Segwa' kwan ye, “Iste ku ne ba' ya in mekeselanan, temed sembatu lang sewd ku, aku beleg temed tiban nekebirir' ku ne.” ²⁶ Pegketbes iningkut dye ya, kwan dye, “Enu kineradya i Jesus rimu? E nukwan ye ipinetuun mata mu?” ²⁷ Segwa' kwan ye, “Kesugid ku lang, diki myu nekingeg. Manu ingin myu kinggen nega peuli'? Ingin myu taku' kemyu mendyaring sembatung pepengenanar ye?”

²⁸ Pegketbes ininlelew dye ya, kwan dye, “Ikew lang pepengenanar et taaw na itue el Segwa' kami pepengenanar ki Moises. ²⁹ Nesewran kay na Empu' negberes ki Moises, segwa' itueng lelaki, kaya nesewran kay ba' embe teyeg ye.” ³⁰ Siminambag lelaki, kwan ye, “Na kelilu' lilu' itue e! Diki myu nesewran ba' embe teyeg ye, segwa' ya nekepetuun et mata ku. ³¹ Nesewran tyu na kaya pegkinggen et Empu' sebarang mekeselaan. Pegkinggen et Empu' sebarang meinempuen na megtuman et keinginan ye. ³² Kaya misan sinu na nekekingeg kwit na kwan sembatung pinegyegang na beleg maya nepetuun et mata ye. ³³ Ba' itueng lelaki diki teyeg dut Empu', kaya mebutbuwat ye.”

³⁴ Sabab et itue, kwan dye, “Ikew, ipinegyegang ke dut kaya ne ereteret neng keselaan, manu mengindu' ke ramen?” Pegketbes sinempeg dye ne ya peliwan et pengempuan neng benwa.

Antangan et menge' Taaw Beleg pasal et Kebe'benaran

³⁵ Pegka' kwantint ne, nebaran i Jesus na tinimbag et menge' pegibuten peliwan ating taaw neng beleg na neketuun. Indyari, pekebiya' ne kenye, kwan i Jesus, “Mengandel ke taku' dut Yegang et Taaw?” ³⁶ “Sinu ya, Menunuldu' Sugiri' ku supaya mengandel ku kenye!” ³⁷ Kwan i Jesus, “Nebirir' mu ne ya. Na ya ne pesi megebres dimu.” ³⁸ Indyari kwan et lelaki, “Begerar, pengandel ku!” Ampa' ne siminelungkut apang penempuan ye.

³⁹ Kwan i Jesus, “Natu' ku atu' t dunya' apang meukum menge' taaw. Seng bagi' dye antangan menge' beleg, sabab awam dye et kebebenaran pasal et Empu'! Dye in memengdyaring mekebirir'. Sembatung bagi' gasi, antangan dye samat kaya beleg, sabab kebluan dye kesewd dye ginsan pasal et Empu', temed sala'. Dye in megmengdyaring beleg.”

⁴⁰ Maya menge' ibang Pariseo na mekabi' dut kenye nekekingeg, kwan dye, "Enu? Kami tu' beleg?" ⁴¹ Kwan i Jesus, "Ba' beleg kew, ingin bersen kemyu banar awam et keberbenaran et Empu', kaya kedusaan myu. Segwa' tiban sugiren myu na kemyu meketuun, ingin bersen gasi nesewran myu keberbenaran, angkansa megteraren kedusaan et Empu' eset dimyu, sabab kemyu kaya pengandel et keberbenaran."

Beleybey pasal et Mengingipat et Ayup neng Bibli

10 Tinuturanan i Jesus itueng beleybey, kwan ye, "Sugiran ku kemyu et keberbenaran, ba' taaw diki lang maya' dut lelelgewan et kukurangan et menge' bibili, segwa' minik et ibang bebyaan supaya keseled, na ya menenakew, mengrerampas. ² Segwa' ba' mayang taaw megbaya' dut lelelgewan et kukurangan et menge' bibili, atin key mengingipat et menge' bibili. ³ Pegukaban kenye et menununggu lelelgewan. Beke', megkingeg menge' bibili ye et beres ye. Petingkagen ye kenye menge' bibili dut kedye-kedyeng ngaran sampay ya penguna kedye peliwan et kukurangan. ⁴ Pegka' nepeliwan ye ne ginsan menge' bibili ye, ya ne megpenguna kedye, na megsunud kenye sabab sewd dye kenye penguluwaan. ⁵ Segwa' ba' ibang taaw mene diki dye megsunud. Sampay peperayu' dye sabab kaya sewd dye penguluwaan et ibang taaw."

⁶ Ginamit i Jesus itueng beleybey et bebresen, segwa' diki dye meretian ba' enu pegbersen ye kedye.

Si Jesus Menungang Mengingipat

⁷ Angkansa negberes peuli' si Jesus, kwan ye, "Sugiran ku kemyu banar, Aku antangan ye samat lelelgewan et menge' bibili. ⁸ Ginsan neng nemeguna daken, dye in nemenuldu' et kaya kebe' benaran. Antangan dye samat menge' menenakew beke' mengrerampas. Segwa' kaya megkingeg kedye menge' bibili, (ingin bersen menge' pengandel daken). ⁹ Aku antangan ye samat lelelgewan; ba' sinu sumled dut daken, ya mebawi'. Mekedyari ya sumled etawa lumiwan, beke' kebiya' et menungang kebiyagan. ¹⁰ Memegatu' menenakew supaya menakew beke' mengimatey sampay mengrungkat. Segwa' daken, natu' ku supaya maya biyag dye seked dut epus kesenangan.

¹¹ "Aku antangan ye samat menungang mengingipat et menge' bibili. Ipegbaya' et menungang mengingipat kenye biyag supaya mebawi' menge' bibili ye. ¹² Segwa' ba' pegtengdanan lang neng mengingipat et bibili, pegtirengan ye lang menge' bibili, ba' mebirir' ye megderateng ne menge' ireng et talun. Pegtirengan ye lang seked pinegpeparak menge' bibili et menge' ireng et talun. Seukat lein lang ya mengingipat banar, beke' lein kenye ating menge' bibili. ¹³ Megpelegyu ya puun sabab pegtengdanan lang beke' kaya permerganen ye menge' bibili. ¹⁴ Aku antangan ye samat menungang mengingipat. Nesewran ku daken neng bibili, beke' menge' bibili kilala dye aku. ¹⁵ Samat Ama' kilala ye aku, beke' daken kilala ku gasi Ama'. Sampay pepegbaya' ku daken neng biyag dut menge' bibili ku, ingin bersen menge' pengandel daken. ¹⁶ Maya menge' bibili ku na kaya atu' t seled kukurangan et bibili. Keilangan biten ku gasi dye atue. Sampay dye kumingeg et daken neng beres, apang meg-sengbanan, beke' sembatu mengingipat dye.

¹⁷ "Angkan manu Ama' ku meingin daken sabab pinegbaya' ku biyag ku, pegketbes megbiyag ku peuli'. ¹⁸ Kaya sinu kepatye daken ba' diki itugut ku, segwa' tud ne ipegbaya' ku biyag ku. Sabab maya basag ku matey etawa megbiyag peuli'. Itueng kepengdyarian neisi' ku dut daken neng Empu' Ama'."

¹⁹ Sabab et itueng pinegberes, nemegbagi'bagi' gasi menge' taw' t Judio. ²⁰ Maya iba negsugid, "Pegselban ya et mereraat beke' negbegbalig ne. Manu pegkinggen myu nega ya?" ²¹ Segwa' sinugid et iba, kwan dye, "Diki kwantin bebresen et sembatung sinleban et mereraat. Diki mekedyari mepetuun et mereraat sembatung beleg!"

Minendian et menge' Taw' t Judio si Jesus

²² Na ating masa, timpu et pememeratan. Diminateng ne Kenkaan et Kerendeman et Pegpepanyap Tagna' et Puun neng Pengempuan neng Benwa na' Templo dut lungsud et Jerusalem. ²³ Si Jesus megpepanew dut Benwang Pengempuan dut pentaran i Surutan Solomon tagna' ti' na' pegsesepawan. ²⁴ Nemengagap menge' taw' t Judio pelilibut kenye, kwan dye, "Seked ingyan na kami megalang-alang dimu ba' sinu ke banar. Tentua' ne damen megsugid ba' ikew banar ating Kristo, ating pinili' et Empu' memegbeg damen." ²⁵ Neksugid si Jesus, kwan ye, "Pegsugiren ku ne dimyu, segwa' kaya pengandel kew. Pegkebirir' myu et menge' kelilu' lilung pinemuwat ku dut kepengdyarian et Ama' ku, mesewran myu ne ba' sinu banar aku. ²⁶ Segwa' diki kew pengandel, sabab diki kemyu menge' bibili ku, ingin bersen menge' mengengandel ku. ²⁷ Menge' mengengandel ku antangan dye samat bibili ku, megkingeg

daken neng beres. Kilala ku dye beke' megsunud dye raken. ²⁸ Pinemgeyan ku dye et biyag neng kaya seskeran dut langit, beke' diki dye mebinasa dut Narka'. Kaya lang sinu mekeagew teyeg dut daken. ²⁹ Ama' ku, neyeg kedye dut daken. Lebing metaas Empu' Ama' eset ginsan. Kaya lang sinu keagew teyeg dut Ama' ku. ³⁰ Aku beke' Ama' sembatu."

³¹ Ganang nekingeg dye itue, maya menge' taw' t Judio nememurut gasi et batu supaya si Jesus bekalen seked matey. ³² Siminambag si Jesus, kwan ye. "Mekansang ne pinebirir' ku dimyu menge' kelilu' lilu' neng keradya na tinahagen daken et Empu' Ama'. Na, embe dut ginsan neng keradya ku na maya sabab ye na ingin myu aku bekalen seked matey?" ³³ Kwan et menge' taw' t Judio, "Diki kay ikew bekalen sabab et menge' menungang keradya mu, segwa' bekalen kay ikew sabab megpeempu' empu' ke, sabab ikew taaw lang, temed pegpesiring-siring ke et Empu' banar." ³⁴ Kwan i Jesus kedye, "Diki be nekesurat dut Kesuratan myu, 'Sinugid ku menge' empu' kew?" ³⁵ Ba' pegngeranen ya dut kedye 'menge' empu' sebarang nenerima et beres et Empu', beke' diki mekedyaring berubaen Kesuratan, ³⁶ enukwan gasi pegsugiran myu itueng pasal aku neng pinahin et Ama', beke' dinaak ye aku dut dunya'. Pegtendesen myu aku et pegpeempu' empu' lang, sabab be et sinugid ku, 'Na' aku Yegang et Empu'?' ³⁷ Kasi' myu aku pegendela' ba' diki ku buwaten et bubuwaten et Ama' ku. ³⁸ Segwa' ba' pegbuwaten ku, misan diki kew mengandel daken, endela' myu menge' bubuwaten ku na kelilu' lilu', apang mesewran myu beke' meretian myu na Ama' atu' t daken, beke' aku dut Ama', sesembatu kay."

³⁹ Ingin dye gasi teyen elewen si Jesus, segwa' nekelapas dut kenye.

⁴⁰ Pegketbes, nepeuli' si Jesus dut sendipag et danum et Jordan, dut tampa' pinegbewtismuan i Juan eset menge' taaw nekeuna ti'. Na, timineteg si Jesus duntin. ⁴¹ Mekansang taaw siminarung ki Jesus duntin. Nemegsugsugid dye duntin, kwan dye, "Kaya nekekeradya si Juan et kelilu' lilung tenda', segwa' kebe' benaran ginsan neng sinugid i Juan pasal ki Jesus." ⁴² Mekansang gasi nemengandel ki Jesus duntin.

Pegkepatye i Lasaro

11 Maya sembatung lelaki na mesakit, ingaran ye si Lasaro. Ya taw' t Betania. Duun peglegdangan ye, dut benwa et tipused yeng si Maria beke' si Marta. ² Na, si Maria, atin ne nengluung et be-bengluen dut Begerar beke' rinipnasan ye et buek tiked i Jesus tagna' ti'. Atin tipused i Maria, si Lasaro, mesakit ne. ³ Angkansa negpebibit et bebresen dut ki Jesus menge' ketipusdan i Lasaro, kwan dye, "Begerar, si Lasaro neng bila' mu banar mesakit!" ⁴ Ganang nekingeg i Jesus itue, kwan ye, "Itueng sakit na itue diki lang ikepatye. Atin, apang kebentugan et Empu', supaya Yegang et Empu' mebantug sabab et itue."

⁵ Kelang pegbi' bila' i Jesus kire Marta, ki Maria, beke' ki Lasaro. ⁶ Ganang neebaran ye na si Lasaro mesakit, duwang eldew nega taren i Jesus dut lelelgengan ye. ⁷ Pegketbes sinugid ye dut kenye pengengenaran, "Peuli' tyu mena dut probinsiya et Judea."

⁸ "Segwa' Menunuldu'," kwan dye, "ingga nekwi' ingin et menge' pegibuten et menge' taaw Judio ikew bekalen seked matey, segwa' tiban taku' peuli' ke gasi duntin?" ⁹ Kwan i Jesus kedye, "Endey kew kesusa, diki be sempulu' duwang kelisagan seked gebi? Na ba' megpepanew tyu sementara' eldew nega, diki tyu mesugbak, sabab mekebirir' tyu telang et eldew atu' t sengkekinleban. ¹⁰ Segwa' ba' manew tyu et gebi, mekesimbakud sabab kaya lang silu' kityu." ¹¹ Pegketbes i Jesus neres, sinugid ye kedye, "Bibila' tyung si Lasaro megiga'. Angkansa, sumurung ku dun supaya tiyagan ku."

¹² Siminambag menge' pepengenan ye, kwan dye, "Begerar, ba' ya megiga', megnunga nega." ¹³ Pegsugiren i Jesus, sabab et patye ne si Lasaro. Segwa' menge' pepengenan ye penganal dye samat nekeiga' lang in. ¹⁴ Tinantu i Jesus ne banar susugiren ye kedye, kwan ye, "Si Lasaro patye ne banar. ¹⁵ Na, sabab dut dimyu, meksan ku na kaya duntin ku, supaya mengandel kew banar. Na, sumurung tyu ne." ¹⁶ Si Tomas, pegngeranen dye na si Kambur, negsugid dut menge' ibang pepengenan, kwan ye, "Na, sigi maya' tyu apang megunung-ungung tyu matey."

Si Jesus Pegkebiyag Peuli' beke' Biyag

¹⁷ Pegdateng i Jesus dut lungsud et Betania, nesewran ye na epat neng eldew ne peglebeg ki Lasaro. ¹⁸ Rayu' et Betania dut lungsud et Jerusalem, mekabi' et telung kilometro. ¹⁹ Mekansang menge' taw' t Judio memengduntin ki Marta beke' ki Maria supaya memulilang kedye sabab tipused dye natey.

²⁰ Ganang nekingeg i Marta si Jesus megderateng, sinusup ye si Jesus, segwa' si Maria nepetektak dut seled benwa. ²¹ "Begerar," kwan i Marta ki Jesus, "Ba' atu' ke teyen, diki natey tipused ku. ²² Segwa' nesewran ku misan tiban igbey rimu et Empu' ba' enu engaten mu kenye."

²³ Kwan i Jesus kenye, "Tipused mu megbiyag peuli'."

²⁴ Siminambag si Marta, kwan ye, "Sewd ku megbiyag ya peuli' dut pegbiyag peuli' dut emuring eldew."

²⁵ Kwan i Yesus kenye, "Aku kebiyag peuli' et menge' patey beke' aku puun et biyag. Sebarang pengandel daken, dye megbiyag, misan dye matey. ²⁶ Sampay, sebarang biyagan neng ngandel daken, diki lang matey et misan ingyan. Pegendelen mu itue?"

²⁷ "E', Begerar!" kwan i Marta, "Nengandel ku ne ikew Kristo, ating Yegang et Empu', na ya ne natu' dut ginsan taaw et sengkedunyaan."

Siminiyak si Yesus

²⁸ Pegketbes, na si Marta neres, nuli' ne beke' tiningkag ye tipused ye si Maria na pekabi' ampa' kininesan ye, kwan ye, "Menunuldu' atue ne, pegtingkagen ye ikew." ²⁹ Ganang nekingeg i Maria itue, megtuy timinyeg, siminurung dut ki Yesus. ³⁰ Segwa' ingga pe' nekeseled si Yesus dut kebebenwanan, untin nega ya et pinesusupan dye i Marta. ³¹ Ganang nebiri' et menge' taw' t Judio neng iba-iba i Maria dut benwa megpemulilang kenye, nepangling dye derali' ginsan si Maria timinyeg beke' liminiwan, pineselundungan dye ya. Nebluan dye' t dumuntin si Maria dut lebeng supaya ipesngew ye untin siyak ye.

³² Ganang nerateng i Maria dut pegpepeternan i Yesus, nepekleb ye eset titikeran i Yesus, kwan ye, "Begerar, ba' atu' ke pe' teyen, kaya natey tipused ku." ³³ Pegkebiri' i Yesus megsisiyak si Maria, sampay menge' taw' t Judio na nepeselundung kenye in memegsisiyak gasi. Riminupuk ne gasi si Yesus. ³⁴ Iningkut i Yesus kedye, "Embe limbengan myu?" Siminambag dye, "Baya' damen apang mebiri' mu." ³⁵ Indyari, siminiyak si Yesus. ³⁶ Kwan et menge' taw' t Judio, "Birina' myu ba' enukwan pegingin ye dut ki Lasaro!" ³⁷ Segwa' maya senu nemegsudsugid, "Pinetuan i Yesus mata et beleg. Manu diki ye mebuwat na teyen diki matey si Lasaro?"

Binyag Peuli' i Yesus si Lasaro

³⁸ Riminupuk banar gasi peuli' pikiran i Yesus, pegdateng dut limbengan. Itue singkab pegtetengleben et kelang batu. ³⁹ Dinaak dye i Yesus, kwan ye, "Ugara' myu ating batu." Segwa' kwan i Marta, tipused et natey in, "Begerar, merali' buruk ne, sabab epat neng eldew ne set seled singkab in."

⁴⁰ Pegketbes kwan i Yesus, "Diki be sinugid ku ne rimu, ba' mengandel ke lang, mebiri' mu kebesagan et Empu' banar?" ⁴¹ Angkansa, inugad dye ne batu. Pegketbes, timiningara' si Yesus ampa' negpenalang, kwan ye, "Ama', megpeselamat ku dimu na kiningeg mu aku." ⁴² Nesewran ku, daran mu pegkikingen aku, segwa' pegsugiren ku itue sabab et kineldaman neng pelilibut atue e megkikingeg, supaya dye mengandel na dinaak mu aku."

⁴³ Ganang nesugid i Yesus itue e, timiningkag ya et mebasag, "Lasaro, liwan ne!" ⁴⁴ Liminiwan megtuy ating patey neng taaw na negbiyag peuli', ginsa' t bilug ye beke' lengen sampay tiked ye pegbebedberen et gedylew, beke' pegbulungan et seputangan rupa ye. Kwan i Yesus kedye, "Buklua' myu gedylew in, ipepenewa' myu ne."

Pinaru et menge' Pegibuten et Taw' t Judio na Peteyen si Yesus

(Mateo 26:1-5; Markus 14:1-2; Lukas 22:1-2)

⁴⁵ Angkansa mekansang menge' taw' t Judio na nemengdateng na kebaya' i Maria, nemengandel ki Yesus, sabab nebiri' dye ba' enu kineradya ye. ⁴⁶ Segwa' maya iba diminuntin dut menge' Pariseo beke' negtuturan dye pasal et kineradya i Yesus. ⁴⁷ Mendyari menge' pegibuten et menge' pari', beke' menge' Pariseo negsetingdag dut menge' Kekunsialan. "Enu pegisun-isunan tyu?" kwan dye, "Pasal et itueng taaw na pegkeradya et menge' kelilu' lilung tenda'. ⁴⁸ Ba' pesaran tyu lang et kwan-tin, ginsa' t taaw mengandel kenye, beke' kalu' matu' menge' kesundeluan et bangsa' t Romano, na mengrungkat et Pengempuan na Benwa sampay mengagew et bangsa tyu."

⁴⁹ Segwa' maya sembatung taaw, ngaran ye si Kaipas, na Metaas neng Pari' et teun na atin negsugid kedye, "Kaya banar mekesewran myu.

⁵⁰ Kaya keretian myu na', gam ne sembatung taaw lang matey sabab eset ginsan neng taaw, sampay sengkebangsanan diki mebinasa." ⁵¹ Sinugid ye itue diki lang kwan teyeg kenye, imbes teyeg dut pegkemetaas ye et ating teun. Tineked ye na matey nega si Yesus sabab dut bangsa et Israel. ⁵² Beke' diki lang atin lang neng bangsa, temed gasi apang pegtingtimungan dut sembatu et menge' nemegpeparak na keyegangan et Empu'. ⁵³ Angkansa tihad et ating eldew, pinaru dye na ipepatey si Yesus. ⁵⁴ Angkansa, ba' manew si Yesus, kaya ne pepelamud dut menge' taw' t Judio. Segwa' nepesurung dut lungsud na mekabi' dut kelnan-

gan, dut kebenbenwanan pegngeranen Epraim. Dun ya liminegdeng, iba menge' pepengenanar ye.

⁵⁵ Ganang megeapet ne kerendeman et Kenkaan neng Nektalib et menge' taw' t Judio. Mekansang nemenungul dut lungsud et Jerusalem supaya tumanen dye arat pinegarar neng pegbasa' et bilug mura dye sumurung eset Kenkaan et Nektalib.

⁵⁶ Na pegtutulusen dye si Yesus. Ganang dun dye net seled Puun neng Pengempuan neng Benwa na' Templo, nemengingkut-ingkut dye ne, kwan dye, "Enu dut pikir myu? Diki ne lengku si Yesus sumarung atu' t pegkenkaan?" ⁵⁷ Negpesewd menge' pegibuten et menge' pari' sampay menge' Pariseo, na kwan, "Ba' sinu kebiri' ki Yesus, megsugid ba' embe, supaya malew."

Inula' Bebengluen dut Tiked i Yesus

(Mateo 26:6-13; Markus 14:3-9)

12 Enem neng eldew mura dumateng Pegkenkaan et Kerendeman et Nektalib tagna', si Yesus diminateng dut lungsud et Betania, lungsud na pegeldengan i Lasaro, na binyag i Yesus peuli'. ² Pine-nyapan dye si Yesus et pegkaan et mapun. Si Marta negpelamak, si Lasaro neperingan ne kenye nengaan dut lemisaan. ³ Si Maria, kenye nengisi' et tenga' litro et merga' neng bebengluen neng nardu, indyari binuak ye dut tiked i Yesus. Pegketbes, rinipnasan ye et buek ye. Sinet ne et benglu seled benwa. ⁴ Segwa' si Judas Iskariote, na pepengenanar neng mengengakal ki Yesus, negsugid, kwan ye, ⁵ "Manu diki pinelen bebengluen in supaya pirak in ipinemgey ne dut menge' miskin. Sabab, arga' ye megtuok ne et seng teun neng tengdan et pegkeradya." ⁶ Sinugid ye itue, diki sabab ye na maya ingasi' ye et menge' miskin, temed sabab ye ya menenakew. Sabab ya pegpupunduan et pirak dye, iba in pegtagu' ye ne. ⁷ Siminambag si Yesus, kwan ye, "Pesari' myu ne ya na buwaten ye itue, sabab itueng bebengluen pinanyap ye ne lagi mapet dut kelbengan ku. ⁸ Sabab menge' miskin neng taaw daran atu' t dimyu, beke' kemyu ketabang nega kedye. Segwa' aku diki dumaran atue na keiba dimyu."

Menge' Pegibuten et Pari' Namaru et Meyaat ki Lasaro

⁹ Ganang nesewran et kineldama' taw' t Judio na si Yesus dut Betania, diminuntin dye. Diminuntin dye diki lang sabab si Yesus lang, temed supaya mebiri' dye si Lasaro na binyag i Yesus peuli'. ¹⁰ Angkansa menge' pegibute' t pari' namaru na imeteyen dye gasi si Lasaro. ¹¹ Sabab et ki Lasaro mekansang menge' taw' t Judio na nepeparak dut menge' pari' et Judio beke' nemengandel ki Yesus.

Pegbentugen si Yesus Pesusurung dut Lungsud et Jerusalem

(Mateo 21:1-11; Markus 11:1-11; Lukas 19:29-40)

¹² Pegdateng diklem, neebaran et kineldama' t taaw neng nemenglu-ruk dut pegkenkaan na si Yesus pesusurung dut lungsud et Jerusalem. ¹³ Angkansa nemengrapi' dye et deun et menge' betu', ampa' ne nemenggliwan dye supaya sumusup kenye, kwan dye, "Hosanna! ¹⁴ Bentugen ya na megderateng sabab kepengdyarian et Empu' Banar. Bentugen Surutan et Israel."

¹⁴ Nebiri' i Yesus sembatung budyang neng asno, ampa' ye kinuraan, samat dut sinurat eset Kesuratan et Empu', kwan,

¹⁵ "Kas kew takut, menge' taw' t lungsud et Jerusalem! Birina' Surutan myu megderateng, megkukura' dut budyang neng asno!"

¹⁶ Mena in, ingga pe' itue neretian et menge' pepengenanar ye. Ganang si Yesus nepetaas ne dut dibuwat langit, atin pe' neretian dye ne na itue pelan nesurat ne lagi pasal kenye, na asal pesi kwantin neinabu kenye.

¹⁷ Mekansang siminusup dut ki Yesus sebarang taaw na nekekingeg et tuturan pasal et menge' kelilu' lilung tenda' ye. ¹⁸ Sabab kineldaman et iba-iba i Yesus ating masa negpesebanar dut kenyeng binwat na pegtingkag ye dut lebeng ki Lasaro, sampay binyag ye peuli' teyeg dut ketepetayan. ¹⁹ Angkansa menge' Pariseo nemegsudsugid kwan dye, "Kaya ne mebutbuwat tyu. Birina' myu, ginsa' t menge' taw' t sengkedunyaan bin megsunud ne dut ki Yesus."

Pegtulusen et menge' Taw' t Griego si Yesus

²⁰ Maya gasi menge' taw' t Griego na nemenungul dut lungsud et Jerusalem dut pegkenkaan supaya mengempu'. ²¹ Nepekabi' dye dut ki Pelipe neng pepengenanar i Yesus na tege-Betsaida dut probinsiya et Galilea. Na sinugid kenye keilangan dye, kwan dye, "Ila', mekedyari kaye be mebiri' si Yesus?" ²² Sinugid gasi i Pelipe ki Andres, pegketbes dyeng duwa gasi negpesewd ki Yesus. ²³ Kwan i Yesus, "Diminateng ne timpu

† "Kelang batu" - Merali' duwang metro lekbang ye, beke' bilug samat gulung, beke' mebegat banar.

†† HOSANNA - Ingin bersen dut bebresan et Hebreo, "Bentugen Empu' Banar".

ku. Na pebentugen ne aku atin Yegang et Taaw.²⁴ Tantu banar be pegsugiren ku dimyu, ba' diki iluwak myu sembatung elinseg, daran atin sembatu lang. Temed ba' iluwak myu dut lugta', antangen ye samat natey neng ilbeng, na tumuhu' beke' kumansang bua' ye.²⁵ Megdemikian gasi dut taaw. Sebarang pegmergane biyag ye atu 't dunya', matey nega, beke' diki megbiyag et kaya seskeran dut langit. Segwa' sebarang taaw kaya pegmergane ye biyag ye atu 't dunya', ya in maya meterima ye dut biyag na kaya seskeran.²⁶ Sebarang pegkeradya daken subali' mibut daken, ba' embe ku, duntin gasi mengengeradya ku. Kekesian banar et Ama' sebarang mengengeradya ku."

Pepesewd ne i Jesus pasal et Kenyeng Kepeteyan

²⁷ Na pinebti' i Jesus, kwan ye, "Na tiban pegsusa atey ku. Enu bersen ku, 'Ama', bewina' ku sabab megderateng ne ketiksaan ku? Temed diki! Itue ne pesi, sabab ye angka natu' ku itueng ketiksaan na resanen ku ne itue.²⁸ Ama', ipebirina' bantug mul!" Pegketbes maya nekingeg dye beres et Empu' Ama' teyeg dut langit, kwan, "Pinebiri' ku ne, sampay ipebiri' ku nega peuli'."

²⁹ Nekingeg et kineldaman et taaw kwan dye, "E! Diminuldug ne!" Kwan et iba, "Negberes kenye sembatung dereakan et Empu'!"³⁰ Kwan i Jesus, "Pinekingeg itueng beres na itue sabab et dimyu, diki sabab et daken."

³¹ "Na, tiban ne timpu et pegukum et Empu' et ginsang taaw atue' t sengkedunyaan. Na ugaren ku ne tiban pekekes et pegibuten et menge' meraat neng taaw. Na ya si Seytan neng megmimilik et sengkedunyaan tu'.³² Segwa', aku, ganang meperibuwat dut erigi ne teyeg dut dunya', ipekabi' ku ginsan neng menge' taaw dut daken."³³ Sinugid i Jesus itue supaya ipesewd ba' enukwan ya matey, na ransangen dye ya dut krus et kayu.³⁴ Negberes kineldaman et taaw duntin, "Nekingeg kay dut Kesuratan et Empu' na ating Kristo tumeteg daran-peraran. Manu pegsugiren mu na subali' iperibuwat dut erigi beke' peteyen Yegang et Taaw? Sinu taku' itueng Yegang et Taaw?"³⁵ Sinugid i Jesus kedye, kwan ye, "Diki ne mekwit na meiba-iba myu silu' na megpetelang et pikiran myu. Manew kew sasat iba-iba myu nega silu' supaya diki kew melingban. Diki lang mesewran et megpanew et melingeb ba' embe surungan ye."³⁶ Angkansa, sasat maya nega silu', mengandel kew dut silu' supaya megmendyaring pepengeneran kew dut silu'."

Kaya Pemengandel ki Jesus menge' Taw' t Judio

Pegkesugid et itue, si Jesus nugad, tebes in nepetagu'.³⁷ Misan ne mekebiri' et menge' kelilu' lilung tenda' na kineradya i Jesus dut elepan et menge' taaw, temed kaya nega nengandel dye.³⁸ Apang metuman samat sinugid i Isaias na' tarus et Empu' tagna', na kwan, "Empu' dut langit, sinu nengandel et beres kay, beke' sinu pinebirinan et Empu' Banar na kenyang kebesagen?"

³⁹ Angkansa, kaya dye nemengandel sabab samat pegsugiren nega i Isaias, kwan,

⁴⁰ "Binleg ye kedyeng menge' mata sampay pineknel atey dye supaya diki kebiri' mata dye, etawa kereti' pikiran dye. Angkansa," kwan et Empu' Banar, "apang diki ne kepeuli' daken supaya gasi teyen maapen ku keselaan dye."

⁴¹ Si Isaias negsugid et itue sabab nebiri' ye ba' enukwan kebetugan et Mesias, beke' nebres ye pasal ki Jesus.⁴² Segwa' misan menge' pegibuten, mekansang nemengandel ki Jesus. Temed kaya negpekilala dye sabab megtakut dye dut menge' Pariseo na dye ugaren dut sinagoga.

⁴³ Sabab kela' t atey dye na bentugen dye et taaw luwas nega eset pegbantug kedye teyeg dut Empu'."

Mengukum Beres i Jesus

⁴⁴ Pegketbes neres si Jesus et merensag, kwan ye, "Sebarang taaw nengandel daken diki nengandel dut daken lang, temed sampay dut Empu' Banar negtahag daken.⁴⁵ Sebarang nekebiri' daken, nekebiri' gasi dut negtahag daken.⁴⁶ Natu' ku atu 't sengkedunyaan. Na akung antangan samat silu' na megtetelang dut pikiran et menge' taaw, supaya sebarang mengandel daken diki lang dumarang dut kelingban.⁴⁷ Ba' mayang taaw megkingeg et beres ku, segwa' kaya pegtumanen ye, diki lang ukumen ku ya. Sabab natu' ku atue e diki mengukum et ginsa' t taaw et sengkedunyaan, segwa' natu' ku supaya memawi' lang.⁴⁸ Dut emuring eldew maya sembatu mengukum dut sebarang megmendi' daken beke' kaya megterima et beres ku. Na atin mengukum kenye dut beresen ku.⁴⁹ Sabab kaya lang pegbersen ku na teyeg dut daken lang, segwa' teyeg dut Empu' Ama' na negtahag daken. Na dinaak ye aku ba' enu keilangan na isugid ku, etawa ba' enukwan penugid ku."⁵⁰ Na peg-

sesewren ku menge' daak ye menurun dut biyag na kaya seskeran. Angkansa sebarang pegbersen ku ba' enu pegsugiren daken et Empu' Ama', atin lang gasi ipenugid ku."

Pinemesaan i Jesus Tiked et menge' Pepengeneran Ye

13 Mekabi' ne banar Kenkaan et Kerendeman et Neketalib. Pegsewren ne i Jesus na mekabi' ne timpu ye matey beke' tumireng ne et dunya' indyari peuli' ne dut Empu' Ama'. Kela' pegmergane i Jesus dut kenyang menge' pepengeneran atu 't dunya, angkansa ipinebiri' ye kepuspusa' t kasi ye kedye.

² Nemengaan et mapun de Jesus iba ye menge' pepengeneran ye. Siminaleb ne si Seytan dut pikiran i Judas Iskariote, na yegang i Simon, supaya mengakal ki Jesus.³ Sewd i Jesus na binggey ne kenye et Empu' Ama' ginsan kepengdyarian. Pegsesewren ye na ya teyeg dut Empu' beke' ya peuli' gasi dut Empu'.⁴ Pegketbes nengaan et mapun, timinyeng ne ya, binuklu' ye kenyang lapis ampa' ne negbegkes et gimpew dut bebagan ye.⁵ Pegketbes in, sinunuan ye et danum pelenggana, ampa' ye ne pinemesaan tiked et menge' pepengeneran ye. Beke' pineyran ye et gimpew neng pegkekerbeten ye.⁶ Nepekabi' si Jesus dut ki Simon, na negsugid ki Jesus, "Begerar, manu ikew memasa' et tiked ku?"

⁷ Siminambag si Jesus, kwan ye, "Diki mu neretian ba' enu pegbuwatan ku tu', segwa' dut leyd ne mesewran mu ne."⁸ "Diki lang!" kwan i Pedro, "Kasi' pegbesei' tiked ku!" Segwa' kwan i Jesus, "Ba' diki pebasa' ke daken, lein lang mengengandel ku ikew."⁹ Angkansa kwan i Pedro, "Begerar, diki tiked ku lang, temed sampay lengen beke' ulu ku gasi!"

¹⁰ Kwan i Jesus, "Sebarang taaw na nepenyu' ne, kaya ne daki bilug ye, keilangan mene besaan tiked ye lang. Segwa' kemyu melinas ne atey myu, temed diki lang ginsan kew."¹¹ Sabab nesewran i Jesus ba' sinu mengakal kenye. Angkansa sinugid na kwan, "Diki lang ginsan kew melinas."

¹² Ganang netbes ye ne nemasa' kedyeng menge' tiked, negbadyu' ne, ampa' ne nepeuli' dut kenyang inerungan dut kekanan. Sinugid ye kedye, kwan, "Nesewran myu taku' ba' enu binwat ku dimyu?"¹³ Pegtingkagen myu aku et Menunuldu' beke' Begerar, asal, sugat aku ne pesi.

¹⁴ Na, ba' aku Begerar beke' Menunuldu' myu, na nemasa' et menge' tiked myu, kwanting gasi buwatan myu. Subali' gasi megсібasa' kew et tiked et sebaya' myu.¹⁵ Binggeyan ku kemyu et sungtuhan supaya maya sunsunen myu samat binwat ku dimyu."¹⁶ Kwan i Jesus, "Asal banar, kaya tetehagen lebing metaas dut kenyang pegibuten, etawa dereakan lebi negang metaas dut megdaak kenye."¹⁷ Na tiban nesewran myu ne itueng ketulduan ku. Mesukud kew banar ba' buwatan myu itue."

¹⁸ Sinugid gasi i Jesus kwan ye, "Diki dut dimyu ginsan na pegsugiren ku itue. Sabab megkekilala ku sebarang pinili' ku. Segwa' supaya metuman atin dut Kesuratan et Empu', kwan,

"Ya na sumaru et pegkaan ku, ya ne sagka' daken."

¹⁹ "Pegsugiren ku itue rimyu mura meinabu. Sabab ba' itue meinabu ne, mengandel kew ne banar na aku si aku ne pesi."²⁰ Kwan i Jesus, "Pegsugiren ku rimyu, sebarang megterima et menge' dinaak ku, sepantun atin aku ne tinerima ye. Sebarang penerima daken, terima dye gasi Empu' na negdaak daken."

Pinetari i Jesus pasal et Pegdagang Kenye
(Mateo 26:20-25; Markus 14:17-21; Lukas 22:21-23)

²¹ Ganang nesugid ne i Jesus itue, negsusa pikiran ye, kwan ye, "Sugiran ku kemyu, maya sembatu dimyu ipegdagang beke' ipealew aku."

²² Negsisiyek-siyek ne menge' pepengeneran ye, diki nesewran ba' sinu pegsisindiren ye.²³ Maya sembatu kedye na pepengeneran ye mekmi' ki Jesus, pesesendig et debdeb i Jesus.^{††24} Kinurit ya i Simon Pedro ampa' ye ne kininesan, kwan ye, "Ingkuta' be ba' sinu pegsisindiren ye in?"²⁵ Nepesendig peuli' dut debdeb i Jesus, kwan ye, "Begerar, sinu taku' pegsindiren mu in?"

²⁶ Kwan i Jesus, "Ba' sinu begeyan ku et bengbang na dinitil ku, na ne." Ganang neretil ye ne bengbang ampa' ye ne binggey ki Judas na yegang i Simon Iskariote.²⁷ Pegka' nekawa' ne i Judas tinapay ampa' ye ne kinaan, si Seytan siminaleb ne kenye. Kwan i Jesus ki Judas, "Buwata' ne sekali' ba' enu pegpipikiren mul!"²⁸ Segwa' kaya neretian et menge' pepengeneran ye dut lemisaan ba' manu kwanting sinugid ye ki Judas.

²⁹ Pengreti' sesenu dye tinahag lang si Judas na mengelen et keilangan dye dut Kerendeman et Kenkaan, sabab ya megkeket et pirak dye. Iba in pengreti' dye na subali' ya meneraka lang dut menge' miskin.³⁰ Ganang nepurut ye ne tinapay, nugad ne megtuy. Atin negang gebi.

† "SINAGOGA" - Pengempuan neng benwa beke' timungan et menge' taw' t Judio. Samat kelang benwa et taw' t Pelawan.

†† PEPENGENARAN NA MEKMI' KI JESUS - atin si Juan na ya in negsurat et itueng buuk.

Ating Bagung Keteikahan et Empu'

³¹ Ganang neketelikud ne si Judas, kwan i Jesus, "Na tiban aku, ating Yegang et Taaw, mebunayag ne ketaasan ku beke' mebunayag gasi ketaasan et Empu' pebiya' aku." ³² Ba' mebunayag ne ketaasan et Empu' sabab aku, kwantin gasi mebunayag ne ketaasan et Empu' megtuy daken, ating Yegang et Taaw. ³³ Menge' mergang pepengenanar ku, diki ne mekwit pegbebaya' tyu. Tulusen myu aku temed diki myu aku mebiyanan. Samat sinugid ku dut menge' taw' t Judio, megdemikian, sinugid ku tiban dut dimyu, ba' embe surungan ku, diki kew keruntin." ³⁴ Sinugid gasi i Jesus, kwan ye, "Bagung tahag igbey ku rimyu, meginginan kew et tegsembatu-sembatu dimyu samat pegingin ku dimyu. Keilangan kwantin gasi dimyu na meginginan kew et tegsembatu-sembatu dimyu, ³⁵ supaya mekilala et ginsa' t taaw na kemyu menge' pepengenanar ku, ba' neginginan kew et tegsembatu."

Pinetari i Jesus Pegpeilu Kenye i Pedro
(Mateo 26:24-25; Markus 14:17-21; Lukas 22:21-23)

³⁶ Sembatu mengingkut ki Jesus, si Simon Pedro, kwan ye, "Begerar, embe surungan mu?" Kwan i Jesus kenye, "Ba' embe surungan ku, diki ke keibut tiban, segwa' peuli' ti' keibut ke nega." ³⁷ Segwa' kwan i Pedro, "Begerar, manu diki kebaya' ku dimu tiban? Ipeglila' ku biyag ku dimu!" ³⁸ Pegketbes negsugid si Jesus, kwan ye, "Ipeglila' mu taku' biyag mu sabab lang et daken? Sugiran ku ikew et kebenaran, mura kumerengek lumbu', ketlu mu ne sugiren na kaya kilala mu aku."

Si Jesus atin Dalan Surung dut Empu' Banar

14 Sinugid gasi i Jesus, kwan ye, "Kasi' myu ipesusa' atey myu sabab et bebresan ku. Mengarap kew dut Empu', sampay mengarap kew gasi daken. ² Dut benwa et Empu' Ama' ku, mekansang sisingle. Ba' diki megkwantin, isugid ku dimyu. Na, sumurung ku dun supaya penyapan ku kemyu et menge' lelegdangan. ³ Ba' duntin ku ne, nepenyapan ku ne kemyu et lelegdangan, peuli' ku gasi apang isien ku kemyu. Ba' embe legdangan ku, untin gasi legdangan myu. ⁴ Na, mesewran myu dalan sumurung dut lelegdangan na surungan ku." ⁵ Kwan i Tomas, "Begerar, diki mesewran kay ba' embe pegsusurungan mu. Erukwan kesewd kay dalan?"

⁶ Siminambag si Jesus, kwan ye, "Aku dalan surung dut Empu', beke' aku puun et keberbenaran, sampay puun et biyag. Kaya misan sinu mekesurung dut Empu' Ama' selyu lang ba' ya mengandel daken. ⁷ Ba' kilala myu aku, mekilala myu gasi Ama' ku. Tihad tiban, kilala myu ne sampay nebiri' myu ne Ya."

⁸ Sinusi i Pelipe kwan ye, "Begerar, ipebirina' damen Ama' supaya mesdengkan kay ne."

⁹ Kwan i Jesus, "Mekwit myu na aku bina' baya', beke' diki mu aku nekilala, Pelipe? Sebarang nekebiri' daken, banar nekebiri' ne dut Ama' ku. Manu nega pegsusien mu na kwan, 'Ipebirina' be damen Ama'?"

¹⁰ Kaya pengandel ke na aku tu' dut Ama', beke' Ama' atu' gasi et daken, sesembatu kay? Menge' beres na sinugid dimu, diki lang daken gaked, imbes teyeg atin dut Ama'. Na atu' t daken na pegkeradya et kenyeng menge' bubuwaten. ¹¹ Endela' ku ba' sugiren ku na aku dut Ama', beke' Ama' atu' t daken. Etawa, endela' ku sabab et menge' kelilu' lilung tenda' na binwat ku." ¹² Kwan i Jesus, "Sugiran ku kemyu et kebenaran, sebarang maya pegandel dut daken, buwatan ye et lebi nega et itueng binwat ku. Mekedyari ye buwatan lebi nega eset binwat ku sabab surungan ku ne dut Empu' Ama' ku. ¹³ Ba' enu engaten myu sabab et pegandel myu daken, atin buwatan ku supaya gasi mebantug Ama' sabab et binwat ku, yegang ye. ¹⁴ Ba' maya engaten myu daken sabab et pegandel myu daken, buwatan ku atin."

Tange' i Jesus pasal et Menungang Nakem na' Empu'

¹⁵ Sinugid gasi i Jesus, kwan ye, "Ba' kela' pegingin myu daken, tumanen myu ba' enu tinahag ku. ¹⁶ Beke' aku mengangat dut Ama', na begayan kew et sembatung menenabang supaya meiba-iba myu et daran, megsubli daken. ¹⁷ Itueng menenabang, atin ne Menungang Nakem na' Empu'. Menge' taaw et sengkedunyaan kaya megterima dut Menungang Nakem na penuldu' et keberbenaran, sabab kaya mekekilala dye ya etawa mekebiri'. Segwa' dimyu mekekilala myu ya, sabab ya meglelegdang dut seled myu. Na atin dumaran set dimyu. ¹⁸ Diki ku tirengan kemyu na samat ilu-ilu. Seulinen ku nega kemyu atu'. ¹⁹ Diki ne mekwit, menge' taw' t sengkedunyaan diki ne kebiri' daken. Segwa' dimyu mekebiri' myu nega aku. Sabab aku megbiyag et kaya seskeran, kwantin nega dimyu megbiyag kew gasi et kaya seskeran. ²⁰ Dut ating eldew, mesewran myu na aku dun net Ama' ku, sesembatu kay. Beke' mesewran myu gasi na aku dut dimyu, kemyu dut daken, sesembatu tyu.

²¹ "Sebarang megingin daken, pegtumanen ye menge' daak ku. Na ya ne megingin daken. Sampay atin ya inginen gasi et Ama' ku. Kwantin gasi daken penginginen ku ya, sampay ipereti' ku kenye." ²² Mendyari, sinugid i Judas, diki lang si Judas Iskariote, kwan ye, "Segwa', Begerar, manu ingin mu na dut damen ke lang megpereti', diki dut ginsan menge' taaw et itueng sengkedunyaan?" ²³ Siminambag si Jesus, kwan ye, "Sebarang megingin daken, tumanen ye daken neng menge' tuldu'. Sampay Ama' ku meingin kenye, beke' duwa kay et Ama' ku dumun et kenye supaya ya ne baalen kay et lelegdangan. ²⁴ Sebarang diki megingin daken, diki ye tumanen daken neng menge' tuldu'. Nekingeg myu itueng beres diki lang daken gaked, temed teyeg ki Ama' na negdaak daken.

²⁵ "Sinugid ku rimyu ginsan na' itue sasat iba-iba myu nega aku. ²⁶ Segwa' daaken et Ama' Empu' surung dimyu Ating Menenabang, na Ya ating Empung Nakem na' Empu'. Na Ya negsubli daken. Ya menuldu' dimyu sampay megperendem et ginsan neng sinugid ku dimyu."

²⁷ Sinugid gasi i Jesus, kwan ye, "Kesenangan itektak ku dimyu. Kesenangan ku gaked igbey ku dimyu. Diki lang igbey ku dimyu kesenangan samat pegigbey et menge' taw' t sengkedunyaan. Kasi' myu ipesusa' atey myu, beke' kas kew' t ketakut. ²⁸ Nekingeg myu' t kwit pinegberes ku dimyu, kwan ku, 'Mugad ku, segwa' peulinan ku nega kemyu?' Ba' aku iningin myu, meksanan kew sabab surung ku tu' dut Ama'. Sabab, Ama' lebing ketaasan ye dut daken. ²⁹ Pinegberes ku ne lagi dimyu tiban mura metuman itue. Na ba' metuman ne, atin pe' mengandel kew ne daken. ³⁰ Diki ku ne pekweiten bebresan ku dimyu, sabab megderateng ne surutan atue' t dunya', ating pegibuten et menge' meraat na taaw, si Seytan. Diki ya kepegewla daken. ³¹ Angkansa, pegbuwatan ku sebarang menge' daak et Ama', supaya mesewran et ginsan neng taaw et sengkedunyaan na peginginen ku Ama'. Na', tiyeg kew ne, untin tyu ne!"

Si Jesus Antangan Ye Samat Puun et Ubas

15 Indyari, tinuturan i Jesus, kwan ye, "Aku antangan ku samat banar na puun et ubas. Ama' ku antangan ye samat mengingipat et itueng puun et ubas. ² Pegputken ye sebarang sanga eset daken na diki megbua'. Sebarang sanga na megbua', atin pegpetlangan ye, pegugaran ye et menge' deluru' supaya kumansang bua' ye. ³ Netlangan kew ne, sabab et beres na sinugid ku dimyu. ⁴ Tumeteg kew daken, aku gasi dumaran dut dimyu. Kaya lang sanga mua' ba' kaya petetangan dut puun. Kwantin gasi dimyu, diki kew kekeradya et menunga selyu lang mengandel kew daken.

⁵ "Aku antangan ye puun et ubas, kemyu menge' sanga ku. Ba' sinu tumeteg daken, aku gasi dumaran dut kenye. Na ya kebua' et mekel-dam, ingin bersen kekeradya et menunga banar. Ba' peparak kew daken, kaya menunga mebutbuwat myu. ⁶ Ba' sinu diki tumeteg daken, sepantun samat sanga na tinimbag ba' metuug ne. Pegpuruten tebes in, na itimbag dut apuy supaya metutung. ⁷ Ba' kemyu tumeteg daken, beke' beres ku tumeteg gasi dimyu, mekedaryi misan enu-enung engaten myu, na atin igbey ku dimyu. ⁸ Na ba' megbuwat kew et mekel-dam neng menungang keradya, na atin kebentungan et Ama' ku dut langit, beke' mepesebenaran gasi na kemyu pepengenanar ku. ⁹ Ba' enukwan pegingin daken et Ama', kwantin gasi pegingin ku dimyu. Na tiban, tumeteg kew daken neng pegingin. ¹⁰ Ba' tumanen myu menge' bilin ku, timineteg kew ne et pegingin ku. Samat pegtuman ku et menge' daak et Ama' ku, na aku megteteteg ne et pegingin ye.

¹¹ "Sinugid ku itue dimyu supaya mepeeset dimyu keksanan ku, apang dimyung keksanan medyukup. ¹² Itue e ibilin ku, megsiinginan kew et tegsembatu-sembatu dimyu, samat pegingin ku dimyu. ¹³ Kaya pegingin et sembatu luwas nega eset pegingin et sembatung taaw na itue, illa' ye biyag ye sabab et menge' bi' bila' ye. ¹⁴ Kemyu menge' bibila' ku, ba' tumanen myu menge' bilin ku. ¹⁵ Tihad tiban, diki ku ne kemyu antanga' t uripen, sabab diki lang pegsesewren et dereakan sebarang pegbuwatan et pegibuten ye. Angkansa itingtag ku dimyu bibila' ne. Sabab ginsan nekingeg ku teyeg dut Ama' ku, pinereti' ku dimyu. ¹⁶ Diki lang kemyu nemili' daken, imbes aku nemili' dimyu beke' nemilin dimyu supaya mepanew kew beke' megkeradya kew et daran neng menungang keradya. Atin keradya myu mepagen sampay dumaran, diki megpinda. Angkansa igbey dimyu et Ama' misan enu engaten myu dut ingaran ku. ¹⁷ Itue e daak ku dimyu, meginginan kew et tegsembatu-sembatu dimyu."

Menge' Pepengenanar i Jesus Megiseg Kedye menge' Taaw neng Kaya Pegandel et Empu'

¹⁸ Sinugid i Jesus dut pepengenanar ye, kwan ye, "Ba' megiseg dimyu menge' taaw et sengkinleban et dunya', rendema' myu na aku mena pegisgan dye. ¹⁹ Supama ba' kemyu sesali' dut ginsan taaw atue' t sengkedunyaan na megsagka' dut Empu', negkesian kew et taaw sabab ke-

myu sali' kedye. Segwa', kemyu diki lang sesali' dut menge' taaw atu-e' t sengkedunyaan. Temed pinili' ku kemyu teyeg kedye. Angkansa megiseg dye dimyu.²⁰ Rendema' myu menge' pinegberes ku dimyu, 'Kaya tetehagen metaas dut kenyang pegibuten!' Ba' tiniksa' et ibang taaw aku, kemyu gasi tiksaen dye. Ba' inandel dye tuldu' ku, endelen dye gasi tuldu' myu.²¹ Kwantin pemibit dye dimyu sabab kemyu meg-sunud et menge' ketulduan ku, sabab diki dye nekilala Empu' sembatung negdaak daken.²² Ba' diki natu' ku na negberes kedye, kaya teyen nesewran dye sala' dye. Segwa' tiban, misan megenu, diki dye ne keda-wa et keselaan dye.²³ Sebarang megiseg daken, megiseg gasi dut Ama' ku.²⁴ Ba' kaya teyen nekebiri' dye et menge' kelilu' lilung nekeradya ku na misan sinu diki kekeradya samat kwantin, kaya lang teyen keselaan dye. Segwa' tiban, nebiri' dye ne menge' kelilu' lilung tenda' na binwat ku. Temed ga in megiseg dye nega daken sampay dut Ama' ku.²⁵ Segwa' itueng neinabu supaya metuman ba' enu nekesurat dut kedyeng Keseraan teyeg dut Empu', kwan, 'Megiseg dye daken na kaya pesebanan.'[†]
²⁶ 'Segwa' ba' katu' ne Menenabang na deakan ku teyeg dut Ama' Empu', atin Empung Nakem na pegtuldu' et keberbenaran na lumiwan teyeg dut Ama' Empu', Ya in megpesebanar pasal daken.²⁷ Kemyu meg-pesebanar gasi pasal et daken sabab neiba-iba ku kemyu dut sengkepu-nan."

Ketiksaan et menge' Mengengandel

16 Sinugid gasi i Jesus dut menge' pepengenanar ye, kwan ye, "Sinugid ku dimyu ginsan neng itue e supaya diki kew meugaran et pengandel pasal daken.² Maya eldew megderateng ipeliwan dye kemyu dut sinagoga, atin pengempuan neng benwa. Asal, megapet ne timpu na sinu mengimatey dimyu, keblan dye na nekesuku' dye dut Empu'.³ Na' keredyanen dye itue dimyu sabab diki dye nekilala Ama' etawa aku.⁴ Segwa' sinugid ku dimyu itue e, supaya ba' dumateng ne timpu et ketiksaan dye, merendeman myu na ba' enu pinegberes ku dimyu kwit ti'. Angkan kaya sinugid ku lagi pasal itue dimyu sabab iba-iba myu nega aku."

Atin Keradya et Menungang Nakem na' Empu'

⁵ "Tiban sumurung ku ne dut negtahag daken. Segwa' misan sembatu dimyu kaya nengingkut daken, na kwan, 'Embe surungan mu?'⁶ Sabab sinugid ku ne itueng ginis, mebaha kew ne banar et kerupukan.⁷ Segwa' sugiran ku kemyu et kebenaran, dut pegugad ku maya kepulusan myu. Sabab ba' diki ku mugad, diki matu' atin Menenabang. Segwa' ba' mugad ku, ya daaken ku sumurung dut dimyu.⁸ Ba' dumateng ne Menenabang, pesebenaran Ye dut menge' taw' t sengkedunyaan pasal dut keretian et keselaan, keretian et ketignaan, beke' dut keretian et keukuman et Empu'.⁹ Ipereti' kedye na maya sala' dye, sabab kaya dye pengandel dut daken.¹⁰ Ipereti' kedye pasal dut ketignaan ku, sabab aku mugad sumurung dut Empu' Ama', na diki myu ne aku mebiri'.¹¹ Ipereti' gasi kedye pasal dut keukuman et Empu', sabab si Seytan surutan et itueng sengdunyaan sanad, neukuman ne."

¹² Sinugid gasi i Jesus, kwan, "Mekansang nega teyen isugid ku dimyu, segwa' ingga mepikiran myu mibit et tiban-tiban nega.¹³ Temed ba' dumateng ne Nakem na' Empu' na petuldu' et keberbenaran, ya menuldu' dimyu et ginsan neng kebenaran. Diki lang ya mekepegberes dut diri ye lang, segwa' ipegberes ye sebarang nekingeg ye teyeg et Empu'. Na ipebunayag ye ginsan neng keginisan ba' enu dumateng.¹⁴ Ya megbantug daken, sabab sebarang ipebunayag ye dut dimyu ginsan teyeg daken.¹⁵ Ginsan neng teyeg dut Ama', yeen ku. Angkansa pegsugiren ku, na Nakem na' Empu' mengisi' dut daken neng bebresen, na ipebunayag ye gasi dut dimyu.¹⁶ Diki ne mekwit, diki myu ne aku mebiri'. Diki gasi mekwit-kwitan, mebiri' myu gasi aku."

Rupuk et menge' Pepengenanar Megmendyaring Keksan

¹⁷ Maya menge' pepengenanar i Jesus negsisugid-sugid dye, "Enu ingin ye bersen na kwan ye, 'Na, diki ne mekwit, diki myu ne aku mebiri'. Diki gasi mekwit-kwitan, mebiri' myu gasi aku?' Beke' 'Sabab sumurung ku dut Ama'?'¹⁸ Negmegsiingkut-ingkutan dye gasi, "Enu ingin ye bersen, 'Na, diki ne mekwit?' Diki tyu meretian ba' enu pegbersen ye in."

¹⁹ Nesewran i Jesus na ingin dye mengingkut kenye pasal et itue e. Angkansa sinugiran i Jesus dye, kwan ye, "Pemegsiingkut-ingkutan kew be ba' enu ingin ku bersen tiat sinugid ku dimyu in, 'Diki ne mekwit, diki myu ne aku mebiri'. Diki gasi mekwit-kwitan, mebiri' myu gasi aku?'²⁰ Sugiran ku kemyu et kebenaran, kesiyak kew beke' rumupuk kew, segwa' menge' taaw atu-e' t sengkedunyaan meksan. Rumupuk kew, segwa' rupuk myu megmendyaring kekstan.²¹ Samat sembatung libun

† Menge' Kanta 35:19; 69:4.

na' mengganak pegteterman sabab diminateng ne timpu ye. Segwa' ba' nundas ne memulek, melipatan ye ne sakit sabab et keksan ye na nundas ne memulek dut dunya'.²² Kwantin gasi dimyu, tiban megrurupuk kew ne gasi. Segwa' ba' pekibiri' ku gasi dimyu ne peuli', meresanan myu gasi meglebi-lebi neng kekstan. Na, kaya sinu mekeugad et kekstan na' atin.

²³ "Pegdateng et eldew na' atin, kaya ne dimyu mengingkut daken et enu. Asal banar igbey dimyu et Ama' ku sebarang engaten myu sabab et pengandel myu daken.²⁴ Seked tiban kaya pengangat kew et enu-enu sabab et pengandel myu daken. Mengangat kew supaya keterima kew, apang kekstan myu mesukup."

Neraag Ku ne Kepengdyarian et Sengkekinleban

²⁵ Sinugid i Jesus kedye, kwan, "Seukat ne pegberes ku dimyu et beleybey. Dumateng timpu na diki ku ne bersen dimyu samat itueng bebresen, segwa' bentelen ku ne dimyu, megsugid pasal dut Ama' ku.

²⁶ Pegdateng et eldew na' atin, mengangat kew et Empu' sabab et pengandel myu daken. Kaya pegsugiren ku na engatan ku kemyu dut Ama' ku,²⁷ Sabab Empu' Ama' megingin dimyu, sabab ingingin myu aku beke' nengandel kew na aku teyeg dut Empu' Ama'.²⁸ Banar, teyeg ku dut Empu' Ama' beke' natu' ku' t sengkedunyaan. Segwa' tiban tumireng ku gasi dimyu atu' t sengkedunyaan, beke' peuli' ku ne dut Empu' Ama' ku dut langit."

²⁹ Na kwan et menge' pepengenanar ye, kwan dye, "Tiban pegberes ke ne et mebentel, diki ne mekawad neng bebresen.³⁰ Na tiban, nekesewran kay ne na ikew kesewd ginsan neng ginis, diki keilangan na ingkuten ke nega et sinu-sinu. Sabab et itue, nengandel kay ne teyeg ke dut Empu'."

³¹ Iningkut i Jesus, kwan ye, "Banar be, nengandel kew ne daken tiban?³² Segwa' megderateng timpu, na asal diminateng ne, na kemyu megpeparak, megkenye-kenye kew ne et lelegdangan myu. Tirengan myu aku et aku-aku mene. Segwa' diki lang yaya ku mene, sabab Ama' ku nega iba-iba ku.³³ Sinugid ku itueng ginis, supaya maya kesenangan myu sabab negsembatu kew dut daken. Sabab atu' t sengkekinleban maya ketiksaan myu, sabab et taaw kaya pegendelen dye Empu'. Segwa' kepenggera' myu seled myu, sabab neraag ku ne dut pegibuten dye, si Seytan."

Penelang i Jesus pasal Kenye

17 Pegketbes nesugid i Jesus itue e, timiningara' dut langit ampa' ne negpenalang, kwan ye, "Ama', diminateng ne timpu, ipebantug aku, dimung yegang, supaya bentugen ke gasi et aku na yegang mu.² Sabab binggeyan mu aku et kepegewlaan dut ginsan neng taaw na mekedyari ku begeyan et biyag na kaya seskeran dut ginsan na binggey mu daken.³ Dye in sebarang maya biyag na kaya seskeran, subali' mekilala dye ikew na sembatu lang beke' banar na Empu', beke' aku neng si Jesus Kristo, na dinaak mu atu' t dunya'.⁴ Na Empu' dut dibuwat, nepebunayagen ku dimung kebentugan atu' t dunya' sabab nebuwat ku ginsan sebarang keradya na pinekeradya mu daken.⁵ Na tiban, Ama', ipetaasa' ku dut elepan mu et ketaasan na pinegiba-ibanan te mura negmendyari sengkedunyaan."

Negpenalang si Jesus Sabab dut menge' Pepengenanar Ye

⁶ "Pinebunayag ku ikew dut menge' taaw na binggey mu daken maya' dut sengkedunyaan. Dye in dimu, indyari binggey mu dye daken, beke' tinuman dye dimung beres.⁷ Na tiban nesewran dye ne na ginsan neng binggey mu daken teyeg dut dimu banar.⁸ Sabab sinugid ku kedye menge' bebresen na sinugid mu daken, beke' itue tinerima dye ne. Nesewran dye na kebenaran na teyeg ku dut dimu, beke' nengandel dye na ikew negdaak daken.⁹ Pegpenelang ku dye, diki lang pegpenelang ku eset ginsan taaw atu' t sengkedunyaan, temed sebarang binggey mu lang daken, sabab dye dimu banar.¹⁰ Ginsan dut daken dimu, beke' ginsan dut dimu, atin daken gasi. Maya bantug daken sabab dye pengandel daken.¹¹ Diki mekwit ku atu' t sengkedunyaan. Sabab megsusurung ku dut dimu. Segwa' dye in binggey mu daken, atu' dye nega' t sengkedunyaan. Pasek na Ama', timurua' dye et kebesagan et kepengdyarian mu, atin kepengdyarian na binggey mu daken supaya dye megsembatu samat kite na negsembatu.¹² Sasat aku atu' nega et kedye, pegtimuruen ku dye beke' kaya nenu dye sabab kebesagen et kepengdyarian mu na binggey daken. Kaya lang nalam, selyu lang dut sembatung mepesurung dut kedusaan supaya metuman Kesuratan et Empu'."

¹³ "Megsusurung ku ne dimu tiban, segwa' pegbersen ku itue sasat atu' ku nega et dunya', supaya mebehanan seled dye et kekstan ku.¹⁴ Binggey ku ne kedye dimung beres. Segwa' menge' taaw atu' t sengkedunyaan ne megiseg kedye, sabab dye taaw tumpang ne atu' t duny-

a', samat aku na taaw tumpang gasi atu ' t dunya'. Sabab ama' kay dut langit. ¹⁵ Diki ku pegpenelang supaya menge' pepengenanar ku ugaren mu atu ' t dunya', segwa' timurua' dye dut ki Seytan neng mereraat.

¹⁶ Dye in taaw tumpang atu ' t sengkedunyaan, kwantin gasi daken. Sabab kaya sali' pikiran kay eset taw ' t kaya pegandel et Empu'. ¹⁷ Ipetigna' mu dye dut keberbenaran. Ating beres mu keberbenaran. ¹⁸ Samat pegdaak mu daken atu ' t menge' taaw et sengkedunyaan, daaken ku dye gasi dut menge' taw ' t sengkedunyaan. ¹⁹ Sabab dut kedye lila' ku diri ku dut dimu, kwantin gasi dut kedye na lila' dye dut dimu ne gasi banar.

²⁰ "Pegpenelang ku diki dut kedye lang. Pegpenalangan ku gasi sebarang mengandel daken sabab et menge' pegpeabar dye. ²¹ Na, Empu' Ama', supaya ginsan dye megmendyaring sembatu kwantin samat ikew set daken, beke' aku dut dimu, supaya dye tumeteg gasi set kite; apang menge' taw ' t sengkedunyaan mengandel banar na aku dinaak mu. ²² Binggey ku ne kedye kebentugan na binggey mu daken, supaya dye megsembatu samat kite na negsembatu. ²³ Aku tumeteg dut kedye, samat ikew tumeteg atu ' t daken, supaya dye megsembatu banar. Beke' mepesewd dye dut sengkekinleban na dinaak mu aku beke' iningin mu dye samat pegingin mu daken. ²⁴ Na Ama', gay ku sebarang binggey mu daken na megbe' baya' kay ne ba' embe ku, beke' mebiri' dye kebentugan ku, na atin kebentugan na binggey mu daken, sabab minerga' mu ne aku mura neguna sengkedunyaan. ²⁵ Metigna' neng Ama', seukat ne diki ke nekilala et taaw atu ' t sengkedunyaan. Segwa' aku nekilala di-mu, beke' nesewran et menge' pepengenanar ku ikew negdaak daken. ²⁶ Ipekilala ku ikew dut kedye. Na, ipelembus ku na ipekilala ke kedye, supaya pegingin dye dut menge' sebaya' dye megmendyaring samat pegingin mu daken beke' supaya aku medaran dut seled pusu' dye."

Pegalew ki Jesus

(Mateo 26:47-56; Markus 14:43-50; Lukas 22:47-53)

18 Ganang netbes i Jesus negpenalang, nugad ya iba ye menge' pepengenanar ye nementel dye dut belnek et Kedron. Dut sembelang kilid maya keluluwakanan et menge' puun neng olibo. † Menge' pepengenanar ye beke' ya siminurung duntin. ² Sewd i Judas, na negpelen kenye, ba' embe tampar ye, sabab si Jesus daran pemegtingtimung iba ye menge' pepengenanar ye dut ating Keluluwakanan neng Olibo. ³ Angkansa si Judas neperuntin dut Keluluwakanan neng Olibo, megturutur dut menge' kesundeluan et taw ' t Roma beke' mekan-sang neng mengdiyaga dinaak et menge' pegibuten et pari' beke' menge' Pariseo. Maya bibit dye menge' pelyatut, sisiluan, beke' gelaman. ⁴ Pegsesewren ginsan i Jesus ba' enu meinabu kenye, indyari liminiwan beke' nengingkut, kwan ye, "Sinu keilangan myu?" ⁵ Siminambag dye, kwan dye, "Si Jesus ne taw ' t Nasaret." Kwan gasi i Jesus, "Aku ne pesi itue." Si Judas neng mengengakal esentin, iba dye na petitiyeg. ⁶ Ganang nesugid i Jesus, "Aku ne pesi itue," nekepesurut dye pegketbes neugba' dye dut lugta'. ⁷ Iningkut i Jesus gasi dye peuli', "Sinu keilangan myu?" Kwan dye, "Jesus ne taw ' t Nasaret." ⁸ Siminambag peuli' si Jesus, kwan ye, "Pegsugiran ku ne kemyu, na aku ne pesi itue! Ba' aku keilangan myu pesari' myu menge' pepengenanar ku mugad." ⁹ Itue neinabu, supaya metuman ating pinegberes dut pegpenalangen ye dut kenyeng Empu' Ama', "Diki ku pesaran mebinasa misan sembatu na binggey mu daken."

¹⁰ Si Simon Pedro na maya sabli' ye, giminabut ampa' ne timinigbas dut sembatung tetehagen et Metaas neng Pari'. Neputek tampa' kewanan neng telinga ye. Ingaran et tetehagen na' atin si Malko. ¹¹ Binulag i Jesus si Pedro, "Isuba' peuli' sabli' mu! Manu diki sendalan ku ketiksan na binggey daken et Empu' Ama' ku?" ††

Binibit si Jesus ki Anas, Pengibanan et Metaas na Pegibuten et menge' Pari'

(Mateo 26:57-58; Markus 14:53-54; Lukas 22:54)

¹² Angkansa nealew si Jesus et menge' kesundeluan, iba dye pegibuten et kesundeluan beke' menge' pegibuten et menge' taw ' t Judio. Pinungpung dye ya. ¹³ Binibit dye mena dut ki Anas na pengibanan i Kaipas, ating Metaas neng Pari' ating teun na atin. ¹⁴ Si Kaipas nesusugid dut menge' pegibuten et menge' taw ' t Judio kwit ti' na lebing menung-ga na sembatu lang matey sabab dut ginsan et menge' taaw. ‡

† KELULUWAKANAN ET MENGE' PUUN NENG OLIBO - *etawa Keoliboa. Puun neng olibo memua' et bua' menunga dut kekanan beke' baalen lana na usalan dut penglutu' etawa pegkaan.* †† *Sinurat dut orig: "Manu diki ku meinuman sawan na binggey et Ama'?"* ‡ *Betsaen Juan 11:49-52.*

Megunang Pegpeilu i Pedro dut Ukuman i Jesus

(Mateo 26:69-70; Markus 14:66-68; Lukas 22:55-57)

¹⁵ Si Simon Pedro beke' sembatung pepengenanar megseleselundung ki Jesus. Sabab itueng sembatung pepengenanar kilala et Metaas neng Pari', na naya' dut ki Jesus dut seled uukuman et benwa et Metaas neng Pari'. ¹⁶ Segwa', si Pedro nepetektak dut liwan et lelengewan. Ating sembatung pepengenanar na kilala et metaas neng pegibuten et Pari', nepeuli', ampa' ne binisara ye ating libun na megturutunggu et lelengewan na ipeseled si Pedro. ¹⁷ Nengingkut ki Pedro ating libun na megturutunggu et lelengewan, kwan ye, "Diki be ikew na sembatu neng pepengenanar et taaw na itie?" Siminambag si Pedro, kwan ye, "Dein lang aku."

¹⁸ Na ating gebi meramig, angkansa menge' tetehagen et pegibuten sampay menge' pulis memegtitiyeg pelibut et bagat apuy supaya menengnarang. Si Pedro gasi iba dye petitiyeg duntin supaya menengnarang nega in.

Iningkut et Metaas neng Pari' si Jesus

(Mateo 26:59-66; Markus 14:55-64; Lukas 22:66-71)

¹⁹ Sementara', iningkut et Metaas neng Pari' si Jesus pasal et kenyeng menge' pepengenanar beke' menge' tuldu' ye. ²⁰ Siminambag si Jesus, kwan ye, "Aku negberes ketemparan dut ginsan taaw. Daran aku peg-tuldu' dut menge' sinagoga etawa dut Templo neng pengempuan na benwa, na ba' embe pegtingtimungan et menge' taw ' t Judio, kaya pegberes ku et petagu'. ²¹ Manu nega ingkuten mu aku? Atin ingkuta' mayang nekekingeg daken. Tantu sewd dye ba' enu pinegberes ku."

²² Ganang nesugid itue i Jesus, timpal rupa ye et sembatung pegibuten na eset abi' ye. "Kwantin taku' sumambag dut Metaas neng Pari'?" kwan ye.

²³ Kwan i Jesus, "Ba' nekepegberes ku et sala', pesebenari' ba' embe sentin na diki sugat. Segwa' ba' pinegberes ku in banar, manu timpal mu aku?"

²⁴ Pegketbes, pinelus i Anas si Jesus na pegpupungpungen nega, dut ki Kaipas ne Metaas neng Pari'.

Ikeruwa beke' Iketlung Pegpeilu i Pedro si Jesus

(Mateo 26:71-75; Markus 14:69-72; Lukas 22:58-62)

²⁵ Sasat petitiyeg nega si Pedro sabab penengnarang, iningkut gasi ya, "Banar taku' na diki lang ikew na sembatung pepengenanar ye?" Negpeilu gasi, kwan ye, "Lein lang aku."

²⁶ Nengingkut sembatung tetehagen et Metaas neng Pari' na kam-pung et ating tetehagen na tinigbas i Pedro telinga ye nengingkut kenye, kwan ye, "Diki be ikew atin na nebiri' ku in na iba-iba ye dut Keluluwakan et Olibo?" ²⁷ Negpeilu gasi peuli' si Pedro. Negdingan lang et atin kiminerengek manuk.

Si Jesus dut Elepan i Pilato neng Gobernador

(Mateo 27:1-2; 27:11-14; Markus 15:1-5; Lukas 23:1-5)

²⁸ Teyeg ki Kaipas linusu si Jesus et menge' taw ' t Judio dut kelang benwa na lelekdangan i Gobernador Pilato na tinahag dut lungsud et Romano. Na atin kukueldew nega et Eldew et Kenkaan. Angkansa ingga nemenled et taw ' t Judio dut kelang benwa sabab kalu' meririan dye sabab siminled dye dut benwa et taw ' t tumpang. Na ba' kwantin diki dye kekaan dut Kenkaan et Kerendeman et Nektalib. ²⁹ Angkansa, si Pilato ne lang liminiwan dut kedye beke' nengingkut, kwan ye, "Enung penaksir myu sagka' eset taaw na itue?"

³⁰ Siminambag dye, kwan, "Ba' diki ya mengengeradya et meraat, diki kay biten atu ' t dimung pegukum." ³¹ Kwan i Pilato, "Isia' myu ya, ukuma' myu ne ya dut dimyung Keseraan." Kwan gasi et menge' taw ' t Judio kenye, "Diki kay kepegewla na mengukum et kepeteyan." ³² Neinabu itue supaya metuman bebresen i Jesus pasal et ba' enung kepeteyan na ipatey ye.

³³ Nepeuli' si Pilato dut seled et kelang benwa, ampa' ye ne pinetingkag si Jesus. Pegketbes, iningkut ye si Jesus, kwan ye, "Ikew taku' surutan et menge' taw ' t Judio?"

³⁴ Siminambag si Jesus, kwan ye, "Nesugid mu atin teyeg lang dimu, etawa sinugid dimu et kineldaman pasal daken?"

³⁵ Siminambag si Pilato, kwan ye, "Kwan mu lang, lengku, aku tu' taw ' t Judio? Taaw sampay Metaas neng Pari' mu nega nibit dimu atu ' t daken. Enu taku' binwat mu?" ³⁶ Kwan i Jesus, "Penggmilikan ku kaya lang atu ' t sengkedunyaan. Ba' sengkedunyaan na itue, atue pengmilikan ku, merali' menge' tetehagen ku ipegatu dye aku supaya diki aku mebgdy dut menge' pegibuten et menge' taw ' t Judio. Segwa' kaya lang atu ' t sengkedunyaan na itue pengmilikan ku."

³⁷ Sinugid i Pilato, kwan ye, "Ba' kwantin, ikew sembatung surutan?"

Siminambag si Jesus, "Sugat pegsugiren mu in, na aku sembatung surutan. Itue pesi sabab ye na angkan aku pinegyegang. Sabab gasi et itue na natu' ku' t sengkedunyaan supaya pesebenaran ku keberbenaran. Sebarang dut keberbenaran megkingeg daken."

³⁸ Iningkut i Pilato, "Enu taku' keberbenaran?"

Inukuman ne Matey si Jesus

(Mateo 27:15-31; Markus 15:6-20; Lukas 23:13-25)

Pegkeingkut i Pilato, liniwan ye gasi menge' taw' t Judio, kwan ye, "Kaya nebiri' ku sala' dut kenye. ³⁹ Temed maya arat myu na aku mekedying megpeliwan et sembatung pirisu dut eldew et Kenkaan et Kerendeman et Neketalib. Ingin myu taku' na ipeliwan ku ne lang itueng Surutan et menge' taw' t Judio?"

⁴⁰ Negbegbensag dye, "Endey lang! Endey lang ya in! Segwa' , si Barabas ipeliwana!" Temed si Barabas sembatung mengrerampas.

19 Angkansa pineisi' gobernador Pilato si Jesus, ampa' ye ne pinelepsan. ² Na, maya sundalu nememaal dye' t kayu ne suksukan antangan ye samat kuruna et surutan ampa' dye ne pinepleng dut ulu i Jesus. Sampay gasi pinetepisan dye si Jesus et ubien neng kumut, samat kumut et surutan. ³ Menge' kesundeluan leyd-leyd dye pekabi' dut ki Jesus na supaya inlewen beke' sugiren lang kwan, "Megbiyag Surutan et menge' Taw' t Judio!" Ampa' dye ne gasi pegtetpalen rupa ye.

⁴ Liminiwan gasi si Pilato kwan ye dut menge' taw' t Judio, "Siyeki' myu, ipineliwan ku ne ya dut dimyu supaya mesewran myu na kaya nebiri' ku sala' dut kenye!" ⁵ Ganang liminiwan ne si Jesus, segwa' megepleng ne et kuruna neng suksuk, beke' maya nega tapis ye neng ubien, kwan i Pilato dut kedye, "Atue ne lelaki!"

⁶ Pegkebiri' et menge' metaas neng pari' beke' menge' pegibuten et menge' taw' t Judio, nemegbensag kwan dye, "Iransang dut krus! Iransang dut krus!"

Segwa' siminambag si Pilato, kwan ye, "Isia' myu ya beke' kemyu ne mengransang kenye dut krus. Sabab ba' dut daken lang, kaya nebiri' ku sala' dut kenye!"

⁷ Memeglebi ga menge' taw' t Judio, kwan dye, "Maya sara' kay na pegsugiren dut Keseraan et Empu', subali' ya imeteyen, sabab pegsugiren ye ya Yegang et Empu'!"

⁸ Ganang nekingeg itue i Pilato, lebi neng timinakut banar. ⁹ Ampa' ne siminled peuli' dut benwa. Pegdateng dun, iningkut i Pilato si Jesus, kwan ye, "Embe taku' teyeg mu?" Segwa' kaya ne timinubag si Jesus kenye. ¹⁰ Kwan i Pilato dut kenye, "Mendi' ke ne be mekibisara daken! Kaya mu be nesewran na aku maya basag na mekedyari ku ikew mepeliwan etawa megperansang dut krus?"

¹¹ Segwa' siminambag si Jesus dut kenye, kwan ye, "Diki lumbi basag mu dut daken, selyu lang igbey rimu basag teyeg et Empu' banar dut dibuwat langit. Angkansa sebarang nemibit daken atu' t dimu, lebing mebegat keselaan dye."

¹² Tihad sentin pegpikir-pikiren teyen i Pilato na ipeliwan si Jesus. Segwa' menge' taw' t Judio mara ginsan megsusugid, kwan dye, "Ba' ipeliwan mu itueng taaw na' itue, diki ke beybegey et Surutan et bangsa' t Roma. Sabab mayang sinu pemirmikir megsurutan, atin megsagka' dut Surutan." ¹³ Ganang nekingeg i Pilato itue, pineliwan gasi si Jesus ampa' ne narung dut eerungan et mengungkum dut "Pentaran na Batu," pegngeranen dut bebresan et Hebreo atin "Gabata."

¹⁴ Eldew na atin, eldew et pegpanyap et Senglinggung Kerendeman et Kenkaan et Neketalib. Na atin ugtu ne eldew. Kwan i Pilato dut menge' taw' t Judio, "Itue ne e surutan myu!"

¹⁵ Segwa' memegberes ga et merensag, kwan dye, "Peteyen ne ya! Peteyen ne ya! Iransang ne dut krus!" Kwan i Pilato kedye, "Iransang ku be ya na dimyung surutan?" Segwa' kwan et menge' pegibuten et menge' pari', "Kaya lang surutan kay selyu lang Surutan dut bangsa' t Roma!"

¹⁶ Pegketbes et atin, binggey i Pilato kedye si Jesus apang iransang. Angkansa, insi' et menge' sundalu si Jesus.

Pegransang dut Krus

(Mateo 27:32-44; Markus 15:21-32; Lukas 23:26-43)

¹⁷ Pinepsan dye si Jesus et krus pesurung dut pegderetunan et "Bengkarak et Taaw" na pegngeranen dut bebresan et Hebreo atin "Golgota."

¹⁸ Atue e rinensangan kenye dut krus et kayu. Beke' maya duwa neginabu rinensangan atin neng masa. Pineglimbangan dye ya, si Jesus, ne dut pinegketngaan dye. ¹⁹ Maya siminurat et tenda' lagi binaal i Pilato supaya ipekpel dut dibuwat yuntuk et krus. Kwa' t tutugnaan ye, Si Jesus Taw' t Nasaret neng Surutan et menge' Taw' t Judio.

²⁰ Mekansang neng menge' taw' t Judio nekebatsa' et itueng surat dut rinensangan ki Jesus, sabab mekabi' lang ating lungsud na' atin.

† SURUTAN ET ROMA - dut bebresan et Griego: Sesar, etawa Emperador.

Nesurat itue gasi dut menge' bebresan et Hebreo, Latin, beke' Griego. ²¹ Angkansa nemegsugid ki Pilato menge' pegibute' t pari', kwan dye, "Kasi' isurata', 'Surutan et menge' Taw' t Judio', erapun, 'Keban Ye lang na Ya Surutan et menge' Taw' t Judio!' "

²² Segwa' kwan i Pilato, "Ba' enu nesurat ku, atin nesurat ne! Diki ne mekedyari beguen nega peuli'."

²³ Dut pegransang ki Jesus et menge' sundalu, pinengisi' dye badyu' ye ampa' dye pinegbagi' bagi' et epat neng kebegian, tegsengbagi' ga sengketaawan. Segwa' atin mene kaya tinahak dye suleb ye in sabab kaya mekansang tangkir ye, sembatu ga tetehian ye teyeg dibuwat surung pesanad. ²⁴ "Dyangan tyu uyaten," kwan dye, "segwa' pegpesukuran tyu ba' sinu mampuan ye." Neinabu itue supaya metuman atin ne nesurat dut Kesuratan et Empu', na kwan, "Pinegbe' bagi' dye menge' repanan ku beke' pinegpesukuran dye badyu' ku."

Na samat kwantin binwat et menge' kesundeluan.

²⁵ Mekabi' dut krus pegtitiyegan et indu' i Jesus sampay kenyeng minan, beke' si Maria na esawa i Kleopas, beke' si Maria Magdalena.

²⁶ Pegkebiri' i Jesus et indu' ye beke' mekmi' neng si Juan na kenyeng pepengeran na megtitiyeg gasi mekabi' dut krus, kwan i Jesus dut indu' ye, kwan ye, "Pegmerganen ku neng libun, atin si Juan negsubli daken yegang mu." ²⁷ Kwan i Jesus gasi dut ki Juan neng mekmi', kwan ye, "Atin indu' mu." Tihad sentin, itueng pepengeran ye binibit ye ne indu' i Jesus dut benwa ye.

Pegpatey i Jesus

(Mateo 27:45-56; Markus 15:33-41; Lukas 23:44-49)

²⁸ Pegketbes et itue, pegkesewd i Jesus na netuman ne ginsan. Apang gasi metuman ne banar atin nesurat dut Kesuratan et Empu', kwan ye, "Pegtutuknewen ku." ²⁹ Maya esentin mangkuk baha et langgew. Angkansa dinitil dye gapas dut langgew ampa' dye siningat dut yuntuk et kayu neng isopo, ampa' dye ne sinuyak dut baba' i Jesus. ³⁰ Pegkesepsep i Jesus et langgew, kwan ye, "Nepuwas ne." Pagka' kwantin ne nepedunguk si Jesus. Pegpedunguk ye, nebugtuan ne et ginawa.

Sinurak et Budyak Kiland i Jesus

³¹ Na atin eldew et Biyirnis, Eldew ne et Pegpanyap-panyap dut arat et menge' taw' t Judio, sabab diklem Eldew ne et Diki Megkeradya dye.

Angkansa, inangat dye ki Pilato na pemerien ne menge' betiis supaya matey megtuy menge' taaw neng rinansang dut krus, apang meugad ne bilug dye dut krus mura tumagna' Eldew et Diki Megkeradya. Mendi' dye menge' patey neng bilug tumeteg dut krus megsing Eldew et Diki Megkeradya, sabab ating eldew pegmerganen dye. ³² Angkansa nengmendang menge' kesundeluan supaya memari' et betiis et menge' taaw. Pegdateng pinemari' dye betiis et unang taaw dut abi' i Jesus, pegketbes sembatu gasi in. ³³ Ganang dut ki Jesus ne, pagka' nebiri' dye patey ne, kaya ne binari' dye betiis ye. ³⁴ Segwa' maya sembatu sundalu siminurak et budyak dut kiland i Jesus. Pegabut ye, siminuk mene dugu' lamud et danum. ³⁵ Mayang taaw nekebiri' et itue negpesebanar beke' kenyeng pesebanar kaya embut. Sewd ye na pegsusugid keberbenaran, beke' pepesebenaran ye supaya mengandel kew. ³⁶ Sabab neinabu itue supaya metuman atin nesurat dut Kesuratan et Empu', na pegsugiren,

"Misan sembatu neng tulang ye, kaya lang nebiri'."

³⁷ Beke' samat pegsugiren gasi dut sembatung Kesuratan, na kwan, "Pegsisiyekan dye na ya pegsusuraken dye."

Peglebeng ki Jesus

(Mateo 27:57-61; Markus 15:42-47; Lukas 23:50-56)

³⁸ Pegketbes et itue, si Jose neng taw' t Arimatea, sembatu gasing pepengeran i Jesus, siminurung dut ki Pilato, supaya engaten ye bilug i Jesus. Pagka' tinugutan ne i Pilato, diminuntin ne. Segwa' ganang diminuntin ne, kaya lang negpesewd ya na sembatung pepengeran i Jesus sabab megtakut dut menge' taw' t Judio. Pegdateng dun, megtuy ye insi' bangkay i Jesus dut dibuwat et krus. ³⁹ Inibanan ya i Nikodemo, na atin nekeuna ti' diminuntin ki Jesus et tenga' gebi in. Nibit si Nikodemo et limangpulung kilo neng bebengluen neng pineglamud neng mira beke' aloe. ⁴⁰ Dyeng duwa nengisi' et patey neng bilug i Jesus, nemedbed et bilug neng patey in dut kumut neng gedyilew na maya mamut ye, sabab kwantin arat et menge' taw' t Judio ba' maya ilbeng. ⁴¹ Dut pinegrensangan kenye maya duntin keluluwakanan. Dut keluluwakanan na' atin, maya bagung lelbengan misan kasa kayangka pe' nelbengan. ⁴² Angkansa duntin ne lang limbengan dye, sabab mekabi' lang. Sabab gasi Eldew et Pegpanyap mura Eldew Diki Megkeradya et menge' taw' t Judio.

Pegbiyag Peuli' i Jesus, Kaya ne Sunu' Lebeng Ye
(Mateo 28:1-8; Markus 16:1-8; Lukas 24:1-12)

20 Na, ganang meliblingeb nega dut meriklem et eldew et Linggu, si Maria Magdalena siminurung dut lebeng. Pegbiri' ye, netelilid ne pegtetembel neng batu. ² Angkansa diminarak pesurung dut ki Simon Pedro beke' dut sembatung pepengeneran in, neunan ye si Kwan i Maria, "Insi' dye ne Begerar dut lebeng be ti'! Na', diki kay ne mesewran ba' embe ne binitan dye!" ³ Angkansa, de Pedro beke' sembatung pepengeneran ye siminurung gasi dut lebeng. ⁴ Dyeng duwa ne-megdarak. Segwa' metikas sembatung pepengeneran in, neunan ye si Pedro diminateng dut lebeng. ⁵ Pegdateng ye, megtuy liminigit. Nebiri' ye menge' kumut neng gedyilew i Jesus pereraton mene. Segwa' kaya lang kenye siminled. ⁶ Segwa' si Pedro neng nekeemuri, pegdateng ye, megtuy siminled dut lebeng. Nebiri' ye gasi ganang kumut neng gedyilew i Jesus pereraton mene. ⁷ Kumut neng kinurungum dut ulu i Jesus nelulun ne pereraton mene dut iged-iged, neseriri' ne dut kumut neng gedyilew. ⁸ Sabab et atin, siminled gasi ating pepengeneran na diminateng meguna dut lebeng. Pegkebiri' ye et atin negkwanting ne, mura nengandel ya na si Jesus megbiyag peuli'. ⁹ Tatap nega, ingga neretian dye na pegsugiren dut Kesuratan et Empu', na si Jesus megbiyag peuli' teyeg dut kepeteyan. ¹⁰ Pegketbes nemenguli' ne menge' pepengeneran dut kedye-kedyeng benwa.

Nepebiri' si Jesus dut ki Maria Magdalena
(Mateo 28:9-10; Markus 16:9-11)

¹¹ Segwa' si Maria, petitiyeg nega dut liwan et lebeng, megsisiyag. Saat megsisiyag nega, liminigit dut seled et lebeng. ¹² Duntin nebiri' ye duwang dereakan et Empu', megbebadyu' et gedyilew, megarung dut dinetunan et bilug i Jesus. Sembatu dut uuluhan, sembatu dut titikeran. ¹³ Iningkut et duwang dereakan et Empu', kwan dye, "Libun, manu megsiyag ke?" Kwan et libun, "Pegsiyakan ku sabab insi' dye daken neng Begerar, beke' kaya nesewran ku ba' embe binitan dye." ¹⁴ Pegberes ye 't atin, peglingew ye tu' nebiri' ye si Jesus megtitiyeg, segwa' ingga pe' nepi' pitewan ye na atin ne si Jesus. ¹⁵ Kwan i Jesus, "Li-bun, manu megsiyag ke? Sinu pegtulusen mu?" Siminambag si Maria, kwan ye, "Ila', ba' ikew nengisi', isugira' daken ba' embe dinetunan mu supaya isen ku." Kwantin penugid i Maria sabab nebluan ye lang et mengingipat lang et keluluwakan esentin. ¹⁶ Segwa' kwan i Jesus kenye, "Maria." Ampa' ne nepeteyuma si Maria dut kenye. Ganang nepi' pitewan ye ne, sinugid ye, kwan ye, "Raboni!" Atin brebesen et Hebreo gay bersen, "Menunuldu'". ¹⁷ Kwan i Jesus dut kenye, "Kasi' ku mena pegkepti', sabab ingga pe' neketurun ku dut Empu' Ama'. Segwa', sumurung ke dut menge' pepengeneran ku, beke' tuturani' dye na', 'Peuli' ku ne dut Ama' ku. Na ating Ama', Ama' myu gasi. Ya Empu' ku, megdemikian Ya Empu' myu gasi." ¹⁸ Pagka' kwantin ne nepesurung si Maria Magdalena dut menge' pepengeneran. Pegdateng duntin, pinabar ye na kwan ye, "Nebiri' ku Begerar in!" Ampa' ye ne tinuturan samat sinugid kenye i Jesus.

Nepebiri' si Jesus dut menge' Pepengeneran Ye
(Mateo 28:16-20; Markus 16:14-18; Lukas 24:36-49)

¹⁹ Na atin eldew et Linggu, unang eldew et senglinggu dut arat et menge' taw' t Judio. Pegdateng et gebi et ating eldew et linggu, ganang negtingtimung menge' pepengeneran i Jesus, tinengleb dye 't meget menge' lelengewan sampay penendewan, sabab megtetakut dye dut menge' pegibutan et menge' taw' t Judio. Pagka' kwantin ne, siminled si Jesus, kaya bekbeynek dye, atin mene tu' sinugid ye et pinegketngaan dye, "Kesenangan matu' et dimyu." ²⁰ Pagka' nebres i Jesus ne itue, pinebiri' ye kenyeng elima beke' kikilid. Pagka' nebiri' dye Begerar nekसान dye banar. ²¹ Neksugid si Jesus peuli' dut kedye, "Kesenangan matu' et dimyu. Ba' enukwan pegdaak daken et Ama', kwantin gasi deaken ku kemyu." ²² Na ganang nesugid ye ne itue, binuhaan ye dye, kwan ye, "Terimana' myu Pasek na Nakem na' Empu'." ²³ Ba' maapen myu menge' sala' et menge' taaw, maapen dye gasi et Empu'. Segwa' ba' diki maapen myu menge' sala' et menge' taaw, diki gasi maapen et Empu' dye."

Nepebiri' si Jesus ki Tomas

²⁴ Segwa' si Tomas pegngeran na si Didymus, ingin bersen "Kambar", sembatu dut sempulu' duwang pepengeneran kaya sentin pegdateng i Jesus dut tinengleb neng sisingled. ²⁵ Tinuturan et ibang pepengeneran na kwan, "Nebiri' kay Begerar!" Segwa' kwan i Tomas, "Diki ku mengandel, selyu lang ba' mebirin' ku lasut et ransang elima ye, beke'

ipeseled ku 't tuldu' ku dut delang et menge' ransang, beke' meluek ku 't keremut ku kikilid ye, atin pe' mengmemana ku ne."

²⁶ Pegketalib et senglinggu, nemegtingtimung gasi peuli' menge' pepengeneran i Jesus dut metingreb neng benwa. Segwa' si Tomas pelemud ne kedye. Sunggu metingreb ne benwa, atin mene ingga' dye tu', pegbiri' dye tu', petitiyeg ne si Jesus dut pinegketngaan dye, kwan ye, "Kesenangan mese' t dimyu." ²⁷ Neksugid si Jesus ki Tomas, kwan ye, "Tomas, isuwela' tuldu' mu anie, siyeki' be keremut ku in. Na, iktanga' keremut mu ampa' mu ne iluek elima mu dut kikilid ku ni'. Na, ingang kas ne pegduruwa, mengandel ke ne."

²⁸ Kwan i Tomas ki Jesus, "Begerar ku beke' Empu' ku." ²⁹ Kwan i Jesus kenye, "Sabab et nebiri' mu aku, mura ke nengandel. Mesukud sebarang kaya nekebiri' segwa' nengandel daken."

Angkan Manu Nesurat Itueng Buuk

³⁰ Mekansang negang menge' kelilu' lilung tenda' nebuwat i Jesus dut elepan et kenyeng menge' pepengeneran na kaya nekesurat eset buuk na itue. ³¹ Segwa' nesurat itue atu' supaya mengandel kew si Jesus na atin ne Mesias, etawa Kristo, 't ating Yegang et Empu', beke' sebarang mengengandel kenye maya biyag na kaya seskeran dut langit.

Si Jesus beke' Kelilu' lilung Pegkeisi' et menge' Sera'

21 Pegketbes et itue, negpebiri' peuli' si Jesus dut menge' pepengeneran ye dut abi' et dagat et Tiberias. Neinabu itue samat kwantin tuturan ye:

Atin masa, memegbebaya' menge' pepengeneran i Jesus dut deplakan et dagat. ² Indyari dye in de Simon Pedro, si Tomas pegngeran Kamar, si Natanael tege-Kana dut probinsiya et Galilea, beke' duwang yegang i Sebedeo beke' duwang ibang pepengeneran i Jesus. ³ "Megdyeul ku daken," kwan i Simon Pedro kedye. "Maya' kay dimu!" kwan dye. Angkansa neperagat dye ne, pegdateng duun nemenakat ne dut gubang. Segwa' ating gebi kaya lang nekeisi' dye.

⁴ Merimdiklem nega, si Jesus megtitiyeg dut egis, segwa' kaya nepi' pitewan et menge' pepengeneran ye na ya ne si Jesus. ⁵ Timiningkag si Jesus kedye, kwan ye, "Menge' bila', maya sera' myu?" Tubag dye, "Kaya lang." ⁶ "Na, irebua' myu rambat myu dut tanpa' kewanan et gubang myu, keisi' kew et mekansang." Angkansa dinabu' dye. Pegbatun dye tu' usa-usa diki dye mebitua' petindal dut gubang sabab et derekerang menge' sera'.

⁷ Pepengeneran neng mekmi' ki Jesus, kwan ye dut ki Pedro, "Begerar pelan atin!" Pegkekinge i Pedro, "Begerar pelan atin," insi' ye lelepan ye ampa' ye ne sinamat mura nepesbur dut dagat. ⁸ Segwa' ibang menge' pepengeneran i Jesus naya' ne dut gubang peiged megrerayak dye et rambat na baha et menge' sera', sabab diki banar merayu' dut deplakan. Maya lang menge' limangpung depa lang rayu' ye. ⁹ Ganang nekerunggu' dye, nebiri' dye na maya ne menge' sera' beke' bengbang na pegtetepaan dut бага et apuy.

¹⁰ Kwan i Jesus kedye, "Bibit kew anie et senu-senung sera' neng neisi' myu." ¹¹ Si Simon Pedro, kenye neperibuwat ne dut gubang, pegketbes rinayak ye ne rambat dut deplakan. Nebaha et senggatus limangpulu' telung menge' derekerang menge' sera'. Segwa' misan kwantin keldamen kaya lang neuyat. ¹² Kwan i Jesus kedye, "Ani' kew ne, mengaan tyu mena et pengdirikleman." Kaya misan sinu kedye neng menge' pepengeneran na meketuakal na mengingkut kenye, na kwan, "Sinu ke?" sabab sewd dye atin na Begerar. ¹³ Nepekabi' si Jesus, ampa' nengisi' et bengbang pegketbes pinemgey ye dut kedye. Kwantin gasi kineradya dut sera'. ¹⁴ Itue ne iketlung pegpebiri' i Jesus dut kenyeng menge' pepengeneran pegketbes na ya negbiyag peuli' teyeg dut kepeteyan.

Peruria' menge' Mengengandel Ku

¹⁵ Ganang netbes dye ne nengaan, neksugid si Jesus dut ki Simon Pedro, kwan ye, "Simon, yegang i Juan, banar be na pegingin mu aku lebi nega et menge' itueng kesebayaan mu pegingin aku?" "E', Begerar!" kwan i Pedro, "Pegsesewren mu meingin ku dimu." "Na'," kwan i Jesus, "Peruria' menge' mengengandel ku samat mengingipat et menge' ibun et bibili, ipekana' dye." ¹⁶ Negberes gasi peuli' si Jesus, kwan ye, "Simon yegang i Juan, banar be na pegingin mu daken?"

"E', Begerar!" kwan i Pedro, "Pegsesewren mu na pegingin mu ikuw." Kwan i Jesus, "Mengingipat et menge' bibili ku, ingin bersen, menge' mengengandel ku."

¹⁷ Iketlu ne mingkut kenye, kwan i Jesus, "Simon, yegang i Juan, pegingin mu taku' aku?" Ruminupuk si Pedro sabab ketlu ne iningkut kenye, kwan ye, "Pegingin mu taku' aku?"

† MESIAS ETAWA KRISTO - Betsaen pasal itue dut Diksyunario.

Timinubag gasi si Pedro, kwan ye, “Begerar, sewd mu ginsan neng gini, sewd mu na peginginen ku ikew.”

Sinugid i Jesus, “Na, timurua' menge' bibili ku, ingin bersen gasi, timurua' menge' mengengandel ku.”¹⁸ Sinugid i Jesus ki Pedro, kwan ye, “Asal, isugid ku rimu, kwit ti' yengyegang ke nega sewd mu ne megimara, beke' megsurung ke misan embe gaay mu surungan. Segwa', pegurang mu ne, iktang mu mene lengen mu supaya pebedyuan ke et sebay-a' mu, beke' dundunen ke mene ba' embe diki ingin mu surungan.”

¹⁹ Sinugid i Jesus itue supaya ipesewd ba' enukwan si Pedro matey, supaya sabab et kwantin mebantug ye Empu'. Indyari kwan i Jesus ki Pedro, “Mibut, ke daken!”

Ating Pepengeneran na Luwas nega Merga' ki Jesus

²⁰ Liminingew si Pedro, nebiri' ye na megsusunud kedyepengeneran neng mekmi' ki Jesus. Itue ne sembatung nepesendig dut derebdeban i Jesus dut pegkaan dye dut emuring pengmepunan. Na ya nega in

negsugid, kwan, “Begerar sinu taku' megperagang dimu?”²¹ Ganang nebiri' i Pedro si Juan, kwan ye, “Begerar, enukwan gasi meinabu kenye?”

²² Siminambag si Jesus kenye, “Supama, ba' ingin ku na dumaran ya seked et kepeulian ku atu' t dunya', enu dut dimu? Ikew, subali' mibut daken!”

²³ Sabab et itue, nebuar pipitnaan sampay dut menge' mengandel, na itueng pepengeneran diki lang matey. Segwa' kaya lang sinugid i Jesus na ya diki ne matey. Erapun sinugid ye lang, “Supama, ba' ingin ku na dumaran ya seked et kepeulian ku atu' t dunya', enu dut dimu?”

²⁴ Itueng pepengeneran ye na negpebnar et itueng ginisan, beke' negsurat et itue. Nesewran kay kenyeng pesebanar keberbenaran.

Emuring Beres i Juan

²⁵ Mekansang nega teyen binwat i Jesus. Segwa' ba' isurat ginsan, merali' ba' pikiren ku misan sengkedunyaan diki lang kalu' isunu' menge' buuk pasal et binwat i Jesus.

Keradya

Kepurisan et itueng Surat neng Keradya

Itueng buuk et menge' Keradya et menge' Bibilinan i Jesus na megpelahyun et Menungang Abar sigun ki Lukas. Penegnaang geayen ibetang na ba' enukwan pinelatap et menge' nekeuna neng mengengandel i Jesus itueng Menungang Abar petudyu kenye "dut lungsud et Jerusalem, sengkelingkepa 't probinsiya et Judea beke' Samaria, beke' sekdan dut ketimpusa 't dunya'." (Bersikulo 1:8).

Itue ketuturanan et pegpengandel ki Empung Jesus Kristo na negpetagna' eset bangsa 't Judio na negpelahyun apang megmendyaring sembatung pengengandel eset sengkelingkepa 't kedunyaan. Gaay tentuen et nurat na menge' mengengandel i Jesus Kristo diki lang megpengeriwar' na megpangkateng memumulitika na negpeparu megbinasa' eset Bangsaang Romano. Na angkansa, itueng pegpepengandel na ketumanan etawa pegmendyari neng egama 't taw 't Judio.

Itueng buuk pasal et neinabu dut lebi neng 40 teun, tihad AD 30 seked 70 AD, mekabit 2,000 teun tagna' ti'.

Merga' dut buuk et Keradya ating keradya et Nakem et Empu' na dumatang na maya keseg et kepengdyarian eset menge' mengengandel dut Jerusalem nekeunang eldew et Pentekostes. Itueng Nakem et Empu' pelahyun na megsesyek beke' negpepebasag eset ketingtimungan et menge' mengengandel beke' eset menge' pegibuteng itue dut ginsa 't mekeinabu neng mekesugid atue.

Ketulduan et itueng Surat

Pegpepepanyap eset menge' pepenewan neng pegpeabar 1:1-26

Emuring ketehegan beke' netange' i Jesus 1:1-14

Kesublian i Judas 1:15-26

Pegpeabar dut lungsud et Jerusalem 2:1—8:3

Pegpeabar eset probinsiya et Judea beke' Samaria 8:4—12:25

Pegpeabar dut keyuntuka 't dunya' pebiya' kesakuan i Pablo 13:1—28:31

Unang Pepenewan neng Pegpeabar i Pablo 13:1—14:28

Tingtimung dut Lungsud et Jerusalem 15:1-35

Ikeruwang Pepenewan neng Pegpeabar i Pablo 15:36—18:22

Iketlung Pepenewan neng Pegpeabar i Pablo 18:23—21:16

Sembatung Pirisu dut Roma si Pablo 21:17—28:31

Pegmerganen neng Teopilo:

1 Tinuturan ku eset daken neng unang buuk binuwat beke' pegtuldu' i Jesus sengketegegaan, ²seked dut eldew na Ya in ipinedibuwat ne dut langit. Mura si Jesus siminurung duntin, binilinan[†] ye pebiya' t Nakem et Empu' itueng menge' bibilinan na pinili' Ye. ³Ganang epat neng pulung eldew neketalib et kenye kemeteyan indyari pegkebiyag peuli', ya in nepebiri' kedye et mekansang neng timpu, apang pe-sebenaran dye na ya in biyag. Dye in nemekebiri' kenye, beke' nekipegtuturan ye kedye pasal et pengmilika 't Empu'.

⁴Indyari sasat Ya in kebe'baya' dye mengaan pinemilinan kedye nega, kwan, "Dyangana' kew mena mugad dut lungsud et Jerusalem. Tegeya' myu duntin tinange' et Ama' ku neng pegsugiren ku dimyu in.

⁵Sabab negbewtismu pesi si Juan et danum, segwa' diki ne mekwit indyari bewtismuan kew nega et Nakem et Empu'."

Pegsurung i Jesus dut Langit

⁶Angkansa ganang negtingtimung ne si Jesus beke' kenye menge' bibilinan, nemengingkut dye kenye, kwan, "Begerar, ikew ne be taku' menggey peuli' et tiban neng timpu ating patut na pengmilik dut menge' taw 't Israel?" ⁷Siminambag ya, "Binetang et Ama' et menge' timpu beke' eldew atin et kenye diring kepengyedian, indyari diki ne keilangan mesewran myu nega ba' ingyan taku' atin. ⁸Segwa' begeyan kew et kepengyedian pegkeineug dimyu et Nakem et Empu', indyari kemyu tu megmendyaring menge' saksi' ku dut lungsud et Jerusalem, dut sengketingkepa 't probinsiya et Judea beke' Samaria, beke' dut ketimpusa 't dunya'." ⁹Pegkesugid et itue, ya in periribuwat ne dut langit sasat megesyek dye dut kenye, indyari nelimbenan ne ya et kunem.

¹⁰Sasat memegtetengteng dye nega dut langit, timinyeg megtuy na eset abi' dye in duwang kelekian megbebodyu' et meputi'. ¹¹Kwan dye, "Menge' taw 't Galilea, manu taku' atu' kew na megtinggara' dut langit? Periribuwat na si Jesus dut langit, atin megpeuli' samat nebiri' myu neng ya in neng periribuwat."

† *Bibilinan - ingin bersen "Mengengabar" et Menungang Abar et Empu' dut menge' taw 't sengkedunyaan, beke' pepengeran i Jesus Kristo.*

Kesublian ki Judas

¹²Negpeuli' menge' bibilinan i Jesus dut lungsud et Jerusalem, mawa' dut Bukid et menge' Puun et Olibo, na lengku menge' sembatu kilometro rayu' et panew dye sabab atin lang rayu' na pegtutugut mepenewan dye ba' Eldew et Kepeternan. ¹³Pegdateng dye eset kedyegeeldengan eset lungsud in, neglahyun dye dut dibuwat sisingled. Itue menge' ingaran et menge' bibilinan negtingtimung duun: de Pedro, Juan, Jakob, Andres, Pelipe, Tomas, Bartolome, Mateo, beke' Jakob neng yegang i Alpeo, si Simon neng memimisara, beke' si Judas neng yegang i Jakob. ¹⁴Daran dye pemegbe' baya' megpenelang meglelamud menge' kelilibanan, beke' si Maria neng indu' i Jesus, sampay menge' ketipusdan i Jesus.

¹⁵Mekelabay menge' senung eldew, negtingtimung usa-usa menge' senggatus duwangpulung mengengandel. Indyari, timinyeg si Pedro eset elepan dye apang megpebunayag. ¹⁶Kwan ye, "Menge' ketipusdan, keilangan metuman itueng pegbersen atue 't Kesuratan neng pegsugiren et Nakem et Empu' pebiya' et beres i Surutan Dabid tagna' pasal ki Judas neng nunguna eset menge' nengalew ki Jesus. ¹⁷Sene ti', kebaya' ya eset damen beke' kesembatu eset pegsuku' key et pegpebunayag."

¹⁸Itueng kebeyaran eset kenye pegakal, inelen i Judas et sembatung sukud neng lugta'. Atu' ne ya nengurug, negba' et suwi', limimput kenye beteng beke' liminiwan kenye bituka. ¹⁹Nesewran itue et ginsang neng megeeldeng eset lungsud et Jerusalem, angkansa pesi pegngenan uma na itue Akeldama eset kedyege bebrehan. Ingin bersen atin, Uma et Dugu'. ²⁰Sinugid i Pedro, "Tiban, nekesurat dut Menge' Kanta, 'Lahyunan lelegdeng na ye ne pereyunan. Indyari dyangan ne legdeng et misan sinu nega'.

Nekesurat gasi,

'Keredyanen ne 't iba in itueng kenyege bubuwaten.' ††

²¹⁻²²"Angkansa subali' kay memili' et sembatung meiba-iba kay bilang saksi' dut pegkebiyag peuli' i Jesus. Keilangan itue sembatung menge' mekebe'baya' damen et ginsang timpu na mekepemyagan eset damen si Empung Jesus, tegnanan neng bewtismuan ya i Juan seked na

†† *Kanta 69:25; 109:8.*

iperibuwat dut langit.”²³ Nemili' dye et duwang lelaki, si Matias beke' si Jose na pegngerana 't Barsabas beke' pegtingkagan gasi 't Justo.²⁴ Indyari dye in negpenalang, kwan, “Begerar, sewd myu na ba' enu dut seled pusu' et ginsang taaw, ipekilelana' damen na ba' embe eset itu-eng duwa tu' neng pinili' mu,”²⁵ apang megmendyaring bibilinan na metuman et keradya neng tinelikuran i Judas, ganang ya in siminurung dut lungsud na merapat eset kenye.”²⁶ Nemegetgebutan dye ne, indyari i Matias mesukud. Ya key in nedugang dut sempulu' isa neng bibilinan i Jesus.

Pegdateng et Nakem et Empu'

2 Ganang diminateng ne Eldew ne 't Pentekostes †, mengtingti-mung ginsan neng mengengandel dut rungrupangan ti'.² Indyari megtuy nekingeg sembatung degurgur mewana 't langit meblan ne 't eriweswes et mebasag neng deres, siminled dut benwang pegrungrupangan dye ti' beke' ginsang seled et benwa nekingeg atin.³ Maya nebiri' dye sama 't menge' dilep et apuy neng samat dila' ba' birinen. Liminatap menge' itue beke' nineug dut tegsembatu-sembatu et kedye.⁴ Pinenredan dye ginsan et Nakem et Empu'. Angkansa, nemenagna' dye nemekebres et leing-leing bebresan et menge' menunumpang neng sigun et pinebres kedye et Empung Nakem.

⁵Ating timpu, mekansang Judio neng mesinunuren et pegandel dye et Empu' nemenumbaley gasi dut Jerusalem teyeg dut lein-leing lungsud dye. ⁶Ganang nekingeg dye ating beres samat singgurung et mebasag neng deres nemengabi' kineldaman et taaw. Neme glilu' dye banar sabab nekingeg et ginsan neng taaw menge' pegsugugiren et menge' bibilinan dut kekenyeng bebresan. ⁷Kaya dye neretian itue sabab et peglilu' dye. Sinugid dye, kwan, “Diki be menge' taw 't Galilea ginsan neng lelaki neng megbebes?”⁸ Enu kwan taku' itue? Mekekingeg tyu pegbersen dye et diri tyung bebresan. ⁹Kityu tu' menge' taw 't Partia, menge' taw 't Media, menge' taw 't Elam, na megdeng eset probinsiya et Mesopotamia, dut Judea beke' eset Kapadosia, eset Ponto beke' dut probinsiya et Asia. ¹⁰Iba tyu atue menge' taw 't Prigia, menge' taw 't Pamphilia, menge' taw 't Egipto, sampay dut menge' sakup et Libya mekabi' dut Sirene. Maya gasi kityu na menge' Judio banar beke' menge' taaw leing Judio neng nengandel et tuldu' tyu. Maya gasi sebarang menge' menunumpang na teyeg dut Roma. ¹¹Maya taaw gasi neng teyeg dut pulew et Kreta beke' teyeg et bangsa et Arabia. Enu kwan nekingeg tyu ginsan na megbebes dye et lein-leing bebresan tyu pasal et menge' kelilu' lilung keradya et Empu'.”¹² Sabab et peglilu' dye neminan dye et pikir. Neme ginkut-inkut dye, kwan, “Enu taku' retian et itue?”¹³ Segwa' sebarang iba in, pinesunguan dye ne neres, kwan, “Menge' langu lang atin!”

Peabar i Pedro Kedye

¹⁴Segwa' timiniyeg si Pedro beke' sempulu' isang bibilinan, beke' negberes et mebasag, kwan, “Menge' bi' bila' ku neng taw 't Judio, beke' ginsan kew neng menge' megeeldeng et lungsud et Jerusalem, kingga' myu et menunga dakeng bersen apang mesewran myu.”¹⁵ Kaya melangu itueng menge' taaw, na samat pegpikiran myu, sabab atin pe' lisag siyam et meriklem.¹⁶ Erapun, atin pe' netuman ne tiban itueng pegsugiren i Joel na tarus tagna', kwan:

¹⁷“Kwan et Empu', Meinabu eset menge' emuring eldew buwatan ku itue.

Begeyan ku et Dakeng Nakem apang sumled dut ginsan neng taaw. Indyari megpebunayag dimyung menge' yegang, libun lelaki, bebresan Ku;

beke' mekebiri' et menge' terebinbinen teyeg daken dimyung menge' kesuburan,

indyari maya meteginep teyeg Daken dimyung kelekian neng umur.

¹⁸Dut menge' eldew na atin peseleran Ku gasi et Nakem Ku eset Dakeng menge' tetehang neng kelekian beke' kelilubunan, indyari megpebunayag dye bebresan Ku.

¹⁹Megpebiri' ku et menge' keli' lili' dut dibuwat langit, beke' menge' tenda' atu 't lugta' samat kwantin: dugu', apuy, beke' mekapal neng tabuk.

²⁰Lumingeb eldew, indyari rumegang samat dugu' bulan mura dumateng Eldew et Empu', ating metaas beke' bantug na' eldew.

²¹Indyari sebarang taaw neng tumeew Daken apang meingsian Ku, atin menge' taaw mebawi' et pegukum Ku.”

† ELDEW ET PENTEKOSTES - dut bebresan et Griego, atin “ikelimangpulang eldew” pegketbes Kenkaan et Nektalib. Pentekostes atin eldew et pista et menge' taw 't Judio dut Kenkaan et Pengey neng Tirigu. Betsaen Exodo 23:16; 34:22; Lebitiko 23:15-21; Deuteronomio 16:9-12.

²²Pelahun binres i Pedro, kwan ye, “Menge' taw 't Israelita, kinggen myu itue. Itueng si Jesus neng taw 't Nasaret, Ya in tinahag et Empu'. Pegpesebenaran itue et menge' kelilu' lilung kebesagan beke' menge' keknad-eknad, beke' menge' tenda' na binuwat et Empu' pebiya' Ye. Sewd myu itue sabab ginsan in neinabu ne dimyu.”²³ Segwa' itueng si Jesus na isinabar eset dimyu kuyun dut gaay beke' pegsewd lagi et Empu' dut sengketegnangan nega, atin ipineransang myu dut krus † et kayu beke' ipinepatey eset menge' mekeselaan. ²⁴Segwa' ya in binyag peuli' et Empu', beke' pinelayam eset kepengyedian et kemeteyan. Sabab kepetyan diki mekedyari tumerna eset kenye. ²⁵Samat sinugid i Surutan Dabid tagna' pasal ki Jesus, kwan, “Nebiri' ku na daran eset abi' ku Empu', Ya in iba ku angkansa diki ku meparu.

²⁶Sabab itu' nenep dakeng pusu', beke' melami na negkanta daken neng dila' dimu, pegketbes petetaren bilug ku sabab maya pegarap.

²⁷Sabab diki Mu Empu' mepesaran kurudua ku tu' dut dunya 't menge' patey, beke' diki Mu itugut na muruk dut lebeng ating Pasek Metingngang Memegsuku' Mu.

²⁸Tinuldu' mu eset daken menge' dalan surung dut biyag, sabab et Ikew iba ku, aku tu' apew-apew et keenapan.”²⁹

²⁹Pelahun binres i Pedro, kwan ye, “Menge' sebaya' ku, mesugid ku eset dimyu neng tantu na kegunggurangan tyu neng si Surutan Dabid natey pegketbes linebeng, atue nega 't kityu kenyeng lebeng seked tiban. ³⁰Segwa' sabab tarus gasi si Dabid, nesewran ye tinange' et Empu' kenye na megmendyaring surutan samat kenye in sembatung kenyeng menge' keupuan. ³¹Na nebiri' yeng lagi' beke' nenarus i Surutan Dabid tagna' pasal et keredyanan et Empu', na ipebiyag ye peuli' ating Mesias † neng si Kristo, sabab bineres ye,

“Na kaya pinesaran ya in eset Narka', atin dunya' et menge' patey, beke' kaya tinugut na muruk kenyeng bilug dut lebeng.”

³²“Si Jesus in ating Mesias, sabab ya in binyag peuli' et Empu'. Indyari kaming ginsan saksi' et kenyeng pegbiyag peuli'. ³³Ganang iperibuwat ya eset kewanan et Empu', tinerima ye eset kenyeng Ama' tinange' et Nakem et Empu', pegketbes binggey ye eset damen itueng Nakem et Empu', samat nebiri' beke' nekingeg myu tiban na ating begey ye mepebunayag eset kityu. ³⁴Kaya diminibuwat dut langit si Surutan Dabid, erapun ya key nengsugid,

“Negberes Begerar Empu' dut dakeng Empu', marung ke eset dakeng tampa' kewanan,

³⁵seked na tantung mepesuku' ku dimyu itueng menge' kebanta mu.”³⁶

³⁶“Angkansa subali' myu mesewran, ginsang taw 't Israel, na itueng si Jesus ne rinansang myu dut krus, Ya ne tu' binwat et Empu' na Begerar na Mesias, ingin bersen, si Kristo!”

³⁷Nesusa banar kedyeng pikiran ganang mekingeg itue, indyari iningkut dye si Pedro beke' ibang menge' bibilinan, kwan dye, “Menge' ketipusdan, enu ne dameng buwatan?”

³⁸Siminambag si Pedro, kwan, “Pegsusunan myu ginsan beke' telikuran itueng dimyung menge' keselaan, indyari megpebewtismu kew samat mengengandel i Jesus Kristo apang kemyu tu' empunen. Pegketbes tumerima myu begey et Empu', ating Nakem et Empu'.”³⁹ Sabab itueng tange' et Empu' tudyu eset dimyu beke' eset dimyung menge' yegang, beke' dut ginsan neng mere' rayu', dut kede agitan et Begerar na' Empu' tyu.”

⁴⁰Mekansang nega tinuturan i Pedro apang pesebenaran itueng kenyeng sinugid, indyari negpesewd ya eset kedye, “Pereyuni' myu itueng belingkeg neng taaw tiban apang kemyu in mebawi' et Empu'.”⁴¹ Angkansa sebarang nengandel eset kenyeng sinugid in negpebewtismu. Ating eldew telung ribung ketawan ne nokedugang kedye neng menge' mengengandel. ⁴²Indyari negpelembus dye eenaran et penenuldu' et menge' bibilinan in, beke' nemege' baya' dye samat memegtitipused dut pegpukutek et bengbang bilang keredeman et kemeteyan i Jesus sampay dut pegpenalang.

Kebiyagan et menge' Mengengandel i Jesus

⁴³Sabab dut mekansang neng keli' lili' beke' tenda' nebuwat pebiya' eset menge' bibilinan, negmilik eset ginsan meglelamud nunga beke' takut. ⁴⁴Indyari negbe' baya' ginsan neng mengengandel beke' pinegbulun dut ginsan kedyeng pengarta. ⁴⁵Pinegelen dye itueng lugta' beke' pengarta' dye, indyari pinegelen pegbenbeginan dut ginsan kuyun

†† KRUS - mepedpa' beke' pegransang taaw dut duwang usuk et kayu neng pegbiklanan na “krus”, seked patey dye. Betsaen Mateo 27:35; Markus 15:24; Lukas 23:33; Juan 19:18. ‡ Kanta 16:8-11. †† Kanta 132:11; 2 Samuel 7:12-13.

‡‡ MESIAS - bebresan et Hebreo, ingin bersen “Atin Pinili' et Empu' Banar pegbeg atue 't sengkedunyaan kaya seskeran”. Nesalin et “Mesias” dut bebresan et Griego, “Kristo”. ††† Kanta 110:1.

eset pengengeilangan et kede sembatu.⁴⁶ Eldew-peldew dye in pemegtingtimung dut pengempuan na' benwa neng Templo. Pemegbisbitas et bengbang dut kedyeng benwa, beke' pemegsesaru na mesegya seled pusu'.⁴⁷ Pemegbebatug dye dut Empu' beke' pegesipan dye et ginsang taaw. Kede eldew pegdugangan et Empu' dut kedyeng ketimungan sebarang menge' mebawi' et menge' keselaan dye.

Pinegulinan Pangkul

3 Kasa in dut menge' lisag telu et mapun, siminurung dut Pengempuan na' Benwa neng Templo de Pedro beke' si Juan sabab timpu itie et megpenelang.² Eset mekabi' lelengewang neng pegngeraan et Meayad, maya sembatung lelaki na' pangkul ne lagi sengkeganak. Ya in pegbibiten esentin eldew-peldew apang meneew et pirak dut menge' megeled dut Benwa Pengempuan na' Templo.³ Ganang mebirir' ye de Pedro beke' si Juan sumled ne dut Pengempuan na' Benwa, ya in neneew et siin.⁴ Tinengtangan ya et duwa in, indyari sinugiran ya i Pedro, kwan, "Sumiyek ke damen!"⁵ Siminyek ne ya in kedye, pemikir ye begeyan ne ya et siin in.⁶ Segwa' sinugid i Pedro kenye, kwan, "Kaya pirak ku etawa bulawan, temed erapun maya ibgey ku dimu. Dut kepengdyarian i Jesus Kristong taw' t Nasaret, kepanew ke."⁷ Kineptan ye eset kewan keremut itueng pangkul mura timinyeg. Pegketbes nasag sekali' menge' tiked bubuk' et lelaki.⁸ Limineksut ya in beke' timinagna' nanew. Peleksut-leksut ya megeled dut Pengempuan na' Benwa megebbaya' dye, beke' mesegyang megebbantug dut Empu'.⁹ Nebirir' et ginsan na ya in megpewpanew beke' megebbantug dut Empu'.¹⁰ Neglilu' dye banar sabab et neinabu kenye ganang nekilala dye naya' ya neng miskin sene ti' megearung beke' meneew et siin dut Meayad neng Lelengewan et Pengempuan na Benwa.

Penuldu' i Pedro dut Pengempuan na' Benwa

¹¹ Sasat megekpet ya kire Pedro beke' ki Juan eset bagi' na Templo neng sarimbar pegnerana' t Portiko i Solomon, memegderarak na megekkeabi' eset kedye menge' taaw na nemeglilu' eset neinabu.¹² Pegkebirir' i Pedro eset menge' taaw, pinegberes ye kedye, kwan, "Menge' taw' t Israelita, manu angkan taku' neglilu' kew eset neinabung itue? Manu taku' angkan pegsiyekan myu kami et kwanting? Keblan myu taku' pinepanew kay ya pebiya' t dameng diring kepengyedian etawa lengku sabab et dameng pasek ketignaan?¹³ Diki, erapun itueng Empu' et kityung keupu' upuan, de Abraham, Isaak beke' i Jakob, Ya in nenggey et pinekemetaas et kebentugan eset Kenyeng Dedeakan neng si Jesus pebiya' itueng negulian. Segwa' Ya in binggey myu dut kepengyedian apang imeteyen beke' pineilu' eset teyumanan i Gobernador Pilato, na inukuman ye na ipelayam ne Ya in.¹⁴ Ya in pasek metigna' beke' mebentel, segwa' negmendi' kew nega Kenye, beke' misan ga atin, tineew myu nega sembatung taaw na memematey atin key ipelayam.¹⁵ Pineatey myu pegmewanan et biyag, segwa' Ya in biniyag peuli' et Empu', indyari saksi' kay et itueng neinabu.¹⁶ Itueng kepengyedian i Jesus sampay pegandel kenye nepekseg eset lelaking itue na kebirir' beke' kilala myu. Neinabu itue sabab et pegpengandel kay ki Jesus. Itueng pegpengandel ki Jesus na tantung nekepegulin ginsan eset kenye samat dimyung ginsan mekebirir' in.

¹⁷ "Indyari tiban menge' ketipusdan, sewd ku na dut pegimatey ki Jesus kaya nesewran myu dimyung pegbuwatan, megsepantun kwanting gasi dimyung menge' pegibuten."¹⁸ Segwa' eset binwat myu netuman ne itueng nekwi' neng pegpepebanayag et Empu' eset pebiya' t menge' tarus Ye tagna', kwan, na si Kristo' neng Mememawi' keilangan metiksa' sampay imeteyen.¹⁹ Angkansa megsusun kew ne beke' peuli' mengandel dut Empu' apang ugaren ye dimyung menge' keselaan. Indyari begeyan kew et Empu' menge' timpu et kepeternan teyeg et elepan et Begerar.²⁰ Indyari tehagen gasi et Empu' si Jesus, itueng Mesias na binwat ye tudyu eset dimyu.²¹ Ya in subali' tumerna mena dut lelegdangan et Empu' seked dumateng timpu et pegbebagu et ginsan neng ginis, kuyun eset pinebanayag et Empu' pebiya' et menge' metigna' neng tarus ye mewanan nega sene ti'.²² Supama, sinugid i Moises, 'Memili' Begerar neng Empu' et sembatung kedugu' myu beke' buwateng tarus samat daken. Kinggen myu ginsan neng bersen ye dimyu.²³ Indyari ginsan neng diki kumingeg eset tarus na atin ipeseriri dut menge' taaw et Empu' pegketbes binesanen."

²⁴ Sinugid nega i Pedro, kwan, "Asal negpebanayag gasi pasal eset menge' eldew na itue na ating menge' tarus, tinegnanan ki Samuel beke' ginsang sumunud eset kenye."²⁵ Menge' tinange' et Empu' pebiya' et menge' tarus Ye tudyu eset dimyu eset pinegsulutan binuwat et Empu' beke' dimyung keupu' upuan. Sabab binres Empu' ki Abraham, kwan,

'Ipenunga ku ginsan neng taaw eset dunya' pebiya' et dimyung tungtung-inupu'.'[†]

²⁶ "Angkansa pinebiyag peuli' et Empu' itueng Kenyeng Dedeakan neng Mesias, indyari Ya in tinahag eset dimyung menge' taw' t Judio una-una et ginsan apang ipenunga kew beke' tebangan tumelikud eset dimyung meraat neng pengebiyagan."

Inalew et menge' Pegibuten neng Judio de Pedro beke' si Juan

4 Ganang megebres nega de Pedro beke' si Juan dut menge' taaw, pegdateng menge' pari' sampay kapitan et menge' mengdidyaga eset Pengempuan na' Benwa beke' menge' Saduseo.² Megiiseg dye ne banar eset duwang bibilinan in sabab pegpebanayag dye eset menge' taaw na si Jesus tu' negbiyag peuli', na itue kebenaran megbiyag peuli' menge' patey.³ Angkansa inalew dye duwa in, segwa' kinulung mena' t pipirisuan seked kinedikleman, sabab atin neng masa gebi pe'.⁴ Segwa' megsepantun kwanting, mekansang nekekingeg et kedyeng penuldu' eset megpengandel ki Jesus, indyari nekeapet limang ribu itungan et menge' kelelekian na megpengandel.

⁵ Kinedikleman nemegtimung dut lungsud et Jerusalem menge' pegibuten et menge' Judio, iba dye menge' megurang et bangsa beke' menge' menunuldu' et Keseraan binggey ki Moises.⁶ Kebaya' dye de Anas na pinekepegibuten et pari', sampay de Kaipas, de Juan, de Alejandro beke' ginsang keusbaan neng metaas na pari'.⁷ Pineelep dye si Pedro beke' si Juan beke' iningkut, kwan, "Dut enung kepengyedian etawa sinu negey dimyu et kepegbe' baya' pegbuwatan neng keulinen itue?"⁸ Siminambag si Pedro na lulus et Nakem et Empu', kwan ye, "Menge' pegibuten beke' menge' megurang et menge' taw, na ba' pegingkuten mu kami tiban pasal eset kenunganan kay eset pangkul na itue beke' ba' enukwan ya negulinan,¹⁰ sewra' myu ginsan beke' ginsang taw' t Israel na itueng taaw megetiyeg eset dimyung teyumanan na tantung negulinan ne sabab dut kepengyedian i Jesus Kristong taw' t Nasaret. Ya in dimyung pineransang dut krus, segwa' binyag ya peuli' et Empu'.¹¹ Si Jesus ne tu' pesalan et sinurat et Empu' dut Kesuratan tagna' ti', kwan,

kwan, "Itueng batu na minendinan myu na tegepetiyeg et benwa, na ya ne negmendyaring batung penued."[‡]

¹² "Sabab eset sirung et langit atue' t dunya', maya sembatu lang na binggey et Empu' eset mekebawi' et taaw, na ngaran Ye si Jesus Kristo'."

¹³ Neglilu' menge' pegibuten et taw' t Kekunsialan neng Sanedrin eset keureman pinebirir' de Pedro beke' i Juan. Lebi ne ganang mesewran dye na menge' bibilinan itue taaw lang, masi kaya nega pinegiskulan, nesewran dye ne ating kesewran beke' ketuwakalan i Pedro beke' i Juan sabab na neiba-iba dye i Jesus sasat biyag Ya nega in.¹⁴ Indyari ganang mebirir' dye itueng taaw neng pinegulinan na megetiyeg eset abi' dye, kaya nemekebres atu eset kedye in.¹⁵ Angkansa pineliwan mena eset pinegitingungan et Kekunsialan neng Sanedrin menge' bibilinan sampay taaw neng pinegulinan, mura nemegsudsugid menge' pegibuten, kwan,¹⁶ "Enu buwatan tyu eset menge' taaw tu'?" ingkut dye. "Sabab sewd ne' t ginsang taw' t lungsud et Jerusalem beke' diki tyu mepeilu na sembatung keli' lili' neinabu pebiya' t kedye tu'."¹⁷ Apang diki ne itue mepelatun-latun, dyenganen tyu ne dye na endey dye isudsugid dut misan sinu pasal eset ingarang i Jesus."

¹⁸ Angkansa pinetingkag dye peuli' de Pedro, beke' sinugiran na dyanagan ne megebreses etawa menuldu' nega pasal et ingaran i Jesus.¹⁹ Segwa' siminambag de Pedro beke' si Juan, kwan, "Kemyu ne mengukum ba' embe mebentel dut penyek et Empu', na menelinga eset dimyu etawa sumunud ki Empu'.²⁰ Sabab diki mekedaryi kay na diki menabar neng dameng nebiri' beke' nekingeg."

²¹ Indyari lebi ne ating binresan dye, mura dye pinepanew. Kaya mebiriran dye et kebelingkegan apang medusaan itueng duwa, sabab megebbantug et Empu' ginsan menge' taaw sabab et kelilu' lilung tenda' na neinabu.²² Sabab itueng lelaking pinegulinan dye lebi ne epat neng pulu' teun ne umur ye.

Penelang Apang Maya Kebesagan

²³ Ganang nepelayam ne de Pedro beke' si Juan, siminurung dye ne dut menge' kesebayaan dye neng mengengandel, indyari sinugid dye ne itueng bineres et menge' pegibute' t pari' beke' menge' megurang et bangsa.²⁴ Ganang mekingeg itue, negbe' baya' dye negpenalang dut Empu'. Sinugiran dye, "Pineketaas neng Begerar, ginuna mu et langit beke' lugta', sampay dagat beke' ginsang ginisan esentin."²⁵ Kemyu negberes pebiya' eset Pasek Metigna' neng Nakem Mu ganang negsugid dameng keupu' upuan si Surutan Dabid na dimyung dereakan, kwan, 'Manu taku' kelang iseg et menge' lein Judio sagka' Empu'?

† Kristo' ingin bersen Mememawi' etawa Mesias.

‡ Tagna' 22:18. † Kanta 118:22.

Manu taku' megbahum menge' taaw neng kaya kepulauan?
²⁶Nekepanyap mengatu menge' surutan eset dunya',
 indyari negtingtimung menge' pegibuten atu eset Begerar Empu' be-
 ke' ating Pinili' Ye neng memegbeg et ginsan.

Ya ne si Kristo.' †
²⁷"Na banar neinbu ating Kesuratan sabab negmegetimung dut lung-
 sud ne itue de Surutan Herodes beke' de Gobernador Ponsio Pilato, ke-
 baya' menge' lein Judio beke' ginsang taw ' t Israel, apang megbahum
 atu eset dimyung pasek metigna' neng dedeakan na si Yesus, Ya in pi-
 neyran mu et lana apang memegbeg. ²⁸Tinuman dye ginsan neng gini-
 san neng merapat buwatan neng binetang mu sené nega ti' pasal et ke-
 begbesangan mu. ²⁹Indyari tiban Begerar, kinggen Mu ba' enu menge'
 pegsesenggupan dye kami. Tebangan Mu dimung mengengeradya na
 mekepengabar et mepangger eset dimung beres. ³⁰Iktanga' dimung
 lengen et kebesagan apang mekepegulin kay et menge' sakit beke' me-
 kebuwat kay et menge' kelili' lilung tenda' sampay menge' ibang keli' li-
 lu' pebiya' dimung pasek metigna' neng dedeakan na si Yesus."

³¹Pegketbes dye megpenelang, yiminegyeg et pegtingtimungan dye.
 Ginsan dye in sinleran ne et Nakem et Empu' beke' mepangger na men-
 gabar et bebresen i Empu'.

Pinegtengtebangan et Mengengandel

³²Negsembatu seled pusu' beke' seled pikiran et ginsang mengen-
 gandel, indyari kaya dye pegpikiran et misan sinu na diri ye lang pen-
 garta' ye, imbes atin kedyeng ginsan. ³³Pelahun pegpesebanar et ke-
 lang kepengyedian menge' bibilinan eset pegbiyag peuli' et Begerar Jes-
 us. Indyari pegbegey banar et Empu' kenyeng redyiki' eset kedyeng
 ginsan. ³⁴Kaya kekurangan eset kedye, sabab sinu-sinu kedye ne maya
 lugta' etawa menge' benwa, indyari itieng pinegelnan dye. ³⁵Atin pirak
 pegbegey dye dut keptan eset menge' bibilinan. Pegbenbeginen gasi
 itue kuyun dut pengengeilangan et kede sembatu.

³⁶Supama, maya taaw ngaran ye si Jose. Ya sembatung taw ' t Lebi-
 tang pinengganak et pulew et Siprus. Kwantin binuwat i Jose, angkansa
 peningkak eset kenye Bernabe et menge' bibilinan, gay bersen, "Pengi-
 muyuk etawa Metinebangan". ³⁷Pinegelen ye kenyeng uma, pegketbes
 binggey eset menge' bibilinan itueng pinegelnan ti'.

Nengakal et De Ananias beke' si Sapira

Segwa', maya memegesawa na negpeelen gasi et lugta'. Si Ana-
 nias ingaran et lelaki in, libun in si Sapira. ²Indyari kinurangan i
 Ananias itieng pinegelnan in, na sewd gasi et kenyeng esawa, peg-
 ketbes binggeyan ye gasi itieng dut keptan et menge' bibilinan in et be-
 hagi'.

³Angkansa sinugid i Pedro, "Ananias, manu taku' angka pineselban
 ke i Seytan, indyari nengakal ke ki Nakem et Empu'? Manu taku' angka
 kinurangan itieng pinegelnan et lugta beke' akal mu na ikew ibgey
 ginsan neng pirak dut Empu'? ⁴Sasat kayangga pe' pinegelen lugta' in,
 diki be taku' dimu atin? Indyari ganang nepegelen, diki be dimu itieng
 nepegelen? Manu tegaha' nepikiran mu kurangan atin? Lein dut taaw
 ke nengakal erapun eset Empu' ke key nengakal." ⁵Ganang nekingeg
 itue i Ananias, ya in patey ne negba', indyari ginsan neng nekekingeg
 eset neinabung itue in sinleran et kelang takut. ⁶Indyari timinyeg men-
 ge' kesuburan, binulungan bangkay in, pegketbes binibit dye ya dut li-
 wan, indyari linebeng.

⁷Pegketalib et menge' telung kelisagan, diminateng kenyeng esawa si
 Sapira, segwa' kaya penedsewd eset neinabu. ⁸Megtuy nengingkut si
 Pedro eset kenye, kwan, "Isugira' be daken ba' itue ga pinegelnan et
 lugta' myu in?" Sambag ye, "E' be, atin ga be." ⁹Angkansa sinugid kenye
 i Pedro, "Manu taku' pinegsembetuan myu sulayan itieng Nakem et Be-
 gerar? Birina'! Atin eset lelungan ne itieng menge' nenglebeg eset
 dimyung esawa, indyari ikew gasi tiban bibiten dye dut liwan." ¹⁰Meg-
 tuy negba' si Sapira eset titikeran i Pedro pegketbes natey. Pegseled et
 menge' kesuburan, nebiri' dye na patey ne ya. Angkansa binibit dye gasi
 bangkay ye beke' ilimbeng dye eset abit lebeg et esawa ye. ¹¹Nemeke-
 takut et kela' ginsang taw ' t mengengandel in beke' ginsang nemeke-
 abar in pasal et itueng neinabu.

Nebuwat Mekansang ne' Tenda' beke' Menge' Keli' lilu'

¹²Mekansang menge' tenda' beke' keli' lilu' binuwat menge' bibilinan
 dut pinegtenggaan et menge' taaw. Nemegtingtimung dut Portiko i Su-
 rutan Solomon ginsan neng mengengandel in. ¹³Kaya misan sembatu et
 menge' kaya pemengandel in nememaya' eset kedye sabab et takut, mi-
 san ne inesipan dye et menge' taaw. ¹⁴Segwa' pekansang neng pekan-
 sang itueng menge' kelelekan beke' kelililuban pemengandel dut Em-

pu' sampay naya' kedye. ¹⁵Sabab et ginsa' t binwat et menge' bibilinan,
 binibit dut menge' dalan menge' tegesakit indyari pinengdatun eset
 menge' degdatag beke' demdam, apang pegtalib i Pedro mesugat et ke-
 nyeng eninu eset misan menge' senu mene eset kedye in beke' megnun-
 ga dye ne. ¹⁶Indyari diminateng gasi mekansang taaw mawa' dut men-
 ge' kebebenwanan dut pelibut-libut et lungsud et Jerusalem, pegbibi-
 ten kedyeng menge' tegesakit beke' misan sinleban na pepeliyutan et
 meyaat neng diwata, indyari dyeng ginsan pinegulinan.

Pineliyutan menge' Bibilinan

¹⁷Angkansa megimbeng ne gasi Pinekepegibuteng Pari' beke' menge'
 kesebayaan ye na kebaya' eset rupunga' t menge' Saduseo ††. Pikiren
 dye ne keilangan maya buwatan dye atu de Pedro. ¹⁸Inalew dye menge'
 bibilinan pegketbes pinepirisu. ¹⁹Segwa' pegkegebi inukaban et dere-
 akan et Begerar pipirisuan pegketbes pineliwan menge' bibilinan. Sinu-
 gid ye kedye, kwan, ²⁰"Sumurung kew dut Pengempuan na' Benwa
 neng Templo, indyari menuldu' pasal et bagung pemimiyag ne itue."
²¹Nenelinga gasi menge' bibilinan, angkansa megkukueldeu ne dimi-
 nuntin dye samat netahagan dye dut Pengempuan na' Benwa, pegket-
 bes nenuldu' dye ' t menge' taaw duntin.

Ganang diminateng Pinekepegibuten et Pari' beke' kedyeng menge'
 kesebayaan, tiningkak dye ginsan neng meumur eset bangsa et Israel
 dut pegrupung et ginsang taw ' t Kekunsialan neng Sanedrin. Pineisi'
 dye dut pipirisuan menge' bibilinan. ²²Segwa' pegdateng duntin et
 menge' mengdidyaga in, kaya dye ne esentin. Angkansa negpeuli' dye
 ne dut kelang benwa et Sanedrin, indyari kwantin penuturan, ²³"Nebi-
 ri' kay nekekunsi' et menunga itueng pipirisuan indyari megetiyeg
 mengdidyaga in dut lelungan. Segwa' ganang ukaban kay ne, kaya ne
 taaw nebiri' kay dut seled!" ²⁴Ganang mekingeg itue, nelipeng menge'
 pegibuteng pari' beke' kapitan et mengdidyaga eset Pengempuan na'
 Benwa, beke' diki mesewran dye pikiran na ba' enu neinabu eset men-
 ge' bibilinan.

²⁵Segwa' maya diminateng beke' negsugid eset kedye, kwan, "Biri-
 na'! Itueng menge' kelelekiang pinirisu myu in, duun dye ne ' t Templo
 pemunuldu' eset menge' taaw." ²⁶Angkansa itieng kapitan siminurung
 dut Pengempuan na' Benwa, kebaya' kenyeng menge' tindeg. Nepebay-
 a' dye, segwa' diki dye nengleges sabab metakut dye ne kalu' dye in be-
 kalen et menge' taaw.

²⁷Pineelep dye dut taw ' t Kekunsialan neng Sanedrin itueng menge'
 bibilinan, indyari inukum et pinekemetaas neng pari'. ²⁸Kwan ye, "Asi-
 'asi' banar kaya ne tinugutan kay kemyu mengabar dut ingaran na itue,
 erapun birina' myu be dimyung binuwat! Latap ne eset ginsa' t lungsud
 et Jerusalem dimyung penuldu', indyari gaay myu nega kami negkesa-
 la' eset pegkepatey et taaw ne atin!"

²⁹Segwa' siminambag si Pedro beke' ibang menge' bibilinan in,
 kwan, "Itieng Empu' key subali' kay endelen, lein itieng taaw!" ³⁰Empu'
 neng kityung keupu' upuan na nemiyag peuli' ki Yesus neng pinatey
 myu in neng pineransang myu dut krus neng usuk. ³¹Pegketbes pineri-
 buwat ya et Empu' dut kenyeng kewanang apang Mekepenguna beke'
 Mememawi', apang begeyan et Empu' menge' taw ' t Israelita na lawak
 apang megsusun ampa' empunen et kedyeng keselaan. ³²Saksi' kay eset
 menge' keginisan neng itue, kami beke' Nakem et Empu' neng pinebay-
 a' et Empu' eset menge' pengandel dut Kenye."

³³Ganang mekingeg itue, megkekek ne ' t iseg menge' pegibuteng
 metetaas et Kekunsialan neng Sanedrin, indyari gaay dye ne ipepatey
 menge' bibilinan. ³⁴Segwa' timinyeg sembatung Pariseong megngen-
 garan et Gamaliel na tegepegtuldu' et Keseraan et agama beke' pegun-
 tebien et ginsang taaw. Tinaahag ye ipeliwan mena diki mekwit-kwit
 menge' bibilinan. ³⁵Indyari negberes dut menge' metetaas, kwan, "Ta-
 w' t Israelita, inget kew na menala' eset menge' taaw ne itue. ³⁶Kay-
 angga pe' nekwit pegsebut et pebibelung si Teudas, na ya in kunu' sem-
 batung metaas neng pegibuten, nekeakit et epat neng gatus ne taaw na
 lumamud kenye. Segwa' ganang natey ga in, nemegpeparak na ginsan
 ating menge' netulduan ye in, indyari netbes lang et kaya misan nepu-
 lusan. ³⁷Pegketbes, simimbut gasi si Judas neng taw ' t Galilea, na ating
 masa tempo' t pegpepelista, indyari nekeakit gasi et mekansang neng
 taaw. Ganang ya in natey ne gasi, nemegpeparak gasi ating menge' ta-
 aw siminunud kenye. ³⁸Angkansa pegsugiren ku dimyu, dyangan myu
 penglemuran menge' taaw ne itue, pesari' myu dye! Na ba' pegbebehu-
 men dye etawa pegegeesen dye tu' mawa' dut taaw, dye in meraag.
³⁹Segwa' na ba' mawa' dut Empu', diki myu itue mebelebagan beke'
 tumbu' nega na pegsegkaan myu Empu'!"

⁴⁰Nenelinga dye eset penuldu' i Gamaliel. Pinesled gasi peuli' menge'
 bibilinan, indyari pegketbes pinukul dye beke' bulagen mengabar pasal
 et kepengyedian i Yesus. Indyari dye in pinelayam. ⁴¹Megeenep na ne-

† Kristo etawa Mesias. Kanta 2:1-2.

†† SADUSEO - sembatung kekampi et pari' eset menge' taw ' t Judio.

mengugad itiang menge' bibilinan eset elepa' t Sanedrin, sabab ginaay et Empu', sabab dye in mepebetang eset kelelewan alang-alang dut pengandel dye ki Jesus.⁴² Indyari eldew-peldew megsurung dye dut Pengempuan na' Benwa neng Templo beke' dut menge' kebebenwanan. Indyari kaya terna pemenuldu' dye duntin beke' pemengabar pasal ki Jesus neng pengerim itueng Kristo, etawa Mesias.

Pegpili' et Pitung Menenabang

6 Ganang timpung atin megkekansang ne mengengandel, indyari menge' Judio neng megebbres et Griego nemenawey et menge' Judio neng megebbres et Hebreo sabab menge' kelilibunan neng balu dut bagi' dye ti' mekepesaran ne eset pengeldew-peldew dut pegbagi' et ikebiyag dye.² Angkansa tinimung et menge' sempulu' duwang bibilinan tu' ginsang kerupungan neng menge' mengengandel, indyari sinugid kedye, "Diki kay mekedyari pesaran pegpeabar et beres et Empu' apang kumpet lang et pegbagi' et ikebiyag."³ Angkansa menge' ketipusdan, pemili' kew ne eset menge' kesebeayaan myu neng pitung kelelekian, na kilala myu na mepengendelan, meutek beke' dut ipnu' et Empung Nakem. Indyari ibetang kay dye eset keradyang itue.⁴ Indyari ipe-tudyu kay gasi ginsang dameng timpu, eset pegpenelang beke' dut pegpeabar et beres et Empu'.⁵ Negeayan et ginsang kerupungan itueng binahum et menge' bibilinan, angkansa pinili' dye si Esteban, sembatung lelaki neng mepangger pengandel dut Empu' beke' baha' t Nakem et Empu', beke' gasi de Pelipe, Prokoro, Nikanor, Timon, Parmenas beke' si Nikolas na taw' t Antiokia, sembatung lein Judio na negayat eset agama et Judaismo.⁶ Pineelep dye eset menge' bibilinan na negpenelangan dye, ganang pinengdepan dye menge' keremut eset kedye in.⁷ Indyari pelahyun na megpeabar menge' mengengandel itueng beres et Empu' dut mekansang taaw. Pekeldam neng pekeldam sekali' menge' mengengandel in dut lungsud et Jerusalem, beke' mekeldam neng menge' pari' megpengandel ki Jesus.

Pegalew ki Esteban

⁸ Pegbegeyan et Empu' ki Esteban redyiki' beke' mekepengyedian, angkansa pesi nemuwat ya et mekeldam neng kelang kekna-d-ekna-d beke' menge' tenda' dut elepan et menge' taaw.⁹ Segwa' nekepegsedsagka' eset kenye menge' senung nekalamud dut sembatung pegbiklanan na Sinagoga neng Menge' Pinelayam, na sengerupungan et menge' taw' t Judio teyeg et menge' lungsud et Sirene beke' et Alejandria, sampay senung-senung menge' Judio teyeg menge' probinsiya et Silisia beke' et Asia.¹⁰ Segwa' kaya dye nedaag si Esteban sabab et kesesewran et beres ye pebiya' et Nakem et Empu'.¹¹ Angkansa petagu' na nemenutsut dye menge' senung kelelekian na megsugid et kwantin, "Nekingeg kay na pegudyu' -udyuen si Esteban ki Moises beke' Empu'."¹² Na ba' kwan-tin ineriwara' dye na miseg ki Esteban menge' taaw sampay menge' kenggunurungan eset lungsud beke' menge' menunuldu' et Keseraan. Ya in inalew dye pegketbes pineelep eset taw' t Kekunsialan neng Sanedrin.¹³ Indyari pinegelep dye gasi menge' meeakal neng saksi' atu ki Esteban. Kwan dye, "Taaw na itue kaya petetngew et besberes et meyaat atu dut pasek metigna' neng Pengempuan na' Benwa tyu beke' eset Keseraan binggey ki Moises.¹⁴ Nekingeg kay na pegsugiren ye na rumbaken et Pengempuan na' Benwa si Jesus neng taw' t Nasaret, indyari sembian et menge' keeratan pinepusaka' eset kityu i Moises in."¹⁵ Tinengtangan si Esteban et ginsan neng megearung eset elepan et Kekunsialan neng Sanedrin. Nebiri' dye na kenye rupa samat rupa mene et dereakan et Empu'.

Pegdawa si Esteban dut Elepan et Kekunsialan neng Sanedrin

7 Indyari si Esteban tu' iningkut et pinekemetaas neng pari', kwan, "Banar be taku' itueng ginsan?"² Siminambag si Esteban, "Menge' ketipusdan beke' menge' kenggunurungan, kingga' myu itueng ibres ku. Itueng metaas beke' mekepengyedian Empu' nepebiri' eset kityung keupu' upuan si Abraham sasat itue dut probinsiya et Mesopotamia nega, mura liminegdeng dut lungsud et Haran.³ Bineres et Empu' eset kenye, kwan, "Tirangan mu dimung lugta' beke' menge' keusbaan mu, indyari sumurung ke dut ke-lugtaan ipebiri' ku dimu."⁴ Angkansa nugad ya dut lungsud et menge' taw' t Kaldeo, indyari liminegdeng ne' t lungsud et Haran. Pagka' natey ne kenye ama', ya in pineubu' ne' Empu' dut lungsud ne itue neng peglelegdengan tyu tiban.⁵ Segwa' kaya ya binggeyan et Empu' misan senggaldal neng lugta', segwa' tinange' Ye itueng lugta' megmendyaring kenye eset sakup ye, beke' dut menge' tungtung-inupu' ye, misan ne kayangga pe' yegang ye atin neng masa.⁶ Indyari itue sinugid kenye et Empu', kwan, "Lumegdeng dut ibang bangsa dimyung menge' tungtung-inupu'. Uripnen dye duntin beke' peliyutan dut seled epat neng

gatus teun.⁷ Dusaen ku ating bansang menguripen kedye. Pegketbes mugad dye duntin beke' mengempu' eset daken dut lungsud ne itue."⁸ Indyari tinahag et Empu' si Abraham pegtutuli' bilang tenda' et kenye-pinegusulan eset kedye. Angkansa ganang pinengganak si Isaak, tinuli' ye itue dut ikewalung eldew. Kwantin gasi binuwat i Isaak ki Jakob neng yegang ye, beke' si Jakob binwat dut sempulu' duwang yegang ye neng lelaki, na dye negmendyaring atin sempulu' duwang kenggunurungan et kityung bangsa et Israel.⁹

⁹ "Na' itueng menge' yegang i Jakob nengimbeng ki Jose neng ari' dye, angkansa pinegelen dye ya na bilang uripen dut bangsa et Egipto, segwa' eset kenye itueng Empu'.¹⁰ Indyari binawi' ya dut ginsan et kenye keliyutan. Binggeyan ya et Empu' kesesewran beke' tinebangan ya na ipenunga ganang umalep ya dut ki Paroon neng surutan dut bangsa et Egipto. Indyari ya in binuwat i Paroon Gobernador et Egipto beke' ginsang sengkabebebanan et surutan.¹¹ Na' diminateng tegurap beke' kelang ketiksaan dut sengketelekepa' t bangsa et Egipto beke' Kanaan, indyari kaya meisian et kekanen menge' ketipusdan, keupu' upuan.¹² Angkansa ganang neebaran i Jakob na maya tirigu dut bangsa et Egipto, pineruntin ye menge' yegang ye neng kityung keupu' upuan dut megung panew apang memengley.¹³ Dut ikeruwang pegduntin dye, negpekilala ne si Jose eset kenye menge' ketipusdan, indyari nekesewran et Paroon pesalan et keusbaan i Jose.¹⁴ Pegketbes atin, pineisi' i Jose si Jakob beke' kenye menge' kekempungan, pitumpulu' lima ginsan.¹⁵ Indyari siminurung si Jakob dut Egipto. Indyari mekansang teun leyd, duntin ne ya natey, kwantin gasi kityung menge' sempulu' duwang keupu' upuan tyu.¹⁶ Binibit menge' bangkay dye dut lungsud et Sekem, indyari binetang ne dut lelebbangan neng inlen i Abraham eset menge' keyegangan i Hamor tagna'.

¹⁷ "Nekwit ne dut Egipto menge' keupu' upuan i Abraham. Ganang megkekabi' ne timpu et pegtuman et Empu' eset kenye tange' ki Abraham, mekeldam ne menge' taw' t Israelita eset bangsa et Egipto.¹⁸ Na nemegsubli gasi surutan dut Egipto, indyari itueng bagung surutan na kaya mekekilala ye ki Jose.¹⁹ Inekalan itueng surutan kityung tutusan, sampay pineliyutan ye dye sampay tinehagan ye kityung keupu' upuan et pinelekesan na itimbag kedye memulek apang matey.²⁰ "Atin neng masa ipengganak si Moises, sembatung yegang na pegmerganen et Empu' beke' menunga dagbes ye. Telung bulan mena itue tinengman dut benwa et kenye ama'.²¹ Indyari ganang lineges pineliwan ya in ne, inembuan ne ya et yegang neng libun i Paroon, pegketbes pinekilalana samat diring yegang ne in.²² Tinulduan ne ya in neng ginsang kesesewran et menge' taw' t Egipto, indyari negmendyaring bantug eset beres beke' eset buwat.

²³ "Ganang epat neng pulung teun ne umur ye, nepikiran ye sumurung dut kenye se' sali' neng taw' t Israelita apang birinen ba' enu kedye kebtangan.²⁴ Nebiri' ye megpesekitan et sembatung taw' t Egipto sembatung taw' t Israelita, angkansa tinebangan i Moises itue, indyari bilang pegbeles pinatey ye taw' t Egipto na atin.²⁵ Keblan i Moises meretian atin et kenye menge' se' sali' Israelita na dye in bewinen et Empu' pebiya' ye, segwa' kaya lang itue meretian dye.

²⁶ "Kinedikleman maya nebiri' ye duwang taw' t Israelita nemegbant, indyari ginees ye na dye in bulagen. Kwan ye, 'Menge' bila', manu taku' kemyu tu' pemegbant? Sali' kew taw' t Israelita.'²⁷ Segwa' sinikwey ga si Moises in et lelaking meiseg dut iba ye, indyari negberes, kwan, 'Sinu taku' nenggerar dimu apang mengmendyaring pegibuten beke' mengungkum kay?'²⁸ 'Gay mu be taku' aku peteyen samat binuwat mu kegapun eset taw' t Egipto in?'²⁹ Ganang nekenggey itue i Moises, nelegu ya in, indyari liminegdeng dut bangsa et Midian. Nengesa-na ne ya duntin beke' negyegang dye et duwang lelaki.

³⁰ "Mekelabay epat neng pulung teun, nepebiri' ki Moises sembatung dereakan et Empu' eset sembatung megdedleg neng mebaba' t puut kayu dut kelnangan na kaya merayu' dut bukid et Sinai.³¹ Neknaran si Moises eset kenye nebiri', indyari ganang kebian ye apang intetewen et menunga, nekingeg ye beres et Begerar na Empu', kwan,³² 'Aku itueng Empu' et dimyung menge' keupu' upuan, itueng Empu' de Abraham, Isaak beke' i Jakob.' Si Moises tu' neggerar ne' t takut beke' diki ne eteyan kesiyek.³³ Sinugid kenye et Empu', kwan, 'Ugara' dimung tempa' set tiked mu sabab pasek metigna' itueng lugta' neng pegeetiyeagan mu.³⁴ Mekebiri' ku banar pepeliyutan et menge' taw' t Egipto menge' taaw ku, beke' mekekingeg ku peningkag et menge' Israelita. Indyari nineug ku apang dye in bewinen. Ani' ke, tehagen te ikew dut lungsud et Egipto.'³⁵

³⁵ "Itueng si Moises minendian et menge' Israelita ganang kedye, ibres, kwan, 'Sinu taku' nenggerar dimu apang mengmendyaring pegibuten beke' mengungkum kay?' Segwa' itue negang si Moises gasi ginerar et Empu' bilang pegibuten beke' mememawi' eset tabang et dere-

† Itueng sempulu' duwang kenggunurungan et bangsa' t Israel neng pegbiklanan na menge' patriarka. †† Betsaen Exodo 3:1-10.

akan et Empu' na nepebiri' eset kenye dut mebabang puut kayu na megdeddeg.¹³⁶ Si Moises nega gasi nematun eset keupu' upuan i Israel mawa' t ketiksaan dut Egipto. Apang meinabu itue, ya in nemuwat et menge' keli' lilung keradya beke' tenda' dut Egipto beke' dut Dagat na Meregang, beke' dut kelnangan sasat nemeganew dye dut seled epat neng pulung teun.³⁷ Ya nega Moises na negsugid eset menge' taw' t Israelita, 'Memili' Empu' dimyu na sembatu eset dimyu na buwateng tarus samat daken.'¹³⁸ Si Moises key in kebaya' dut kerupungan neng menge' taw' t Israelita dut kelnangan. Ya key in nekipegsudugid eset dereakan et Empu' na negberes eset kenye, beke' eset kityung menge' kegunggurangan dut bukid et Sinai. Ya key in timinerima et menge' beres na megbegey biyag mawa' dut Empu' apang ibgey kityu.

³⁹ "Segwa' kaya si Moises inandel et kityung menge' kegunggurangan, segwa' minendinan dye ya. Gay dye na megpeuli' dut bangsa et Egipto.⁴⁰ Indyari sinugid dye ki Aaron neng uka' ye, kwan, 'Bealan mu kami et menge' empu' empuan na muna eset damen, sabab kaya ne nesewaran kay na ba' neenu ne itueng Moises ne atin na nepeliwan damen dut lungsud et Egipto!' ⁴¹ Indyari nemuwat dye ne sembatung empu' empuan neng samat dagbes et ibun neng sapi'. Pinegumenatan dye nega itueng menge' keradya et keremut dye, beke' binggeyan et menge' bebbegey dye.⁴² Sabab esentin, tinelikuran dye et Empu' beke' pinesaran mengempu' eset menge' bituen beke' eldew sampay bulan bilang menge' empu' empuan. Itue ga kuyun dut ipinesurat et Empu' tarus ye dut Kesuratan, kwan,

'Ginsan menge' taw' t Israel, lein aku tantu na sinimeyaan myu et menge' simaya' beke' menge' setwa' na pinatey dut kelnangan neng seled epat neng pulung teun duun.

⁴³ Diki ne, sabab ating pegbitten myu neng ranggar i Molok neng empu' empuan myu, beke' dagbes et bituen et empu' empuan myung si Renpan.

Binuwat myu menge' patang apang pengempuen. Angkansa ipenimbak ku kemyu dut sembela' nega neng bangsa et Babilonia.'⁴⁴

⁴⁴ "Tagna' ti', kegunggurangan tyu maya benwang pinegsulutan⁴⁴ et Empu' beke' neng taaw eset nekeunang dye in dut kelnangan. Binuwat itueng benwa kuyun dut Keseraan et Empu' ki Moises beke' eset sungtuhang pinebiri' eset kenye.⁴⁵ Pinusaka' itue et kedyeng menge' yegang beke' binibit ganang sekupen dye itueng lungsud neng menge' bangsang pineleug eset kedye et Empu' eset pengunguna i Josue. Beke' itue dumarang duntin seked dut ketimpuan i Surutan Dabid.⁴⁶ Miner' et Empu' si Surutan Dabid beke' neneew itue et ketugutan na megpetiyeg et benwa' t Empu' i Jakob.⁴⁷ Segwa' yegang ye si Solomon mene negpetiyeg et benwang itie.

⁴⁸ "Segwa', megsepartun kwantin ketaas-taasang Empu' in, kaya lang meglegdeng eset menge' benwa na binuwat et taaw. Kuyun et pegsugiren et tarus et Empu' tagna' ti', kwan Empu',

⁴⁹ "Langit Daken neng erungan, indyari itueng dunya' eetagan et Dakeng menge' tiked. Eteg be negang benwa na ipetiyeg myu eset Daken etawa enu beng lungsud na pegpeternan Ku?

⁵⁰ Diki be taku' aku nemuwat neng ginsang itue?"⁵¹

⁵¹ Indyari sinugid i Esteban dut kekunsialan, kwan, "Mekektul ulu myu! Kayangga pe' pegpinda dimung seled pusu'! Mendi' myu kinggen keberbenaran et ketulduan et Empu'! Na ba' enu binwatan tagna' et menge' kegunggurangan tyu, kwantin nega pegbuwatan myu. Daran myu pegetuanan itueng Nakem et Empu'.⁵² Sinung tarus et Empu' kaya pineniksa et dimyung kegunggurangan? Kaya! Pinatey dye menge' kasesewd menarus dut pegatu' et Pasek Metignang Mesias, neng Tehagen et Empu'. Na ya in pinegdagang myu beke' pinepatey.⁵³ Timinerima kew et Keseraan binggey et Empu' pebiya' et menge' dereakan ye, segwa' kaya myu pegesipen itie!"

Binakal et Batu si Esteban

⁵⁴ Ganang mekingeg itue et menge' sakup neng taw' t Kekunsialan neng Sanedrin, dye in megkekek ne' t kelang iseg ki Esteban.⁵⁵ Segwa' si Esteban, sinleran ne' t Nakem et Empu', na siminyek dut langit, indyari nebiri' megserinew neng kebentugan et pelibut et Empu' beke' si Jesus na megeetiyeg eset kewanen et Empu'.⁵⁶ Kwan ye, "Seiki' be, mebiru' ku na ukab kelengitan beke' Yegang et Taaw megeetiyeg eset tanpa' kewanen et Empu'!"⁵⁷ Tinembel dye kedyeng telinga beke' nemegbensag. Pegketbes, nemegdingdingan dye rinuhub eset kenye.⁵⁸ Ginuyud dye si Esteban peliwan et lungsud apang bekalen seked matey. Pinen-glukas et menge' saksi' kedyeng repanan, indyari tinektak eset titikeran et sembatung subur na ingaran ye Saulo.⁵⁹ Indyari ganang pinegbeba-

† Betsaen Exodo 2:14. †† Betsaen Exodo 7:3; 14:21; Bilang 14:33. ‡ Amos 5:25-27. †† BENWANG PINEGSULUTAN - betangen gasi Tabernakulo. †† Isaias 66:1-2.

kal dye si Esteban na pegpenelang et kwantin, kwan, "Empung Jesus terimanan mu dakeng kurudua."⁶⁰ Indyari siminelukud si Esteban beke' negbensag et mebasag, kwan, "Begerar, dyangan mu ne dye sukuten et keselaang itue!" Ganang negberes itue, ya in natey ne.

Indyari, kesulut dye si Saulo dut pegkepaty i Esteban.

8

Ketiksaan beke' Pegparak et Ketingtimungan et menge' Mengengandel

Atin neng eldew timinagna' kelang ketiksaan eset menge' mengengandel et menge' ketingtimungan dut Jerusalem. Ganang menge' bibilinan mene netinda duun, ginsan neng menge' ibang mengengandel nemegpeparak ne eset probinsiya et Judea beke' Samaria.² Na' si Esteban gasi in limbeng ne' t menge' taaw neng kelang pegarap dut Empu' na nemengrupuk ne banar.³ Sementara' pegeriweran ne banar i Saulo menge' mengengandel et menge' ketingtimungan in. Pegselden ye ne kebenaran-benwanan, pinengrayak ye menge' pemengandel ki Jesus in, sampay diki ne pilinen lelaki etawa libun pinemerisu ye dye.

Mengabar si Pelipe dut Probinsiya et Samaria Menungang Abar

⁴ Na' menge' mengengandel nemegketkanat na sumurung dut kede lungsud et menge' taaw na endelen itueng Menungang Abar pasal ki Jesus Kristo.⁵ Siminurung si Pelipe dut sembatung lungsud dut probinsiya et Samaria, beke' ipineabar ye duntin pasal i Jesus neng Mesias tinahag et Empu'.⁶ Ganang neebaran et keldamen et menge' taaw sampay nebiri' itueng menge' keli' lilung nebuwat ye, nengingeg dye ne banar et pegbersen ye in.⁷ Sabab megegerwak menge' meyaat neng nakem sasat megliliwan dut mekansang taaw neng nesleran dye in. Nepegulinan ye mekansang neng pangkul beke' menge' piley.⁸ Angkansa sabab et ating neinabu dut lungsud dye in, nesegyaan banar menge' esentin.

Si Simon neng Balikmata

⁹ Eset ating probinsiya et Samaria, maya gasi meglegdeng duntin sembatung lelaki ingaran ye Simon. Atin pe in pinelilu' ye menge' taw' t Samaria pegpepebiri' et balikmata. Pegsugiren ye dut menge' taaw na ya in tantung mekepnyedian.¹⁰ Indyari ginsang taaw nengingeg ne kenye, tumagna' dut pegibuten sumked dut uripen. Kwan dye, "Itueng lelaki na ating kepnyedian et sembatung empu' neng pegtingkaga' t si Basag neng Kepnyedian."¹¹ Nekwit neng timpu na nepenelinduga dye ya sabab et keli' lili' et kenyeng balikmata.¹² Segwa' ganang ituldu' i Pelipe Menungang Abar pasal eset pegmilik et Empu' sampay ki Jesus Kristo megmendyaring Mesias, mekansang dye in nemengandel beke' negpebewtismu, lelaki libun.¹³ Misan si Simon nengandel ne, indyari ganang nebewtismuan ne ya in, daran ne megbaya' ki Pelipe. Neglilu' ya ganang nebiri' ye menge' kelilu' lilung keradya beke' menge' tenda'.

Menge' Keradya et menge' Bibilinan i Jesus

¹⁴ Ganang nekekingeg menge' bibilinan eset Jerusalem na nemengandel ne' t beres et Empu' menge' taw' t Samaria, pinesurangan dye si Pedro beke' si Juan dun kedye.¹⁵ Pegdateng, nenelangin dyeng duwa dut Empu' supaya kalu' dumapel dut kedye Empung Nakem.¹⁶ Sabab, e' nebewtismuan dye ne gasi dut ingaran et Begerar Jesus, segwa' misan pe' sembatu dut kedye kayangga pe' nedeplan et Nakem et Empu'.¹⁷ Ganang nedpen dye ne i Pedro beke' i Juan et keremut dye, atin pe' diminapel ne et kedye Nakem et Empu'.

¹⁸ Pagka' nebiri' i Simon na diminapel ating Nakem et Empu' sabab et pegdepen et keremut et menge' bibilinan, angkansa sinukayan ye' t pirak si Pedro beke' si Juan.¹⁹ Kwan ye, "Begeyi' myu aku et ating kepnyedian ne itue, apang sebarang medpen ku et keremut ku atin, deplan et Nakem et Empu'."

²⁰ Segwa' sambag i Pedro et kenye, kwan, "Elula' ku' t keunung ke' t pirak mu in dut Narka'! Sabab pegsedseleren mu ating begey ingasi' et Empu' mekedyari lang melen.²¹ Angkansa, kaya lang lamud mu et itueng keradya kay tu', sabab pegyeyekinen mu in diki lang patut dut Empu'.²² Selyu pegsusunan mu ating keyeatan et pegyeyekinen mu in beke' pegpenelang ke dut Begerar Jesus, kalu' lang gasi maapen ke se' t samat ating ginis neng pegsedseleren mu in.²³ Sabab, mekesipat ku ne na asal ipnu' ke et pegimbeng. Sama ke' t pegsisigtan et keyeatan nega in."²⁴ Sinugid i Simon ki Pedro beke' ki Juan, kwan ye, "Ba' mekedyari dimyu, ipenelanga' myu aku dut Begerar, apang ating ginis neng sinugid myu in diki meinabu daken."

²⁵ Pegketbes negpekubandar pasal et nebiri' dye sampay pegpeabar dye et beres et Begerar Jesus, negpeuli' dye dut Jerusalem. Sampay neg-

sindalan dut mekansang kerurungan et menge' taw' t Samaria na nepebbaran dye gasi et Menungang Abar pasal ki Jesus.

Si Pelipe beke' sembatung Pegibuten et Bangsa et Etiopia

²⁶ Na dinaak et dereakan et Empu' si Pelipe, kwan ye, "Pegpanyap ke beke' surung dut tampa' barat dut dalam na' pesanad et lungsud et Gasa teyeg dut lungsud et Jerusalem." Itue dalam et kelnangan. ²⁷ Angkansa, negpanyap si Pelipe beke' siminurung, Mendyari nebiri' ye sembatung pegibuten et bangsa et Etiopia neng mengengeradya et Kandas etawa Reyna, ating libun neng mememegbeg et menge' taw' t Etiopia. Ating lelaki megmimilik gasi et kementirian ye. Siminurung ya dut Jerusalema apang mengempu'. ²⁸ Ganang pegsesekatan ye keritun, meguli' ne. Pegbebetaen ye ating buuk et tarus na' si Isaias tagna' ti'. ²⁹ Mendyari, sinugiran et Nakem et Empu' si Pelipe, kwan, "Peringani' atin keritun ti'."

³⁰ Angkansa, negde' dali' diminarak si Pelipe, seked mekabi'. Nekingeg yeng pegbebetaen neng buuk i Isaias na' tarus. Iningkut ye, kwan, "Mekeretian mu be taku' pegbebetaen mu in a?"

³¹ Indyari siminambag pegibuten, kwan, "Edukwan ku taku' meretian itue ba' kaya gasi megpeatur et daken?" Sekali' ginayat ye si Pelipe seked nekasakat ne' t keritun.

³² Itue behagi' et Kesuratan neng pegbebetaen ye, kwan, "Antangan ye samat bibili neng kaya gikgibek na pegbibiten dut susumbelian.

Etawa, antangan ye sama' t sembatung ibun et bibili set elepan et mengingipat na' peggugupitan bulbul ye, temed kaya lang gikgibek ye.

³³ Sabab et kekimbabaan ye kaya ya inukum et metigna'.

Misan sembatu kaya keusul et tutusan ye.

Umur ye kaya lang pinesangdan atu' t dunya'." †

³⁴ Itue pegibuten nengingkut ki Pelipe, kwan, "Ipetura' be daken ba' pegsugiren i Isaias na' tarus tu', sindir ye et diri ye etawa pegsindiren ye ibang taaw?" ³⁵ Tinegnanan i Pelipe negpeatur kenye teyeg et Kesuratan na' atin. Sinugid i Pelipe kenye pasal et Menungang Abar pasal et ki Jesus Kristo.

³⁶ Dut pegpelembus dye' t pegpanew dut dalam, nekebia' dye et danumen. Sekali' negsugid ating pegibuten in, kwan, "Na', itue ne e danu. Enu nega sebanan, ampa' diki ku mekedyari kepebewtismu'."

³⁷ Siminambag si Pelipe, kwan, "Mekedyari ke bewtismuan, ba' ating pegandel mu in dut pusu' mu." "E' tu', keberbenaran," sambag ye. "Pegandel ku na si Jesus Kristo atin Yegang et Empu'." ³⁸ Angkansa pinetaren ne et ating pegibuten pegsesekatan dye in. Nineug dyeng duwa de Pelipe beke' et pegibuten in dut danum. Sekali' binewtismuan ya i Pelipe. ³⁹ Ganang pegbitua' dye ne dut danum, sekali' si Pelipe megtuy ne pineugad et Nakem na' Empu'. Kaya dye ne negbi' biri' peuli'. Segwa' ating pegibuten in negpelembus lang et pegpanew ye et meksan banar.

⁴⁰ Segwa' pinebibit et Nakem et Empu' si Pelipe dut lungsud et Asoto. Tihad duntin, negsindalan et menge' taw' t kebebenwanan na' mebianan ye, pinenulduan ye et Menungang Abar pasal ki Jesus Kristo seked nekerateng ya et lungsud et Sesarea.

Negayat i Saulo Mengengandel ki Jesus neng Kristo et Empu'

(Keradya 22:6-16; 26:12-18)

9 Sasat nega, mebasag nega pegsesenggupan i Saulo menungang beke' imeteyen menge' pepengenanar i Begerar Jesus Kristo. Angkansa, sinurungan ye ating pegibuten et ginsan na' pari'. ² Nenggangat ya et menge' surat tudyu dut menge' benwa neng pegtingtimungan et menge' Judio dut Damasko apang sebarang mebianan ye neng memegsusunud et Dalam i Jesus Kristo, misan sinu asal, elewen ye, pelibun, pelelaki. Pungpungan ye dye apang pemiten ye dye ipemeuli' dut Jerusalem. ³ Ganang megkekabi' ne pegpanew i Saulo dut lungsud et Damasko, sekali' nenyar dut pelitibut kenye silu' neng kepupulew banar teyeg dut langit. ⁴ Angkansa, tinegsurmed ye et lugta', beke' nekingeg ye sembatung beres, kwan, "Saulo! Saulo! Manu taku' pegsungsangan mu aku?" ⁵ "Sinu ke taku' selus, Begerar?" ingkut ye. "Aku ne tu' si Jesus neng pegsungsangan mu in," sambag gasi et ating beres in. ⁶ "Segwa', tiyegi' ne, beke' sumled ne et lungsud, isugid dimu duntin ba' enu teup keredyan mu."

⁷ Na', nemeketaren beke' kaya nemekegibek menge' taaw gasi neng memegbebaya' ki Saulo in. Mekekingeg dye' t beres, segwa' kaya gasi mekebiri' dye misan enu. ⁸ Timinyeg si Saulo beke' minukrat ye mata ye. Segwa' kaya ne meketuun. Angkansa dinundun dye mene ya seked dut Damasko. ⁹ Seled telung eldew na ya kaya lang neketuun sampay kaya gasi nekekaan misan nekeinum kaya.

¹⁰ Dut Damasko, maya gasi sembatung pengenaren i Jesus, ingaran ye si Ananias. Dut penerebinbin ye, tiningkag ya et Empu', kwan, "Ananias!" "E', itue ku, Begerar!" sambag i Ananias. ¹¹ Sinugid kenye et Begerar Jesus, kwan, "Pegpanyap beke' sumurung ke dut benwa i Judas dut dalam pegngeranen et Metigna'. Ingkuta' duntin taaw na pegngeranen et si Saulo na' taw' t Tarso. Megpenelangan ya tiban dut Empu', ¹² beke' dut penerebinbin ye ti', nebiri' ye sembatung lelaki, ingaran ye si Ananias na siminled, tebes kunu' dinpen i Ananias et keremut ye apang ketuun peuli' ya in." ¹³ Segwa' siminambag si Ananias, kwan, "E', Empu', nekingeg ku ne dut menge' kineldaman na' pasal et ating taaw, ba' enu kwan yaat et ginis neng kineradya ye dut menge' taaw mu dut Jerusalem. ¹⁴ Sampay diminateng ya atu' t Damasko na maya puhun ye' t menge' pegibuten banar et menge' pari', apang pengelewen ye ginsan kay na mengempu' dimu." ¹⁵ Segwa' sugid kenye et Begerar Jesus, kwan, "Surung dun, sabab itueng taaw e ginaay ku. Ya usalen ku apang mebuyayab besresan ku dut menge' taw' t lein Judio sampay dut menge' memegbeg dye, beke' dut menge' taw' t Israel. ¹⁶ Sabab ipebiri' ku ki Saulo ginsan ba' enukwan keliyutan neng keilangan lebyan ye, sabab lang et aku sampay besresan ku."

¹⁷ Netuman, siminurung si Ananias beke' siminled et benwa. Indyari dinpen ye' t keremut ye si Saulo. Kwan ye, "Bila' na' Saulo. Pinesurung aku atue et Begerar, si Jesus neng nepebiri' et dimu in dut dalam ti', ganang megsusurung ke teyen tudyu atue. Pinesurungan ye daken ikew apang, kunu', ketuun ke peuli', beke' meipnu' ke et Nakem et Empu'." ¹⁸ Na' sekali' maya neregad angant sama' t sisi' in eset menge' mata i Saulo sampay neketuun ne ya. Timinyeg ya megtuy apang pebewtismu. ¹⁹ Nekekaan ne ya, beke' negulinan peuli' pemegmesagan ye.

Nengabar si Saulo dut Lungsud et Damasko Pasal i Jesus

Nemeneteg et senung eldew dut Damasko si Saulo sampay iba ye menge' pepengenanar i Jesus. ²⁰ Pinenled ye sekali' menge' benwa neng pegtingtimungan et menge' Judio. Pinabar ye duntin pasal et ki Jesus na Ya ne Yegang et Empu'. ²¹ Nemegglilu' sebarang nekekingeg, angkansa, nemengingkut-ingkut, kwan dye, "Diki be itue neng taaw e dut Jerusalem na' nengimatey et sebarang mengempu' ki Jesus? Diki be inatu' ye tiban apang elewen ye dye beke' pemungpungan sampay ipemeuli' ye dye dut pegibuten banar et pari' ti'?" ²² Segwa', luwas nega nasag banar pengabar i Saulo beke' mepangger pegpebnar ye na si Jesus atin ne Kristo. Pegdaagen ye menge' Judio neng memeglelegdeng et Damasko. Angkansa kaya lang memekesambag dye et kenye.

²³ Pegtalib et mekansang na' eldew, nemegtimung ating menge' Judio apang pegsulutan dye imeteyen si Saulo. ²⁴ Segwa', sewd i Saulo ne ating paru kenye in. Eldew gebi apa' dye kenye dut lelengewan et lungsud apang imeteyen ya. ²⁵ Segwa', peggebi nenenunu' kenye set kelang tibung menge' memegsunud kenye in, beke' tinuntun dye ya dut sembelang metaas na bakud neng batu et Damasko.

Pegdateng i Saulo dut Lungsud et Jerusalem

²⁶ Pegdateng i Saulo dut lungsud et Jerusalem, sinulayan ye kepelamud dut menge' mengengandel i Jesus duntin. Segwa' kaya lang nemengandel dye na si Saulo mengengandel gasi ki Jesus sali' dye. Angkansa, nemenakat dye ginsan et kenye. ²⁷ Segwa', ginayat ya i Bernabe beke' inibutan ye dut menge' bibilinan ti'. Pinabar ye dut kedye ba' enukwan pegkebiri' i Saulo et Begerar Jesus beke' nemisara ki Saulo Begerar ganang dut dalam ti'. Tinuturan ye gasi ba' enukwan urem i Saulo nengabar et pasal i Jesus Kristo dut Damasko. ²⁸ Angkansa, liminegdeng si Saulo et kedye tetegeyan beke' rinurut dye Jerusalem. Nengurem gasi duntin negpabar et pasal et Begerar neng si Jesus. ²⁹ Nekebisara-bisara nega beke' nengdawa et menge' Judio neng megberes et Griego. Segwa', pinaru dye ya imeteyen. ³⁰ Ganang nebaran itue et menge' ketipusdan neng mengengandel, insi' dye si Saulo dut lungsud et Sesarea beke' pineuli' dut lungsud et Tarso.

³¹ Angkansa, tinaren menunungsang, negkesenangan menge' ketingtimungan et mengengandel dut sengkungsuran et Judio beke' et Galilea sampay et Samaria. Negpangger beke' kiminansang dye sabab et tabang et Nakem et Empu'. Nemengebiyagan dye et maya takut dut Empu'.

Dut Lungsud et Lida beke' Jopa si Pedro

³² Negpewpanew si Pedro apang mesumbaley ye menge' mengengandel neng memeglelegdeng dut Lida. ³³ Duntin nebiri' ye sembatung lelaki na ingaran ye si Eneas. Pebubuntul itueng taaw walung teun ne sabab et patey menge' ugat ye. ³⁴ Mendyari, neres et kenye si Pedro, kwan, "Eneas! Pinenunga ke ne i Jesus Kristo. Pegbangun ne beke' igmeta' ne igaan mu in!" Nekebangun sekali' beke' neketyag ga in si Eneas. ³⁵ Ne-

† Isaias 53:7-8.

mekebiri' kenye ginsan neng taw' t Lida beke' taw' t Saron. Angkansa, nemengandel dye et Begerar Jesus.

³⁶ Na dut lungsud et Jopa, maya gasi sembatung libun na' mengengandel. Ingaran ye si Tabita. Et Griego, ingaran ye si Dorkas, gay bersen Usa. Mekansang menungang keradya ye na' menge' penabang ye menge' kemiskinan. ³⁷ Mendyari negsakit ye et ating masa seked natey. Indyari nebesan ne bilug ye beke' dinatun itue dut dibuwat seled bibilik. ³⁸ Mekabi' gasi lungsud et Jopa dut lungsud et Lida. Angkansa, ganang nebaran et menge' mengengandel na dut Lida si Pedro, pinedeakan dye ya et duwang kelelekian apang engaten dye ki Pedro na kwan, "Ketika-sa' baya' mena sekali' damen dut Jopa." ³⁹ Angkansa tuminyeg si Pedro beke' nibut kedye. Pegdateng duntin, pineribuwat dye ya dut bibilik. Sekali', ginsan neng menge' kelilibunan na' nebebeluan in nemengabi' et kenye na' memegsisiyak. Pepebiri' dye ki Pedro menge' tapis sampay ibang repanen neng pinemaal i Dorkas kwi' t tagna' t pebibiyag nega ya. ⁴⁰ Mendyari, pineliwan dye ginsan i Pedro. Siminelukud ya beke' nelangin dut Empu'. Pegketbes, tineyuma ye ating patey beke' kwan ye, "Tabita, pegbangun ne!" Negmukrat mena si Tabita, beke' pegbiri' ye tu' si Pedro, negbangun ya sampay narung. ⁴¹ Kineptan i Pedro lengen i Tabita apang ketiyeg. Pegketbes pinetingkag i Pedro menge' mengengandel beke' ating menge' libung nebebeluan. Pineteyuma ye et kedye si Tabita na biyag.

⁴² Limingkep itueng abar dut sengkellungsuran et Jopa. Mekansang menge' taaw na nemengandel ne dut Begerar Jesus. ⁴³ Nekwit gasi legdeng dut Jopa i Pedro dut ki Simon neng mememetuug et menge' kulit.

Terebinbin i Kornelio

10 Dut lungsud et Sesarea maya sembatung lelaki na ingaran ye si Kornelio. Kapitan ya et menge' sundalu et Romano, neng pegbetengan et Rehimento Italiana. ² Ya in taw' t lein Judio, segwa' meinempuen gasi itueng taaw sampay sengkebenwa ye beke' maya takut dye dut Empu'. Daran tabang ye et menge' miskin neng Judio, beke' epus lang megpenelangin ye dut Empu'. ³ Kasa ti' et lisag telu et mapun, neterebinbin ye banar na kunu' megseled et benwa ye sembatung dereakan et Empu'. Terebinbin ye timiningkag, kwan, "Kornelio!"

⁴ Sekali' siminiyek ya et megdetakut banar dut dereakan, beke' siminambag kwan, "E' enu atin begerar?"

Sambag gasi et dereakan et Empu', kwan, "Menge' penelang beke' menge' pegtabang mu in kiningeg beke' nebiri' ne et Empu', sampay ri-nendem Ye ikew. ⁵ Angkansa tiban daaki' et senung ketetawan supaya pebaya' sembatung lelaki dut Jopa na' ingaran ye si Simon neng peggeran gasi et si Pedro. ⁶ Ating lelaki meglegdeng ki Simon neng memetuug et menge' kulit. Dut abi' t dagat benwa ye."

⁷ Pegketbes meres et kwantin ating dereakan et Empu', nugad ne. Si Kornelio gasi neng sinugiran in, neningkag et duwang ketawan na' te-tahagen ye et benwa beke' sembatung sundalu neng meinempuen gasi na' sembatu dut meminimuru ye. ⁸ Pinatur ye ginsan kedye ba' enu neinabu, mura dinaak ye dye dut Jopa.

Terebinbin i Pedro

⁹ Na pegkelenag ne, ganang mekabi' ne' t lungsud et Jopa ating telung tinahag i Kornelio in, si Pedro gasi tu' neningkag dut dibuwat pantay neng sapew et benwa apang megpenelang dut Empu'. Temed ating masa megeapet ne mata' t tengeldew. ¹⁰ Pegurapan ye ne teyen banar beke' gaay yeng mengaan. Segwa', sasa' t pegpepenyapen pe' pegkaan dye, sekali' nenerebinbin ya. ¹¹ Neukaban kunu' langit beke' nebiri' ye pegtutuntun et lugta' sembatung antang sama' t kelang kumut neng peggegantung et epat na' pidyuru'. ¹² Duntin ne ginsan ginisan et ayup neng menge' memegpanew beke' memeglempay et lugta' sampay menge' memeglepad et lelungew, ginsan laangga' mengaan dut taw' t Judio. ¹³ Mendyari, nekekingeg ya et beres na, kwan et kenye, "Teyeg Pedro, pegsumbali' beke' mengaan ke." ¹⁴ Segwa', siminambag si Pedro, kwan ye, "Embe banar ye, Begerar, misan ingyan diki ku atin mekeradya. Sabab diki ku mekedyari mengaan et ating meridi', beke' diki lang ketepatut kanen dut menge' taw' t Judio."

¹⁵ Nekingeg ye peuli' beres, kwan, "Kasi' ipentanga' et meridi' na' atin pinantang et Empu' na menunga." ¹⁶ Ketelu itue neinabu mura nepesintak ne ating kumut peribuwat gasi dut langit.

Engeyen i Kornelio si Pedro

¹⁷ Ganang pegpipikiren pe' i Pedro retian et ating terebinbin ye in, nemengdateng ne gasi menge' pinengdaak i Kornelio in. Pagka' neturuan dye ne ba' embe benwa i Simon nemeglembus dye duun eset lelen-gewan et bakud. ¹⁸ Nemengingkut dye na ba' duntin pegeldengan i Simon neng peggeran gasi et si Pedro.

¹⁹ Pegsesedserelen nega teyen i Pedro ba' enu retian et penerebinbin ye in ganang negsugid kenye Nakem et Empu' kwan, "Kineg, memeg-tulusu dimu telung kelelekian. ²⁰ Angkansa, pegpanyap ke sampay ineug ne, kas ke mege' bangka' na maya' ke et kedye. Sabab aku atin ngenda-ak kedye."

²¹ Angkansa nineug si Pedro, beke' neningkut ya kedye kwan, "Aku ne tu' taaw neng pegtutulusen myu. Enu taku' sebaran et panew myu daken?" ²² Sambag dye kwan, "Dinaak baya' kami i Kapitan Kornelio. Metigna' ya beke' maya peguntabi' eset Empu', sampay kela' banar pegampun kenye et menge' taw' t Judio. Sinugiran ya et sembatung dereakan et Empu' na engeyen ke dut benwa ye apang kunu' mekingeg ye gasi ba' enu ipeatur mu." ²³ Na mendyari pineiga' i Pedro ating kelelekian senggebi.

Diminateng si Pedro ki Kornelio

Pegdiklem, negpanyap si Pedro beke' naya' et kedye beke' nememaya' a' gasi et kenye sampay menge' mengengandel teyeg dut Jopa. ²⁴ Pegdiklem et ating eldew, diminateng ya dut Sesarea. Duntin megteyeg kenye si Kornelio beke' menge' keusbaan sampay menge' bi' bila' banar neng pinengangey ye in. ²⁵ Ganang sumled ne teyen si Pedro, megtyu sinusup ya i Kornelio et nepekleb set titikeran i Pedro et pegampun. ²⁶ Segwa' kwan i Pedro, "Katew teyeg, aku taaw nega se' sali' ikew."

²⁷ Pelembus lang et sudsugid dyeng duwa, ganang megseled dye et benwa. Nebiri' i Pedro mekansang banar neng taaw duntin. ²⁸ Neres si Pedro kedye kwan, "Sewd myu na sembatung Judio pegdyenganen et egama ye ba' meme' baya' etawa menumbaley et sembatung lein Judio. Segwa', pineseud et Empu' daken na misan sinu kunu' endey ku ipeantag et diki keteup-teup etawa meridi'. ²⁹ Angkansa, ganang inangey myu aku, kaya lang giminaga ku, sabab gay ku mesewran ba' enu tiningkagan myu daken in."

³⁰ Sambag i Kornelio, kwan, "Kineptan ne tiban sama' t itue negang meglilisag telu et mapun tu', mendyari, nenelangin ku dut Empu', atu' t benwa ku tu'. Sekali', megtyu maya timinyeg set teteyumanan ku sembatung lelaki neng megpepekayan et meseru. ³¹ Kwan et lelaki, 'Kornelio, kiningeg et Empu' penelangin mu, beke' inepan ating menge' pegtabang mu in dut kemiskin. ³² Daaki' misan sinung taaw dut Jopa supaya isian si Simon neng peggeran gasi et si Pedro. Meglelekdeng ya dut benwa i Simon neng memetuug et kulit. Abi' t dagat benwa ye." ³³ Indyari pinedeakan ku ikew megtyu. Megsukur gasi nekatu' ke nega. Angkansa tiban netimung kay atue dut kebirian et Empu' apang kumingeg et ba' enu pegpepeturun dimu et Begerar Empu'."

Nekingeg et Taaw Lein Judio et Menungang Abar pasal ki Jesus

³⁴ Mendyari, neres si Pedro kwan ye, "Tiban ku netentuan banar na se' sali' pemiri' et Empu' dut ginsan neng taaw. ³⁵ Pegenpan et Empu' sebarang maya peguntabi' et kenye beke' sebarang memegkeradya et metitigna'. Kaya ye pegpiline misan enuteg bangsa, taw' t Judio etawa lein taw' t Judio. ³⁶ Sewran myu et abar binggey et Empu' dut menge' taw' t Israel. Pinebunayag ye dut kedye Menungang Abar pasal et kesenangan dut Empu' pebiya' ki Jesus Kristo. Demikian Ya Begerar gasi et ginsan taaw. ³⁷ Sewran myu ba' enu neinabu dut sengkellungsuran et Judea na timinihad dut Galilea, ganang pinabar i Juan pasal et bewtismu. ³⁸ Pegbersen ye tu' pasal et ki Jesus Kristo neng taw' t lungsud et Nasaret. Dinuul Kenye et Empu' itueng Pasek Metignang Nakem Ye sampay keksegan bilang ketentuan na Ya ga in pinili'. Sabab eset kenye Empu', misan embe tenan ye kenunganan pegkeredyanen ye. Pepenunga ye ginsan sebarang pepeliyutan i Seytan.

³⁹ "Deulu' kami itue menge' saksi' dut ginsan neng kineradya ye dut bangsa et menge' Judio sampay dut Jerusalem. Megdemikian gasi dut pegransang dye ki Jesus Kristo dut krus seked patey. ⁴⁰ Segwa' pegiketlung eldew binyag ya peuli' et Empu'. Demikian sali' megpebiri' ya damen. ⁴¹ Diki negpebiri' dut ginsan taaw, erapun et damen lang na menge' saksi' neng pinili' et Empu' megunang masa nega ti'. Pegketbes ya pinebiyag peuli', kami kesaru ye nengaan beke' nengminu. ⁴² Binilinan ye kami menuldu' eset menge' taaw sampay megpepebanar na ya in nepili' et Empu' na megmendyaring ukum et biyag beke' patey. ⁴³ Ya ne in pegsindiren et menge' tarus et Empu' dut pegpebunayag dye et sebaran mengandel ki Kristo keterima et kemeapan et menge' keselaan dye pebiya' et kepengyedian i Jesus Kristo."

Nemeketerima et Nakem et Empu' menge' taw' t Lein Judio

⁴⁴ Ganang megbebres nega si Pedro, nineug Nakem et Empu' dut ginsan neng menge' memegkikingeg et beres. ⁴⁵ Menge' mengengandel na' Judio' neng nememaya' ki Pedro in nemegililu' sabab nebiri' dye misan menge' lein Judio nemeketerima gasi et begey neng Nakem et Empu',

na binggey kedye et Empu'.⁴⁶ Megdemikian nekingeg dye nega gasi menge' lein Judio nemekebres et lein-leing bebresan sampay neme-mantug dut Empu'. Angkansa kwan i Pedro,

⁴⁷"Dye in sali' tyu nega gasi na' pinemgeyan et Nakem et Empu'. Na! Ba' kwantin sinu nega kelaang kedye apang mebwismuan dye et danum?"⁴⁸ Indyari dineakan ye na bewismuan dye apang ipebiri' na kedyeng Begerar neng si Jesus Kristo. Pegketbes tineew dye ki Pedro na tu-merna duntin et senung menge' eldew.

Pebunayag i Pedro dut Ketingtimungan et Mengengandel dut Jerusalem

11 Nebaran et menge' bibilinan i Jesus sampay et menge' mengengandel dut sengkellunguran et Judea na misan menge' lein Judio nemenerima gasi et beres et Empu'.² Angkansa ganang timinungul ne si Pedro dut Jerusalem, sinawey ya et menge' mengengandel na' Judio.³ Nememres dye kwan, "Manu nepebe 'baya' ke dut menge' lein Judio sampay nekisaru ke et kedye?"

⁴Angkansa pinatur et mesayu i Pedro kedye ginsan neng ba' enu neinabu tihad nega' t sengketegetnanan.⁵ Timinagna' si Pedro, kwan ye, "Sasat dun ku' t lungsud et Jopa, ganang megpenelangan ku' dut Empu', sekali' tinerebinbin ku' teyeg dut langit sama' t kelang kumut na' peg-gagantung eset epat neng pidyuru' na' peruruwey et abi' ku'.⁶ Sasat dinengdeng ku' t menunga, duntin nebiri' ku' ginsan ginisan et menge' mekelag neng ayup na' memegpanew beke' memeglempay et lugta', sampay menge' begit na' memeglepad et lelengew.⁷ Mendyari nekekin-geg ku' et beres, kwan, "Teyeg Pedro, megsumbali' beke' mengaan ke."⁸ Segwa' siminambag ku, kwan, "Diki, Begerar, diki lang selus mekedya-ari keredeyan ku' atin. Demikian kaya lang gasi penganan ku' et ginis na' meridi', etawa diki lang kepapatat kanen in."

⁹"Temed nekingeg ku' peuli' ating beres na' teyeg dut langit, kwan, 'Kasi' ne ipentanga' et meridi' ating menge' pinenunga et Empu'."¹⁰ Ketelu itue neinabu, mura pinesintak ne peribuwat dut langit ating ginis.

¹¹"Sekali' megtuy nemengdateng set benwa neng peglelegdangan ku' in na' telung kelelekan teyeg dut Sesarea neng pinedaak et daken.¹² Neres et daken Nakem et Empu' na kwan, 'Endey ke megbe' 'bangka' maya' et kedye.' Nememaya' gasi et daken itueng enem neng ketipusan. Indyari siminled kay et benwa i Kornelio.¹³ Duntin pineatur i Kornelio damen na nekebiri' ya et sembatung dereakan et Empu' neng petitiyeg dut seled benwa ye na nengsugid kenye, kwan, 'Daaken mu' tehanan mu' dut Jopa apang engeya' si Simon neng pegngeranan gasi et si Pedro.¹⁴ Sabab ya megsugid dimyu et pasal et ikebawi' mu' sampay dimung sengkebenwa.'¹⁵ Ganang megtetagna' ku' pe' teyen megbebres, sekali' nineug ne et kedye Nakem et Empu', samat pegineug ye et kityu tagna' ti'.¹⁶ Angkansa, nerendeman ku' na enung sinugid i Begerar Jesus, kwan, 'Si Juan pemewtismu' dut danum, segwa' bewtismuan gasi dimyu dut Nakem et Empu'.'¹⁷ Na ba' Empu' negey kedyeng lein Judio et begey et Nakem et Empu' neng sama' t binggey ye gasi kityu ganang nengandel tyu et Begerar neng si Jesus Kristo, sinu gasi aku' apang menglaang et Empu'?"

¹⁸Na! Ganang nekingeg dye itue, nemengew ne et pegsawey. Gam lang nememantug dye dut Empu'. Kwan dye, "Angkansa ba' kwantin, binggeyan et lawak gasi et Empu' menge' lein Judio apang megsusan beke' keisi' dye' t bagung biyag na kaya seskeran in."

Ketingtimungan et Mengengandel dut Lungsud et Antiokia

¹⁹Mendyari nemegpeparak menge' mengengandel sene ti' sabab et pegsungsang na' neinabu ganang imeteyen si Esteban. Maya nemeke-rateng dut probinsiya et Penisia, iba gasi dut pulaw et Siprus beke' iba gasi nemekerateng dut lungsud et Antiokia. Misan embe meretengan dye, ipegabar dye beres et Empu', segwa' dut menge' taw' t Judio lang.²⁰ Segwa' maya iba dye neng taw' t Siprus beke' taw' t Sirini na pegda-teng dut Antiokia. Pinenulduan dye gasi et Menungang Abar pasal et ki Jesus Kristo dut menge' taw' t lein Judio.²¹ Neset kedye keseg et Begerar neng Empu' apang penuldu' beke' mekansang nemengarap sampay nemengandel et Begerar Jesus.

²²Pagka' nebaran itue et ketingtimungan et mengengandel dut Jerusalem, indyari dinaak dye si Bernabe pesurung dut Antiokia.²³ Ganang diminateng ne ya, nebiri' ye redyiki' et Empu' eset kedye. Angkansa ne-nep si Bernabe beke' pinengindusan ye dye ginsan na daran megmeti-gna' dut Begerar Jesus eset ginsan' t kebesagen dye.²⁴ Menungang taaw si Bernabe beke' ipntu' et Nakem et Empu' sampay mepangger pegandel ye dut Empu'. Angkansa mekansang negegayat dut pengandel eset Begerar.

† MENGENGANDEL NA' JUDIO - dut orig Kesuratan, "mengengandel na bangsa tinulian in."

²⁵Mendyari siminurung si Bernabe dut Tarso apang tulusen ye si Saulo.²⁶ Ganang nebiyanan ye ne, pinebaya' ye dut Antiokia. Nemeneteg dye duntin et seled seng teun, sampay nemegtingtimung iba dye menge' ketingtimungan et mengengandel beke' nemenuldu' duwa dye dut mekansang taaw. Na, dut Antiokia timinagna' tiningkag na tegesunud i Jesus Kristo ating menge' "Mengengandel i Kristo".

²⁷Ating masa gasi maya menge' tarus et Empu' neng nemengdateng et Antiokia teyeg dut Jerusalem.²⁸ Sembatu et kedye timinyeg, ingaran ye si Agabo. Sabab et basag et Nakem et Empu', negpebunayag ya et maya megderateng kelang urap se' t sengkedunyaan. Netuman itue masa et timpu i Emperador Klaudio.²⁹ Angkansa, negpikir menge' mengengandel i Jesus na megpebibit et tabang dut menge' mengengandel neng memeglelegdeng et Judea sigun et dut megasan et tegsembatu-sembatu kedye.³⁰ Tinuman dye, beke' pinebibit dye ki Bernabe beke' ki Saulo tabang dye dut menge' megurang et megpegtitumungan et mengengandel dut Jerusalem.

Inimatey si Jakob beke' Pindirisi si Pedro

12 Ating masa tinegnan i Herodes na' Surutan na pineliyutan se-nung menge' mengengandel i Jesus.² Sampay pineimatey ye et tukew si Jakob neng tipused i Juan.³ Pagka' gasi nerengdeng ye itue pegeneapan et menge' Judio, angkansa si Pedro gasi pinealew ye. Neinabu itue sasa et Kenkaan et pegngeranan na' Bengbang neng Kaya Pikembang.⁴ Ganang nalew ne si Pedro, na' pinepirisu itue, beke' pine-dyegangan et epat neng panen neng teg-epat na' sundalu. Yakin i Herodes iarap si Pedro dut menge' taw' t Judio apang ukumen ye pegketbes ating Kenkaan na' pegngeranan gasi et Neketalib.

⁵Na' si Pedro dun nega' t seled pipirisuan. Segwa', menge' mengengandel kaya bugtu' amay-amay neng pegpenelangan dye et Empu' si Pedro.

Keliling Pegpeliwan ki Pedro dut Pipirisuan

⁶Na' ganang gebi et ating masa na ipeliwan si Pedro i Herodes apang ukumen ye, megiga' si Pedro se' t pineketngaan et duwang sundalu. Pegpupungen si Pedro et duwang rantay, beke' maya nega ibang meng-didyaga kenye dut lelengewan et pipirisuan.⁷ Sekali' megtuy maya timinbu' dut kenye sembatung dereakan et Begerar, sampay timinlang dut sisingled et pipirisuan. Kinuritan ye kikelid si Pedro apang tiyagen. Kwa' t dereakan et Empu', "Pegbangun sekali'!" Na' enu taku', megtuy lang nebadat ating menge' rantay neng pinungpung menge' keremut ye in.⁸ Mendyari kwa' t dereakan et Empu' kenye, "Na', pegbadyu' be-ke' pegtempa' ne." Tinuman i Pedro ginsan atin. Indyari sinugid kenye et dereakan et Empu', kwan, "Peglapis ne et mekapal neng badyu' mu in beke' pesunud ne daken."⁹ Indyari nepesunud et kenye. Liminiwan si Pedro, segwa' ating peginabu kayangan pe' sewd i Pedro na banar, ke-blau ye' t megteteginep lang.¹⁰ Ganang netliban dye ating meguna sampay ikeruwang mengdidyaga, nekerateng dye dut besi' neng lelengewan et lungsud. Na' neukaban lang et kwantin yaya ye, beke' nemeng-gliwan dye. Pegpelembus dye' t panew, pegdateng dut sembatung da-lan, megtuy ne nalam et kenye ating dereakan et Empu'.¹¹ Indyari, nein-tetewan i Pedro ating peginabu, angkansa kwan ye, "Tiban ku' pe' ne-tentuan ginsan! Asal pelan tinahag et Begerar ating dereakan ye apang kelias ku' et keremut i Herodes sampay eset menge' pegyeyekinen et menge' taw' t Judio na meinabu daken."

¹²Ganang nerengdangan i Pedro, siminurung ya dut benwa i Maria neng indu' i Juan na' pegngeranan gasi et si Markus. Mekansang menge' mengengandel duntin nemegtimung et megpenelangan dut Empu'.¹³ Timiningkag ne si Pedro dut liwan et lelengewan, sekali' kiminabi' sembatung budyang na' ketabang et benwa. Ingaran ye si Roda. Ininte-tew ye ba' sinu iti'.¹⁴ Pagka' neintetewan ye pengluluwaan i Pedro beke' sabab et delen, angkansa kaya ye ne inukaban lelengewan, gamlang negdarak pesled apang ipabar ye na dut liwan et lelengewan si Pedro.¹⁵ Sambag dye kwan, "Kas pegdugdupang." Segwa' leges ye kwan, "E' be banar si Pedro!" Angkansa kwan dye, "Tetaka dereakan ye ne lang."¹⁶ Segwa' pelembus nega et pegtingkag si Pedro. Mendyari pegukab dye' t lelengewan tuun beke' pegbiri' dye si Pedro ga in. Angkansa neme-glilu' dye banar, temed mengmemana.¹⁷ Mendyari sininyalan dye i Pe-dro et endey gumibek. Indyari pineatur kedye i Pedro ba' enukwan ya pineliwan et Empu' dut seled pipirisuan. Sinugid kedye i Pedro kwan, "Ipenugira' myu itue dut menge' ketipusdan neng mengengandel, sam-pay ki Jakob." Tebes nugad ne si Pedro pesurung dut ibang lungsud.

¹⁸Pegdiklem et keririkleman, na' neriwara' ne menge' kesundulan sabab et pegkalam i Pedro. Diki lang mekira-kira dye ba' enu neinabu kenye.¹⁹ Angkansa, pinetulus si Pedro i Herodes. Pagka' kaya dye nebiy-anan, sekali' pinengsumeria ating menge' mengdidyaga beke' tumina-

hag ye na subali' imeteyen dye ne. Pegketbes timinugpa si Herodes dut Sesarea mawa' et Judea sampay liminegdeng duntin.

Pegkpeatey i Surutan Herodes

²⁰ Nekwit na lagi megiseg si Herodes dut menge' taw' t Tiro beke' dut menge' taw' t Sidon. Angkansa pinegsulutan dye kumabi' ki Blasto neng pepengendelan ye dut benwa i Herodes. Binisara dye ya na maya tabang ye. Nemenurung dye ki Herodes apang mengangat dye kenye et kesenangan sabab dut bangsa i Herodes pegmewanan et pegkaan et menge' taav. ²¹ Pegdateng et eldew et timpu, negbadyu' si Herodes et pekayan et surutan. Narung ye et erung-erungan et metaas, beke' neres et kedye. ²² Segwa' nemengmara menge' taav, kwan dye, "Lein lang taav megbebres, erapun Empu'!" ²³ Na' megtuy pinesekitan et dereakan et Empu' si Herodes. Kinan ya et menge' uled beke' natey, sabab inembuan ye ating kebetugan na subali' surung dut Empu'.

²⁴ Segwa' pelembus gasi mengabar menge' mengengandel et beres beke' bebresen et Empu' apang kiminansang menge' mengengandel i Jesus.

Si Bernabe beke' si Saulo Negpeuli' ne mawa' t Jerusalem

²⁵ Na' ganang netbes dye ne suku' dye na' keradya, si Bernabe beke' si Saulo negpeuli' ne dut Antiokia mawa' t Jerusalem. Pinebaya' dye si Juan neng pegngeranan gasi et si Markus.

Nepili' beke' Pinepanew de Bernabe beke' Saulo Bilang Mengengabar

Na', maya menge' tarus et Empu' beke' menge' menunuldu' eset **13** ketingtimungan et mengengandel dut lungsud et Antiokia. Kebaya' na atue de Bernabe, si Simeon na pegtingkaga' t Negro, si Lusio na tege-Sirene, si Manaen na kesingumur sampay iba et gubernador si Herodes dut Galilea, beke' si Saulo. ² Sementara' dye in pemengempu' dut Empu' beke' pemeguasa, sinugid eset kedye et Nakem et Empu', kwan, "Seriria' myu de Bernabe beke' Saulo dut keradya neng pinandu' ku eset kedye." ³ Pegketbes dye nekepuasa dye beke' nenelangan, dinatun dye kedyeng menge' keremut dut duwa, indyari dye in pinepanew ne.

Pegtuldu' dut pulew et Siprus

⁴ Angkansa dinaak et Nakem et Empu', nepekenapan de Bernabe beke' Saulo dut lungsud ne' t Selusia. Indyari minewanan duntin neglayag pesurung dut pulew et Siprus. ⁵ Ganang nekerateng dye dut lungsud et Salamina, ipinebunayag dye beres et Empu' eset menge' pegtimung-timungan neng sinagoga neng menge' Judio duntin. Kebaya' dye si Juan Markus bilang ketabang.

⁶ Sinerinkuar dye' t libut sengkepulewan seked dut lungsud et Papos. Neretangan dye duntin sembatung mememadyik neng Judio na pemelbaal na ya in tarus et Empu', temed diki ne. Si Bar-Jesus kenye nginngaran. ⁷ Ya in iba i Gubernur Sergio Paulo, sembatung lelaki neng meutek. Piningkag et Gubernur de Bernabe beke' Saulo sabab gaay ye mekingeg beres et Empu'. ⁸ Temed sinegaan dye et mememadyik na si Elimas, ingaran i Bar-Jesus eset bebresa' t Griego, apang diki mekeandel ki Jesus itueng Gubernur. ⁹ Indyari nepuspupus et Nakem et Empu' si Saulo, na pegtingkagan gasi et Pablo, tinengtangan ye si Elimas, beke' binres et samat kwantin, kwan, ¹⁰ "Ikew yegang i Seytan! Kebanta ke et ginsan neng metigna'! Ipnu' ke et merinundingen beke' keyeatan! Manu taku' daran mu pegpebulingkeg et keberbenaran tudyu dut Empu'?" ¹¹ Tiban, meminasu dimu et Begerar na' Empu'! Mebleg ke et mekwit! Diki ke kebiri' et telang et eldew."

Pegketbes megtuy nerasanan i Elimas na samat tinegmunan et meitem neng kunem kenye menge' mata, beke' ya nenulus et mengdundun kenye. ¹² Ganang nekebiri' et neinabu, nengandel ne ki Jesus itueng Gubernur, beke' nenglilu' ya eset menge' tuldu' tudyu dut Begerar Jesus.

Penuldu' i Pablo dut Lungsud et Antiokia neng Pisidia

¹³ Mewanan dut lungsud et Papos, nemeglayag ne si Pablo beke' kenye menge' kesebeyaan dut lungsud et Perga dut probinsiya et Pampilia, temed nepeparak ne si Juan Markus eset kedye beke' negpeuli' ne dut lungsud et Jerusalem. ¹⁴ Mewanan dut Perga, neglahyun dye beke' diminatang dut lungsud et Antiokia na sakup neng Pisidia. Ganang Sabbat, ating Eldew et Kepeternan, siminled dye dut sinagoga beke' nemengarung. ¹⁵ Netbes mebasas menge' senung bagi' et menge' elare' t buuk neng Keseraan beke' et menge' tarus et Empu', negpesugid kedye menge' pegpemengendela' t sinagoga et menge' Judio, kwan, "Menge'

ketipusdan, na ba' maya kew ipenuldu' eset menge' taav, meres kew ne bel!"

¹⁶ Angkansa timinyeg si Pablo beke' sininyalan dye na endey megibek. Kwan ye:

"Menge' taw' t Israelita beke' menge' taav neng lein Judio na pemengempu' dye Empu', kumingeg kew! ¹⁷ Itueng Empu' et taw' t Israelita na pinili' et kityung keupu' upuan apang megmendyaring taav Ye. Dye in binuwat Ye et sembatung kelang bangsa sementara' megeeldeng samat taav tumpang eset bangsa et Egipto, indyari pineliwan duntin pebiya' eset Kenyeng kelang kepengyedian. ¹⁸ Beke' sinendalan et Empu' menge' senung sala' dye, sasat dye pegpepanew-panew dut kelangan seled na samat epat neng pulung teun. ¹⁹ Pegketbes tepuen et Empu' pitung bangsa eset lugta' et Kanaan, beke' binggey Ye itueng lugta' neng menge' atin taav eset Kenyeng taav neng Israel bilang pusaka' dye. ²⁰ Neinabu atin dut seled na samat epat neng gatus limampulu' neng teun.

"Pegketbes binggeyan kedye et Empu' et menge' memimisara seked et timpu ki Samuel na' tarus et Empu'. ²¹ Indyari nemeneew dye et surutan, binggey kedye et Empu' sembatung lelaki mewanan eset tutusan i Benjamin, si Saulo na yegang i Kis. Negrurutan si Saulo seked epat neng pulung teun. ²² Indyari ganang ya in inugad et Empu', pinesubli si Surutan Dabid apang megsurutan eset kedye. Angkansa kwantin pesebanar et Empu' tudyu eset kenye, 'Nebiyanan ku ki Surutan Dabid na yegang i Jesse lelakung kuyun et atey ku, sembatung lelaki na panyap metuman eset ginsan neng pegtehanan ku."

²³ "Mewanan eset tutusan et lelaki neng itue, binggey et Empu' dut bangsa et Israel si Jesus, kenye tinange' na Mekepemawi'. ²⁴ Mura diminatang si Jesus, epegtuldu' i Juan eset ginsan et taav dut sengkebangaan et Israel na teyen megmendyaring pegsusunan na telikuran itueng kedyeng menge' keselaan beke' megpebewtismu. ²⁵ Ganang megketbes ne pegbubuwaten i Juan, sinugid ye dut menge' taav, kwan, 'Sinu be taku' aku eset kira-kira myu? Lein lang aku ating Mememawi' na pegtegeyan myu. Temed ya megderateng na pesusunud ne eset daken. Indyari diki aku merapat megmendyaring misan tegeugad mene et tampa' Ye samat buwaten et uripen."

²⁶ "Menge' ketipusdan ku neng mawa' dut dugu' i Abraham, beke' eset menge' taav neng lein Judio na pengempu' dut Empu', kityu key pinebitan et abar ne itue petudyu dut kepuwasan. ²⁷ Kaya lang pegkilan et menge' megeeldeng eset lungsud et Jerusalem beke' kedyeng pegibuten na si Jesus itueng Mememawi' dinaak et Empu'. Kaya dye gasi pegpikiran menge' teked et menge' tarus et Empu' na pegbetsaen ke- de Eldew et Kepeternan; temed dye key gasi nekepetuman et peneked na atin ganang betangan dye et kepeteyan si Jesus. ²⁸ Megdemikian misan dye in kaya lang meget neng keterangan apang ya in dusaen et kepeteyan, pegtewen dye nega ki Pilato na ya in ipepatey. ²⁹ Indyari ganang metuman dye ne ginsan neng nesusurat petudyu eset kenye, maya menge' taav na insi' dye ya dut krus et kayu beke' limbeng dye ne eset gieb et batu. ³⁰ Temed ya in binyag peuli' et Empu'. ³¹ Indyari dut seled et mekansang neng eldew nepebiri' eset menge' nememaya' kenye ganang ya in siminurung ne dut lungsud et Jerusalem mewanan dut probinsiya et Galilea. Tiban dye ne in menge' saksi' ye eset kityung menge' taw' t Israelita.

³² "Indyari atu' kay apang ipebunayag eset dimyu itueng menge' Menungang Abar. Itue ne menge' tinange' et Empu' eset kityung menge' kegunggurangan, ³³ na kenye tinaman eset kityu neng tutusan dye ganang biyagen ye peuli' si Jesus. Itue ne nesurat eset ikeruwang Kanta, kwan,

'Ikew daken neng Yegang, tiban Aku mengdyaring dimung Ama'.' †

³⁴ Pesalan et pegkebiyag peuli' eset kenye apang diki mekelabay et pegkeburuk, kwantin gasi tinange' et Empu' dut menge' taav Ye, kwan, 'Ibgey ku dimyu pasek metigna' beke' meerepeng peruntungan, na tinange' ku ki Surutan Dabid.' ††

³⁵ Indyari sinugid gasi dut ibang Kanta i Dabid, kwan,

'Diki mu itugut na mekerasa et pegkeburuk dimung pasek metigna'.' ‡

³⁶ Ganang metuman i Surutan Dabid itueng sedseleran et Empu' eset kebiyagan ye, ya in natey beke' limbeng eset seled lelbengan et kenye menge' kenggurangan beke' nekelabay et pegkeburuk. ³⁷ Segwa' si Jesus na binyag peuli' et Empu' na diki nekelabay et pegkeburuk. ³⁸ Angkansa menge' ketipusdan, merapat na mesewran myu teyen, na pegtuldu' eset dimyu na itueng pegpeampun et keselaan pebiya' et kebuwaten i Jesus. ³⁹ Indyari ginsan neng mengandel eset kenye pegempunan et ginsan neng keselaan diki mekepegampun eset dimyu pebiya' eset pegtuman et Keseraan binggey ki Moises. ⁴⁰ Angkansa meginget kew

† Kanta 2:7. †† Isaias 55:3. Atin tinange' i Empu' ki Surutan Dabid tagna' ti', na maya upu' ye megvegang dut timpu surungan na memegbeg dut menge' taw' t Judio ngian-ngian. ‡ Kanta 16:10.

apang diki meinabu eset dimyu itueng sinugid et Empu' pebiya' menge' tarus Ye, ⁴¹kwan dye,

'Kira-kirana' myu, kemyung mepengdupang!
Memeknegan kew beke' medusaan sampay mepatey!
Sabab buwaten ku eset dimyung ketimpunan,
sembatung ginis na diki myu endelen,
misan maya ne menuturan itue eset dimyu!' " †

⁴²Ganang megliliwan ne 't sinagoga si Pablo beke' si Bernabe, ginayat dye et menge' taaw na meres peuli' pasal eset menge' indeginis na itue eset sumunud ne Eldew et Kepeternan. ⁴³Pegketbes et tingtimung, nemenelundug kire Pablo beke' Bernabe mekansang neng Judio beke' negayat eset agama et Judaismo. Negberes eset kedye itueng menge' bibilinan de Pablo beke' tinulduan dye na megpelahyun eset pengebiiyagan neng sugat eset redyiki' et Empu'.

⁴⁴Ganang siminunud Eldew et Kepeternan, lengku ginsan neng menge' taaw eset lungsud in netimung ne apang kinggen beres et Empu'.

⁴⁵Nemengimbeng ne menge' taw 't Judio ganang nebiri' dye nemegsitsiet neng menge' taaw, angkansa nileew dye beke' binelebagan ginsan neng pegsugiren i Pablo.

⁴⁶Temed mekseng na sinugid de Pablo beke' Bernabe, kwan, "Dut dimyu mena merapat ipebunayag beres et Empu'. Pigay sinikwey myu ne itue, beke' inukum myu dimyung bilug na diki merapat eset biyag na kaya seskeran, angkansa sumurung kay dut menge' lein Judio apang mengabar itueng Menungang Abar. ⁴⁷Sabab kwantin tinahag damen et Begerar,

'Binetang ku ikew na megmendyaring silu' et menge' taw 't lein Judio apang mepebunayag mu kepuwasan ku seked dut kepupus et dunya.' " ††

⁴⁸Ganang mekingeg itue menge' taw 't lein Judio, nenep dye beke' megbantug dut Empu' sabab eset beres Ye. Beke' ginsan dye ne nepili' et Empu' apang maya biyag na kaya seskeran, nemengandel dye ne.

⁴⁹Angkansa liminatap eset sengketingkep'a 't kelugtaan itueng beres et Empu' pasal ki Begerar Jesus. ⁵⁰Temed sinutsutan et menge' taw 't Judio na kaya mengandel menge' kelilibunang meinempuen eset Empu' beke' kilala dut kelendaman, megsepantun gasi menge' pegibuten neng keleleka' 't lungsud, apang ineriwara' dye de Pablo beke' Bernabe, pegketbes pineugad dye eset lugtang atin. ⁵¹Angkansa tinultug et duwa in tehuk eset kedyeng menge' tiked bilang saksi' atu eset menge' taw 't esentin, indyari dye in siminurung ne dut lungsud et Ikonio.

⁵²Nebaha ne 't enep beke' et Nakem et Empu' menge' mengengandel eset lungsud Antiokia.

Pablo beke' de Bernabe Menuldu' dut Lungsud et Ikonio

Megsepantun kwantin gasi neinabu eset lungsud et Ikonio, de **14** Pablo beke' de Bernabe siminled dut pegtimung-timungan neng sinagoga et menge' Judio. Pegeyaran dye ne menuldu' , angkansa mekansang taw 't Judio beke' taw 't Griego negandel. ²Segwa' maya menge' taw 't Judio mendi' mengandel. Indyari sinutsutan dye menge' lein Judio beke' pegekalan pikiran et menge' itue atu eset menge' mengengandel. ³Angkansa nekwi-kwit gasi timineteg duntin de Pablo beke' Bernabe, indyari mekseng na nenuldu' pasal eset Begerar Jesus. Pine-sebaran gasi i Jesus na tantu penuldu' dye eset itueng bebresan pasal et redyiki' Ye pebiya' et kepengyedian na binggey eset kedye na memuwat et menge' tenda' beke' keli'lilung keradya. ⁴Angkansa netahag menge' taaw eset lungsud. Diminapit iba eset menge' taw 't Judio neng kaya mengandel beke' iba gasi eset menge' bibilinan.

⁵Negpanyap megtuy menge' lein Judio beke' menge' taw 't Judio kebaya' kedyeng menge' pegibuten atu eset menge' bibilinan. Pinaru dye na dupangan beke' pemakalen dye et batu seked patey. ⁶Temed ganang mesewran itue et menge' bibilinan, nememelegy dye ne pesurung dut lungsud et Listra beke' lungsud et Derbe eset menge' lungsud et Likaonia, beke' eset kelugtaan na pelibut. ⁷Indyari duntin dye ne pinenuldu' itueng Menungang Abar.

Binakal et Batu si Pablo dut Lungsud et Listra

⁸Dut lungsud et Listra, maya sembatung lelaki na diki mekepanew, sabab ya in pangkul mewanan nega et sengkeganak. ⁹Megearung ya na megkikingeg eset penuldu' i Pablo. Ganang mebiri' i Pablo na itueng pangkul maya pengandel apang megulinan, tinengtangan ye itue. ¹⁰Indyari mebasag na negberes si Pablo, kwan, "Tumyeg ke et metigna'!" Pegketbes limineksut megtuy itueng lelaki beke' negpanew-panew.

¹¹Ganang nebiri' et menge' taw 't lungsud itueng binuwat i Pablo, neres dye et mebasag eset bebresan 't Likaonia, na kwan, "Nineug kityu menge' empu' na negdagbes et taaw!" ¹²Ngineranan dye 't empu' Seus si

† Habakuk 1:5. †† Isaias 49:6.

Bernabe, beke' empu' Hermes gasi itueng si Pablo sabab ya tegepegberes. ⁴³Eset pegseled et lungsud maya templo i empu' Seus. Ganang nekingeg et pari' et Seus na kwantin neinabu, ya sampay menge' taw 't lungsud nemibit et menge' mendangan neng sapi' sampay menge' gan-tung liyeg na bukburak apang isimaya' dye eset menge' bibilinan.

¹⁴Ganang nesewran itue de Bernabe beke' i Pablo, pinenguyat dye kedyeng badyu' apang ipebiri' iseg beke' rupuk dye, pegketbes diminarak dye na petnga' dut menge' taaw. Nemeberes dye et mebasag, kwan, ¹⁵"Menge' kelelekian, kasi' myu pegbuwata' atin! Kami tu' menge' taaw gasi na sali' myu! Pegtuldu' kay dimyu itueng Menungang Abar pasal i Begerar Jesus apang telikuran myu menge' ginisan na itue na kaya kepulauan, beke' megpeuli' kew eset tantu neng Empu' na biyagan na ya neguna et langit, lugta', dagat beke' dut ginsan neng menge' esentin.

¹⁶Itit nekelabay neng menge' timpu, pinasaran et Empu' dut ginsan neng bangsa na telinganen et kedye-kedyeng keinginan. ¹⁷Segwa' nenggey ya et sugat neng keterangan apang mekilala myu ya pebiya' et kenunganang pegbuwaten ye eset dimyu. Pegbegeyan ye kemyu et dele-k mewanan dut langit beke' kelang mekekeyg eset sugat neng timpu. Pepebiyagan ye kemyu et kekanen beke' pinupuspus et keeneapan dimyung atey." ¹⁸Dut sembelang menge' bebresan itue, mekeliyutan dye nega et pegpetngew eset menge' taaw eset pegsismaya' eset kedye.

¹⁹Segwa' maya menge' taw 't Judio diminatang duntin mewanan eset lungsud et Antiokia beke' lungsud et Ikonio. Sinutsutan dye menge' taaw atu ki Pablo beke' eset kedyeng pinemakal na ya ne in. Pegketbes, ginuyud ya peliwan et lungsud, eset kira-kira dye na patey ne. ²⁰Segwa' ganang pelibutan ya et menge' mengengandel, timinyeg si Pablo beke' siminled dut lungsud. Kinedikleman, siminurung duwa dye de Bernabe dut lungsud et Derbe.

Pegpeuli' Si Paulo beke' si Bernabe dut Lungsud et Antiokia

²¹Pegtuldu' de Pablo beke' Bernabe Menungang Abar dut lungsud et Derbe, beke' mekansang negayat dye na megmendyaring mengengandel i Jesus. Pegketbes, negpeuli' dye ne dut menge' lungsud et Listra beke' Ikonio sampay dut lungsud et Antiokia et Pisidia. ²²Pinepangger dye seled et menge' mengengandel beke' pinituanan na dumaran tantu eset pengandel dye. Penuldu' dye eset kedye, kwan, "Kityu mekelabay mena et mekansang neng kesusaan mura mekesled dut pengmilikan et Empu'." ²³Dut kede ketingtimungan et mengengandel, nemekegerar dye ne et menge' megurang mekepegewla, beke' metbes lang na negpenalang dye sampay negpuasa, na menge' itue na ipinengandel dye eset Begerar Jesus na kedyeng pegendelen.

²⁴Pinenewan dye na timinalib et probinsiya et Pisidia beke' nemeke-rateng dut probinsiya et Pampilia. ²⁵Pinenuldu' dye beres et Empu' dut lungsud et Perga, beke' pegketbes nepekenapan dye dut lungsud et Antiokia.

²⁶Mewanan duntin, neglayag dye peseuli' dut lungsud et Antiokia. Esentin dye in nepengandel tagna' eset redyiki' et Empu' apang kebawat dye et keradya na pinegbuwatan dye ne in. ²⁷Pegdateng duntin, tinimung dye menge' kesakup eset ketingtimungan et mengengandel beke' tinuturan ginsan binuwat et Empu' pebiya' kedye, beke' na ba' enukwan tinegnanan ye dalan apang mekepengandel menge' taw 't lein Judio. ²⁸Indyari nekwi neng timpu timinerna dye duntin, kebaya' et menge' mengengandel i Jesus eset Antiokia.

Pegtingtimung dut Lungsud et Jerusalem

15 Maya senung lelaki nemengdateng eset lungsud et Antiokia, minewanan dut probinsiya et Judea beke' nemenuldu' eset menge' ketipusdan na samat kwantin, kwan, "Na ba' diki kew megpetuli' kuyun dut Keseraan et Empu' na binggey ki Moises, diki mekebawi' Empu' dimyu et kedusaan myu." ²Sinegkaan itue de Pablo beke' i Bernabe beke' nemegebe' banta dye banar ne sabab et itue. Angkansa nepeg-sulutan na peruntinen dut Jerusalem de Pablo beke' si Bernabe beke' megbebaya' menge' senung mengengandel apang mepegsugsugiran et menge' bibilinan i Jesus Kristo sampay menge' megugurang tuduy eset kesusaan itue. ³Indyari dye in tinahag et menge' mengengandel dut lungsud et Antiokia, beke' sasat megpepanew de Pablo beke' si Bernabe eset probinsiya et Penisia beke' Samaria, pineabar dye ne menge' leing taw 't Judio negmendyaring nemengandel ne. Na nemekeksanan ne banar menge' mengengandel et Empu' eset kedyeng pineabar.

⁴Pegdateng dut Jerusalem, menungang pegterima' kedye eset menge' pegtingtimung et menge' mengengandel sampay menge' bibilinan i Jesus, sampay menge' megugurang. Pegketbes tinuturan dye ginsan neng menge' pinebuwat et Empu' pebiya' eset kedye. ⁵Temed timinyeg

‡ SEUS - ngaran et pegibutan et menge' empu' dut menge' taw 't Griego, beke' si Hermes ngaran et sembatu negang empu' dye.

menge' senung mengengandel et Empu' kebaya' eset rupung et menge' Pariseo † beke' kwan dye, "Subali' metuli' menge' lein-leing menge' taaw na' mengengandel beke' tehagen tumuman eset Keseraan et Empu' na binggey ki Moises."

⁶ Nemeugsugid menge' bibilinan beke' menge' megugurang apang mepikiran pasal et itueng menge' kesusaan. ⁷ Pegketbes et nekwit neng pegbisara, timinyeg si Pedro beke' kwan ye, "Menge' ketipusdan, nesewran myu nekeunang nekelabay neng menge' eldew pinili' ne aku et Empu' dut dimyu, na' pebiya' eset daken menge' lein Judio na mekekingeg dye et Menungang Abar pasal ki Jesus, beke' dye gasi na nengengandel. ⁸ Mekesewran et Empu' seled pikiran et taaw. Pinebiri' Ye ne Kenyeng pegterima dut menge' lein Judio pebiya' et pegbegey ye et Nakem et Empu', samat binggey Ye kityu. ⁹ Pinebiri' et Empu' na kaya ne pinekeleinen kityu menge' Judio beke' dyeng menge' lein Judio. Inampun gasi et Empu' kedyeng menge' keselaan sabab et pegandel dye et ki Jesus Kristo." ¹⁰ Na nengingkut si Pedro, "Manu taku' peggeayan myu nega miseg Empu' sabab kemyu peniksa' et keliyutan dut menge' mengengandel eset Empu' ? Isugira' kedye na mibut et Keseraan, lebi ne misan menge' keupu' upuan sampay kityu diki megmendyaring buwatan itue. ¹¹ Na endey lang! Nemengandel tyu ki Jesus na Begerar, beke' meलयam tyu eset keselaan tyu sabab et kenyeng redyiki' kityu. Megsepatun gasi puwasen et Empu' menge' taaw minewanan dut menge' lein-leing bangsa."

¹² Nepehendeng ginsan neng kinensangan. Nemengingeg dye ne ki Bernabe beke' ki Pablo sasat penuturan pasal et menge' kelilu' lilung tenda' na nebuwat dye pebiya' eset basag et Empu', na ba' embe esentin dye eset menge' taaw na lein Judio. ¹³ Pegketbes dye tuturanen, si Jakob gasi nepesubli neres, kwan ye, "Menge' ketipusdan, kingeg kew daken!" ¹⁴ Ketetbes lang ituturan et Pedro dimyu tiban pasal ba' enukawan pinebiri' et Empu' kenyang kasi dut menge' lein Judio apang misi' dut kedye menge' taaw gasi megmendyaring taaw et Empu'. ¹⁵ Kuyun dut Kesuratan et Empu', na atin sinugid i Pedro pinegsulutan ye na sinurat et tarus et Empu' tagna', kwan,

¹⁶ "Pegketbes et itue peuli' ku nega, beke' ipetiyeg ku peuli' milikan tagna' i Surutan Dabid neng nerumbak.

Inunganen ku sebarang maya nerungkat in sampay baalan kut milikan ye peuli' ‡

¹⁷ Apang kebiya' et Empu' ginsan et menge' taaw minewanan dut lein-leing bangsa,

atin menge' taaw lein Judio, ginsan dye na pinili' ku gasi.

¹⁸ Itue bebresen et Begerar,

pinesewd ye itueng ginis dut menge' taaw sengketegnaan." †

¹⁹ Kwan gasi i Jakob, "Daken neng keinginan, endey tyu sesewan menge' taaw neng lein Judio na pegandel dut Empu'. ²⁰ Temed, subali' tyu dye pebibitan et surat, isugid kedye na endey mengaan et menge' indeginis na mepelamak dut menge' empu' empuan sabab antangan ye meriri' ne atin kityu. Sampay, subali' endey dye mekibeis, subali' endey dye mengaan et binikel neng setwa', sampay endey dye mengaan et dugu'. ²¹ Sabab itueng Keseraan na binggey et Empu' ki Moises, tagna' nega tinuldu' dut ginsan neng menge' lungsud beke' pegbetsaan kede Eldew et Kepeternan dut menge' pengempuan na' benwa et menge' Judio." ††

Surat et Kekunsialan dut menge' Mengengandel na Lein Judio

²² Angkansa minenunga et menge' bibilinan beke' menge' pegibuten et ketingtimungan sampay ginsan neng megpengandel ki Jesus mekepi-kir memili' et senung menge' lelaki eset kedye megbe' baya' ki Pablo beke' ki Bernabe dut lungsud et Antiokia. Pinili' dye si Judas na pegngeraan et Barsabas, beke' si Silas, duwang taaw na peguntebien eset menge' mengengandel. ²³ Si Judas beke' si Silas megbibibit et surat na samat kwantint, betsaen:

"Itueng surat minewanan dut dimyung ketipusdan, menge' bibilinan et Begerar, beke' menge' megurang atue' t lungsud et Jerusalem. Pinebibi kay itue dut ginsan et menge' mengengandel na lein Judio megeldeng eset lungsud et Antiokia, probinsiya et Siria, beke' probinsiya et Silisia. Pegpenglingen kay kemyu esentin.

²⁴ "Maya nebaran kay, minewanan damen ne megesentin megsasew et dimyung pikiran sabab et kedyeng ketulduan. Kaya atin dinaak kay na buwatan dye. ²⁵ Angkansa, nepegsulutan kay na nemili' et taaw atue mepebibit eset dimyu. Ipebibit kay gasi dimyu si Bernabe sampay si Pablo, menge' bi' bila' na meingin banar. ²⁶ Itueng duwa si Pablo beke' si

† PARISEO - sembatung kekampi neng menge' pari' beke' pegibuten eset menge' taw' t Judio. †† si "Jakob" - etawa si "Santiago" dut Espanyol. ‡ "milikan" dut orig na Kesuratan, ingin bersen "benwa i Dabid". †† ELDEW ET KEPE-TERNAN betangen dye "Sabbat" dut bebresen et Hebreo, beke' "pengempuan na' benwa" betangen dye "sinagoga".

Bernabe kaya ne pinren dye kedyeng kebiyagan pegkeradya eset kityung Begerar na' si Jesus Kristo. ²⁷ Na angkansa pinebibit kay dimyu de Judas beke' si Silas, apang meugsugid dimyu eset elepan myu samat ba' enu dameng nesurat. ²⁸ Na atin Nakem et Empu' beke' kami nemegsulut ne na endey pebegatan selyu lang itueng ketehagan na keilangan banar: ²⁹ Endey mengaan et indeginis na mepelamak dut menge' empu' empuan, endey mengaan et dugu', endey ne mengaan et binikel neng setwa', beke' endey mekibeis. Na ba' pekerayu kew et menge' arat na atin, ikenunga dimyu. Seked atue lang. Pegnunga-nunga kew ne."

³⁰ Indyari pinepanew menge' tetehagen. Pegdateng eset Antiokia, tinimung dye et menge' ketipusdan na pemengandel ki Jesus beke' binggey kedye surat. ³¹ Ganang nebatasa' ne et menge' taaw itueng surat, nemegenep dye kuyun eset bebresen neng megpebasag na kedyeng nekingeg. ³² Si Judas beke' si Silas na' menge' tarus et Empu' gasi, mekansang sinugid eset menge' ketipusdan na megmendyaring nepebasag beke' nepeteger eset kedyeng pegandel. ³³ Itueng duwa nemenerna et menge' senung lungsu duntin. Pegketbes, dye nepeuli' dut menge' nenahag kedye. Mura dye minanew, nemegtimung menge' mengengandel apang pegpenelang dye et kesenangan kedye na tudyu eset kedyeng pepenewan. ³⁴ Segwa' ginaay i Silas tumeteg duntin. ³⁵ Temed nepetektak nega si Pablo beke' si Bernabe eset lungsud et Antiokia. Mekansang nega megbebaya' iba dye menunuldu' beke' nengabar et bebresen et Begerar Jesus.

Ikeruwang Pepenewan i Pablo Bilang Mengengabar

³⁶ Pegketbes et menge' senung eldew, sinugid i Pablo ki Bernabe, kwan, "Seulinen te beke' beritanen kiting menge' ketipusdan ki Jesus dut menge' lungsud na' ba' embe nepebaran te' t beres et Empu', supaya mesewran te ba' enu nega kebtangan dye." ³⁷ Gaay i Bernabe ipebaya' si Juan na pegngeraan et Markus. ³⁸ Temed eset seled pikiran i Pablo, mendi' ye ipebaya' si Markus kedye, sabab kaya ye negpelahyun naya' eset kedyeng bubuwatan, imbes nepeparak ye kedye dut probinsiya et Pampilia. ³⁹ Banar na nemegsegsagka' duwa dye in, beke' nemegparak kede sembatu. Pinebaya' i Bernabe si Markus beke' neglayag dye pesurung dut pulew et Siprus. ⁴⁰ Temed si Pablo pinili' ye si Silas beke' nemenyeg ne. Menge' ketipusdan nemengarap ne dut Empu' na dyeganan dye et redyiki' et Begerar. ⁴¹ Pinanew de Silas beke' si Pablo dut probinsiya et Siria beke' probinsiya et Silisia beke' pinepangger dye menge' mengengandel esentin.

Naya' si Timoteo ki Pablo beke' ki Silas

¹⁶ Diminuntin gasi si Pablo dut lungsud et Derbe beke' lungsud et Listra. Indyari maya sembatung mengengandel duntin na ingaran ye si Timoteo. Indu' ye sembatu gasi mengengandel na taw' t Judio, temed kenyang ama' taw' t Griego. ² Pinesebaran et menge' ketipusdan dut lungsud et Listra beke' lungsud et Ikonio na menunggang taaw si Timoteo. ³ Gaay i Pablo ipebaya si Timoteo. Temed nesewran et ginsan neng menge' taw' t Judio na ama' ye Griego, angkansa tinuli' ye itue supaya penguntebien ya et menge' taw' t Judio.

⁴ Sebarang meteliban de Pablo menge' kelungsud-lungsuran, pegpeabar dye dut menge' mengengandel na nepegsulutan et menge' bibilinan beke' menge' megugurang dut Jerusalem. Sinugid kedye na endelen itueng menge' sara'. ⁵ Angkansa menge' mengengandel negmendyaring mepangger et kedyeng pegandel beke' eldew-peldew mekansang nepelamak na' bagung mengengandel.

Eset Lungsud et Troas Neketeginep si Pablo

⁶ De Pablo beke' iba ye, nememanew surung dut pinegketngaan et probinsiya et Prigia beke' probinsiya et Galasia sabab itueng Nakem et Empu' kaya tinugutan dye na dumu' t probinsiya et Asia supaya ipengabar beres et Empu' duntin. ⁷ Ganang nekerateng dye ne eset seled et probinsiya Misia, sinulayan dye teyan sumurung dut probinsiya et Bitinia, segwa' ating Nakem i Jesus kaya timinugut kedye. ⁸ Angkansa megtuy dye timinalib dut pinegketngaa' t probinsiya et Misia, ampa' ne negleslembus dye ne dut lungsud et Troas. ⁹ Atin neng gebi, neketeginep si Pablo et sembatung lelaki na taw' t Masedonia megtituyeg beke' megpeingasi' kenye, kwan, "Mami' ke dut probinsiya et Masedonia beke' tebangi' kay!" ¹⁰ Ganang kwantint neteginep i Pablo, negpanyap kay ne megtuy supaya mugad dut Masedonia, sabab nepikiran kay ne nepe-sewd ne damen Empu', na menuldu' et Menungang Abar eset menge' taaw duntin.

Nengandel si Lidia

¹¹ Indyari, minewanan eset lungsud et Troas, neglenlahyun kay neglayag pesurung dut pulew et Samotrasia, beke' pegdateng et sembatung eldew dut lungsud et Neapolis. ¹² Mewanan duntin diminuntin kay dut lungsud et Pilipos, unang bagi' t probinsiya et Masedonia. Na itue gasi pegeldengan et mekansang neng menge' taw' t lungsud et Roma. Timinerna kay et menge' senung eldew duntin. ¹³ Pegdateng dut Eldew et Kepeternan, siminurung kay dut peliwan et lungsud atin dut abit danum, na ba' embe nepikiran kay maya esentin pegpepenelangan et menge' taw' t Judio. Narung kay beke' nenuturan eset menge' kelilubunan na pemegrungpung esentin. ¹⁴ Sembatung libun na mekkikingeg damen pegngeranan ye Lidia minewanan ye dut probinsiya et Tiatira. Kenyeng pegkeredyanen pegpepenelangan et mergang tela saat na' meregang. Ya pemantug dut Empu', beke' Begerar neng Empu' nenggey kenye et pikiran na mengingeg ba' enu itueng pegbebersen i Pablo, beke' nengandel ne ya. ¹⁵ Negpebewtismu ne ya beke' menge' kenyeng kesengbenwa. Indyari nenggayat ne ya damen, kwan ye, "Ani' kew beke' tumerna dut benwa kay, ba' dut seled pikiran myu na aku pesebenaran nengandel ne dut Begerar neng Empu'!" Indyari neewiran ye ne kami.

Pinirisu de Pablo dut Lungsud et Pilipos

¹⁶ Sembatung eldew ganang megsusurung kay dut pegpepenelangan, nesusup kay sembatung libung uripen na' yegang. Ating uripen pegseselban et meraat neng diwata na megbegey kenye et kepengyediang meketeked na ba' enu meinabu. Kela' pirak neprian et menge' begerar ye sabab et kenyeng peneked. ¹⁷ Pegsudsunuran ye kami de Pablo beke' megebres et mebasag samat kwantin, kwan ye, "Itueng menge' taaw na tetehagen et pineketaas na Empu' Banar dut Langit! Pegpeabar dye dimyu ba' enukwan Empu' kebawi' dimyu!" ¹⁸ Sabab mekansang neng eldew pegbubuwaten ye itue, nerekerak ne si Pablo. Angkansa, inarap ye ne yegang in, beke' binres ye set meyaat neng diwata, kwan ye, "Pegtetehagen ku ikew eset kepengyedian et ingaran i Jesus Kristo, 'Lumiwan ke eset bilug et itueng libun!'" Megtuy na liminiwan itueng meraat neng diwata. Na tiban, itueng libun diki ne megmendyaring menekedteked.

¹⁹ Ganang nebiri' et menge' begerar et ating yegang na neugaran dye net meepran, inalew dye de Pablo beke' si Silas rinayak pesurung dut menge' pegibuten neng kinensanga' t menge' taaw. ²⁰ Nenindal dye eset menge' pegibuten et lungsud et Roma beke' itue kwan dye, "Itueng menge' taaw, taw' t Judio, dye in pemengungkar et dameng lungsud. ²¹ Megpenuldu' dye et menge' arat sungsang eset ketehagan et kityung menge' taw' t Romano. Diki mekedyari terimanen etawa telinganen atin neng keeratan." ²² Nemengagap kedye menge' taaw beke' pegketbes na dye na beklewan et menge' pegibuten, de Pablo beke' si Silas peseuli' seuli' ne lepsan. ²³ Pegketbes na dye melipak, pinirisu dye ne. Nengah itueng menge' pegibuten eset mengdidyaga na tengleben et meget ating lengewan neng pipirisuan. ²⁴ Pegketerima dye et ating daak, megtuy binibit dut pinekesisingled et pipirisuan beke' kedyeng tiked sinuub dut dinlangan neng kayu.

²⁵ Ganang megtetenga' gebi ne de Pablo beke' si Silas negpenalang beke' negkanta et kekantaan et Empu' na megbebantug, beke' ibang menge' nepipirisu in memegkikingeg gasi kedye. ²⁶ Kiminlat lang pegglinginug et lugta' na' mebasag, angkansa yiminegyeg sampay menge' penued et pipirisuan. Pegketbes neukaban menge' lengewan beke' nepepagti' menge' besi' na pesisiget eset ginsa' t menge' nepipirisu in.

²⁷ Na', negbangu' t sui' lang itueng mengdidyaga' t pipirisuan, indyari ganang nebiri' ye ukab ne lawang keblan ye nemekepelegyu ne menge' nepipirisu in. Angkansa, ginabut ye kenye keterman beke' imeteyen ye ne teyen kenye. ²⁸ Segwa' neres et mebasag si Pablo, kwan ye, "Kasi' binesana' dimung bilug! Atu' kay nega ginsan!"

²⁹ Neneew dut sembatung taaw et pelitaan itueng mengdidyaga, diminarak pesled beke' mekkikirkir ne et takut na nepekleb eset titikeran de Pablo beke' de Silas. ³⁰ Pineliwan ye dye, beke' kwan et mengdidyaga, "Menge' bi' bila', enu merapat buwaten apang aku mebawi'?"

³¹ Sinambag dye, kwan, "Mengandel ke ki Empu' Jesus, indyari mebawi' ke, ikew beke' dimung kesengbenwa." ³² Na, indyari, itueng beres et Empu' pinebunayag dye eset kenye, beke' dut ginsan neng megeldeng et seled benwa in. ³³ Atin negang gebi binesaan et mengdidyaga kedyeng menge' tawan beke' negpebewtismu ne ya, sampay ginsan neng meglegdeng eset seled benwa in. ³⁴ Pegketbes dye in pinebaya' ye ne eset kenye benwa beke' negplamak ne' t kekanen. Ya nebaha ne' t enep sampay ne eset seled neng sengkebenwanan in, sabab dye in ginsan nengandel dut Empu'.

³⁵ Kinerikleman, dinaak et pegibute' t lungsud et Roma itueng menge' kesundeluan na menugid eset mengdidyaga na ipeliwan de Pablo beke' si Silas.

³⁶ Indyari sinugid gasi itue et mengdidyaga dut ki Pablo, kwan, "Menge' pegibuten nenahag na ipeliwan kew ne. Liwan kew ne beke' manew et kaya gibek."

³⁷ Temed si Pablo neres dut menge' kesundeluan, kwan, "Na kami kaya ne nepesebenaran na memahum et indeginis, temed kami pinelep-san et menge' pegibute' t Roma eset memetanan et menge' taaw, semmentara' kami taw' t Roma gasi. Indyari megtuy dye lang kami pine-sled et pipirisuan. Na tiban, ipeliwan dye kami et kaya gibek. Diki mekedyari itue! Subali' pegibuten et Roma matu', supaya megpeliwan damen."

³⁸ Pinesewd et menge' kesundeluan eset menge' pegibute' t lungsud et Roma, itueng sinugid i Pablo, beke' nemeketakut dye ganang nesewran na dye taw' t Romano pelan. ³⁹ Angkansa, dye in nemengduntin ne beke' neneew et pegpekiampon eset duwa dye in. Indyari, pineliwan dye ne itue beke' sinugiran na mugad ne. ⁴⁰ Pegliwan et pipirisuan, nemeglahyun ne si Pablo beke' si Silas dut benwa i Lidia, netkanan dye duntin menge' ketipusdang menggendel. Mura nugad duwa in, tinek-takan dye na megpekepangger eset pegpenelang.

Dut Lungsud Et Tesalonika

17 Na tineliban dye lungsud et Ampipolis beke' lungsud et Apolonia, pegketbes diminatang dye dut lungsud et Tesalonika. Eset lungsud na itue maya pengempuan na' benwa et menge' Judio. ² Indyari kuyun dut neeratan i Pablo, ya in megseled duntin kede Eldew et Kepeternan seled telung minggu beke' ya pemegsagka'-sagka' iba ye menge' taw' t Judio pasal et Kesuratan na beres et Empu'. ³ Pinesebenan ye ne dut seled Kesuratan et Empu', na si Kristo subali' mekelabay et ketiksaan beke' imeteyen. Pegketbes ya megmendyaring megbiyag peuli' mewanan eset kenye ketepeteyan. Sinugid i Pablo, kwan ye, "Itueng si Jesus pegpepebunayag ku dimyu ya tu' si Kristo, sembatung pinili' et Empu'." ⁴ Negayat itueng menge' senu kedye beke' nengasip dye kire Pablo beke' ki Silas, kwantin gasi itueng kinensanga' t Griego na pegpenelang dut Empu', beke' mekansang gasi menge' peguntebien kelilubunan na nepelamud kedye.

⁵ Segwa' nemengimbeng itueng menge' taw' t Judio, angkansa pine-nimung dye menge' meyeayahung menge' taaw na diki mepulusan. Dye in mengeriwarara' et lungsud na' atin. Rinuhub dye benwa i Jason, supaya metulusan dye de Pablo beke' si Silas apang mepebiri' dye eset menge' taaw. ⁶ Ganang diki metulusan itueng duwa, ginuyud dye si Jason beke' senung menge' ketipusdang eset menge' elepa' t pegibuten et lungsud. Indyari samat kwantin mara dye, kwan, "Itueng kityung lungsud nesled ne' t menge' taaw neng mengeriwarara' misan embe metudyuan, na tiban in, atue dye ne' t lungsud tyu, '7 beke' pinesled dye ne si Jason. Dyeng ginsan in megpenungsang et ketehagen i Surutan Sesar. Pegbersen dye maya nega ibang surutan na ingaran ye Jesus." ⁸ Pegketbes neeriwarara' ne menge' taw' t Tesalonika beke' pebebaya' ne menge' pegibuten et lungsud sabab et kedyeng pegbebersen. ⁹ Si Jason beke' menge' sebaya' ye pingebey mena' t piansa et menge' pegibuten mura pineliwan.

Dut Lungsud Et Berea

¹⁰ Atin negang gebi, pinesurung et menge' ketipusdang neng menggendel de Pablo beke' si Silas dut lungsud et Berea. Pegdateng duntin, dye in nemenled eset pengempuan na' benwa et menge' Judio. ¹¹ Mas lebing menunga sudsugiren itueng menge' taw' t Judio atue kasga eset menge' taw' t Tesalonika. Gey-gaay dye kumingeg et pegtuldu' i Pablo beke' pegiskulan dye eldew-peldew et Kesuratan et Empu' apang mesewran ba' kebenaran itueng menge' pegsugiren dye. ¹² Mekansang nengandel menge' taw' t Judio, kwantin gasi menge' taw' t Griego, mekansang menge' kelilubunan na penguntebien eset atin neng lungsud, sampay mekansang menge' kelelekian. ¹³ Segwa' ganang neebaran et menge' taw' t Judio dut lungsud et Tesalonika na pegtuldu' gasi i Pablo dut lungsud et Berea itueng beres et Empu', dye in nemengduntin sinutsutan dye na memuwat et keeriwararan itueng menge' taw' t lungsud. ¹⁴ Megtuy ne pineugad i Pablo et menge' menggendel beke' pine-surung dut deplaka' t dagat; segwa' netektak nega de Silas beke' si Timoteo. ¹⁵ Itueng menge' nenglusu ki Pablo nememaya' kenye sekdan dut lungsud et Atinas. Pegketbes nepeuli' dye ne dut lungsud et Berea, pegbibiten itueng pemilin i Pablo kire Silas beke' ki Timoteo na lumundug megtuy.

Dut Lungsud Et Atinas

¹⁶ Sasat pegtetegeyen dye i Pablo dut lungsud et Atinas, niseg ne kenye- eng atey sabab nepangling ye baha ne 't empu' empuan eset atin neng lungsud. ¹⁷ Angkansa nekipegsedsagka' ne ya eset menge' taw 't Judio beke' menge' taw 't lein Judio na megpenelang eset Empu' dut kedyeng pengempuan na' benwa, beke' dut misan sinu mesusup ye dut teteuban eldew-peldew. ¹⁸ Indyari nekesagka' ye gasi itueng menge' menunuldu' na' mibut et tulduan tagna' de Epikurio beke' de Istoiko. Pegbersen gasi et iba in, "Enu taku' gay bersen kityu et itueng taaw na pegbesberes na kaya kepulus-pulusan?" Pegsugid iba, "Penuldu' lengku pasal et ibang menge' empu'." Kwantin sinugid dye sabab penuldu' si Pablo pasal ki Jesus beke' pegbiyag ye peuli'.

¹⁹ Indyari, ya in pinebaya' beke' pinampang kinensanga 't taaw eset kekunsialan neng lungsud dut bukid et Areopagus, pegketbes iningkut, kwan, "Mekedyari be taku' mesewran kay na ba' enu itueng bagung abar na pegtuldu' mu?" ²⁰ Sabab maya lein-lein ne mekingeg kay et itu- eng menge' pegtuturanen mu, angkansa gay kay mesewran na ba' enu ingin berse 't itue." ²¹ Sabab kaya ne pegkeredyanen et itueng menge' taw 't Atinas beke' menge' taw 't tumpang na megteterna duntin, im- bes megsing eldew gay dye mengingeg beke' megsugsugid pasal et menge' bagung indeginis.

²² Indyari timiniyeg si Pablo eset pinegketngaan et menge' taaw, be- ke' kwan ye, "Kemyu menge' taaw et Atinas, nebibiri' ku ne kebenaran eset seled myu kebentelan. ²³ Angkansa, sasat ku megpepanew atue' 't dimung lungsud, nebiri' ku na lein-leing ginis pengendelen myu. Nebiri' ku gasi eset dimyung sisimeyaan na samat kwantin nekesurat esentin, kwan, 'Dut Empu' na kaya nekilala.' Itueng dimyung pegpenelengenen misan diki myu nekilala atin ne tiban pegpebunayag ku dimyu. ²⁴ Itue neng Empu' na ba' sinu neguna et sengketelingkepan beke' lein-leing indeginis ne esentin, atin ne ya Empu' et langit beke' lugta', angkansa kaya ya megterna eset menge' pengempuan na' benwa na binuwat et taaw. ²⁵ Indyari Empu' Banar kaya gasi peneew et tabang eset menge' taaw sabab ya kaya lang pegkurangan et indeginis. Megdemikian gasi ya key mekegbey et biyag beke' ginawa beke' ginsan neng indeginis na keilanga 't taaw. ²⁶ Tinegnaan eset sembatung taaw, nemuwat Empu' Banar et mekansang pengkata' 't taaw na mengebinyagan atue' 't senge- telingkepa' 't lugta'. Indyari pinandu Ye kedye tantu neng lelegdangan na ba' embe dye megmendingaring tumerna sampay sugat neng periaman na lelegdangan dye esentin. ²⁷ Binuwat ye itue apang tulusen dye Empu' beke' kalu' eset kedyeng epekepa' -kepa' na mebiyanan Ya. Na, keberbe- naran kaya gasi Empu' merayu' eset kede sembatu kityu. ²⁸ 'Angkansa, seled kepatan ye kityung biyag, kityung peguristik, beke' kityung peg- ketaaw."

Itue samat pegsugiren et menge' sinu na dimyung menunultul. Na kwan,

'Kityu ne tu' pesi menge' keyegangan ye.'

²⁹ Seukat ne kityu keyegangan et Empu', kwan i Pablo, "Dyangan tyu pikiren na ating Empu' sama mene' t dagbes et bulawan, etawa emas, etawa batu na buwat et seled pikiran etawa keremut et taaw. ³⁰ Sene ti', kaya lang pegpenrenen et Empu' itueng menge' diki pegpengandel ke- nyu segwa' tiban ipegtahag ye ne eset menge' taaw dut ginsan neng ba- gi' 't lungsud na megsusan na telikuran itueng kedyeng meyaat neng pengebiyagan. ³¹ Angkansa binetangan Ye ne 't timpu eldew 't pegu- kum eset sengketelingkepan beke' sukup neng ketignaan Yeng buwatan pebiya' eset Kenyeng Yegang. Itue pinesebenaran Ye 't ginsan ganang binyag Ye peuli' itueng taaw na' atin."

³² Ganang nekingeg dye itueng pegsugiren i Pablo pasal et pegkebiyag peuli', iba in nengusik kenye, temed kwan gasi et iba, "Ingin kay mekin- geg ke peuli' pasal et itue." ³³ Indyari si Pablo nugad ne eset pinegtingti- mungan neng kekunsialan et lungsud dut Bukid na Areopagus. ³⁴ Maya menge' senung nengasip kenye beke' nemengandel et Empu', nekela- mud atue si Dionisio, na sembatung pegibute' 't kekunsialan et lungsud dut Bukid et Areopagus. Maya gasi nengasip sembatung libun na inga- ran ye Damaris beke' mekansang nega iba nemengandel.

Si Pablo dut Lungsud et Korinto

18 Pegketbes et itue, nugad si Pablo atue' 't lungsud et Atinas. Indyari siminurung dut lungsud et Korinto. ² Netkanan ye duntin si Akila, sembatung Judio na pinenggenakan kenye dut lungsud et Ponto. Kederateng ye pe' mewana' t Italia, kebaya' kenye esawa na si Prisila. Nemengugad dye duntin sabab pinempeg i Surutan Klaudio itueng ginsan neng taw 't Judio eset lungsud et Roma. Nekipegbiri' ke- dye si Pablo. ³ Indyari duntin ne nekiterna sabab dye in memumuwat et tetluan, na samat kenye. Beke' ya in timinabang ne kedye supaya kepri et siin. ⁴ Kede Eldew et Kepeternan, nekipegde' dawa ya dut pengempu-

an na' benwa, pegeesen ye na megayat eset pegpenelang ginsan, itueng menge' taw 't Judio etawa taw 't Griego.

⁵ Ganang diminateng de Silas beke' si Timoteo mawa 't probinsiya et Masedonia, binggey i Pablo ginsan neng kenye timpu na mengabar beke' megpebanar eset menge' taw 't Judio na si Jesus itueng Kristo et Empu'. ⁶ Ganang ya inubaan dye beke' pegseruruen, tinultug ye te- huk eset kenye badyu' bilang penenda' kedye, kwan ye, "Ba' mebina- sa kemyu et Empu' sabab et keselaan myu, diki myu ne aku metaksir! Tumagna' tiban sumurung ku ne dut menge' lein-leing menge' taaw." ⁷ Na angkansa nugad ne ya duntin, siminurung dut benwa i Tisio Justo na sembatung taaw lein Judio na mengengempu' dut Empu'. Benwa ye mekabi' eset pengempuan et menge' taw 't Judio. ⁸ Si Krispo semba- tung taaw megpengandel et Begerar Jesus na mepengendelen eset pen- gempuan na' benwa, beke' kenye kesengbenwa megpengandel gasi et Empu'. Nemengandel beke' negpebewtismu itueng mekansang neng menge' taw 't Korinto na megkikingeg ki Pablo. ⁹ Sembatung gebi sinu- gid et Empu' ki Pablo pebiya' eset teginep, kwan ye, "Endey ke tumakut! Pelehyuna' dimung pengengabar! Misana enu nega meinabu, endey ke tumngew! ¹⁰ Sabab aku, si Jesus, sumaleb dimu na diki ke mebinasa, mekansang mengengandel daken atue' 't lungsud." ¹¹ Indyari timinerna duntin beke' nenuldu' et beres et Empu' si Pablo seled seng teun beke' tenga'.

¹² Ganang si Galio ne binatang neng gubernador et probinsiya et Akaya, nemegsulut menge' taw 't Judio na elewen si Pablo beke' biten dut ukuman. ¹³ Kwan dye ki Galio, "Itueng taaw penggayat et menge' ta- aw na mengempu' dut Empu' et sembatung antangan na sungsang et Keseraan et taw 't Judio."

¹⁴ Meres ne teyen si Pablo, ganang negsugid si Galio dut menge' taw 't Judio, "Na ba' itueng susugiren pasal dut sembatung mebigat neng sala- la' etawa pegsungsang et sara' et menge' taw 't Roma, mepatut eset da- ken na esipen ku kemyu. ¹⁵ Temed itueng tinindal myu pasal lang et bes- beres beke' menge' ingaran beke' Keseraan et menge' taw 't Judio, ang- kansa diki ku ne meukum et ginis na itue. Baya' myu ne!" ¹⁶ Indyari dye in pineliwan ye ne dut seled ukuman. ¹⁷ Sinegmak dye ne si Sostenes, itueng mekepengendelen et pengempuan na' benwa, beke' pinegbe- bektul eset elepan et ukuman. Temed kaya lang pinanling i Galio itue.

Pegpeuli' Eset Lungsud Et Antiokia

¹⁸ Pegketbes et itue, si Pablo timinerna nega et menge' senung eldew dut lungsud et Korinto. Indyari nemuhun ne eset menge' ketipusdan beke' nemeglayag ne, nekebaya de Prisila beke' esawa ye si Akila surung dut probinsiya et Siria. Mura dye neglayag eset lungsud et Senkrea, ya, si Pablo, negpeputek et buek sabab netuman ne itueng sembatung tan- ge' ye dut Empu'. ¹⁹ Pegdateng dut lungsud et Epeso, tinektak i Pablo itueng duwa de Prisila beke' si Akila. Pegketbes ya siminled ne eset pen- gempuan na' benwa et menge' taw 't Judio beke' nekipegde' dawa et menge' taaw esentin.

²⁰ Sebarang iba in pegtewen dye ne na ya tumerna esentin et mekwit- kwit neng timpu temed minendian ye. ²¹ Imbes sinugid ye kedye ganang nemuhun ne, "Peuli' ku atue na ba' geayen et Empu'." Tebes nugad ya eset lungsud et Epeso siminakat ya et kapal letew.

²² Pegdateng eset lungsud et Sesarea, ya siminurung dut lungsud et Jerusalem beke' pinanling ye menge' mengengandel, pegketbes negla- hyun ne ya dut lungsud et Antiokia. ²³ Pegketbes et pegterna duntin et sengerit neng timpu, ya nanew gasi. Pinanew-panew ye itueng menge' lungsud et kelugtaan et Galasia beke' probinsiya et Prigia beke' pine- pangger ye eset pegpenelang itueng menge' mengengandel.

Nenuldu' si Apolos dut Lungsud et Epeso beke' Korinto

²⁴ Na' maya diminateng dut lungsud et Epeso ne' sembatung Judio pegneranan Apolos, na pinegyegang eset lungsud et Alejandria. Mependey ya meres beke' mekansang nesewran ye eset Kesuratan et Em- pu'. ²⁵ Netulduan ye pasal eset dalan et Empu' beke' melasig na pemit- uwa beke' pegtuldu' neng tantu pasal ki Jesus. Segwa' itueng bewti- smung nesewran ye, bewtismu i Juan. ²⁶ Ya kaya megtakut na meres eset elepan et menge' taaw dut pengempuan na' benwa. Nekingeg ya de Prisila beke' si Akila, ya pinebaya' dye dut benwa dye beke' duntin pinereti' et meselusay itueng ginis na ingga pe' nesewran ye pasal eset dalan et Empu'. ²⁷ Indyari ganang nekepikir ya dumipag et danumen et Akaya, pinepangger et menge' mengengandel kenye seled. Siminurat dye eset menge' mengengandel duntin na merapat terimanen dye et menunga si Apolos. Pegdateng ye duntin, neketabang ya et kela' eset menge' mengengandel pebiya' eset ingasi' et Empu'. ²⁸ Sabab lang et kaya mebuwat kenye et menge' taw 't Judio eset elepa' 't pegdawa-da- wa mewanan eset menge' Kesuratan et Empu' pinesebenaran yeng si Jesus ne itueng Kristo.

Si Pablo Dut Lungsud Et Epeso

19 Sementara' si Apolos eset lungsud et Korinto, si Pablo gasi ne-
glembus eset mebudbulud na bagi' et lungsud seked diminatang
dut lungsud et Epeso. Maya netkaan ye duntin menge' mengeng-
gandel, ²beke' iningkut ye, kwan, "Tinerima myu be itueng Nakem et
Empu' neng kemyu megpenelang?" "Kaya," sinambag dye, "kayangga
pe' nekingeg kay na maya pelan Nakem et Empu'." ³"Na ba' kwantin,
enukwan kew nebewtismuan?" ingkut i Pablo. Siminambag dye, "Eset
bewtismu i Juan." ⁴Sinugid i Pablo, "Itueng bewtismu i Juan tenda' et
pegsusun. Sinugid i Juan tagna' eset menge' taw' t Israelita na subali'
dye mengandel eset kesubli ye na megderateng. Semeketuwid pelan
atin si Jesus." ⁵Ganang nekingeg et menge' mengengandel et lungsud et
Epeso itu, dye in negpebewtismu ne eset ingaran i Jesus neng Begerar.
⁶Indyari dinatun i Pablo kenyang keremut eset ulu dye, tebes nineug
kedye itueng Nakem et Empu' beke' dye in neres et lein-leing bebresan
beke' negpebunayag dye ne et beres et Empu'. ⁷Dye in lumebi-kumu-
rang eset sempulu' duwang kelekian.

⁸Indyari seled et telung bulan, kede Eldew et Kepeternan si Pablo
megseled et pengempuan na' benwa. Kaya ya megtakut mekipegde' da-
wa eset menge' taaw esentin pasal eset pengmilikan et Empu'. ⁹Temed
maya menge' senu mekeknal eset diki mengandel beke' pememeser ne-
ga' t meyaat atu dut dalam et Empu' eset elepan et menge' rungrupung.
Angkansa nugad ya duntin kebaya' itueng menge' pemegpenelang be-
ke' dut iskulan i Tirano negpelahyun pegpepereti' eldew-peldew. ¹⁰Ki-
minuwit itu et duwang teun, angkansa itueng ginsan neng megeldeng
eset probinsiya et Asia sampay taw' t Judio etawa taw' t Griego neke-
kingeg gasi et beres et Empu' pasal et Begerar neng si Jesus.

Itueng Menge' Keyegangan i Eskiba

¹¹Indyari, Empu' Banar nemuwat et kelilu' lilung tenda' pebiya' ki Pa-
blo, ¹²misan pengpeleng lang etawa tetebasan mene na kenyang pegu-
salan na pegbibiten eset menge' maya sakit. Pegibuanan itu beke' me-
megugad eset kedye itueng menge' meyaat neng diwata. ¹³Maya senu
taw' t Judio duntin pepewpanew beke' pepelegyu et itueng menge'
meyaat neng diwata. Inekuanan dye sembiten itueng ingaran i Begerar
Jesus eset menge' sinleban et meyaat neng diwata. Kwan dye, "Eset in-
garan i Jesus neng pegpebunayag i Pablo, pegtehagen ku kemyu, lu-
miwan kew!" ¹⁴Kebaya' eset pemuwat et itu, itueng pitung yegang na
lelaki et sembatung pegibuten neng paring Judio na kenyang ingaran
Eskiba. ¹⁵Segwa', siminambag kedye itueng meyaat neng diwata, kwan,
"Kilala ku si Jesus, kilala ku gasi si Pablo. Temed kemyu, sinu kew taku?"
¹⁶Indyari, dye in niruhub et lelaki neng pegseselban et meyaat neng di-
wata. Pinetewanan ye dye beke' linebasan na nememelegyu eset benwa
na atin. ¹⁷Neebaran ne itu et ginsan neng menge' megleldeng eset
lungsud et Epeso, sampay taw' t Judio beke' taw' t Griego. Sinleran dye
ginsan et kelang takut, indyari lebing nebatung itueng ingaran i Em-
pung Jesus. ¹⁸Mekansang eset menge' megpepenelang na kinimabi be-
ke' negsugid et tantu na dye in megpemuwat gasi pantak et kwantin.
¹⁹Indyari tinimung et menge' mengungusal et pantak, itueng kedye
menge' buuk, beke' tinutung eset elepa' t menge' taaw. Initung dye
ating neng arga' et menge' buuk, itu negarga' et menge' limangpulung
ribung pirak. ²⁰Eset kwantin neng kelilu' lilung antangan neglahyun li-
minatap beke' liminembu' itueng beres et Empu'.

Keeriweraan Dut Lungsud Et Epeso

²¹Pegketbes neinabu itu, pinaru i Pablo na sumurung dut probinsiya
et Masedonia beke' probinsiya et Akaya mura meglahyun dut lungsud
et Jerusalem. Kwan ye, "Keilangan ku sumurung dut lungsud et Roma
mewanan eset lungsud et Jerusalem." ²²Pineuna ye dut probinsiya et
Masedonia de Timoteo beke' si Erasto, duwa eset kenyang tetehagen,
indyari ya in timinerna sengerit eset probinsiya et Asia.

²³Atin negang timpu neinabu itueng sembatung keeriweraan sabab
eset Dalan et Empu'. ²⁴Maya sembatung menenalsal ingaran ye si De-
metrio, pegbaalen ye et meririnek neng pengempu' empuan neng ben-
wa na emas et kedye empu' empung libun si Artemis. Beke' itu me-
keprian dye et kelang siin. ²⁵Pinenimung ye kenyang mengengeradya
sampay lein negang menge' taaw na kwantin gasi pegkeredyanen,
kwan ye, "Menge' kesebayaan ku, sewd myu ne itueng pengkebiyagan
na pegmewanan et kityung kementirian." ²⁶Nebibiri' myu beke' meke-
kingeg na ba' enu pegbuwaten i Pablo tu'. Pegsugiren ye ne lein empu'
itueng menge' empu' na pegbuwaten et keremut, beke' mekansang ne
nepeasip ye, negayat diki lang atue' t lungsud et Epeso, imbes sampay
dut kelang probinsiya et Asia. ²⁷Meyaat itueng beliwanan et abar na
atin, lengku menge' taaw meres sagka' eset usa tyu, menge' taaw diki

esipen itueng empu' empung si Artemis. Beke' itueng empu' empung si
Artemis na pegendelen dut Asia beke' dut sengketelingkepa' t dunya',
na tiban diki ne untebien."

²⁸Pegkekingeg et itu, siminulak iseg dye beke' nememeser et meba-
sag, "Bentugen si Artemis et menge' taw' t Epeso!" ²⁹Angkansa neeri-
wara' ne itueng sengkelungsuran; ginuyud dye de Gayo beke' si Aristar-
ko, menge' taw' t Masedonia kesebaya' i Pablo dut pepenewan, beke'
nepebe' baya' dye ne nemengdateng dut kinensanga' t taaw. ³⁰Gaay
teyen i Pablo na marap eset kinensangan, segwa' kaya lang ya tinugan-
tan et menge' mengengandel et Empu'. ³¹Negperaak gasi kenye menge'
senung pegibute' t lungsud et Asia, neng menge' bi' bila' ye beke' meget
neng pineamay-amayan ya na endey lang sumurung dut kinensanga' t
taaw.

³²Meeriwarang-meeriwara' banar itueng kinensanga' t taaw. Me-
megberes et mebasag neng seng ginis itueng senung menge' taaw, be-
ke' iba in lein gasi pegbersen dye, sabab kaya lang nesewran et kinen-
sangan ba' manu dye nemegtingtimung. ³³Keblan et menge' senung
menge' taaw esentin, itueng si Alejandro ne sinebaban sabab ya key in
pineelep et taw' t Judio dut unaan. Angkansa kiminumpas ya eset men-
ge' taaw na endey gumibek apang mekepereti' ya, na kaya nekesala'
dye. ³⁴Pegketbes, ganang mekilala dye na ya taw' t Judio, nemegding-
dingan dye ne neres et mebasag et kwantin, seled et duwang kelisagan,
"Mebantug si Artemis neng taw' t menge' Epeso!"

³⁵Keetbes-etbesan itueng menge' taaw nepedeheg et pegibute' t
lungsud. Kwan ye, "Menge' taw' t Epeso, ginsan taaw nekesewd ne na
itueng lungsud et Epeso na ya mekepengendelan et pengempu' empuan
na' benwa na' pegbentugen si Artemis beke' mekewasang batu na ne-
regdag mawa' et langit. ³⁶Diki mekedyari na mepeiluan itueng menge'
ginis na itu. Angkansa pegdeheng kew! Endey kew pele' lalu." ³⁷Kaya
gasi penakew et mekewasang pegusalen dut seled pengempu' empuan
na' benwa etawa penuwara eset kityung empu' empuan na itueng men-
ge' taaw na binibit myu atue. ³⁸Angkansa na ba' itueng si Demetrio be-
ke' itueng mengengeradyang kebaya' ye na maya itindal atu eset misan
sinu, ukab itueng menge' ukuman beke' maya menge' pegibuten; me-
nindal lang itueng misan sinu eset dimyu. ³⁹Temed na ba' maya nega
ibang ginis na pegeebulen myu, itu megmendyaring pegsewdsewran
et sembatung rungrupung na sigun dut menge' sara'. ⁴⁰Mebetangan ki-
tyu na pengeriwara' eset eldew na itu sabab kaya kesabab-sebaban be-
ke' merawa-rawa et itueng keeriweraan." ⁴¹Ganang mesugiran ye' t
itu, pinepanew ye ne itueng menge' taaw.

Siminurung dut Bangsa et Masedonia beke' Bangsa et Gresia

20 Ganang nepehendeng ne itueng keeriweraan, pinetingkag i Pa-
blo itueng menge' mengengandel et Empu' beke' pinebasag ke-
dyeng seled. Pegketbes, ya in nemuhun ne eset kedye beke' si-
minurung ne et Masedonia. ²Pinemerita' ye itueng menge' kelungsud-
lungsuran duntin beke' pinenulduan ye itueng menge' mengengandel.
Negpelahyun ya seked nekerateng eset bangsa et Gresia. ³Indyari timi-
nera ya duntin et telung bulan. Ya teyen meglayag pesurung dut bang-
sa et Siria, segwa' neebaran ye na maya bahum itueng menge' taw' t Ju-
dio sagka' eset kenye. Angkansa ining ining ye ne lang na dut lungsud et
Masedonia gasi ya tumalib eset kenyang pegpeuli'. ⁴Nememaya' kenye
itueng taw' t Bereang si Sopater, na yegang i Pirro, kwantin gasi de Ari-
starko beke' si Sigundo na menge' taw' t Tesalonika, si Gayo na taw' t
Derbe, si Timoteo, beke' de Tikiko, beke' si Tropimo na menge' taw' t
Asia. ⁵Nemeguna dye ne, indyari nemenagey dye ne damen dut lungsud
et Troas. ⁶Pegketbes, kami gasi neglayag mewanan dut lungsud et Pili-
pos pegketalib et Pegkenkaan et Bengbang na Kaya Pikembang, beke'
diminateng kay dut lungsud et Troas pegdatek ikelimang eldew beke'
nemegebe' baya' kay kedye duntin. Timinerna kay duntin et pitung el-
dew.

Emuring Pemerita' i Pablo dut Lungsud et Troas

⁷Ganang unang eldew et senglinggu, kami nemegtingtimung apang
megdingdingan megaan beke' itueng menge' mengengandel. Indyari
si Pablo nengabar kedye seked tenga' gebi sabab mugad ya kinerikle-
man. ⁸Mekansang silu' eset sisingled dut dibuwat neng pingtingti-
mungan kay. ⁹Na maya megarung eset penendewan sembatung subur
na ingaran ye Eutiko. Sabab et kebuwateng pegpeabar i Pablo, ya in ne-
keiga' et melek. Neregdaya ya mewanan dut iketlung megpangkat et ke-
nyeng pegderetunan segwa' patey ne ya ganang bikyaten. ¹⁰Indyari ni-
neug si Pablo. Pegketbes kinleban na' kinekepan ye itu. "Kas kew pege-
riwara'", kwan ye, "Biyag nega ya!" ¹¹Timinindal gasi peuli' si Pablo, su-
paya megaan et pinukputek neng bengbang na kebaya' itueng menge'
mengengandel. Negpelahyun ya et pekipegsudugid kedye seked meg-

kueldeu, mura nugad. ¹² Itueng subur gasi binibit nulit biyag beke' sukup dyeng megeenep.

Mewan an eset Lungsud et Troas seked dut Lungsud et Mileto

¹³ Siminakat kay et kapal letew beke' neglayag surung dut lungsud et Ason. Duntin ne pesekatan kay ki Pablo. Atin ne sugid ye damen sabab pegperuen ye na tumalib kay eset deplakan. ¹⁴ Ganang nekita kay dut lungsud et Ason, siminakat ya beke' nemegbe' baya' kay siminurung dut lungsud et Mitilene. ¹⁵ Mewan an duntin, neglayag kay beke' kinedikleman, diminateng kay dut tengteng eset pulew et Kios. Pegdateng et sembatung eldeu nepebiya' kay dut lungsud et Samos beke' pegtalib gasi et sembatu negang eldeu, diminateng kay eset lungsud et Mileto. ¹⁶ Pinaru i Pablo na teliban itueng lungsud et Epeso, apang diki ne ya mekwitan dut probinsiya et Asia sabab ya in megderali' na. Ba' mekedyari lang, ingin ye teyen kerateng ne ya dut lungsud et Jerusalem eset eldeu et Kenkaan et Pentekostes. [†]

Pegpuhun i Pablo eset menge' Kegunggunguran dut Lungsud et Epeso

¹⁷ Mewan an dut lungsud et Mileto, ya negpetahag dut lungsud et Epeso, indyari pinetingkag menge' kegunnguran eset pengempuan na' benwa duntin. ¹⁸ Pegdateng dye kenyeng sinugid: Kwan i Pablo, "Pegsesewren myu ne, na ba' senung dekla' timpu neng pegterna ku eset dimyu, teyeg nega et unang eldeu ku limimbut et probinsiya et Asia. ¹⁹ Negpekimbaba ku ne' t tetehage' t Begerar neng si Jesus beke' megsiyak seled ku' t pgsandan et mekansang neng pgsulay sabab et menge' pegbahum et sengmenung taw' t Judio. ²⁰ Kaya megtagu' ku na megsugid dimyu et misan enung ikenunga myu eset dakeng pegtutuldu' dimyu, misan eset kinensangan etawa eset kebenwa-benwanan myu. ²¹ Pegpitua ku misan eset menge' taw' t Judio etawa taw' t Griego na subali' dye telikuran itueng kedyeng keselaan beke' megpeuli' dut Empu' beke' mengasip eset kityung Empung Jesus Kristo. ²² Tiban, eset tahag i Nakem et Empu', sumurung ku dut lungsud et Jerusalem, beke' kaya pegsesewren ku, na ba' enu meinabu daken duntin. ²³ Itueng lang pegsesewren ku eset kede kelungsuran na beritanen ku, pgsugid daken i Nakem et Empu', na megtagay daken duntin pegkepirisu beke' kerupukan. ²⁴ Temed kaya ne merga' eset daken itueng biyag ku, mesukupan ku lang itueng dakeng pegkekeradyan beke' metbes itueng bubuwaten na binggey daken et Empung si Jesus, itueng pegpepeunayag et Menungang Abar pasal et ingasi' et Empu'.

²⁵ "Pepikiledlamud ku dimyu sementara' pegpemitua ku pasal eset pengmilikan et Empu'. Tiban sewd ku ne, na diki myu ne aku mebiru' peuli'. ²⁶ Angkansa itueng eldeu na itue, pgsugiren ku, diki lang aku metaksir na ba' maya misan sinu eset dimyu na peparak eset Empu' apang dusaen. ²⁷ Sabab pegpepeunayag ku eset dimyu ginsan neng pegpeperuen et Empu' eset dimyu, kaya pegtagu' ku eset dimyu misan enu. ²⁸ Ingeti' myu dimyung diri beke' ginsan neng kebaya' et kinensangan sabab dinatun dye i Nakem et Empung eset dimyung peginget. Ipaten myu ginsan neng mengengandel et Empu' na atue' t dunya', sabab eset kepetyan et Kenyeng diring Yegang pinebaya' dye ne dut Empu'." ²⁹ Indyari sinugid gasi i Pablo, "Nesewran ku na pegkeugad ku megsiseled ne itueng menge' menunuldu' t beres et Empu' na mengakal tumbu' eset dimyu beke' menuldu' dye et kaya keberbenaran. Dye in samat menge' unul neng ireng beke' diki lang mengingasi' dimyu. ³⁰ Mewan an ne gasi eset dimyu lumtew itueng menge' taaw meres et keembutan apang mepeibut itueng menge' mengengandel supaya elamen dye menge' mengengandel. ³¹ Angkansa meginget-inget kew. Rendema' myu na pinesewd ku kemyu, eldeu gebi seled et telung teun, beke' mekansang neng luha' itueng sinendalan ku.

³² "Na' tiban pegpenektak ku ne kemyu dut Empu' beke' eset Kenyeng beres na pegpepeunayag et Kenyeng kenunganang seled. Ya itueng mekepepanger eset dimyu beke' mekebegey et ginsan neng redyiki' na pinanyap Ye eset ginsan et Kenyeng pinependyaring metigna'. ³³ Kaya peggeayen ku siin, bulawan etawa pememadyu' et misan sinu. ³⁴ Pegsesewren myu ne na pegbaran ku ne pegkeradya supaya kepri' t siin na ikebiyag kay beke' menge' kesebeyaan ku. ³⁵ Pinebiri' ku dimyu," kwan i Pablo, "Subali' ketegeren tyu megkeradya supaya metebangan tyu sebarang menge' miskin. Subali' rendemen tyu binres et kityung Empung si Jesus, na kwan, 'Mas lebing menunga menggey kasga tumerima.'"

³⁶ Ganang nebres i Pablo itue, ya siminelukud beke' nemegdingan ginsan negpenalang dut Empu'. ³⁷ Dye ginsan megsisiyak na kinekepan beke' pinegerkan eset pesingil si Pablo sigun dut kedyeng arat. ³⁸ Lebing gegrupukan dye banar itueng kenyeng pgsugiren, na ya diki dye ne mebiru' peuli'. Indyari linusu dye ne ya dut kapal letew.

Pegsurung i Pablo dut Lungsud et Jerusalem

21 Pegketbes kay nemuhun eset kedye, neglayag kay ne negtuy pesurung dut pulew et Kos. Kinedikleman diminateng kay dut pulew et Rodas, indyari mewanan esentin neglahyun kay dut lungsud et Patara.

² Duntin netkanan kay sembatung kapal letew pesurung dut lungsud et Penisia, angkansa siminakat kay ne atin mura neglayag ne. ³ Nekapet kay eset tengteng et pulew neng Siprus na nekepayag eset tampar bar. Negpelahyun kay seked nekerateng eset probinsiya et Siria beke' diminunggu' dut lungsud et Tiro supaya ipeineug menge' nekelaun duntin. ⁴ Pinengebia' kay menge' mengengandel duntin, indyari timinerna kay eset kedye et pitung eldeu. Pebiya' eset peginget et Nakem et Empu', sinugid dye ki Pablo na endey ne dumuntin dut lungsud et Jerusalem. ⁵ Ganang senglinggu ne liminabay nugad kay ne duntin beke' negpelahyun kay ne nanew. Ginsan dye nemengglusu ne damen, nememaya' ne sampay kedyeng keesewaan beke' keyegangan seked nekapat kay dut liwan et lungsud. Pegdateng kay et deplakan, siminelukud kay ginsan na negpenalang. ⁶ Indyari pegketbes kay nemuhun et kede sembatu kedye, siminakat kay ne et kapal letew beke' dye in nemenguli' ne gasi.

⁷ Mewan an eset lungsud et Tiro, neglahyun kay et peglayag seked nekerateng kay et lungsud Tolemaida. Binerita' kay menge' ketipusdan eset Empu' duntin, indyari megsingapun kay ne timinerna' esentin.

⁸ Kinedikleman neglahyun kay ne dut lungsud et Sesarea. Timinerna kay dut benwa i Pelipe neng mengengabar et Menungang Abar. Sembatu ya eset pitung kelelekan neng pinili' sene' ti' dut lungsud et Jerusalem. ⁹ Maya epat keyegangan ye libun budyang ne menge' mengengabar et beres et Empu'. ¹⁰ Pegketalib neng menge' senung eldeu, diminateng mewanan dut probinsiya et Judea sembatung tarus et Empu' na ingaran ye si Agabo. ¹¹ Ya neset damen, insi' ye bebetek i Pablo indyari pinungpung ye kenyeng diring tiked beke' keremut. Negberes si Agabo, kwan ye, "Itue sinugid et Nakem et Empu', 'Kwantin kepupungpung et menge' taw' t Judio dut lungsud et Jerusalem na empu' t itueng bebetek beke' ya ekanan beke' ibgey dut menge' taaw lein Judio.'"

¹² Pegkekinget et itue, pineamay-amayan kay si Pablo beke' menge' taaw duntin na endey ne sumurung dut lungsud et Jerusalem. ¹³ Segwa' siminambag ya, "Manu angka taku' megsiyak kew? Kasi' myu megperupuk seled ku. Sabab panyap ku ne pepungpung beke' imeteyen dut lungsud et Jerusalem na ba' alang-alang i Begerar Jesus." ¹⁴ Ganang diki kay ne ya mebulagan, tingewan kay ne neres kenye. Kwan kay, "Metuman lang ba' keinginan et Begerar."

¹⁵ Na' pegketbes nekelabay senung menge' eldeu, pinanyap kay dameng menge' keregemenan indyari siminurung kay ne' t lungsud et Jerusalem. ¹⁶ Nememaya' ne damen senung mengengandel et Empu' et menge' taw' t Sesarea beke' tinurunan dye damen benwa i Manason na taw' t Siprus beke' atue kay ne tetegeyan timinerna. Ya in mengengandel ne lagi.

Nemerita' si Pablo ki Jakob

¹⁷ Ganang diminateng kay ne' t lungsud et Jerusalem, mesegya' kay tinerima et menge' ketipusda' t mengengandel ki Jesus duntin. ¹⁸ Kinedikleman kami de Pablo nekipegberi' ki Jakob, na duntin gasi menge' megugurang na mengengandel. ¹⁹ Pegketbes na mepangling dye in, tinuturan i Pablo tegse' sembatu menge' ginis na binuwat et Empu' dut menge' taaw lein Judio pebiya' eset kenyeng pegtabang.

²⁰ Ganang nekingeg dye itue, dye in nemegbantug dut Empu'. Indyari sinugid dye ki Pablo, na kwan, "Tipused, sewd mu, lengku maya ne menge' senung ribu dut menge' Judio na pemengandel dut ki Empung Jesus, beke' dyeng ginsan meget pegasip set Keseraan binggey et Empu' ki Moises. ²¹ Maya nekepegeabar eset kedye na kunu' pegtuldu' mu eset ginsan neng taw' t Judio in na meglegdeng eset menge' lungsud neng menge' taw' t lein Judio na telikuran dye itueng Keseraan i Moises. Indyari pgsugiren mu gasi in kunu', na endey dye ne tulien kedyeng menge' keyegangan etawa esipen itueng menge' keeratan et itueng menge' taw' t Judio. ²² Enu taku' tiban sugat buwatan? Tantung nebaran dye ne na nekeraten ke ne.

²³ "Kwantin ne lang buwatan mu. Maya atu' epat neng kelelekan na neetengean. ²⁴ Lumamud ke ne kedye, apang buwatan mu na iba-iba dye eset peglilisan kuyun dut Keseraan. Sampay tengdani' bayad dye, apang mepeugisan dye et kedyeng ulu, indyari mesewran et ginsang taaw na kaya pelan keberbenaran pegbebersen pasal dimu in, erapun megpegebiyagan ke gasi et pegendelen mu Keseraan i Moises. ²⁵ Segwa' pasal gasi eset menge' mengengandel neng taw' t lein Judio, sinurat kay ne dameng nepikiran; dyangan dye mengaan et misan enung pinelamak dut empu' empuan, etawa dugu', etawa eset binikel neng setwa', sampay dyangan megbesi."

[†] KENKAAN ET PENTEKOSTES - *meinabu atin limangpulung eldeu pegketbes et Kenkaan et Neketalib.*

²⁶ Pegkelenag, pinebaya' ne i Pablo kelelekan in, sampay binwat dye ne kelinasan, pegketbes ya in siminled ne dut Pengempuan na' Benwa neng Templo. Indyari pepesewd na ba' ingyan metbes timpung nebtang et kelinasan apang mepelamak ating simaya' eset kede sembatu kedye.

Nalew Si Pablo

²⁷ Megketbes ne nebtang pitung eldew in, nebiri' et menge' taw' t Judio mewana' t probinsiya et Asia si Pablo in dut seled Templo. Nemen-geriwara' dye et kekensangan et menge' taaw sampay pegalew ki Pablo. ²⁸ Nemeqmar dya et, kwan, "Menge' taw' t Israel, tebangn myu kami! Itueng taaw misan embe merateng ye, penuldu' ya in atu dut bangsa' t Israel, atu eset Keseraan i Moises, sampay atu eset itueng Templo. Neg-pebaya' nega ya et menge' taw' t Griego dut seled et Templo tu', angkansa pineridi' ye itueng pasek metigna' neng sisimeyaan!" ²⁹ Nebluan dye itu sabab dye in nemekebiri' mena iba-iba i Pablo dut kebebenwanan si Tropimo neng taw' t Epeso. Kebluan ya pinebaya' i Pablo dut seled Templo.

³⁰ Neeriwara sengkellungsuran, indyari nemeqdarak menge' taaw dut Templo. Sinegmak dye sampay pineguguyud si Pablo peliwan et Templo, pegketbes megtuy ne tinengleb lelengewan. ³¹ Na kuimetayen dye ne teyen si Pablo, segwa' nekerateng abar dut pegibute' t rehimyento na eriwara' ne sengkellungsuran t Jerusalem. ³² Negpebaya' itue megtuy et menge' sundalu sampay metaas neng ranggo' t sundalu, nemeqde-'dali' ne siminurung dut pegrungrupunga' t taaw ti'. Pegkebiri' dut metaas neng ranggu' t sundalu sampay kesundeluan in, tingewan dye ne menakit ki Pablo. ³³ Kinebian et metaas na pegibuten et menge' sundalu si Pablo sampay inalew, indyari pinepungpung et duwang rantay. Pegketbes nengingkut ya, kwan, "Sinu taaw tu' Enu taku' kenyeng nebuwat?" ³⁴ Lein-leing pegbersen et menge' taaw. Indyari sabab et keeriwaraan diki meretian et metaas neng pegibuten neinabu in, angkansa pinebibit ye si Pablo dut kampo. ³⁵ Pegdateng dye dut egdan, si Pablo in tinenggul ne' t menge' sundalu sabab menge' taaw ti' meiseg. ³⁶ Na ating masa menge' pelulundug kedye ti' na meqmemara et, "Ya in pe-teyen!"

Inepinan i Pablo kenyeng Diri

³⁷ Ganang ipesled ne si Pablo dut kampo, negpeingasi' ya eset metaas neng pegibuten, kwan, "Mekedyari ku be mekebres dimu?" Kwan et pegibuten, "Kusewd ke taku' t Griego?" ³⁸ Na lengku, lein taku' ikew taw' t Egipto nekeuna ti' pegeriwar' sampay nepebukid megbebaya' epat neng ribung kelelekan neng mengerampas?" ³⁹ "Dein lang!" sambag i Pablo. "Aku tu' sembatung Judio, pinengganak dut lungsud et Tarso, mewana' t probinsiya neng Silisia. Meglelegdeng gasi et itueng bantug na lungsud. Buniyak gay ku teyen mekepeberes dut menge' taaw."

⁴⁰ Tinugutan gasi ya in et metaas neng pegibuten, angkansa timinyeg si Pablo dut pegpatag sampay neninyal dut menge' taaw. Indyari ganang memengingeg ne atin ne, pegberes ye' t bebresan Hebreo dut kedye.

²² Sinugid i Pablo kedye, kwan ye, "Menge' kenggurangan et menge' taw' t Judio beke' ketipusdan ku neng Judio, kingga' myu na isugid ku tiban dimyu bilang pegdawa et diri' ku." ² Ganang nekingeg dye na Ya neres pelan et bebresan' t Hebreo, kaya dye ne memegibek. Negpelahun si Pablo. ³ "Aku tu' sembatung taw' t Judio, pinengganak dut lungsud et Tarso eset probinsiya et Silisia, temed diminekla' atue' t lungsud et Jerusalem. Negiskul ku ki Gamaliel beke' meksega na tinulduan ye aku et Keseraan et kityung keupu'upuan. Sali' myu ginsan, aku tu' tantu na pegsuku' dut Empu'." ⁴ Pegpeiyutan ku beke' pepapatay itueng menge' megibut et agama pegngerana' t Ating Dalan. Pepungpung ku beke' ipepirisu dye, pelelaki pelibun. ⁵ Mekepepesebanar pasal itue, itueng pegibuteng pari' beke' itueng ginsan neng kerupungan et megugurang. Binggeyan dye nega aku et menge' surat tudyu eset menge' Judio dut lungsud et Damasko, beke' siminurung ku duntin apang elewen itueng menge' megibut duntin, indyari bibiten atue' t lungsud et Jerusalem apang dusaen."

Pegtuturanen i Pablo Pegkepengandel Ye

(Keradya 9:1-19; 26:12-18)

⁶ "Ganang megtegetaldew ne nekeuna ti', indyari agen megeapet ku ne' t lungsud et Damasko, megtuy kiminlat diminelidyap eset daken neng pelilibut sembatung telang mewanan dut langit." ⁷ Nepermak ku eset lugta', indyari nekekingeg ku et sembatung luluwaan na neres daken, kwan, "Saulo, Saulo! Manu angka pegtiksaan mu taku' aku?" ⁸ Indyari siminambag ku, "Sinu kew taku' tu' Begerar?" Kwan Ye, "Aku tu' si Jesus na taw' t Nasaret na dimung pegtiksaan." ⁹ Nebiri' et menge' iba ku kelang telang, temed kaya lang nekingeg dye luluwa' t negberes daken ti'. ¹⁰ Indyari daken gasing iningkut, kwan, "Enu taku' itueng ipebu-

wat myu daken Empu'?" Kwan Ye daken, "Tumyeg ke, beke' dumuntin dut lungsud et Damasko. Isugid dimu duntin ginsan neng merapat mu buwanden." ¹¹ Nebleg ku sabab et pulew neng telang na atin, angkansa dindundan mene aku et menge' iba ku pesled dut lungsud et Damasko.

¹² "Maya sembatung lelaki eset lungsud et Damasko in na ingaran Ye Ananias. Ya in mempuen gasi beke' meqpengempu' dut Empu'. Penu-man ya et Keseraan tyu, beke' peguntebien ye et menge' taw' t Judio na megeldeng esentin. ¹³ Siminurung si Ananias dut daken, timinyeg eset abi' ku beke' sinugid ye daken, "Tipused Saulo, kebiri' ke ne." Atin neng masa megtuy neneuli' penyek beke' nebiri' ku ne ya. ¹⁴ Sinugid ye nega, kwan, "Pinili' ke et Empu' et menge' kegunggurangan tyu apang mese-wran mu penedseled Ye, mebiri' Kenyeng Pasek na Metigna' Yegang beke' mekingeg pengluluwaan Ye." ¹⁵ Sabab ikew ne tu' meqmendyaring saksi' Ye, apang pesebenaran dut ginsan neng taaw pasal dimung nebiri' beke' nekingeg. ¹⁶ Indyari tiban, endey ke ne megalang-alang. Tumyeg ke beke' meqpebewtismu, indyari bepiya' meqpenelangan ke ki Bege-rar Jesus, tewen mu dut Empu' na empunen Ye dimung menge' kesela-an ampa' meqmendyaring melinas ke."

Pegtahag ki Pablo eset menge' Lein-leing Taaw

¹⁷ "Negpeuli' ku atue' t lungsud et Jerusalem, sementara' aku tu' duntin ne' t templo beke' pegpenelang, na maya lang neterebinbinen ku. ¹⁸ Nebiri' ku' t Begerar beke' sinugid Ye daken, "Ketikasa' ne! Ugari' megtuy itueng lungsud et Jerusalem, sabab diki lang terimanan et menge' taaw atue' itueng dimung pesebanar pasal daken." ¹⁹ "Begerar," kwan ku, "nesewran dye na pegeliliten ku menge' sinagoga apang ipepirisu beke' ipelapes itueng menge' pengandel dimu." ²⁰ Indyari ganang petey-en si Esteban na dimung saksi', aku tu' megtityeg duntin ne meqpeki-sulut dut menge' nengimatey kenye, beke' aku nega nengdyaga et menge' repanan dye." ²¹ Temed sinugid daken et Empu', "Manew ke, sabab tahagan ku ikew na surung dut merayu', dut menge' lein-leing taaw."

²² Seked dut menge' sengeritang menge' taaw duntin memegkikin-geg ki Pablo. Segwa' eset sinugid ye na surung ya dut menge' lein-leing taaw, dye in nemeqberes et mebasag, "Peteyen kwantin neng taaw in! Diki ya meqmendyaring megbiyag!" ²³ Pelahun dye meqberes et meba-sag, pegsabug et tehuk eset deres beke' binuklu' dye menge' repanan apang ipebiri' keisegan dye. ²⁴ Angkansa tinehagan et kumander' t rehimyento na bibiten si Pablo dut kampo, beke' pelepsan apang mesew-ran na ba' manu angka kwantin ne lang pegberes et mebasag et menge' Judio atu eset kenye. ²⁵ Segwa' ganang Ya in mequngpung dye ne et tali, sinugid i Pablo, eset kapitan na esentin, "Pegtugutan be taku' et ukum na lepsan itueng sembatung Romano misan nega kaya ketugutan et menge' keukum?" ²⁶ Ganang nekingeg itue et kapitan' t menge' sundalu, siminurung ya dut kumander na pegibuten, pegketbes negsu-gid, kwan, "Enukwanen taku' itue? Taw' t Romano pelan itueng taaw!" ²⁷ Angkansa kiminabi' ki Pablo itueng kumander, indyari iningkut ye, "Ikew be tu' taku' taw' t Romano?" "E'," sambag ye. ²⁸ Sinugid et ku-mander, "Mekansang neng pirak negbayad ku apang meqmendyaring taw' t Romano." Sambag i Pablo, "Segwa' aku tu' taw' t Romano tihana neng sengkenganak." ²⁹ Nemeqde' dali' ne neperayu' itueng menge' nemengingkut kenye. Timinakut gasi itueng kumander et rehimyento sabab pinepungpung ye et rantay si Pablo, atin pelan sembatu gasi neng Romano.

Si Pablo eset Elepan et taw' t Kekunsialan neng Sanedrin

³⁰ Gay metantu et kumander na ba' enu nega taku' itueng pinenindal et menge' taw' t Judio atu ki Pablo. Indyari kinedikleman pinegtingti-mung ye itueng menge' pegibute' t pari' beke' itueng sengerkurunga' t Kekunsialan neng Sanedrin, beke' binebaran et siget si Pablo, mura pine-neung beke' pinelelep kedye.

²³ Timinengteng si Pablo eset kedye dut kekunsialan neng Sane-drin beke' negsugid, "Menge' ketipusdan ku' t tege-Israelaita, pengebityagan ku na melinas dakeng seled eset elepan et Empu' seked eset eldew na itue." ²⁻³ Pegkekingeg et itue, nenahag itueng pine-kepegibuten et pari' na si Ananias eset menge' megetiyeg mekabi' eset kenye na tepakan eset baba' i Pablo. Indyari sinugid i Pablo kenye, "Li-paken ke et Empu', ikew na mepegsedsewd! Nekeurang ke esentin apang ukuman aku kuyun eset Keseraan, temed ipinetpakan mu aku indyari atin sagka' dut Keseraan!" ⁴ Binres et menge' nemeqetyeg duntin, kwan, "Pegudyuen mu itueng pinekepegibuten et pari' t Empu'!" ⁵ Si-minambag si Pablo, "Menge' ketipusdan, kaya lang nesewran ku na Ya pelan itueng pinekepegibuteng pari' et Empu'. Sabab pelan nesurur-

† "kumander" dut bebresan et Griego "tribune", ingin bersen pegibuten et sengkabung sundalu. †† "kapitan" dut bebresan et Griego "senturion", ingin bersen pegibuten et sengkabung neng sundalu.

tu' na, 'Endey ke megeres et meyaat atu eset pegibuten et bangsa myu."

⁶ Ganang nesewaran i Pablo na duntin maya taw ' t Saduseo beke' taw ' t Pariseo, angkansa negberes ye et mebasag, kwan ye, "Menge' keti-pusdan, aku tu' taw ' t Pariseo, yegang et taw ' t Pariseo. Aku tu' pegu-ukumen tiban sabab eset pegarap na pebiyagen peuli' et Empu' menge' patey." ⁷ Netbes lang ibres i Pablo itue, negsedsagka' menge' taw ' t Pariseo beke' menge' taw ' t Saduseo pasal et itue, indyari netahak nemegtingtimung na itue. ⁸ Sabab kwan et menge' taw ' t Saduseo na diki ne peuli' megbiyag itueng menge' patey beke' kaya ne dereakan et Empu' etawa kurudua' t taaw. Segwa' itueng menge' taw ' t Pariseo gasi na penelinga et ginsan neng itue. ⁹ Indyari nasag ne kedyeng beres. Timinyeg itueng menge' senu eset menge' menunuldu' et Keseraan na kesulut et itueng menge' taw ' t Pariseo, beke' meksega na negmendi'. Kwan dye, "Kaya lang mebiri' kay na keselaan et taw ' t itue. Manu gana' taku' ba' maya sembatung nakem etawa sembatung dereakan et Empu' na megeres eset kenye?"

¹⁰ Indyari ganang megmendyaring megderekla' ne itueng kedyeng pegsedsagka', timinakut itueng kumander neng sundalu na kalu' pegtengtebangan dye pegererayen si Pablo, angkansa tinahag ye kenye menge' sundalu pineisi' si Pablo, indyari pinesled dut kampo.

¹¹ Pegkegebi, timinyeg Begerar si Jesus eset abi' i Pablo beke' neres eset kenye, kwan, "Besagan mu dimung seled! Negpesebanar ke pasal eset daken atue' t lungsud et Jerusalem. Kwantin gasi buwaten mu dut lungsud et Roma."

Pegbehuman Peteyen i Pablo

¹² Kinerikleman, nemegtimung itueng menge' taw ' t Judio beke' nemegsumpa' na diki mangan etawa menginum seked diki dye mepeimatey si Pablo. ¹³ Diki kumurang lumebi et epat neng pulung lelaki itueng menge' nenumpa' et kwantun. ¹⁴ Siminurung dye dut menge' pegibuteng pari' beke' dut kenggurangan et lungsud, indyari kwantin binres, "Kami tu' meget kay nenimbahat na nenumpa' na diki lang menginam et kekanan seked ingga pe' nepatey kay si Pablo. ¹⁵ Angkansa tiban, tewa' myu beke' eset taw ' t Kekunsialan neng Sanedrin dut kumander et rehimyento na ipeineug peuli' atue' si Pablo, samat pegsebebanan myu ne na utuken myu et menunga itueng kenye itueng ituturan. Indyari ganang eset dalan pe' peteyen kay ne ya."

¹⁶ Na' itueng pegperuen nekingeg et kemenaken i Pablo, yegang na lelaki et kenye tipused na libun. Angkansa sinurungan ye si Pablo dut seled kampo apang ipabar ye itue ki Pablo. ¹⁷ Indyari tiningkag i Pablo sembatu eset menge' kapitan et sundalu beke' negsugid na kwan, "Ibani' myu daken itueng subur dut kumander mu sabab maya lang isugid ye." ¹⁸ Angkansa pinebaya' ya et kapitan beke' binibit dut kumander ye. Kwan et kapitan, "Tiningkag aku et pirusing si Pablo, beke' inangat ye aku na inibanan atue' t kamu itueng subur, sabab maya kunu' isugid ye dimu." ¹⁹ Kineptan et kumander eset keremut et subur beke' pinerayu'. Ingkut ye, "Enu taku' tu' isugid mu?"

²⁰ Siminambag subur in, kwan ye, "Pinegsulutan et menge' taw ' t Judio na tawen eset dimu na ipelep si Pablo diklem eset menge' taw ' t Kekunsialan neng Sanedrin, indyari kunu' be' balu' liling-lilingen et menunga. ²¹ Segwa' kas kew teyen penelinga, sabab epaan ya et diki lumebi-kumurang et epat neng pulung taaw. Nemegsumpa' menge' itue na diki dye mangan etawa menginum seked diki dye meimatey si Pablo. Panyap dye ne tiban, indyari ketugutan mu mene pegtetegeyen." ²² "Kasi' pegsugira' dut misan sinu na pinesewd mu itue eset daken," kwan et kumander. Indyari pineuli' ye ne subur na itue.

Pinebibit si Pablo dut ki Gobernador Pelis

²³ Itueng kumander neningkag et duwang kapitan beke' sinugid eset menge' itue, "Ipepenyapa' myu duwang gatus neng sundalu, kebaya' pitumpulung memegkukura' beke' duwang gatus neng memumudyak apang sumurung dut lungsud et Sesarea, tiban neng lisag siyam et gebi. ²⁴ Memanyap kew gasi et menge' kura' na sekatan i Pablo indyari ilusua' myu ya ki Gobernador Pelis. Ingeti' myu et menunga!"

²⁵ Indyari negsurat ya et samat kwantin,

²⁶ "Pegmerganen ku neng Gobernador Pelis, mewanan ki Klaudio Lisias, nemungang pegangling!"

²⁷ "Itueg lelaki inalew et menge' taw ' t Judio beke' peteyen na teyen. Nesewaran ku na ya tu' sembatung taw ' t Romano, angkansa nepebaya' ku iba-iba et menge' sundalu na bewinen ya. ²⁸ Ginaay ku na mesewran na ba' enu itueng sumbung atu eset kenye, indyari pinebibit ku ya dut menge' taw ' t Kekunsialan neng Sanedrin. ²⁹ Nesewaran ku na itueng bintang eset kenye pasal eset menge' kesusaan eset kedyeng Keseraan, segwa' lein lang itue sugat neng sebanan apang ya in ipepatey etawa pirusien. ³⁰ Ganang mesewran ku na ya tu' pegpeperueng peteyen et

menge' Judio, megtuy ku ne ya pinebibit eset dimu. Sinugid ku eset menge' nemegsumbang, na dut dimu mene dye megelep et sumbung atu eset kenye."

³¹ Tinuman et menge' sundalu itueng tahag eset kedye tudyu' ki Pablo. Kinegeban inisi' dye si Pablo beke' binibit dut lungsud et Antipatris. ³² Kinedikleman, negpeuli' et kampo itueng menge' sundalu, temed netektak menge' mengungura' apang pelembus ne iba-iba si Pablo. ³³ Pegdateng dut lungsud et Sesarea, binibit dye si Pablo dut Gobernador beke' binggey kenye surat. ³⁴ Pegkebatsa' eset surat, iningkut et Gobernador si Pablo na ba' enung probinsiya ye. Indyari mesewran ye na ya taw ' t Silisia. ³⁵ Pegketbes sinugid ye, "Kingingen ku kasu mu pegdateng et negsumbang dimu." Indyari pinedyeganan ye si Pablo dut kelang benwa na binaal i Surutan Herodes tagna' ti'.

Sumbung Atu ki Pablo

24 Mekelabay limang eldew, diminateng dut lungsud et Sesarea pinekepegibute' t Paring si Ananias, kebaya' menge' senung megugurang et lungsud beke' sembatung menenenggang na ingaran ye Tertulo. Binres dye eset Gobernador kedyeng sumbung atu ki Pablo. ² Indyari ganang ielep kedye si Pablo, tinegnanan ne i Tertulo pegsumbang ye, beke' kwantin kwan ye:

"Pegesipen ku neng Gobernador Pelis, utang kay eset dimung meutek neng pengunguna na kelang kesenangang nekuit kay neng pegeresanan, kwantin gasi pegbebagu pasal dut kenunganan et bangsa na itue. ³ Itue pegkilelanan kay beke' dut ginsan neng pegpeselematan et dimu misan embe kami beke' misan ingyan. ⁴ Segwa' apang ikew diki ne mensara', na ba' teyen mekedyari lang kami tu' kingga' myu misan sengkepupuran lang beke' dut kenunganan et nakem mu. ⁵ Sabab netakanan kay na menenasew lelaki ne itue. Pegeriweraan ye menge' taw ' t Judio misan embe mekerateng, beke' penguna ye et sekta et menge' Nasareno. ⁶ Sampay sinulayan ye yeaten Templo kay, angkansa inalew kay ya. Ukumen kay ne teyen ya kuyun dut dameng Keseraan. ⁷ Segwa' diminateng si kumander Lisias na pegibuten et rehimyento, beke' ya in inagew ye damen. ⁸ Sinugid et kumander damen na eset dimu na itindal itueng taaw na itue. Na ba' pegingkut mu eset kenye, mesewran mu ginsan pegsumbang kay atu eset kenye."

⁹ Nekipegsembatu itueng menge' taw ' t Judio ki Tertulo, beke' pine-sebenaran ginsan neng pegsugiren ye.

Si Pablo Neres eset Elepan i Gobernador Pelis

¹⁰ Sininyalan i Gobernador Pelis si Pablo apang meres, indyari neres ne ya:

"Pegmerganen na' Gobernador Pelis, nesewaran ku na kemyu nekuit neng mengungukum atue' t bangsa na itue, angkansa megenep ku ne dumawa ku na meres ku pasal eset daken neng diri dut elepan mu. ¹¹ Kayangga pe' nekapat sempulu' duwang eldew pegdateng ku mawa' t pegsurung ku dut lungsud et Jerusalem apang mengempu' dut Empu' duun. Metantu mu atin na ba' kamu mengingkut. ¹² Na' misan kasa, kaya dye aku nebiru' nekipegde' dawa et misan sinu dut seled et templo, etawa memuwat et keeriweraan dut sinagoga etawa dut misan embeng bagi' et lungsud. ¹³ Kaya lang meielep dye keterangan eset kedyeng menge' penendes atu eset daken. ¹⁴ Pegterimanen ku na itueng pegempu' ku dut Empu' et dameng keupu' upuan kuyun eset Dalan i Kristo na pepebetang dye' t sembatung belingkeg na sekta. Temed pegendelen ku gasi ginsan neng ginis na nesururat eset Keseraan binggey ki Moises sampay menge' buuk et menge' tarus. ¹⁵ Sali' tyu, pengandel ku gasi na biyagen peuli' et Empu' ginsan neng taaw, metigna' beke' belingkeg. ¹⁶ Angkansa pegpengnaan ku daran na megmendyaring melinas daken neng penedeseled eset elepan et Empu' beke' taaw.

¹⁷ "Senung teun ku ne nelawa' eset lungsud et Jerusalem, aku tu' neg-peuli' apang mengglusu et tabang neng pirak eset menge' rurungan ku, beke' menimaya' dut Empu'. ¹⁸ Kwantin pesi pegbuwaten ku ganang meretengan dye aku eset Templo, metbes buwaten peglilinas kuyun eset Keseraan. Sesenu menge' taaw na esentin beke' kaya gasi keeriweraan. ¹⁹ Segwa' maya menge' senung Judio mawa' dut probinsiya et Asia, na teyen nemengatu' apang menindal et ukum, na ba' dye in maya nega mekedyaring isumbung atu eset daken. ²⁰ Etawa ba' diki gasi, megsugid itueng menge' taaw na atue na ba' enu keselaan nebuwat ku na ba' aku in umalep ne dut taw ' t Kekunsialan neng Sanedrin dut Jerusalem. ²¹ Selyu ga maya sengmenu mesugid dye na belingkeg, itueng pegbuwaten ku ganang sugiren eset elepan dye, ipinemara ku, "Pasal et pegarap ku na megbiyag peuli' itueng menge' patey, aku tu' pegukumen eset elepan myu tiban."

²² Sabab si Pelis tu' maya tepet neng kesewran pasal eset Dalan i Kristo itue, pinelibuas ye pegukum. Kwan ye, "Pikiren ku dimyung pegberesen pegdateng i Lisias neng pegibuten et seng ribu ne' sundalu." ²³ Ti-

nehagan ye eset kapitan na petungguan si Pablo, segwa' endey gipiten, ba' diki pesaran lang beritanen beke' tebangan et kenyeng menge' 'bi-bila'.

Si Pablo eset Elepan de Pelis beke' Drusila

²⁴ Meketalib menge' senung eldew, diminateng si Pelis, megbebaya' esawa ye neng si Drusila na sembatung Judio. Pinetingkag ye si Pablo, indyari kiningeg pasal eset pengandel ki Jesus Kristo. ²⁵ Segwa' ganang megpelahyung ne' t menuturan si Pablo pasal et pegmendyaring metigna', meeteng et diri, beke' eset pegukum na megderaten, inirebutan et takut si Pelis beke' kwan ye, "Keugad ke ne tiban. Ipeatingkag ku mene ikew peuli' ba' maya ne timpu ku." ²⁶ Daran ye ipetingkag beke' biseranen si Pablo, sabab pegtetegeyen ye na ya in begeyan i Pablo et misan enung pirak.

²⁷ Pegtalib et duwang teun, si Pelis sinembian i Porsio Pesto, temed seled pikiran i Pelis ipebiri' peggayen et menge' taw' t Judio, indyari pinasaran ye dut seled pipirisan si Pablo.

Megmelila' si Pablo eset Emperador

Diminateng si Gubernur Pesto dut probinsiya na pegkekeptan ye. Pegketalib et telung eldew, siminurung ya dut lungsud et Jerusalem mewanang dut lungsud et Sesarea. ² Na' duntin menge' puu' t pari' beke' menge' pengara' t menge' Judio na negelep eset kenne neng sumbang atu ki Pablo, beke' sinurug dye ya. ³ Pegtewen dye gasi bilang pegbebegey eset kedye et Gubernur, na ipebibit si Pablo dut lungsud et Jerusalem. Sabab maya bahum dye na epaan ya beke' peteyen. ⁴ Siminambag si Pesto kwan, "Si Pablo nepirisu dut lungsud et Sesarea, beke' megtyu ku na peuli' duntin. ⁵ Peibana' myu ne daken dimyung menge' pegibuten beke' isumbang duun itueng taaw, na ba' ya tu' maya keselaan."

⁶ Pinelabay nega i Pesto walu etawa sempulung eldew dut lungsud et Jerusalem, mura negpeuli' dut lungsud et Sesarea. Kinedikleman, nagap ya dut ukuman beke' nenahag na si Pablo ipeelep eset kenne. ⁷ Pegdanteng i Pablo, pinelibutan ya et menge' taw' t Judio mewanang dut lungsud et Jerusalem. Dye in nematang et mekansang neng mebebegat na penendes atu eset kenne, segwa' kaya dye nepesebenaran menge' atin. ⁸ Sinugid i Pablo bilang pegapin et bilug, "Kaya lang nekebuwat ku' t sagka' et Keseraan eset taw' t Judio, etawa atu eset Templo, etawa eset Emperador neng surutan et Roma."

⁹ Segwa' ingin i Pesto ipebiri' peggayen et menge' Judio, indyari iningkut si Pablo, "Gaay mu be sumurung dut lungsud et Jerusalem apang duntin ku ikew sumerien?"

¹⁰ Timinubag si Pablo kwan, "Atu' ku' t elepa' t ukuman et Emperador, atue merapat aku ukumen. Kaya ku nekebuwat et keselaan eset menge' taw' t Judio, indyari atin sewd myu. ¹¹ Na ba' aku tu' siminagka' et Keseraan etawa nekebuwat et misan enung ginis na merapat dusaen et kepeteyan, diki ku sumagka'. Segwa' na ba' kaya keberbenaran itueng menge' pegtendes dye eset daken, diki lang merapat na aku ibgey dut kedye. Angkansa megmelila' ku dut Emperador."

¹² Indyari nengingkut si Pesto eset kenyeng menge' memimitua na megugurang, indyari pegketbes sinugid kwan, "Sabab sinugid mu na megmelila' ke eset Emperador, indyari dut Emperador ke bibiten."

Pinegelep si Pablo kire Surutan Agripa beke' ki Berenise

¹³ Meketalib menge' senung eldew, indyari diminateng eset lungsud et Sesarea si Surutang Agripa beke' esawa ye si Berenise apang memangling ki Pesto. ¹⁴ Ganang nekwit-kwit dye ne duntin, tinuturan i Pesto eset surutan pasal ki Pablo. Kwan ye, "Si Pelis maya tinektak ye atue sembatung pirisu. ¹⁵ Sasat aku dun nega' t lungsud et Jerusalem, sinumbung ya daken et menge' puu' t pari' beke' menge' megugurang neng menge' taw' t Judio beke' pegtewen na betangan ye' t dusaen ya.

¹⁶ "Sinambag ku dye na lein lang kwantin arat et dameng Romano na mengdusa et misan sinung nesumbang na kaya lang megelep megsembelang bagi', indyari keilangan maya timpu na mekepegapin eset bilug itueng nesumbang. ¹⁷ Angkansa ganang diminateng dye atue, kaya ne negduwa-duwa pikiran ku. Kinedikleman, pinetingkag si Pablo megtyu dut ukuman. ¹⁸ Ganang megelep-elepan dye ne, ya gasi in kaya dye pegsumbang eset enu negang mebegat na pegkekesala' na kira-kira ku na ibatang dye. ¹⁹ Segwa', itueng pegde' dewanang dye lang pasal eset kedyeng egama beke' eset sembatung taaw na ingaran ye si Jesus. Patey ne itueng taaw ne itue, temed pegleges gasi i Pablo kedye na ya in biyag nega. ²⁰ Diki lang mesewran ku na ba' enu iba buwatan ku eset kaso samat na itue, angkansa iningkut ku ya na ba' gay ye dut lungsud et Jerusalem ya ukumen. ²¹ Temed negmendi' si Pablo beke' tineew na ipemehala' ne eset Emperador itueng selusayan eset kenyeng pegukum. Ang-

kansa pinedyegangan ku ya apang ipebibit dut Emperador." ²² Sinugid i Agripa ki Pesto, "Ingin ku na aku tu' mekingeg taaw na atin." Sinambag gasi i Pesto, "Mekingeg mu ya diklem."

²³ Kinedikleman, diminateng de Agripa beke' si Berenise eset maya mekansang ne ketaasan, kebaya' menge' metetaas na sundalu beke' menge' bantug na' taaw eset lungsud, beke' nemenled dut seled pegukuman. Tinehagan i Pesto na si Pablo tu' bibiten duntin. ²⁴ Indyari sinugid i Pesto, kwan, "Surutan Agripa, beke' ginsan neng menge' atue, na iba kay, atue e lelaki na tinindal-sinumbung daken et menge' taw' t Judio atue beke' eset taw' t Jerusalem. Pegberes dye et mebasag na diki merapat megbiyag. ²⁵ Segwa' eset pegsusu si ku, kaya mebirinan ku et sebanan apang dusaen ya et kemeteyan. Pigay gaay ye megpeukum dut Emperador, indyari nemikir ku na ipebibit ya duntin. ²⁶ Temed diki ku lang metentuan na mesurat eset Emperador pasal eset taaw na itue. Angkansa pineelep ku itue eset dimyu, lebi meglebi ne dimyu, Surutan Agripa, apang maya mesurat ku pegketbes na mesusi tyu ya. ²⁷ Pegkikiran ku na diki lang merapat ipebibit dut Emperador na sembatung pirisu ba' kayangga pe' pegtuturanen menge' sumbang atu eset kenne."

Neggapin si Pablo eset Elepan i Surutan Agripa

²⁶ Sinugid i Surutan Agripa ki Pablo na kwan, "Maya ketugutan ku na meres ke. Enu taku' mesugid mu pasal eset dimung diri?" Indyari nenggey' t penguntabi' si Pablo, pegketbes megberes bilang duminawa eset diri'. ² Kwan ye, "Surutan Agripa, pegeantang ku na sembatung kelang kesukuran na mekingeg mu itueng pegde' dawa ku eset diri' atu eset menge' sumbang neng menge' Judio. ³ Sabab mesewran mu banar ginsan keamatan beke' bebentanan et menge' taw' t Judio. Angkansa pegtewen ku na kinggen mu mena aku et sandalen.

⁴ "Sewd et ginsan na taw' t Judio tu' na ba' enukwan ku mengebiyagan tegnanan nega eset dakeng sengkeyegang, eset seriling bangsa beke' eset lungsud et Jerusalem. ⁵ Nekwit ne pegsewd dye, indyari dye ne in mekepesebanar na ba' kedyeng geayen, na nengebiyagan ku bilang kesembatu et pinekemeget neng sekta et egama kay neng menge' taw' t Pariseo. ⁶ Indyari tiban pegukumen aku punsabab eset daken neng pengarap eset tange' t Empu' eset dameng menge' keupu' upuan na ipebiyag Ye peuli' menge' patey. ⁷ Itueng tinange' sali' gasing atin itueng pegeerapen na neterima et sempulu' duwang tutusan et Israel, angkansa dye in kaya gibek na pemengempu' dye dut Empu' gebi eldew. Indyari sabab eset pegarap gasing atin, Surutan Agripa, aku tu' sinumbung et menge' taw' t Judio! ⁸ Manu angka taku' pikiren et sinu-sinu et dimyung neng atue na diki ne mekedyari biyagen peuli' et Empu' itueng menge' patey?"

⁹ "Keban ku tu' gasi nekeunang atin pe' in merapat ku na buwatan ginsang mekebuwat ku atu eset menge' mengengandel i Jesus na taw' t Nasaret. ¹⁰ Indyari kwantin ne pesi binuwat ku eset lungsud et Jerusalem. Pinepirisu ku mekansang mengengandel, eset kepengyedian et menge' pegibuteng pari'. Ganang dye in ukuma' t kepeteyan, aku ne nesulutan nengukum dye. ¹¹ Binusiksik ku ginsan neng sinagoga, beke' misan sinu eset kedye na mepetan ku duntin dusaen ku apang legeseng meres atu ki Jesus. Dut iseg ku ne banar pepeliyutan ku dye misan eset menge' lungsud na dut leing bangsa."

Tinuturan i Pablo na ba' Erukwan Ya Megandel ki Jesus

(Keradya 9:1-19; 22:6-16)

¹² "Atin ne dakeng pegerapen neng pegsurung ku dut lungsud et Damasko, bibit itueng surat et kepengyedian beke' ketugutan et menge' pegibute' t pari'. ¹³ Segwa', Surutan Agripa, ganang tenga' t ketengeldewan ne sasat kami tu' megpepanew, nebiri' ku sembatung tantu na kenewangan mewanang dut langit, metlang nega eset eldew. Mekepulew neng kenewangan eset daken sampay dameng kesebeyan. ¹⁴ Ginsan kay in nepekleb et lugta', indyari nekingeg ku itueng sembatung pengluluwaan, na negsugid daken, eset bebresa' t Hebreo kwan, 'Saulo, Saulo, manu taku' angka mu aku pegtiksaan? Ikew ne gasi mesekitan et pegiiseg mu in. Sama' t ke mene limimbut et metetarem."

¹⁵ "Indyari iningkut ku, kwan, 'Begerar, sinu kew taku'?' Indyari sinambag et Begerar, 'Aku tu' si Jesus na dimung pegtiksaan. ¹⁶ Segwa' megbangan ke beke' tumyeg! Nepebiri' Ku dimu apang ikew deaken bilang mengeradya Ku beke' megpesebanar ke pasal eset nebiri' mu tiban, sampay eset menge' ipebiri' ku nega dimu. ¹⁷ Bewien ku ikew eset menge' taw' t Judio beke' eset menge' taw' t lein Judio na deakan Ku dimu. ¹⁸ Deakan Ku ikew dut menge' taaw na duntin, apang imukrat ku kedyeng menge' mata, apang ipeuli' dye dut ketlangan mewanang eset kelingban, beke' dut Empu' mewanang dut kependeyan i Seytan. Beke' eset pebiya' et pengandel dye in Daken, empunen eset kedyeng keselaan beke' kebaya' et kedyeng megmendyaring pasek metigna' eset Empu'."

Tinuturan i Pablo pasal et Pegkeradya Ye

¹⁹ “Sabab et itue, Surutan neng Agripa, diki aku penguba' eset menge' penerebinbin mewanan dut langit. ²⁰ Tinegnanan ku nenuldu' dut lungsud et Damasko, pegketbes dut lungsud et Jerusalem, dut sengkellungsuran et probinsiya et Judea, sampay gasi dut menge' taw' t lein Judio. Ipegtulduan ku na merapat dyeng megsusun et keselaan dye, beke' mengandel dye dut Empu', indyari' ipekilala et kedyang pegsusun pebiya' eset menge' kebuwaten dye. ²¹ Sabab eset menge' ginisang itue, kwantin tinuturan ku, inalew aku et menge' taw' t Judio na itue sementara' esentin ku' t templo, indyari binahum dye aku peteyen. ²² Misan enukwan kaya gasi aku pinesaran et Empu'. Angkansa tiban, megetiyeg ku atue apang megpesebanar eset ginsan, menge' taw' t mebaba beke' eset menge' taaw metaas. Segwa' kaya aku negsugid, ba' diki pegsugiren et menge' tarus beke' ki Moises na tumanan ingyan masa. ²³ Kwan dye, na keilangan metiksa' si Kristo beke' Ya ne keuna-unaang megbiyag peuli' mewanan eset kepeteyan apang menggey' t ketlangan et kepuwasan eset menge' taw' t Judio sampay eset menge' taw' t lein Judio.”

²⁴ Sementara' na megebres nega si Pablo, mebasag na binres i Pesto na samat kwantin, “Pegbegbeligen ke ne Pablo, neglebi ne kependeryan mu, angkansa negbegbalig ke ne!” ²⁵ Segwa' siminambag si Pablo, “Kaya negbegbalig ku, metaas banar na Pesto! Erapun pegsugiren ku tu', itue mesayu na keberbenaran. ²⁶ Surutan Agripa, diki lang manggu' ku meres dimu sabab sewd mu ginsan itue. Tantu na kaya netagu' eset dimu, sabab diki lang sembatu eset tagung iged na neinabu itue. ²⁷ Surutan Agripa, endelen myu be taku' ating Kesuratan et menge' tarus et Empu'? Sewd ku na endelen myu!”

²⁸ Sinugid i Surutan Agripa ki Pablo, kwan ye, “Dut seled et mebaba neng timpu, gaay mu be teyen lengku aku megmendyaring sembatung mengengandel i Kristo?” ²⁹ Siminambag si Pablo, kwan ye, “Misan ne eset diki mekwit etawa eset mekwit neng timpu, pegpenelang ku dut Empu' teyen na diki lang atin kemyu, ba' diki itueng ginsan neng mekinge eset daken tiban na megmendyaring mengengandel samat aku, selyu et menge' rantay na itue.”

³⁰ Indyari timinyeg itueng Surutan, sampay eset Gobernador beke' si Berenise, beke' ginsan neng kesebeayaan dye. ³¹ Indyari pegkeliwan dye, kwantin pegtuturanen dye, kwan, “Itueng taaw na itue kaya binuwat ye misan enu na merapat detunan kenye et kepeteyan etawa pirusuen.”

³² Beke' sinugid nega i Surutan Agripa ki Pesto, kwan, “Ba' diki lang pegtewen et taaw na' atin na ipeukum dut Emperador itueng bisara, mekedyari ne teyen ya in ipeliwan dut pipirisuan.”

Binibit et menge' Sundalu si Pablo dut Lungsud et Roma

27 Ganang nepikiran na meglayag kay pesurung dut bangsa et Italia, si Pablo beke' menge' senung ibang pirusu na pinemehala' ki Julio, sembatung kapitan et rehimyento et Emperador. ² Siminakat kay et sembatung kapal letew mewanan dut lungsud et Adramiteo, pesurung dut menge' dungguan et probinsiya et Asia, indyari liminayag kay ne iba kay si Aristarko na sembatung taw' t Masedonia, na megeldeng eset lungsud et Tesalonika. ³ Kinedikleman, diminunggu' kay dut lungsud et Sidon. Siminium si Julio dut ki Pablo, tinugutan si Pablo na memerita' dut menge' bi' bila' ye apang metebangan dye si Pablo menge' itue. ⁴ Na liminayag kay mewanan duntin, beke' sabab et pesung-sang kay et deres, negpeiged kay eset tamar sebangun dut pulew et Siprus na negpelingeb et deres. ⁵ Indyari, liminayag kay ne dipag et dagat eset tengteng et probinsiya et Silisia beke' et Pampilia, indyari diminatang kay ne eset lungsud et Mira na dut probinsiya et Lisia. ⁶ Netkanan duntin i Kapitan Julio itueng sembatung kapal letew mewanan dut lungsud et Alejandria, pesurung dut bangsa et Italia, indyari sinalin kay duntin.

⁷ Melalay lang peglayag kay. Kiminuwit itue et mekansang neng eldew, indyari nelyutan kay mura nekerateng eset tengteng lungsud et Genido. Mewanan atue diki kay mekelahyun et pegpanew dut ketngaan sabab pesungsang kay et deres. Angkansa neglayag kay dut tamar selatan et pulew et Kreta na tembel et deres. Liminabay kay eset entek set lungsud et Salmon. ⁸ Angkansa dut keliyutan inekuanan kay lang neglayag eset iged sekdan na merateng kay dut sembatung lelegdangan pegtingkaga' t Menungang Dudungguan, mekabi' eset lungsud et Lasea.

⁹ Pegtalib et mekansang neng eldew beke' meriwara' ne meglayag, sabab nekelibuas ne Eldew et Memumuas' beke' timpu barat ne. Angkansa pinituanan dye i Pablo, ¹⁰ kwan ye, “Menge' lelaki, nesewran ku

na pegpanew na itue mua' et kelang kerungkatan eset luwan beke' eset kapal letew, sampay maya matey kityu.” ¹¹ Segwa' kela' pegarap et kapitan et menge' kesundeluan eset beres et empu' t kapal letew, beke' eset kapitan et kapal letew in, kasga eset pemitua i Pablo. ¹² Na sabab diki lang menunga tumerna na dumunggu' duun na ba' timpu barat, indyari negberes kinensangan na meglayag nega dye eset pegarap na merateng dye dut lungsud et Pinis. Itue e sembatung dungguan eset pulew et Kreta, na megeelep eset tampa' iraga' -sedlepan beke' timur-sedlepan, angkansa menunga pebiyan et barat.

Begyu eset Dagat Ganang Meglayag

¹³ Na' ganang duminres et melalay deres mewanan dut selatan, angkansa keblan dye mekedyari dye ne meglayag. Niluan dye ne saaw pegketbes melalay dye ne pineletew-letew eset pulew et Kreta. ¹⁴ Segwa' kaya mekwit indyari negdegsa' mewanan eset pulew sembatung mebasag na deres pegngerana' t “Euroklidon” etawa begyu amihan. ¹⁵ Indyari ginumbangan kapal letew. Diki lang itue mekesungsang et deres, angkansa nepebibit kay ne lang. ¹⁶ Ganang mekepelimben kay eset merinek neng pulew na pegngerana' t Kauda, meketindal kay merinek ne gubang misan ne nelyutan kay mura nebuwat atin. ¹⁷ Pegketpetindal et itue, pinelibutan dye' t sisiget neng kelang tali itueng kapal letew. Binwat dye itue sabab takut dye na kalu' mesengrad eset igang et Sirtis. Pinesanad dye layag indyari nepebasag ne lang. ¹⁸ Pelahyan pegbasag et begyu na itue, angkansa kinedikleman tinegnanan dye itimbag dut dagat menge' luwan. ¹⁹ Pegdatek sunud neng eldew, tinimbag dye gasi menge' kegemitan et kapal letew. ²⁰ Neku' kaya nebiri' kay eldew etawa menge' bituen, beke' kaya ne megtengew nepekebasag neng begyu, angkansa neugaran et ginsan pegarap kay na mekebawi' kay nega.

²¹ Sabab et nekwit ne kayangga pe' nemekekaan menge' taaw na meg-sesak et kapal letew, timinyeg si Pablo, indyari negberes, kwan, “Menge' kesebeayaan, na ba' kiminingeg kew lang teyen daken, indyari kaya nugad tyu dut pulew et Kreta, beke' diki lang teyen neinabu et samat kwantin. ²² Segwa' tiban mesugid ku, besagi' myu dimyung seled atey sabab kaya lang mebinasa misan sembatu eset dimyu! Temed lang merungkat itueng kapal letew. ²³ Sabab neperenta' eset daken kegebi sembatung dereakan et Empu', ating Empu' neng pengempuen ku beke' pegtitimuruen ku. ²⁴ Sinugid ye daken, ‘Endey kew tumakut Pablo! Merapat ne umalep ke dut Emperador. Na birina', alang-alang eset dimu beke' sabab et kenunganan et Empu' na bewinen Ye ginsan neng iba mu na nemeglayag.’ ²⁵ Angkansa besagen myu dimyung seled atey, menge' kesebeayaan! Sabab meppengandel ku et Empu' na meinabu ginsan kuyun eset sinugid ye daken. ²⁶ Temed lang mepalid tyu eset sembatung pulew.”

²⁷ Ikesempulung-epat kay ne neng gebi nepalid ne eset pinegketngaa' t Dagat Mediteraneo. Ganang megetetenga' gebi ne, nepangling et menge' menglelayag na mekabi' dye ne set deplakan. ²⁸ Kinira-kira dye na dagat lengku maya mene duwampulung depa raram. Na' pegkesurung-surung dye nga, pegka' tengkad-megtengkad pegsewd pegkinge dye peuli' maya sempulu' limang depa ne lang. ²⁹ Sabab timinakut kay na mesurbut et kapal letew kay et kebetuan, angkansa dinedgad dye epat neng saaw eset emurian et kapal letew. Indyari pegpenelanganen dye na teyen eldew ne. ³⁰ Pinaru et menge' menenayag na melegyu mewanan eset kapal letew, angkansa pineineug dye eset dagat merinek neng gubang, indyari be' balu' kuntu' mengdegdag et saaw dut unaan. ³¹ Segwa' sinugid i Pablo dut kapitan et sundalu sampay menge' kesundeluan, kwan, “Na ba' diki pebebara' menge' taaw atue' t kapal letew, diki kew mebawi'.” ³² Angkansa binugtu' et menge' sundalu menge' tali et merinek neng gubang, pegketebes pinesaran dye na meregdag dut dagat.

³³ Ganang megkukuelde ne, ginsan dye in ginayat ne i Pablo mengaan. Kwan ye, “Ikesempulu' epat ne eldew ne tiban, kayangga pe' nekekaan kew et misan enu sabab mesusa na memegtetagey. ³⁴ Angkansa mengaan kew ne! Keilangan myu itue apang mebawi' kew. Kaya mebinasa misan sinu dimyu!” ³⁵ Ganang nebres lang itue, nemurut ya et bengbang, indyari dut elepan et ginsan negpeselamat dut Empu', pinutek-putek bengbang pegketbes kinaan ye ne. ³⁶ Nemengbasag seled atey et ginsan, pegketbes nemengaan dye gasi. ³⁷ Kedamen kay duwang gatus pitumpulu' enem ginsan. ³⁸ Ganang binyagan dye ne, tinimbag dye dut dagat tirigu in, apang gumangan ne sunu' et kapal letew.

Pegkerungkat et Kapal Letew

³⁹ Ganang itue meriklem ne, maya nepayag dye kelugtaan temed lang kaya sewd dye na ba' eteg lungsud atin. Nepangling dye sembatung luuk na maya deplakan, indyari pinaru dye na ba' mekedyari irunggu' kapal letew duntin. ⁴⁰ Angkansa binugtu' dye tali et menge' saaw na kedyeng dinedgad dut dagat, indyari pegdingan binerbar gasi menge' tali na

† ELDEW ET MEMUMUAS - dut bebresan et Hebreo, “Yom Kippur”, dut bulan et Septiyembre etawa Oktober.

megsisiget eset pemunduan. Pineribuwat dye layag eset unaan apang ibagus kapal letew et deres pesurung dut deplakan. ⁴¹Segwa' nekerung-gu' itue eset tampar et mebabew. Pinegsengrad dye dut egis unaan et kapal letew in, angkansa diki ne keugad. Sementara' emurian gasi ne-rungkat ne sabab mekelapes et mebasag neng gumbang.

⁴²Pinaru et menge' sundalu na peteyen menge' pirisu, apang kaya ne mekelanguy beke' mekepeleguy. ⁴³Temed si Pablo gaay gasi bewinen et kapita 't menge' sundalu, angkansa pinemulag ye dye. Pinelempud ye ne dut danume 't dagat ginsan neng kesewaran lumanguy na' sumurung dut iiratan. ⁴⁴Iba in pinenahag na mengisi' et tabla etawa menge' nepu-putek na kayu neng kapal letew in, apang ketabang kedye kerateng dut deplakan. Indyari ginsan kay in nemekerateng eset deplakan.

Si Pablo dut Pulew et Malta

28 Indyari ganang nekelugta' ne 't deplakan beke' nekebawi' kay ne, nesewran kay ne na lungsud atin, pulew na pegngerana 't Malta. ²Menunga pemangling damen et menge' taaw duntin. Sabab diminlek et mebasag indyari meramig, negpeapuy menge' taaw duntin, pegketbes tinerima dye kami et meselusay. ³Nemurut si Pablo et kayu. Ganang pegderatun ye pe' itue eset baga, maya liminiwan sembatung seli na nerarang et apuy, indyari ampa' ne nemulikeskes eset keremut ye beke' tininduk et seli si Pablo. ⁴Ganang nebiri' et menge' taaw duntin seli na peggantung mene eset keremut i Pablo, nesugid eset ke-de sembatu kedye, kwan, "Tantu na memematey-taaw lelaki na itue. Nekebawi' teyen ya eset dagat, segwa' kaya tinugutan et empu' na si Mebentel na megbiyag ya nega." ⁵Temed tinultug si Pablo ga eset apuy seli, indyari kaya lang ya neenu. ⁶Pegtegeyen dye na memaga' bilug i Pablo, etawa gasi megtoy lang metumba' pegketbes matey. Ganang nekwit ne pegtegeyen segwa' kaya gasi neinabu eset kenye, negpinda gasi pemikiran dye, kwan, "Sembatung empu' ya!"

⁷Na maya pegibuten eset pulew na' atin, sembatung pegngeranan dye 't Publio. Maya ye kelugtaan mekabi' eset lungsud na' atin. Indyari tinerima ye kami et menunga sampay ne pinekaan kami seked telung eldew. ⁸Atin neng masa, pebubuntul et pegegnawan sampay sakit be-teng ama' i Publio, angkansa binerita' i Pablo. Pegketbes negpenalang, dinatun ye kenyeng keremut eset maya sakit, indyari negnunga peresa-an ye. ⁹Sabab et neinabung itue, negdetengan ginsan menge' taaw esentin na maya menge' pegreresanen, indyari menge' peresaan dye nemegnung gasi. ¹⁰Binantug dye kami eset lein-leing antangan, indyari set eldew et mugad kay, nememgey dye ginsan et keilangan kay set peglelayag sasat kami in peugad ne.

Mawa' eset Pulew et Malta Pesurung dut Lungsud et Roma

¹¹Timalib telung bulan mura kay nekeugad duntin. Siminakat kay et sembatung kapal letew na nepetaren' gasi et barat duntin eset pulew in. Itueng kapal letew mewanan dut lungsud et Alejandria pegngeranan dye 't "Megtipused ne Lelaking Kambar na' Menge' Empu'". ¹²Diminunggu' kay eset lungsud et Sirakusa, indyari negterna kay telung eldew duntin. ¹³Negpelahyun kay et peglelayag, indyari diminateng kay dut lungsud et Regio. Kinedikleman timinepiug deres mewanan dut se-latan, indyari nekerateng kay dut lungsud et Puteoli eset seled duwang eldew. ¹⁴Maya netkanan kay duntin menge' ketipusdan na megpenggan-del et Empu', indyari ginayat dye kami na tumerna duntin et sengling-go. Mewanan duntin pinelahyun kay itueng emuring bagi' et dameng pegpepanew pesurung dut lungsud et Roma. ¹⁵Neebaran et menge' ketipusda 't mengengandel et Empu' na dut lungsud et Roma pasal da-men, angkansa diminuntin dye dut tetebuan et Apio beke' dut Tres Pe-teternan apang susupen dye kami. Ganang mebiri' dye i Pablo, negpese-lamat ye dut Empu', indyari nasag seled atey ye.

† Itueng menge' kambar neng empu' empung si Kastor sampay si Polluks, dye in menge' empu' na mengengempu' menge' menglelayag tagna' ti'.

Pegdateng Kay dut Lungsud et Roma

¹⁶Ganang pegdateng kay et lungsud et Roma, tinugutan si Pablo tu-merna et diring benwa, temed maya iba ye sembatung sundalu na mengdyaga kenye.

¹⁷Pegkelabay telung eldew, ginayat si Pablo eset sembatung rupung menge' pegibute' 't taw 't Judio eset lungsud na' atin. Ganang megting-timung dye ne, sinugid ye, "Menge' ketipusdan na Judio, misan ne kaya nebuwat ku atu eset kityung taaw etawa eset menge' keeratan et menge' keupu' upuan tyu, inalew beke' pinirisu aku dut lungsud et Jerusa-lem, indyari ibinggey aku na pirisu eset menge' ketaawan neng peng-gewma' t Romano. ¹⁸Netbes lang nemengingkut, ginaay dye teyen ipe-liwan aku sabab nesewran dye kaya gasi nebuwat ku na merapat dusa-en et kepeteyan. ¹⁹Temed kaya timinugut menge' taw 't Judio, angkan-sa nelegeskan ku ne menindal dut Emperador misan ne kaya sumbung ku atu eset kesebayaan ku. ²⁰Atin ne punsabab na ba' manu angkan ku ginaay na mekepegtuturan dimyu. Na tantu pegsisigatan ku et rantay itue pasal et Mesias neng si Jesus, ating pegerape' 't taw 't Israel."

²¹Sambag dye, "Kaya kay meketerima et surat na mewanan dut lung-sud et Judea pasal dimyu. Beke' menge' kesebayaan tyu na menge' ne-mengatu' na kaya gasi nekepegepar dye etawa nekepegeberes et misan enu atu eset dimu. ²²Megdemikian, gaay kay mekingeg na ba' enu set pikiran mu, sabab sewd kay na misan embe mekerateng pegsugiren et menge' taaw atu eset sektang itue."

²³Angkansa negupakat dye et sembatung eldew. Indyari pegdateng et eldew na atin mekansang nemengagap dut benwa i Pablo. Nginapun negpereti' ya eset kedye beke' negpesebanar pasal eset pengmilikan et Empu'. Dut pebiya' et Keseraan i Moises beke' eset menge' sinurat et menge' tarus et Empu', negpekepengna' si Pablo na mengandel dye ki Jesus. ²⁴Maya nemengandel eset menge' pegsugiren ye, temed maya gasi kaya nengandel. ²⁵Angkansa ganang diki dye megsembatu, neme-ngugad dye in pegkebres i Pablo et samat kwantin neng bebresen, kwan, "Tigna' banar itueng ipinegsugiren et Nakem et Empu' eset keupu' upu-an myu pebiya' ki tarus Isaias tagna' ti', ²⁶kwan ye, 'Sumurung ke dut taaw neng itue, indyari isugira' eset kedye, kwan, na misan gana' kumingeg kew neng kumingeg, temed kaya kew mekereti' misan ingyan, indyari misan gana' sumiyek kew neng sumiyek, temed diki kew gasi kebiri' in misan ingyan.

²⁷Sabab megmendyaring peknelan pikiran et menge' taaw na itue, meliyut mekekingeg kedye menge' telinga et kebebenaran. Indyari pinereng menge' mata dye, sabab mendi' dye kebiri'.

Ba' diki kwantin, kebiri' mata dye, mekekingeg telinga dye, mekereti' menge' pikiran dye, indyari meneuli' atey dye eset daken, indyari pegulinan ku dye, kwan et Empu' ' ' ††

²⁸Sinugid nega i Pablo, "Mesewran myu na pinebunayag eset lein-le-ing taaw na abar kepuwasan na itue mawa' dut Empu'. Indyari kinggen dye itue!" ²⁹Pegketbes lang sugiren itue i Pablo ampa' ne nemengugad menge' taw 't Judio nemegsedsagka' dye banar.

³⁰Maya lumebi-kumurang et duwang teun na liminegdeng si Pablo dut lungsud et Roma, dut benwa na inerkilaan ye. Indyari pegterima-nen ye ginsan neng megdunti 't kenye. ³¹Temparan beke' kaya sasew na megpenuldu' ya pasal eset pengmilik et Empu' sampay eset Begerar ne' si Jesus Kristo.

†† Isaias 6:9-10.

Roma

Kepurisan et itueng Surat et Roma

Itueng Roma kelang lungsud et taw 't Romano, beke' kabisera neng bangsa dye. Megaay banar si Pablo memerita' eset mengengandel i Jesus Kristo na sebarang meglelegdeng esentin, segwa' kaya lang ya mekepelahyun sabab maya daran megsagka' eset kenye.

Indyari tiban mekepelahyun ne ya sumurung duntin. Angkansa negpebibit ne ya et itueng surat ne mepesewd ne lagi kedye ne ya in memerita' kedye.

Indyari ganang ya mekepeuli' mewanan dut peglayag ye eset lungsud et Jerusalem in, pegperuen ye gasi na sumurung dut bangsa et Espanya. Ipebunayag eset kedye itueng Menungang Abar mewanan ki Jesus Kristo. Dut kenye peglayag neparu ye na dumunggu' dut lungsud et Roma. Nepikir ye tumerna ya tetegeyan kedye apang mengabar esentin.

Mekansang duntin mengengandel eset lungsud et Roma, sebarang iba in taw 't Judio, segwa' kinensangan kedye esentin in lein lang menge' Judio.

Eset itueng surat, sinugid i Pablo kedye ketentuan et pegandel eset ki Jesus Kristo lang. Sinugid ye na pebiya' lang et pegandel ki Jesus, si Empu' mekebiri' et ketignaa' t taaw. Sinugid ye gasi pasal eset pegperuen et Empu' eset menge' Judio beke' dut sebarang lein lang Judio supaya ya mekepeyam et kedyeng keselaan. Itueng pinikeemuring ginis na bineres i Pablo na ba' enukwanen et mengengandel tu' kumpet et kedyeng diri. Segwa' si Pablo ga nekerateng dut lungsud et Roma, itue pebiya' et kedyeng pegpirisu kenye duntin. Indyari ya in duntin dye ne peteyen. Diki ne metuman ye itueng kenye pegperuen dut lungsud et Roma.

Ketulduan et itueng Surat

Penegnaan beke' kepurisan 1:1-17

Punsabab et keselaan 't taaw, keilangan kepuwasan 1:18—3:20

Erukwan nebiri' et Empu' kityung ketignaan 3:21—5:21

Empu' memuwat et ebian na kityu mengandel eset Kenye 6:1—8:39

Neparu et Empu' tudyu dut Judio na nepili' Ye 9:1—11:36

Itueng Arat et Taaw neng menge' Mengengandel 12:1—15:13

Penektak i Pablo neng beres atue 't kenye surat 15:14—16:27

(v 1,7) Teyeg dut ki Pablo na uripen i Jesus Kristo, tiningkag supaya **1** megmendyaring apostol †, ingin bersen Mengengabar et Empu', beke' pinili' supaya menuldu' et Menungang Abar †† et Empu'. Na, dut kemyu neng pegmergane et Empu' ne esen et lungsud et Roma ‡, na tiningkag apang megmendyaring menge' mengengandel ye. Mesen teyen et dimyu ating redyiki' beke' kesenangan teyeg et kityung Empu' Ama' beke' teyeg dut Begerar na si Jesus Kristo. ² Pasal et Menungang Abar na itue e, na itinange' et Empu' nekeuna ti' pebiya' dut menge' tarus beke' netuturan dut seled Kesuratan et Empu'. ³ Na ating Menungang Abar ye pasal dut kenye Yegang, na kityung Begerar na si Jesus Kristo. Sabab negpeketaaw, ya pinegyegang dut pengkatan i Surutan Dabid tagna'. ⁴ Beke' dut kenye meinempuen, na asal ne lagi, nepesebanar na ya Yegang et Empu' pebiya' dut buwat ne maya keksegaran pasal et kenye pegbiyag peuli'. ⁵ Indyari, pebiya' kenye pepetnga', tinerima ku dut Empu' ating begy megmendyaring apostol, sembatung mengengabar et Empu'. Negmendyaring aku gasi apostol apang bentugen si Kristo, apang ginsan menge' taaw lein Judio †† merundun dut keibuten sabab et pegandel dut kenye. ⁶ Nekeibut kew gasi dut sebarang menge' tiningkag ne megmendyaring keiba-iba i Jesus Kristo. ⁷ (-) ††

Gaay i Pablo na Memerita' dut Roma

⁸ Lembus-lembus pegpeselamat ku dut Empu' pebiya' dut ki Jesus Kristo sabab et dimyung ginsan, sabab et dimyung pegandel nebuar dut

† APOSTOL - ingin bersen Mengengabar et Empu', beke' sembatung taaw eset ating sempulung duwa beke' menge' iba pinili' i Jesus Kristo supaya ipeabar ating Menungang Abar et Empu' dut ginsan taaw atue 't dunya'. Sampay, dye in mendyaring menge' pegibuten et menge' unang mengengandel i Jesus. Roma 1:5; 11:13. †† MENUNGANG ABAR - Ating abar teyeg et Empu' Banar dut Langit pasal i Jesus Kristo, beke' kenye kepuwasan et utang tyu ki Empu' Yahweh dut Langit. ‡ ROMA - Ating masa, ngaran et kelang lungsud na kabisera et kelang bangsa et Roma na pemegbeg et kineldaman et menge' bangsa et ating bagi et dunya'. †† Taaw lein Judio - eset orig na Kesuratan "Hentil", etawa "menge' bangsa". Ingin bersen ginsa 't taaw selyu lang et menge' taw 't Judio. Betsaen Roma 1:13. †† Pinedingan dut bersikulo 1:1, tumagna' dut: Na, dut.

ginsa 't sengkedunyaan. ⁹ Daran ku kemyu pegpenelang. Na itue sewd et Empu'. Na daken neng pegsukuan, ginsan et atey ku pasal et daken neng pegpeabar et Menungang Abar pasal et kenye Yegang, si Jesus. ¹⁰ Daran ku ne pegtewen na teyen tugutan et Empu' na aku mekesentin ku ne et dimyu megtyu. ¹¹ Pegenepep ku na mebiri' kew apang ibgey ku dimyu et kenungaan et Empung Nakem supaya lang et ikepengger myu. ¹² Ingin ku bersen apang megketabang-tabang tyu ikepengger et semba-sembatu pebiya' dut pegandel tyu dut Empu'. ¹³ Menge' tipused, ingin ku ne mesewran myu ne kesenu ku ne peruen apang sumentin eset dimyu, segwa' diki ku kelembus-lembus. Gaay ku ne mekegayat gasi sentin et menge' mengandel ki Kristo, samat binwat ku dut ibang menge' taw 't lein Judio. ¹⁴ Maya pegeerapen na aku menuldu' dut menge' taw 't Griego ††† beke' dut menge' taw 't barbaro, dut menge' mekesewd beke' dut menge' awam. ¹⁵ Pasal et atin angkan manu ingin ku ipengabar gasi set Roma ating Menungang Abar.

Kebesagan et Menungang Abar

¹⁶ Diki ku ipegleew ating Menungang Abar pasal ki Kristo, sabab itue keksegaran Empu' dut ikebawi' et sebarang mengandel. Pegbawi' una dut menge' taw 't Judio †††, indyari megdemikian dut menge' ibang taw 't lein Judio. ¹⁷ Itueng Menungang Abar ipegsusugid pasal et ketignaan § et taaw dut pemiri' et Empu' sabab lang dut pegandel dye kenye, tihad et una seked et ketimpusan. ^{§†} Itueng ketignaan sigun dut Kesuratan et Empu', kwan, "Ya pinegtigna' dut Empu' sabab dut pegandel, ya megbiyag banar dut Empu'."

Pegkekesala' et Ginsan et Taaw

¹⁸ Nepesewd mawa' dut langit na ating iseg et Empu' atu dut ginsa 't arat sagka' dut Empu' beke' kereatan et menge' taaw na buwatan et

††† GRIEGO - Taaw teyeg et bangsa et Gresia. ††† JUDIO - Tagna' ti', taaw pinili' et Empu' Banar supaya ipeabar bebresen et Empu' dut ginsan et menge' taaw atue 't dunya'. § "Una dut ketimpusan," etawa dut orig: "tihad pegandel dut pegandel". §† Habakuk 2:4; Galasia 3:11; Hebreo 10:38.

mereraat supaya laagen et kebanar-benaran.¹⁹ Dusaen dye et Empu' sabab merugey retian sebarang pasal dut Empu'. Sabab pinesewd itue kedye et Empu'.²⁰ Angkansa diki ne mekerawa menge' taaw pasal diki kilala dye Empu'. Sabab tihad nega dut pegpendyari et sengkedunyaan, ating menge' pemeriharaan et Empu' neng kaya mekebiri', ating kek-segan na kaya seskeran beke' ating pemendirinng Ya Empu', atin metam-par ne mekebiri'. Beke' ginsan itue neretian tyu sabab dut menge' ginisan neng pinendyari.²¹ Sabab misan ne kilala dye Empu', diki dye ya pegbentugen bilang Empu', etawa pineseselemtan. Misn ga in lebi neng kaya pulus kedyeng pemikiran beke' nelingban kedyeng awam neng pikiran.²² Pegpentunen dye, na dye mekesewd, segwa' liminiwan na dye menge' dupang.²³ Sinembian dye ating kebentugan et Empu' banar na diki matey dut pengempuan na menge' empu' empuan na dagbes et taaw maya kepeteyan, etawa begit, etawa setwa', etawa setwa' na meglululub, ginsan ne maya kepeteyan.

²⁴ Angkansa pinesaran dye ne et Empu' dut kedyeng kelelewan neng ginis seked nepesesaad dye nemuwat et diki menungang napsu' dut iba dye angka penanding dut bilug dye kiminebaba'.²⁵ Sinembian dye et keberbenaran pasal et Empu' et keembutan. Inempu' dye beke' sinukuan ating menge' ginis neng menge' pinendyari et Empu' imbes teyen Ya negpendyari, ingin bersen Empu' tyu banar, na ya subali' teyen bentugen et misan ingyan. Amen. †

²⁶ Sabab et itue e, pinesaran dye ne et Empu' dut menge' napsu' et kelewleew. Sinembian et menge' kelilibunan ating patut na pegulid dut diki mepatut ne ibanen pegulid.²⁷ Tinirengan gasi et menge' kelelekan ne libun kaya teyen meteup uliren, beke' ninit kedyeng napsu' na meraki dut sali' sali' dye. Megpemuwat et menge' lelaki et kelelewan neng ginis, nekepegulid dye dut sama-sama dye lelaki angka tinerima dye ne ating peniksa' na teup dut kedyeng keyeatan.²⁸ Lyu sentin, sabab et mendi' dye merganen ating kesesewran pasal dut Empu'. Dye in, dut ketimpusan, pinesaran ne et Empu' dut kedyeng belingkeg neng pikiran supaya buwatan ating menge' bubuwatan na diki mekedyari buwatan.²⁹ Nepus dye et ginsan neng dagbes et keyeatan, kebelingkegan, kenepsuan beke' kerupangan. Dye in meinimbengen, memematey-taaw, menunungang, mengrurugi', maya meyaat neng pikiran beke' merila'. Mengbesberes dye.³⁰ Dye in mesinawey, megpengatu dut Empu', mepegmetaas. Biaksa dye memuwat et menge' bubuwatan na meyaat, beke' mesesmal dut menge' gunggurang.³¹ Dye in menge' mekeknel, menenaksir, kaya ingasi' beke' kaya melingew et sebaya'.³² Misn sewd dye ne pasal sara' et Empu' na sebarang megpemuwat et itue meteup na ya imeteyen. Segwa' lang dye iraran na memuwat et itue e. Imbes gasi ba' maya mebiri' dye na menge' iba memuwat et itue, meksan dye.

Metigna' Ukuman et Empu'

2 Angkansa kaya meirawa myu. Sinu kew na mekeukum et sebaya' myu? Sabab dut pegukum myu dut iba, atin pegukumen myu gasi diri myu, sabab kwantin gasi mekebuwat myu.

² Sewd tyu ne metigna' ating ukuman et Empu' dut menge' taaw megpemuwat et kwantin.³ Kemyu na taaw lang na mengungkum, segwa' megpemuwat gasi et kwantin. Pikir myu be na metengiskan myu ukuman et Empu'?⁴ Etawa pegpentunen myu na kaya pasal kenyeng kelang kenunganan, pegeeteng, beke' kepengnaan et Empu'? Diki myu be nesewran mepengna' t tagey dimyu supaya begeyan kew nega et timpu na mekepegsusun?

⁵ Segwa' sabab dut kektulan et ulu myu beke' diki pegsusun, lebi neng pepebegat myu ating peniksa na ipekulu dimyu ngine ne na meberi' myu kenyeng metigna' neng kutuk dut eldew neng kenyeng pegukum.⁶ Ating dut Kesuratan, kwan, "Empu' atin gumanti dut taaw sebarang menge' nebuwat ye."^{††} Dut menge' negsandal dut pegbuwat et menunga beke' pegpenulus et kebentugan, kenunganan, sampay kayang kepeteyan, atin begeyan et Empu' et biyag kaya keskeran dut kenye.⁸ Segwa' sebarang megpenulus ba' enu gasi dut diri dye beke' megibut dut kereatan imbes dut kebanar-benaran, atin iregdag et Empu' kutuk beke' iseg.⁹ Kesusaan, beke' kesekitan merasa sebarang pemuwat et meraat. Una mene dut menge' taw' t Judio, pegketbes ating menge' ibang taaw leing Judio.¹⁰ Segwa' ibgey et Empu' kenunganan, kebentugan beke' kesenangan sebarang pemuwat et menunga, una menge' Judio, pegketbes menge' ibang taaw lein Judio.¹¹ Sabab ating Empu' kaya pemili'.

¹² Ginsa' t negkesala' sabab diki kesewd pasal et Keseraan binggey et Empu' ki Moises atin ukumen beke' mebinasa beke' neparak eset Empu' samat diki kuyun dut ating Keseraan. Beke' ginsan negkesala' dut sakup et Keseraan i Moises, atin ukumen kuyun dut ating Keseraan.

† AMEN - gay bersen "Mepatut ne" etawa "kwantin ne meinabu". Bersen dye atin dut ketimpusan et pegpenalangan. Dut gasi 16:24. †† Kanta 62:12; Delehitan 24:12.

^{††} Sabab sebarang pegpentunen na metigna' dut penyek et Empu', ating menge' megibut dut Keseraan in, diki dut sebarang mekekingeg lang in.¹⁴ Na ba' menge' taw' t lein Judio, na kaya nesewran pasal et Keseraan segwa' gaay dye pemuwat et sengmenu et menge' ginis na pegtewen et itue e', itueng kegeyan dye nepantun ne sara' dut kedye misan kaya Keseraan dye.¹⁵ Angkansa, ba' kwantin ne gaay dye, pepebiri' dye ne nekesurat dut pusu' dye ating menge' ginis neng pegtewen et sara'. Pinesebenaran gasi itue et kedyeng penedseled, sabab sengmenu, peginteksiren dye et itue. Pegketbes, sengmenu nega menenengung dye et itue.¹⁶ Meinabu itue dumateng eldew na ukumen et Empu' sebarang menge' tagu' et menge' taaw ukumen pebiya' dut ki Jesus Kristo, samat pegsudsugid et Menungang Abar pegtutuldu' ku dimyu.

Menge' Judio beke' ating Keseraan et Empu'

¹⁷ Na pegsugiren mu Judio ke, beke' megarap et Keseraan sampay pegpanpan mu pasal keuyunan mu dut Empu'.¹⁸ Kwan mu sewd mu kenyeng kegeyan beke' nekilala mu menungang ginis sabab netulduan ke dut Keseraan.¹⁹ Kwan mu tinerima mu ne ikew mengdurundun et menge' beleg, silu' et menge' mekelingban.²⁰ Kwan mu ikew mengingindun' et menge' merupang, beke' menunuldu' et menge' keyegangan, sabab nesewran mu dut Keseraan, na ating teup ne dut kesesewran beke' kebanar-benaran.²¹ Ikew ne pegtuldu' dut iba, segwa' manu diki mu tulduan diri mu? Ikew penuldu' endey menakaw, manu gasi penakew ke? ²² Pegsugiren mu dut taaw na endey megbeis. Manu gasi pegbeis ke? Megiseg ke dut menge' empu' empuan. Manu pegtekwewen mu menge' pengempuan ne benwa? ²³ Pegabbu mu ating Keseraan. Manu kaya peguntebien mu Empu'? Sabab et pegsuwey mu dut kenyeng Keseraan.

²⁴ Samat dut Kesuratan et Empu', kwan, "Sabab dut dimyu menge' Judio, ating kewasa et Empu' kaya mekeuntabi' et menge' ibang taw' t leing Judio". ††

²⁵ Mekegunaan lang ating pegtutuli' ba' megibut ke dut Keseraan, segwa' ba' kaya megsunud ke et itue e, kaya guna itueng pegtutuli' †† mu.²⁶ Ba' ating menge' diki tuli', atin key pemuwat et kuyun dut pegtewen et Keseraan, diki be mepantun dye ne samat menge' tuli' ne gasi dut elepan et Empu'? ²⁷ Kemyung menge' megsungsang et Keseraan, e' teyen dut dimyu ating nekesurat ne pinegarat na pegtutuli', segwa' mengukum dimyu ating menge' taaw na diki tuli', temed megpengebiyagan gasi kuyun dut pegtewen et Keseraan.

²⁸ Ating kepentunan et Judio, atin diki lang sabab dut pengliwan lang neng dagbes beke' ating tantung pegtutuli'. Atin mesabab dut menge' ginis na pengderibuanen lang.²⁹ Diki lang! Segwa' ya tantung Judio ba' nepinda arat ye na tinuli' kuyun dut Nakem et Empu', diki dut pegtuli' nesurat dut Keseraan. Sabab itueng taaw na negpinda maya kebentugan diki teyeg dut sebaya' ye, segwa' teyeg dut Empu'.

Ating Kebentelan et Empu'

Enu kenunganan na ya taw' t Judio? Enu kepulusan et pegtutuli'? **3** Kityung menge' Judio maya mekansang banar et kenunganan! Lebi et ginsan, sabab dye pinepengendelan tagna' ti' et beres et Empu' dut menge' Judio.³ Enu kwan ne, ba' maya senu-senu na kaya lang pengandel? Sabab lang et kaya pegandel meugad be kebentelan et Empu'? ⁴ Diki lang! Tantung tatap mebeltel Empu' diki samat taaw na meembut. Samat nesurat dut Kesuratan, kwan,

"Supaya kilelanan ikew Empu' metigna' dut dimung menge' bebresan, beke' megindaag ba' meukuman ke ne." ††

⁵ Ba' sabab dut kityung kebelingkegan tantung lebing megpesewd ating ketignaan et Empu'? Mesugid tyu be na kaya mebeltel ukuman ye ba' iperasa ye kityung kenyeng kutuk? Pegusalen itue pasal pegdawa et taaw.⁶ Diki lang! Sabab ba' diki mebeltel ukuman ye, enukwan ye meukum sengkedunyaan? ⁷ Mekedyaring idawa et iba, kwanen dye, "Ba' sabab dut aku ne meembut, lebing mebegbeg ating Empu', beke' mekebunayag kenyeng kebentelan, manu ye aku ukumen na bilang mekeselaan?"⁸ Manu diki sugiren samat lilimutan et iba pasal damen, na samat kwantin kunu' pegsugiren kay ne, kwan, "Memuwat tyu et meraat supaya lumiwan menunga." Mepatut lang na dye binesanen.

‡ "Ating Keseraan" binggey et Empu' ki Moises - Moises sembatung tarus et Empu' banar tagna' ti', beke' sembatung pegibuten et taw' t Judio. Tagna' ti', binggey et Empu' ating Keseraan apang ituldu' ye dut menge' taaw. Betsaen dut Exodo 20. †† Isaias 52:5; Ezekeil 36:22. †† PEGTULI' - Arat et menge' taw' t Judio supaya ipebiri' dye in mesukup et tange' et Empu' Banar dut Langit. Pegtuli' dye menge' yegang na lelaki ganang umur dye ne walung eldew. Betsaen 3:1 gasi. †† Kanta 62:12; Delehitan 24:12.

Kaya Misan Sinu Metigna'

⁹ Enu tiban mesugid tyu? Kityung menge' Judio, nekelbi be et iba? Diki! Samat nesugid kay ne, ating menge' taw' t Judio beke' lein lang taw' t Judio, dye in sama-sama uripen et keselaan. ¹⁰ Samat nesurat dut Beres et Empu':

"Kaya metigna', kaya misan sembatu.

¹¹ Kaya nekereti', kaya ne menulus et Empu'.

¹² Dye ginsan timinelikud, sali'sali' dye neugaran et kegunaan. Kaya pememuwat et menunga, kaya misan sembatu. †

¹³ Pasal kedyeng menge' bebresan samat lebeng ne megbubuka', kedyeng menge' dila' puspup et pengrurunding. Bisa et seli dut kedyeng menge' munung. ††

¹⁴ Pasal kedyeng baba', baha et pegsukna' beke' kepeitan. ‡

¹⁵ Pasal kedyeng menge' tiked, metikas dut pegbubuk et dugu'.

¹⁶ Pegkerumbak beke' ketiksaan, atin mebiri' dut kedyeng biniyan.

¹⁷ Beke' diki sewd dye ating dalan et kesenangan. ††

¹⁸ Ating pegketakut dut Empu', atin kaya dut kedyeng menge' mata." ††

¹⁹ Na tiban sewd tyu ne na ginsan' t sinugid et Keseraan atin sinugid dut ginsa' t sakup et itue e supaya tengleben ginsa' t kedyeng baba', beke' menambung dut Empu' ginsa' t taw' t sengkedunyaan. ²⁰ Angkansa kaya sinu megmendyaring metigna' dut kebirian et Empu' sabab et pegbubuk dut menge' sara'. Segwa' sabab et Keseraan mekesewd et taaw na ba' enu keselaan.

Megmetigna' Taaw Sabab et Pegandel Lang ki Jesus Kristo

²¹ Tiban tu', nebnayag ating pegmendyaring metigna' na mawa' dut Empu', diki lang sabab dut pegandel et Keseraan. Itue e pinesebenaran gasi et buuk et Keseraan beke' Menge' Tarus ††† et Empu' tagna'. ²² Ating megmendyaring metigna' neng mawa' dut Empu', atin meisi' lang ki Jesus Kristo et ginsan neng mengandel kenye ginsan taaw sali' penyek ye, kaya lang pinegibidaan. ²³ Sabab ginsan negkesala' beke' diki nekepetet dut ketaasan et Empu'. ²⁴ Segwa' binggey et Empu' kenye redyiki' dut kedye supaya dye mendyaring metigna'. Binggey ye itue kaya bayad, sabab i Jesus Kristo pinewasan ye bayad et sala' tyu dut krus.

²⁵ Ya ating sinimaya' et Empu' bilang kepuwasan eset keselaan et taaw, sabab pebiya' et pegandel dut kenye kesimeyaan. Binwat ye itue e apang ipebiri' kenye ketignaan. Angkan tagna' ti', diki ye bininasa sebarang pegkekesala' et menge' taaw. ²⁶ Binwat ye atin apang ipebiri' dut tiban neng penewnan pasal kenye ketignaan. Na ya in metigna' banar sampay pengugad et sala' dut sebarang taaw na maya pegandel ki Jesus.

²⁷ Embe tiban ating pegpeabbu tyu? Inugad ne! Dut enung pepunan? Sabab be eset kityung pegsunud et Keseraan? Diki! Segwa' eset kityung pegandel ki Kristo. ²⁸ Angkansa nesewran kay ne pasal et taaw megmetigna' dut Empu' sabab lang et pegandel ye, diki lang dut pegibut ye et Keseraan. ²⁹ Ating Empu' in, Empu' lang be et menge' taw' t Judio? Diki be ya in Empu' gasi et menge' taw' t lein Judio? E' banar, Ya in Empu' gasi et ginsa' t taw' t dunya', ³⁰ sabab et sembebatu lang Empu'. Pengugad Ye et sala' dut menge' taw' t Judio, ating menge' tinuli', sabab et pegandel, beke' dut menge' taw' t lein Judio, dye in menge' diki tinuli', sabab gasi et kwanting neng pegandel. ³¹ Pegugaran kay be et kegunaan ating Keseraan sabab et pegandel? Diki! Misan ga in pegmergaan kay banar beke' subali' gaay tyu telinganen ating Keseraan et Empu' na binggey ki Moises tagna'.

Pinetigna' et Empu' si Abraham Sabab dut Pegandel Ye Lang

4 Pasal et itueng ginis e, enu mesugid tyu dut nemesaan i Abraham neng inupu' tyu? ² Ba' si Abraham pinendyaring metigna' et Empu' sabab et buwat ye, maya ipegabbu i Abraham. Segwa' banar diki lang mekedyari megabbu dut elepan et Empu'. ³ Enu taku' pegsugiren et Kesuratan et Empu'? Kwan atin,

"Si Abraham mengandel et Empu', angkansa pegandel ye pinantun na ketignaan dut kenye." †††

⁴ Ba' sembatung taaw negkeradya, pasal kenye tengdan, atin diki mebilang et begey, imbes atin nekesuku'. ⁵ Angkansa, sebarang menge' taaw kaya ne pengasip et Keseraan, imbes megarap lang dut Empu' na megpetigna' dut mereraat neng taaw, ating pegandel dye ipepantun ne samat begey et ketignaan kedye. ⁶ Megdemikian gasi ating pegbentugen i Surutan Dabid tagna' ganang sinugid ye na mesukud ating taaw

† Menge' Kanta 14:1-3; 53:1-3; Ang Mangangaral 7:20. †† Menge' Kanta 5:9; 140:3. ‡ Kanta 10:7. †† Isaias 59:7-8. ††† Kanta 36:1. ††† BUUK ET KESERAAN BEKE' MENGE' TARUS ET EMPU' - Itue ating Kesuratan et Empu' pasal et Lelaging Pinegsulutan et Empu' dut menge' taw' t Judio. ††† Tagna' 5:16.

na pinepatus et Empu' na metigna', na diki lang sabab et menge' buwat. Kwan ye,

⁷ "Mesukud sebarang menge' taaw na inampun ne dut kedyeng pegsungsang, sampay et kedyeng menge' sala' nepapas ne.

⁸ Mesukud ating taaw pasal et keselaan ye na diki ibilang et Begerar na isagka' dut kenye." †

⁹ Atin beng ketignaan tudyu dut sebarang taw' t Judio na neketuli' lang, etawa tudyu gasi dut sebarang lein lang Judio na diki neketuli'? Pegsugiren kay pasal et pegandel i Abraham, ating pinantang et ketignaan dut kenye. ¹⁰ Kengyan itue neinabu? Mura be ya tinuli', etawa pegketbes? Mura pesi! Lein pegketbes et tinuli'. ¹¹ Angkansa neterima i Abraham tenda' et pegtutuli' bilang sembatung tenda' et ketignaan, sabab lang dut pegandel kwit ingga pe' ya tuli'. Ba' kwanting, si Abraham in samat ama' et ginsan neng mengengandel, segwa' ingga pe' tuli' in, supaya ibilang itueng ketignaan dut kedye. ¹² Megsepantun gasi, ya in ama' et menge' taw' t Judio na neketuli', diki lang sabab dye in tinuli', erapun sabab dye in mengandel samat kityung keupu' upuang si Abraham mura ya tinulian.

Si Abraham Neterima Ating Tinange' pebiya' dut Pegandel

¹³ Pasal dut tinange' ki Abraham beke' dut kenye puranak, na dye memusaka' et sengkinleban et lungsud. Na neterima ye ating tinange' sabab lang et ketignaan et bua' et pegandel, segwa' diki sabab pegandel et Keseraan.

¹⁴ Na ba' sebarang megpengebiyagan dut Keseraan, atin ne memumusaka', indyari pegandel kaya guna beke' ating netange' kaya pulus.

¹⁵ Temed ba' kaya Keseraan, kaya gasi sala' dut Keseraan, na ating sala' ipebaya' et kutuk et Empu'.

¹⁶ Angkansa, ating tange' diminatang dut pegandel, supaya megmendyaring redyiki' beke' gasi sumampay dut puranak i Abraham. Diki lang dut sakup et Keseraan, segwa' gasi dut sebarang maya pegandel samat si Abraham. Si Abraham kepuwan tyu ginsan mengengandel. ¹⁷ Samat nesurat ne,

"Binwat ku ikew et ama' et mekansang bangsa."

Ya ama' tyu dut elepan et Empu' neng pegendelen ye. Ating Empu' na Ya megbegey et biyag dut patey beke' dut tahag ye negpendyari ginsan neng ginis. ¹⁸ Misan ne megmelulus ne et arap, segwa' si Abraham tatap pegandel ya, angkan ya megmendyaring ama' et mekansang bangsa. Samat sinugid kenye et Empu' in, "Kumansang puranak mu seked laksana' laksana' ne." ¹⁹ Diki luminumek kenye pegandel. Tinerima ye ne ya samat patey misan biyag, sabab ya megseenggatu neng teun ne, beke' bantut itueng esawa ye neng si Sara. ²⁰ Diki ya negduwa-duwa dut netange' kenye et Empu' misan ga in, lebi yeng pinepangger kenye pegandel, sampay negbegey et pegdayew dut Empu'. ²¹ Puspup na kenye pegandel ating keksegan et Empu' na metuman kenye netange'.

²² Itue e sabab ye angkan, kwan,

"Itueng pegandel pinantun na ketignaan dut kenye." ††

²³ Ating bebresan na, "Itueng pegandel pinantun dut kenye," atin nesurat diki lang dut kenye lang. ²⁴ Ba' diki sampay gasi dut kityu na nantang et ketignaan et Empu', dut kityu na mengengandel dut kenye na nemiyag dut ki Jesus na kityung Begerar. ²⁵ Binggey et Empu' si Jesus supaya peteyen supaya meugad kityung menge' keselaan beke' binyag peuli' supaya tyu megmetigna' dut pemiri' et Empu'.

Kesenangan beke' Keenapan dut Empu'

5 Angkansa, maya ne tiban kesenangan tyu dut Empu' pebiya' kityung Begerar na si Jesus Kristo sabab pinendyaring metigna' tyu ne lagi dut pemiri' et Empu' pebiya' t pegandel ki Jesus. ² Sampay gasi negbeyan tyu i Jesus et lawang dut redyiki' neng pegderetunan tyu sabab et pegandel. Angkansa enep tyu pasal et pegerapen tyu na mekebagi' et ketaasan et Empu'. ³ Diki lang et atin lang, ba' diki enep tyu siminampay dut menge' pegsandal tyu, sabab nesewran tyu ne itue e mua' et kepengnaan. ⁴ Ating pengna' mua' et penginunga' t arat, beke' ating arat megbua' et arap. ⁵ Diki tyu kelandu' et kityung pegarap, sabab binuakan et Empu' kityung pusu' et kenye pegmerga', pebiya' dut kenye Empung Nakem na binggey ye kityu.

⁶ Birina' myu, ganang kaya basag tyu, natey si Kristo dut sugat ne timpu sabab et menge' meyaat neng taaw. ⁷ Merahang ne taaw mekebegey et biyag ye dut sembatung keblan ye ya in metigna', misan ne maya mekedyari kebuwat et itue e alang-alang dut sembatung menunga neng taaw. ⁸ Segwa' pinebiri' et Empu' kenye pegmerga' dut kityu, ganang kityu mekeselaan nega, dinaak ye si Kristo na natey sabab et kityu. †††

‡ Kanta 32:1-2. †† Tagna' 15:6. ††† Juan 3:16.

⁹Deulu' kityu pinendyaring metigna' dut pemiri' et Empu' sabab kityu tu' maya pulus teyeg et dugu' i Kristo, lebi neng mebawi' tyu banar dut kutuk et Empu' sabab kenyeing lahyung pebuwatan. ¹⁰Sabab ba' kwit ti', kebanta tyu nega et Empu'. Temed tiban nepegsulut tyu dut Empu' sabab dut kepeteyan et kenyeing Yegang. Na ba' sulut tyu tiban dut Empu', lebi neng mebawi' tyu sabab dut kenyeing biyag. ¹¹Diki lang et itue, temed megenep tyu dut Empu' sabab dut Begerar na si Jesus Kristo, sabab pasal kenye angka tyu nekepegsulut dut Empu'.

Kemeteyan Teyeg ki Upu' Adan Beke' Biyag Teyeg ki Kristo (Tagna' 2—3; 1 Korinto 15:21-22)

¹²Atin keselaan siminled atu' t sengkedunyaan pebiya' et ating unang taaw neng si upu' Adan tagna' ti', beke' ukuman et kemeteyan sabab et keselaan ye. Pasal et itueng ukuman et kemeteyan, atin limingkep dut ginsan neng taaw, sabab ginsan neng taaw nemuwat et sala'. ¹³Mura binggey ating Keseraan et Empu', keselaan nekesled ne et sengkedunyaan. Segwa' kaya peglista et Empu' menge' sala' sabab kayangga pe' binggey ki Moises ating Keseraan. ¹⁴Megdemiaan, pemegbeg gasi kepeteyan dut teyeg timpu i upu' Adan seked dut penewnan i upu' Moises, misan dut taaw ne diki negkesala' samat pegsungsang i upu' Adan tagna' ti'. Na si upu' Adan unang supama et ya na megderateng.

¹⁵Segwa' ating simaya' binibit i Jesus diki lang samat pegsungsang in i upu' Adan. Ba' natey ating kineldaman sabab gasi et sala' et sembatung taaw, si upu' Adan, kwana' mene ating simaya' et Empu' beke' ating begey neng redyiki' et Empu' na diminatang pebiya' et sembatu negang taaw atin ne si Jesus Kristo, na neglebi-lebi kenunganan et Empu' dut kineldaman. ¹⁶Ating begey et Empu' liminein dut negmendyaring bua' et keselaan et sembatung taaw, sabab ating pegkekesala' et sembatu megibut gasi ukuman na megbibit et peniksa'. Segwa' ating begey et Empu' mekepegbegey et pengampun misan ne mekansang keselaan. ¹⁷Sabab et pegkekesala' et sembatung taaw, pemegbeg ating kepeteyan dut ginsa' t taw' t sengkedunyaan. Sabab gasi et sembatung taaw, na kwana' mene lebing dekla' beliwanan et buwat et sembatung taaw na si Jesus Kristo. Sabab kenye, ginsan dye na tinerima et kelang redyiki' beke' begey neng ketignaan na teyeg et Empu', memegbeg dye dut kebiyagan dye pebiya' ating sembatu si Jesus Kristo.

¹⁸Angkansa ba' enukwan ating keselaan et sembatung taaw mekepegbegey et dusaan dut ginsan, megdemikian segwa' gasi ating pegmendyaring metigna' et sembatung taaw, atin nua' et keampun beke' nekegbegey et biyag eset ginsa' t taaw. ¹⁹Sabab ba' ating pegsungsang et sembatung taaw, mekeldam negmendyaring tegekeselaan. Sabab gasi et keendelan et sembatung taaw, mekeldam nepantun na metigna'.

²⁰Tihad ating penewnan de Adan seked ating penewnan i Kristo, binggey et Empu' ating Keseraan Ye supaya ipekansang menge' sala' et menge' taaw. Segwa' sasat megkekansang ne ating sala', mekekansang gasi pelan ating redyiki' et Empu' beke' kenyeing pegperuri kiminsang gasi. ²¹Angkansa ba' enungkwan kepenggeman et ating basag et keselaan pesurung dut kepeteyan, kwantin gasi kepenggeman et ating basag et redyiki' pesurung dut ketignaan et taaw surung dut biyag ne kaya seskeran sabab dut ki Jesus Kristo na Begerar tyu.

Kityu Samat Patey dut Keselaan, Segwa' Biyag set ki Kristo

6 Enu tiban mebres tyu? Pesurungen tyu be kityung pegkekesala' supaya lumukub ating redyiki' et Empu'? ²Diki lang! Sabab pasal kityu, antangan tyu samat patey tyu ne pasal et keselaan. Angkansa, diki tyu ne megebiyagan nega lahyun pegbuwatan et keselaan. ³Diki myu be nesewran na kityu ginsan nebewtismuan pekikisembatu ki Jesus Kristo, sampay samat kityu pekikisembatu gasi dut kenyeing kepeteyan? ⁴Angkansa pasal dut bewtismu, antangan ye samat natey tyu ne beke' nibut ne limbeng dut ki Jesus, supaya megbiyag tyu peuli' gasi beke' pemimiyag dut bagung pemimiyagan. Na, pasal et ating pegbiyag peuli', atin samat ba' enukwan si Kristo binyag peuli' dut kaya seskeran na kinsegan et Empu' Ama'.

⁵Na, ba' antangan tyu na nekisembatu tyu dut kepeteyan i Kristo, tantu ne mekisembatu ya kityu dut kenyeing pegkebiyag peuli'. ⁶Sewd tyu pasal et kwit neng pegketaaw tyu, na atin nibut ne dut pegkeransang kenye dut krus supaya ating bilug na mekeselaan diki ne kebekaya apang diki tyu ne meuripen et keyeatan. ⁷Sabab sebarang natey ne nekekulpas ne dut basag et keselaan. ⁸Na' tiban, ba' natey tyu ne nibut dut ki Kristo, mengandel tyu na megbiyag tyu gasi mibut dut kenye. ⁹Sewd tyu negbiyag gasi peuli' ya sampay kaya pinda atin, sabab diki ne si Kristo matey misan ingyan. Kaya kepengdyarian ating kepeteyan

dut kenye. ¹⁰Dut patey ye, kasa lang ya natey sabab et keselaan et ginsa' t taaw sabab et keselaan dye, segwa' ating biyag ye tiban petudyu ne dut Empu'. ¹¹Megdemiaan gasi sepantun na kemyu in samat patey ne pasal et basag et keselaan, segwa' biyag dut Empu' sabab pekikepegsembatu kew ne dut ki Kristo Jesus.

¹²Angkansa kasi' myu ne pesari' na megmilik ating keselaan dut dimyung bilug ne megsusurung na matey, supaya diki myu ne buwatan ating meyaat neng kenepsuan na itue e. ¹³Kasi' myu ibgeya' dut keselaan misan embeng bagi' et dimyung bilug supaya usalen dut kereatan. Segwa' ibgeya' myu dut Empu' dimyung bilug sepantun binyag mawa' dut menge' patey, beke' igbey dut Empu' menge' bagi' et bilug myu supaya gemitan dut ketignaan. ¹⁴Na katew, diki kew ne peuripen dut kenepsuan et keselaan, ganang kaya kew ne dut seled Keseraan, imbes kemyu tiban dut seled ne et redyiki' †† et Empu'.

Uripen et Ketignaan

¹⁵Erukwan tiban? Ipesurung tyu be na memuwat et keselaan sabab dut seled tyu ne et redyiki' et Empu' beke' kaya ne dut seled et Keseraan? Endey lang! ¹⁶Sewd myu ne ba' kemyu dut seled et peembe-embeng peguripenen, atin peguripenen myu tantung pegibuten myu banar. Sebarang megegaan kenepsu' et kereatan mebeliwanan ye kepeteyan, megdemikian sebarang megegaan kenungangan et napsu' mebeliwanan ye ketignaan eset pemiri' et Empu'. ¹⁷Segwa' megsukur dut Empu', sabab misan ne negmendyaring uripen kew et keselaan, nemetuen pusu' myu na inibut ating ketimungan et menge' ketulduan na pinekpeatan dut dimyung. ¹⁸Nekekulpas kew ne dut keselaan beke' negmendyari kew ne et uripen eset ketignaan et Empu'. ¹⁹Megberes ku' t merugy lang na bebresen supaya metikas myu meretian. Na ba' enungkwan binggey myu ating bilug myu dut meraki beke' dut keyeatan pesengdan neng pesengdan. Megdemikian tiban subali' gasi ibgeya' myu dimyung bilug memuwat et ketignaan beke' megebiyagan sukup dut keparuan et Empu'.

²⁰Kwit ti' kemyu uripen et keselaan, ingga pe' sakup et ketignaan. ²¹Enu nepulus myu kwit ti' neng keradya myu? Diki be menge' ginis neng ipegleew myu tiban? Atin neng ginis kesusungduan ye dut kepeteyan. ²²Segwa' tiban kemyu kulpas ne dut keselaan, subli ye kemyu uripen ne et Empu'. Angkan kepulus et ketignaan na kesusungduan ye biyag ne kaya seskeran. ²³Sabab kebeyaran et keselaan kepeteyan, segwa' ating begey et Empu' biyag ne kaya seskeran dut pekikisembatu ki Kristo Jesus na Begerar tyu.

Inantang Teyeg dut Pegesawa

7 Menge' ketipusdan set Kristo, diki myu be nesewran, sabab pasal et pegbersen ku' tu' sebarang nekesewd et Keseraan. Ating Keseraan maya bisa dut taaw sasat lang ya pebiyag nega. ²Supama: kuyun dut keseraan, ating libun pesisiget dut esawa sasat ya biyag nega. Na ba' patey na ating esawa, ating libun kulpas ne dut sara' et pegeesawa. ³Ba' mengesawa ya dut iba sasat biyag kenyeing esawa, negkesala' ne ya et pekibeis. Segwa' ba' patey ne kenyeing esawa, kulpas ne ya dut penggeman et Keseraan beke' diki ne megkesala' et beis-beis misan mengesawa nega et iba. ⁴Angkansa menge' ketipusdan, kemyu samat natey ne lagi pasal dut penggeman et Keseraan ganang nekisembatu dut kepeteyan i Kristo. Neinabu itue supaya kemyu megmendyaring inembuan ne i Kristo. Na Ya negbiyag peuli' mawa' dut kepeteyan, supaya gasi kemyu mekebuwat et menungang buwat sasat kityu meg-tetanam dut Empu'. ⁵Kwit uripen tyu nega et arat petetaaw na asal taaw pesi, ating meraan na pengrasa et mekeuned pinebti' et Keseraan angka itue negtahag kityu na memuwat et ginis ne mua' et kepeteyan. ⁶Segwa' tiban, sabab et patey tyu dut keselaan neng penguripen, kityu in diki ne dut seled kepetan et Keseraan. Angkan nekesuku' tyu ne set bagung arat et Empung Nakem, diki ne dut lelagi neng arat neng nesurat.

Pekikiatu dut Keselaan

⁷Enu tiban mebres tyu? Atin beng Keseraan keselaan? Diki lang! Segwa' diki ku teyen nesewran ating keselaan ba' diki sabab et Keseraan. Diki ku teyen nesewran pasal ating pegnepsua', ba' diki sinugid et Keseraan na, "Kas pegnepsua'." ⁸Segwa' dinelingkat et keselaan ating timpu na binggey et Keseraan supaya meluwak dut seled ku pasal et ginis neng pengnepsuan et meraan. Sabab ba' kaya Keseraan, patey ating keselaan. ⁹Nekeuna ti', negbiyag ku na kaya Keseraan. Segwa' ganang diminatang sara', negbiyag ating keselaan. Indiyari, aku ne gasi itue natey. ¹⁰Nebiri' ku ne ating sara' na mepegbegey teyen et biyag, mekegbegey ne tiban et ukuman et kepeteyan. ¹¹Segwa', dinelingkat et keselaan

† SI ADAN - Ating unang taaw ginuna et Empu' tagna' ti'. Legdangan ye dut keluluwakan et Eden, sampay esawa ye si Eba, keupuan neng libun et ginsa' t taaw' t sengkedunyaan.

†† REDYIKI' - tabang et Empu', kedyaganan et Empu'.

ating timpu na nebgey et Keseraan supaya aku merundingan, beke' sabab et ating Keseraan melusu aku dut kepeteyan.¹² Angkansa, ating Keseraan teyeg et Empu' banar, beke' ating ketehagan lulus metigna' gasi, sugat, beke' menunga.

¹³ Ingin bersen taku' be' atin na menungang ginis na negey daken et ukuman et kepeteyan? Diki lang! Supaya lang mekilala ating keselaan na atin keselaan. Nekebbegey kelasanen itue et kepeteyan ku sabab et kenunganan, supaya itueng ketehagan mepesebenaran ba' enukwan key-aat ating keselaan.

Ating Keyeatan set Pusu' et Taaw

¹⁴ Nesewran tyu na teyeg et Empu' ating Keseraan, segwa' aku taaw lang neng uripen ne pinegelen dut keselaan.¹⁵ Diki ku meretian daken neng pegbuwatan. Sabab ba' enu ingin ku buwatan, kaya mekebuwat ku. Imbes, ba' enu pegmadian ku atin kuy mekebuwat ku.¹⁶ Na, ba' pegbuwatan ku sebarang kaya gaay ku buwatan, nesulutan ku na menunga ating Keseraan.¹⁷ Ba' kwantin, diki ne aku ating megpemuwat et itue, temed ating keselaan na meglelegdeng set diri' ku.

¹⁸ Sewd ku ne kaya misan enung kenunganan ne meglelegdeng eset daken, kwantin dut mekeselaan neng pegketaaw ku. Misan ne maya eset daken ating pegaay memuwat et menunga, segwa' diki ku mekebuwat.¹⁹ Sabab ating pegbuwatan ku, diki lang ati' t menunga na gaay ku buwatan in. Daran ku ne pegbuwatan ating meraat na pegmadian ku ne buwatan teyen.²⁰ Tiban, ba' pegbuwatan ku ati' t mendi' ku buwatan in, diki ne aku ating megpemuwat, temed ating keselaan na eset diri' ku.

²¹ Angkan ku nesewran itueng arat megedam ne, ba' gaay ku memuwat et menunga, mereraat ne nakem megtuy pengurew daken.²² Daken neng sedseled pegeneppasal dut arat et Empu'.²³ Segwa' nebiri' ku ne maya itueng arat pegendelan seled et menge' bagi' et daken neng bilug. Itueng arat megatu dut ibang arat gaay ibuten et pikiran ku. Beke' nenguripen daken dut itueng arat neng keselaan na' megkeradya seled et bilug ku.²⁴ Keingasi' ingasi' neng daken neng kebtangan. Sinu memawi' daken neng bilug na mebibit dut kepeteyan?²⁵ Senung dekla' et dakeng pegpeselamat dut Empu' sabab pebiya' et kityung Empung si Yesus Kristo, aku lagi ne nelekat!

Beke' kemyu lengku kereti' ba' enu meinabu daken, sabab pegendelen ku dut Keseraan et Empu' seled pikiren ku, segwa' seled et bilug ku pegendelen ku dut ating arat et keselaan.

Pemimiyag duun et Empung Nakem

8 Angkansa, diki ne meukuman et Empu' sebarang pekikisembatu ne dut ki Yesus Kristo.² Angkan sabab, pinekulpas ne aku i Yesus Kristo mawa' dut arat et keselaan neng megebbey et kepeteyan. Pebiya' et arat et Empung Nakem neng megebbey et biyag.³ Netuman et Empu' atin ne diki netuman et menge' taw' t dunya' pebiya' keendelan dye et Keseraan. Punsabab et itue kelumekan et lulus neng pegketaaw. Empu' netuman ba' enu keilangan pebiya' kenye Yegang neng dinaak ye atu' t dunya'. Ating dagbes et kenye Yegang sali' sali' et taaw neng mekeselaan, supaya megmendyaring simaya' pasal dut keselaan neng binwat et ibang taaw. Nebuwat et Empu' atin supaya dusaen ginsa' t sala' binwat et ginsa' t taaw mekeselaan.¹⁴ Binwat et Empu' itue supaya et ating ketignaan na pegtewen et Keseraan metubagan dut kityu na pemimiyag kuyun dut Nakem et Empu', na diki kuyun dut lulus na' pegketaaw na' lulus neng mekeselaan.

⁵ Sebarang pemimiyag kuyun dut lulus neng pegketaaw, meglelteg dye kedyeng pikiran dut meraat neng kenepsuan. Segwa' ating pikiran et menge' pemimiyag kuyun dut Empung Nakem, atin meglelteg et pikiran dye sebarang kegeayan et Empu'.⁶ Ating pikiran et mekeselaan, ating pesurung dut kepeteyan. Segwa' ating pikiran na pepesakup dut Empung Nakem, atin pesurung dut biyag beke' kesenangan dut Empu'.⁷ Angkansa, ating pikiran lulus na mekeselaan, atin sagka' dut Empu'. Beke' atin mendi' pesakup dut Keseraan et Empu', beke' asal diki ya keibuten atin.⁸ Sebarang pebibiyag sabab dut kenepsuan et uned meguned, atin kaya menunga dut Empu'.

⁹ Segwa' ba' meglelegdeng set dimyu Nakem et Empu', diki kew ne pebibiyag kuyun dut lulus neng uned meguned, temed pebibiyag dun net Nakem. Beke' ba' sebarang kaya set kenye Nakem i Yesus, ya kaya gasi pekikisembatu ki Kristo Yesus.¹⁰ Segwa' ba' esen net dimyu si Kristo, misan ne ating bilug myu patey sabab et keselaan, temed kemyung kurudua biyag naga sabab negmendyaring ne kemyu metigna' dut Empu'.¹¹ Beke' ba' ating Nakem et Empu' na nemiyag peuli' ki Yesus in megsesaleb eset bilug myu, ya in nemiyag peuli' ki Kristo, atin ne gasi

memiyag peuli' dut bilug myung mawa' kepeteyan sabab dut kenye Nakem na meglelegdeng set dimyu.

¹² Angkansa, menge' mengengandel, maya keilangan tyu, atin pebi-biyag tyu, diki dut lulus na' pegketaaw temed kuyun dut arat et Empung Nakem.¹³ Sabab ba' biyag myu megiibut dut lulus neng pegketaaw, matey kew. Segwa' ba' peteyen myu puun et sebarang meyyeaat na buwat et uned pebiya' et Empung Nakem, megbiyag kew.¹⁴ Sabab sebarang megiibut et Nakem et Empu', atin menge' keyegangan et Empu'.¹⁵ Sabab itueng Empung Nakem neng tinerima myu, ya in diki lang ating Nakem na megpeuripen dimyu peuli' et takut, segwa' ya in ating Nakem et pekipegyegang, angkan sabab et atin meketingkap tyu dut Empu', kwan, "Ama! Ama! ku!"¹⁶ Itueng Nakem tantu negpesebanar dut Nakem tyu na kityu keyegangan et Empu'.¹⁷ Na ba' kwantin kityu menge' keyegangan et Empu', indyari kityu gasi menge' mememusaka' et kenunganan tektaken et Empu' dut taaw ye, beke' mememusaka' na iba-iba i Kristo. Asal, ba' kwantin mekisandal tyu gasi dut ketiksaan i Yesus, indyari mekebagi' tyu gasi et kebentugan ye dut langit.

Ketaasan dut Leyd ne

¹⁸ Endelen ku ne banar ating pegsesandal tyu dut penewnan na' atue, kaya senu ba' ipatus dut ketaasan na mepebunayag dut kityu.¹⁹ Ginsan pinendyari' megeneppasal dut kegeayan et Empu' na mepebunayag ne.²⁰ Nekelandu' ating pinendyari' dut kaya kegeayan, diki dut keinginan et diri', ba' diki dut kegeayan et Empu' na sumakup atue. Temed maya nega pegeerapen dut paru et Empu'.²¹ Ating pegeerapen set pinendyari' na mekepekulpas dut keburukan neng menguripen kenye, beke' mememaya' ne pedingan dut ketaasan neng kegeayan et Empu'.²² Sumampay tiban sewd tyu ne megderahay ginsa' t pinendyari' teyeg tagna' samat libun neng mengganak.²³ Diki lang et pinendyari' lang in, misan kityu neng menge' unang meketerima et bebgey et Empung Nakem, megderahay gasi sasat pegeerapen tyu ne' t tagey pasal et pegkukupkuyun kityu bilang menge' yegang ye beke' pasal et ating peglekat et bilug apang pemimiyag banar.²⁴ Pasal itueng pegarap tyu na' maya dut Paru et Empu', angkan kityu nebawi'. Sabab diki ne mesugid ne arap nega, ba' nebiri' ne ating pegeerapen. Senu nega megarap dut sembatung ginis na dut kenye ne?²⁵ Segwa' ba' pegeerapen tyu sembatung ginis na kayangga set kityu, pegtetegeyen tyu neng pegandel na mesandal.

²⁶ Megdemikian gasi, pegtebangan tyu et Empung Nakem dut kelumekan tyu. Diki tyu mesewran megpenelang et sugat, segwa' ating Empung Nakem megpenelang et kenye beres neng merarem retian, sebarang bebresan na diki tyu mesimbahat.²⁷ Beke' Empu' ne mekesiyek dut seled menge' pusu' tyu, atin gasi megsewd et pikiran et Empung Nakem, sabab ating Nakem nepetetnga' dut menge' mengengandel kuyun dut keinginan et Empu'.

²⁸ Beke' sewd tyu et ginsa' t keginisan ne ating Empu' pemuwat et ikenunga et sebarang megingin kenye, ati' t sebarang tiningkag lang pasal dut kenye kepurisan.²⁹ Sabab penegnaan nega sewd et Empu' ba' sinu-sinu sebarang mengandel kenye, beke' itue e pinantun ye ne kenye Yegang na si Yesus, supaya na si Yesus na megmendyaring unang yegang et kineldaman neng mengengandel na memegtipused.³⁰ Sebarang pinantun et Empu', dye in pinetingkag Ye, dye in pinetigna' Ye gasi. Na, sebarang pinetigna' Ye, dye in pineribuwat Ye dut abi' t Empu'.

Pegmerga' et Empu' ki Yesus Kristo

³¹ Enu tiban mesugid tyu pasal et itue e? Ba' ating Empu' kekampi tyu, sinu keatu kityu?³² Empu' ne na diki nengimut et kenye Yegang, segwa' lulus ne sinimaya' et Empu' Yegang ye pasal et ginsa' t tyu. Na, diki be Empu' lulus mebbegey gasi kityu ginsa' t keginisan?³³ Sinu nega megsumbung atu dut menge' pinili' et Empu'? Sementara' Ya ne ating negpetigna' dye ne!³⁴ Sinu mengukum kityu? Kaya misan sembatu, sabab si Yesus pepetnga' sabab kityu duun et tampa' kewanan et Empu'. Na si Yesus in neng natey pasal kityu beke' negbiyag peuli'.³⁵ Sinu keparak kityu dut pegmerga' i Kristo? Ating kesusaan? Peniksa' be? Keembutan be? Pengurap be? Pengmiskin be? Ketekutan be? Etawa keterman be?³⁶ Samat nesurat, kwan,

"Alang-alang lang dimu, megsingapun na tektekt kay matey, bilang patus kay samat menge' bibili neng susumbelien."^{††}

³⁷ Angkansa, kaya misan sinu keparak kityu! Sabab eset ginsa' t itue e merugey tyung mepengindeagan sabab dut ki Yesus. Na ya neng megmerga' banar kityu.³⁸ Na, banar nengandel ku ne na diki mekepeparak kityu dut pegmerga' et Empu', misan biyag etawa kepeteyan, ating menge' dereakan et Empu' etawa menge' diwata i Seytan, sibantu' ne-

† SIMAYA' PASAL ET KESELAAN - birinen gasi dut Juan 3:16.

†† MENGE' KEYEGANGAN ET EMPU' - betsaen 1 Juan 5. † PINENDYARI - etawa ginuna et Empu', betsaen Tagna' 1—2. †† Kanta 44:22.

inabu etawa surungen meinabu, etawa misan enu negang kepengdyarian. ³⁹ Misana mengé¹ ginis dut Langit etawa Narka¹, etawa misan enu negang ginis neng pinendyari, ginsan in diki mekepeparak kityu dut pegmerga¹ et Empu¹ dut ki Kristo Yesus neng Begerar tyu.

Ating Kepengdyarian neng Peggili¹ et Empu¹

9 Maya ating pegsugiren ku in beke¹ pegsesewren i Kristo na keberbenaran. Na diki aku pengembut, beke¹ sewd gasi et Empung Nakem na maya kesenangan eset daken neng penedseled. ² Kela¹ kepupukan ku beke¹ raas et pusu¹ ku, sabab et kekempungan ku, na mengé¹ keuned beke¹ kerugu¹ ku. ³ Sabab ba¹ mekedyari, aku sumpaen sampay meparak ki Kristo, alang-alang lang dut mengé¹ ketipusdan ku beke¹ mengé¹ kekempungan ku, ating mengé¹ Israelita¹. ⁴ Dye na inampung et Empu¹ bilang kenyang yegang. Dut kedye pinebiri¹ lebing ketaasan et Empu¹. Dut kedye gasi binggey ating mengé¹ pinegmeupakatan beke¹ ating Keseraan. Dut kedye gasi binggey ating sugat na pegempu¹ beke¹ ating mengé¹ tange¹. ⁵ Dut kedye mawa¹ et mengé¹ keupu¹ upuan na pegbetangan et Patriyarka, megdemikian gasi ating tutusan na minewanan i Kristo. Ating ketaas-taasang Empu¹ na pegbentugen et kaya sekeran! Mepatut ne.

⁶ Diki lang tineglandu¹ ating bebresen et Empu¹, sabab diki ginsan lulus na pengkatan et Israel¹ in mengé¹ Israelita banar. ⁷ Etawa sabab et pengkatan dye ne i Abraham lein lang ginsan dye in yegang ne i Abraham. Diki lang sabab sinugid dut Kesuratan et Empu¹, kwan,

“Sebarang mawa¹ lang ki Isaak in, atin key mebilang na mengé¹ yegang mu.”[†]

⁸ Ibang retian, Diki lang ginsan ne yegang i Abraham in atin ne yegang et Empu¹, temed sebarang pinegyegang lang na kuyun dut tange¹, atin key kilelanan na mengé¹ tantung yegang i Abraham. ⁹ Sabab kwantint ating tange¹ ki Abraham, kwan,

“Peuli¹ et Empu¹ dut sugat na timpu samat kwantint negang timpu na si Sara megyegang et lelaki.”^{††}

¹⁰ Diki lang et atin. Temed, sebarang yegang i Rebeka, sesembatu lang ama¹ dye, ating keupu¹ upuan tyu tagna¹ neng si Isaak. ¹¹⁻¹² Segwa¹, sinugid et Empu¹ misan mura ating kamber pinegyegang i Rebeka, etawa mura dye mekebuwat et menunga etawa meyaat, supaya megtyag pegperuen pasal peggili¹ et Empu¹ asal ne lagi, sinugid ne lagi et Empu¹ ki Rebeka, kwan ye, “Ating keukanan, atin sumuku¹ dut kerinan?”^{‡‡} Na banar ating peggili¹ et Empu¹ lein lang pasal eset keradya et taaw, temed pasal lang et Empu¹ na meningkag kedye. ¹³ Samat nesurat gasi, kwan,

“Inging ku si Jakob, segwa¹ keinisgan ku si Esau.”

¹⁴ Enu tiban mebres tyu? Diki be metigna¹ ukuman et Empu¹? Metigna¹ selus ukuman ye! ¹⁵ Sabab sinugid et Empu¹ ki Moises tagna¹, kwan ye,

“Keingesian ku sebarang gay ku ingesian, beke¹ keseyangan ku sebarang geayan ku seyanan.”^{‡‡‡}

¹⁶ Angkansa diki lang sabab keinginan etawa pegtuyuu¹ et taaw, temed pasal et ingasi¹ et Empu¹. ¹⁷ Sabab inantang dut Kesuratan et Empu¹ na sinugid et Empu¹ dut ki Paraon, Surutan et Egipto, kwan ye,

“Binwat ku ikew et Surutan supaya sabab mu meibunayag daken neng kepengdyarian beke¹ mepebunayag daken neng ingaran dut sengkelingkepa¹ t lungsud.”^{‡‡‡}

¹⁸ Angkan iningesian et Empu¹ sebarang gay yang ingesian, beke¹ pepeknel ye sebarang gaay yang peknelan.

Kutuk beke¹ Ingasi et Empu¹

¹⁹ Maya merali¹ sembatu dimyu na megsugid daken, “Manu pegsusu-nen kityu et Empu¹? Sinu taku¹ mekelaang dut kegeayan ye?” ²⁰ Segwa¹ sinu ke na menglaang dut Empu¹? Ating pinendyari be mekepegsugid dut negpendyari kenye na, kwan ye, “Manu mu binwatan aku et kwantint?”^{§§} Diki be ating mememuwat et kuren maya pengdyarian supaya memuwat et mekeldam neng kuren tihad dut seng dekuten, sengmenu apang usalan dut pili¹ neng pegpenyapan, iba in dut daran neng pegusalanan?

²² Ating Empu¹, ganang maya kepengdeyan supaya ipebiri¹ ye kenye-eng kutuk beke¹ ipesewd kenyeeng basag, samat pelan lulus na pegsendalan ye sebarang mengé¹ taaw na meteup ne teyen na dusaan beke¹ tepuen. ²³ Angkan binwat ye itue supaya ipebiri¹ ye na kaya kekurangan pasal kenyeeng kelang ketaasan dut mengé¹ taaw neng keingesian ye, na asal pinenyapan ye kwit ti¹ supaya megdingan dye meterima dut ketaasan et Empu¹. ²⁴ Kityu, na kenye gasing tiningkag, diki lang dut mengé¹

taw¹ t Judio lang, segwa¹ sampay gasi dut mengé¹ ginsa¹ t taw¹ t lein Judio. ²⁵ Samat sinugid et Empu¹ dut buuk i Oseas, kwan ye,

“Ating mengé¹ taaw lein lang daken, pegbetnganan ku taaw ku, beke¹ ating mengé¹ taaw na ingga pe¹ pegmerganen, pegbetnganan ku pegmerganen ku.”^{§†}

²⁶ Beke¹, kwan ye,

“Peinebuen ku dut atin negang lelegdangan neng sinugiran kedye na, ‘Kemyu lein lang daken neng mengé¹ taaw’. Dye in pegbetnganan na mengé¹ Keyegangan et Empu¹ na biyag.”^{§††}

²⁷ Tagna¹ ti¹ ipinebunayag gasi i Isaiaas pasal et mengé¹ Israelita, kwan ye, “Misan kumeldam manggid-anggid samat keldame¹ t erit et dagat, isek-isek mene netitinda kedye in mekebawi¹.^{§†‡‡} Sabab mesigpit beke¹ metikas pengukom et Begerar dut sengkelingkepa¹ t dunya.”^{§§} Megdemikian samat sinugid i Isaiaas in, kwan ye,

“Ba¹ ating Begerar neng mekepengdyarian et ginsan usa-usa diki netinda et kityung turubuanan, kityu negmendyaring samat lungsud et Sodoma beke¹ samat lungsud et Gomora na bininasa et Empu¹.”^{§††}

Si Jesus Ating Batu neng Kesinimbekuran dut Israel

³⁰ Enu tiban mesugid tyu? Ati¹ t mengé¹ taaw lein Judio na diki gayen et ketignaan, segwa¹ dye in neketerima et ketignaan dut Empu¹ sabab et pengandel? ³¹ Segwa¹ ating mengé¹ taw¹ t Judio gayen negmendyaring metigna¹ sabab dut keendelen et mengé¹ sara¹, diki dye keterima et ating ketignaan dut Empu¹?

³² Manu? Sabab gayen dye ne dye megmendyaring metigna¹ sabab dut buwat, diki sabab dut pengandel. Antangan dye samat taaw neng nesimbakud dut batu neng kesinimbekuran. ³³ Samat nesurat dut Kesuratan et Empu¹, kwa¹ t Empu¹,

“Nengdatun ku dut lungsud et Sion^{§†} maya batu na kesinimbekuran, kelang batu na mekepeugba¹ kedye, segwa¹ ba¹ sinu-sinu mengandel kenye diki lang meglelew.”

Mebawi¹ Itueng mengé¹ Taw¹ t Israelita

10 Menge¹ ketipusdan neng mengengandel, keberbenaran kegeayan ku beke¹ pegpenelang ku dut Empu¹ na mebawi¹ itueng mengé¹ Israelita. ² Asal aku ne mekepebnar na mepituk dye pasal ki Empu¹, segwa¹ kepuunan dye, diki teyeg et sugat neng kesesewran. ³ Gaay dye nepetiyeg et diri¹ dyeng arat. Binwat dye itue sabab ingga pe¹ neretian dye ating paru pasal et ketignaan mawa¹ dut Empu¹. Angkansa, mendi¹ dye pesakup dut paru et ketignaan et Empu¹. ⁴ Si Kristo ating kesusungduan et Keseraan et Empu¹ tagna¹ ti¹, angkan supaya mantang ne et metigna¹ sebarang mengengandel kenye.

⁵ Pasal et megmendyaring metigna¹ kuyun dut keendelen et Keseraan et Empu¹, kwantint pengatur i Moises, kwan ye, “Ating taaw metbes et itueng ginis, biyag ye banar dut Empu¹.”^{§§} Kwantint gasi ketignaan et pasal dut pengandel, kwan,

“Kasi¹ pegsugira¹ eset dimyung diri¹, ‘Sinu keribuwat dut Langit?’”

Inging bersen supaya ipeineug si Kristo apang mebawi¹ kityu. ⁷ “Etawa, ‘Sinu keineug dut kerereman?’” Inging bersen supaya biyagen si Jesus Kristo teyeg et kepeteyan apang mebawi¹ kityu. ⁸ Segwa¹ enu pegsugiren i Moises? Kwan ye,

“Ating beres et Empu¹ mekabi¹ ne set dimu, daran esen ne t munung mu beke¹ eset atey mu.”^{§§†}

Itue ati¹ t bebresen pasal pengandel neng pepebunayag kay.

⁹ Ba¹ ipesebanar mu ne, kwan, “Si Jesus, atin Begerar ku” beke¹ mengandel ke dut atey mu na ya binyag et Empu¹ teyeg et kepeteyan, mebawi¹ ke. ¹⁰ Sabab pengandel ke pebiya¹ dut pusu¹ angkan pinepantun ke et metigna¹ dut pemiri¹ et Empu¹, beke¹ pepebnar ke gasi na si Jesus atin Begerar mu pebiya¹ dut baba¹ mu angkan nebawi¹ ke. ¹¹ Kwantint pegsugiren dut Kesuratan et Empu¹, kwan,

“Sebarang mengandel kenye diki lang meglelew.”^{§§†}

¹² Kaya pinegbidan ating taw¹ t Judio beke¹ ating taw¹ t lein Judio. Sembebatu ga Begerar et ginsan neng megebegey et neglebi-lebi na in-gasi¹ dut ginsa¹ t megtingkag kenye. ¹³ Samat nesurat, kwan,

“Sebarang megtingkag dut ngaran et Begerar, atin mebawi¹.”

¹⁴ Enu kwan dye tingkagan ating diki dye pegendelan? Enu kwan dye endelen ba¹ diki dye mekekinge? Beke¹ enukwan dye kumingeg ba¹ kaya menunuldu¹ megpeabar kedye? ¹⁵ Beke¹ enukwan dye kepepeabar ba¹ diki dye dinaak? Samat nesurat, “Enung pegkenunga-nunga siyekan ating megderateng et mengé¹ dinaak neng pemibit et Menungang Abar!”

† ISRAELITA - Ibang ngaran et mengé¹ taw¹ t Judio. †† ISRAEL - Ibang ngaran et bangsa et mengé¹ taw¹ t Judio. ‡ Tagna¹ 21:1. ‡† Tagna¹ 18:10. ‡‡ Tagna¹ 25:23. ‡‡† Exodo 33:19. ‡‡‡ Exodo 9:16. § Isaiaas 29:16; 45:9.

§† Oseas 2:23. §†† Oseas 1:10. §‡ Isaiaas 10:22-23. §†† Isaiaas 1:9. §† SION - ibang ngaran et bangsa t Israel, beke¹ et Jerusalem, ating kabisera neng lungsud et Israel. Isaiaas 8:14; 28:16. §‡ Lebitiko 18:5. §§† Deuteronomio 30:12-14. §§‡ Isaiaas 28:16.

¹⁶ Segwa' diki ginsa' t taw' t Israel tumerima et Menungang Abar. Kwan i Isaias, "Begerar, sinu taku' mengandel et damen neng pegabar?"[†]

¹⁷ Angkan pesi ating pengandel mawa' dut pekikingeg et pegabar beke' ating pegabar neng pekekingeg pasal et bebresen i Kristo.

¹⁸ Segwa' ingkut ku, diki ne menge' taw' t Israel taku' nekekingeg? Nekekingeg dye pesi! Samat nesurat ne dut Kesuratan et Empu', kwan, "Pasal luluwaan de Isaias neng menge' tarus, napet ginsa' t pidyuru' et dunya', beke' ating menge' bebresen dye limingkep eset sengkelingkepa' t dunya'."^{††}

¹⁹ Ingkut ku gasi peuli', diki taku' nekereti' ating menge' taw' t Israel? Una-una nega sinugid et Empu' ne pebiya' i Moises, kwan, "Ipeimbeng ku kemyu sabab dut menge' taaw neng diki gasi binangsa.

Peisegen ku kemyu sabab dut sembatung bangsa neng kaya pengre-ti'."[‡]

²⁰ Negberes gasi Empu' pebiya' i Isaias et kaya lang takut-takut, kwan, "Nebiyanan aku et sebarang kaya pengebiya' daken, negpesewd ku dut sebarang kaya pengingkut supaya mengreti' pasal daken."

²¹ Pasal et bangsa et Israel, kwanting gasi sinugid et Empu' pebiya' i Isaias tagna' ti', kwan,

"Ningsingapun kintang ku daken neng keremut supaya menabang dut sembatung mektul ulu beke' mesmal neng bangsa."^{‡‡}

Pasal et Netinda neng menge' Mengengandel dut Israel

11 Angkansa itue ingkut ku, sinempeg taku' et Empu' kenyeeng taaw? Diki lang! Megdemikian aku Israelita gasi mawa' dut pengkataan i Abraham. Aku na kebaya' dut tutusan i Benjamin. ² Diki lang sinempeg et Empu' kenyeeng taaw, asal nekeuna ne lagi kilala ye ne. Diki myu be nesewran ating nesugid dut Kesuratan pasal et sumbung i Elias dut Empu' atu' dut Israel? Kwanting penumbung ye, kwan ye, ³ "Begerar, pinatey dye dimung menge' tarus beke' binungkar dye dimung menge' ranggar, aku mene netinda, beke' gay dye nega aku pe-teyen."^{‡‡‡} Temed enu sinambag et Empu'? Kwan ye, "Netinda ku nega daken et pitung ribu neng kelelekan na kaya mekselukud ki Baal, ating meyaat na empu'empuan!"^{‡‡‡‡} Angkansa tiban maya nega netitinda neng menge' mengengandel sabab et kelang ingasi' et Empu'. ⁶ Na pini-li' dye sabab et kelang ingasi' et Empu', segwa' diki sabab et menge' buwat dye. Temed ba' sabab dut menge' buwat, diki ne itue mesugid et kelang ingasi' et Empu'.

⁷ Enu tiban? Kegaay geayan banar mekpetan et menge' taw' t Israel ketignaan dut Empu', segwa' atin kaya ginsan dye neisi' sabab mekan-sang kedye negpeknel et ulu. Segwa' nekpetan et sebarang dut menge' taw' t Israel neng menge' pinili' ating ketignaan dut Empu'. ⁸ Nesurat dut Kesuratan et Empu' pasal kedye neng nengmendi' beke' kaya neng-gisi' itue, kwan,

"Empu' inisi' kedye et nakem neng meutek, indyari binggey kedye menge' mata neng diki meketuun, beke' telinga neng diki mekekingeg sampay seked et itueng penewnan."^{‡‡‡}

⁹ Beke' tagna' ti' sinugid gasi i Suratan Dabid, kwan ye,

"Ating menge' pegkenkaan dye, teyen megmendingaring litag beke' bi-lagung, na sembatung kesisimbekuran beke' peniksa' ne kedye.

¹⁰ Kumabu teyen kedyeng peninyekan supaya diki dye mekebiri', beke' teyen mesekuyung dye et keliyutan sasat dye pebibiyag."[§]

Isinugpun na' menge' Taw' t Lein Judio eset Kepuwasan dut Empu'

11 Ingkut ku gasi, pasal be et pegkesimbakud et bangsa' t Israel beke' kedyeng kesugbakan, atin lahyun et Empu' dye ne dut kedyeng ginsa' t binasa? Diki lang! Sabab et pegsungsang dye diminatang ating kepuwasan dut menge' taw' t lein Judio, sabab mebiri' tyu na keparuan et Empu' supaya mimbeng et ating menge' taw' t Israelita. ¹² Tiban ba' pasal et kedyeng pegsungsang, negmendingaring kegunaan et ginsa' t taw' t sengkedunyaan, beke' kedyeng pegkerabu' nekenunga dut menge' taaw lein Judio. Lebi neng sukud ba' ginsan menge' taw' t Judio, megerut tyu dut Empu'.

¹³ Menge' taaw lein Judio, itue gasi sugiren ku dimyu. Sabab et aku apostol ¹⁴ gasi, ingin bersen mengengabar dut menge' taw' t lein Judio. Temed, lebi pegeesen ku pasal daken neng nesukuan. ¹⁴ Sabab arap ku na mepeimbeng ku daken neng kebangsa, supaya mebawi' misan senu-senu mene kedye sabab et nesukuan ku. ¹⁵ Ba' pasal dut pegsempeg kedye in, negmendingaring dalan supaya megsulut Empu' beke' ginsa' t ta-

[†] Isaias 53:1. ^{††} Kanta 19:4. [‡] Deuteronomio 32:21. ^{‡‡} Isaias 65:1-2. ^{‡‡‡} 1 Surutan 19:10, 14. ^{‡‡‡‡} 1 Surutan 19:18. ^{‡‡‡‡‡} Deuteronomio 29:4; Isaias 29:10.

[§] Kanta 69:22-23. ^{§†} APOSTOL - ingin bersen "mengengabar" et Empu'. Betsa-saen surat-sanad dut Roma 1:1.

aw. Pasal pegterima gasi peuli' kedye in, megsepantun ne' t pegbegey et biyag dut menge' patey. ¹⁶ Ba' pasek metigna' ating unang bengbang mawa' dut sinempuran na' binekbek, atin sinimaya' dut Empu', meg-demikian gasi ginsa' t sinempuran. Ba' pasek metigna' gamut atin gasi sinimaya' dut Empu', megdemikian gasi ginsa' t menge' sanga.

Menge' Taw' t Judio Antangan Dye Samat Puu' t Olibo

¹⁷ Ba' pinutek senu-senung tantung sanga et olibo ^{§††} beke' ikew na sanga et olibo talun isinugpun eset puun supaya kesepsep gasi' t tipas mawa' dut gamut ye. ¹⁸ Na kas megpeabbu dut menge' Judio neng samat pinutek na sanga. Pikira' mena diki ikew megbibibit dut menge' gamut, imbes gamut megbibibit dimu.

¹⁹ Mekedyaring sugiren mu, "Pinutek ibang sanga supaya aku mesug-pun."²⁰ Banar atin! Segwa' pinutek dye, sabab diki dye pengandel dut Empu'. Angkansa kas ke megmetaas, segwa' tumakut ke. ²¹ Sabab ba' diki pegti-muruen et Empu' menge' taw' t Judio, antangan dye samat tantung menge' sanga, lebi ne ikew subali' inunganen panew mu. ²² Pikir-pikira' pasal kenunganan beke' kutuk et Empu'. Ya mengutuk dut menge' kaya pemengandel, segwa' mekenunga dimu ba' tumeteg kew dut kenyeeng kenunganan. Na, ba' diki kew tumeteg puteken kew nega gasi. ²³ Isug-pun peuli' itueng menge' Israelita et Empu', ba' diki dye megpeknel, na ba' dye mengandel ga na sabab maya gees et Empu' na dye mesugpun peuli'. ²⁴ Ba' kemyu neng menge' sanga et olibo talun neisugpun dut tantung olibo, misan ne sagka' dut sara' et menge' kayu, kwana' mene merugey ating tantung menge' sanga dut puun ye antangan samat gin-sa' t Israel meisugpun peuli' dut puun dye.

Ingasi' et Empu' dut Ginsa' t Taaw

²⁵ Menge' mengengandel, maya kebnaan na diki mesewran tyu selyu lang Empu' pebunayag kityu. Mendi' ku ne na meawam kemyu et itu-eng kebnaan, supaya diki kew megmetaas. Itue pasal et keknelan et menge' Judio, sementara' lang itue, diki sengpenewnan, seked medy-ukupan keldamen et menge' taaw na lein lang Judio mepekabi' dut Em-pu'. ²⁶ Angkansa sengkelingkepa' t Israel mebawi' nega, samat dut ne-surat in, kwan,

"Ating Mememawi' mewanan ye dut lungsud et Sion. Ugaren ye ating kereatan et pengkatan i Jakob.

²⁷ Itue e penange' ku kedye pasal eset pegugad ku et kedyeng kesela-an."^{§†}

²⁸ Ba' sudsugiren pasal eset peglatap et Menungang Abar, atin men-ge' taw' t Judio inantang na kebanta et Empu' supaya kemyung menge' lein taw' t Judio maya ketimpuan eset kenye apang kebawi'. Ba' pasal et pegpili' atin tuturanen, dye minerga' et Empu' nega sabab kenyeeng pegmarga' dut menge' kegunnguran dye de Abraham, de Isaak, de Jakob. ^{§††} Sabab kaya pegberuba et pikiran Empu' pasal dut menge' begey ye beke' pegtingkag. ³⁰ Sene ti' kemyung menge' taw' t lein Judio kaya mesinuren dut Empu', segwa' tiban iningesinan kew sabab et peg-sungsang et menge' taw' t Judio. ³¹ Tiban, dye ne gasi kaya mesinuren ganang iningesinan kew et Empu' supaya dye ne gasi ingesinan et Em-pu'. ³² Sabab pinesaran et Empu' na ginsan taaw in meuripen et pegse-mal dye supaya meperasa ye dut ginsan kenyeeng ingasi'.

Pegdayew dut Empu'

³³ Mesangdan pasal kementirian et Empu'. Diki mapet-apat kenyeeng kependeyan beke' kesesewran! Diki mesemanan kenyeeng pengukuman beke' egian! Samat nesurat dut Kesuratan et Empu', kwan,

³⁴ "Sinu nekesewd eset pikiran et Begerar? Etawa sinu mekedyarding memimitua ye?"

³⁵ "Sinu nekebgey et enung ginis dut Empu', supaya keilangan ya gen-tian?"^{§†}

³⁶ Sabab ginsa' t ginis atin mawa' nega dut kenye, asal ya punsabab, beke' muli' nega kenye ginsa' t ginis. Deyewen ya et daran-peraran! Amen.

Antangan Tyu Samat menge' Biyag neng Pineglila'

12 Angkansa menge' ketipusdan neng mengengandel, alang-alang dut ingasi' et Empu', megpeasi' asi' ku banar dimyu na iteyuma-

^{§††} OLIBO - Puun na kayu, maya bua' samat lumbuy. Antangan et "puun et olibo" bangsa et Israel beke' menge' taw' t Judio. ^{§†} Isaias 59:20-21; 27:9; Jere-mias 31:33-34. ^{§†††} DE ABRAHAM, ISAAK, BEKE' JAKOB - dut orig na Kesuratan: sa-bab et menge' "Patriyarka". Betsaen surat set sanad dut 9:5. ^{§†} Isaias 40:13; Job 41:11.

na' myu dimyung bilug na bilang biyagan na kesimeyaan pasek metigna' beke' kegey-gaay dut Empu'. Na angkan samat atin, atin key tantu menakem na' pengempu' myu. ²Kasi' myu sulita' arat et sebarang menge' taaw na kaya pemangandel et Empu', temed erapung, Empu' meminda dimyung na ingin bersen, memuwat et dimyung bagung pikiran: Na indyari ketepus-tepusan esentin mesewran myu kegeayan et Empu', na ingin bersen, kemyu endelen et ba' enu ketignaan et arat beke' kegey-gaay eset kenye beke' ba' enu kaya sala'.

Menge' Mengengandel i Kristo Antangan Dye Samat menge' Bagi' et Bilug

³Atin sabab dut kelang ingasi' neng neterima ku dut Empu', atin pegsugid ku set kede sembatu dimyung: Kasi' myu iantanga' dut diri myu na luwas na pegmerga', na diki ne gasi megsusugat. Segwa' pikira' myu et menunga pasal dimyung bilug lang dut sukuran et pengandel neng binggey dimyung et Empu'.

⁴Supama, ba' enukwan tegsesembatu lang bilug tyu, segwa' negsukup et mekeldam neng bagi' neng iba-iba suku' ye, ⁵Megdemikian gasi sebarang nekipesembatu ki Kristo, mekeldam antangan tyu megsusukup et sembebatung bilug ye. Segwa' kede sembatu bagi' gasi et iba. ⁶Diki megsesali' pinesuku' neng binggey et Empu' kityu kyun lang dut kelang ingasi' neng neterima tyu teyeg Empu'. Ba' sebarang pinesuku' et Empu' kenye pegketataru, keilangan ye usalen itue kyun lang dut sukuran et kenyeng pengandel. ⁷Ba' pegkesuku', keilangan ye sumuku' ya banar. Ba' pegketutuldu', keilangan ye menuldu' banar. ⁸Ba' mekempitua, keilangan ye memitua gasi. Ba' ketabang et pengengilangan et iba, keilangan ye megey na maya kelilaan. Ba' pegkeibuten, keilangan ye menguna et mepengaan beke' ketignaan banar. Ba' keinaisi', keilangan ye buwatan itue et maya keksanan.

Pasal et Pegmerga'

⁹Ating pegmerga' keilangan mendyaring tantu. Keisgan myu sebarang meraat, segwa' geayan sebarang menunga. ¹⁰Megmerganen kew samat menge' megtipused, intewtewen myu sebaya' myu luwas nega et bilug myu. ¹¹Megpekepenna' kew dut dimyung keradya, endey megmeyahu'. Pegsukuan myu ating Begerar na' Empu' dut pusu' neng baha et pegmerga' kenye. ¹²Menep kew dut pegarap, mendyaring megmesandal dut ketiksaan, beke' mepenna' dut pegpepenalang. ¹³Tebangi' myu menge' keyegangan et Empu' neng nengengilangan. Ipetindala' myu ginsa' t mengungumbalye.

¹⁴Inungana' myu sebarang pemanta dimyung. Inungana' myu, kasi' myu pegterwani'. ¹⁵Mekienep kew dut sebarang memegenep. Pekiuning kew sumiyak dut sebarang memegsisiyak. ¹⁶Mekiiba-iba et menunga dut sebaya'. Kas kew peabbu, mekisubu' dut menge' mebebaba' neng kebtangan. Kasi' myu pegpikira' na mesewran myu et ginsan. ¹⁷Kasi' myu belsa' et meyaat sebarang meyaat. Pikira' myu ne mengebiyagan et kaya sesewyan dut penyek et ginsan. ¹⁸Teyen ba' mekedyari, dimyung mekiiba-iba kew et mesanang dut ginsan. ¹⁹Menge' tipused, kas kew meles, segwa' rendema' myu kutuk et Empu' kedye. Sabab nekesurat dut Kesuratan et Empu', kwan Empu',

"Eset daken keblesan, aku meles." ^{††}

²⁰Imbes, pasal kemyu kwan Ye,

"Ba' pegurapan kebanta mu, ipekana'. Ba' ya pegtutuknwen, ipeinu-ma'.

Pegbuwat mu et itue, sama mu ne' t pegduruhan et baga eset ulu ye." [‡]

²¹Kas kew peraag dut mereraat, segwa' daaga' myu et menunga sebarang meraat.

Pegpepesakup dut menge' Pegibuten et Gubverno

13 Kede sembatu mepatut na pesakup set menge' pegibuten et gubverno. Kaya penggubverno na diki mawa' dut Empu' beke' ginsa' t penggubvernuan atin pinetiyeg et Empu'. ²Sabab et itue, ginsa' t pengatu dut menge' pegibuten, atin sepantun Empu' pegetuanan dye, beke' samat dye ne megutulus et iukum dut bilug dye. ³Sebarang menge' pegibuten diki patut na ketekutan et menge' pegkeradya et menunga, segwa' mepatut tumakut sebarang pememaal et meraat. Gaay be na meugaran et takut dut menge' pegibuten? Ba' kwantin subali' memaal ke et menunga apang deyewen ke. ⁴Menge' pegibuten in megsuku' et Empu' supaya buwatan ke et menunga. Segwa' tumakut ke ba' memuwat ke' t meraat, sabab diki ke empunen et kenyeng gela-

man. Ya in megsuku' et Empu' supaya reganen sebarang pememaal et meyaat. ⁵Angkansa, keilangan pesakup dut menge' pegibuten, diki lang supaya meketangkis et pengrega, ba' diki sabab et penedseled.

⁶Itue pesi, angkan kemyu pegbayad et buwis. Sebarang menge' pegibuten atin menge' megsuku' dut Empu' et ginsa' t timpu, angkansa diki kebuwatan ibang keradya. ⁷Ibgey dut kede sembatu sebarang kepe-tutan. Megbuwis sebarang mepatut na buwis, untebien sebarang mepatut na untebien, beke' intetewen sebarang mepatut na intetewen.

Megmerganen Kew, Sabab Mekabi' ne Timpu

⁸Kasi' myu pekewiti' pasal et pegutang. Megemgam ba' pasal et pegutang myu et pegmerga' et kede sembatu, sabab sebarang megmerganen et sebaya', atin neketuman ne et Keseraan et Empu'. ⁹Sebarang sara' ne, "Kas kew pegbeis," "Kas mematey," "Kas kew penakew," "Kas pengimbeng et meyaat," beke' ginsa' t iba in mepantun ne et sembatu, kwan, "Mergana' sebaya' mu, samat dimung diri'." ^{†††} Sebarang pegmerga' sebaya' ye kaya pemuwat et meyaat dut kenye. Angkansa ating pegmerga' bilang ketumanan et ginsa' t Keseraan et Empu'.

¹¹Buwata' myu itue sabab pegsesewren myu ba' enung timpu ne. Timpu ne supaya megbeti' kew mawa' dut pegkeelek. Megbeti', sabab kepuwasan tyu lebing mekabi' ne tiban eset nekeuna ti' na kityu nengandel. ¹²Meglilimbus ne gebi, megkekabi' ne gasi eldew. Angkansa pereyunan ginsa' t bubuwaten et kelingban, indyari pekayen ating penaming et ketlangan. ¹³Mengebiyagan tyu et mesingkaya', samat dut ketlangan et eldew, beke' endey elulaen eldew dut peglangu-langu, mesa-sew neng peglami-lami, pegpepeketambar et pegbuwat et mereraat neng nepusuan et diri, pegsagka' sagka' beke' pegimbeng imbingan. ¹⁴Gamlang, pesakup kew dut ki Jesus Kristo na' Begerar, beke' endey peruen ba' enukwan mebbegeyan keksanan ating meraat na' napsu' et diri'.

Sebarang Menuley na Taaw beke' Sebarang Nekesulay

14 Terimana' myu sebarang menunuley nega et pengandel, na endey pegukuma' et kaya sugat sebarang menge' pegpeperuen ye.

²Supama ba' maya taaw pengandel ye mekedyari kanen misan enu. Maya gasi menuley et pengandel, angkan dut kenye tulnu' lang keigban ye. ³Atin taaw na megkaan et misan enu endey seweyen et ating taaw keigban ye tulnu' lang in. Beke' endey gasi seweyen et megkaan lang et tulnu' in ating taaw na megkaan et misan enu in, sabab ya in tinerima et Empu'. ⁴Sinu ke supaya menawey dut uripen et iba? Kenyeng Begerar lang mekebantug ba' tumyeg ya etawa meugba'. Segwa' tumyeg ya sabab kegeesan et Begerar na ya petiyegen.

⁵Sembatung supama, maya sesenu pepeantang na' seng eldew lebing mebelentel dut ibang eldew. Iba in pepeantang na' eldew-peldew sesali' subali' kede sembatu kedye megpekepagan et pikiran dye. ⁶Ating megpengerga' dut seng eldew, atin megpengerga' gasi dut Begerar. Ating megpangaan et uned, megpangaan sabab dut Begerar beke' pegsukuran ye dut Empu'. Ating diki megpangaan megsepantun sali' dut megpangaan, sali' dye megpeselamat dut Empu'. ⁷Sabab misan sinu kityu, diki tyu negbiyag etawa matey et didiri lang. ⁸Ba' negbiyag tyu, negbiyag tyu alang-alang dut Begerar. Beke' ba' matey, matey tyu alang-alang dut Begerar. Angkansa misan megbiyag etawa matey tyu, sabab kityu negpesembatu ne eset Begerar.

⁹Itue sabab ye, angkan natey si Kristo indyari negbiyag peuli', supaya ya megmendyaring Begerar et menge' patey beke' menge' taaw biyagan. ¹⁰Angkansa, manu pengukum ke' t dimung kesebayaan? Beke' manu peginlelewen mu dimung kesebayaan? Sali' sali' marap dut ukuman et Empu'. ¹¹Samat nekesurat dut Kesuratan et Empu', kwa' t Empu',

"Sabab eset daken pegmendyaring Empu', ginsa' t taaw set elepan ku sumelukud, ginsa' t taaw mengdayew dut Empu'." ^{††}

¹²Indyari kede sembatu megsambung dut Empu'.

Kas Mengukum et Tipused Mu

¹³Angkansa endey tyu ne mengukum et kede sembatu, megemgaam pikiren myu ne diki kew kesisimbekuran etawa appa' dut dimyung kesebayaan neng mengengandel. ¹⁴Sabab aku bilang pekisembatu dut Begerar na si Jesus, netantu ku na kaya kekanan na meyaat. Segwa' megmendyaring merakit itue dut sembatung taaw ba' iantang ye ne merakit. ¹⁵Ba' nesekitan sedseled et sebaya' mu sabab dut dimung kekanan, diki ne kyun dut pegmerga' ating pegbuwatan mu. Endey megkeraat dimung sebaya' pasal lang et pegkaan mu. Sabab gasi dut ating sebaya' mu angkan pesi natey si Kristo. ¹⁶Sebarang pepantun mu na menunga, kasi' begeyi' et pesebaban na mebresan ke et meyaat.

† menge' kepengdyarian beke' kependeyan binggey et Empu' - birinen gasi 1 Korinto 12. †† Deuteronomio 32:25. ‡ Delehitan 25:21-22 - Gaay bersen, ya in megleew et kenyeng sala', sabab eset menungang pegbuwatan mu dut kenye.

†† Exodo 20:13-15; Deuteronomio 5:17-19, 21; Lebitiko 19:18. ††† Isaias 45:23.

¹⁷ Pasal et pegseled et taaw dut pengmilikan et Empu', lein lang pasal kekanen beke' inumen, imbes dut ketignaan, kesenangan, beke' keeneapan sabab nekesembatu tyu ne eset Empung Nakem. ¹⁸ Sabab sinu-sinu megsusuku' dut ki Kristo na kuyun dut itue arat et Empung Nakem, atin kemergaan et Empu' swapaty katerima-terima dut menge' taaw.

¹⁹ Angkansa pikiren tyu buwaten ginsan neng ginis na mekebegey et kesemunseyaan beke' mekepepgagen et kede sembatu. ²⁰ Kasi' pegusi-bei' buwat et Empu' sabab lang dut pegkaan. Ginsa' t pegkaan atin melinas, segwa' mekesesala' lang mengaan et sembatung ginis na mekepesimbakud dut iba. ²¹ Menunga nega na diki ne mengaan et uned et sinumbelian etawa minum et mekelelangu, etawa memuwat et enu-enung ginis na mekepepgesimbakud et dimyung sebaya'.

²² Misan enu-enung andel mu pasal et atue e, ikew ne lang beke' Empu' megsulut. Mesukud ating taaw na diki memuwat et enu-enu na keilangan sesewen Empu' et kenyeng penedseled pasal pegbuwat et sembatung ginis na kekeblu' ye ne atin sugat. ²³ Nerepatan sebarang pengaan et ginis na ya ne maya pegalang-alang, sabab diki ne kuyun dut kenyeng pengandel. Na', banar, ginsa' t buwat diki ne kuyun dut pengandel, atin keselaan.

Ipeksana' Sebaya' Mu, Kasi' Diri Mu Lang

15 Kityung menge' nekesulay et pengandel kityu, na subali' menengung dut kerungkeyan et menge' menuley et pengandel. Beke' endey tyu pikiren pasal et keksanan et diri lang. ² Kede sembatu subali' na ipeksan ye sebaya' ye, supaya gasi dut ikenunga beke' ikebasag ye dut pengandel. ³ Misan si Kristo kaya nenglingew et diri ye. Segwa' samat nekesurat dut Kesuratan et Empu', kwan, "Pasal peneruru' dye dimyu, dut daken timinudyu." ⁴

⁴ Ginsa' t nekesurat nekeuna ti' supaya atin dut ikesewd tyu, sabab mapet betsaan Kesuratan et Empu' mekepepgagen kityu, masag seled tyu, beke' maya pegarap tyu. ⁵ Teyen, Empu' neng megegbey et kepengnaan beke' basag et seled, na ya megkes dimyu dut pekikisembatu, sementara' na kemyu megiihub dut ki Kristo Yesus. ⁶ Apang kwantin samat sembebatung pusu' beke' baba' kew na megderayew dut Empu' beke' Ama' et kityung Begerar na si Jesus Kristo.

Menungang Abar dut menge' Taw' t Lein Judio

⁷ Ba' enukwan menunga na kemyu tinerima i Kristo, megdemikian kwantin gasi keredyanen myu kede sembatu supaya mebantug Empu'. ⁸ Sabab pegsugiren ku dimyu na si Kristo negmendyaring uripen et menge' Judio alang-alang dut keberbenaran na mawa' dut Empu', supaya pesebenaran menge' penange' ye dut menge' unang kegunggu-rangan et menge' taw' t Judio. ⁹ Neinabu itue supaya taw' t lein Judio mengdayew dut Empu' sabab et kenyeng ingasi', samat dut nekesurat, kwan,

"Angkansa deyewen ku ikew eset elepan et menge' taw' t lein Judio. Kantaan ku ikew teyeg dut kanta et Empu' dut dimung kelang taasan."

¹⁰ Sinugid gasi peuli', kwan,

"Menep kew, menge' taw' t lein Judio, mibut ne kenyeng taaw."

¹¹ Sinugid nega, kwan,

"Deyewa' myu ating Begerar, kemyung menge' taw' t lein Judio, beke' megkanta et pengdayew dut Kenye, kemyung ginsa' t bangsa."

¹² Sinugid gasi i Isaias, kwan,

"Mawa' dut ugat i Jesse sumupang ating sembatu na ya kumpet dut ginsa' t bangsa, ya megmendyaring eerapan et menge' taw' t lein Judio."

¹³ Teyen ating Empu' et pegarap na igbey dimyu et keenapan beke' kemunseyaan sabab et andel myu Kenye, supaya kemyu baha net pegarap punsabab dut kepengdyarian et Empung Nakem.

Si Pablo, Nekesuku' dut menge' Taw' t Lein Judio

¹⁴ Menge' mengengandel, andel ku banar na kemyu lulus na menunga, lulus na maya kesesewran beke' kegees na menuldu' et kede sembatu. ¹⁵ Perendem menge' senu-senung bagi' et surat ku dimyu supaya megpeamay-amay. Sinurat ku samat kwantin sabab lang et redyiki' daken teyeg Empu', supaya memuwat ku itueng kesukuen. ¹⁶ Atin redyiki' daken supaya aku megmendyaring nekesuku' i Jesus Kristo dut menge' taw' t lein Judio, bilang pari' na ipebunayag ating Menungang Abar et Empu', supaya leing taw' t Judio megmendyaring kelang keterima na simaya' dut Empu', menge' pasek pinetigna' et Empung Nakem.

¹⁷ Angkansa, pegdeyewen ku pebiya' si Jesus Kristo sabab dut daken neng pegsuku' dut Empu'. ¹⁸ Diki ku ketuakal meres pasal et enu-enu, selyu ga dut menge' binwat ne i Kristo sabab pasal daken. Dundunen ku ating menge' taw' t lein Judio dut pegandel et Empu' pebiya' eset sinu-

gid ku beke' binwat. ¹⁹ Pegandel dye gasi sabab et menge' mekepengdyarian beke' kelilu lulu' na' menge' buwat ku pebiya' et kepengdyarian et Empung Nakem. Angkansa mekepeabar ku banar pasal et Menungang Abar, tihad dut lungsud et Jerusalem sumked dut lungsud et Iliriko.

²⁰ Daran ku pegagayen na ipengabar ating Menungang Abar dut menge' peglegdenggan na diki kilala si Kristo, supaya diki ku keabar dut nepebaran ne et iba. ²¹ Ba' diki samat nekesurat, kwan,

"Sebarang menge' ingga nesugiran pasal et kenye, meketuun gasi, beke' mekereti' sebarang ingga pe' nemekekingeg."

Pasal Pegparu i Pablo na Memeriksa' dut Roma

²² Itue sabab ye angkan kaya aku mekepelembus esentin, sabab maya itueng appa'. ²³ Na tiban, kaya ne gasi keredyanen ku atue, beke' sabab ye nekwi't ne gaay ku ne kemyu periksanen. ²⁴ Angkansa pegperuen ku ne sumentin ba' dumun ku ne' t bangsa et Espanya. Pinikir ku ne pebiya' sentin ba' sumurung ku ne dun, supaya gasi metebangan myu aku dut daken neng pegpanew, pegketbes pegterna ku sentin sukur lang megkebe' baya' tyu misan diki mekwit neng timpu. ²⁵ Tiban pe', dumun ku mena et Jerusalem, supaya tebangan menge' mengengandel duntin. ²⁶ Menge' mengengandel dut probinsiya et Masedonia beke' bangsa et Griego nepikiran dye na menimung et tabang supaya itabang dut menge' miskin neng menge' mengengandel dut Jerusalem. ²⁷ Neksanan dye buwaten itue, sabab itue samat pinesuku' na keilangan ne kedye. Sabab ba' dye neng taw' t lein Judio nekebagi' et bebgey neng redyiki' teyeg et langit eset menge' taw' t Judio, megdemikian suku' na keilangan dye ne gasi na bagian ating menge' Judio et kedying kementirian teyeg atu' t dunya. ²⁸ Angkansa ba' neperuri ne itue beke' netantu na neterima dye, ne sumurung ku ne dut bangsa et Espanya, segwa' pebiya' ku mena esentin. ²⁹ Sewd ku ba' aku esentin ne dut dimyu, pegbibiten ku bebgey baha et kesenangan i Kristo.

³⁰ Menge' tipused, megpeasi' asi' ku rimyu alang-alang dut Begerar neng si Jesus Kristo, beke' dut pegmerga' neng Empung Nakem, na tebangan myu aku dut pegpenelang pasal et pengatas ku et itue. ³¹ Ipene-langa' myu aku na aku diki mepenu-penu dut menge' diki mengengandel dut bangsa et Judea, beke' pegsuku' ku dut Jerusalem teyen megmendyaring kenunga-nunga dut menge' mengengandel duntin.

³² Apang kwantin aku meksanan gasi pegsentin ku, eset kegeayen et Empu', supaya gasi mebegian ku kemyu et atin neng keksanan. ³³ Mesen dimyu ginsan teyen itueng Empu' pegmewanen et kityung kesenangan. Amen.

Diring Pemangling Teyeg ki Pablo

16 Pegbibilian ku kemyu pasal et tipused neng libun tyung si Pebe, sembatung megsuku' dut ketingtimungan et menge' mengengandel, na dut lungsud et Senkrea. ² Terimana' myu ya alang-alang lang dut Begerar samat patut neng pegterima et menge' pasek metigna'. Tebangi' myu ya dut ginsa' t pengengeilangan ye, sabab kela' ne metabang ye dut kinensangan sampay ne daken.

Keibanan neng Megsuku' dut ki Kristo

³ Ipesempaya' myu daken neng pemangling neng dut megesawa neng de Prisila beke' si Akila, neng menge' keibanan ku et megpegkeradya dut ki Jesus Kristo. ⁴ Negsengkeritan mene biyag dye matey sabab lang et daken. Diki lang et daken lang ba' diki ginsan gasi dut ketingtimungan et menge' mengengandel eset menge' taw' t lein Judio, meg-sukur kedye. ⁵ Pegpenglingen ku gasi megpegtimung-timung et menge' mengengandel na pemegtimung-timung dut kedying benwa. Penglinga' myu gasi daken neng bi' bila' neng si Epeneto, na unang negayat ki Kristo dut probinsiya et Asia. ⁶ Pegpenglingen ku si Maria sabab negmeliyut et kela' set keradya pasal dimyu. ⁷ Pegpenglingen ku de Androniko beke' si Junia neng menge' kekempungan ku beke' dye nekeibut daken dut pipirisan. Kilala dye et menge' apostol beke' dye asal ne lagi nekesembatu ne ki Kristo una set daken.

⁸ Pegpenglingen ku si Ampliato na pegmerganen ku sabab ya gasi nekesembatu ne dut Begerar. ⁹ Pegpenglingen ku si Urbano, neng keibanan tyu nekesembatu ne ki Kristo. Megdemikian si Estakuis neng bi' bila' ku banar. ¹⁰ Pegpenglingen ku si Apeles, na sulay neng keibanan ki Kristo. Pegpenglingen ku gasi ginsa' t binenwa i Aristobulo. ¹¹ Pegpenglingen ku si Herodion, neng daken na' kampung Judio. Pegpenglingen ku menge' binenwa i Narsiso neng ginsan megsuku' ki Kristo sementara' nekesembatu dye kenye.

¹² Pegpenglingen ku si Tripena beke' de Triposa neng menge' kelilibunan neng negkeradya et menunga sabab lang nekesembatu ne dut kedying Begerar. Pegpenglingen ku gasi menge' pegmerganen ku neng bi' bila' neng si Persida, na sembatung libun na pegkeradya et menunga

sabab lang dut Begerar.¹³ Pegpenglingen ku de Rupo, ating pinili' et Begerar, beke' kenyeng indu' na inantang ku ne gasi et daken neng indu'.¹⁴ Pegpenglingen ku de Asinkrito, Plegonte, Hermes, Patrobas, Hermas, beke' ibang menge' ketipusdan neng iba dye.¹⁵ Pegpenglingen ku si Pilologo, si Julia, si Nereo, beke' kenyeng tipused neng libun, megdemikian gasi ki Olimpas beke' ginsa 't mengengandel na keibanan dye.¹⁶ Megpenglingen kew bilang memegtipused dut ki Kristo. Menge' mengengandel atu 't ginsa 't menge' pegtitimungan megpemangling dimyu. †

Ketepus-tepusan

¹⁷ Menge' mengengandel, megpeasi' asi' ku dimyu, na dyagani' myu sebarang megbuwat et pegkepurak-purak pebiya' samat megdatun et appa' dut dimyung dalan, na menge' tuldu' neng diki sulut tuldu' neng neterima myu ne. Pereyuni' myu dye.¹⁸ Ating menge' taaw neng samat kedye in, atin diki tantung megsuku' ki Kristo neng Begerar, ba' diki sabab lang et kedyeng kepulusan. Pegrundingan dye lang ating menge' awam neng menge' taaw sabab lang et kedyeng mereregimis neng bresen beke' keembutan.¹⁹ Nepabar ne dut ginsan pasal et dimyung pegkemeinibuten dut ating Menungang Abar, angka megenep ku banar. Na, gay ku ne kemyu megkesewd banar pasal et kenunganan, beke' awam et keyeatan.²⁰ Diki mekwit, si Seytan, rumpungen ne et Empu'

† *Dut orig na Kesuratan - "Megpenglingen kew dut arek na pengempu'."*
 Maya gasi dut 1 Korinto 16:20; 2 Korinto 13:12.

neng kemunseyaan dut sirib et dimyung menge' tiked. Teyen redyiki' et Empu' Jesus mesen dimyu.

²¹ Pegpenglingen kew i Timoteo, daken neng keibanan, megdemikian daken neng menge' kekampi ku neng de Lusio, Jason, beke' Sosipatro.

²² Akung si Tersio neng suminurat et itue, megpangling gasi dimyu, sabab lang et kityung nekesembatu dut Begerar.

²³ Pegpenglingen kew gasi i Gayo na negpebiri' et kenunganan dut ginsa 't menge' mengengandel susupen ye teyeg et menge' iba-ibang pegtitimungan. Pegpenglingen kew gasi i Erasto neng mengengepet et pirak et lungsud, megdemikian gasi si Kuarto neng mengengandel tyu.

²⁴ Teyen ingasi' et kityung Begerar neng si Jesus Kristo mesen et dimyu ginsan. Amen.

Deyewen dut Empu' Banar dut Langit

²⁵ Beke' tiban, ipeabar pasal et kenyeng kebentugan, na Ya mekepangger dimyu sabab lang dut daken neng Menungang Abar beke' pepebunayag pasal ki Kristo. Aku mengabar kuyun dut pegkebuwar pasal et kelilu'lilu' negpeawam tihad nega 't tagna'.

²⁶ Pasal et itueng kelilu'lilu', atin nepebunayag ne tiban beke' pepe-sewd ne pebiya' dut surat et menge' tarus na kuyun dut daak et Empu' neng kaya seskeran, supaya ginsa 't bangsa na mengandel beke' mibut kenye.

²⁷ Ketepus-tepusan, dut kaya ne ibang Empu' neng kesewd et ginsan, pebunayag kenyeng kebentugan dut ginsa 't taaw misan ingyan masa punsabab et ki Jesus Kristo! Amen.

1 Korinto

Kepurisan et itueng Surat neng 1 Korinto

Sinurat i Pablo sengmenu surat dut menge' mengengandel dut Korinto, temed maya tyu duwa lang tinektak dut Biblia tyu. Itueng surat betengen tyu Unang Korinto. Sinurat i Pablo dut menge' taw' t Korinto sabab et kesusaan neng timimbu' pasal et pemimiyag et mengengandel dut peneteg i Pablo neng pegtimung-timungan et mengengandel na dut lungsud et Korinto. Atin neng Korinto tagna' ti' kelang lungsud et kabisera dut probinsiya et Akaya, seled bangsa et Griego. Pegkilelanan atin ne kelang mabbu na' pinegarat, lekep na' pemimiyag neng megpekibeis, beke' kekinensangan neng menge' egama.

Segwa' elula' banar pegsusaan et ating bibilinan neng si Pablo, pasal eset pegpeparak beke' pemimiyag neng megpekibeis dut seled et pegtimung-timungan et mengengandel beke' menge' ingkut pasal eset napsu' beke' pegesawa, penedseled, keusayan dut pegtimung-timungan et mengengandel, begey et Empung Nakem, beke' pegbiyag peuli'. Sabab et tantung kesesewran pinebiri' ye ba' enukwan ating Menungang Abar meres dut itue neng menge' ingkut.

Dut Kapitulu 13, pinesewd ye pegmerga', atin banar luwas dut ibang begey et Empu' dut kenyeng menge' mengengandel. Kapitulu 13 kalu' na tantung pegkilelanan na' bagi' dut seled itueng buuk.

Ketulduan et itueng Surat

Peribasa Kapitulu 1:1-9

Pegpeparak menge' Taaw dut Pegtimung-timungan 1:10—4:21

Napsu' beke' Biyag Keusbaan 5:1—7:40

Menge' Mengengandel beke' Menge' Kaya Mengandel 8:1—11:1

Pemimiyag et Pegtimung-timungan et mengengandel 11:2—14:40

Pegbiyag Peuli' i Kristo beke' Menge' Mengengandel 15:1-58

Seraka eset Menge' Mengengandel dut Judea 16:1-4

Pasal eset Diri beke' Penimpusan 16:5-24

1 Itueng surat mawa' ki Pablo neng pinili' sabab eset gaay et Empu' neng negmendyaring Apostol †, ingin bersen Bibilinan i Jesus Kristo, beke' mawa' dut tipused tyung si Sostenes.

2 Dut menge' pegtimung-timungan et mengengandel et Empu' na dut lungsud et Korinto, eset ginsa' t pinili' supaya megmendyaring pasesak metigna' neng taaw et Empu' sabab et pekikisembatu dut ki Jesus Kristo, sampay ginsa' t dut peembe-embe neng pemengempu' dut Begerar neng si Jesus Kristo, kedyeng Begerar sampay kityu.

3 Mesen teyen redyiki' beke' kesenangan et Empu' neng Ama' tyu beke' Begerar tyung si Jesus Kristo.

Menge' Redyiki' teyeg ki Kristo

4 Daran ku pegpeselamat dut Empu' pasal eset dimyu sabab et redyiki' neng binggey ye dimyu pebiya' ki Jesus Kristo. 5 Sabab eset pekikisembatu dut ki Kristo, kemyu negmendyaring mentiri' dut ginsa' t gini, peiibut dut pememresan sampay kesesewran. 6 Ating keberbenaran neng pegtutuldu' kay dimyu pasal ki Kristo, atin melinew mekebiri' set dimyu menge' sebaya' sabab et pememresan sampay kesesewran myu. 7 Enu ga diki kew negkurang dut enu-enung menge' begey teyeg et Empung Nakem, sasat kemyu megtetagey na mebunayag Begerar tyung si Jesus Kristo. 8 Ya in daran dyeganan kemyu seked kepuspusan, supaya tumeteg kew set pengandel myu seked na dumateng ating eldew na muli' Begerar tyung si Jesus Kristo. 9 Mebentel Empu' neng nemili' dimyu supaya mekisembatu dut kenyeng yegang neng si Jesus Kristo na' Begerar tyu.

Pegkekepeparak-parak dut Pegtimung-timungan et Mengengandel

10 Menge' ketipusdan, megpengasi' asi' ku dut dimyu sabab et kepengdyarian et Begerar tyung si Jesus Kristo, na megsulut-sulut kew ginsan supaya diki kew pegkekepeparak-parak, supaya mekisembatu kew dut pikiran beke' menge' paru buwatan myu. 11 Menge' tipused ku, ipineabar daken et menge' sengkebenwa i Kloe na kemyu kunu' maya pegiiseg. 12 Itue ingin ku bersen, kwat sembatu, "Eset ki Pablo ku." Sugid gasi et sembatu, "Eset ki Apolos ku." Maya gasi pegsugid, "Dut ki Pedro

† APOSTOL - ingin bersen "Bibilinan etawa Mengengabar et Empu'". Betsaen "apostol" eset Diksyunario.

aku", beke' maya nega iba megsugid, "Aku eset ki Kristo". 13 Manu! Nembangi' be taku' si Kristo? Si Pablo be taku' ating rinansang dut krus sabab et dimyu? Binewtismuan kew be taku' supaya mendyaring pengenaren i Pablo?

14 Selamat dut Empu', kaya binewtismuan ku eset dimyu selyu de Krispo beke' si Gayo lang. 15 Angkan kaya mekepegsugid dimyu na kemyu binewtismuan ampa' mendyaring pepengenaran ku. 16 Nerendeman ku pelan, binewtismuan ku gasi ating sengbinewa i Estepanas. Lyu kedye, kaya ne mekerendeman ku na binewtismuan ku. 17 Sabab aku tu' dinaak i Kristo, diki supaya memewtismu, erapun supaya menuldu' et Menungang Abar. Ipegtutuldu' ku pesi itue segwa' diki sabab dut pememresan kuyun dut kesesewran et taaw petetaaw. Angkan supaya diki meugaran et kepengdyarian ating kepeteyan i Kristo dut krus.

Si Kristo Kepengyedian beke' Kesesewran et Empu'

(2 Korinto 2:16)

18 Dut menge' megkebinasa dut Narka', ating ketulduan pasal eset pegkematay i Kristo dut krus atin kerupangan. Segwa' dut kityu sebarang nemekebawi', atin ketulduan kepengyedian et Empu'. 19 Nesurat ne et Empu' dut buuk i Isaias,

"Rungkaten ku ating kesesewran et menge' mekesewd beke' ugaran et kepulusan ating pendey et menge' mepependey." ††

20 Enu kepulusan tiban et mekekesewd, et menge' menunuldu' et Keseraan binggey et Empu' ki Moises, sampay et menge' mepependey neng mengderawa eset penewnan na' itue? Ipekilala et Empu' na ating kesesewran et menge' taaw et sengkedunyaan na' itue kerupangan.

21 Sabab kuyun dut kesesewran et Empu', diki ye ipegtugut na ya mekilala et taaw sabab dut kesesewran et sengkedunyaan na' itue. Segwa' nepesegya Empu' na usalen et keblan dye kedupangan neng Menungang Abar neng dameng ipegtutuldu' apang puwasen dye in na nengengandel kenye. 22 Ating menge' Judio in, dye in nanew et keli' lilu' bilang pesebanar, beke' pegtutulusen et menge' taw' t Griego kesesewran.

23 Angkansa ganang ipegtutuldu' kay pasal et ki Kristo na' Mesias ‡ neng neransang dut krus, sembatung keseruran dut menge' Judio beke'

†† Isaias 29:14. ‡ MESIAS - ating pinili' et Empu' apang memegbeg atu' t du-nya' na itue. Ating Mememawi' et ginsa' t taaw pasal kedyeng menge' sala' beke' kedusaan et Empu'.

kaya keguna-guna dut menge' taw' t lein Judio.²⁴ Segwa' dut menge' pinili' et Empu', misan Judio etawa Griego ne, si Kristo ating kepengyedian beke' kesesewran et Empu'.²⁵ Sabab kwan tyu lang na atin kerupangan et Empu' segwa' pelan ating kesesewran neng luwas dut kesesewran et ginsa' t taaw, beke' ating penganal tyu kelumkan et Empu', pelan atin basag neng luwas eset basag et ginsa' t taaw.

²⁶ Kemyu menge' mengengandel, kinkirana' myu dimyung kepentangan ganang pinili' kew et Empu'. Sesenu ga dimy ating mekesewd dut penyek et menge' taw' t sengkedunyaan. Sesenu dimy ating mekepungdyarian. Sesenu dimy ating esen-esenan.²⁷ Segwa' pinili' et Empu' sebarang mebaba dut penyek et taw' t sengkedunyaan supaya inlelewen sebarang mekesewd, beke' pinili' et Empu' ating merurungkey neng kekepentangan et taw' t sengkedunyaan supaya inlelewen sebarang mebebasag.²⁸ Pinili' ye ating pegentangan na' mebaba, kaya keguna-guna, beke' kaya kepulauan dut sengkedunyaan na' itue supaya meugaran et guna ating menge' pegantangan na' derekela' dut sengkedunyaan.²⁹ Angkansa kaya mekedyaring megpeabbu dut elepa' t Empu'.³⁰ Segwa' dut kenye mawa' ating pekikisembatu tyu ki Jesus Kristo na binwa' t yeng kesesewran tyu. Sabab ye kityu metigna' dut pemiri' et Empu', sampay pinegpendyaring tyu pasek metigna' beke' binawi' tyu.³¹ Angkansa pesi samat pegsugiren dut Kesuratan, "Ating Begerar Empu' meipeppe-abbu et sebarang meingin megabbu." †

Ating Ipegtutuldu' i Pablo pasal et si Kristo na Iniransang dut Krus

Menge' mengengandel, ganang esentin ku, ipinebunayag ku dimy pasal et tagu' na' keberbenaran et Empu', segwa' diki pebiy-a' dut mererarem neng delehtan etawa metaes neng kependeyan.² Sabab ganang esentin ku dimy, nepikir ku na kaya ipegtutuldu' ku dimy selyu pasal si Jesus Kristo neng Mesias beke' ya in neransang dut krus.³ Na ganang esentin ku iba-iba myu, aku melumek, metakut, beke' megegerger ku na tumeyuma dimy.⁴ Dut bebresan beke' pegtutuldu' ku diki ku kemyu inagit sabab lang dut mereregimis na' pemisara kuyun dut kesesewran et taaw, erapun pebiya' dut pesebanar et Empung Nakem beke' kepengyedian et Empu'.⁵ Angkansa pasal dimyung pegandel ki Kristo, nengandel myu diki dut kesesewran et taaw, erapun dut kepengyedian et Empu'.

Ating Kesesewran et Empu'

⁶ Segwa' dut maya sangpet neng pinegumuran dut pengandel dye, kesesewran ipegtutuldu' kay dimy, segwa' diki kesesewran et sengkedunyaan na' itue, etawa dut menggegaum et setiban-tiban na maya timpu ye metpu'.⁷ Ating pegbentuen ku pasal et tagu' neng kesesewran et Empu', na asal netagu' eset taaw petaaw. Itue nepanyap Empu' supaya dut kityung ipegtetaas, mura pinendyari sengkinleba' t lungsud.⁸ Misan sembatu dut menge' megmimilik et penewnan na' itue kaya nekereti' pasal eset keberbenaran na atin. Ba' neretian dye teyen atin, kaya teyen rinansang dut krus ating bantug na' Begerar.⁹ Segwa', kwantin pegsugiren et Kesuratan,

"Ingga pe' mekebiri' et mata, etawa mekekingeg et telinga, beke' ingga pe' gasi mekesampig dut pikiran et taaw, ating pinanyap et Empu' dut menge' megireg kenye in." ††

¹⁰ Segwa' itue pinebunayag kityu et Empu' pebiya' dut Nakem ye ating pinanyap ye kityu. Pegsesewren et Empung Nakem ginsan neng ginis, megdemikian ating pinekemerarem neng tagu' na' keberbenaran et Empu'.¹¹ Kaya nekesewd pasal eset pegpipikiren et taaw selyu ga kenyeng nakem. Megdemikian gasi, kaya nekesewd et pegpipikiren et Empu' selyu ga Nakem et Empu'.¹² Lein lang nakem et sengkedunyaan, segwa' Nakem et Empu' ating tinerima tyu, supaya meretian tyu ating menge' bebgey na' ibinggey et Empu' kityu.

¹³ Indyari ipegtuturan kay pasal et menge' keberbenaran neng Empung Nakem dut sebarang maya Empung Nakem. Pegusalen kay menge' tuldu' et Nakem neng pememresan beke' diki menge' beres kuyun dut kesesewran et taaw.¹⁴ Sabab ating taaw na kaya Empung Nakem, atin mendi' tumerima et ulmat neng mawa' dut Nakem et Empu'. Sabab kenye kerupungan menge' atin sabab kaya mekeretian ye atin, sabab keilangan ye Empung Nakem ampa' mekeukum ya et mesugat.

¹⁵ Mekeretian et taaw neng maya Empung Nakem pasal eset arga' et ginsa' t ginis, segwa' kaya misan sinu kereti' eset taaw na itue e.

¹⁶ Kwantin pegsugid et Kesuratan,

"Sinu taku' nekesewd et pikiren et Begerar? Sinu taku' mekepegitua eset kenye?" ‡

Segwa' mekedyari tyu memikir pasal itueng ginis samat ating kepikiran i Kristo pasal atin.

Menge' Mengengeradya et Bagung Pinegsulutan et Empu'

Tantu' banar menge' ketipusdan, ganang esentin ku iba-iba myu diki ku kemyu biseranen na samat menge' taaw neng maya Nakem et Empu', segwa' keilangan pegbiseranen ku kemyu bilang menge' taaw neng pemyagan nega kuyun dut ingin et diri, samat menge' yengyegang nega eset pengandel ki Kristo.² Binggeyan ku kemyu et gatas, diki mekras neng kekanan sabab diki myu nega megesan. Beke' seked tiban pesi diki myu megees,³ sabab keiregan et diri atin nega peglebi dimy. Maya nega imbeng beke' bebentanan myu, angkan sentin mekilala na mekesengkinleban kew nega beke' pengebiyangan kew nega samat taaw petaaw.⁴ Sabab ba' pegsugiren et sembatu, kwan, "Aku eset ki Pablo," beke' iba kwan, "Aku eset ki Apolos," diki be tenda' atin na kemyu pengebiyangan nega samat taaw petaaw?

Empu' Negpetuhu' et Luluwaken beke' Negpelembu' et Itue

⁵ Sabab sinu si Apolos? Beke' sinu si Pablo? Kami tu' menge' tetehagen lang et Empu' na inusal ye supaya engeyen kew dut pegandel ki Kristo. Pegbuwatan et kede sembatu pasal eset bubuwatan neng tinerima ye dut Begerar.⁶ Aku nengluwak, si Apolos nenbung, segwa' Empu' negpetuhu' beke' negpelembu'.⁷ Lein lang ating nengluwak, etawa nenbung merga', segwa' Empu' key sabab Ya nepetuhu' beke' nepelembu'.⁸ Ating mengluluwak beke' menenembung sali' dye mengengeradya lang beke' kede sembatu kedye keterima et ganti kuyun dut kenyeng pinegsensara'.⁹ Kami tu' sali' mengengeradya et Empu', beke' kemyu tu' antangan myu samat uma Ye. Antangan myu gasi samat benwa et Empu'.

Antangan Myu Samat Benwa et Empu'

¹⁰ Kuyun dut redyiki' et Empu' binggey eset daken, aku nengdatun et penued bilang biaksa neng mememua'. Iba gasi negpelahyun eset pegpepetiyeg et benwa. Segwa' subali' keinget sebarang mememaal.¹¹ Sabab kaya ne ibang penued ne mekedyaring iratun selyu ba' neusuk ne in, si Jesus Kristo.¹² Na ba' maya negpetiyeg dut itueng penued na mengusal et bulawan, etawa pirak, etawa merga' neng batu, etawa maya gasi mengusal et kayu, dugami, etawa pineggepasan.¹³ Mekilala dagbes et keradya eset kede sembatu dut eldew et pegukum. Sabab eset eldew na atin ipebunayag et apuy na ya sumulay beke' megpebunayag eset tantung dagbes et keradya dut kede sembatu.¹⁴ Na ba' pinetiyeg et sinu-sinu in dut timbew et penued tumerna, ating negpetiyeg keterima et ganti.¹⁵ Segwa' ba' metutung, ya meugaran, segwa' lang ya mebawi' na samat nekelabay et apuy.

¹⁶ Kaya myu be nesewran na antangan myu Templo †† et Empu' beke' meglelegdeng set dimy Nakem Ye? †† Indyari binesianen et Empu' sebarang binesianen et templo ye. Sabab pasek metigna' ating templo et Empu', asal kemyu ne ating templo.

¹⁸ Endey rundingan et sinu-sinu kenyeng diri. Ba' maya megpeantang et diri ye na ya mekesewd pasal et penewnan na itue, subali' ipantun ye kenyeng diri' samat dupang na taaw supaya ya megmendyaring tantung mekesewd.¹⁹ Sabab ating kesesewran et menge' taaw et sengkedunyaan na itue kerupangan dut penyek et Empu'. Kwantin pegsugiren et Kesuratan,

"Pegelewen ye sebarang mekesewd misan senung kebiaksan dye tumangkis." ††

²⁰ Megdemikian gasi,

"Sewd et Begerar na sebarang pegpipikiren et menge' mekesewd atin kaya keguna-guna." †††

²¹ Angkansa endey ipegabbu et sinu-sinu pasal nebuwat et taaw. Sabab ginsan in dimy,²² si Pablo, si Apolos, beke' si Pedro, itueng sengkedunyaan, ating biyag, ating kepeteyan, atin net tiban beke' ati' t pegteyumanen, ginsa' t itue dimy.²³ Beke' kemyu ki Kristo, beke' si Kristo gasi dut Empu'.

Menge' Bibilinan neng Dinaak i Kristo

Kami tu' menge' tetehagen i Kristo beke' pinepengerapan pasal eset tinagu' neng ketantuanen et Empu', kwantin patut iantang myu damen.² Ating pepengeneran keilangan mendyaring meben-tel dut kenyeng begerar.³ Na kaya dut daken atin na aku ukumen myu etawa dut embe-embeng ukuman et taaw. Misan daken, kaya ku pegukumen bilug ku.⁴ Melayam penedseled ku, segwa' diki ingin bersen na aku kaya ne sala'. Ating Begerar Jesus keukum daken.⁵ Angkansa kas kew' t pengukum et ingga penewnan. Tumagey-tagey kew dut pegda-

† Jeremias 9:24. †† Isaias 64:4. ‡ Isaias 40:13.

†† TEMPLO - Pengempuan neng Benwa et taw' t Judio. ††† Job 5:13; 1 Korinto 1:20. ††† Kanta 94:11.

teng et Begerar. Ipebari' ye menge' indeginis na tiban asal tagu' nega eset kelingban beke' ipebunayag pasal eset pegpeperuen et menge' taaw seled pusu' dye. Atin masa, kede sembatu keterima dut Empu' pasal et pemantug neng nepanyap ye.

⁶ Menge' ketipusdan, supaya lang eset kepulusan myu, kami de Apolos ating inusa ku et upama supaya meenaran myu ating ingin bersen et kwan sugid, "Endey kew meglebi et nesurat dut Kesuratan et Empu'." Angkansa endey ipegabbu et sinu-sinu sengketawan beke' inlelewen gasi iba. ⁷ Sabab sinu pinegbidan myu dut iba? Diki be ginsa' t eset dimyu in atin ulmat et Empu'? Ba' kwantin, manu ipegabbu myu na sepantun et diki begey dimyu?

⁸ Kemyu pelan mekeksan ne! Mentiri' kew ne! Kemyu pelan menge' surutan ne, segwa' kaya myu ne kami pineibut! Teyen negmendyaring surutan kew banar megdemikian damen, kwantin gasi teyen. ⁹ Sabab dut pikiran ku, kaming menge' bibilinan binwat et Empu' megmendyaring pinekemebaba' dut ginsa' t taaw. Kami tu' samat menge' taaw neng neukuman et kepeteyan, sabab negmendyaring pengingindanan kami eset sengkedunyaan et menge' dereakan et Empu' beke' menge' taaw. ¹⁰ Kami menge' dungdupang alang-alang ki Kristo, segwa' kemyu menge' mekesewd pasal ki Kristo! Merurungkey kay, kemyu mebebasa! Inlelewen kami, kemyu pegbentugen! ¹¹ Sumked et itueng lisag, kami peguurapan, pegtutuknewen, beke' usa-usa lebas. Kami pinegtitiksa' beke' kaya melegdangan. ¹² Pegsengsara' kay supaya maya pengeput et biyag. Megpenginunga kay sebarang pengraat damen. Ba' kami pereaten, pegsendalan kay lang itue. ¹³ Meluyu' neng bebresen pegsubli kay dut sebarang pemenawey damen. Sumked tiban, kami samat menge' rikut, pinekemebaba' neng dagbes et taaw atu' t lugta'.

¹⁴ Itue sinurat ku diki supaya inlelewen kew, temed supaya induan samat menge' keyegangan neng pegmergaen ku. ¹⁵ Sabab misan maya kemyu diki meitung nega neng menunuldu' pasal et biyag mengengandel i Kristo, sembebatu ga ama' myu. Sabab kemyu yegang ku dut pegandel ki Jesus Kristo sabab dut Menungang Abar neng tinuldu' ku dimyu.

¹⁶ Angkansa nepeamay-amay ku dimyu, sunsuna' myu upama ku. ¹⁷ Sabab et atue, pinesentin ku si Timoteo, daken neng minerga' beke' mebentel neng yegang dut Begerar. Ya atin megperendem dimyu eset menge' pengarat ku pasal et biyag dut daken neng pekikisembatu ki Jesus Kristo, beke' atin neng pengarat pegtuldu' ku dut menge' pegtimung-timungan et mengengandel misan embeng lungsud.

¹⁸ Maya senu dimyu pegmetaas sabab kwan dye lang diki ku ne kesurung esentin. ¹⁹ Segwa' ba' geayen ne' t Begerar, aku sumentin et mesekali' ne timpu, beke' birinen ku ba' enu mebutbuwat dye neng pegmetaas, ba' keldame' t pegbersen dye lang etawa ba' maya dye basag teyeg et Empu'. ²⁰ Sabab pasal eset pegmilik et Empu', diki dut bebresen lang, imbes dut pengebiyagan kew nega dut kepengyedian et Empu'. ²¹ Enu ireg myu? Sumentin ku ne ampa' pegrengan banar, etawa maya pegmerga' beke' nakem et keguepan?

Dusa dut Pemuwat et Megpekibeis

¹ Na, nekapet daken abar na meraat binwat pesi et sembatu dimyu na pegibanen ye esawa et kenyeng ama'. Misn menge' kaya mengandel Empu' diki pemuwat et kwantin neng kerupangan na sumbang. ² Segwa' agad pegabbu myu nega itue! Mepatut teyen lumeew kew beke' sumiyak, beke' ipegud ating nemuwat et kwantin in!

³ Seukat ne kaya esentin bilug ku, segwa' esentin ku nega gasi dut nakem, sepantun nega na aku sentin. Sabab et itue, ating nemuwat et kwantin inukum ku ne pebiya' dut kepengyedian et Begerar neng si Jesus. ⁴ Aku iba' myu eset nakem dut pegtimung-timung. Beke' dut kepengyedian et Begerar tyu neng si Jesus, ⁵ igbeyaya' myu ki Seytan [†] ating taaw supaya mebinasa kenyeng bilug, supaya mebawi' kenyeng nakem dut eldew et keukuman et Begerar.

⁶ Diki mepatut na kemyu megabbu. Diki myu be nesewran samat itueng pegbersen, "Pepebuka' et isek-isek neng pikembang ginsa' t neng buang?" ⁷ Ugara' myu lelagi neng pikembang, ating keselaan, supaya kemyu megmendyaring melinas. Apang kwantin, mepantun kew dut sembatung bagu neng buang na kaya pikembang, na asal kwantin antangan myu. Sabab sineraka' dye ne si Kristo, ating bibili' ^{††} tyu dut Kenkaan neng Neketalib. ⁸ Angkansa ipeglami-lami tyu ating kenkaan, segwa' diki pasal eset kerupangan beke' kereatan, antangen ye bengbang neng maya lelagi neng pikembang. Erapun ipeglami-lami tyu pasal dut kebentelan beke' kebebeneran, antangen ye bengbang neng kaya pikembang.

[†] SEYTAN - Dut Bagung Pinegsulutan et Empu', si Seytan, ingin bersen atin mengatu et Empu', beke' atin memengulay beke' mengrunding et ginsan et menge' taaw. Ya in betangan gasi si Beelsebul etawa Diyablo. Markus 3:22-23.

^{††} BIBILI - ayup ipaten. Atin gey-gaay neng taw' t Judio. Dagbes ye samat kambling.

⁹ Sinugid ku dut surat ku na kas kew' t mekibi' bila' dut menge' taaw na pemuwat kerupangan na sumbang. ¹⁰ Kaya sinugid ku na pasal eset menge' taaw atu' t sengkedunyaan itue na mepengbeis, megarak, menenakew, etawa sebarang mengengempu' dut empu'empuan. Sabab ba' kwantin, keilangan myu ne mugad dut sengkedunyaan itue. ¹¹ Ingin bersen ku, kas kew' t mekibi' bila' dut menge' taaw neng kwan dye menge' mengengandel i Kristo, temed dye in negkedusa et pekibeis etawa mesuwa', etawa mengengempu' dut empu'empuan, pengembut, peglangu-langu etawa menenakew. Sampay kas kew misan mekisaru set kwantin neng menge' taaw.

¹²⁻¹³ Sabab diki kepegewla' ku mengukum dut menge' diki mengengandel et Empu', segwa' Empu' atin mengukum kedye. Sebarang dut seled et pegtimung-timungan et mengengandel atin mepatut myung ukumen, diki be? Kwantin pegsugiren dut Kesuratan, "Ipeugara' myu sebarang mereraat neng iba myu." [‡]

Ipenindal Tipused

⁶ Sengmenu sembatu dimyu maya sumbung atu dut iba mu neng mengengandel. Mepatut ne taku' ba' ipenindal ye be dut menge' ukuman et menge' kaya mengandel Empu', diki ne lang ipesaad dut menge' taaw et Empu' na mengatur et itue neng bisara? ² Diki myu be nesewran ating menge' taaw et Empu', atin ne leyd mengukum et sengkedunyaan? Na ba' kemyu mengukum et sengkedunyaan, kaya myu be mesewran ukumen samat kwantin ga dedekla' ye? ³ Diki myu be nesewran na kityu mengukum dut menge' dereakan et Empu'? Senu mene neng ginis ba' pasal eset biyag na itue? ⁴ Ba' kemyu maya bisaranen, itindal myu nega be dut menge' taaw na diki kilala et pegtimung-timungan et mengengandel? ⁵ Pikira' kelelewan myu! Kaya ne be dut dimyu mekesewd mengatur pasal bebentanan et iba mu mengengandel? ⁶ Enu' t pepenindal kew nega dut ukuman, mengengandel atu dut mengengandel, beke' dut elepan nega et menge' taaw neng lein mengengandel?

⁷ Sabab maya ating pebisara-bisara myu atu dut semba-sembatu, atin sembatu neng belangka' et dimyung pegtitipuseran. Diki be lebing menunga na sendalan myu ne lang ating pengdurupang, beke' ipetalib ating pengurunding? ⁸ Segwa' kemyu nega pengdupang beke' pengrunding, beke' dut ketipusdan myu nega! ⁹ Diki myu be nesewran na ating menge' mekeselaan kaya bagi' dut pengmilikan et Empu'? Kasi' myu dupangan bilug myu! Sebarang megpenubli et esawa' t taw, etawa pengempu' dut empu'empuan, etawa pegbeis-beis, etawa pegbeis-beis dut sali' ye lelaki etawa sali' ye libun, ¹⁰ etawa menenakew, etawa meggaruk, etawa peglangu-langu, etawa menenawey etawa mengurunding, samat kwantin neng menge' taaw kaya lang bagi' dye dut pengmilikan et Empu'. ¹¹ Maya senu-senu dimyu kwantin tagna' ti'. Segwa' kemyu melinas ne dut dimyung keselaan. Kemyu pinendyaring pasek metigna' et Empu'. Kemyu pinemaap ne pasal keselaan sabab dut kepengyedian et Begerar neng si Jesus Kristo beke' Nakem et Empu' tyu.

Antangen et Bilug Myu Templo et Empu'

¹² Kalu' maya pegsugid et kwantin, "Melayam ku memuwat et misan enu." E' pesi segwa' diki ginsa' t ginis mekenunga dimyu. Mekedyari ku gasi sugiren, "Melayam ku memuwat et misan enu," segwa' diki ku peuripen dut enung ginis. ¹³ Sugiren gasi et iba, "Pegkaan apang dut beteng beke' ating beteng dut pegkaan." Banar atin, segwa' itue sali' dye rungkat et Empu'. Ating bilug diki supaya dut pekibeis, erapun supaya sukuen dut Begerar, beke' igbey et Begerar ba' enu keilangan dut bilug. ¹⁴ Biniyag peuli' et Empu' ating Begerar neng si Jesus, megdemikian gasi biyagen Ye peuli' kityu sabab dut kenyeng kepengyedian.

¹⁵ Diki myu be nesewran na kemyu samat menge' bagi' et bilug i Kristo? Isien ku be taku' ating bagi' et bilug i Kristo supaya buwatan et bagi' et bilug et sembatung mememegbeis neng kelibunan? Diki! ¹⁶ Diki myu be nesewran na sebarang nekipegsembatu samat kwantin neng libun mepantun kesembatang-bilug ye? Sabab sinugid dut Kesuratan, "Dyeng duwa pantun sembebatu." ¹⁷ Segwa' sebarang nekisembatu tu' et Begerar, atin kesembatu ye dut nakem ye.

¹⁸ Kas kew' t pegbeis. Dut misan enung keselaan neng pegbuwatan et taaw, dut liwan et bilug ye. Segwa' pasal pegbeis, diri neng bilug atin mekusiba'. ¹⁹ Diki myu be nesewran na dimyung bilug atin templo et Empung Nakem na asal dut seled dimyu, beke' tinerima myu mawa' dut Empu'? Ating bilug myu diki ne dimyu, segwa' dun net Empu'.

²⁰ Inlen ye kemyu et kela' neng arga'. Angkansa usala' myu dimyung bilug supaya mepebantug ating Empu'.

[‡] Deuteronomio 17:7; 1 Korinto 5:2. ^{††} Tagna' 2:24.

Menge' Kesusaan pasal dut Pengengesewanan

7 Na, pasal et menge' keginisan na dut dimyung surat. Kwantin mesugid ku, menunga dut lelaki endey mengesawa. ¹²Segwa' su-paya diki mebuwat pekikibeis eset kedingtimungan et mengengandel, subali' ne' kede lelaki maya diri' dyeng esawa, beke' kede libun maya diri' dye gasi neng esawa. ³Keilangan perurien et lelaki suku' ye dut kenye esawa, megdemikian gasi libun dut kenye esawa. ⁴Sabab libun kaya ne kepengyedian ye dut kenye bilug segwa' esawa ye ne in. Megdemikian gasi, diki ne lelaki nega maya kepengyedian et kenye bilug segwa' kenye neng esawa. ⁵Kasi' myu pengimuti' sali' sali', lyu ba' pegisunan myu na endey mena megulid, supaya mebgey myu timpu dut pegpenelang. Pegketbes, megulid kew ne gasi, supaya diki kew metuksu' i Seytan ¹¹sabab et diki kew ne mekepegsandal.

⁶Pegsugiren ku in diki daak, temed pengreti' et dimyung kepentangan. ⁷Ingin ku teyen kemyu ginsan sumulit eset daken. Segwa' kede sembatu maya kenye-kenye begey na dinatun lagi et Empu', beke' ginsa' t itue diki megse' sali'.

⁸Itue gasi mesugid ku dut menge' kayangga esawa beke' menge' libun neng nebeluan, menunga nega ba' dye daran kaya lang esawa, samat daken. ⁹Segwa' ba' diki dye kesandal et kedyeng bilug, mengesawa dye ne. Lebing menunga na mengesawa kas lang lumandu' gaay dye megkesala' et pekikibeis.

¹⁰Dut menge' maya esawa, itue diki tahag ku, temed mawa' set Begerar, endey mekipegbutas ating libun dut kenye esawa. ¹¹Ba' ya meki-butas, dumarane ne et kaya lang esawa etawa megsulut dye meguli' mengesawa. Beke' endey gasi butasen et lelaki kenye esawa.

¹²Dut iba gasi, itue pegsugiren ku, diki sinugid et Begerar ganang ya atue, kwan ku, ba' sembatung lelaki mengengandel na maya esawa na diki mengengandel beke' ingin ye dumarane set kenye, endey ye pekibutasan. ¹³Ba' sembatung libun na mengengandel na maya esawa na diki mengengandel beke' ireg ye na dumarane pegiba-iba dut kenye, endey ye pekibutasan. ¹⁴Sabab ating lelaki na diki mengengandel negmendyaring keterima-terima dut Empu' sabab et kenye esawa, beke' ating libun na diki mengengandel atin negmendyaring keterima-terima dut Empu' sabab et kenye esawa. Ba' diki kwantin, kaya melinas dut elepan et Empu' kedyeng menge' yegang, segwa' tantu banar terima dye dut Empu'. ¹⁵Ba' ingin meki-butas et esawa neng kaya mengengandel, pesaran lang ya meki-butas. Siat kwantin neng neinabu, ating lelaki etawa libun neng mengengandel kulpas ne. Sabab pinili' tyu et Empu' dut mesanang neng pemimiyag. ¹⁶Diki sinewran, menge' kelilibunan, kalu' kemyu usalen pasal eset ikebawi' et dimyung esawa. Beke' kemyung menge' kelelekan, diki sinewran kalu' kemyu usalen pasal eset ikebawi' et dimyung esawa.

Dumarane dut Nekeuna neng Kepentangan et Biyag

¹⁷Mengebiyagan kede sembatu kuyun dut binggey kenye et Begerar, beke' dumarane dut kepentangan ye ganang pinili' ya et Empu'. Itue pegtuldu' ku dut ginsan et menge' pegtimung-timungan et mengengandel. ¹⁸Ba' sembatung taaw tuli' ne ganang pinili' ye et Empu', endey ye ugaren ating menge' tenda' et pegketuli'. Beke' ba' ingga pe' gasi, endey ne ya petuli'. ¹⁹Kaya arga' ba' tuli' etawa diki tuli', segwa' merga' ati' t pegandel dut menge' daak et Empu'. ²⁰Tumeteg kede sembatu dut kepentangan ye et biyag ganang pinili' ne ya et Empu'. ²¹Ikew be uripen ganang pinili' ke et Empu'? Kasi' atin pegperuria'. Segwa' ba' maya timpu na ikew mekepuwas, delingkata' atin. ²²Sabab sembatung uripen sengkepunan ganang pinili' ne ya et Begerar atin melayam ne sabab dut Begerar. Megdemikian gasi ating taaw na' melayam ganang pinili' ne ya i Kristo atin negmendyaring uripen ne i Kristo. ²³Inlen kew et Empu' eset kelang arga', kas kew' t peuripen dut taaw. ²⁴Menge' iba-iba ku neng mengengandel, misan enu ne kepentangan myu et biyag ganang pinili' et Empu', tumeteg kew ne sentin ne megbebaya' t Empu'.

Pasal Dut menge' Kaya Esawa beke' menge' Libun neng Balu

²⁵Pasal gasi dut menge' kaya esawa, kaya mebgey daak mawa' dut Begerar. Segwa' bilang sembatung taaw na mepengerapan sabab dut ingasi' daken et Begerar, megey ku et daken neng sedseled. ²⁶Sabab et kelang keliyutan tiban, pikir ku na menunga nega dut sembatung lelaki na tumeteg dut kenye kepentangan tiban. ²⁷Ikew be maya ne esawa?

† Dut orig na Kesuratan, "Menunga dut lelaki ne endey mengutew-kutew et libun." †† "Seytan" - ingin bersen atin "Mengatu" et Empu', beke' atin "Mengengulay et menge' taaw." ‡ Dut orig na Kesuratan, sembatu maya sengkeginisan beke' sembatu maya lein gasi.

Kas ne meki-butas. Ikew be kayangga pe' esawa? Kasi' ne pegpikira' mengesawa. ²⁸Ba' ikew mengesawa, diki ke negkesala', beke' ba' sembatung budyang mengesawa diki ya negkesala'. Segwa' kerasa dye et menge' keliyutan eset biyag na' itue, beke' atin gay ku na metengkisan myu.

²⁹Itue gay ku bersen, menge' ketipusdan, mekabi' ne ating emuring timpu. Angkansa tiharan tiban, sebarang maya esawa mengebiyagan ne et samat kaya lang esawa. ³⁰Ating menge' nemegsisiyak, samat kaya megsisiyak. Sebarang memegene, samat kaya megenep. Sebarang mengelen, samat kaya lang pemusaka'. ³¹Beke' sebarang pemegsemun-saya' atu' t sengkedunyaan na itue, na samat diki dye ne pegpenglingen. Sabab dagbes et ginsa' t ginis atu' t dunya' na itue mepapas.

³²Gaay ku kemyu meperayu' dut kesusaan et biyag. Ating peglingewen et lelaki neng kaya esawa ati' t keradya lang pasal dut Begerar, sabab ingin ye megmendyaring kegey-gaay dut Begerar. ³³Segwa' ating peglingewen et lelaki neng maya esawa ati' t ginis atu' t sengkedunyaan na itue, sabab ingin ye megmendyaring kegey-gaay dut kenye esawa. ³⁴Sabab et itue, tenga' peglingewen ye. Megdemikian ating peglingewen et budyang etawa libun neng kaya esawa ati' t menge' ginis pasal dut Begerar, sabab ingin ye metindan bilug ye banar dut pegsuku' dut Begerar na eset bilug sampay nakem ye! Segwa' ating peglingewen et libun neng maya esawa ati' t menge' ginis et sengkedunyaan na' itue, sabab ingin ye megmendyaring kegey-gaay dut esawa ye.

³⁵Pegsugiren ku itue supaya metebangan kew. Diki ku kemyu pegipiten. Imbes ingin ku mebibit kew dut meselusay na' pemimiyag, supaya mekesuku' kew banar na kaya tenga' dut Begerar.

³⁶Na ba' maya lelaki na megpengirendem ne kaya ya megpegarar et menunga dut tunang ye, beke' ba' diki ne mesandalan napsu', beke' sabab et itue keilangan megesawa dye, ipelahnyaeng dye lagi neng neparu dye megbulun dye. Diki itue keselaan. ³⁷Segwa' ba' tebes ne pinikir et lelaki na diki ya mengesawa, menunga itue ba' mesandal seled ye. Menunga itue ba' diki ya mekelekesan lang, beke' ba' mesandalan ye diri ye. ³⁸Megamgam megpekibulun ne lang dut tunang ye, segwa' lebing menunga meteng diri ye beke' endey mengesawa.

³⁹Esawa na libun nesigatan ne et esawa sasat pebibiyag nega. Ba' natey ne lelaki, ating libun mekedyari ne mengesawa dut misan sinung meinginan ye, segwa' dut sembatung mengengandel. ⁴⁰Segwa' lebing metanam ba' dumarane ya dut kenye kepentangan. Atin dut daken neng pikiran, beke' merali' set daken nega gasi ating Nakem et Empu'.

Pasal dut Pegkaan neng Pinantap dut Empu'empuan

8 Ipereti' ku gasi dimyung pesalan dut menge' pegkaan neng pinantap dut empu'empuan. Sewd tyu na maya kesewran tyu ginsan. Samat kwantin neng kesesewran mekepikir taaw supaya megabubu, segwa' pasal et pegmerga', atin mekepepangger. ²Sebarang pengirim ne ya taaw maya kesewran, atin ingga pe' nekesewd et ba' enu subali' dyeng mesewran. ³Segwa' kilala et Empu' sebarang megingin kenye.

⁴Pasal pesi et pegkaan neng pinanyap dut empu'empuan, sewd tyu na kaya keputulan ating menge' empu'empuan, beke' samat pegsugiren et Kesuratan, kwan,

"Sembebatu lang Empu' banar, kaya ibang empu'." ††

⁵Misan ne maya pegsugiren na maya mekansang menge' empu' dut langit etawa dut lugta', beke' mekansang pegtingkagen na "menge' empu'" beke' "menge' begerar", ⁶segwa' kityu sembebatu ga Empu' banar, ating Ama' ne negpendyari et ginsa' t ginis, beke' kityu pebibiyag apang kenye. Beke' sembebatu Begerar, si Yesus Kristo, beke' sabab dut kenye ginsan ginis pinendyari beke' angka kityu pebibiyag.

⁷Segwa' diki ginsan nekesewd et itue. Maya mene megeddam pasal pengempu' dut empu'empuan. Angkansa sumked tiban, ba' mengaan dye et samat kwantin neng pegkaan, kekeddam dye bebgey nega atin dut empu'empuan neng pegkekanen dye. Seukat selus kurang dye et kesesewran, pegalang-alang penedseled dye kwan dye lang negkesala' dye ne. ⁸Diki sabab et pegkaan angka kityu keterima-terima dut elepan et Empu'. Kaya malam kityu ba' diki tyu mengaan et kwantin neng kekanen, beke' kaya gasi kenunungan mebgey kityu ba' kityu mengaan et atin.

⁹Segwa' meginget kew, kalu' ating pegusal tyu et kesemunseayan na mengaan et misan enung pegkaan taka-taka atin mekesepala' et sebarang melumek nega eset pegandel. ¹⁰Ba' kemyu ukupan ne' t kesesewran ne pangaan dut seled et templo et menge' empu'empuan, indyari mebi'ri' kew et melulumek nega eset pegandel, diki dye merali' mepikiran na atin pegkaan neng pinantap dut empu'empuan na menunga pangaan? ¹¹Angkansa sabab et dimyung kesesewran, nebinasa ating tipesed myu na melumek nega angka sabab et kemeteyan pesi i Kristo.

†† Deuteronomio 6:4.

¹²Angkan negkesala' kew ki Kristo sabab sinundur myu et pegkesala' dimyung tipused beke' sinakit kedyeng seled na merungkey. ¹³Angkan-sa ba' sabab dut pegkaan megkesala' tipused ku, diki ku ne lang menga-an et uned supaya diki megkesala' tipused ku.

Menge' Kepegewlaan beke' Suku' et Sembatung Bibilinan

9 Diki be taku' aku tu' sembatung taaw na melayam eset keradya liwan? Diki be taku' aku tu' bibilinan? Diki be taku' nebiri' ku si Jesus neng Begerar tyu? Diki be kemyu ating bua' et daken neng pegsusuku' kenye? ²Ba' misan diki kilelanan et iba pasal eset daken neng pegke-bibilinan, temed merali' kilelanan myu aku! Kemyu kesebanan na aku bibilinan et Begerar.

³Itue ketubagen ku dut sebarang pemengingkat eset daken. ⁴Kaya be kepegewlaan kay ne berandangan et pegtimung-timungan et mengengandel dut damen neng pengegilangan, damen neng mengaan beke' mandul? ⁵Kaya be kepegewlaan kay ne mengiba dut esawa na' mengengandel, samat binwat et menge' ibang bibilinan beke' menge' ketipusdan et Begerar beke' i Sipas? ⁶Kami lang be de Bernabe na kaya kepegewlaan megpetaren eset pegturali' pengebiyagan? ⁷Sinung sundalu neng megsusuku' gaked neng siin ye atin peggastu ye? Senung taaw neng nengluwak et ubas na diki kerasa et bua' ye? Sinung mengingipat et bibili na diki nekeplus et gatas et itue?

⁸ Pasal pegsugiren ku in diki sali' lang dut pegbuwatan lang et taaw. Atin gasi pegsugiren et Keseraan. ⁹Nesurat dut Keseraan binggey et Empu' ki Moises, kwan, "Kasi' pegbengkurungi' sapi' sasat megguguyas." [†]Tantu be menge' sapi' lang peglingewen et Empu' ¹⁰Diki! Segwa' kityu atin pegsegbuten ye. Sabab pasal et kityu angkan itue nesurat. Sabab ating mengengeraru beke' ating megguguyas megerim na maya kebagi' ye dut nekeyg. ¹¹Kami nenabug dimyu et kenunganan et Empung Nakem. Kelang masa ne be teyen ba' kekeyg kay et menge' kepulusan neng misan indiginis neng mawa' dimyu? ¹²Ba' iba maya kwantin neng kepegewlaan dut dimyu, megdemikian gasi damen!

Misan kwantin ne, diki kay pegusalen itue neng kepegewlaan. Sinedalan kay ginsan supaya diki kay megmendyaring belangka' dut Menungang Abar pasal ki Kristo. ¹³Diki myu be nesewran na ating menge' megsusuku' dut templo, atin meketerima et pegkaan mawa' dut templo, beke' megsusuku' dut ranggar, atin maya bagi' dut menge' bebgey na dut ranggar? ¹⁴Dut kwantin ne gasing egian, ipegdaak et Begerar na ating menge' menunuldu' et Menungang Abar patut lang na megbiyag dut penggambar et Menungang Abar.

¹⁵Segwa' diki ku pegusalen misan embeng menge' kepegewlaan na itue, beke' diki ku kemyu pegsuratan supaya begeyan myu aku et tabang. Ireg ku nega na matey mena kaska ugaren et sinu-sinu pasal daken neng pepentangan angkan merarem ku meggabu! ¹⁶Seukat tiban aku mengengabar ne et Menungang Abar, lein lang atin sebaban mekedyari ku ne megabbu. Atin pesuku' neng pinekulu daken. Elula' ku ne ba' diki ku ituldu' ating Menungang Abar teyeg Empu' ¹⁷Ba' pegbuwatan ku itue dut daken lang keireg na' gaked, indyari aku maya metagey na tengdan in. Segwa' pegbuwatan ku itue bilang pegtuman dut pinesuku', sabab itue pinengarap et Empu' daken. ¹⁸Enu tiban ganti daken? Atin ne' t mepeabar ku et kaya bayad ating Menungang Abar beke' ating diki ku pegisi' et kepetutan bilang menunuldu'.

¹⁹Melayam ku beke' diki uripen et sini-sinu. Segwa' nepeuripen ku dut ginsan, supaya mekeagit ku et lebing mekeldam dut pengmilikan et Empu'. ²⁰Dut pengmilik et menge' Judio, aku arat Judio supaya megayat ku dye. Seukat diki aku sekupen et Keseraan binggey ki Moises, megibut ku sasat iba-iba ku sebarang pepengeneran et Keseraan supaya megayat ku dye. ²¹Dut pengmilik gasi et taw' t lein Judio, na diki sekupen et Keseraan i Moises, aku samat taw' t lein Judio ne gasi, na diki sekupen et Keseraan i Moises, supaya dye megayat ku gasi. Diki itue ingin bersen na diki ku pegsunuren ating menge' daak et Empu', sabab aku sekupen et Keseraan i Kristo. ²²Dut pengmilik et menge' merurungkey dut pengandel, aku samat merungkey gasi supaya megayat ku dye. Dut ginsan neng egian aku nekuiyun dut ginsan' t taaw supaya misan senu-senu mene mebawi' ku, misan enung egian.

²³Pegbuwatan ku ginsan' t itue alang-alang dut Menungang Abar, supaya aku mekebagi' dut menge' pesukuran et itue. ²⁴Sewd myu sebarang keibut dut dererakan, atin memegdarak ginsan, segwa' sembebatu ga keisi' et ganti! Angkansa inungana' myu dumarak supaya meisi' myu ating ganti'. ²⁵Ginsan' t megbebelbengel neng peganad, atin meteng et diri dut ginsan' t ginis supaya mekeisi' et sembatung kuruna neng diki lang dumarana, segwa' ating kuruna neng pegiwasan tyu, ating dumarana misan ingyan. ²⁶Angkansa aku megdarak banar pesurung dut maya tantu neng peternan. Beke' gasi diki ku megsala' ba' megsuntuk misan enu, diki ku megsuntuk et deres lang. ²⁷Pepeliyutan ku daken neng bi-

lu beke' pegbulagen diri, kalu' pegketbes ku na menuldu' dut iba, aku gasi teksiren dut kepengdyarian ku.

Apa' Pasal dut empu'empuan

10 Menge' iba-iba ku mengengandel, gaay ku na rendemen myu ba' enu neinabu dut menge' keupu' upuan tyu neng nibut ki Moises tagna' ti'. Ginsan dye neternungan et kunem na netulduen dut kedyeng pegseringkuar, beke' pinegparak et Empu' danum et Merugu' na' Dagat apang nemengebian dye dut sembelat'. ^{††2}Angkan kwantin, ginsan dye nebewtismuan dut kunem beke' dut dagat bilang menge' mengingibut i Moises. ³Ginsan dye nemagaan et sembebatung kelililung pegkaan na' pinanyap et Empu'. ⁴Nemenginum dye gasi et sembebatung keli' lilung inumen na pinanyap et Empu', mawa' dut "Keli' lilung Batung" neng megeabay kedye, beke' ating Batu si Kristo. ⁵Segwa' diki neinginan et Empu' ating kineldaman eset kedye, angkansa nebinasa dye beke' neglemintakan dut kelnangan kedyeng menge' tulang.

⁶Itueng menge' neinabu apa' itue kityu supaya endey tyu mengerim et menge' merreraat neng ginis samat binwat dye. ⁷Kas kew' t pengempu' dut menge' empu'empuan samat senu-senu kedye. Samat dut Kesuratan,

"Nemengarung menge' taaw supaya mengaan beke' menginum beke' nemeniyeg supaya megtarek." [‡]

⁸Endey tyu megbeis-beis, samat pegbuwatan et senu-senu dut kedye, angkansa 23,000 nemematey dut seled seng elded. ^{††9}Endey tyu sulayan ating Begerar, samat pegbuwatan et senu-senu dut kedye, angkan dye in tininduk et menge' seli beke' natey. ^{††10}Endey tyu gasi summal, samat senu-senu kedye, angkansa netpu' dye et Dereakan et Empu' neng Memiminasa. ¹¹Neinabu ginsan itue kedye bilang apa' dut iba, beke' nesurat itue dut Kesuratan supaya tulduan kityu na menge' neptan et emuring penewnan.

¹²Angkan pesi meginget sebarang megsesewd na ya metitiyeg, takatka ya meugba'. ¹³Kayangga pe' na pegsulay na diminatang dimyu na diki neleayan et ginsa' t taaw. Empu' bin mebentel, beke' diki ye tugutan na kemyu sulayan et luwas et dimyung gees. Segwa' ganang pegdateng et pegsulay, begeyan et Empu' kemyu et basag supaya metengwasan atin.

¹⁴Angkansa pesi menge' pegmerganan, kas kew' t pengempu' et menge' empu'empuan. ¹⁵Samat kwantin pegsugiren ku dimyu sabab kemyu metutulid, kemyu ne mengukum ba' enu beresen ku ne. ¹⁶ Pasal peginum tyu et alak dut sawan neng pegpesukud, diki be na ipinegmesukur atin pekikibagi' dut dugu' i Kristo? Beke' ating pegkaan tyu et bengbang neng pinegrekrepik, diki be atin pekikibagi' gasi dut bilug i Kristo? ¹⁷Angkansa pesi, ba' enukwan sembebatu neng bengbang, kityu sembebatu bilug misan mekeldam tyu, sabab kityu nekikibagi' dut sembebatung bengbang.

Nekikibagi' Tyu dut Sembebatung Bengbang

¹⁸Indani' myu ating bangsa et Israel, diki be sebarang pemagaan et menge' simaya', atin nekikisembatu keradya dut ranggar? ¹⁹Enu ingin ku bersen? Na maya taku' kepulusan ating empu'empuan etawa ating pegkaan neng inulmat dut menge' empu'empuan? ²⁰Diki! Ingin ku lang bersen ating menge' taaw ne kaya megkikalala et Empu' in nemegsimaya' et kedyeng bebgey dut menge' meraat na taw' t kelingban, diki dut Empu', beke' mendi' ku na kesembatu kew dut menge' meraat na taw' t kelingban etawa menge' demonyo. ²¹Diki kew mekeinum dut sawan et Begerar na Empu' beke' dut sawan et meraat na taaw. Diki kew mekedyari mekesaru dut kekanan et Begerar beke' dut kekakanan et menge' meraat na taaw. ²²Meireg tyu be na mengimun ating Begerar na Empu'? Pikir myu lebing mekepengyedian tyu luwas et Kenye?

²³Maya selus negsugid, "Melayam ku kebuwat et misan enu," segwa' diki ginsan mekenunga. "Melayam ku kebuwat et misan enu," segwa' diki ginsan meketabang. ²⁴Kasi' myu pegtulusa' ikenunga et diri ye lang, imbes ikenunga et sebaya' ye.

²⁵Kana' myu misan enung mekeelen dut pepelnan dut tabuan. Beke' kas kew net megbesberes nega ba' atin uned neng sinumbelan supaya diki megsala' penedseled myu. ²⁶Sabab pegsugiren dut Kesuratan, kwan, "Lugta' beke' ginsan' t sunu' ye atin ye' t Begerar." ^{†††27}Ba' geayaten kew et sembatung diki mengengandel beke' gay myu gasi sumurung, kana' myu misan enung ipelamak dimyu beke' kas kew ne' t mengingkut nega sabab et penedseled myu. ²⁸Segwa' ba' maya megsugid dimyu kwan, "Itue pinantap dut empu'empuan," indyari kasi' myu ne kana' atin alang-alang lang dut negsugid dimyu supaya diki megsa-

†† Exodo 13:21-22; 14:15-22. ‡ Exodo 32:6. †† Bilang 25:1-18. †† Bilang 21:5-8; Juan 3:14. ††† Kanta 24:1.

† Deuteronomio 25:4; 1 Timoteo 5:18.

la' penedseled ye.²⁹ Ingin ku bersen ating penedseled et iba-iba myu beke' diki penedseled myu. Irawa gasi et iba, "Enu ating keleyaman ku belengkaen et iba?"³⁰ Manu aku seweyen sabab lang eset pegkaan et indiginis na ipegpeselamat ku gasi dut Empu'?"

³¹ Angkansa ba' kemyu mangan etawa menginum, etawa misan enung pegbuwaten myu, buwata' myu ginsan dut ikebantug dut Empu'.³² Endey lang kemyu sebaan eset pegkesala' et sebaya' myu, misan sinu taw' t Judio mene, etawa' dut menge' taw' t lein Judio mene, etawa' dye in eset pegtimung-timungan et Empu'.³³ Demikian dut daken gasi pegbuwaten, pegtuyu' ku ne megbeyan ku et keksanan ginsa' t taaw dut ginsan neng pegbuwaten ku. Diki ku pegtulusen diri ku lang neng kepulusan, ba' diki kepulusan et mekeldam, supaya mebawi' dye. Sulita' myu aku, samat pegsulit ku ki Kristo.

11

Pegtendung dut Ulu Ba' Mengempu'

² Pegdeyewen ku kemyu sabab aku pegrendemen myu daran beke' pegtumanen myu ating menge' tinuldu' ku dimyu.³ Segwa' ingin ku meretian myu na si Kristo meggesakup dut ginsa' t kelelekan, beke' kelelekan gasi atin meggesakup dut kenyeng esawa, beke' Empu' gasi meggesakup dut ki Kristo.⁴ Ating lelaki neng pegpenelang etawa pepeabar eset beres et Empu' na maya tendung dut ulu, atin nekeghey et kelelewan dut meggesakup kenye.⁵ Ating libun neng pegpenelang etawa pepeabar et beres et Empu' na kaya tendung dut ulu, atin nekeghey et kelelewan dut meggesakup kenye. Ya samat libun neng inugisa' t ulu.⁶ Ba' mendi' megandung ating sembatung libun, ya subali' putekan ne et buek ye. Sabab tantung kelewelew dut libun na megpeputek etawa megpeugis et buek, mepatut na ya megandung.⁷ Diki mepatut na megandung lelaki, sabab ya antangan beke' kebentugan et Empu'. Segwa' libun kebentugan et lelaki.⁸ Sabab ating lelaki diki binaal mawa' dut libun, imbes ating libun binaal minewanan ye dut lelaki.⁹ Beke' diki gasi pinendyari ating lelaki apang dut libun, segwa' ating libun apang dut lelaki.¹⁰ Alang-alang dut menge' dereakan et Empu', libun mepatut megandung bilang tenda' na ya nesekupan et kenyeng esawa.

¹¹ Segwa' dut pengebiyagan uyun eset Begerar, keilangan et libun ating lelaki, beke' keilangan gasi et lelaki ating libun.¹² Misan ne atin unang libun minewanan dut lelaki, ginsa' t menge' lelaki pinegyegang et libun. Beke' mawa' dut Empu' ginsa' t keginisan.

¹³ Kemyu ne mengukum, sugat be dut sembatung libun mebiru' na megpenelang dut Empu' kaya tendung ulu ye?¹⁴ Diki be' seraba ne gasi na atin negtuldu' dimyu, na kelewelew dut sembatung lelaki megpekebuwat et buek?¹⁵ Segwa' megpekebuwat et buek et libun na kebentugan ye. Sabab binggey kenye ating buek bilang penendung.¹⁶ Segwa' ba' maya nega meireg mekisagka' pasal et itue, kaya mesugid ku ba' diki itue; pasal pegpengempu', kwantint pinegarat kay, sampay menge' pegtimung-timungan et mengengandel et Empu'.

Pasek Metigna' Neng Pengmepunan

¹⁷ Pasal dut menge' pegsegbuten ku tiban, diki ku kemyu mekedyaring deyewen. Sabab dimyung pegtimung-timung diki mekenunga, temed mereraat.¹⁸ Sabab, una eset ginsan, ganang megtingtimung kew ne' bilang pegtimung-timungan, megkeebaran ku ne maya negrungrung et kenye-kenye dut dimyu. Beke' megandel ku ne maya sengmenung kebnaran atin.¹⁹ Selus, keilangan megkampi-kampi kew be supaya mekilala ba' sinu ating pasek metigna'.²⁰ Ganang kemyu pegtingtimung, diki be ating pasek metigna' neng pengmepunan et Begerar na pegkanen myu.²¹ Sabab kede sembatu dimyu megderali' ne dut pegkaan et kenyeng bibit, beke' kaya pikiren myu pasal et pemegbagi' pegkaan myu dut menge' sebaya'. Angkansa meurapen nega iba beke' iba gasi maya lebi penguinmen ampa' nelelangu.²² Kaya be benwa myu supaya duntin mangan beke' menginum? Etawa peginlewen myu ating pegtimung-timungan et mengengandel et Empu' beke' peginlewen sebarang miskin? Enu buwaten ku tiban? Deyewen kew be? Diki! Diki ku kemyu deyewen!

Ating Meregang na Inumen Antangan ye Dugu' i Kristo, atin Bengbang Bilug Ye

²³ Itue ketulduan neng tinerima ku dut Begerar si Jesus beke' ipegbebegey ku gasi dimyu. Na, ating Begerar na si Jesus, nekeuna neng gebi na' atin ne Ya ipengelen, Ya nemurut et bengbang,²⁴ negpeselamat dut Empu', beke' pinegrekrepik Ye itue, beke' sinugid Ye, kwan, "Itue antangan ye daken neng bilug na sinimaya' sabab et dimyu. Kanen myu itue bilang pegrendem daken."²⁵ Megdemikian gasi, pegketbes mangan et pengmepunan, kimpetan ye sawan' beke' negberes, "Itueng sawan et

† Atin "sawan", iketlung sawan. Maya epat na sawan gemitan dut Kenkaan neng Neketalib. Atin unang sawan, Sawan et Kerendeman. Atin ikeruwang sa-

meregang neng inumen antangan ye itueng Bagu na Pinegsulutan^{††} et Empu' na pinesebenaran et daken neng dugu'. Mapet-mapet inumen myu itue, buwata' myu itue bilang pegrendem daken."²⁶ Sabab mapet mangan kew et bengbang na' kwantint, beke' minum kew et sawan na' kwantint, atin pepebunayang myu simayang kepeteyan et Begerar, seked Ya peuli' atue.

²⁷ Angkansa, sebarang mangan et bengbang beke' minum dut sawan et Begerar na diki mepatut, ya negkesala' dut bilug beke' dut dugu' et Begerar.²⁸ Angkansa mepatut ne kinkiranen mena et taaw kenyeng diri' mura kumaan et bengbang beke' minum dut sawan.²⁹ Sabab sebarang mangan beke' menginum na diki pegpikiren arga' et bilug et Begerar, atin pangan beke' penguinmen et keukuman dut kenyeng diri.³⁰ Itue ne sabab ye ba' manu melulume beke' bulensekiten mekeldam dimyu, beke' maya senu nemematey ne.³¹ Ba' kinkiranen tyu mena diri tyu, diki tyu ukumen et Empu'.³² Segwa' ba' inukum tyu et Begerar, kityu pegtingnaen ye, supaya diki tyu medusa mibut dut menge' taaw et sengkedunyaan.

³³ Angkansa pesi menge' ketipusdan, ba' pegtingtimung kew supaya mangan, megsitegeyan kew.³⁴ Ba' maya pegurapan, subali' mangan ye dut benwa ye, supaya diki kesesabu eset pegukum dut kedusaan pasal dimyung pegtingtimung. Pasal gasi dut ibang menge' ginis, mura ku ne selusayan pegapet ku sentin.

Menge' Begey et Pasek Metigna' neng Nakem et Empu'

¹² Pasal gasi dut menge' begey teyeg et Empung Nakem ipeatur ku dimyu. Menge' ketipusdan, ingin ku megmendyaring metlang dut dimyu pasal et itueng ginis.² Nekeuna ingga pe' mengengandel kew, kemyu nepepeakal dut menge' enu-enung ebiya' dut menge' empu' empuan na diki gasi mekebres, sewd myu atin.³ Angkansa ingin ku ne mesewran myu na ingyan masa kaya kesugid na dimpelan et Nakem et Empu', kwan, "Sumpaen si Jesus!" Beke' diki gasi mesugid et sinu-sinu, kwan, "Si Jesus ating Begerar na Empu'," ba' diki ya dimpelan et Empung Nakem.

⁴ Iba-iba ating menge' begey, segwa' sembatu ga Nakem neng megbegey et menge' itue.⁵ Iba-iba ating egian et pegsusuksu', segwa' sembebatu ga ating Begerar neng pegsusuksuan.⁶ Iba-iba ating menge' kependeyan apang megkeradya, segwa' sembebatu ga ating Empu' na megbegey et kependeyan dut sengkeginisan et taaw neng pegkeradya et atin in.⁷ Kede sembatu binggeyan ye et kebuneyagan et Nakem, supaya ikenunga et ginsan.⁸ Dut sembatu linugutan pebiya' dut Empung Nakem pasal megeesan na megpeabar dut tuldu' et Empu', beke' dut sembatu megeesan na kereti' et tuldu' et Empu'.⁹ Atin negang sembebatung Nakem na' atin na nenglugut dut iba et kelang pegandel dut Empu', beke' dut iba ating kepengyedian megpenunga et menge' mese-sakit.¹⁰ Maya linugutan et kepengyedian na memuwat et menge' kelulu' lulu'. Maya linugutan gasi et kepengyedian pasal pegpeabar et beres et Empu'. Beke' maya gasi linugutan et kegeesan na mekilala et ba' embeng lugut mawa' dut Nakem et Empu', beke' ba' embe gasi mawa' dut meraat neng nakem. Maya linugutan et kegeesan na kebres et iba-ibang bebresan, beke' iba gasi, megpereti' et atin.¹¹ Segwa' sembebatu ga Nakem na memuwat et ginsan na itue, beke' nemagi' et iba-ibang lugut dut kede sembatu, kuyun dut kenyeng meiregan.

Ketimum-timungan Antangan Ye Sembatung Bilug Segwa' Mekeldam neng Bagi'

¹² Sabab si Kristo inantang samat sembatung bilug na maya mekeldam neng bagi'. Misan ne nesakup et iba-ibang bagi', sembebatu negang bilug.¹³ Ginsan tyu, misan Judio etawa lein Judio^{††}, uripen etawa melayam, ginsan tyu binewtisman et sembebatung Nakem et Empu' supaya megmendyaring sembebatung bilug. Ginsan tyu tinerima sembebatung Nakem eset seled tyu.

¹⁴ Kityung menge' bilug nesakup et mekeldam neng bagi', beke' diki sembebatu neng bagi' lang.¹⁵ Ba' sugiren et paa, kwan, "Sabab diki aku keremut, angkansa diki aku bagi' et bilug," temed misan be kwantint, ya in nega bagi' et bilug.¹⁶ Ba' sugiren et telinga, "Diki aku mata, angkansa diki aku bagi' et bilug," temed misan be kwantint, ya in nega bagi' et bilug.¹⁷ Ba' mata mene ginsan ginsa' t bilug, enukwan itue kekinge? Ba' telinga mene ginsan ginsa' t bilug, enukwan itue mekeebu?¹⁸ Segwa'

wan, Sawan et Kelpasan. Atin iketlu neng sawan, Sawan et Kepuwasan, sampay atin ikepat sawan, Sawan et Kenunganan beke' Keukuman, kaya gemitan itue seked Kepeulinan i Kristo atu' t dunya'. Exodo 6:4-8, katew bersikulo 6.

†† "Bagung Pinegsulutan pebiya' dugu' Ku", teyeg Jeremias 31:31-34; Exodo 24:8; Lukas 22:20. ‡ ibang retian: binggeyan ye kesesewran na mekepegsugid dut kenye ating Nakem et Empu'. †† LEIN JUDIO - dut orig sinurat "menge' Griego".

dinatun et Empu' ginsa 't bagi' et bilug kuyun dut gaay ye.¹⁹ Diki itue mesugid na atin bilug, ba' itue seng bagi' lang!²⁰ Segwa' banar ye, mekeldam ating menge' bagi', segwa' sembebatu lang neng bilug.

²¹ Angkansa, diki mesugid et mata dut keremut, kwan, "Diki ku ikew keilangan," etawa kwa 't ulu dut menge' tiked, kwan, "Diki ku kemyu keilangan."²² Keberbenaran, sebarang menge' bagi' na kaya basag, atin nega keilangan tantu banar.²³ Ating menge' bagi' et bilug na nesipat tyu na diki banar kedayew-dayew, atin nega pegperurien tyu et menunga. Ating menge' bagi' diki tuud menunga, atin nega pepenunga tyu.²⁴ Diki ne itue keilangan na penunganen nega sebarang menunga. Gantang ininunga et Empu' bilug tyu, binggeyan ye et lebing pegdayew sebarang bagi' na diki banar megayun.²⁵ Angkansa diki mapet pegkepeparak-parak dut menge' bagi' et bilug, segwa' ginsan et menge' iba-ibang menge' bagi' pemegsitabang-tabang.²⁶ Ba' nesekitan ating seng bagi' et bilug, nesekitan gasi ginsan menge' bagi'. Ba' pegdeyewen seng bagi', megkeksan gasi ginsan.

²⁷ Kemyu pesi ginsan ating sembebatung bilug i Kristo, beke' kede sembatu dimyu bagi' et atin.²⁸ Nengdatun Empu' dut pegtimung-timungan et mengengandel: una, menge' bibilinan, ikeruwa menge' tarus, beke' iketlu menge' menunuldu'. Nengdatun gasi Ya et mengengeradya et menge' kelilu'lilu', menge' megpenunga et mesesakit, menge' menenabang, menge' pegibuten, beke' menge' mekebres et iba-ibang bebresan.²⁹ Temed lein lang ginsan menge' bibilinan etawa menge' tarus etawa menge' menunuldu'. Diki lang ginsan binggeyan et kepengyediana na memuwat et menge' kelilu'lilu',³⁰ etawa megpenunga et mesesakit, etawa mekebres et iba-ibang bebresan etawa mekepereti' et itue.³¹ Angkansa ipetetega' myu banar ating menge' begey na lebing kewa.

Indyari tiban ituldu' ku dimyu ating pinekemenunga et ginsan neng ebiaan.

Ebiaan et Pegmerga'

Misan ne mekebres ku ne et menge' bebresan et menge' taaw beke' menge' dereakan et Empu', ba' kaya pegmerga' ku, beres ku samat lang et kaya keretian neng gibek et agung neng penegtawag etawa sanang neng pegkukulitiken.² Ba' aku pesi maya kepengyediana na megpebunayag et beres et Empu', beke' mengreti' et ginsan neng kelilu'lilu', ba' aku pesi maya ginsan neng kesesewran beke' ke-lang pengandel enu ga teyen medeliseg ku menge' bukid, segwa' kaya lang pegmerga' ku, kaya gasi kegunaan ku.³ Misan pesi ipemgey ku ginsa 't menge' pumusaka' ku beke' isimaya' ku daken neng bilug supaya tutungen, ba' kaya gasi pegmerga' ku, kaya kenunganan mebbegey itue daken.

⁴ Ating pegmerga' mepengna' beke' masip, diki meinimunen, pebi'biri' etawa pedalu'-dalul'.⁵ Pegmerga' diki meraat, diki meimut, diki rugey na eripuruen, etawa megpelist et menge' sala'.⁶ Pegmerga' diki ikeksan pasal pegbuwat et kereatan, segwa' keksanan ye pasal keberbenaran.⁷ Pegmerga' mesandal dut ginsan neng keginisan, mepengendelan set ginsan, maya pegarap dut ginsan, beke' mepengna' dut ginsan seked kepupusan.

⁸ Kaya seskeran et pegmerga' misan ingyan. Metimpus ating kegeesan na megpebunayag eset beres et Empu', peterna ating kegeesan na meres et iba-ibang bebresan, sampay malam ating kesesewran, segwa' ating pegmerga' kaya tebesan.⁹ Sabab ingga pe' supuk kesesewran tyu beke' ingga pe' supuk ating kegeesan pasal pegpebunayag et beres et Empu'.¹⁰ Segwa' pegdateng kesukupan, malam ating kekurangan.

¹¹ Nekeuna ti' aku yengyegang nega, megberes ku, megpikir beke' megdawa samat yengyegang. Tiban aku meumur ne, peglipatan ku ne pasal arat yengyegang.¹² Segwa' tiban, samat mekabu neng pata' mekebiri' tyu dut sereming, segwa' dumateng eldew na mebiri' tyu Ya et elepan. Sengkedit pe' tiban nesewran ku, segwa' dumateng eldew mesukup ne itueng kesesewran, samat mesukup na pegkilala daken et Empu'.

¹³ Itueng telu megkebaya'. Ating pengandel, pegarap, beke' pegmerga'. Segwa' pinedekla' et menge' itue ating pegmerga'.

Pasal Nega et Menge' Begey et Empung Nakem

14 Asal ating pegmerga' eset sebaya' myu iwasan myu banar, segwa' iwasi' myu ating menge' peglugut na' Empung Nakem, lebing-lebi ne itueng mekepepebunayag et beres et Empu'.

² Ating mekebres et iba-ibang bebresan, atin dut Empu' pekipegsudsugid, lein lang dut taaw, sabab kaya mekereti' kenye. Segwa' ya megebres et menge' tagu' na' keberbenaran, pebiya' dut tabang et Empung Nakem.³ Lyu gasi sentin, ati' t mekepebunayag et beres et Empu', atin megberes dut menge' taaw na ikepangger et kedyeng pengandel, ikebasag et seled beke' ikeimuyuk.⁴ Dye in mekebres et iba-ibang bebresan

et tumpang melandew et diri' dye. Segwa' ating pegtimung-timungan et mengengandel pepesangdan et mekepebunayag et beres et Empu'.

⁵ Ingin ku teyen na kemyu ginsan mekepeberes et iba-ibang bebresan, segwa' mas lebing gaay na ati' t kemyu mekepebunayag et beres et Empu'. Lebing marga' ati' t mekepebunayag et beres et Empu', kas lang dut mekepeberes et iba-ibang bebresan, selyu lang ba' ipebunayag ye kenyeng pegebresen, supaya meketabang dut pegdekla' et pegtimung-timungan et mengengandel.⁶ Angkansa menge' ketipusan, ba' sumentin ku beke' meres dimyu et iba-ibang bebresan, enu mepulusan myu daken? Kaya! Mekepulus kew lang ba' ituldu' ku dimyu ating pebunayag et Empu' etawa pasal eset nesesewaran ku, etawa menge' penarus, etawa menge' usiat.

⁷ Misan dut menge' kepenyapan na kaya biyag, samat suling beke' kudlungan, enungkwan mesewran et sinu-sinu ba' enu lang pegkukudlingen ba' diki metugna' ligu' et menge' pegdedepnen?⁸ Beke' ba' diki metugna' ating pinegtawag pebiya' dut agung, sinu mekepepanyap dut pekikiatu?⁹ Megdemikian gasi, enungkwan mesewran et sinu-sinu ba' ingin myu bersen ba' meres kew pebiya' dut ibang bebresan na diki dye gasi mekeretian? Sama kew lang megebres et deres.¹⁰ Banar, mekeldam neng iba-ibang bebresan atu' t dunya, beke' kede sembatu maya retian.¹¹ Segwa' ba' aku diki kesewd et bebresan neng pegberes et kesudsugid ku, diki kay megreti'. Mendyaring menenumpang aku dut kenye, beke' ya taw' t tumpang daken.¹² Asal gey-gaay myu pasal eset begey et Nakem et Empu', ipetetega' myu na kesangdan kew et menge' begey na mekepepangger et pengandel et pegtimung-timungan et mengengandel.

¹³ Sabab et itue, keilangan ipenelang et mekebres et ibang bebresan na begeyan gasi ya et peglugut na mekepereti' et itue.¹⁴ Ba' megpenelang ku dut atin lein neng bebresan, megpenelang pesi nakem ku, segwa' pikiren ku kaya kepulauan.¹⁵ Enu mepatut buwatan ku? Megpenelang ku pebiya' dut daken neng nakem, segwa' usalan ku nega pikiren ku dut megpenelang. Aku megkanta pebiya' dut nakem ku, segwa' usalan ku nega pikiren ku ganang pegkanta ku.¹⁶ Ba' negpeselamat ke dut Empu' pebiya' dut nakem lang, enukwan mekepeberes et "Amen" † dut penelang mu eset pegpeselamat ating sembatung taaw esentin? Na kaya kwantin neng begey, angkaan kaya ye neretian dimung pegebresen.

¹⁷ Misan menunga dimung negpeselamat dut Empu', tantu banar, segwa' diki meketabang dut menge' iba, dut ikesangpet et kedyeng biyag.

¹⁸ Megpeselamat ku dut Empu' na aku mekebres et iba-ibang bebresan, lumbi dut dimyu ginsan.¹⁹ Segwa' dut pegtimung-timungan et pegtimung-timungan et mengengandel, metanam nega resanan ku meres et limang beres lang na mekeretian, supaya ituldu' menge' iba ku, kas lang meres kut seng ribu neng bebresan, ba' diki gasi meretian.

²⁰ Menge' mengengandel, kas kew 't samat menge' yengyegang pasal dimyung pemikiran. Megnakem kew samat yengyegang ba' pasal et kereatan, segwa' megmendyaring supuk dimyung pikiran.²¹ Kwantin nesurat dut Kesuratan,

"Meres ku dut binangsa na itue, pebiya' et menge' taaw na meres et ibang menge' bebresan. Meres ku pebiya' dut baba' et menge' taaw tumpang, segwa' misan dye menge' taaw ku, diki dye kumingeg daken," kwan et Begerar. ††

²² Angkansa, ating begey na kebres et iba-ibang bebresan, atin sembatung tenda' apang dut menge' diki mengengandel, lein lang dut menge' mengengandel. Segwa' ating begey neng mekepebunayag et beres et Empu', atin tenda' apang dut menge' mengengandel, lein lang dut menge' diki mengengandel.

²³ Ba' dut pegtimung-timungan et pegtimung-timungan et mengengandel meres dye et iba-ibang bebresan, indyari maya taaw sia' etawa diki mengengandel siminled, diki taku' sugiren dye na kemyu menge' dungdupang?²⁴ Segwa' ba' ginsan dye mekepebunayag et beres et Empu', indyari meginabu maya diki mengengandel sumled etawa taaw sia', mekedyaring keintetew et keselaan ye sabab eset nekingey ye in. Indyari mepikiran ye, na ya mekeselaan.²⁵ Beke' mesewran ye tagu' et kenyeng biyag. Angkansa ya mepekleb beke' mangangat ampun sampay mengempu' dut Empu', seked-seked sugiren ye, "Tantu banar ating Empu' eset dimyu!"

Buwatan et Maya Keselusan Ginsan neng Ginis

²⁶ Enu tiban ingin bersen et ginsan na atin, menge' tipused. Dimyung pegtimung-timungan maya mekulilal, maya megtuldu', maya pebunayag et beres et Empu'. Maya meres et iba-ibang bebresan beke' maya gasi megpereti' et pegsusugiren na atin. Balen myu ne ginsan neng ginis apang ikepagen et pegtimung-timungan et mengengandel.²⁷ Ba' maya meres et iba-ibang bebresan, abu' ne duwa etawa telu dye megsambisambis, tebes maya megpetnga' pereti' et kedyeng pegsusugiren.²⁸ Te-

† "AMEN" - ingin bersen "solut". †† *Isaias 28:11-12.*

med ba' kaya megpereti', kede sembatu dyangan ne gumibek dut meg-
 pegtimung-timung, beke' dut diri ye mene mekepegsudsugid beke' dut
 Empu'.²⁹ Tugutan meres itueng duwa etawa telu taaw na binggeyan et
 mekepegtuturan et beres et Empu', indyari timbangan gasi et iba itueng
 menge' pegbebresen dye.³⁰ Temed ba' maya kedye sembatu na mega-
 rung duntin na timinerima eset pebunayag et Empu', petaren gasi itu-
 eng megebres.³¹ Sabab kemyu ginsan mekedyari tegsemba-sembatu na
 megpebunayag et beres et Empu', supaya megkesewd ginsan beke' me-
 pebasag seled et ginsan dye.³² Ating menge' timinerima et kwantin
 neng begey na subali' teyen mekepeeteng et diri.³³ Sabab Empu' diki
 meingin et sasew, imbes dut keselusayan key.

Na merapat meinabu dut ginsan neng ketingtimungan et menge' ta-
 w' t Empu',³⁴ ating menge' libun keilangan dye pekikisneng lang dut
 pegtimung-timungan et mengengandel. Sabab diki dye pegtugutan na
 meres samat kwantin neng pegtimung-timung. Keilangan dye pesakup
 samat sinugid et Keseraan et menge' taw' t Judio.³⁵ Ba' maya ingin dye
 meenanar, subali' neng mengkut dye et kedye esawa pegdateng dut
 benwa. Sabab kelewleew dut libun na meres dut seled et pegtimung-ti-
 mungan et mengengandel.

³⁶ Etawa diki be taku' pikiren myu kwantin. Na kalu' gasi keblan myu
 dut dimyu teyeg ating beres et Empu', etawa kemyu lang tinengap atin?
³⁷ Ba' nerim-erim et sinu-sinu na ya keterima et bebresen teyeg dut Em-
 pu' etawa enu-enung ipeglulugut et Nakem, ating sinurat ku dimyu in
 mepatut lang kilelanan na misan sinu itue daak et Begerar.³⁸ Sebarang
 diki kumilala et itue, kasi' myu gasi ya pegkilelana'.

³⁹ Angkansa menge' tipused ku, ipetetega' myu na mekepegbunayag
 eset beres et Empu', temed kasi' myu gasi leanga' na megberes et lein-
 lein neng bebresen.⁴⁰ Segwa' bala' myu atin ginsan neng ginis dut ke-
 petutan beke' meselusay neng egian.

Ating Pegbiyag Peuli' i Kristo

15 Na tiban, iperendem ku dimyu menge' tipused, ating Menun-
 gang Abar na pinebunayag ku dimyu, na tinerima myu na neg-
 mendyaring sendaran et dimyung pengandel.² Pebiya' dut ating
 Menungang Abar, kemyu nebawi', ba' mepagen pegkepet myu et itueng
 bebresen neng itinuldu' ku dimyu, lyu neng pengandel myu kaya kegu-
 naan.

³ Sabab binggey ku dimyu ating pinekemergang tuturan neng neteri-
 ma ku, na si Kristo natey bilang simaya' dut keselaan tyu, apang ketu-
 manan dut sinugid et Kesuratan.⁴ Ya limbeng tebes negbiyag peuli' dut
 iketlung eldew, kuyun dut sinugid et Kesuratan.⁵ Tebes si Yesus nepebi-
 ri' ki Pedro, tebes dut sempulu' duwang bibilinan Ye.⁶ Pegketebes ya
 negpebiri' dut diki kurangan et limang gatus neng menge' pepengena-
 ran ye na nemegtimung-timung. Mekansang nega dut kedye biyag sam-
 pay tiban, segwa' iba in patey ne.⁷ Indyari nepebiri' gasi si Yesus ki Ja-
 kob, pegketebes dut ginsan neng menge' bibilinan ne pegbe'baya' ne-
 keuna ti'.

⁸ Set ketebes-tebesan nepebiri' gasi si Yesus daken, misan aku samat
 yengyegang na ipinegyegang et kaya sugat neng ebia'.⁹ Sabab aku pine-
 kebaba dut menge' bibilinan, aku kaya teup na tingkagen et bibilinan et
 Empu', sabab sinasew ku ating pegtimung-timungan et mengengandel
 et Empu'.¹⁰ Temed sabab dut menungang seled et Empu', aku negmen-
 dyaring bibilinan. Beke' diki gasi neugaran et keplulan itueng nilugut
 ye daken. Negasnara' ku et lebi dut ginsan et menge' ibang bibilinan,
 misan ne' diki mebuwat et diri ku, segwa' sabab eset atin redyiki' et
 Empu' daken.¹¹ Angkansa, misan mawa' aku etawa dye, itue nega peg-
 tutuldu' kay beke' itue nengandel kew.

Ating Pegbiyag Peuli' et menge' Natey

¹² Tiban ba' ituldu' kay na si Yesus Kristo negbiyag peuli' teyeg dut ke-
 peteyan, enukwan ne pegsugiren et sinu-sinu dimyu na diki ne megbiy-
 ag peuli' ating menge' natey?¹³ Ba' banar diki biyagen peuli' ating men-
 ge' natey, lumtew na diki binyag peuli' si Kristo.¹⁴ Ba' si Kristo diki bi-
 nyag peuli', kaya keplulan damen neng pegtutuldu' beke' kaya kepu-
 lusan et dimyung pengandel.¹⁵ Ba' kwantin lumtew ne kami menge'
 membut neng saksi' et Empu', sabab pinesebenaran kay ne binyag peu-
 li' et Empu' si Kristo, indyari lumtew na itue diki banar, ba' banar diki
 biyagen peuli' ating menge' natey.¹⁶ Sabab ba' diki biyagen peuli' ating
 menge' natey, diki gasi binyag peuli' misan si Kristo.¹⁷ Na ba' diki biny-
 ag peuli' si Kristo, kemyu diki nega nelekat et dimyung menge' sala',
 beke' kaya keplulan et dimyung pengandel.¹⁸ Diki lang atin, lumtew
 nega na ating ginsa' t natey neng nengandel ki Kristo nebinasa.¹⁹ Ba'
 ating erapen tyu ki Kristo dut atu' neng biyag lang, kityu ne ating kein-
 gasi'-ingasi' dut ginsa' t taaw.

²⁰ Temed atin banar, si Kristo binyag peuli' teyeg dut kepeteyan bi-
 lang kebenaran † na biyagen peuli' gasi ating menge' natey.²¹ Ba' enu-

kwan diminateng ating kepeteyan pebiya' dut binwat et sembatung ta-
 aw, kwantin gasi diminateng ating pegkebiyag peuli' pebiya' dut bin-
 wat et sembatung ibang taaw.²² Segwa' ba' enukwan matey ginsan sa-
 bab dut kedye pekikisembatu ki Adan, kwantin nega gasi megbiyag
 ginsan sabab dut kedye pekikisembatu ki Kristo.²³ Temed dut kede
 sembatu meinabu dut kenyeng timpu. Si Kristo meguna dut ginsan,
 pegtebes sebarang pekikisembatu ki Kristo dut timpu et pegatu' ye peu-
 li'.²⁴ Beke' dumateng atin ketebes, ganang na meraag i Kristo ginsan
 neng pegkesuratan, penggewman, beke' kepengyedian, beke' igbey ye
 ne dut Empu' Ama' ating Kemilikan.²⁵ Sabab si Kristo mepatut megsu-
 rutan sumked meraag ya beke' mepesuku' ye kenyeng menge' kegebek.
²⁶ Keemuri-emurian neng kegebek ye na kenyeng pesukuan ating kepe-
 teyan.²⁷ Kwantin ating pegsugiren et Kesuratan,

"Ginsan neng ginis pinesuku' ne et Empu' dut kenye."

Temed dut beres "ginsan neng ginis", metlang ne diki kebaya' atue Em-
 pu', na ya nengdatun et ginsan dut seled et kepengyedian i Kristo.

²⁸ Temed ba' atin ginsan dut seled et kepengyedian i Kristo, ating
 Yegang gasi pesled dut kepengyedian et Empu' neng diminatun et gin-
 san neng ginis dut seled kepengyedian ye. Megdemikian kwantin, Em-
 pu' nega memegbeg et sengkeginsanan.

²⁹ Ba' diki kwantin, senu kegunaan ating pegbebewtismu et menge'
 taaw alang-alang dut menge' natey? Ba' banar diki biyagen peuli' ating
 menge' natey, ampa' nega negpebebewtismu ating menge' taaw alang-
 alang dut kedye?³⁰ Beke' damen, manu nega kami sumurung dut ketik-
 saan eset ginsan neng timpu?³¹ Kaya eldew na diki aku mesengkeritan
 dut kepeteyan. Menge' iba-iba ku neng mengengandel, pegsugiren ku
 itue sabab pegpeabbu ku kemyu, beke' kityung pekikisembatu ki Yesus
 Kristo na kityung Begerar.³² Ba' supaya dut manglekep et pikiren et ta-
 aw lang, ating pekikipegsagka' ku dut meburangit neng kebanta atu' t
 Epeso, enu meisi'isi' ku? Kaya. Indyari ba' diki gasi biyagen peuli' ating
 menge' natey, menunga nega endelen tyu ne lang itueng bebresen,
 "Megaan tyu' t menginum, sabab diklem matey tyu ne."³³

³⁴ Kas kew perunding, samat kwan dye, "Ating meyeyaat ne iba-iba,
 mekerungkat et menungang arat."³⁵ Megpekinunga kew beke' teliku-
 ran ating keselaan. Ating iba dimyu sala' pengilala et Empu'. Sinugid ku
 itue supaya mepeleew kew.

Ating Dagbes et Bilug dut Pegbiyag Peuli'

³⁵ Temed maya mengingkut, kwan, "Enukwan biyagen peuli' ating
 natey? E nukwan dagbes et bilug dye?"³⁶ Dupang! Diki megbiyag ating
 elinseg neng linuwak, seked ingga itue matey.³⁷ Beke' ating niluwak di-
 ki kelang puun, segwa' alit, samat elinseg et trigu etawa lein-leing elin-
 seg.³⁸ Indyari ating Empu', negbegey et bilug dut alit na atin, kuyun
 dut kenyeng gaay, ati' t binggeyan ye teup nega dut pemilugan.

³⁹ Beke' diki sali' sali' ating uned et menge' binwat na maya biyag. Le-
 in lang uned et taaw, lein lang uned et ayup, lein lang dut begit, beke'
 lein lang dut sera'.⁴⁰ Maya menge' bilug penglangit beke' maya gasi
 penglugta'. Segwa' lein lang dagbes et bilug penglangit, beke' lein lang
 dagbes et bilug penglugta'.⁴¹ Lein lang lingkat et telang et eldew, lein
 lang gasi atin lingkat et telang et bulan, beke' lein gasi lingkat et telang
 et menge' bituen. Beke' misan menge' bituen maya lein-leing lingkat et
 telang.

⁴² Kwantin nega dut pegbiyag peuli' et menge' patey in. Ating bilug
 ne limbeng muruk, temed ating bilug ne biniyag peuli', diki ne muruk
 misan ingyan.⁴³ Bilug in meyaat beke' kaya basag ganang limbeng, te-
 med mendyaring melingkat beke' mebasag pegketbes na biyagen peu-
 li'.⁴⁴ Limbeng neng bilug et penglugta', megbiyag peuli' bilug neng
 penglangit. Ba' maya bilug penglugta', maya gasi bilug penglangit.

⁴⁵ Kwantin ating pegsugiren dut Kesuratan, kwan, "Ating unang taaw
 si Adan, ginuna na binggeyan et biyag." Segwa' ating binyan i Adan
 neng si Kristo, Ya in ating taaw megpemgey et biyag kaya seskeran.

⁴⁶ Temed diki meuna ating penglangit; Ating penglugta' mena, ampa'
 ne ating penglangit.⁴⁷ Ating megunang taaw si Adan mawa' dut lugta',
 sabab binwat dut lugta'. Ating pengeruwang Adan mawa' dut langit.

⁴⁸ Samat buwatan ating unang taaw ne teyeg dut tehuk et lugta', meg-
 demikian gasi ating menge' taaw penglugta'. Segwa' ating menge' bi-
 lug penglangit samat Ya in teyeg dut langit, neng si Kristo.⁴⁹ Ba' enu-
 kwan kityu dagbes et ating taaw si Adan mawa' dut lugta', dumateng
 ating eldew mesimanan tyu gasi dagbes et ating taaw si Kristo mawa'
 dut langit.

⁵⁰ Itue ingin ku bersen, menge' ketipusdan; ating nesukup et uned be-
 ke' dugu' diki meketerima et bagi' dut pengmilikan et Empu', beke'

† "bilang kebenaran" dut orig sinurat "bilang una ne' bua' neng simaya' dut
 Empu'". †† Kanta 8:6. ‡ Isaias 22:13. †† "bilug penglangit", etawa bilug ne-
 pedeheng et Empung Nakem. †† Tagna' 2:7.

ating bilug penglugta' diki mekedyaring memusaka' et biyag ne kaya seskeran.

⁵¹ Pekingga' myu ating keberbenaran neng neketagu', diki ginsan tyu matey, temed kityu ginsan beguen. ⁵² Dut sengkidyupan beke' sengkirepan et mata pegdinga' t emuring beres et tiup-tiup, ating menge' patey biyagen peuli' beke' diki ne matey peuli'. Kityu ginsan beguen.

⁵³ Sabab itueng bilug neng muruk tantu mesembian et bilug na diki ne muruk, beke' itueng bilug neng megpatey mesembian et bilug et diki ne matey. ⁵⁴ Ba' nesembian ne et kaya pegkeburuk ating megburuk, beke' ganang nesembian ne et kaya kepeteyan ating megpatey, metuman ne ating neratun dut Kesuratan, kwan,

“Neraag ne ating kemeteyan, sukup ne ating pengindaag!”

⁵⁵ Angkansa mekesugid tyu, kwan,

“Uy Kemeteyan, embe ne pengindaag mu?”

Uy Kemeteyan, embe ne bisa mu?”

⁵⁶ Ating bisa et kemeteyan, atue' t keselaan, beke' ating basag et keselaan, mawa' dut Keseraan binggey et Empu' ki Moises. ⁵⁷ Segwa' megpeselamat tyu dut Empu' na negbegey kityu et pengindaag, pebiya' et binwat et kityung Begerar na si Jesus Kristo.

⁵⁸ Angkansa menge' tipused na pegmerganen ku, megpekepagen kew, beke' kas kew pesari' meraag. Megpekepagna' kew daran, megkeradya apang dut Begerar, kwantin sewd myu ne, diki mesayang dimyung pegsengsara', imbes surung atin dut kenye.

Bebegeyan dut menge' Mengengandel dut Judea

16 Pasal gasi dut bebegeyan dut menge' taw' t Empu' dut Judea, timungen myu atin samat sinugid ku dut menge' ketingtimungan et menge' mengengandel dut probinsiya et Galasia. ² Mapet unang eldew et senglinggo, meneriri' ne kede sembatu et arga' neng megeesan, beke' timungen atin supaya diki ne menew et bebegey pegsentin ku. ³ Pegdateng ku sentin, begeyan ku et surat ating menge' taaw neng pinili' myu, supaya mibit et dimyung begey dut lungsud et Jerusalem. ⁴ Beke' ba' keilangan aku subali' mibit, indyari ipebaya' ku dye.

Menge' Paru i Pablo

⁵ Gaay ku ne kemyu periksanen pegketbes et kebiya' ku ne dut probinsiya et Masedonia, sabab pegperuen ku ne beyaan dut Masedonia. ⁶ Kalu' mekwit-kwitan ku dut dimyu, esentin ne gasi aku megpelibuas et tegramig, supaya petabang ku dimyu dut sunud ku neng pepenewan, misan diki ku nega pegsesewren ba' embe surungan ku. ⁷ Mendi' ku ba' tumalib lang esentin. Ingin ku mekwit-kwitan sengkerit, ba' itugut et Empu'.

⁸ Temed pegperuen ku ne tumeteg atu' t lungsud et Epeso seked eldew et Kenkaan et Pentekostes. ⁹ Kela' ating timpu atue apang dut buuwaten tyu maya pulus, misan ne mekansang meglelaang.

¹⁰ Pegdateng esentin i Timoteo, esipa' myu ya et menunga supaya menunga peresan et kenyeng seled, sabab sama kay pegkeradya dut Begerar. ¹¹ Angkansa kasi' myu ya daag-daagen, temed tebangi' myu ya, supaya kepeuli' atue et meksan, sabab ya pegtetegeyen ku sampay neng menge' ibang mengengandel.

¹² Pasal gasi ki tipused na si Apolos, binisara ku ya et meget, supaya memeriksa' sentin mibut menge' ketipusdan, temed diki nega ya megaya nekesentin tiban neng timpu. Tumibew nega ya ba' maya timpu.

Penimpusan neng Penektak

¹³ Megpanyap beke' megpekepagen dut dimyung pengandel, megpekeiseg beke' megpekekseg. ¹⁴ Ginsan neng pegbuuwaten myu, buwata' myu et maya pegmerga'.

¹⁵ Menge' tipused, sewd myu ating sengbinenwa i Estepanas, atin unang mengengandel dut probinsiya et Akaya. Beke' pingmesked dye kedyeng diri dut pegsusuku' dut menge' taaw et Empu'. ¹⁶ Pepeasi' asi' ku dimyu menge' mengengandel, kemyu pesukup samat dut menge' kedye, beke' dut sinu-sinung pegkeradya na iba dye.

¹⁷ Meksan ku dut pegdateng de Estepanas, Portunato, beke' si Akaiko, sabab binggey dye daken ating diki myu ibgey tiban. ¹⁸ Dye atin negpeksan dut daken, kwantin gasi dut dimyu. Inungana' myu samat kwantin neng menge' taaw.

¹⁹ Pegpenglingen kew et menge' pegtimung-timungan et mengengandel dut Asia. Pegpenglingen kew gasi de Akila beke' i Prisila beke' menge' mengengandel ne negtingtimung dut kedyeng benwa, alang-alang dut Begerar. ²⁰ Pegpenglingen gasi kemyu et ginsan neng mengengandel atue. Megpenglingen kede sembatu set samat arat et taw' t Judio. ^{††}

²¹ Akung si Pablo negsurat et pemangling na itue dut diring keremut ku.

²² Sumpaen ating sinu-sinu ne kaya pegmerga' dut Begerar.

Kwan ku ne, “Maranata!” Ingin bersen, “Dumateng ke ne teyen, Empu' kay!”

²³ Teyen sumentin ne ating redyiki' et Begerar neng si Jesus!

²⁴ Sumentin dimyu ginsan pasal eset daken neng pegmerga', dut pegsesembatu tyu ki Jesus Kristo. Amen.

† “Pentekostes”, pegkenkaan et menge' taw' t Judio pasal et Pengeyg. Birinen dut Lebitiko 23:15-21; Bilang 28:26, 31; Keradya 19:8-10. †† Dut orig na Kesuratan, Megpenglingen kew dut arek na pengempu'. Maya gasi dut 2 Korinto 13:12; Roma 16:20.

2 Korinto

Kepurisan et itueng Surat neng 2 Korinto

Dut tegnaan et itueng surat, siminambag i Pablo pasal et susa' et pikiran et menge' mengengandel dut lungsud et Korinto na tinaksir dye ya sabab kaya netuman ya kenyeng tinange' na surungan ye kedye. Ginentian i Pablo paru ye sabab et menungang rasa ye. Neperayu' ya eset Korinto supaya diki ye mendyaring metiksa' beke' medaak (1:23). Gaay ye gasi mebiru' ba' ibuten dye menge' tahag ye pasal et pengmaapan beke' pengtimuruan menge' taaw negkesala' (2:5-11).

Iperendem i Pablo menge' taw' t Korinto na Empu' begey-begey banar beke' gaay Ye dye mendyaring begey-begey gasi dut pegbegey et tetebandut menge' taw' t Empu' eset lungsud et Jerusalem sampay dut probinsiya et Judea (8:1—9:15).

Si Pablo sembatung mengsuku' et Empu' eset Bagung Pinegsulitan Ye (3:1-17). Mebentel banar si Pablo eset keradya neng ipesulut taaw eset Empu', misan ating keradya pebaya' et kansang na keliyutan kenye (4:1—6:13; 10:1—12:10).

Ketulduan et itueng Surat

Peselamat i Pablo dut Ating Empu' et Ginsa' t Pemulilang 1:1-11

Keradya et Bibilinan dut menge' Taw' t Empu' 1:12—2:17

Dundunen Sabab et Pegmerga' i Jesus Kristo 3:1—7:16

Menge' dut menge' Kemiskinan dut Judea 8:1—9:15

Pinegtenggung i Pablo pasal et Kenyeng Nesukuan 10:1—13:10

Menge' Penimpusan na' Penglaang beke' Pemangling 13:11-13

Ating Pemangling i Pablo

Mawa' ki Pablo, neng bibilinan † i Jesus Kristo sabab eset pinili' et Empu', beke' mawa' ki Timoteo neng tipused tyu, dut pegtimung-timungan et menge' mengengandel et Empu' na dut lungsud et Korinto, beke' dut ginsa' t menge' mengengandel na dut sengkelingkepa' t probinsiya et Akaya. ²Mesentin teyen dimyu ating redyiki' beke' kesenangan neng mawa' dut Empu' na kityung Ama', beke' dut Begerar neng si Jesus Kristo.

Peselamat i Pablo dut Ating Empu' et Ginsa' t Pemulilang

³Deyewen tyu ating Empu' beke' Ama' et kityung Begerar neng si Jesus Kristo, ating meingesinen na' Ama' beke' Empu' neng pegmewanan et ginsan na' pemulilang. ⁴Pegbulilangen ye kami dut damen menge' kesusaan supaya sabab et itueng pemulilang neng neterima kay, kami tu' kebulilang gasi dut enu-enu ne negmesusa et menge' kesusaan. ⁵Ba' enukwan kekansang neng pegsandal itueng mekelebaran kami sabab eset pekisembatu dut ki Kristo, megdemikian peglebi-lebi gasi ating pemulilang damen pebiya' dut ki Kristo. ⁶Ba' atin pegmesusa kay, sabab lang pesi et dimyung ikebulilang beke' ikebawi'. Ba' gasi kami mekebulilang, megdemikian gasi dimyu, kemyu mebulilang beke' begeyan et basag supaya megpitukan myu ne metetasan ating menge' keliyutan neng samat damen neng pegsandalan gasi. ⁷Angkansa mepagen dameng pegarap sabab lang dut dimyu, sabab ba' enungkwan kemyu gasi kabagi' kay dut pegsesandal, nesewran kay kabagi' kew gasi dut damen neng kebulilangan teyeg et Empu'.

⁸Menge' tipused, ipegtuturan kay dimyu pasal kesusaan neng nelebayan kay dut probinsiya et Asia. Mebegat banar dameng nelebayan, kwan kay lang tu' diki ne ikebiyag kay. ⁹Eblan kay lang tu' diminateng ne ukuman et patey kay. Segwa neinabu atin supaya diki mengarap kay dut dameng diri, selyu ga dut Empu' neng memiyag peuli' et menge' patey. ¹⁰Kami binawi' ye nekeuna ti' dut kepeteyan, beke' daran pegbewinen, beke' megarap na daran-daran pegbewinen. ¹¹Pegbewinen et Empu' eset tabang gasi et dimyung penelang alang-alang kami, supaya mekansang megpeselamat dut kenye sabab et pinginunga ye dut damen na atin sepantun tubag eset penelang et kineldaman.

Negberuba Paru i Pablo

¹²Itue ating ipinegbebantug kay, pinepesebenaran et penedseled kay na banar beke' kaya pebe' balu', beke' meempu' dameng adyat dut gin-

† BIBILINAN - dut bebresan et Griego, "apostol".

san, lebi ne dut dimyu. Itue e sabab et redyiki' et Empu', beke' diki sebaban dut kependeyan et mekelugta'. ¹³Angkansa kaya ibang retian eset surat kay dut dimyu, selyu ga dut menge' sinurat duntin in. Inarap ku na meretian myu aku et menunga, ¹⁴aku neng ingga pe mekekilala myu banar tiban. Temed gaay ku kemyu mekekilala supaya kami ipegbebantug myu pegdateng eset Begerar neng si Jesus dut Eldew Ye, samat ba' enungkwan neng ipinegbebantug kay dimyu esentin.

¹⁵Sabab eset pegandel ku na' itue, pinaru ku na mesentin mena, supaya keduwa ku ibgey dimyu keksanan eset duwang pengluruk. ¹⁶Pinegpeperuen ku na pebiya' esentin pegsurung ku dut probinsiya et Masedonia. Pegpeuli' ku, pebiya' ku gasi supaya metebangan myu aku pegsurung ku dut probinsiya et Judea. ¹⁷Tiban, sabab eset kwantin pegpeperuen ku, merali' mesugid myu na aku peburu' pe' etawa pesurut pe'. Keblan myu lang lengku pepinda-pinda paru ku samat pegbuwatan et menge' taw' t mekelugta', na tiban sugiren ye, "E", pegdatek leyd "Diki" ne gasi? ¹⁸Ba' enungkwan ating Empu' mebentel, megdemikian gasi ating beres ku dut dimyu, ating "E" tiban atin dumarana "E".

¹⁹Sabab ating Yegang et Empu', si Jesus Kristo neng ipinegtutuldu' kay eset dimyu, telu kay et de Silbano beke' Timoteo, atin diki "E" tiban indyari pegketbes "Diki" ne gasi. Ya in daran-peraran in "E" neng "E". ²⁰Sabab Ya ketumanan et ginsan neng tinange' et Empu'. Sabab dut kenye mekesambung tyu et "Amen" dut kebentugan et Empu'. ²¹Ating Empu', atin negpepangger damen sampay ne dut dimyu sabab lang dut pekikisembatu ki Kristo, beke' Ya nega gasi nemili' damen. ²²Minerkaan Ye kami sampay linugut Ye Kenyeng Nakem dut menge' pusu' kay, tenda' et keberbenaran banar na tumanan Ye Kenyeng menge' tinange'.

²³Saksi' ku ating Empu', pegsesewren Ye sunu' et daken neng pusu'. Diki mena nesentin ku dut Korinto sabab kemyu pesi mekepikir ku sampay gaay ku ne ingesian kew. ²⁴Diki sabab et ingin kay na menginuna dut dimyung pegandel, sabab mepangger kew ne sentin. Gay kay lang na tumabang supaya megmendyaring meksan kew pasal dimyung pemimiyag mengengandel i Kristo.

Nepikiran ku na diki mena mesentin, supaya diki kew mebegeyan **2** et bagung kerupukan. ²Sabab ba' mebegeyan ku kemyu et kerupukan, sinu nega mengimuyuk daken? Diki be kemyu nega neng nebuwatan ku et kerupukan? ³Angkansa sumurat ku mena dut dimyu. Supaya pegsentin ku diki ne kerupukan mebegey myu daken, erapun kemyu ne teyen keksanan daken. Sabab nengandel ku ating keksanan ku megsepantun keksanan myu nega gasi. ⁴Pusu' ku kela' kerupukan beke' pegrendem pagka' nesuratan ku ne kemyu, beke' diki isek-isek na' luha neng tuminuru' dut menge' mata ku sasat pegsusurat atin. Sinuratan ku kemyu diki supaya begeyan et kerupukan ba' diki supaya iperasa dut dimyu ba' enungkwan dekla' et daken neng pegmerga'.

Maapen ating menge' Negkesala'

⁵ Diki ne, eset kemyu atin binggeyan ye et kerupakan, etawa dut sinu-sinu dimyu. Bersen ku itue lang sabab mendi' ku meglebi dut beres ku. ⁶ Temed sereng ne ating pengdusa neng binwat et kineldamen dimyu. ⁷ Tiban maapa' myu ne ya, beke' imuyuken supaya diki lumahyun raat et seled ye supaya medaag ye ne beke' mendinan ye pengandel ye. ⁸ Angkansa engaten ku na iperasa myu na ya merga' nega set dimyu. ⁹ Sembatu nega pesalan manu angka nengsurat ku dimyu nekeuna ti', apang mesulayan ku ikew sampay mesewran ku ba' pegendelen myu et menunga ginsan neng itinuldu' ku dut dimyu. ¹⁰ Ba' sinu ating minaaap myu, atin minaaap ku ne gasi. Atin gasing minaaap ku, ba' maya nega, atin minaaap ku alang-alang dut dimyu dut elepan i Kristo, ¹¹ supaya diki tyu meekalan i Seytan. Diki tyu awam et sebarang gay yeng meinabu.

Diki Meketanam si Pablo dut Lungsud et Troas

¹² Ganang diminuntin ku dut lungsud et Troas supaya megtuldu' et Menungang Abar pasal ki Kristo, binggeyan aku et Begerar et menungang timpu na mebuwat atin. ¹³ Segwa' diki meketanam ku, sabab kaya ku mebiyanan et bibila' ku neng si Tito. Angkansa aku nemuhun, indyari neglembus ku dut probinsiya et Masedonia.

Nengindaag Sabab dut ki Kristo

¹⁴ Temed salamut dut Empu' sabab daran pepebaya' ye kityu dut kepengindaag i Kristo sabab eset kityung pekikisembatu dut Kenye. Beke' sabab eset kityu, pinelkep et Empu' ating mebenglu na' ebu-ebu, ating pegkekilala ki Kristo misan embe-embe. ¹⁵ Kityu samat mebenglu na' perina' neng tinutung i Kristo apang dut ki Empu'. Beke' itue e mekesengrut et menge' pegpupuwasan beke' ating menge' nepepeeriwara' in. ¹⁶ Dut menge' nepepeeriwara', itue e sembatung mekepatey na' megseribuwa. Temed dut sebarang nemekebawi', itue e maya sukup neng keseg na ibegey biyag na kaya seskeran dut langit. Kaya sinu ketepud dut mengabar itueng ketulduan. ¹⁷ Segwa' kami tu', bilang mengsusuku' et Empu', beke' mengengeradya i Kristo. Keberbenaran banar beres et Empu' na dameng pegtuldu' eset pemiri' Ye. Diki kay pingsiringan dut iba na pepeelen ating beres et Empu' apang mengisi' et pirak.

Menge' Mengengeradya et Bagung Pinegsulutan eset Empu'

3 Dut pikiran myu, pegbentugen kay be gasi dameng diri? Kami be samat iba na keilangan nega maya keterangan megpesebanar mawa' dut dimyu pasal damen? Etawa kami be na keilangan nega maya keterangan megpesebanar teyeg dut dimyu apang peabar et Menungang Abar dut menge' iba? Diki ne! Kilala kew ne kami. ² Kemyu ne pesi damen neng pesebanar, nekesurat dut pusu' kay supaya mekilala beke' mebatsa' et ginsan. ³ Kemyu ating metlang na' surat i Kristo, ating surat na' ipinebibit dut damen. Itue e nesurat diki lang dut tinta, segwa' dut Nakem et Empu' na' biyag, beke' diki dut menge' biyak neng batu, imbes dut pusu' et menge' taaw.

⁴ Mekepegberes kay eset kwantin sabab et dameng pegandel dut Empu' pebiya' dut ki Kristo. ⁵ Ba' dut dameng diri lang, kurang ne gees kay na mebibit keredyanen itue e. Temed ating gees kay lugut lang et Empu'. ⁶ Linugut Ye na kami megmendyaring mengengeradya dut Bagung Pinegsulutan, atin Pinegsulutan na diki mepesebanar dut Keseraan neng nekesurat, imbes eset Nakem et Empu'. Sabab mebgay et ating Keseraan neng sinurat kepeteyan, segwa' ating Nakem mekebgay et biyak kaya seskeran.

Kebentugan et Bagung Pinegsulutan et Empu'

⁷ Pagka' ibinggey ne ating lelaging keselusayan et pegkeradya na pebiya' dut menge' sara' neng nekesurat dut biyak neng batu, kebaya' ne ating kelingkata' t Empu', angka pesi usa-usa diki ne metengtangan et menge' Israelita rupa i Moises sabab et keseruan et atin, misan ne pesi ating keseruan mekepapas nega. Ba' ating keselusayan pepunsabab dut Keseraan neng nekesurat na mebgay et kepeteyan beke' maya pebebaya' kelingkatan, ⁸ enungkwan ne merali' kebentugan et ating pegsuku' kuyun dut Nakem! ⁹ Ba' maya kelingkatan ating pegsuku' na mekebgay eset ukuman neng kepeteyan, lebi neng melingkat ating pegsuku' na pegtignaen taaw dut Empu'. ¹⁰ Sabab et atue e, mesugid tyu na ating dalan na' lingkak kaya ne, sabab nesembian ne et lebing melingkat. ¹¹ Ba' maya kelingkatan neng mekepapas, lebi neng melingkat ating dumarang peraran.

¹² Sabab eset pegarap tyu et atin in, mebasag kityung seled apang mengabar et Menungang Abar. ¹³ Diki tyu mesiringan si Moises, na negtetugmun et rupa ye supaya diki mebiru' et menge' Israelita itueng peg-

kepapas et ating keseruan. ¹⁴ Temed mektul ulu et menge' Israelita, angkansa sumampay tiban duminaran ating tegmun dut rupa beke' pikiren dye, lebi ne ba' betsaen ating tagna' neng Kesuratan binggey et Empu' ki Moises. Beke' meugad mene ating tegmun in ba' ating sembatung taaw mekisembatu ki Kristo. ¹⁵ Sumampay tiban, maya nega tegmun kedyeng pikiran mapet betsaen dye ating buuk i Moises. ¹⁶ Temed pegkeandel et taaw dut Begerar, mekeugad ating tegmun. ¹⁷ Tiban ne pesi, ating Begerar neng pegsegbuten atue Nakem et Begerar, beke' ba' embe ating Nakem et Begerar, duntin gasi ating kesemunseyaan. ¹⁸ Beke' tiban, sabab et neugad ne ating tegmun dut rupa tyu, kityu ginsan mengengandel samat telang et keseruan et Begerar. Beke' ating seru mawa' dut Begerar, na Ya pesi ating Nakem na mekepebagu et kityung dagbes, supaya megmendyaring lebing melingkat, seked mepantun samat Kenyeng dagbes.

Kementirian na dut Susunuan neng mawa' et Rusu'

4 Angkansa, sabab eset ingasi' et Empu', pinili' ye kami pasal eset keradya na' itue e, angkansa kaya merurupuk damen neng seled. ² Tinelikuran kay ating menge' bubuwaten na' kelewelewe beke' bubuwaten dut keteguan. Diki kami pengdupang beke' diki kami pegtebiren beres et Empu'. Gam lang in, kebuneyagan ipegtutuldu' kay ating keberbenaran beke' itue e pegsesewren et Empu'. Angkansa, megtetanam kami na kami ukumen et misan sinu dut pemiri' et Empu'. ³ Ba' maya nega tegmun ating Menungang Abar neng pegtuturanen kay, itue e meketegmunan lang dut sebarang megkebinasa dut Narka'. ⁴ Diki dye pengandel sabab kedyeng pikiran binleg i Seytan neng empu' et dunya' na' itue e. Dye binleg supaya diki dye mebiru' telang et Menungang Abar pasal dut kebentugan i Kristo na sepantun Ya ating dagbes banar et Empu' dut langit. ⁵ Si Jesus Kristo na kityung Begerar atin ne damen neng pegtuldu' beke' diki damen neng diri. Kami tu' dereakan myu alang-alang ki Jesus. ⁶ Sabab ating Empu' nengsugid, "Mawa' dut kelingban ating silu' tumlang." Asal Ya gasi negbegey telang dut damen neng pikiran supaya mekilala ating kebentugan et Empu' neng nebunayag dut rupa i Kristo.

⁷ Segwa' kami neng linugutan et kementirian et Menungang Abar na' itue e, samat menge' mebaba lang neng susunuan kuren lang, ingin bersen kityung melumek na bilug, supaya ipekilala ating diki mekirakira na' kewasa, atin dut Empu' lang, beke' diki damen. ⁸ Peggigipiten kay dut pesembe' sembela', temed diki mekeraag. Ba' sengmenu in pegalang-alang kay, temed diki mekeugaran et pegarap. ⁹ Pegtitiksaen kay, temed diki meugaran et kebi' bila', pegsunggeb temed mekelahyanan nega. ¹⁰ Daran pegbibiten kay bilug kay ating kepeteyan i Jesus supaya pebiya' dut damen neng bilug meibunayag Kenyeng biyag. ¹¹ Kami daran megsinengkeritan matey sabab lang ki Jesus, supaya pebiya' dut damen neng bilug neng maya kepeteyan meibunayag biyag i Jesus. ¹² Asal pesi sasat aka amat-amat megpepatey, dimyu gasi amat-amat maya biyag na kaya seskeran.

¹³ Pegsugiren dut Kesuratan, kwan, "Megbeberes ku sabab maya pegandel ku eset Empu' Banar." Bua' et atin neng pinegarat et pegandel, megberes kay gasi sabab kami maya gasi pegandel sesali' ya in nengsurat atin. ¹⁴ Sabab nesewran kay na ating Empu' nemiyag peuli' dut Begerar neng si Jesus, megdemikian gasi ya memiyag damen peuli' kebaya' dut Kenye, beke' mibit dimyu beke' damen dut elepan Ye. ¹⁵ Ginsan neng pegsesandal kay sabab lang dut kepulusan myu, supaya pegkansang et meketerima et menge' redyiki' et Empu', sampay lebi neng kumansang megpeselamat beke' megbantug dut Kenye.

Nemimiyagan et Pegandel

¹⁶ Angkansa diki kami peglumkan et seled. Misn ne meglulumek damen na' lugta' neng pemilugan, segwa' meglelahyun basag et damen neng kurudua eldew-peldew. ¹⁷ Ating sengkabagi beke' diki dumarang neng keliyutan neng pegreneranen tyu tiban in, atin mua' et sembatung kebentugan neng kaya seskeran beke' atin menge' keliyutan tyu kaya lang mepesiringan. ¹⁸ Angkansa penyek kay nekepaku' dut indeginis neng diki mekebiri', diki lang dut menge' mekebiri' in. Sabab dut indeginis neng mekebiri' tetegeyan lang, segwa' kaya seskeran ating menge' indeginis neng diki mekebiri' in.

Menge' Bagung Bilug Tyu (1 Korinto 15:35-58; Filipos 1:19-26)

5 Antangen et bilug tyu samat tetluan neng peglegdangan tyu tiban. Sewd tyu ne ba' merungkat ating tetluan, ati' t bilug na' lugta' tyu, maya gasi lelegdangan dut langit. Sembatung lelegdangan neng binaal et Empu', diki taaw, na kaya seskeran dut langit. ² Pengu-

† DAGBES ET EMPU' - Juan 1:18; 14:7.

rangin tyu pesi dut peglegdengnan tyu na' itue e, beke' lebi tyung pegeneapan ating lelegdengnan na' penglangit, ³ supaya ba' mesublian ne kityu et itueng bilug na' lugta e, diki ne kityu metkanan na lebas sabab kaya bilug. ⁴ Sasat kityu megleldeng nega dut tetluan na itueng bilug-lugta' e, kityu merupuk beke' pengurangin, diki supaya meugad ating bilug-lugta' in, temed supaya mesembian et bilug na penglangit ti'. Beke' gasi ating biyag tyu tiban in maya seskeran, na atin mesembian et biyag na kaya seskeran. ⁵ Ating Empu', atin ne gasi negdatun dut kityu supaya dut pegbebagu na itue, beke' inilugut ye dut kityu ating Nakem samat tenda' et keberbenaran na beguen ye pesi kityu.

⁶ Angkansa daran mebasag daken neng seled. Sabab sewd ku na sasat kityu dut lelegdengnan na' itue e, ati' t bilug tyu, dingga pe mese' t kityu ating lelegdengnan na' mawa' dut Begerar. ⁷ Negpengibiyagan ku kuyun eset pengandel dut Empu', diki kuyun dut indeginis neng mekebiri'.

⁸ Mebasag pesi seled ku na itektak daken na' bilug neng peglegdengnan na' itue e, supaya lumegdeng ne dut abi' et Begerar. ⁹ Angkansa pesi keiregan ku ne gasi megmendyaring kegey-gaay dut kenye, atu' t peglegdengnan na' itue e etawa dut langit. ¹⁰ Sabab kede sembatu kityung mengengandel marap dut ukuman i Kristo, supaya tumerima et subli dut kenye nenge' pinemuwat, menunga etawa meyaat, sasat ya pebiyag nega dut dunya' na itue e.

Nekipegsulut dut Empu' pebiya' ki Kristo

(Roma 5:9-11; Kolosas 1:19-22)

¹¹ Sabab dut penedsewd ku mepatut lang na tumakut tyu dut Begerar, pegetasan ku banar na ipesewd dut menge' taaw na pegtuldu' ku et keturan. Sewd et Empu' pasal banar neng pegketaaw ku, beke' pengarap ku na kilala myu gasi banar aku. ¹² Pegsugiren ku itue e diki supaya ipegabbu ku peuli' dut dimyu pasal daken neng diri, temed supaya begeyan kew et kepetutan na maya metuturan myu pasal daken. Beke' metubag myu ating menge' taaw na kaya lang iba neng pegpepelendewan dye, ba' diki ati' t menge' mekebiri' lang et menge' mata in, na diki mena tentuen ati' t banar neng pegketaaw in. ¹³ Ba' samat kaya sayu pikiran ku, itue e alang-alang dut Empu'. Beke' ba' itue mesayu, itue e alang-alang dut kenunganan myu. ¹⁴ Sabab ating pegmerga' i Kristo, atin negpepikir angka kami megkekwanin, na mesewran kay tiban na Ya natey sabab dut ginsan, angka samat atin ginsan gasi mepantun na natey. ¹⁵ Natey Ya sabab dut ginsan supaya kityu neng mengengandel na menge' biyag tiban diki megbiyag dut diri tyu, erapun sabab ne dut ki Jesus Kristo neng natey indyari negbiyag peuli' sabab et kityu.

¹⁶ Angkansa tiban, penyek kay dut misan sinu diki dut penanding et taaw. Nekeuna ti' kwantin pegkilala kay ki Kristo dut penanding et taaw, segwa' tiban diki ne. ¹⁷ Angkansa sebarang nekipegsembatu ki Kristo sembatu neng bagung guna. Kaya neng lelagi neng pegketaaw, ya bagu ne tiban. ¹⁸ Ating Empu', atin ne nemaal eset ginsan neng itue e. Sabab et atin na binwat i Kristo, pinantun Ye kami na menge' kebi'bila', diki ne kebanta. Beke' pinili' Ye kami supaya mekipegsulut dut Kenye nenge' taaw. ¹⁹ Ingin bersen kay, menge' taaw na pinantun et Empu' na menge' kebi'bila' Ye, atin sabab et kesimeyaan i Kristo, pinwasan Ye ne kedyeng menge' keselaan. Beke' pinengarap Ye ne damen pegsuku' neng pegtulduan et itue neng abar na pekikipegsulut. ²⁰ Angkansa kami tu' menge' bibilinan i Kristo, samat Empu' ne gasi negpeasi-asi dimyu pebiya' eset damen. Na, megpeasi-asi kay dimyu na mekipegsulut kew dut Empu'. ²¹ Diki negkesala' si Kristo, temed sabab et kityu, Ya pinantun na mekeselaan beke' sineraka' supaya ba' kityu mekipegsembatu tyu dut Kenye, kityu megmendyaring mepetigna' dut elepan et Empu' pebiya' i Kristo.

Asal kami tu' menge' ketabang dut keradya et Empu' ne' iba-iba

6 Ye, indyari, pepeasi-asi kay dimyu na kasi' myu eluleyi' ating redyiki' neng binggey et Empu' dimyu in. ² Sabab pegsugiren et Empu',

“Dut menungang timpu kiningeg ku ikew. Dut eldew et pegbebawi', tinebangan ku ikew.”
Birina' myu! Tiban ne ating sugat na' timpu! Tiban ne eldew et pegbebawi'!

³ Pegeraten kay na diki kay buwaten et misan enu na mekeapaan et taaw mengandel ki Kristo, supaya diki mebulili damen neng pegkeradya. ⁴ Segwa' lang, pepekilala kay na dut ginsan neng egian na kami mengengeradya et Empu', dut pegsandal et keliyutan, kesekitan, beke' menge' kegipitan. ⁵ Kami pineglelepan, pinirisu, beke' niramer. Nelebayan kay megkeradya et lebi, ati' t diki miga' megsinggebi, ati' t diki mengaan et senung eldew. ⁶ Ipinekilala kay na kami mengengeradya et Empu' pebiya' dut menungang pemimiyag, kesesewran, pegsandal, kenunganan, megdemikian dut Empung Nakem, mebentel na' pegmerga', ⁷ pebiya' mebentel na' pememresan beke' kepengyedian et Empu'. Ating kepetutan antangen ye damen neng gelaman na ipengatu beke' penaming. ⁸ Nelebayan kay na bentugen beke' bulilien, dusaen beke'

deyewen. Kami tu' pinantun na meambut, misan keberbenaran ipegsusugid kay. ⁹ Kami pinantun na diki kilala misan ne kilalang-kilala, usa-USA matey ne, segwa' mebiyag nega masi kami. Misal kami dinusa, diki nega kami natey. ¹⁰ Pinantun na kami merupuk banar, segwa' daran kay meksan. Samat miskin, segwa' negpedeyahan dut kineldaman. Samat kayang-kaya, segwa' damen ginsa' t ginis.

¹¹ Kebentelan pegbebresen kay dimyu menge' taw' t Korinto. Ba' enu dut seled kay atin gasi ipegsusugid kay. ¹² Pegmerganen kay kemyu banar, temed manag seled myu dut damen. ¹³ Aku megberes samat sembatung ama', angkansa ukabi' myu gasi eset damen dimyung seled, samat binwat kay dut dimyu.

Pekibe' baya' dut menge' Diki Mengengandel

¹⁴ Kas kew pekibe' baya' dut menge' diki mengengandel. Mekedyari be taku' megbe' baya' ating ketignaan beke' ating kebelingkegan? Etawa gasi ating ketlangan beke' kelingban? ¹⁵ Mekedyari be taku' megsulut si Kristo beke' si Seytan? ¹⁶ Enu pinegsulutan et nemengandel dut diki nemengandel? ¹⁷ Etawa enung pegsulutan et templo na pengempuan neng benwa et Empu' dut empu' empuan et menge' kaya mengandel Empu'? Kityu templo et Empu' na' biyag! Ya ne gasi negsugid, kwan Ye, “Meldeng ku beke' memiyagan dut pinegketngaan dye na mengengandel daken, Aku megmendyaring Empu' dye, beke' dye megmendyaring taaw ku.

¹⁷ Angkansa perayu' kew dut menge' kaya mengengandel daken, pese-riki kew dut kedye, kwa' t Begerar myu.

Kas kew' t kutew et misan enung meraki, beke' terimanen ku kemyu. ¹⁸ Aku mepantun Ama' myu ne, beke' kemyu mepantun yegang ku ne gasi, sugid et Mekewasa na' Begerar.”

Menge' pegmerganen, asal tinange' dut kityu ating indeginis na' itue e. Angkansa linasen tyu kityung diri dut ginsan neng mekepetutan dut bilug tyu beke' kurudua. Iwasan tyu memiyag na maya takut dut Empu' seked mebgay ne banar diri tyu dut kenye.

Ating Pegeneapan i Pablo

² Begeyan myu kami misan isek-isek lang neng bagi' dut pusu' myu. Misal ingyan diki kay nesenselaan misan sinu, etawa ipineraat misan sinu, etawa rinundingan misan sinu dimyu. ³ Pegsugiren ku itue e diki supaya tendesen kew, sabab samat pegsugiren ku, kemyu merga' banar dut daken beke' megbe' baya' tyu megbiyag etawa matey. ⁴ Lungbus penarap seled ku dimyu. Daran ku kemyung pegbentugen! Misal ne kami dut seled et mekelam neng pegsesendalan, mekerasa ku bulilang, apew-apew enep dut pusu' ku. ⁵ Ganang kami dut probinsiya et Masedonia, diki kay negpetaren. Ginsan in keliyutan dameng mekelebaran, atu pesembe' sembela', beke' megtelas seled kay. ⁶ Segwa' Empu' na bulilangan sebarang merurupuk, binulilang Ye gasi kami pegdateng i Tito. ⁷ Beke' diki ati' t pegdateng ye nekebulilang daken, temed sampay gasi ati' t kenunganan neng binwat myu kenye in. Sinugid ye pasal et dimyung pegredem daken, dimyung kerupukan, beke' dut pemituk myu daken, angka lebi kung nenep.

⁸ Misal ne nekebgay et rupuk daken neng surat dimyu, diki ku pinegsusunan pasal et pegsurat ku et atin in. Tantu lang na aku rumupuk sabab sewd ku nekebgay dimyu et kerupukan daken neng surat, segwa' sementara' lang. ⁹ Segwa' nenep ku, diki sabab negrupuk kew, segwa' sabab ating kerupukan atin ne diminundundun dimyu supaya pegsusunan beke' telikuran dimyung pegkesala'. Samat kwantin neng kerupukan teyeg dut Empu', angka diki kew negkeraat sabab et damen.

¹⁰ Sabab ating kerupukan neng teyeg dut Empu' in mekepegbibit dimyu supaya megsusun beke' megbagu apang dut ikebawi', beke' kaya kerupukan eset atin. Segwa' ati' t kerupukan neng begey et dunya' sungduan ye kepeteyan. ¹¹ Birina' myu ba' enu menungang bua' et dimyung biyag pasal et kerupukan neng teyeg dut Empu'. Negmendyaring mepituk kew beke' meimuyukan supaya ipekilala na kemyu kaya lang keselaan pasal dut ating menge' ginis. Nenangkis kew sabab mendi' meglelew bilug myu, sampay timinakat kew et kesesewan, beke' memegdali' kew ne na aku dumateng, beke' keinginan na medusa ating negkesala' in! Supaya dut ginsan neng egian, mepebiri' myu na kaya kesewd-sewran dut indeginis na' atin in.

¹² Angkansa pegsesewren et Empu' pasal pegsurat ku dimyu diki sabab dut negkesala' in etawa dut pinegkeselaan ti', erapun supaya pebunayag pasal dimyung tantung pemituk dut damen. ¹³ Angkansa ating binwat myu nekebgay damen et kelang keimuyukan.

Beke' nelungbus damen neng keimuyukan sabab dut keksanan neng nerasa i Tito sasat eset pegiba-iba myu. ¹⁴ Ipinegdalu-dalu kay kemyu dut kenye, beke' diki aku neglelew. Sabab tantu' banar ba' enungkwan

† “si Seytan” dut bebresan et Hebreo, si Bilial.

kebnar ginsa ' t sinugid kay dimyu in, nebnaran nega gasi i Tito na banar dameng pegpedalu ' dalu ' dut kenye pasal dimyu. ¹⁵ Beke ' sasat pe-grerendemen ye dimyung pegkemeesipen, lebi neng nepemerga ' kew dut kenye. Sampay gasi diki ye mekelipatan pasal menungang pegterima beke ' penguntabi ' na binwat myu kenye. ¹⁶ Aku meksan sabab lulus na kemyu mekearapan ku.

Erukwan Kepatut Megey sembatung Mengengandel

8 Ingin ku na isugid dut dimyu, menge ' tipused, ating nebuwat et redyiki ' et Empu ' dut menge ' pegtimung-timungan et mengengandel dut probinsiya et Masedonia. ² Nelebayan dye kelang kelyutan beke ' itue e sembatung mesigpit na ' pegsulay dut kedye. Beke ' misan ne dye mekansang neng kekebusan, meksang-meksan dye nega na buka ' kedyeng elima dut pegbebegey. ³ Kaya leges kedyeng peguulmat, beke ' diki lang na dut kedyeng gees lang, ba ' diki sampay lebi nega. Pepesebenaran ku na itue ne. ⁴ Sabab inangat dye daken na begeyan dye et timpu na meketabang gasi dut menge ' mengengandel dut probinsiya et Judea. ⁵ Beke ' lebi nega dut pengerimen kay. Una, sinugid dye dut Begerar na gaay dye buwatan ba ' enu-enu pegkesitan Ya. Pegketbes, sinugid dye daken na gaay dye buwatan ba ' enu dut pikiren ku menunga, kuyun dut gaay et Empu '. ⁶ Angkansa binisara ku si Tito, asal ya timinagna ' et itueng pegbebegey e, na kemyu tebanan ye seked melungbus dimyung pegbebegey na ' itue e. Pebiya ' itue ne ipebiri ' dimyung pegmerga '. ⁷ Kemyu in bantug dut ginsan, dut pegandel myu, dut pegpeabar, dut kesesewran, dut kepengnaan, beke ' dut pegmerga ' myu damen. Iwasi ' myu gasi na menguna kew pasal et redyiki ' dut pegteta-bang.

⁸ Diki samat pegtehagen ku kemyu, pegsugiren ku lang dut dimyu pasal et lasig na ' pegtabang et iba supaya mesulayan pasal dimyung mebentel na ' pegmerga '. ⁹ Nesewran myu ba ' enukwan dekla ' et pegmerga ' beke ' redyiki ' et kityung Begerar neng si Jesus Kristo, na misan deyhagan eset menge ' ginis dut langit, segwa ' tinireng Ye atin ampa ' matu ' atu ' t lugta indyari negpekebaba '. Binwat Ye itue supaya megmendyaring deyhagan kew dut keuyunan myu eset Empu '.

¹⁰ Beke ' itue e Keseraan ku pasal sentin, ipelehyuna ' myu dimyung pegtitimung na tinegnaan myu nekeuna negang teun. Kemyu atin tuminagna ' diki lang eset pegbubuwat et itue e, segwa ' misan dut pegpeperuen. ¹¹ Angkansa, isurunga ' myu ne itue e! Ating lasig na ' pinebiri ' myu dut penegnaan, iderana ' myu seked metbes. Megey kew kuyun dut dimyung geesan. ¹² Sabab ba ' panyap ne dut seled myu ating kegeyan na pegbebegey, terimanen et Empu ' pasal dimyung negesan. Kaya pegtegeyen Ye na megey kew et diki myu megesan in.

¹³⁻¹⁴ Diki dut ingin ku na mengengandan iba in, indyari mebegatan kew gasi. Deyahan kew ne gasi tiban. Mepatut lang na tebanan myu sebarang neliliyutan. Indyari ba ' kemyu gasi mengeilangan, beke ' dye gasi maya, indyari dye gasi tumabang dimyu. Apang kwantin sama-sama kew megsitabang-tabang kede sembatu. ¹⁵ Neinabu dut dimyu samat pegsugiren dut Kesuratan, kwan,

"Ating negtimung et mekansang diki neglebi, beke ' ating negtimung et isek-isek diki gasi kinurang." †

¹⁶ Negpepeselamat ku dut Empu ' sabab et lasig i Tito dut pegtabang dut dimyu, samat lasig kay pegtabang gasi dut dimyu. ¹⁷ Diki lang sabab et peasi-asi neng pemisara ku kenye, temed dut keinginan ye na meketabang dut dimyu, gamlang in ipinengleges ye na gay ya ne mesentim. ¹⁸ Pinebaya ' kay dut kenye ating tipused na bantug dut ginsa ' t pegtimung-timungan et mengengandel, sabab dut kenye pegtutuldu ' et Menungang Abar. ¹⁹ Diki et atin lang! Ya pinili ' et menge ' pegtimung-timungan et mengengandel supaya meneringkuar na kebaya ' kay beke ' ketabang pasal eset itueng pegbibit et itueng ketimungan dut probinsiya et Judea. Kwantin neng pesuku ' ikebantug itue et Begerar, beke ' pebi ' biri ' damen neng keiregan na meketabang banar dut kedye. ²⁰ Peggingtan kay banar supaya kaya mekagid et sinu-sinu et meraat pasal eset pegbibit kay et kelang pegbebegey na ' itue e. ²¹ Pegpituken kay mebuwat itue et mesayu, diki lang dut penyek lang et Begerar na Empu ', temed sampay dut penyek et taaw petetaaw.

²² Angkansa dinaak kay na mekebaya ' ki Tito beke ' sembatung ibang mengengandel ating sembatu negang tipused na sulay kay ne et mekansang neng timpu beke ' nebiri ' kenye kelesigan et pegtabang. Lebi neng lumasi et pegtabang tiban sabab eset kelang penarap ye dimyu. ²³ Pasal ki Tito, ya iba ku beke ' ketabang dut daken neng keradya eset dimyu. Pasal gasi dut menge ' mengengandel na iba ye in, dye in menge ' dinaak et menge ' pegtimung-timungan et mengengandel beke ' memibit et kebentugan ki Kristo. ²⁴ Angkansa iperasa myu dut kedye meben-tel neng pegmerga ' myu supaya mebiri ' et pegtimung-timungan et mengengandel na diki kay negsala ' dut pegbantug kay pasal dimyu.

Pasal dut Pegtatabang dut menge ' Mengengandel eset Judea

9 Diki ne keilangan na sumurat ku nega dimyu pasal eset pegtatabang dut menge ' taw ' t Empu ' dut Jerusalem. ² Nesewran ku na asal tumabang kew, beke ' ipinegbebantug ku kemyu dut menge ' taaw atu ' t Masedonia. Kwan ku panyap kew ne na menge ' taw ' t Akaya nekeuna negang menge ' teun, beke ' mekansang netiyag seled et menge ' taaw atu sabab et pegtatabang myu. ³ Angkansa pineuna ku esentin menge ' ketipusdan na ' itue e supaya diki ku meglelew pasal eset daken neng pegbebantug dimyu, beke ' supaya mepanyap ne dimyung tabang, samat pegsugiren ku ne in. ⁴ Kalu ' kami meglelew, diki sugiren sampay kemyu, ba ' maya taw ' t Masedonia na maya ' daken beke ' mebiri ' dye na ingga pe ' pelan panyap kew. ⁵ Angkansa binisara ku ating menge ' ketipusdan na muna esentin, supaya mepanyap dimyung tinange ' na ' tabang. Apang kwantin, lumiwan na dimyung pegbebegey bilang seriling gaay beke ' diki leges.

⁶ Indani ' myu itue e. Ating nengluwak et isek-isek, isek-isek gasi mekeyg. Ating nengluwak gasi et kela ', kekeyg gasi et kela '. ⁷ Kede sembatu mepatut na megey et kuyun dut kenye gaay et diri, megangan dut seled beke ' diki nelegesan lang, sabab pegmerganen Empu ' atin megbegey et mesegya. ⁸ Mekebuwat et Empu ' na pedeyahanen kew et misan ginsan neng ginis, lumbi nega dut dimyung pengengeilangan, supaya maya meusal myu pasal eset ginsan neng pegtatabang dut menge ' iba myu. ⁹ Samat pegsugiren pesi dut Kesuratan pasal et metigna ' na taaw, kwan,

"Ya na pemegey dut menge ' miskin, kaya seskeran kenye kenunganan."

¹⁰ Ating Empu ' na negey et elinseg neng iluwak, beke ' bengbang neng mekaan. Ya gasi megey dimyu et pungu beke ' megperekla ' et itue e supaya mua ' et mekansang dimyung kenunganan. ¹¹ Pedeyahanen ye kemyu et ginsan neng ginis supaya lebi neng meketabang kew et mekansang. Apang kwantin mekansang megpeselamat dut Empu ' sabab eset dimyung seraka na bibiten kay dut kedye. ¹² Pasal eset pegseraka myu na ' itue e dut menge ' taw ' t Empu ', diki lang et metebangan myu dye dut kedyeng kekurangan, temed sampay mesungdun nega neng pegmesukur dye dut Empu ' na kaya seskeran. ¹³ Ating buka ' elima neng pegbebegey myu dut kedye sampay ginsa ' t menge ' iba, atin mekepesebanar pasal eset pegterima myu banar et Menungang Abar i Kristo na pebunayag myu dut ginsan. Sabab et atin in, megbantug dye dut Empu '. ¹⁴ Angkansa pebiya ' ginsa ' t kelang pegmerga ' dyeng ipenelang kew, sabab eset kelang redyiki ' et Empu ' dut dimyu. ¹⁵ Megsukur dut Empu ' sabab eset kelang Begey Ye na kaya mepesemanan, ating Yegang Ye!

Pingtanggung i Pablo pasal et Kenye Nesukuan

10 Akung si Pablo, na kwa ' t senu mepepepekumbaba ba ' dut teteyumanan myu, segwa ' meiseg mekibisara ba ' dut merayu ' pepeasi ' asi ' eset dimyu, alang-alang lang dut kebebaan beke ' keguapan i Kristo. ² Pepeasi ' asi ' ku na endey myu teyen legesa ' aku na meres et mebegat ba ' kesurung ku esentin, samat dut menge ' pemegsugid na kami megpemiyagan dut meraat na napsu '. ³ Ba ' kami pengebiyagan bilang simpir neng taaw atu ' t dunya ', diki kami negpekiatu kuyun dut egian et menge ' taw ' t sengkedunyaan. ⁴ Damen neng menge ' gelaman maya kepengyedian et Empu ' beke ' mekeperumbak et menge ' singkab i Seytan, beke ' diki gelaman et mekesengkinleban. Rinungkat kay pasal menge ' sala ' neng pengdiawab. ⁵ Pinetaren kay ginsan neng pegmeme-taas na sagka ' dut pegkilala i Empu ', beke ' peggiten ginsan neng pikiran supaya tumerima ki Kristo. ⁶ Na ba ' lungbus ne dimyung pegterima, tahan kay na dusaen sebarang sumwey.

⁷ Menge ' pengliwan lang na ' ginis dimyung pegsiyekan, gaay ku kemyu pikiren ba ' enu tantung meinabu atue eset dimyu. Ba ' nengandel na ya dut ki Kristo, pikiren ye na kami megdemikian, samat kenye, ki Kristo gasi. ⁸ Ba ' ipegbebantug ku et melandu ' daken neng kepengyedian, atin kepengyedian teyeg dut Begerar Jesus apang ikepepangger myu, beke ' diki ikedusa myu. Diki meglelew ku. ⁹ Kasi myu pegpikira ' na ating menge ' surat ku dimyu ipenakat lang. ¹⁰ Pegsugiren et iba, kwan, "Dut surat lang ya meiseg beke ' kaya peren, segwa ' dut elepan metemen ya sampay beres ye kaya kegunaan." ¹¹ Mepatut lang na mesewran et pemegsugid et kwantin in, na ba ' enu sinugid lang dut menge ' surat samat kwantin neng rayu ' kay, megdemikian samat kwantin gasi buwatan kay ba ' megelepan tyu ne.

¹² Asal, diki kay metakut na ipesama etawa ipepatas diri kay dut senung meeabbu. Kami tu ' pesi lebing sesali ' kedye. Merurupang dye! Dye-dye pegdatun et sukuran beke ' pesemanan et diri dye! ¹³ Segwa ' pasal et meeabbu, kami diki lumbi dut singkeran neng binggey damen et Empu ', ating keradya neng pinesuku ' Ye damen, pebebaya ' ating

† Exodo 16:18.

pegtutuldu' kay dut dimyu.¹⁴ Diki kami lumbi sabab kemyu sakup et seskeran na' atin in kwit ti' na kami una ne nesentin, megbebibit et Menungang Abar pasal ki Kristo.¹⁵ Diki kami nemegabbu et lebi, sabab diki kay meipeabbu et sebarang pinegsengseraan et iba. Erapun megearap kay mendyaring mangger dimyung pengandel beke' sabab et atin in lumekbang damen neng sukuan, segwa' diki gasi lumbi dut singkeran neng dinatun et Empu'.¹⁶ Pegketbes, metuldu' ku Menungang Abar dut menge' linugta' set pelilibut myu. Supaya, diki ku ekuen na mebantug pasal buwat et iba dut mepegkeredyanan ye.

¹⁷ Samat pegsugiren dut Kesuratan, kwan,

"Ba' sinu meingin memantug, ating keradya et Begerar ipemantug ye."

¹⁸ Sabab pegdeyewen et Begerar ating taaw na ketinerima-terima dut Kenye, beke' diki pengdayew eset diri ye.

Si Pablo beke' menge' Diki Banar neng Bibilinan

Maapa' myu ba' aku negarat dupang-dupang pebiya' et pegbere-sen et menge' beres na samat pedalu-dalu ku diri' ku. Tengkal' myu pe' aku!² Nekerasa ku et meke-Empu' neng pengimun kemyu, samat kemyu neng umawey na' libun na pinetunang ku dut sembatung lelaki, ki Jesus Kristo.³ Temed mekepikir ku kalu' megrirew pikiran myu beke' meirayu' kew dut mebentel beke' banar na' pegandel ki Kristo, samat ki Eba na nerunding et seli dut keekalan ye.⁴ Sabab pege-sipen myu banar sebarang memengdateng na pemenuldu' et ibang Jesus diki samat ipegtutuldu' ku dimyu in. Tinerima myu sembatung nakem na lein dut ating Pasek Nakem tinerima myu tagna' ti'. Tinerima myu gasi itueng Menungang Abar na lein dut ating Menungang Abar tinerima myu pebiya' tinuldu' kay dimyu.

⁵ Pikir ku diki aku emuri dut betangan menge' "mekekesewd" na' menge' bibilinan na' atin in, temed lein lang.⁶ Mekedyaring diki aku mependey meres, segwa' diki gasi kabus pasal kesesewran. Pinebiri' ku dimyu itue dut ginsan neng timpu pebiya' et ginsa' t binwat ku ese' t dimyu.

⁷ Tinuldu' ku dimyu pasal Menungang Abar segwa' diki ku tinew et kebeyaran. Negpekebaba' ku supaya mepetaas kew. Mesugid be na keselaan ku itue?⁸ Ibang pegtimung-timungan et mengengandel negey et pengengeilangan ku kwit aku negkeradya set dimyu. Samat pegegawan ku mene dye, apang metebangan kew lang.⁹ Ganang aku kinurang ne esentin, diki aku nekebegat dut sinu-sinu dut dimyu, sabab pinebitan aku et menge' ketipusdan teyeg dut Masedonia. Tihad nega tagna' mendi' ku na mekebegat misan sinu dut dimyu et misan enung egian beke' atin buwatan ku daran-peraran.¹⁰ Sabab et kebebenaran i Kristo neng eset daken, diki ku tengawan pasal eset itueng pengdayew ku pasal et diki aku nekebegat dut sinu-sinu dut dimyu, misan embe set dimyung probinsiya et Akaya in.¹¹ Manu binwat ku itue e? Sabab be taku' et diki ku kemyu pegmerganen? Sewd et Empu', tantu merga' kew dut daken!

¹² Segwa' buwatan ku atin daran pasal et kaya bayad myu daken dut pebunayag et Beres et Empu', supaya diki dye neng merunding na bibilinan mebgayan et kepeputan ating menge' pemegsugid et akal neng pedalu-dalu pasal kedyeng pegkeradya samat damen gasi neng pegkeradya.¹³ Sabab diki dye bibilinan neng banar, segwa' mgrurunding lang neng mengengeradya, beke' pemenutsulit dye lang na bibilinan i Kristo.¹⁴ Diki itue e pegliluan! Sabab misan si Seytan nepesutsulit eset sembatung dereakan et kenewaga' t Empu'.¹⁵ Angkansa, diki kelilu'lilu' na megerunding gasi dye et mengingibut et keberbenaran. Dut ketimpusan dye, pasal kedyeng mapet-apet neng dusaan, kuyun lang dut kedyeng menge' buwat.

Menge' Pinegsendalan i Pablo bilang sembatung Bibilinan i Jesus

¹⁶ Pegkesewli' ku, dyangan pikiren et sengketawan na aku tu dupang. Segwa' ba' kwantin kebibiri' myu, terimaan myu aku samat dupang supaya mekepeabbu ku gasi sengkedit na samat buwatan atin menge' iba.¹⁷ Pegsugiren ku pasal esat peabbu na' itue e diki mawa' dut Begerar, segwa' pedalu-dalu samat buwatan et sembatung dungdupang.¹⁸ Sabab maya menge' pedalu-dalu kuyun et arat neng taaw atu' t dunya', kwantin gasi aku megpedalu-dalu.¹⁹ Pegsendalan myu et menungang ating menge' dungdupang, seukat ne keblan myu na mekekesewd kew banar.²⁰ Pegsesendalan myu na kemyu uripenen, kebbeben, dupangan, pegabbuan, etawa tepalen.²¹ Keilangan ne isugid ku na kaya damen mebuwat atin dimyu. Na sabab taku' merungkey kay? Subali' be taku' meglew kami sabab kaya buwatan et meyaat dimyu? Diki be!

Segwa' ba' maya mekepangabbu, aku megdemikian mekepangabbu gasi, segwa' mekepegberes ku na samat sembatung dungdupang.²² Me-

† "seli" - atin dagbes i Seytan ganang nerunding ye si Eba. Betsaen dut Tagna' 3:1-5, 13.

eaabbu ba' taku' dye be taw' t Hebreo? Megdemikian aku. Menge' Israelita dye be? Aku gasi. Tungtung-inupu' dye be i Abraham? Aku kwantin gasi.²³ Dye be menge' mengeradya i Kristo? Pegberes ku agad sembatung dungdupang, segwa' aku lebing menungang mengeradya i Kristo kas ga kedye in! Lebi daken neng pegkeredyanan, mekesenu ku mepirisu, senung peulin' ulinen peglelepsan, beke' daran aku usa-usa matey.²⁴ Kelima ku keterima et tegtelumpulu' siyam neng lipak dut menge' Judio.²⁵ Ketlu peuli' peulinen peglelepsan et menge' Romano, beke' kasa gasi binakal et batu seked neblan dye patey aku. Meketelu ku gasi meinebuan na melneban et kapal neng pegsesekatan, beke' kasa ku gasi negsingeldew beke' negsinggebi na peletew-letew dut dagat.²⁶ Sabab et meserit ku neng pegpanew-panew, neinebuan ku na iba-iba neng meyaat na' mekeinabu, dut menge' danum, dut menge' mgrerampang, dut sali' ku na menge' Judio beke' dut menge' lein Judio, menge' meyeayat neng mekeinabu dut lungsud, dut kelnangan, dut dagat, dut menge' pemenutsulit et mengengandel.²⁷ Nelebayan ku gasi pasal lebi neng liyut beke' gaang, meserit na pegsulag, kelang urap beke' tuknew sampay meserit kaya pegkanen. Nekerasa ku et keleg segwa' kaya lang sereng repanan ku.²⁸ Lyu set ginsan na' atin in, eldew-peldew pegrendemen ku nega ginsa' t menge' pegtimung-timungan et mengengandel beke' pegsusa ku pasal kedye.²⁹ Ba' maya megrungkey, mekerasa ku merungkey gasi. Beke' ba' maya meregdag dut pegkekesala', lebi neng megmeliyut seled ku.

³⁰ Ba' keilangan na aku megabbu, ipegeabbu ku daken neng kelumkan.³¹ Diki aku pengembut. Atin in sewd et Empu' beke' Ama' et Begerar neng si Jesus. Bentugen Empu' et daran-peraran.³² Ganang dut lungsud et Damasko ku ne gasi, pinetungguan et Gobernador neng nekecupan i Surutan Aritas dut menge' lelungewan et lungsud, supaya ipealew aku.³³ Segwa' pinesakat aku dut tabig pegketbes tinuntun aku dut lawang et metaas na bakud na' batu angkan nekepelegyu ku kenye.

Menge' Peleplep beke' Pebunayag i Pablo

Keilangan ku na mengiabbu, misan ne kaya mepulus, pasal eset pegbuwat et itue e. Sugiren ku gasi tiban pasal eset menge' peleplep beke' menge' pebunayag binggey daken mawa' dut Begerar.² Maya kilala ku sembatung pepengenan i Kristo na binibit dut kinedibuwaten et langit.³ sempulu' epat neng teun ne liminabay tiban. Diki ku lang metantu ba' atin in peleplep etawa tantu neng neinabu, Empu' lang megesesewd.⁴ Pegsugiren ku peuli'. Na' megkesewran ku ne' ipinedibuwat dut milikan et Empu' neng Paraiso⁵ taaw ne' itue, misan bilug ye duun etawa kurudua ye lang, diki ku mesewran. Empu' lang megesesewd.⁶ Beke' nekekinge ya duntin et menge' ginis na diki mekira-kira et bebesen beke' diki mepatut na mebres et sinu-sinu.⁷ Ipengimantug ku ating taaw na' atin in, segwa' diki daken neng diri, selyu daken ga neng kelumkan.⁸ Beke' ba' gaay aku megabbu, diki liwanan ye na aku dungdupang, sabab keberbenaran daken neng ipegtuturan. Segwa' pegetengan ku, sabab mendi ku na lumbi dut nebiri' beke' nekinge eset kira-kira et sinu-sinu dut daken.

⁹ Segwa' supaya diki ku ipeggabbu itueng mekansang kelilu' lilung nepebunayag et Empu' daken, aku binggeyan et sembatung reresanen dut bilug, na sepantan penglapes i Seytan, supaya diki aku megpelalu-lalu'.⁸ Ketlung peuli' ku na ipenelang dut Begerar na ugaren itue e, segwa',⁹ kwantin ketubagan Ye, kwan Ye, "Redyiki' Ku negsinareng dut ginsan neng pengengeilangan mu. Lebi neng mebunayag daken neng kepengyedian ba' ikewa melumek." Angkansa yembe nega enep ku na ipegabbu daken neng kelumkan supaya pebesagen aku et kepengyedian i Kristo.¹⁰ Sabab et megsuku' ku ki Kristo, kaya merga' daken ba' aku melumek, inlelewen, peliyutan, tiksaen, beke' megsandal. Sabab ba' embe aku melumek, duntin gasi aku mebasag eset kepengyedian et Empu'.

Pasal Pengimuyuk i Pablo dut Ketingtimungan dut Korinto

¹¹ Aku negarat dupang, segwa' kemyu nengleges na buwatan ku samat kwantin in. Kemyu teyen memantug daken. Misane na aku kaya kepulauan, dingga gasi aku emuri dut menge' betangan "mepependey" neng menge' bibilinan na' atin in.¹² Pinebenaran ku dimyu na aku sembatung tantu na' bibilinan i Jesus pebiya' dut menge' kelilu'lilu' beke' dut lein-leing tenda', na binwat ku et mepengna'.¹³ Enu be kelebawan dimyu et ibang pegtimung-timungan et mengengandel? Kaya, selyu dut meinabung diki aku menew dimyu et misan enu. Ipegmeapa' myu ba' atin sembatung kekurangan.

¹⁴ Itue ne e iketelu ne lawak panyap aku neng pegsentin, segwa' diki aku mekebegat dimyu. Keilangan ku kemyu, diki ati' t kebugewan myu.

†† "kinedibuwaten et langit" - dut orig na Kesuratan "iketlung langit", etawa dut peglegdangan et Empu'. ‡ "Paraiso" - atin ne langit et Empu'.

Mepatut menimung menge' gunggurang dut menge' keyegangan, beke' diki menge' keyegangan dut menge' gunggurang. Megdemikian, subali' aku menimung dimyu, sabab aku ama' et pengandel myu. ¹⁵ Beke' ipe-gene'p ku na eminen ginsan beke' igbey misan biyag ku apang lang dut dimyung kepulusan. Sengkerit lang be na isubli myu dut daken neng kelang pegmerga' dut dimyu?

¹⁶ Sewd myu na diki aku nekebegat dut sinu-sinu dimyu. Segwa peg-sugiren et iba na aku sembatung meakal beke' pegrundingan ku lang kemyu. ¹⁷ Manu? Rinundingan ku be dimyung kenunganan pebiya' dut atin neng dinaak ku esentin in? ¹⁸ Binisara ku si Tito na mesentin, beke' pineibut ku sembatung mengengandel iba-iba ye. Si Tito be taku' neng-dupang dimyu? Diki ne. Diki be taku' kami nepebibiyag et sembebatung nakem? Beke' sembebatu lang taku' damen neng pegsunsunen? E' pesil!

¹⁹ Kwan myu lang lengku pegdewan kay damen neng diri? Diki! Peg-beres kay dut elepan et Empu' kuyun gaay dut ki Kristo. Menge' peg-merganen, ginsan neng pegbuwatan kay dut ikepepangger myu. ²⁰ Megraas ku kalu' pegsentina ku, kalu' maya mebiri' ku na diki ku mekepeg-segya dimyu, beke' kemyu gasi maya mebiri' myu na diki myu meinginan dut daken. Megraas ku ne kalu' metkanan ku menge' pegsesagka', pegiimun, pegiiseg, pegiimutan, pegseseweyan, pegbesberes, pegpela-lu' lalu', beke' keeriweraan. ²¹ Megraas ku kalu' pegsentina ku peuli', inle-lewen aku et Empu' dut elepan myu. Ba' negkekwanan, isiyak ku pasal et mekansang dimyu in na negkesala' nekeuna ti' beke' ingga pe pineg-susunan et keridian, pekikibeis, beke' kelelewan neng binwat dye dut pegbeis-beis.

Menge' Penimpusan na' Penglaang beke' Pemangling

13 Itue ne iketlung pegsentina ku esen. Kwan et Kesuratan, "Pasal enu-enung tendes subali' atin pebnaran et duwa etawa telung menge' saksi!"[†]

² Tiban atu' ku' t merayu', pegpeulinen ku ati' t sebarang nemegkesala' beke' dut menge' iba nega na nekesala' tihad nekeunang pegumbaley ku, samat pegsugiren ku kwit pengeruwang pegumbaley ku esentin in. Pegdateng ku sentin, dusaen ku ginsan dye na kayangga pe' meg-

[†] Deuteronomio 17:6; 19:15.

usun. ³ Buwatan ku itue e supaya pebnaran dimyu na si Kristo negberes pebiya' dut daken. Diki metalew kenyeng dusa dut dimyu, erapun ipebiri' keksegan Ye. ⁴ Misan ne Ya merungkey kwit ti' na Ya pineransang dut krus, segwa' Ya pebibiyag nega dut kewasa et Empu'. Sabab dut pekikisembatu dut Kenye, kami merungkey gasi samat si Kristo tagna', segwa' pebibiyag kay gasi dut kewasa et Empu' supaya meselusay dut dimyu.

⁵ Tentua' myu et menunga ba' kemyu pebibiyag dut pegandel, sulayi' myu dimyung diri'. Diki be mekeresanan myu na eset dimyu si Jesus Kristo? Selyu lang ba' kemyu tinimbag. ⁶ Megarap ku na mebiri' myu na kami diki tinimbag et pegsulay.

⁷ Ipegpenalang ku dut Empu' na teyen kas kew' t memaal et meraat, diki supaya mepeliwan na kami sugat, temed supaya mekebuwat kew et menunga misan ne lumtew na gamlang kami negsala'. ⁸ Sabab diki kay metuwanan keberbenaran, kaya mebuwat-buwat kay ba' diki terimanen. ⁹ Enep kay ne na kami megmendyaring merungkey ba' kemyu gasi masag. Angkansa, ipenelang kay nega gasi na megmendyaring lungbus kew. ¹⁰ Ipegsusurat ku itueng menge' ginis sasat dingga ku pe' esentin supaya, pegdateng ku, diki ne keilangan na megpebiri' ku' t iseg pasal eset pegusal et kepengyedian neng binggey daken et Begerar. Itueng pesalan et kepengyedian na' itue e dut ikenunga myu, diki dut ikedusa.

¹¹ Seked ne lang atue e, menge' tipused, malum mene. Etasi' myu na petignaan myu meyaat egian myu, beke' ibuta' myu menge' pemitua ku. Megsembatu kew, beke' memiyagan et kesenangan. Apang kwantin, mese' t dimyu ating Empu' neng pegmerga' beke' kesenangan.

¹² Megpenglingen kew antangan menge' mengengandel dut ki Kristo. Pegpenglingen kew et ginsa' t menge' mengengandel dut pegtimung-timungan et mengengandel. ^{††}

¹³ Teyen mesentin et dimyu ginsan neng redyiki' et Begerar neng si Jesus Kristo, ating pegmerga' et Empu' beke' ating pekikisembatu et Empu' Nakem.

^{††} eset orig na Kesuratan, "Pegpenglingen kew eset pasek metignang arek." Betsaen Roma 16:16; 1 Korinto 16:20.

Galasia

Kepurisan et itueng Surat neng Galasia

Ganang mebunayag itueng penuldu' pasal ki Jesus Kristo beke' terimanen et menge' taaw na lein lang Judio, maya nemengikut na ba' merapat nega telanganen itueng Keseraan binggey et Empu' ki Moises tagna' ti' apang megmendyaring mengengandel ki Jesus. Sinugid i Pablo na diki ne. Dut ketentuan et pengandel, mesugid atin na binggey ne kedye itueng meget neng kekemdesan et biyag na pekikisembatu ki Jesus Kristo itueng pegpengandel dye.

Pebiya' lang eset pegpengandel dut ki Jesus Kristo, pinuwasen et Empu' kedyeng keselaan ginsan. Megdemikian dut menge' mengengandel et Galasia, sembatung probinsiya Romano et Asia minor. Segwa' diki nekwit diminateng duun menge' megsungang ki Pablo, indyari negsugid na subali' nega sukupen itueng lelaging Keseraan binggey et Empu' ki Moises tagna' ti', apang mepuwas et Empu', lein lang pebiya' et pengandel ki Jesus lang, samat tinuldu' i Pablo nekeuna ti'.

Itueng pinurisan et pegsurat i Pablo eset taw' t Galasia na mengandel peuli' eset tantung pegpengandel itueng menge' nerundingan et belingkeg neng ketulduan. Negtagna' si Pablo pebiya' dut pegapin eset kenyeng kepetutan na metingkeg et bibilinan i Jesus Kristo. Binggeyan ye' t kepengenan itueng peggerar bilang bibilinan na mewana' t Empu', lein lang eset kepengyedian et taaw, itueng kenyeng adyat dut menge' taw' t lein Judio.

Pegketbes et itue, pinereti' ye na pebiya' lang eset pegpengandel dut ki Jesus, mepuwas ne menge' sala' et menge' taaw dut elepan et Empu'. Dut emuring kapitulo ipereti' i Pablo na itueng kebiyagan et mengengandel i Jesus meksege ne megburbur sabab eset pegmerga' na bua' et pegpengandel ki Kristo.

Ketulduan et itueng Surat

Penegnaan 1:1-5

Kepurisan et Surat i Pablo 1:6-10

Itueng Kepengyedian i Pablo Bilang Bibilinan 1:11—2:21

Pengandel Lang Surungan dut Kepuwasan et Empu' 3:1—4:31

Itueng Keleyaman beke' Kesukuan et menge' Mengengandel 5:1—6:10

Penimpusan 6:11-18

1 Itueng surat mawa' ki Pablo neng ginerar na Bibilinan i Jesus Kristo †, na surung dut dimyu na meppengandel ki Jesus Kristo dut menge' taw' t Galasia. Aku tu' binilinan na memunayag et Menungang Abar, temed daken neng kepegewlaan lein lang teyeg et taaw na nemili' et daken. Segwa' nemili' eset daken si Jesus Kristo beke' kityung Empu' Ama', na nemangun et biyag i Jesus mawa' t kepeteyan. 2 Aku beke' ginsan neng mengengandel atue negpebibit et beres surung menge' megpegtimungan duntin.

3 Mese' t dimyu teyen itueng redyiki' beke' kesenangan mawa' dut Empu' Ama' beke' mawa' Begerar tyu neng si Jesus Kristo.

4 Sinimaya' i Jesus Kristo kenyeng biyag sabab et kityung keselaan apang ipelayam tyu eset keyeatan na pemegbeg tiban eset sengkete-lingkepan. Itue nebuwat i Jesus Kristo sabab penelinga ye' t kegeayan et Empu' Ama' tyu. 5 Na subali' bentugen tyu Empu' misan ingyan! Amen.

Itueng Tantung Menungang Abar

6 Neglilu' ku banar eset dimyu na ba' manu taku' merugey kew lang tinenelikud dut Empu' na pinili' eset dimyu pebiya' eset redyiki' i Jesus Kristo dimyu. Na tiban ibuten myu ibang ketulduan na keblan myu ating Menungang Abar † pasal dut kepuwasan eset kityu et Empu'. 7 Segwa' asal kaya lang pinegleinan ye eset Menungang Abar pasal dut peglekat eset kityu et Empu'. Temed maya menge' taaw na menasew lang et dimyung pikiran, beke' gaay sembian itueng Menungang Abar pasal ki Jesus Kristo. 8 Misan ne kami, etawa dereakan et Empu' neng mawa' dut langit na ketuldu' eset dimyu na maya pinegbidaan dut ating Menungang Abar neng pegpeabar kay dimyu, ya tantu na sumurung dut Narka'. 9 Sene ti' sinugid kay ne itue dimyu, indyari seulinen

† “Bibilinan” i Jesus Kristo, etawa Apostol, beke' sembatung pegibuten et menge' mengengandel, sampay pebunayag dye et Menungang Abar pasal ki Jesus Kristo. Betsaen Keradya 1:13, 26. †† MENUNGAN ABAR - Ating abar teyeg et Empu' Banar pasal et paru Ye apang ugaren dusa et menge' sala' tyu, beke' kityu mendyaring metigna' dut kebiri' Ye sabab et sinimaya' i Jesus neng bayad na kepuwasan et sala' tyu. Kaya sabab et keradya tyu, temed lang sabab et keradya i Empu' pasal kityu. Ating ne Menungang Abar eset kityu!

ku tiban, ba' maya sembatu meppengabar et Menungang Abar temed maya pinegbidaan lya dut tantung ketulduan na tinerima myu lelaji, ye in keberbenaran kesurung dut Narka'.

10 Kasi' myu pegpikira' na gaay ku menge' taaw mengdayew eset daken, sabab diki ne! Pegpurisan ku kebentugan et Empu'. Kasi' myu pegpikira' na gaay mengdayew et menge' taaw, sabab na ba' atin peggeayan ku, diki ku ne megpeuripen ki Jesus Kristo.

Enungkwang Negmendyaring Bibilinan si Pablo et Empu'

11 Menge' ketipusdan neng mengengandel ki Jesus Kristo, gaay ku isugid dimyu na itueng Menungang Abar na pegpebunayag ku eset dimyu, puun ye lein lang mawa' dut seled pikiran et taaw. 12 Diki lang itue tinerima ku mawa' t taaw etawa ketulduan lang et taaw. Imbes tinerima ku itue sabab pinebunayag eset daken i Jesus Kristo.

13 Netampar eset dimyu na ba' enukwan ku nengebiyagan sene ti' na tantu megdapat dut egama et taw' t Judio. Sebarang pemengandel ki Jesus Kristo in tantu pegtiksaen ku beke' gaay ku inturen banar supaya binesanen pegandel dye beke' kaya misan sembatu metinda na mengengandel i Jesus. 14 Beke' menge' kesebayaan ku neng Judio na keumur ku, diki dye aku melumbaen eset kepitukan dut egama et Judaismo. Itueng keamatan et kityung kegunggurangan gey-gaay ku banar.

15 Temed misan aku kwantin ne, minerga' beke' iningesinan nega aku' t Empu'. Misan ne aku ingga pe' pinengganak, nepili' Ye na lagi aku beke' binwat Ye aku' t dereakan Ye. 16 Indyari ganang nepikir Ye ne pinebunayag Ye eset daken itueng Kenyeng Yegang, apang metuldu' ku itueng Menungang Abar pasal Kenye dut kemyu neng menge' taw' t lein Judio, kaya lang nengaru ku eset misan sinu. 17 Kaya ne siminurung ku misan dut lungsud et Jerusalem apang mekipegbiri' dut menge' bibilinan na una eset daken. Imbes, siminurung ku megtuy dut probinsiya et Arabia, pegketbes negpeuli' ku ne gasi' t lungsud et Damasko.

18 Nekelebay nega telung teun mura ku timinungul dut Jerusalem apang mekipegbiri' ki Pedro, indyari sempulu' limang eldew kay negbe' baya'.

19 Kaya ku nekebiri' et misan sinung bibilinan luwas ki Jakob na tipused i Jesus neng Begerar.

20 Tantung keberbenaran itueng pegsugiren ku atue' t surat. Sewd et Empu', na kaya lang pengembut ku.

²¹ Pegketbes siminurung ku dut menge' kelungsuran et probinsiya et Siria beke' Silisia. ²² Atin neng timpu', sebarang pegtimung-timungan et menge' mengengandel ki Jesus Kristo dut probinsiya et Judea, kay-angga pe' nekebiri' eset daken. ²³ Ganang nekinge' dye lang itueng sugiran, na kwan dye, "Itueng taaw na tagna' ti' neniksa' eset kityu, na tiban mengengabar ne ya pasal eset pegandel, na tagna' ti' gaay ye binesanen." ²⁴ Indyari nememantug dye ne eset Empu' sabab et ipebuwat et Empu' daken.

Tinerima si Pablo et Se'sali' Ye neng Bibilinan

2 Ganang nekelabay sempulu' epat neng teun siminurung ku peuli' dut lungsud et Jerusalem megbebaya' si Bernabe, si Tito pinebaya' ku gasi. ² Timinungul ku peuli' sabab pinesewd daken et Empu' na subali' tumungul ku. Pegdateng kay duntin, kami beke' menge' pegibuten et menge' mengengandel nemegtingtimung, kekami ga. Pinereti' ku kedye na ba' enu itueng Menungang Abar na pegpeabar ku dut menge' taaw na lein lang Judio. Pinurisa' t pegpereti' ku t itue kedye supaya mekesewd ba' megsulut dye dut keradya ku, apang sewd ku ba' kaya kepulusan itueng pegbuwatan ku etawa eset pegbuwatan ku atin neng masa. ³ Temed neseraan dye t keradya ku. Dut ki Titos dakeng bi-bila', misan ya taw t Griego, kaya dye nelegesan na megpetuli'. ⁴ Temed maya senung taaw pepelamud atue t kityung petingtimungan na peku' kunu' menge' mengengandel dye apang sipsipan dye lang itueng kepegbe' baya' tyu neng teyeg et ki Kristo Jesus, sabab ingin dye kami ipeuripen peuli' eset Keseraan binggey ki Moises. ⁵ Temed kaya kay nengandel eset kegeayan dye misan kengyan, apang medyegaan dimyu ating kebebenaran et Menungang Abar pasal ki Jesus Kristo na kaya pelemuran et kaya tantung penuldu'.

⁶ Temed itueng pegkilelaneng pegibuten et menge' mengengandel ganang nekinge' dye itueng dakeng ketulduan, kaya dye tinulisan et kebelingkegan beke' kaya dye gasi nengdugang et misan enu. Misane dye in pegbentugen na taaw, kaya lang eset daken atin sabab dut Empu' ginsan taaw se'sali'. ⁷ Segwa' key, neretian dye na itueng keradya neng pinengarap eset daken et Empu' na ipebunayag itueng Menungang Abar pasal ki Kristo dut menge' taaw na sebarang lein lang taw t Judio, megdemikian si Pedro, pinengarap eset kenye et Empu' na keradya ye megpeabar dut taw t Judio. ⁸ Na Empu' nenabang eset keradya i Pedro na megpebunayag dut taw t Judio. Megdemikian gasi Empu' nenabang eset keradya ku na megpebunayag eset lein lang taw t Judio. ⁹ Indyari de Jakob, si Pedro beke' si Juan, kwan mu lang samat menge' pegibuten duntin, pegketbes ganang neretian dye na kami tu' bibilinan et Empu' sabab et begey Ye, tinerima dye kami de Bernabe. Nagsulut kay na kami de Bernabe megpebunayag dut menge' lein lang taw t Judio beke' dye gasi megpebunayag dut menge' taw t Judio. ¹⁰ Pegtewen dye lang teyen na subali' tebanan itueng kemiskinan dut Jerusalem, na sebarang mengengandel i Jesus Kristo. Na asal atin daran-peraran gaay ku buwatan.

Binulag i Pablo si Pedro dut Lungsud et Antiokia

¹¹ Segwa' sengkasa na nengumbaley si Pedro atue t damen eset lungsud et Antiokia, binulag ku ya sabab maya nebuwat ye kaya menunga. ¹² Dut unang pegdateng ye duntin, pangaan ya kebaya' dut menge' mengengandel na lein lang taw t Judio. Temed pegdateng et menge' mengengandel na taw t Judio na dinaak i Jakob duntin, mendi' ne si Pedro na mengaan pedingan eset menge' lein lang taw t Judio etawa pelamud eset kedye. Binwat i Pedro itue sabab megtaikut ya et menge' Judio ne sinugid keilangan na pegtuli' apang megmendyaring tantu na mengengandel ki Jesus, na megmendi' kenye. ¹³ Na sebarang ibang menge' mengengandel i Kristo na taw t Judio dut lungsud et Antiokia, siminiring dye gasi ki Pedro dut keselaan ye, beke' kaya na nepedingan nengaan eset menge' lein lang taw t Judio. Misane ne si Bernabe gasi nekebaya' ne t keselaan dye.

¹⁴ Ganang nebiri' ku na pegduwa-duwa mengandel dye et ketentuan dut seled et Menungang Abar, binulag ku si Pedro dut elepan dye t ginsan. Kwan ku, "Ikew pelan taw t Judio, temed kaya mu pegendelen arat et kityung taw t Judio. Imbes, pegendelen mu arat et menge' taaw na lein lang taw t Judio. Na manu agiten mu menge' lein lang taw t Judio mibut eset arat et taw t Judio".

Ginsa' t Taaw Mekebawi' Sabab eset Kedyeng Pegandel ki Jesus Kristo

¹⁵ Neglahyun ku nega dut kedye ginsan, kwan, "Kami tu' taw t Judio sabab kengkurangan tyu taw t Judio. Lein lang kami tu' mawa' et iba-ibang kempungan, na atin dye in kaya pemengandel eset Keseraan et Judio. ¹⁶ Temed misan ne kami, nesewran kay menge' taaw pegmendyaring metigna' dut elepan et Empu' sabab lang eset pegpengandel ki Jesus Kristo, lein lang sabab teupen dye kuyun dut Keseraan binggey ki Moises. Angkansa misan ne kami megeandel ne ki Jesus Kristo apang ipetigna' et Empu' pebiya' eset pegandel ki Jesus Kristo, beke' lein lang pebiya' eset pegtuman et Keseraan i Moises. Sabab kaya lang taaw negmendyaring metigna' eset elepan et Empu' pebiya' eset pegtuman et ketehaga t Keseraan i Moises.

¹⁷ "Segwa' kami pengatas na negmendyaring metigna' eset elepan et Empu' pebiya' eset pekikisembatu ki Kristo. Temed ba' sengmenung Judio ipesiringen na negmendyaring mekeselaan kay nega samat lein lang taw t Judio, na ba' kwantin, si Jesus pelan puun et keselaan? Diki mekedaryari! ¹⁸ Na ba' endelen ku peuli' Keseraan na nekeuna ti' tinelikuran ku ne beke' sugirene ku na subali' tyu endelen ating Keseraan i Moises, na tantu banar negkesala' ku sabab sinungsang ku Keseraan. ¹⁹ Neretian ku ne na kaya aku metigna' dut elepan et Empu' pebiya' eset pegandel ku t Keseraan binggey ki Moises, sabab banar diki ku mekedaryari endelen atin. Angkansa telikuran ku itueng menge' sara' apang mekilala banar Empu'. Sabab eset pegandel ku ki Kristo tiban antangan ku niran-sang dut krus pedingan ki Jesus Kristo. ²⁰ Na antangan ku samat natey temed negbiyag sabab si Kristo pebibiyag eset daken. Kwit ku pebibiyag atue t dunya' ilahyun ku pegandel eset ating Yegang et Empu', si Jesus, na pegmerga' daken beke' sinimaya' bilug ye sabab eset daken. ²¹ Tantu diki ne puhungen ku redyiki' et Empu' beke' ingasi' na pinebiri' Ye eset daken ganang si Jesus sinimaya' dut krus. Indyari ba' maya sembata iantang na metigna' et Empu' sabab eset pegandel et Keseraan i Moises, na ba' kwantin pelan kaya ne kepulusan eset pegpatey i Jesus Kristo dut krus."

Pegsunud dut Keseraan i Moises etawa Pegandel ki Jesus

3 Uy, kemyung menge' taw t Galasia, merupang kew landu'! Sinu nekepugay dimyu? Manu taku' megkingeg kew dut Keseraan na sinurat i Moises? Kaya be metlang ketulduan ku dimyu na si Jesus Kristo sinimaya' dut krus supaya keselaan myu mepuwas? ² Isugira' myu daken. Enukwan myu tinerima itueng Nakem et Empu'? Tinerima myu taku' Empung Nakem sabab eset pegsunud myu et Keseraan na sinurat i Moises? Diki lang! Segwa' Empu' lang kegbey et Kenyeng Nakem dimyu sabab nekinge' beke' pegandel myu eset Menungang Abar pasal ki Jesus Kristo. ³ Merupang kew landu'! Tinegnaan myu mengandel ki Kristo pebiya' t Empung Nakem, atin ne penabang eset dimyu. Temed tiban masi nega tantu pegandel myu eset Keseraan i Moises supaya lang iantang na metigna' kew dut Empu'. ⁴ Kaya ne be kegunaan eset dimyu itueng menge' nelebayan myu sabab eset pegandel ki Jesus? Tantu lang maya kegunaan. ⁵ Na Empu', Ya nenggey dimyu et Kenyeng Nakem, beke' megpemuwat et menge' kelilu' lulu' dut dimyu. Na atin sabab lein lang eset pegkingeg beke' pegandel et Keseraan i Moises, temed eset pegkingeg beke' pegandel eset Menungang Abar pasal ki Kristo.

⁶ Rendema' myu ba' enu neinabu ki Abraham tagna' ti'. Samat nesurat dut Kesuratan, kwan, "Nengandel si Abraham eset Empu', angkansa ya in inantang na metigna' dut Empu' sabab et pegandel ye". ⁷ Angkansa metlang na itueng pemengandel et Empu', na antangan dye in tantung inupu' i Abraham. ⁸ Sene ti' ipinesurat et Empu' dut Kesuratan na misan ne lein lang taw t Judio meugaran et sala' dut Empu' pebiya' dut pegandel eset Kenye. Indyari tagna' nega ti' nepebunayag ne ki Abraham itueng Menungang Abar, kwan atin, "Pebiya' eset dimu peruntungan et Empu' itueng ginsan neng bangsa". ⁹ Nengandel si Abraham eset netange' et Empu', indyari sabab eset atin ya binggeyan et peruntung et Empu'. Kwantin gasi ginsan na mengandel et Empu', dye in gasi begeyan et peruntung.

¹⁰ Na tiban ginsan neng pemengarap pebiya' et pegsunud eset Keseraan suknaen et Empu'. Sabab nesurat eset Kesuratan, kwan, "Suknaen sebarang kaya lang meglahyun pegsunud et ginsang menge' indiginis na nesurat eset Buuk et Keseraan." ¹¹ Na tiban metlang ne ba' kwantin, na kaya ne ipetigna' eset pemiri' et Empu' pebiya' eset pegsunud et Keseraan, sabab nesurat eset Kesuratan, kwan, "Sebarang metitigna' dut Empu' pebiya' eset pegandel na atin megbiyag kaya seskeran." ¹² Segwa' pegsunud et Keseraan diki lang sali' pengandel dut Empu'. Sabab

†† Tagna' 15:6; Roma 4:3. ††† Roma 4:16. †††† Tagna' 12:3. ††††† Deuteronomio 27:26. § Habakuk 2:4.

† MEGPETULI' - atin masa, ba' endelen taaw egama et menge' taw t Judio, keilangan ne menge' lelaki megpetuli'. †† SI PEDRO - dut bebresan Griego "si Sepas". † Menge' taw t Judio maya sara' dye na diki mekedaryari pangaan dye pelamud menge' taw t lein Judio, etawa lein pegtuli'.

pegsugiren dut Kesuratan, kwan, "Itueng megtuman ginsan neng pegengaten eset Keseraan megbiyag kaya seskeran."[†]

Kaya ne Taaw Mekesunud Ginsa 't Pegengaten et Keseraan

¹³ Segwa' kaya ne taaw mekesunud ginsa 't pegengaten et Keseraan, angkansa subali' dusaen kityu. Temed nelkat tyu i Jesus Kristo eset keduasaan et Keseraan ganang Ya netiksa' dut krus sabab kityu na samat sembatung sinuknaan et Empu'. Sabab nesurat dut Kesuratan, kwan et Empu', "Suknaen et Empu' sebarang neransang eset usuk et kayu."^{††} ^{†††} Indyari lelkat tyu i Jesus Kristo supaya itueng peruntung na tinange' et Empu' ki Abraham meterima et menge' lein lang taw 't Judio pebiya' ki Jesus Kristo, beke' pebiya' eset pegandel tyu Kenye, mese 't kityu itueng Empung Nakem neng tinange' et Empu'.

Ating Keseraan Diki Mepinda' menge' Tange' et Empu'

¹⁵ Menge' mengengandel, atue maya sembatung supama et taaw. Na ba' maya duwang taaw memuwat et mepangger neng kesulatan, itue diki ne meugara 't kepulauan et misan sinu. Diki ne itue mekedyari mekurangan etawa medugangan. ¹⁶ Segwa' timinange' Empu' ki Abraham "beke' eset kenyang tungtung-inupu". Kaya nesugid dut Kesuratan, "beke' eset kenyang menge' tungtung-inupu". Na lein lang gaay bersen mekansang, imbes "beke' eset dimung tungtung-inupu", na gaay bersen sembebatu lang retian, itue si Jesus Kristo. ¹⁷ Na itue gaay ku bersen, pinesebenaran et Empu' na itueng tinange' ki Abraham beke' kesulatan tumanen ye. Itueng kesulatan diki meugara 't tugu et Keseraan binggey et Empu' ki Moises na dumateng peglabay et 430 teun, angkansa ating kepulauan et itueng tinange' et Empu' tagna' ti' diki ne itue neugaran. ¹⁸ Na ba' itueng pusaka' tinugut sabab eset keendelen et Keseraan, lein lang itue sabab eset tinange' Ye. Temed tinugut itue et Empu' ki Abraham bilang pegasip eset Kenyang tinange'.

Kepurisan et Keseraan Binggey ki Moises

¹⁹ Indyari manu taku' binggey et Empu' ki Moises ating Keseraan? Itue dinugang lang dut Kelaging Pinegsulatan supaya mepebiri' ba' enu itueng pegsungsang et menge' taaw. Dumaran itue seked dumateng itueng tungtung-inupu' i Abraham na tinengean, ating na si Jesus neng Mesias. Ibinigey itueng Keseraan pebiya' eset menge' dereakan 't Empu' dut ki Moises, sembatung megelet et Empu' beke' menge' taaw. ²⁰ Temed lang subali' kaya ne megelet ba' sembebatu ga, beke' sembebatu ga, si Empu' ganang tinange' ye ki Abraham.

²¹ Indyari gaay bersen be taku' et itue, sagka' eset tange' et Empu' itueng Keseraan? Diki, diki mekedyari! Kwantin key gaay bersen, ba' mekegbe' et bagung biyag dut taaw neng keendelen itueng Keseraan, subali' menge' taaw pegasip dut Keseraan apang megmendyaring metigna' eset pemiri' et Empu'. ²² Temed diki dye mekedyari, sabab pegsugiren eset Kesuratan na ginsa 't taaw uripen et kebesagan et keselaan. Indyari pebiya' eset pengandel lang ki Jesus Kristo, itueng menge' mengengandel keterima' et menge' tinange' et Empu'.

²³ Segwa' mura dumateng itueng timpu et ating pengandel, kityu uripen nega 't Keseraan seked mebnunayag itueng pengandel. ²⁴ Angkansa itueng Keseraan negmendyaring menunuldu' kay seked dumateng si Jesus Kristo. Indyari kami mepebaya' na metigna' dut pemiri' et Empu' pebiya' eset pegandel ki Jesus Kristo. ²⁵ Na tiban pengandel kityu ne eset Kenye, ki Jesus. Kaya ne kami eset kepegewlaan et Keseraan.

²⁶ Sabab et pekikisembatu kew ki Jesus Kristo pebiya' et dimyung pegandel Kenye, ginsan kew negmendyaring yegang ne et Empu'. ²⁷ Indyari itueng ginsan neng nebewtismuan eset pekikisembatu ki Kristo, supaya megmendyaring kemyu samat Kenye eset menungang arat Ye. ²⁸ Angkansa dut pemiri' et Empu', kaya ne pegbidaan et Judio eset lein Judio, uripen etawa lein lang uripen, pelelaki etawa pelibun. Sabab ginsan myu sembebatu ga, pekikisembatu ki Jesus Kristo. ²⁹ Angkansa na ba' kemyu tu' ki Kristo ne, kebaya' kew ne 't tungtung-inupu' i Abraham indyari mekepusaka' eset menge' netange' et Empu'.^{†††}

Ibgey et Empu' Kepusakaan Kityu Kenyang menge' Yegang

4 Itue gaay ku bersen, sasat yengyegang pe' itueng mememusaka', kaya lang pinegidaan ye eset sembatung uripen misan ne ya kepusaka' et ginsan. ² Sabab ya tu' pegtimuruen nega 't menameng beke' seled kepatan et mememegbeg. Temed ganang dumateng ne timpu na pinandu' et Ama' ye, atin pe' maya ne kepegewlaan ye memegbeg et ginsan neng kepusekaan ye. ³ Megdemikian kityu gasi, sasat yengyegang tyu nega, na gaay bersen sasat kayangga pe' pengandel tyu

ki Kristo, antangan tyu samat uripen na pebe' baya' lang eset egian et kityung menge' keupu' upuan beke' eset penuldu' et menge' taaw na megaay lang mengakal. ⁴ Temed ganang diminatang pinegtimpuan, dinaak et Empu' Yegang Ye atue 't dunya'. Ya pinegyegang et sembatung libun na sembatung taw 't Judio. Indyari nengebiyagan eset egian et Keseraan binggey ki Moises, ⁵ apang mepelayam itueng menge' eset egian et Keseraan, apang ba' pengandel tyu ki Jesus mepebaya' tyu dut menge' keyegangan et Empu'.

⁶ Apang meintewtewan na kemyu menge' keyegangan et Empu', binggeyan Ye kityu et Nakem et Kenyang Yegang na si Jesus ampa' meg-teterina' dut atey tyu, supaya ketingkag tyu dut Empu', kwan, "Ama! Ama ku!". ⁷ Na, angkansa tiban, lein ke ne uripen, erapun yegang et Empu'. Beke' sabab yegang key, kepusaka' kuyun dut seled pengmilikan et Empu'.⁸

Itueng Pegrimbenu i Pablo dut menge' taw 't Galasia

⁸ Tagna' ti' ganang kayangga pe' nekilala myu itueng Empu', kemyu uripen nega 't taw 't lein lang menge' tantu na empu', imbes menge' empu' empuan lang. ⁹ Segwa' tiban nekilala myu ne Empu' banar, etawa mesugat ku nega teyen bersen, tiban nekilala kew ne 't Empu', manua nega peulinen myu gasi itueng egian et tungtung-inupu' beke' penuldu' et menge' kaya kegunaan, indyari megpeuripen kew gasi eset meraat neng diwata? ¹⁰ Sabab pegpenglingen myu nega keamatan et menge' taaw na samat peglami-lami eset merga' neng eldew, bulan, timpu, beke' teun. ¹¹ Megraas ku pasal eset dimyu! Kalu' kaya kegunaan et pegsungsara' ku eset dimyu.

¹² Menge' ketipusdan na mengengandel i Kristo, pegpeamay-amay ku eset dimyu, siringa' myu aku. Sabab ganang pengandel ku ne ki Jesus, kaya ku ne pengandel eset Keseraan et agama 't taw 't Judio, samat kemyu menge' lein Judio neng melayam eset Keseraan. Tagna', kaya nebuwat myu misan enung keyeatan eset daken. ¹³ Sewd myu ne gasi itueng pegsakit ku tagna', atin ne sinenebaban et pegpebunayag ku eset dimyu et Menungang Abar. ¹⁴ Misan ne kemyu eset keliyutan et pegsulay sabab eset sakit ku, kaya myu aku sinegkaan etawa inendian. Imbes, tinerima myu aku na luwas nega 't dereakan et Empu', na sumama ki Jesus Kristo! ¹⁵ Mesegya kew tagna'! Enu ne neinabu eset dimyu? Asal mekepesebenaran ku na ba' mekedyari lang, suaten myu ne elimuteg et mata myu supaya igbey lang eset daken. ¹⁶ Indyari tiban, ipeantng myu be gasi aku 't kebanta sabab eset pegsugiren ku neng keberbenaran?

¹⁷ Sebarang ibang menge' taaw duntin na petuldu' et belingkeg neng ketulduan, na pemengagit eset dimyu, temed kaya lang atin menunga pegperuen dye. Gaay dye lang ipeparak kew eset daken supaya agitan kew gasi dut kedye. ¹⁸ Menunga banar mengingasi' eset kesebeayaan ba' menunga pegperuen, misan ne aku kaya lang dut elepan myu. ¹⁹ Kemyu pepeantng ku ne 't daken neng keyegangan na pegmerganen, sabab eset dimyu kasa ku nega nekelabay et keliyutan samat libun neng mengganak, seked si Jesus memegbeg et biyag myu sampay meggiubut dut lulus neng pegketaaw Ye. ²⁰ Gey-gaay ku teyen kemyu mearap, supaya mesugid et meatur dimu enu keilangan ku mesugid, sabab mesusa ne banar pikiran ku pasal eset dimyu.

Beleybey Pasal ki Agar beke' ki Sara

²¹ Sugiren myu daken, sebarang kemyu na gaay mibut et Keseraan i Moises eset Kesuratan, tantu pengretien myu be taku' ba' enu pegsugiren et Keseraan? ²² Sabab nekesurat duntin na si Abraham maya keyegangan duwang lelaki, sembatu niyegangan ye dut libun neng uripen et esawa ye, beke' sembatu gasi yegang ye et esawa ye, sembatung libun neng melayam. ²³ Kenyang yegang mewanan eset uripen in seraba neng pegyegang, temed yegang neng melayam in nepengganak eset ketumanan et Empu' Kenyang tange' dut ki Abraham. ²⁴ Itue e sembatung beleybey. Kwan, itueng duwang libun inantang eset duwang pinegsulatan. Sembatung pinegsulatan dut Keseraan binggey et Empu' ki Moises dut bukid et Sinai dut Arabia na negbadaan i Agar beke' keyegangan ye na menge' uripen. ²⁵ Si Agar inantang eset bukid et Sinai dut Arabia beke' negbadaan et tiban neng lungsud et Jerusalem na negmendyaring uripen dut ating Keseraan, nekebaya' ne menge' taaw ye. ²⁶ Segwa' ating melayam na libun neng si Sara inantang eset itueng Jerusalem dut langit na melayam, beke' ya ne indu' tyu na mengengandel. ²⁷ Sabab kuyun dut Kesuratan, kwan,

"Megsegya ke, kelilibun na kaya pegyegang!

Lati' ke et keenapan, ikew ne kaya nekelabay megyegang, sabab luwas na mekansang keyegangan et kelilibun neng tiniren-gan ne et esawa, kagsa dut libung maya esawa".^{†††}

† *Lebitiko 18:5*. †† *Deuteronomio 21:23*. ††† *Tagna' 12:7*. †††† *Exodo 12:40*.

‡‡ *Roma 4:14*. ‡‡† *Roma 4:13*.

‡‡‡ *Kolosas 2:8*. § *Betsaen Roma 8:15-17*. §† *Tagna' 16:15; 21:2*.

²⁸ Menge' mengengandel, samat ki Isaak, kityu menge' yegang et Empu' kuyun dut netange' et Empu'. ²⁹ Sene ti' atin yegang na pinengganak eset elagi neng pinengganakan indyari pepeliyutan ye misan ne ating pinengganak eset kepengyedian et Empu' Nakem. Kwantin gasi meinabu tiban. ³⁰ Segwa' enu ne nesurat dut Kesuratan? Kwan atin, "Sempega' myu itueng libun neng uripen beke' yegang ye neng lelaki, sabab itueng yegang et libun neng uripen diki kebagi' dut kepusekaan et ating yegang et libun na melayam." ³¹ Angkansa, menge' ketipusdan neng mengengandel i Jesus Kristo, lein tyu lang yegang et libun neng uripen, imbes kityu tu' yegang lang et libun neng melayam.

Si Jesus Nenggey et Keleyaman

5 Pinelayam tyu i Jesus supaya ipeteteg na melayam. Angkansa kepenger' kew! Endey ne megaay na peuripen nega peuli' et Keseraan.

² Indani' myu! Aku ne itueng si Pablo pegsugid eset dimyu; na ba' gay myu petuli' supaya lang mepeantang na metigna' dut Empu', enu nega kepulusan dimyu atin binwat i Jesus Kristo. ³ Megpesebanar ku ki Jesus Kristo beke' diki kew keterima eset redyiki' et Empu'. ⁴ Temed ba' mengarap tyu pebiya' t kepengyedian et Nakem et Empu', kityu tu' ipeantang na metigna' sabab eset pegandel ki Kristo. ⁵ Sabab dut pegsembatu ki Jesus Kristo, kaya ne mearga' pegtuli', etawa diki pepetuli'. Erapan mearga' itueng pegandel ki Kristo, beke' itueng pegandel na maya pegmerga' eset kenye subali' mepebiri' myu.

⁷ Sene ti', tantu pegendelen myu ne itueng ketulduan pasal ki Kristo. Temed sinu taku' nemulag eset dimyu na endey endelen itueng keberbenaran? ⁸ Itue diki lang Empu' nemulag eset dimyu. Imbes Empu' giminayat dimyu supaya endelen si Jesus Kristo dut keleyaman. ⁹ Maya susugiran, kwan, "Nepekembang et sengkerit neng purad itueng sengkedunan et tempung." ¹⁰ Sabab eset kityung pekikisembatu eset ki Jesus Kristo, pengarap ku ne eset dimyu na diki kew megpinda et pikiran pasal eset menge' ginis na itue, beke' netantu ku ne na dusaen et Empu' sebarang taaw na menasew eset dimyu.

¹¹ Menge' ketipusdan na mengengandel ki Kristo, maya sengmenu megsugid na meglahyun ku pegpeabar na subali' banar megpetuli'. Na ba' kwantin, manu angka aku tu' pegtiksaen nega tiban? Ba' itue keberbenaran teyen, endey dye eriweraan itueng pegpeabar ku pasal ki Kristo na sinimaya' dut krus. ¹² Segwa' itueng menge' taaw neng penge-riwara' eset dimyu, diki lang petuli' lang, segwa' subali' teyen peputek ne ginsan!

¹³ Temed pasal kemyu tu' menge' mengengandel, pinili' kew et Empu' supaya mengmendyaring melayam, segwa' endey myu usalen itueng keleyaman apang memuwat et misan enung kenepsuan et bilug. Erapun peruria' myu menge' kesebayaan myu et pegmerga'. ¹⁴ Angkansa itueng ginsan neng Keseraan i Moises negbulun et sembatung sara'. Na kwan, "Mergana' kesebayaan mu na samat pegmerga' t diri mu." ¹⁵ Segwa' ba' kemyu-kemyu megkegatan beke' megsikmatan na samat menge' setwa', na peginget-inget kew sabab ketebes-tebesan metpu' kew ginsan.

Pesakup Tyu be et Empung Nakem, etawa dut Kenepsuan et Bilug?

¹⁶ Itue sugiren ku dimyu, meglahyun myu ibuta' ating kegeayan et Empung Nakem. Buwata' myu' t kekemdesan eset dimyung biyag, indyari endey buwata' kenepsuan et dimyung bilug. ¹⁷ Sabab itueng kenepsuan et bilug sungsang dut kegeayan et Empung Nakem. Demikian kegeayan et Empung Nakem sungsang gasi dut kenepsuan et bilug. Kaya sali' dye, indyari itueng duwa kaya pemegsulut, angkansa diki myu mebuwat ba' enu keinginan myu buwaten. ¹⁸ Na ba' kemyu pengandel eset Nakem et Empu', indyari diki kew ne keilangan kepegewla itueng Keseraan et Empu'.

¹⁹ Ginsan mesewran ba' enu mengyari ganang ibuten taaw itueng menge' kegeayan et bilug, samat pekebeis-beis, meriri' neng pengebiyagan beke' kesewelaan. ²⁰ Sampay sumelukud dye eset empu empuan,

§†† Isaias 54:1. † Tagna' 21:9. †† Tagna' 21:10. ‡ Exodo 20. †† Betsaen Le-bitiko 19:18.

beke' buwaten dye memantak. Dye in maya pegiseg-iseg, pegeripuru, pegimun, pegsagka' sagka', pegaruk, pegpeparak beke' pegdapit-dapit. ²¹ Lakut maya dye pegimbeng-imbeng, peglangu-langu, kaya ketbe-
sa' t peglami-lami, beke' mekansang nega samat itue. Bulagen ku, samat binulag ku ne kemyu nekeuna ti', diki lang terimanen dut pengmilikan et Empu' sebarang pememuwat et itue.

²² Segwa' itueng kegeayan et Nakem et Empu' maya bua' na samat pegmerga', keksanan, kesenangan, kepitukan, keingesinan, kenunganan, keeturan, ²³ sampay pegpekimbaba, beke' keetengan et diri. Kaya ibang keseraan sagka' nega eset itueng ginis. ²⁴ Indyari pinatey ne et menge' nekipegsembatu ki Kristo ginsan neng kedyeng pegketaaw, nekebaya' ne gasi meyeyaat neng peggayen beke' kenepsuan et kedyeng bilug. ²⁵ Pigay itueng Nakem et Empu' nenggey kityu et bagong biyag, angkansa itue gasi mepatut memegbeg eset kityung biyag. ²⁶ Endey tyu samat pele' lalu', etawa mebinanta, etawa meinimbengen et kesebaya' tyu.

Mengtengtabang Menengging et Keliyutan

6 Menge' ketipusdan na mengengandel, na ba' maya mengengandel i Kristo na mebiri' myu pemuwat et keselaan, bulaga' myu ya, kemyung menge' pegdyedyegangan et Nakem et Empu'. Buwaten itue et meselusay beke' meginget kew sabab kalu' kemyu gasi meguyud na megkesala'. ² Angkansa megtebangan kew menengging et keliyutan et kede sembatu, indyari pasal et itue metuman myu ketehagan i Kristo. ³ Na ba' maya taaw pemikir na ya ne lebing metaas eset ginsan segwa' kaya gasi, atin pegdupangen ye lang diri ye. ⁴ Sipat-sipata' teyen et teg-sengketawan mena diri' mu. Na ba' menunga pegbuwaten mu, mepatut lang na megsegya ke temed endey myu ne ipegsali' dut pegbuwaten et iba in. ⁵ Sabab keilangan tyu ginsan ekuen kityung diring megpengebiyagan.

⁶ Segwa' itueng mengengabar et beres et Empu' eset dimyu subali' beginan myu gasi et misan enung menge' peginunga meketerima myu. ^{†††}

⁷ Endey myu dupangen diri' myu, sabab Empu' diki lang merundingan et misan sinu. Na ba' enu sinasad et taaw, atin gasi keygen ye. ⁸ Na sebarang mepitik memuwat eset kenepsuan et bilug, mengeyg ya et kedsaan dut Narka'. Temed sebarang mepitik memuwat eset kegeayan et Nakem et Empu', ya mengeyg et biyag na kaya seskeran. ⁹ Angkansa endey tyu megsumu memuwat et kenunganan, sabab ba' ipelahyun tyu itueng kenunganan, pegdateng eset sugat neng penewnan na mengeyg tyu et menge' peruntungan. ¹⁰ Indyari, ba' maya timpu, subali' derelinen tyu memuwat et kenunganan eset menge' taaw, lebi ne dut mengengandel i Jesus Kristo sesali' tyu.

Pengemuring Pegbulag beke' Peggangling

¹¹ Mekebiri' myu ne itueng derekera' neng surat, sabab aku tu' itue negbaran negsurat eset dimyu itueng emuring bagi'. ¹² Na itueng menge' taaw megaay pebi'biri' et kenunganan eset kesebayaan dye, dye in mengleges eset dimyu na subali' megpetuli' kew gasi. Na atin pegbuwaten dye supaya diki dye mepereatan et menge' Judio sabab pegtuldu' na kepeteyan lang i Kristo eset krus mendyaring teup ampa' kepuwasan. ¹³ Temed misan ne itueng menge' negpetuli' kaya gasi megtuman ginsan eset Keseraan binggey ki Moises. Gaay dye lang mebantug sabab eset kedyeng kelegesan indyari metuli' kew.

¹⁴ Segwa' misan ne aku, kaya ne mebantug luwas eset pegpatey i Begerar Jesus Kristo dut krus. Sabab pebiya' eset kepeteyan ye dut krus nepuwas aku teyeg et keselaan. Indyari aku kaya ne eset kenepsuan et taw' t sengketelingkepa' t dunya', beke' itueng kenepsuan et taw' t sengketelingkepa' t dunya' kaya ne eset daken. ¹⁵ Na kaya tantu kegunaan ye, misan netuli' ke etawa kaya netuli'. Temed keberbenaran ye ati' t ginuna' t bagu ke et Empu'. ¹⁶ Kesenangan beke' keingesinan et Empu' mese' t dye in mengandel itueng nesugid ku, mese' t kedye sampay ginsan menge' taw' t Empu'.

¹⁷ Angkansa tumagna' tiban, endey ne aku sesewen et misan sinu, se-
reng ne itueng menge' balang ku tenda' na aku tu' banar neng uripen i Jesus. ¹⁸ Menge' ketipusdan neng mengengandel, teyen mese' t dimyu ginsan itueng redyiki' et Begerar tyung si Jesus Kristo. Amen.

‡‡ "Ketehagan i Kristo", betsaen dut Juan 13:34; 15:12. ††† Betsaen gasi dut Lukas 10:7; Roma 15:27; 1 Korinto 9:11, 14; 1 Timoteo 5:17-18.

Epeso

Kepurisanan et itueng Surat neng Epeso

Pinegsudsugiran eset surat i Pablo eset menge' taw 't Epeso itueng penegnaang ginis pasal et "Pegperuen et Empu' na ipegsembatu ki Kristo itueng ginsan neng mepelangit etawa mepelugta'" (bersikulo 1:10). Maya sembatung ketingkangan gasi dut menge' keyegangan et Empu' supaya kumansang retian dye pasal et metaas neng pegperuen na itue pebiya' pekikisembatu ki Jesus Kristo. Dut unang bagi' et surat dut menge' taw 't Epeso, tinuturan i Pablo pasal et pegsembatu ki Kristo. Maya tinuturan ye gasi pasal et peppili' et Empu' Ama' eset kenyeng taaw, eset pegampun dye beke' pegpelayam mewanan et kedyeng keselaan pebiya' ki Jesus Kristo neng yegang ye. Kwantin gasi, sinambit ye ba' enukwan pinesebenaran et Empung Nakem ating metaas neng tinange' et Empu'. Dut ikeruwang bagi', megpeningkag ya na dye mengebiyagan et teup neng egian eset kedyeng pekikipegsembatu ki Kristo. Nengusal si Pablo et menge' senung pegse' sali' supaya mepebiri' itueng pegsembatu et yegang et Empu' eset pekikipegsembatu dye eset ki Kristo. Unang supama: itueng pegtimung-timungan et menge' mengengandel antangan ye samat bilug, sampay si Kristo samat ulu; etawa samat kelang benwa, na si Kristo itueng peninimpuruk; etawa samat libun neng megesawa, na si Kristo itueng lelaki neng esawa. Nebuwat i Pablo pegpepebu-nayag na itue sabab itueng penutsut eset kenye, itueng kenunganang seled et Empu' pebiya' ki Kristo. Ginsan neng ginis pegintew-tewen tyu eset telang et pegingin, pegpepesengsara', pegpepeampun, kenungana 't seled beke' kelinasan i Kristo.

Ketuldanan et itueng Surat

Penegnaan beke' Pemangling 1:1-2

Si Kristo beke' Pemengtingtimung et menge' Mengengandel 1:3—3:21

Tagung Pegpeperuen et Empu' 1:9

Pinapas ne et Empu' Keselaan Tyu Sabab eset Binuwat i Kristo 2:1

Bagung Biyag na Nekeyyun ki Kristo 4:1—6:20

Pemilin Dut Menge' MeGESAWA 5:21

Pemilin eset menge' Kenggurangan beke' Keyegangan 6:1

Pekekes eset Pekikiatu Sagka' ki Seytan 6:10

Penimpusan beke' Pengemuring Pegpangling 6:21-24

Pemangling

Mewanan ki Pablo, na negmendyaring Apostol † i Jesus Kristo kuyun dut kegeayan et Empu'. Pegsusurat ku dut menge' taw 't Empu' na eset taw 't Epeso na meatur neng pengebiyagan pekikisembatu ki Jesus Kristo.

²Mese 't dimyu teyen redyiki' beke' kesenangan mawa' dut Empu' na kityung Ama' beke' eset Begerar neng si Jesus Kristo.

Menge' Redyiking Nakem et Empu' pebiya' ki Kristo

³Megpeselamat tyu dut Empu' na Ama' et kityung Begerar neng si Jesus Kristo. Binggeyan ye kityu et ginsan neng redyiking nakem teyeg et langit punsabab et kityung pekikisembatu ki Kristo. ⁴Na pasal eset kityung pekikisembatu ki Kristo, pinili' et Empu' ne kityu lagi mura ginuna ye itueng sengkedunyaan, apang megmendyaring pasek metigna' beke' kaya keseruruan eset elepan ye. ⁵Na sabab eset pegmerga' t Empu', nepikir ye ne lagi buwatan eset kityung keyegangan ye, kuyun eset nekeradya i Jesus Kristo. Atin pegperuan beke' kegeayan et Empu'.

⁶Bentugen tyu Empu' sabab eset kenyeng kelang redyiki' eset kityu pebiya' dut kenyeng pegmerganeng yegang!

⁷Linekat tyu i Jesus Kristo pebiya' eset kepeteyan ye, na gaay bersen inampun ne et Empu' keselaan tyu. Tantu banar kelang redyiki' et Empu' eset kityu, ⁸sampay binggey ye itue et mekansang banar. Na binggeyan ye gasi kityu et kesesewran beke' keutekan.

Tagung Pegpeperuen et Empu'

⁹Sabab ipinesewd et Empu' dut kityu itueng tagung pegpeperuen †† ye kuyun dut kegeayan ye, na netuman pebiya' ki Kristo. ¹⁰Pegdateng et timpu neng penewnan, buwatan et Empu' kenyeng pegperuen na ipeg-

† APOSTOL - ingin bersen Bibilinan, etawa "Mengengabar et Empu'". Betsaen "apostol" eset Diksyunario. †† "TAGUNG PEGPEPERUEN" - paru et Empu' teyeg et tagna' banar apang puwasan et menge' taaw teyeg et utang dye pasal et kedyeng keselaan. Buwatan Ye itue na ipegsembatu menge' taw 't Judio beke' menge' ta-

sembatu ki Kristo ginsan mepelangit beke' mepelugta', ampa' ye me-megbeg dut ginsan.

¹¹Beke' sabab kityung pekikisembatu ki Kristo, kami negmendyaring taaw et Empu' na nemuwat et ginsan neng ginis kuyun eset kenyeng pegperuen beke' kegeayan. Neinabu itue muna kami ginuna sene ti'.

¹²Kami tu' unang nengarap ki Kristo. Atin ne punsabab na ba' manu pinili' ye kami supaya eset lebing mekedayew et kebentugan et Empu'.

¹³Kemyu gasi negmendyaring taw 't Empu' ganang kemyu nengandel eset kenye netbes myu nekingeg itueng tantung keberbenaran. Ating Menungang Abar na memibit et kepuwasan dimyu. Angkansa binggey dimyu ating Menungang Nakem na tinange' dimyu et Empu' bilang tenda' eset negmendyaring kew taw 't ye. ¹⁴Nakem et Empu' ke-kemdesan et menge' tange' et Empu' eset kityung negmendyaring taw 't Empu' sekdan na mekpetan et sangpet na kepuwasan. Deyewan tyu mebentugan na Empu' tyu.

Penelang i Pablo

¹⁵Angkansa pesi, tihad nega' t meebaran ku itueng pasal et dimyung pegandel eset ki Begerar Jesus beke' eset dimyung pegingin dut ginsan neng menge' taw 't Empu', ¹⁶kaya ketbesan et pegpeselamat ku dut Empu' sabab eset dimyu. Daran ku kemyu pegrendemen eset daken neng penelang. ¹⁷Indyari lahyun pegtewen ku dut Empu' et kityung Begerar neng si Jesus Kristo, ating ketaasang Ama na begeyan ye kemyu et Nakem ye na menggey et kesesewran, beke' tantung ipebunayag dimyu pasal eset Empu'. ¹⁸Pegpenelang ku ne, na ipetlang et Empu' dimyung menge' pikiran supaya mesewran myu pasal eset pengarap na pegtingkagan ye eset dimyu, indyari meretian myu ne merganen banar itueng menge' pusaka' na tinange' ye na igbey eset kenyeng menge' taaw. ¹⁹⁻²⁰Subali' meretian myu gasi ba' senung dekla' kenyeng basag eset kityu na mengengandel ye. Itieng basag eset kityu sali' ne ating kelang basag na inusal et Empu' ganang biniyag ye peuli' si Jesus mawa' et kepeteyan, beke' ipinearung ye eset tempa' kewanan ye dut langit. ²¹Si Kristo lebing metaas dut ginsan neng mememegbeg beke' eset ginsan

w 't lein Judio eset tange' et Empu'. Betsaen Tagna' 12:2-3; Isaias 60:3-4; Joel 2:27-28; Lukas 2:10; Epeso 1:10; 3:8-9, 11.

neng menge' keperintaan beke' kebesagan beke' menge' kesurutan beke' ginsan neng kebetangan na binggey eset menge' taaw, diki lang eset tiban neng penewnan temed sampay itueng megderateng neng penewnan. ²² Angkansa pinesled et Empu' ki Kristo kepengyedian eset ginsan neng ginis indyari ya in binwat et Empu' na ulu' t pegtingtimung et menge' mengengandel. ²³ Antangan et dagbes i Jesus Kristo, atin ne ulu' t menge' mengengandel beke' ginsan neng mengengandel eset kenye antangan dye bilug ye. Dut kedye netimung ginsa' t arat i Kristo beke' kesedsewran ye. Indyari misan mepeembe-embe dut langit etawa dut lugta', esentin ya.

Pinapas ne et Empu' Keselaan Tyu Sabab eset Binwat i Kristo

2 Na sene ti' antangan et kurudua myu sama kew' t patey sabab eset dimyung pegsemal beke' menge' keselaan. ² Atin neng masa arat myu sama' t arat et menge' taaw na kaya pengintetew eset Empu'. Si Seytan in, ya pegibuten myu. Ya in sembatung pemegbeg eset menge' meraat na taw' t kelingban na pebibiyag pelibut tyu beke' dut menge' taaw na kaya pengandel dut Empu' banar. ³ Nekeuna ti' sali' tyu' t kedye sabab daran tyu pegbuwatan na ba' enu geayan tyu, misan mekesewran na atin meyaat. Pegbuwatan tyu misan enu geayan et kityung bilug beke' misan enung enep et kityung pikiran pasal eset kesenangan et kebiyagan. Kityu kebaya' ne gasi dut menge' taaw neng kutukan et Empu'.

⁴ Temed misan ne kwantin tyu ne, Empu' masi nega kela' ingasi' ye eset menge' taaw beke' tantu banar na pegmergane ye kityu. ⁵ Angkansa, misan kurudua tyu samat patey lang neng taaw sabab eset meyaat neng pegbuwatan, biniyag ye nega kityu na iba-iba i Kristo. Nepuwas kew sabab eset ingasi' et Empu' eset dimyu. ⁶ Sabab eset kityung pekikipegsembatu ki Jesus Kristo, biniyag et Empu' peuli' kityu na kebaya' i Jesus Kristo beke' pinearung na kebaya' ye dut kelengitan. ⁷ Binuwat itue et Empu' apang mepebiri' ye dut ginsan neng penewnan sumurung kenye kelang redyiki' eset kityu pebiya' et pegmerga' ye beke' pebiya' ki Jesus Kristo. ⁸ Sabab eset redyiki' et Empu', atin ne angka nepuwas kew ganang nengandel kew ne ki Kristo. Sabab lein lang itue punsabab eset dimyung pegkeredyanan na kemyu mepuwas, temed erapun itue begey dimyu mawa' et Empu'. ⁹ Kaya misan sinu megmeabbu sabab nepuwas kew itue lein lang eset dimyung keradya. ¹⁰ Indyari ginuna ye kityu, ginuna apang pesembatu ki Jesus Kristo supaya itudyu tyu dut kebiyagan eset pegbuwat et kenunganan na binatang ne lagi et Empu' eset kityu tagna' negang masa.

Pegsembatu Tyu dut ki Kristo

¹¹ Angkansa rendema' myu dimyung lelaging kebiyagan. Kemyu pinegyegang na menge' taw' t lein Judio, na pegtingkaga' t kaya tinuli' neng menge' Judio. Itueng menge' Judio pegtingkaga' t tinuli' kuyun dut pegbuwatan dye' t kedyeng menge' bilug. ¹² Rendema' myu nekeuna ti', tantu neparak kew ki Kristo, kaya nekelamud eset bangsa et Israel, beke' kaya lang eset seled kepetan et Kesuratan na kebaya' eset menge' tange' et Empu'. Sene ti' pengebiyagan kew atu' t dunya' et kaya pegarap beke' kaya lang kesewran pasal et Empu' banar. ¹³ Temed tiban, sabab eset dimyung pekikipegsembatu ki Jesus Kristo, kemyung lalaging merayu' ne set Empu', tiban ipekabi' ne pebiya' eset dugu' et kepepeyan i Kristo ganang sinimaya' ya.

¹⁴ Pinegsulut ye ne kityu, kaming menge' Judio beke' kemyung menge' lein Judio pinegsembatu ye ne. Pebiya' eset kenye bilug neng sinimaya', pinapas ye ne keinisegen neng samat dingding na megelet eset kityu. ¹⁵ Inugaran i Jesus tugu et itueng Kesuratan na epus lang tahag beke' Keseraan. Binwat ye itue supaya ipegsembatu eset kenye itueng duwang bangsa na mengmilik kesenangan. ¹⁶ Pebiya' eset kenye kepepetayan dut krus, tinimpusan ye ne itueng keinisegan et duwang bangsa, sali' pinepeuli' dut Empu' beke' pinegtakin eset sembatung bilug. ¹⁷ Natu' si Kristo beke' nemitua et ginsan neng Menungang Abar et kesenangan eset dimyung menge' lein Judio na merayu' dut Empu' beke' dut menge' Judio na mekabi' eset kenye. ¹⁸ Sabab ki Kristo, sali' tyu kebabi' eset Empu' Ama' pebiya' eset Empu' Nakem.

¹⁹ Semeketuwid lein kew ne tumpang etawa taw' t ibang bangsa, segwa' kebangsa et menge' ginuna et Empu' beke' kebaya' kew ne eset keyegangan et Empu'. ²⁰ Ginsan tyu samat dagbes et benwa. Si Kristo, atin ne samat penued na pinetiyeg neng benwa. Sebarang erigi et benwa in, atin ne menge' tarus beke' menge' bibilinan. ²¹ Na pebiya' eset si Kristo negertakir ne itueng kede bagi' et kelang benwa. Pegketbes negmendyari neng sembatung pasek neng pempungan na benwa. ²² Megdemikian gasi eset dimyung pekikipegsembatu eset kenye, kemyu gasi

kebaya' dye na negmendyaring bagi' et lelegdangan et Empu' pebiya' eset Nakem ye.

Pegsuku' i Pablo dut menge' Taw' t Lein Judio

3 Sabab et itue, aku neng si Pablo na pinirisu et taw' t Roma sabab pegsukuan ku i Jesus Kristo pebiya' eset pinabar ku itueng Menungang Abar dut dimyung menge' lein Judio, pegpenelang ku dut Empu'. ² Merali' lengku neebaran myu ne na sabab eset redyiki' et Empu', na ipinengandel ye ne eset daken itueng pinesukuan na apang eset dimyung kepulusan. ³ Pinebunayag ne daken et Empu' itueng tinagu' na pegperuen ye neng tange' samat kaya mebuwat neng nesurat ku ne' t penegnaan ti'. ⁴ Indyari sasat pegbebebsaan myu itue, mesewran myu na neintetewan ku itueng tagung pegpeperuen tudyu ki Kristo. ¹⁵ Dut nekelabay neng penewnan, itueng tagung pegpeperuen kaya pepeewid eset menge' taaw tagna'. Temed tiban pinesewd ne et Empu' pebiya' et Nakem ye eset kenye menge' pasek metigna' neng bibilinan beke' menge' tarus. ⁶ Indyari itue e ne tagung pegpeperuen, na pebiya' eset Menungang Abar, itueng menge' taw' t lein Judio, kwantin gasi menge' taw' t Judio maya bagi eset menge' redyiki' mawa' t Empu'. Dye in maya pusaka' gasi eset sembebatung bilug et menge' mengengandel beke' ketahak eset netange' dut pekikisembatu ki Jesus Kristo.

⁷ Sabab et redyiki' binggey daken et Empu', binwat ye aku' t mengengeradya supaya ipebunayag itueng Menungang Abar pebiya' eset kenye kepengyedian. ⁸ Aku ne in pinekemebaba eset ginsan et menge' mengengandel et Empu'. Megdemikian gasi pinesukuan et Empu' na ibgey eset daken itueng keradya, na ipebunayag eset menge' taw' t lein Judio itueng Menungang Abar tudyu eset diki ne kira-kira itueng redyiki' mawa' t ki Kristo. ⁹ Na indyari ipereti' ku dut ginsan ba' enukwan buwatan itueng tagu' neng pegperuen et Empu'. Itue pegtagu' et Empu' na negpengdyari et ginsan neng ginis tihad nega dut pengpendyari et sengkedunyaan. ¹⁰ Na angka ne pebiya' eset menge' pegtingtimungan et mengengandel mepeintetew tiban eset menge' mememegbeg beke' menge' kepengyedian dut kelengitan' na kaya keskera' t kesesewran et Empu' na nebunayag dut kinensangan neng lein-leing antangan. ¹¹ Binwat et Empu' itue kuyun eset pegperuen ye na daran maya ya na meipeutuman ye ki Jesus Kristo na kityung Begerar. ¹² Sabab eset kityung pekikipegsembatu beke' pegandel eset kenye, kaya lemanan mekekabi' tyu eset Empu' na meteteg neng seled. ¹³ Angkansa pegtewen ku eset dimyu na endey kew lang meugaran et pegarap sabab eset keliyutan na pegsendalan ku alang-alang eset dimyu, pigay itue eset kenunganan myu.

Pegmerga' i Kristo

¹⁴ Sabab et binwat et Empu', aku tu' megselukud ampa' megpenelangan dut Empu' Ama'. ¹⁵ Na Ya in puun et Pegkeama' et ginsa' t binenwa dut kede lungsuran na mepelangit etawa mepelugta'. ¹⁶ Pegtewen ku dut Kenye kuyun eset kenye kelang kenunganan beke' kebentugan, na ipekseg Ye dimyung pengandel beke' diri' myu pebiya' eset Kenye Nakem. ¹⁷ Na ba' meksege ne dimyung pengandel, tumerna si Kristo eset dimyung pusu' pebiya' eset dimyung pengandel dut kenye. Pegtewen ku gasi na dimyung seled' indyari megmendyaring mepagen eset pegmerga' dut Empu' beke' dut taaw. ¹⁸ Ba' mepagen ne pegmerga' myu, na kemyu, kebaya' ginsan et menge' mengengandel, maya kepengyedian supaya meretian ne ba' enukwan kelekbang etawa kebuwatan etawa kelayug beke' kerarem itueng pegmerga' maya ki Kristo ibgey kityu. ¹⁹ Na asal katew teyen mesewran myu ne banar ba' enukwan dekla' et pegmerga' i Kristo, misan ne kaya mekeretian tyu eteg dekla', supaya ginsan neng menungang arat beke' pikiran et Empu' sumukup eset dimyu.

²⁰ Bentugen tyu Empu' sabab eset kepengyedian ye, pinebaya' eset pusu' tyu. Mekedyari ye buwatan luwas nega eset misan enu pegpikiran tyu etawa pegtewen kenye. ²¹ Bentugen tyu teyen Empu', ginsan tyu dut menge' pegtimung-timungan et menge' mengengandel na nekikisembatu ki Kristo. Deyewen tyu Empu' sabab eset ki Jesus Kristo na kaya sekeran. Amen.

Mesusulut neng menge' Pepengenaren i Kristo

4 Na tiban atu' ku' t pipirisuan sabab pegsukuan ku dut Begerar. Na engaten ku dut dimyu, buwata' myu' t menunga et sukup neng menge' taaw na pinili' et Empu'. ² Kemyu megmendyaring

†† "Tagung pegpeperuen et Empu'," ating sekreto et Kristo, birinen Kolosas 4:3, lebing menunga beresen: "Tagung pegpeperuen et Empu' na tinumanen i Kristo". ‡ MEMEMEGBEG BEKE' KEPENGYEDIAN ET KELENGITAN - betsaan gasi Epeso 6:11-12. †† DIMYUNG SELED - orig na Kesuratan: dimyung peggamut.

megpebaba, meayad, mepengna¹ beke¹ maya pegmerga¹ na sendalan myu kede sembatu.³ Keuteka¹ myu banar megsulut mengebiyagan daran na kaya sesesewan, sabab ipegsambat¹ kew pebiya¹ eset Empung Nakem.⁴ Na kityu ginsan binaal antangan bilug i Kristo. Bilug ye sembatu ga. Empung Nakem sembatu lang gasi. Megdemikian maya sembatung ginis gasi na pegpengerapan na sabab se¹ sali¹ tyu pinili¹ et Empu¹.⁵ Sembebatu ga Begerar tyu, sembebatung pegpengendelan, sampay maya sembebatung angka¹ na mepebewtismuan tyu.⁶ Empu¹ gasi negbugtung et sembebatu beke¹ ya in Ama et ginsan neng taaw. Ya in pemegbeg luwas neng ginsang indeginis misan embe esentin nega ya, indyari ya in atue¹ t seled atey tyu nega¹ t ginsan.

⁷Indyari binggeyan i Kristo kede sembatu et lein-leing kependeyan. Nenggey ya eset kityu kuyun dut kenyang kegeayan.⁸ Kwantin pegsugiren dut Kesuratan,

“Ganang negperibuwat ne ya dut timbew et bukid pinebaya¹ ye mekansas pirisu iba ye, sampay nenggey ya et menge¹ begey dut menge¹ taaw.”†

⁹Na enu gaay bersen et “Negperibuwat ya dut kelengitan?” Gaay bersen atin nineug mena ya dut menge¹ mekimbaba ne¹ eesanan et dunya.¹⁰ Na si Jesus nineug atue¹ t dunya¹. Ya in gasi neperibuwat peuli¹ dut lembus et ginsa¹ t menge¹ langit supaya misan embe eset itueng sengketingkepan duntin nega ya masi.¹¹ Ya in gasi nenggey et kepengyedian dut menge¹ mengengandel ye, sebarang menge¹ iba in bibilinan, sebarang menge¹ iba in tarus, sebarang menge¹ iba in mepengendelan ki Kristo, sebarang menge¹ iba in menunuldu¹ beke¹ menge¹ mengingipat mengengandel ki Kristo.¹² Binuwat itue i Kristo apang penyapen menge¹ mengengandel ye dut menge¹ lein-leing baalan et Empu¹. Sampay binuwat itue supaya dye in antanga¹ t bilug i Kristo, na memanger et kesebayaan dye beke¹ pegandel dye kumamdes.¹³ Ketepus-tepusan pegandel tyu megmendyaring samat sembatu beke¹ kesesewran tyu pasal ki Kristo, atin yegang et Empu¹, megkekansang. Indyari pegandel tyu ki Kristo megmendyaring mepanger beke¹ arat tyu sumali¹ t arat i Kristo.

¹⁴Ganang mepanger ne pegandel tyu, pikiran tyu diki ne sumali¹ t pikiran et yengyegang na merugey lang ekalan. Diki tyu ne mebitbibit eset misan enung bebresen. Diki tyu ne mesali¹ t leing taaw na sebarang tinuldu¹ kedye neng meeakal neng penuldu¹, na atin ibutan dye. Antangan dye in samat pebesbagus neng gumbang beke¹ deres.¹⁵ Imbes pegbersen tyu dut kesebayaan tyu itueng tantung ketulduan eset pegmerga¹, indyari pegandel tyu ki Kristo megmendyaring mepanger beke¹ arat tyu sumali¹ t arat ye. Si Kristo antangan ye ulu et ketingtimungan et mengengandel.¹⁶ Na sabab et pengmimilikan ye, ginsan et menge¹ bagi¹ t bilug mekamdes beke¹ mepagen sabab eset menge¹ lilisuan na nemegtantakin. Ba¹ ginsa¹ t bagi¹ t bilug memuwat et nesukuan dye, indyari ating bilug megderekla¹ beke¹ megmendyaring kumseg. Megdemikian kityu sembatung antanga¹ t bilug i Kristo, ba¹ megmergangan beke¹ megtegentebangan et kede sembatu kumseg beke¹ magen pegandel tyu.^{††}

Bagung Biyag ki Kristo

¹⁷Angkansa pegtuldu¹ ku dimyu sabab binggeyan aku¹ t kepegewlaan et Begerar. Amay-amay endey kew ne mibut eset arat et menge¹ taaw na kaya megibut dut Empu¹ sabab kaya kegunaan pikiran dye.¹⁸ Na kaya pengreti¹ dye sabab eset kesewaman dye kektula¹ t ulu. Kaya lang mabangi¹ kedye eset biyag na begey et Empu¹.¹⁹ Kaya ne leew dye, atin lang gaay dye ibuten menge¹ kegeayan et diri beke¹ ginsan neng kese-welaan. Sampay mendi¹ dye mesdangan.

²⁰Segwa¹ kemyu, lein lang kwantin nesewran myu ki Kristo.²¹ Nekingeg myu pasal ki Jesus beke¹ kemyu mengengandel ye. Tinulduan kew et tantung ketulduan sabab et pekikisembatu myu kenye.²² Angkansa telikuri¹ myu ne lelaging keeraan. Sabab atin neng keeraan myu keakal dimyu beke¹ mekeibut myu pegeaye¹ t bilug myu beke¹ atin ne kebinasa eset dimyu.²³ Pindai¹ myu ne nakem beke¹ pikiran myu.²⁴ Arat myu subali¹ mepindaan ne apang sumali¹ t menungang arat et Empu¹. Na indyari megmendyaring metigna¹ kew beke¹ mendinan myu ne keselaan.

²⁵Angkansa endey tyu ne mengembut. Indyari ginsan meres et keberbenaran eset kenyang kesebayaan sabab kityu tu¹ antangan ye samat menge¹ bagi¹ ne¹ t sembebatung bilug i Kristo.²⁶ “Na ba¹ miseg kew, ingeti¹ myu na diki megkesala¹.”‡ Subali¹ diki mesedlepat eldew ganang miseg kew gasi.^{†††} Endey myu begeyan si Seytan et lawak na sulayan kerungkeyan myu.²⁸ Itueng menenakew, endey ne menakew, imbes megkeradya ya. Subali¹ usalen ye kenyang keremut eset misan enung

† Kanta 68:18. †† Beke¹ kityung menge¹ mengengandel ye antanga¹ t bilug i Kristo. Ulu in pemegbeg et ginsa¹ t bagi¹ t bilug ye. ‡ Kanta 4:4. †† ibang pegsaling, “Subali¹ diki mesedlepat eldew iseg myu.”

meatur neng keradya supaya maya kebiyagan ye na metabang dut menge¹ kemiskinan.²⁹ Kas kew mengusal et mereraat neng bebresen. Imbes meres kew subali¹ menunga beke¹ megpebasag eset kesebayaan myu, apang kegbey et keksanan dut megkikingeg.³⁰ Megdemikian kasi¹ myu begeyi¹ et kerupakan dut Menungang Nakem et Empu¹ sabab et pengebiyagan myu. Menungang Nakem et Empu¹ tenda¹ dimyu, itueng kekemdesan et kepuwasan pegdateng et eldew¹ t kelkatan.³¹ Ugara¹ myu ne ginsa¹ t keyeatan et seled, iseg beke¹ kutuk, megbe¹ banta beke¹ menerwa et meyaat sampay ginsan neng yaat et seled.³² Subali¹ kew meayad beke¹ meingesinen eset kede sembatu beke¹ megempunan samat pegampung dimyu et Empu¹ pebiya¹ ki Kristo.

Mengebiyagan Kew et Sukup neng menge¹ Taaw na Metigna¹

5 Angkansa, pigay kemyu menge¹ yegang na pegmergane¹ t Empu¹, sulita¹ myu ya.² Mengebiyagan kew eset pegmerga¹ samat ki Kristo sabab eset pegmerga¹ ye kityu, sinimaya¹ ye kenyang biyag, bilang mebenglu na simaya¹ dut Empu¹.

³Kemyu menge¹ pinili¹ et Empu¹, angkansa diki kew merapat na menambit et misan enu eset dimyung bebresen na bagi¹ et pekikibeis, keririan, beke¹ kegeayan, sabab kaya teup eset dimyung menge¹ pineseriri¹.⁴ Sampay kaya menunga na usalen myu itueng menge¹ mesesewala etawa kaya kepulusan bebresan, etawa meyya¹at neng luluyan. Imbes subali¹ kew megpeselamat dut Empu¹.⁵ Nesewran myu taku¹ be ba¹ sinu nemuwat et pekikipegbeis etawa kebelingkegan, atin dye in diki lang kesurung dut pengmilikan i Kristo beke¹ et Empu¹. Megdemikian itueng melelagak kaya nekelamud gasi sabab eset menge¹ ginis na kegeayan dye, atin ne binwat na samat empu¹ empuan dye.

⁶Kas kew perunding eset misan sinu pebiya¹ eset menge¹ pegde¹ dawa na kaya kepulusan. Sabab eset menge¹ bubuwateng atin, Empu¹ pengu-tuk eset menge¹ taaw neng kaya mengandel.⁷ Angkansa kas kew pekiiba-iba eset kedye.⁸ Sene ti¹ eset kelingban kew, temed tiban eset ketlangan sabab kemyu pengibut ne dut Begerar. Angkansa pengebiyagan kew kuyun eset menge¹ taw¹ t ketlangan,⁹ sabab taw¹ t ketlangan buwat dye menunga, metigna¹ beke¹ tantu.¹⁰ Intura¹ myu ba¹ enu mekepegegya dut Begerar.¹¹ Kas kew pekiiba-iba eset menge¹ taw¹ t kelingban na pegkeradya et menge¹ ginis na kaya kepulusan. Imbes ipebunayaga¹ myu na kaya menunga keradya dye,¹² sabab keleweleew sembiten pasal eset menge¹ ginis na pegkeredyanen dye et tagu¹.¹³ Segwa¹ ganang ginsan indeginis idatun ne dut silu¹ mekebiri¹ ne itue, sabab misan enu ne, ginsan neng mekebunayag dut meketlangan.¹⁴ Indyari itueng meketlangan megmendyaring telang, angkansa pegsugiren, “Megtiyag ke, ikew neng megiga¹, pegbangun mawa¹ eset menge¹ patey, indyari petlangan ke i Kristo.”

¹⁵Angkansa ingeti¹ myu ba¹ enukwan kew mengebiyagan. Mengebiyagan kew samat mepependey, lein ne samat taaw neng merurupang.¹⁶ Na ba¹ maya menungang keradya subali¹ buwata¹ ne tiban. Kas ne tagy sabab meraat ne pegkeredyanen et menge¹ taaw tiban.¹⁷ Angkansa kas kew kerupang, imbes retia¹ myu ba¹ enu kegeayan et Begerar eset dimyu.

¹⁸Subali¹ endey tyu meglangu et mekelelangu sabab mekebinasa eset kityu. Erapun subali¹ memegbeg eset kityu Nakem et Empu¹.¹⁹ Meki-pegsudsugid kew eset kede sembatu usalen myu menge¹ beres eset Kesuratan et Empu¹, beke¹ kulilalan na kedeyewan dut Begerar, lein lang eset baba¹ temed sampay ne dut dimyung seled atey.²⁰ Tatap kew megpeselamat dut Empu¹ Ama¹ misan ne itue ikenuga etawa ikeyaat eset dimyu, sabab et pengandel myu dut Begerar tyu si Jesus Kristo.

Pemilin Dut Menge¹ Megesawa

²¹Megpekimbaba kew dut menge¹ sebaya¹ myu sabab peguntebien myu si Kristo.²² Menge¹ kelilibunan, megpekimbaba kew dut dimyung esawa samat dut pegpekimbaba myu dut Begerar tyu.²³ Sabab esawa neng lelaki maya kepegewlaan ye eset kenyang esawa, samat si Kristo gasi maya kepegewlaan ye eset kityu na mengengandel kenye. Na ya sembatung Mememawi¹ eset kityu, na antangan tyu samat bilug ye.²⁴ Ganang kityu gasi ginsan menge¹ pengandel ki Kristo na negpekimbaba eset kenye, kwantin gasi menge¹ esawa neng libun subali¹ megpekimbaba dut kedyeng esawa misan enu geayan et kedyeng esawa.

²⁵Menge¹ esawa neng lelaki, subali¹ gasi merangan esawa myu na samat pegmerga¹ i Kristo eset ketingtimungan et mengengandel, na ginsan dye pengandel eset kenye. Na sineraka¹ ye kenyang bilug eset kityung kenunganan.²⁶ Nebuwat ye itue, indyari, pegkeabar ye atin Menungang Abar kedye, pinendyari ye dye melinas ne sabab eset nepenyu¹ dye ne dut danum apang ketingtimungan et mengengandel tu¹ megmendyaring taaw et Empu¹.^{†††} Binwat ye itue apang mepelelep eset kenye ating ketingtimungan et mengengandel ye na mebinyar sampay kaya tubar etawa nengurebet etawa keselaan. Na angkansa tantung pa-

sek metigna' dye ne banar beke' terimanen ye ne dye eset kenyeng diri.
²⁸ Megdemikian gasi kemyung menge' esawa neng lelaki, subali' ingi-
 na' banar esawa myu samat pegingin myu ' t dimyung bilug. Na ba' pe-
 gingin en et lelaki esawa ye, pegingin en ye gasi diri' ye. ²⁹ Kaya misan si-
 nung taaw megiseg eset kenyeng diring bilug, imbes itue pepekaan be-
 ke' pegipaten na samat pegbuwaten i Kristo dut ketingtimungan et
 mengengandel ye. ³⁰ Sabab kityu tu' inantang na bagi' et bilug i Kristo.
³¹ Na itue nesurat ne dut beres et Empu', na kwan,
 "Pegkeesawa et lelaki tirengan ye ama' beke' indu' ye, indyari meiba-
 iba dut esawa ye. Indyari megmendyaring tibuuk dye, beke' duwa in
 negsembatu ne." †
³² Itueng Kesuratan merarem neng ketentuan eset pengreti' tyu. Itu-
 eng ketentuan maya pinegdagbesan eset kebtangan i Kristo beke' men-
 ge' mengengandel ye. ³³ Megdemikian itueng ketentuan pasal eset me-
 gesawa. Menge' kelelekan kede sembatu, ingina' myu dimyung esawa
 na samat dimyung diri. Menge' kelilibunan untebia' esawa myu.

Pemilin eset menge' Kenggurangan beke' Keyegangan

Menge' keyegangan, subali' endelen myu dimyung kengguran-
6 gan. Itue key teup dut menge' mengengandel et Begerar. ² Dut Ke-
 seraan et Empu', na kwan,
 "Untebia' ama beke' indu' myu." ††
 Itue penegnaan neng sara' na megbebaya ' t tange'. ³ Kwantin itueng
 netange', "Lebing kesenangan mese' t dimyung, indyari kumebuwat biy-
 ag myu atue ' t dunya." ‡
⁴ Kemyu menge' keemaan, keinunga kew ' t egian eset keyegangan
 myu apang diki dye keiseg eset dimyung. Temed erapun ipereklaa' myu
 dye et menungang keegian beke' penuldu' et Begerar Jesus.

Pemilin eset menge' Uripen beke' Pegibuten

⁵ Menge' uripen, esipa' myu dimyung menge' pegibuten atue ' t du-
 nya' eset tibuuk neng atey, maya takut beke' keeturan na samat antan-
 gan i Kristo neng pegkeredyanan myu. ⁶ Buwaten myu itue diki lang
 eset pegsisiyekan dye apang bentugen kew, imbes keredyana' myu itue
 samat uripen i Kristo beke' buwaten eset kegeayan na teup dut Empu'.
⁷ Na kepengna' kew megkeradya sampay keksana' myu pigay atin neng
 lein lang taaw temed erapun dut Begerar. ⁸ Sewd myu ne tantu na Bege-
 rar menggey et pesubling teterimanen sebarang pememuwat et me-
 nunga misan ya in uripen etawa lein lang uripen.
⁹ Kemyu gasi menge' pegibuten, subali' gasi meayad kew eset dimy-
 ung uripen. Endey myu dye intekuten, rendema' myu na se' sali' kew
 lang uripen na maya sembebatung Begerar dut langit beke' kaya pineg-
 bidaan myu dut elepan ye.

‡‡ ibang retian, "Nebuwat ye itue apang ketingtimungan et mengengandel
 tu' megmendyaring taaw et Empu', na melinas ne sabab eset pegandel dye ' t Ke-
 suratan et Empu', samat nepenyu' dye ne pebiya' et Kesuratan." † Tagna' 2:24.
 †† Exodo 20:12. ‡ Deuteronomio 5:16.

Pekekes eset Pekikiatu Sagka' ki Seytan

¹⁰ Dut ketebes-tebesan, na itue ne pengagit ku dimyung. Megpekepang-
 ger kew pebiya' dut pekikisembatu eset ki Begerar Jesus beke' sabab
 eset kelang kebesagan ye. ¹¹ Na sugiran ku kemyu ba' kityu antanga ' t
 mekiatu ki Seytan, pekaya' myu ne pekekes na binggey et Empu', su-
 paya pegtiyeg myu beke' diki myu merundingan i Seytan. ¹² Sabab men-
 ge' kebanta tyu lein taw ' t biyagan, temed erapun atin menge' pegibu-
 ten et mereraat neng diwata i Seytan, menge' maya kepengyedian beke'
 menge' mememegbeg et kelingban na megteteg eset sengketingkepa-
 ' t itue, sampay menge' sundalung diwata et kereatan dut menge' le-
 lengew. ¹³ Angkansa pekaya' myu ne ginsan neng pekekes mawa' et Em-
 pu', supaya pegdateng et mereraat neng timpu, keatu kew sagka' eset
 menge' mereraat neng taaw. Pegketbes et pekikiatu, mengindaag kew
 nega eset mereraat.

¹⁴ Subali' daran-peraran tyu panyap mengatu eset mereraat neng ta-
 aw. Antangan et bakes neng pekekes myu keberbenaran, na pebebed-
 bed eset bebagan myu. Sampay ketigna' myu samat antangan ye
 megtetakep eset debdeb myu. ¹⁵ Subali' kew panyap meres pasal eset
 Menungang Abar na pinesulut et Empu' kemyu eset kenye. Itueng Me-
 nungang Abar antanga ' t tempa' na pekekes eset tiked myu. ¹⁶ Indyari
 daran mengandel ki Jesus Kristo sabab itue antanga ' t penembeng myu.
 Ba' mebasag pegandel myu dut ki Kristo, diki kew mesugat et megde-
 dleg neng berawang i Seytan, ingin bersen, atin menge' penulay i Sey-
 tan neng kereatan. ¹⁷ Na kepuwasan myu samat sepuyu' neng besi' dut
 ulu myu beke' beres et Empu' antanga ' t keterman na binggey dimyung et
 Empung Menungang Nakem. ¹⁸ Daran-peraran megpenelang kew dut
 Empu' pebiya' et Nakem Ye beke' mengangat et enung keilangan myu.
 Pegka' nengasip ke ne eset ba' enu netuldu' et Empung Nakem dimyung
 sasat pegpenelang ke. Keinget kew beke' kepitik megpenelang dut Em-
 pu' sabab eset iba myu neng mengengandel dut ki Jesus Kristo. ¹⁹ Ipenel-
 ang myu aku gasi, na Empu' menggey daken et sugat neng bebresen
 apang mepebasag beres ku na mepebunayag itueng Menungang Abar
 teyeg dut Empu'. Tagna' ti' kaya itue nesewran, temed tiban pinesewd
 ne et ginsan taaw. ²⁰ Aku tu' sembebatung bibilinan i Kristo na apang
 ipesewd itueng Menungang Abar, misan ne tiban atu' ku ' t seled pipiri-
 suan. Ipenelang myu na mepebunayag ku itue et kaya takut, na kwantin
 keilangan buwaten ku.

Pengemuring Pegpangling

²¹ Si Tikiko na pegmerganen tyung tipused na tantung mengengera-
 dya et Begerar, mengabar dimyung et ginsan ginis pasal eset daken neng
 kebtangan beke' pegbuwaten. ²² Angkansa pinesurung ku ya eset dimyung
 supaya mesewran myu itueng dameng kebtangan, indyari kumseg di-
 myung seled.
²³ Igbey teyen et Empu' Ama' beke' Begerar neng si Jesus Kristo eset
 menge' ketipusdan tyu na mengengandel, kesenangan, beke' pegmer-
 ga' kebaya' pegandel. ²⁴ Indyari itueng redyiki' et Empu' mese' t dimyung
 ginsan na pegmerganen kityung Begerar neng si Jesus Kristo eset peg-
 merganen na diki megberuba.

Pilipos

Kepurisan et Itueng Surat neng Pilipos

Si Pablo sembatung Bibilinan i Jesus Kristo. Sinurat ye itueng surat lebi ne 2,000 teun tagna¹ ti¹, petsa na 60 AD. Sinurat i Pablo dut ketingtimungan et mengengandel dut lungsud et Pilipos, ating unang ketingtimungan binaal i Pablo dut Europa, dut Masedonia, sembatung probinsiya et bangsa neng Roma. Sinurat ye itue ya na dut pipirisuan dut lungsud et Roma. Ating masa pegeriweraan ya et pegsagka¹ et ibang mengengandel petudyu kenye beke¹ mesusa ya sabab et kaya megpesembatu dut iba-ibang menge¹ mengengandel et ketingtimungan et Pilipos. Ya in mebi¹ biringan et kelemian beke¹ tuwakal na ganang neretian lang na itueng si Pablo na maya mepangger neng pengandel ki Jesus Kristo.

Punsabab et Kesuratang itue peselematan menge¹ mengengandel et Pilipos na negsembatu ki Jesus Kristo sabab et bebgay na tinabang dye eset timpung pengengeilangan i Pablo. Ipinibunayag i Pablo kenyeng pegarap eset kedye, apang maya kedye tuwakal beke¹ kepengenan et seled eset kenyeng pegeriweraan beke¹ kedye timpung kesusaan gasi. Pegpeasi-asi ye kedye megmendyaring kebebaang seled sali¹ i Jesus, imbes pebulag eset diring gaay beke¹ keebuan. Pegperendeman ye na kedye ng pekikipegsembatu ki Kristo atin begey et pegmerga¹ i Empu¹, na tinerima dye tudyu eset pengandel dye ki Jesus, lein lang eset kedye ng keendelen eset ketehagan et Keseraan et menge¹ taw¹ t Judio. Sinurat ye pasal et itueng kelemian beke¹ kesenangan pegbegey et Empu¹ eset menge¹ pengebiyagan na maya pekikipegsembatu ki Jesus Kristo.

Ketulduan et itueng Surat

Penagna¹ 1:1-11

Antangen et diri¹ i Pablo 1:12-26

Pengebiyagan neng pekikisembatu ki Kristo 1:27—2:18

Paru ki Timoteo beke¹ ki Epaprodito 2:19-30

Peamay-amay pasal et kebanta beke¹ ketekutan 3:1—4:9

Salamat i Pablo sabab et tabang et menge¹ bibila¹ ye dut Pilipos 4:10-20

Ketimpulan 4:21-23

1 Kami neng si Pablo beke¹ si Timoteo, menge¹ tetehagen i Jesus Kristo, beke¹ itue surat kay dimyu set Pilipos neng menge¹ taw¹ t Empu¹ pebiya¹ et nekipegsembatu myu ki Jesus Kristo, ¹iba gasi menge¹ pegibuten et menge¹ mengengandel sampay menge¹ menenabang kedye.^{††}

² Mese¹ t teyen dimyu ating redyiki¹ beke¹ kesenangan neng teyeg dut Empu¹ neng Ama¹ tyu sampay ki Jesus Kristo neng Begerar tyu gasi.

Penelangan i Pablo pasal et menge¹ Mengengandel dut Pilipos

³ Pegselematan ku Empu¹ dut ginsa¹ t nerendeman ku kemyu. ⁴ Kede penelangan ku dimyu, megpenelangan ku et megsegya banar sabab kemyu ginsan. ⁵ Megpeselamat ku beke¹ megenep sabab et pegtabang myu daken dut pegpebunayag et Menungang Abar pasal ki Jesus Kristo. Timinagna¹ kew buwatan atin tihad et unang eldew neng pengandel myu Kenye seked tiban. ⁶ Indyari meketantu ku na itueng menungang keradya neng pinetegnanan et Empu¹ dut pengebiyagan myu, meglahyun Ye gasi atin seked metbes Ye dut eldew et pegpeuli¹ atue i Jesus Kristo. ⁷ Daran kew eset pusu¹ ku! Beke¹ banar atin na rendemen ku samat kwanting pasal kemyu. Sabab mekebagi¹ kew ne¹ ginsan ne iba-iba ku dut redyiki¹ et Empu¹ na binggey Ye daken, ganang pegkepirisu ku tiban, sampay tagna¹ ganang liwan ne aku, na pegtentuen ku ating kebebenaran et Menungang Abar dut menge¹ iba-iba. ⁸ Sabab Empu¹ ating saksi¹ ku, ba¹ enukwan pegmerganen ku kemyu ginsan, atin pegmerganen na teyeg si Jesus Kristo.

⁹ Indyari, pegpenelangan ku dut Empu¹ na meglelebi nega pegmerga¹ myu dut sebaya¹ myu, beke¹ meglelebi nega dimyung pegkesewd pasal et Empu¹ sampay ginsa¹ t pegreti¹ myu mendyaring metigna¹, ¹⁰ apang keendelen myu ba¹ enu menunga banar. Indyari pengebiyagen myu et metigna¹ beke¹ kaya lang tendes atu dimyu seked et eldew et pegdateng peuli¹ i Jesus Kristo. ¹¹ Tebangan gasi i Jesus kemyu apang biyag myu maya kansang na bua¹ neng metignang arat, supaya menge¹ taaw me-bentungan sampay deyewan Empu¹.

Ating Menungang Bua¹ et Pipirisuan i Pablo

¹² Menge¹ ketipusdan ku t pengandel, ingin ku na mesewran myu na itueng neinabu daken asal neketabang dut pegpebunayag et Menungang Abar. ¹³ Sabab ginsa¹ t menge¹ taaw atue, sampay ginsa¹ t menge¹ sundalu na menununggu et kelang benwa et pegibuten, nemekesewd na sabab et pegsuku¹ ku ki Kristo, angkansa, nepirisu ku. ¹⁴ Sabab gasi et pegkepirisu ku, mekansang neng menge¹ ketipusdan et pegandel na memangger pegandel ki Jesus Kristo, beke¹ nememasag seled dye dut pegtuldu¹ et beres et Empu¹ et kaya takut.

¹⁵ Asal maya sebarang iba ipegtuldu¹ gasi pasal ki Jesus Kristo sabab et imbeng eset daken beke¹ pegdawa-dawa. Segwa¹, maya sebarang iba na ipegtuldu¹ pasal ki Kristo sabab et menungang kepurisan. ¹⁶ Pegtuldu¹ itueng emuri sabab et pegkasi dye daken, sabab nesewran dye nepirisu ku sabab et pegtentuen ku et kebebenaran et Menungang Abar. ¹⁷ Segwa¹ menge¹ iba in na megimbeng daken, pegtuldu¹ pasal ki Kristo eset meyaat na kepurisan, sabab dut pikiran dye, ingin dye aku pesekitan kwit atue ku t pipirisuan.

¹⁸ Sabab misan enu ne, misan menungang sebaran dye etawa meyaat, misan ne pepebunayag ne ating Menungang Abar pasal ki Jesus Kristo, meksan ku banar sabab atin.

Kepurisan et Biyag Tyu atue¹ t Dunya¹

(2 Korinto 5:6-10)

¹⁹ E¹, nenep ku daran, sabab nesewran ku na sabab et menge¹ penelangan myu beke¹ dut tabang neng teyeg et Nakem i Jesus Kristo, ginsan neng neinabu daken ketabang et pegpeliwan ku atue. ²⁰ Ating pegtetegeyen ku banar beke¹ pegerapen ku na diki lang meglelew ku dut Empu¹, segwa¹ tatap pangger ku apang pepebunayag ku et beres et Empu¹ tiban samat nekeuna ti¹, apang mebantungan si Kristo daran sabab et aku, misan pebiya¹ kebiyagan ku etawa kepeteyan ku. ²¹ Megdemikian pasal daken, ba¹ megbiyag ku, melalahyun ku mengempu¹ ki Kristo beke¹ megususuku¹ ku Kenye. Ba¹ matey ku, lebi negang kepulusan et daken sabab surung ku abit Kenye dut langit. ²² Segwa¹, ba¹ ipekebuwat biyag ku, mekansang nega kemerganan mekeradya ku. Angkansa ba¹ pilinen ku sembatu, kaya mesewran ku ba¹ embe lebing menunga. ²³ Meliyut ne pikiren ku sabab et itueng duwang keinginan. Gayen ku ne mudag itueng biyag atu t lugta¹ apang meiba ku ne si Kristo dut langit, sa-

† KRISTO - ingin bersen ating taaw pinili¹ et Empu¹ apang mendyaring memaw¹, beke¹ derateng neng Surutan. Betangen Ya gasi ating "Mesias".

†† MENGE¹ MENENABANG - dut Griego, "menge¹ obispo beke¹ diakono dye". Dut Tagalog, "sa mga tagapangasiwa at sa mga tagapaglingkod".

bab itue gasi lebi negang menunga daken. ²⁴ Segwa' lebi neng keilangan dut dimyung ikenunga ba' tumerna aku eset itueng bilug-lugta'. ²⁵ Metantu ku pasal itue, angkansa kesewd ku na megbiyag ku nega et mebuwat apang meiba-iba myu ginsan, apang ketabang dimyu dut perpanggar dut pegandel myu beke' iperekla' enep myu. ²⁶ Gaay ku gasi pegpeuli' ku dimyu, apang ganang duntin ku na megkeiba-iba tyu peuli', sebaran atin megbantug kew ki Jesus Kristo.

²⁷ Segwa' misan enu meinabu, pegpengna' kew mengebiyagan et metigna' beke' ketep et Menungang Abar pasal ki Jesus Kristo. Apang ba' misan kepeuli' ku etawa mebaran ku lang pasal et dimyu, mesewran ku na tantu keteteg kew et sembatu lang neng peggayen, beke' megsembatu dut pegtenggung et pegandel et Menungang Abar na mangandel tyu. ²⁸ Indyari', kasi' myu pegtekuti' menge' kebanta myu eset misan enu. Sabab itueng tuwakal myu, tetendaan kedye na binenanen dye et Empu'. Segwa' dimyu, itue tetendaan na puwasen Ye kemyu. Empu' in na Ya buwaten itue. ²⁹ Sabab tinugutan et Empu' dimyu itueng kenunganan na mengsuku' ki Jesus Kristo. Segwa' mengsuku' myu Ya diki lang pebiya' pegandel myu Kenye, erapun gasi dut dimyung keliyutan sabab et Kenye. ³⁰ Indyari' iba ku ne kemyu tiban et pegatu. Itueng pegatu samat ating nelebayan ku neng nebiri' myu tagna', beke' nebaran myu tiban na pegatu ku gasi.

Subali' Tyu Sunuren Supama i Kristo na Mebaen Diri' Ye

2 Kesewd myu na megkepekseg et seled myu sabab et pekikisembatu myu ne ki Jesus Kristo, beke' nelebayan myu keimuyukan i Kristo sabab et pegmerga' Ye dimyu. Maya gasi kepegbe' baya' kew et Nakem et Empu', beke' kesewd myu na maya pegmerga' beke' pegingas' myu dut sebaya' myu. ² Sabab banar ginsa' t itue, tumana' myu pegenepe ku pebiya' pemegsutsulut kew dut pikiran myu, beke' pemegmerganen kede sembatu dimyu, sampay pemegsembatu kew et pusu' beke' pegpikir. ³ Kasi' myu pegkeredyanan' misan enung ginis sabab et kegarukan etawa apang ipetaas diri' myu. Erapun pegpekimbaba et pikiran myu apang kas myu pikiran na lebi kew neng menunga dut sebaya' myu. ⁴ Kasi' myu pegpikira' pasal et gaay myu lang, erapun sampay ba' enu gaay et sebaya' myu.

⁵ Keilangan myu ibuten ating sungtuhan et pikiran beke' arat i Jesus Kristo. ⁶ Misal daran ne kebtangan Ya sali' sali' na Empu' banar, segwa', kaya lang Ye ibinilang ne' atin kepetutan Ye apang keptan nega atin pegkepatay dut ketaasan et Empu'. ⁷ Erapun, tinirengan Ye ketaasan Ye apang ipinengyegang ne taw' t lugta samat kityu. Ya in mepesiring et kebtangan et uripen. ⁸ Ganang nepesiring net taaw, nepekimbaba' ne Ya beke' siminunud seked dut kemeteyan Ye, misan ne ating kemeteyan na Ya sinimaya' dut duwang usuk neng biniklanan na krus. ⁹ Angkansa, pinetaas Ya et Empu' dut kebtangan neng bantug et ginsan. Sampay ibinggey et Empu' eset Kenye ating kebtangan luwas nega et misan enung ibang kebtangan, ¹⁰ apang pegbentugan ginsan si Jesus, beke' meluluk Kenye ginsan neng binaal et Empu' dut sengkelengan beke' dut sengkedunyaan, sampay sebarang patey ne dut sirib et dunya'. ¹¹ Sampay ginsan neng kebres megpabar na Begerar si Jesus Kristo, metaas eset ginsan. Kwantin mepebantug Empu' na Ama' tyu.

Menyar Tyu Samat menge' Bituen atu' t Dunya'

¹² Angkansa, menge' pegmerganen ku, daran kew megandel et pitua ku ganang duntin ku nega. Indyari' tiban na kaya ne sentin ku, lebi nega keilangan keredyanan' myu apang tumana' myu itueng kepuwasan neng binggey dimyu et Empu', pebiya' keendelan myu Empu' et maya takut beke' keesipan. ¹³ Sabab Empu' key daran pekeradya dimyu apang meireg kew megkeradya Kenye beke' negey tabang dimyu supaya metuman myu, misan enu ingin Ye.

¹⁴ Keredyanan' myu ginsan neng menge' ginis et kaya lang pegdawa-dawa beke' kaya sagka', ¹⁵ apang kaya metendes dimyu beke' metigna' kew bilang menge' keyegangan et Empu'. Sabab misan kemyu peglegdengen pingtengaan et menge' taaw tiban na belingkeg beke' mereratat, kemyu in subali' maya metigna' na biyag apang menyar menge' biyag myu atu' t dunya', samat bituen eset kelingban dut dibuwat langit, ¹⁶ ganang pepabar myu dut menge' taaw bebresen neng mekebgey et biyag na kaya seskeran. Ba' keredyanan myu itue, mepedalu-dalu ku et eldew et pegpeuli' atue i Jesus Kristo, sabab kaya neugaran et pulus liyut et kineradya etawa negsengsara' ku. ¹⁷ Segwa' misan ne ibuak dugu' et biyag ku samat bebgay neng ulaen ku dut sisimeyaan, atin pegtabang ku dimyu sabab et pegandel myu et Empu'. Menep ku beke' menep iba-iba ku kemyu. ¹⁸ Megdemikian kemyu gasi subali' menep kew beke' pekienep iba ku.

Megdayew si Pablo ki Timoteo beke' ki Epaprodito

¹⁹ Ba' gaay si Begerar Jesus, megarap ku na ipesurung ku megtuy esen si Timoteo, apang ba' pegpeuli' ye atue, menunga ne penedseled ku ba' mebaran ku et kenye ba' enu kebtangan myu. ²⁰ Kaya ne ibang taaw samat ya na mengunung et kebtangan myu siat daken nega. ²¹ Ginsa' t menge' ibang taaw, pegpengnaan dye itueng kekenyeng kenunganan, kaya pasal et keinginan i Jesus Kristo. ²² Segwa', kemyu in ne gasi nemekepebnar et keergaan i Timoteo pegtabang ye daken et pegpeabar et Menungang Abar, samat pegtabang et yegang dut ama' ye. ²³ Angkansa, pegerapen ku na ipesurung ya sentin megtuy, pagka' mesewran ku meinabu daken. ²⁴ Ipegandel ku gasi na teyeg et Begerar, na kerateng ku ne sentin et diki mekwit.

²⁵ Segwa, pegpikiren ku na keilangan ipeuli' ne sentin si Epaprodito neng tipused ku' t pegandel dut Empu'. Sali' kay sundalu beke' iba ku ya et pegkeradya. Tetehagen ya teyeg dimyu sabab pinesurung mu ya apang ketabang mengipat daken. ²⁶ Sabab gaay ye banar kepeuli' ne sentin apang birinen kemyu ginsan, beke' merupuk ya sabab et nebaran myu na mesakit ya. ²⁷ Banar negsakit ya sampay agen matey. Segwa', iningsian nega ya et Empu', sampay lebi ne gasi aku iningsian et Empu' apang diki gasi nedugangan neng kerupukan ku. ²⁸ Angkansa, gaay ku pesi mepeuli' ya apang sumagya kew et pegbiri' myu et pegdateng ye set dimyu, sampay kaya ne mesusa ku. ²⁹ Angkansa terimana' myu ya et kelang enep, sabab ya iba-iba kay dut kepengendalian et Begerar tyu. Untebien myu menge' taaw neng sali' et kenye, ³⁰ sabab agen-agen natey ya et pegsusuk' ye ki Jesus Kristo. Misal mesred sakit ye, negkeradya ya apang tumanen et menge' keradya daken na diki mekebuwat myu sabab merayu' kew.

Ating Banar na Ketignaan eset Pemiri' et Empu'

3 Na'. Ketepus-tepusan, menge' ketipusdan ku et pegandel, sugiren ku dimyu na menep kew sabab et pekikisembatu kew ki Begerar Jesus. Na daken, kaya lang kesesewan na pegpe' peulinen ku isurat dimyu itueng menge' ketulduan tu'. Deulu' pasal et ikenunga myu itue. ² Pengingti' myu menge' taaw neng megkeradya et meyaat. Dye in samat menge' meyaat neng ireng sabab et pegkeredyanan dye. Gaay dye megpemigis et uned et bilug, ampa' pegtuli' dye et menge' mengengandel. ³ Segwa' kityu tu' tinerima ating pegtuli' neng banar teyeg dut Empu', sabab pengempu' tyu pebiya' et Nakem et Empu', sampay megbebantug tyu gasi pasal et pekikisembatu tyu ki Jesus Kristo. Kaya lang pegandel tyu et arat et pegtuli' apang mendyaring metigna' dut pemiri' et Empu'.

⁴ Misal aku pesi maya ne kepetutan ne' megsugid mengandel ku gasi dut tuldu' inarat. Ba' misal sinu iba kesugid na maya pegandel ye et menge' tuldu' et inarat, lebi nega aku. ⁵ Sabab tinulian aku et ikewalng eldew pegkeganak daken. Aku tu' siminangpet Israelita, mewanan dut tutusan i Benjamin. Aku na tantung Hebreo ipinengyegang et menge' Hebreo. Pasal et ibuten Keseraan et Judio, aku ne in pepengngaran et menge' Pariseo. ¹⁶ Pasal dut kepitukan et mengsuku' ku et kityung Keseraan, na pineliyutan ku menge' mengengandel i Jesus. Pasal gasi et pegkemetigna' dut Keseraan, kaya lang mebulilian daken.

⁷ Segwa', menge' ginis na inantang ku' t mepupulisan ku tagna', kaya tiban merga' daken kaska et pegandel ku ki Kristo. ⁸ E' ne, inantang ku neng kerugian ginsang ginis bilang kesambi' et lebing merga', itueng mekilala ku lang ki Jesus Kristo neng Begerar ku. Alang-alang Kenye, tinimbag ku ginsa' t atin samat menge' rikut apang mengisi' ku keuyunan ki Jesus Kristo, ⁹ beke' pekikisembatu ku Kenye. Na kaya seriling ketignaan ku sabab et pegsunud ku et Keseraan. Erapun ating ketignaan ku dut Empu', atin teyeg et Empu' lang beke' sabab lang et pegandel ku ki Jesus Kristo. ¹⁰ Peginginan ku mene tiban, mekilala ku si Jesus Kristo beke' melebayan kebegbesagan neng negpebiyag Kenye peuli'. Ingin ku mekibagi' et menge' keliyutan Ye, beke' kesiring et Kenye misal eset kemeteyan Ye. ¹¹ Sabab et atin pegerapen ku na misal aku biyagen et Empu' peuli' teyeg dut menge' patey.

Megpelembus Ku ne Surungan dut Ketimpusan beke' Ganti' Ku

¹² Diki ku pegsusugid na mebianan ku ne itueng menge' ginis, etawa seukat metigna' ku ne. Erapun megpitukan ku na melebayan ku beke' metuman adyat i Jesus Kristo, sabab pinili' Ye aku apang mengmendy-

† PARISEO - Sembatung sekta eset menge' taw' t Judio dut ating masa i Jesus Kristo. Ingin bersen "Pariseo" na "Menge' Pinarak". Menge' metaas na kekampi eset menge' Judio na menge' Pariseo, menge' Saduseo, beke' menge' Eseneo. Menge' Pariseo samat Konserbatibo, menge' Saduseo samat menge' Bagung Pikiran, beke' menge' Eseneo samat menge' Tibuuk na Arat.

aring samat Kenye. ¹³ Menge' ketipusdan et pegandel, sugiren ku peuli' na ingga pe' netuman ku ginsan neng adyat i Jesus Kristo daken. Segwa', pegkeredyanen ku tiban, peglipatan ku na itueng neketalib ti', beke' pegtentuen ku itieng menge' ginis subali' tumanen ku dut pegsesusurungan. ¹⁴ Asal meglelembus ku samat pegdederaken ku dut ketimpusan apang meisi' ku ganti neng igbey et Empu' dut ginsan neng ginayat Ye na megsaru Kenye dut lelegdangan et Empu' dut langit sabab et kesi-meyaan i Jesus Kristo.

¹⁵ Angkansa, kityung menge' mepepangger neng pegandel, kwantin gasi menge' pikiran tyu. Ba' diki samat kwantin mapet et pikiran et sengmenu kemyu, ipereti' et Empu' kedye ba' enu patut. ¹⁶ Segwa' subali' gasi ipelembus tyu keredyanen menge' kebenaran et Empu' na nesesewran tyu ne.

¹⁷ Menge' ketipusdan et pegandel, suliten myu sungtuhan neng pinebiri' ku dimyu. Beke' birina' myu menge' megpengebiyagan dut upama na pinebiri' kay dimyu. ¹⁸ Sabab samat pegpepeulinen ku neng ipegsugid dimyu, beke' pegsugiren ku peuli' ganang megsisiyak ku sabab et mekansang na menge' taaw megsugid dye in mengandel, temed megpengebiyagan ne' samat menge' kesagka' et simaya' neng si Jesus Kristo dut krus. ¹⁹ Kedusaan dut Narka' pegpandu' kedye, sabab pegempunen dye itueng keinginan lang et bilug dye. Kebentugan dye dut menge' ginis subali' ipelelewan dye, beke' pegpipikiren dye menge' ginis lang pasal et biyag dye atu' t dunya'. ²⁰ Segwa', keberbenaran neng lelegdangan tyu dut lelegdangan et Empu'. Tihad duntin pegtetegeyen tyu et enep banar atin kepeulinan et Mememawi' tyu neng Begerar si Jesus Kristo. ²¹ Pegdateng et ating masa, Ya megpebagu et menge' melumek ne bilug tyu neng mepatey, apang ipemeliu Ye et kebebantug neng bilug samat diri' Ye, pebiya' et kepangyedyan Ye neng usalan Ye et mepesakup et ginsan neng menge' ginis.

Emuring Pemilin i Pablo

4 Angkansa kemyu menge' ketipusdan dut pegandel, merga' kemyu daken, beke' ingin ku birinen kemyu. Sabab pinenep myu aku, beke' kemyu samat peleng neng ganti' ku sabab et keradya ku. Indyari kepepangger myu et pengandel myu dut Begerar.

² Pengengaten ku ki Euodia beke' si Sintiki na megsulut kew, sabab kemyu samat ketipusdan dut pekikisembatu myu dut Begerar. ³ Na' pengengaten ku gasi dimu, na meatur neng iba-iba ku dut keradya, na tebangi' itueng duwang kelilibunan. Sabab neketabang dye gasi daken tagna' et pegpeabar et Menungang Abar, iba dye gasi de Klemente beke' ibang menge' iba-iba ku dut keradya. Ginsan menge' ingaran dye nekesurat dut Buuk et Biyag na Kaya Seskeran i Empu'.

⁴ Menep kew daran sabab et pekikisembatu myu ki Begerar Jesus. Pegse'seuli'nen ku sugiren dimyu, menep kew!

⁵ Ipebiri' myu dut ginsan neng taaw na meguwepan kew, sabab mekabi' ne irateng et Begerar. ⁶ Kasi' myu megpegsusa' myu pasal et enung ginis. Erapun tewa' myu dut Empu' ginsan neng keilangan myu pebiya' dut penelangan beke' pegangat na maya peselamat Kenye. ⁷ Ba' buwaten myu itue, maya ne eset dimyu ating kesenangan et Empu' neng diki mapet et pengreti' et taw. Antangen et kesenangan Ye samat

menunggu na mengdyaga et atey myu beke' pikiran myu pebiya' et pekikisembatu myu ki Jesus Kristo.

⁸ Menge' ketipusdan ku et pegandel, itue ne ketepusan et surat ku. Tibuuka' myu lang eset pikiran myu ating menge' ginis lang neng banar beke' ketepteup, menge' ginis neng metigna', beke' pasek metigna', menge' ginis neng meragbes beke' kebebantug. Sampay misan enu ga na menunga banar etawa mebantug, subali' pikiren myu lang pasal et menge' atin. ⁹ Buwata' myu ginsan neng menge' nesesewran myu et daken, ating tinerima myu beke' nekingeg sampay nebiri' myu et daken. Indyari Empu' na ibgey et itieng kesenangan, Ya in na kebaya' di-my.

Salamat i Pablo Sabab et Tabang Dye

¹⁰ Kela' banar enep ku eset negpekikisembatu ku dut Begerar, sabab nelebayan ku gasi pegunung myu daken, misan nekwit ne. Asal nesesewran ku na daran pegrerendeman myu aku, segwa', kaya lang lawak myu tumabang daken. ¹¹ Pegsugiren ku lang itue, diki sabab maya keilangan ku, deulu' tinulduan ku' t Empu' na menunga lang atey ku misan megenukwan kebtangan ku. ¹² Labay ku ne keliyutan. Labay ku ne gasi kekensangan. Tinulduan et Empu' atey ku na sumegya ku misan ba' enukwan ku ne mekelabay et misan enung kebtangan, ba' mebiyag etawa ba' meurap, sampay ba' lebi et keilangan ku etawa kurang et keilangan ku. ¹³ Mekesendalan ku ginsa' t meinabu daken sabab et tabang i Jesus Kristo neng megpebasag daken.

¹⁴ Segwa', menunga gasi kineradya myu et pegtabang daken, sabab et menge' keliyutan ku. ¹⁵ Nesesewran myu gasi, kemyu neng menge' taw' t Pilipos, na nekuna' ti' pegketbes et pegpeabar ku dimyu et Menungang Abar, indyari pegugad ku dut Masedonia, kaya ibang ketingtimungan et mengengandel negey daken begey et pirak, selyu kemyu lang. ¹⁶ Misan duntin ku nega' t Tesalonika, kesenu myu ne gasi aku pinebitan et menge' tabang pasal et keilangan ku. ¹⁷ Kaya teyen peginginen ku inyet tumerima et menge' begey tabang, erapun ga gaay ku inyet kaya lang kekebusan na kepulusan neng terimanen myu teyeg Empu'. ¹⁸ Na, tinerima ku ne ginsan neng keilangan ku beke' lebi nega. Sereng ating menge' tabang begey myu na' pinebibit myu daken pebiya' ki Epaprodito. Itue ne menge' mebebenglu neng bebgay dut Empu', menge' bebgay neng meirgan beke' menpan Ye. ¹⁹ Indyari, Empu' ku megey dimyu et ginsan neng menge' keilangan myu teyeg et kaya seskeran neng kemen-tirian Ye, sabab et pekikisembatu myu ki Jesus Kristo. ²⁰ Bentugen Empu' Ama' tyu kaya seskeran. Amen.

Emuring Beres na Pemangling

²¹ Penglinga' myu dut ginsan neng menge' taw' t Empu' na pekikisembatu ki Jesus Kristo. Iba et pegimrew ku gasi menge' ketipusdan ku et pegandel atue. ²² Ginsan neng menge' taw' t Empu' mengimrew gasi dimyu, lebi ne menge' mengeradya dut kelang benwa et surutan neng si Sesar.

²³ Meset dimyu ginsan teyen redyiki' et Begerar neng si Jesus Kristo.

Kolosas

Kepurisan et itueng Surat neng Kolosas

Itueng surat i Pablo surung dut menge' mengengandel et lungsud et Kolosas, sembatung lungsud et Asia Minor eset sebanan et lungsud neng Epeso. Lein lang ya nenahag et pengempuan ne benwa atue, temed maya pengekuanan ye sabab nenahag gasi ya et menge' menunuldu' mewanan eset lungsud et Epeso dut kedye. Nesewran ye na maya meeakal neng menunuldu' dut pengempuan dut Kolosas. Pegtuldu' et menge' itue na subali' megpenelang dut senung kepengyedian et ibang ginisan et diwata, apang mekilala et sembatung taaw itueng Empu' beke' keterima et sukup neng kepuwasan. Pegtuldu' dye nega na subali' pesled eset menge' bubuwaten peneltag, na samat pegtuldu', beke' sukupen na ibuten banar itueng menge' sara' pasal eset pegkaan beke' iba negang ginis.

Negsurat pesi si Pablo apang sungsangen itueng menge' ketulduang itue eset pebiya' et kebenaran ketulduang mengengandel et Empu'. Itue ne keretian et kenyeng seled surat: Si Jesus Kristo lang mekepegbegey et sukup neng kepuwasan. Itueng ibang pegeandel beke' menge' sara' beke' iperayu' eset kenye. Eset pebiya' i Kristo, binwat et Empu' itueng dunya'. Itueng menge' keentangan neng kepuwasan neng pekikipegsembatu ki Kristo. Sinembatu-sembatu ye, itueng gay bersen et kelang penulding itue tudyu dut mengengandel.

Ketulduan et itueng Surat

Penagna' 1:1-8

Itueng Seraba beke' Keradya i Kristo 1:9—2:19

Itueng Bagung Biyag na Nekepegsulut ki Kristo 2:20—4:6

Ketimpusan 4:7-18

1 Mewanan ki Pablo, sembatung pinili' na apostol † i Jesus Kristo kuyun eset keinginan et Empu', beke' mewanan gasi eset tipused tyung mengengandel na' si Timoteo.

2 Dut menge' taaw et Empu' na neglelegdeng dut lungsud et Kolosas beke' menge' tantung mengengandel ki Kristo.

Mese' t dimyu teyen itueng redyiki' beke' kesenangan mewanan dut Empu' na kityung Ama'.

Pegpeselamat neng Penelang

3 Daran kay megpeselamat dut Empu' Ama' et kityung Begerar si Jesus Kristo, kede timpu na pegpenelang kay dimyu, 4 sabab neebaran kay itueng pesalan et dimyung pegandel ki Jesus Kristo beke' pegmerga' myu eset ginsan neng mengengandel dut Empu'. 5 Buwatan myu itue sabab eset pengarap na neterima myu na pinanyap et Empu' eset dimyu dut langit. Pegkikinggen myu ne lagi itueng pesalan na pegeerapen myu tu' neng bebresen et keberbenaran, itueng Menungang Abar ††.

6 Itueng Menungang Abar na sinurung dimyu ipelatap dut ginsa' t sengketingkepa' t dunya', sampay maya kepulusan eset biyag et taaw misan embe, na samat kwantin gasi neinabu eset dimyu na ba' nekin-geg myu itue beke' neretian myu pasal gasi' t kelang ingasi' et Empu' dut menge' nekebuwat et keselaan. 7 Nesewran myu itue eset ki Epa-pras, tantung mengengandel ki Kristo. Ya in kityung pegmerganen kesebayaan na mengengeradya ki Jesus Kristo, na negpeabar dimyu na menubli' eset damen. 8 Ya in gasi negsugid damen pasal et pegmerga' na et Empung Nakem na binggey dimyu.

Sinu Itueng si Kristo beke' Enung Keradya Ye?

9 Tihad et megunang eldew na nekingeg kay pasal et pegandel myu, daran-peraran megpenelang kay dut Empu' dimyu. Pegtewen kay dut Empu' na' Empung Nakem menggey dimyu' t kesesewran supaya mesewran beke' meretian banar ginsan neng keinginan et Empu'. 10 Na pegtewen kay kwantin apang keeratan myu megmendyaring teup na sugat dut mengengandel ki Jesus neng Begerar, sampay ipekeksan myu Ya pebiya' dut menungang kebiyagan myu. Megbua' kew et ginsa' t keradya neng menunga. Indyari lumabew nega itueng pegkekilala myu

† APOSTOL - ingin bersen "bibilinan" i Jesus beke' et Empu', beke' sembatung taaw eset ating sempulung duwa beke' menge' iba pinili' i Jesus Kristo supaya ipeabar ating Menungang Abar et Empu' dut ginsan taaw atue' t dunya'. Sampay, dye in mendyaring menge' pegibuten et menge' unang mengengandel i Jesus. Betsaen Roma 1:5; 11:13. †† MENUNGGANG ABAR - ating abar teyeg et Empu' na nesugiran kityu be' enukwan mekedyari tyu maya menungang sebaya' Kenye.

eset Empu'. 11 Pegpenelenganan kay gasi na ipepangger ye kemyu, eset tabang et kenyeng kewasa apang mepenggeran myu sumandal et indyaris supaya tantung sukup ne dimyung keksanan. 12 Indyari megpeselamat kew dut Empu' Ama', sabab ba' enu kineradya dimyu et Empu' teup kew na nekebaya' eset pusaka' dut menge' tinektak ye eset kenyeng menge' taaw dut kenyeng ketlanga' t pengmilikan. 13 Binawi' tyu et Empu' mewanan eset kelingban et kepengyedian i Seytan beke' binibit tyu dut pengmilikan et kenyeng pegmerganeng Yegang na' si Jesus.

14 Na Ya nelkat tyu ne apang maya tyu ne kemeapen et kityung keselaan.

Ketaasan i Kristo

15 Si Kristo in dagbes et Empu' banar na' kaya mekebiri'. Si Kristo, na Ya memumusaka' et Empu' beke' lebing metaas et ginsan na pinendyari et Empu' eset misan enung ginis. 16 Banar, si Kristo ne tu' nemuwat et keginsan-ginsana' t langit beke' lugta', ginsan neng mekebiri' beke' kaya mekebiri', megbebaya' ne ginsan neng kewesaan beke' kebesagan, beke' ginsan neng menge' pegibuten beke' mekepegewlaan. Ginsan neng itueng ginis pinendyari i Kristo, indyari itueng ginsan neng pinendyari kenye. 17 Si Kristo neguna mura neinabu itueng ginsan, beke' sabab et mekewasang kepengyedian ye, ginsan et pegpendyari eset kenyeng seled kepetan. 18 Ya in ulu et kenyeng bilug, ingin bersen pegibuten et ginsan neng mengengandel ye atue' t sengketingkepa' t dunya'. Ya in keuna-unaang negbiyag mewana' t kepeteyan, apang ya in megmendyaring metaas et ginsan. 19 Na atin ne kegeayan et Empu' tu', ginsan et diri ye metektak eset kenyeng Yegang na si Jesus. 20 Sampay pebiya' ki Jesus Kristo, mepesuluten Empu' et taaw et dunya' dut kenye. Binuwat Ye itue pebiya' kesimeyaan et dugu' i Jesus dut krus, supaya ginsa' t menge' pebibiyag dut langit beke' lugta' megmendyaring endelen peu-li' Empu'.

21 Sene ti' merayu' kew dut Empu'. Negmendyaring kemyu kenyeng kebanta beke' negmendi' kenye beke' nekepeparak kenye pebiya' eset meyaat neng pikiran beke' kebuwatan myu. 22 Temed tiban, negmendyaring sulut myu dut Empu' sabab et kesimeyaan neng bilug i Jesus neng Kristo dut krus, supaya ugaran menge' keselaan myu. Na tiban pingesulut kew et Empu' supaya kemyu ketiyeg dut elepan ye samat taaw neng metigna' na kaya sala' beke' kaya sagka'. 23 Temed subali' kew tantung tumerima' beke' mepangger eset dimyung pengandel. Sampay endey malam myu itueng pegarap na begey et Menungang Abar na nekingeg myu. Ginaay et Empu' na aku neng si Pablo megmendyaring mengengabar et Menungang Abar ne itue na pegpepebanayag dut ginsa' t taaw atue' t senkedunyaan.

Pegkeradya i Pablo dut menge' Mengengandel Misan Embe

²⁴ Mekelemian ku eset daken neng ketiksaan tiban alang-alang eset dimyu. Sabab pebiya' et itue mekepelahyun ku menge' keliyutan na subali' nega buwaten i Kristo tudyu eset pegtimung-timungan et menge' mengengandel, na antangan ye kenyeng bilug. ²⁵ Aku tu' negmendyaring mengengeradya et pegtimung-timungan ye ganang nepili' aku et Empu' apang ipebunayag dimyu Kenyeng beres. Pinili' ye aku apang tantung memunayag dimyu kenyeng paru na netagu'. ²⁶ Itueng paru na nekwi' neng masa ne netagu' neng mekansang neng pengkatan neng tutusan. Temed tiban nebayag ne eset kenyeng menge' mengengandel. ²⁷ Ginaay et Empu' na ibunayag dut kedye na kemerganan beke' kebentugan i Kristo megmendyaring ibgey dut menge' taaw lein Judio gasi. Itue ne ating paru na netagu', na si Kristo mese' t dimyu, beke' sabab et itue maya ne pegarap myu na mekebe' baya' et Empu' dut pengmilikan Ye.

²⁸ Atin ne punsabab ye na ba' manu angkan pegpebunayag kay si Kristo. Pepeamay-emayan kay ginsan, beke' sukup neng pegpetlangen kay na pegtulduan kuyun eset dameng kesewran apang mepeelep kay dut Empu' itueng kede sembatu, na lumembu' beke' teup na sabab et pegsempatu ki Kristo. ²⁹ Angkansa, sabab et itue, pegkeradya ku ne banar beke' pegusalen ku ginsan neng kepengyedian na binggey i Kristo.

2 ku tudyu lang eset dimyu, kwantin gasi eset menge' taaw et Laodisea beke' dut ginsan ne na kayangga pe' nekita ku et elepan. ² Pegbuwaten ku itue apang masag kedye seled, ganang memegsempatu dye sabab et pegmerga' metibuuk. Megsepatun gasi, dye maya sukup neng keretian et kesewran et atin paru neng tinagu et Empu', na atin ne pasal ki Kristo. ³ Dut seled keteguan ye, maya ginsan neng kementirian et kesesewran beke' keutekan et Empu' banar.

⁴ Pegbersen ku itue, apang diki kew mepealam et misan sinu pebiya' eset menge' mepupulitang bebresen misan enu nega kenunga. ⁵ Temed misan kaya ku esentin, kaya ku gasi kemyu mekelipatan et pengrendem ku. Indyari mekelemian ku eset dimyung menungang kebiyagan beke' mepangger neng pegpenelang ki Kristo.

Sukup na Kebiyagan ki Kristo

⁶ Angkansa tiban pegendelen myu si Jesus Kristo apang memawi' et kurudua myu. Na ya Begerar myu banar, indyari subali' daran endelen myu kwit pebibiyag. ⁷ Pegandel myu subali' ipepangger myu ki Kristo antangan ye samat puat kayu na negemutan ne dumekla'. Kebesagen myu dimyung pegandel na samat pegtuldu' dimyu. Indyari daran megpeselamat dut Empu'.

⁸ Meginget kew apang diki kew meekalan † et misan sinu pebiya' eset beres na kaya kepulusan beke' pengrunding neng ketulduan. Ating ketulduan tiyeg et pinegerata' t taaw beke' tiyeg et menge' belingkeg neng nakem et itueng dunya', diki lang tiyeg ki Kristo banar. ⁹ Sabab itueng ginsan et diri et Empu' pegbibiyagen seled kepetan i Kristo, ganang ya in negmendyari neng taaw. ¹⁰ Indyari sabab et dimyung peki-kepegsempatu eset kenye, negmendyaring sukup dimyung biyag. Seled kepetan i Kristo ginsan neng kepengyedian beke' perinta et sengkekinleban.

¹¹ Punsabab gasi et pekikipegsempatu ki Kristo, antangan na kemyu in tinuli'. Temed lein lang tinuli' eset uned myu, imbes pegugad eset nakem myu menge' meraat neng kenepsua' t uned pebiya' pegandel myu ki Kristo. ¹² Ganang kemyu in nebewtismuan ne, antangan myu nelbeng kew ne kebaya' i Kristo, beke' negbiyag ne gasi na kebaya' ye sabab eset dimyung pegandel dut kepengyedian et Empu' na nemiyag peuli' eset kenye tiyeg et kepetayan.

¹³ Tagna', antangan myu na kemyung menge' taaw na samat patey ne sabab et keselaan, beke' lein lang menge' mengengandel et Empu'. Temed tiban biniyag tyu peuli' et Empu' na kebaya' i Kristo, sampay in-ampun ye kityu eset keselaan tyu. ¹⁴ Inugaran ye' t keseg et ginsan neng kesuratan sagka' eset kityu dut kaya pegasip et Keseraan binggey et Empu' ki Moises. Inugad ye ginsan neng keselaan ganang neransang ya itue eset krus i Jesus apang simayaan. ¹⁵ Angkansa pebiya' eset kenyeng kepetayan et krus, inugaran ye' t kebesagen et menge' meraat neng pegibuten ‡ beke' kepengyedian et dunya', peginlelewen ye dye. Pinebiri' et Empu' dut menge' taaw atu' t dunya' pengindaagan i Jesus eset krus.

† MEEKALAN - Orig na Kesuratan: megpeuripen dimyu. †† Betsaen Kolosas 1:19 ginsan et diri et Empu' metektak eset ki Jesus, betsaen gasi Juan 1. ‡ Tuli' tenda' binggey et Empu' dut menge' taw' t Judio apang pesebanar na dye in maya pegsulutan dut Empu'. Tiban ne diki ne keilangan Empu' itueng tenda'. †† meraat neng pegibuten, ingin bersen si Seytan beke' menge' mengiibuten ye.

Pegbegey i Kristo Kityu Keleyaman

¹⁶ Angkansa pesari' lang dye na mengukum dimyu pasal et pegkaan etawa peginun myu, etawa eset pegtumanen misan enung pegkenkanan, etawa pasal et Umanat neng Bagung Bulan, etawa Eldew et Kepe-ternan na' Sabbat. ¹⁷ Itueng menge' ginis eninu lang et keginisan na ba' enu dumateng, temed si Kristo banar! ¹⁸ Kas kew pebe' baya' et sinu-sinu eset egian et menge' kaya teup neng pegpekumbaba et diri, etawa eset kedye pegpenelang dut menge' dereakan et Empu'. Pegpeabbu dye na dye in na memeglebi eset dimyu sabab eset kedye mekebi' biri'. Temed kebenaran ye, pemegabbu dye lang sampay pemegaruk lang dut pikiren dye. ¹⁹ Dye in lein lang bagi' ki Kristo. Na si Kristo samat ulu et bilug na megbegey et basag dut bilug ye. Na kityu samat bilug ye, na usalen ye kenyeng lilisuan beke' ugat na mekemkeman ye ginsan tyu na lumembu' pebiya' eset basag et mekewasang Empu'.

Binggey i Kristo Bagung Biyag Kityu

²⁰ Na antangan myu samat natey kew dut ki Kristo, na ating kebesagan neng meraat na taw' t kelingban et dunya' diki ne mekepegwla eset dimyu. Manu mengebiyagan kew nega na ba' diki myu gasi telinagan itueng menge' ketehagan teyeg kedye? ²¹ Keseraan samat, kwan, "Kasi' myu pegkepti' itue!" Etawa, "Kasi' myu pegkinami' atin!" Etawa, "Kasi' myu pegkutewa' itie!" ²² Itueng menge' ginis neng ketulduan ketehagan lang et menge' taaw pasal eset menge' keginisan na mekeamin. ²³ Dut pikiran myu, keblan myu lang na itueng menge' ketehagan megsugat ne esipen. Pebi' biri' dye na samat ipegnunga dye kemyu dut Empu', beke' ipebaba na kepegewlaan bilug myu. Temed kebenaran ye dye in kaya lang kepengyedian et kityung kenepsuan et bilug.

Pebibiyagan et Bagung Biyag set Empu'

3 Na kemyu biniyag peuli' kebaya' i Jesus Kristo, angkansa iwasan myu ne itueng menge' ginis na dut langit na pegteternan i Kristo. Na duun megearung ya eset tampa' kewanan et Empu'. Duun maya ye kewasa beke' kepengdyarian. ² Pikiren myu menge' keginisan dut langit, diki lang menge' keginisan dut lugta'. ³ Sabab antangan myu na natey kew ne iba-iba ki Kristo, beke' ating tantung biyag myu megte-tagu' ne iba-iba ki Kristo, na ya iba-iba et Empu'. ⁴ Si Kristo itueng tantung biyag myu, na ba' ya mebunayag, mebunayag kew gasi na kebaya' ye, beke' maya bagi' myu eset kenyeng kebutugan.

Lelagi beke' Bagung Biyag

⁵ Angkansa subali' meugad ne itue eset dimyung kenepsuan atu' t dunya': samat kwantin pegbebeis-beis, keselewaan, napsu', mereraat neng kegeayan, beke' pengsua' et pengarta' et sengketawan na' atin samat pengempu' et menge' empu' empunan. ⁶ Sabab et menge' itue, megderateng kutuk et Empu' dut menge' taaw na' mesungsang. ⁷ Na' kwantin tantu gasi pegbuwaten myu sene ti' ba' nekelegdeng ke eset menge' taaw na kwantin gasi pegarat dye. ⁸ Temed tiban subali' tengwaan myu ne memuwat menge' itue. Tengewi' myu ne megiseg-iseg, meeripuruen, beke' keyeatan. Subali' kas kew ne meres et bebrese' t mekesakit et seled beke' meriri' neng bebresen et sengketaawan. ⁹ Tengewi' myu ne mengembut dut menge' kesebayaan myu sabab nelkas myu ne nelaging keerratan beke' ginsan neng meyeyaat neng kegeayan. ¹⁰ Kede sembatu dimyu tiban negbagung taaw ne. Na eldew-peldew lebing mekekabi' myu ne dagbes et Empu' na nemaal dimyu. Beke' meretian myu ne ya banar. ¹¹ Kaya pegbidaan esentin, misan ne kemyu taw' t Griego etawa taw' t Judio, tinulian ne etawa kaya tinulian, etawa taw' t tumpang etawa taaw kaya pengarat ‡, etawa uripen mene etawa melayam neng menge' taaw. Deulu' mene taku', ki Kristo lang kaya pinegidaan, beke' ya megterna eset seled tyu ginsan.

¹² Pegmerganen kew et Empu' sampay pinili' ye kemyu, eset kenyeng keusalan. Angkansa megmendyari kew ne meingesinen, mekinesien, megpebaba' t atey, meayad beke' mesendalen. ¹³ Kesendalen kew et kede sembatu, beke' empuna' myu sebarang mekebuwat et mekesala' dimyu, na samat si Kristo na negpengampun dimyu. ¹⁴ Pegmerga' luwas nega et ginsan neng pegbuwaten myu. Sabab et pegmerga' ginsan meki-kepegsempatu et menunga banar.

¹⁵ Na kede sembatu dimyu bagi' et bilug i Kristo, beke' pinili' Ye kemyu pebibiyag ginsan eset kesenangan. Angkansa tuguti' eset pikiran myu kepegewlaan kesenangan i Kristo. Indyari megpeselamat kew da-

‡ SABBAT - ingin bersen "Eldew et Kepeternan" dut bebresen et Judio. Sasew dut pemegtimungan dut Kolosas pasal et pegke-legal dut menge' taaw. Betsaen gasi Roma 14:1-12, beke' 1 Korinto. †† "taaw kaya pengarat", dut Griego: "barbaro" etawa "taw' t Sitian".

ran. ¹⁶ Ipeternaa' myu itueng bebresen pasal ki Kristo sukup na tantu eset dimyung bilug, ganang usalen mu ginsang kesesewran menuldu' beke' megpereti' dut kesebayaan myu. Eset seled atey na peselamat, megkulilal kew et Menge' Kanta, megbebatug neng kanta, beke' kulilal neng nakem dut Empu'. ¹⁷ Sebarang bersen myu etawa buwatan myu, subali' keredyanen myu samat bibilinan i Empung Jesus, ganang mebgayan myu et keserungsukuran Empu' Ama' sabab kenye.

Pinegeratan eset Kebiyagan et menge' Mengengandel

¹⁸ Menge' kelilibunan, pesakup kew eset esawa myu, sabab itue ne nesukan myu, na mengengandel i Empung Jesus.

¹⁹ Menge' kelelekian, ingina' myu keesewanan myu beke' endey myu dye pesekitan.

²⁰ Menge' keyegangan, subali' esipen daran menge' kegungurangan myu eset ginsan neng ginis, sabab et itue meksanan Empu'.

²¹ Menge' kenggurangan, endey kew banar keinisegen eset menge' keyegangan myu, etawa kalu' rumungkey seled dye.

²² Menge' uripen, esipa' myu menge' pegibuten myu atue' t lugta' eset ginsan neng ginis, diki lang ba' megsisiek dye na pebi'biri' et kepengnaan, imbes sabab et ketentuan banar beke' takut dut Empu'.

²³ Misan enu nega pegkeradyan myu, buwata' myu na teyeg eset atey myu samat dut Empu' kew pegkeradya, lein lang eset taaw. ²⁴ E' ga be katew, na itueng pegkeradya myu tantu ki Kristo neng Begerar, sampay sewd myu gasi mewanan eset Begerar maya meterima myu kepusakaan bilang ganti dimyu. ²⁵ Temed si Kristo kaya pengdapat. Pegdusaen ye taaw megpemuwat et meraat, na ibgey i Kristo teup eset nekeradya dye.

Menge' begerar, petigna' kew ne beke' sali' sali' pemiri' myu dut
4 dimyung peguripenen. Kasi' myu peglipati' na maya gasi begerar myu Empu' Banar dut langit.

Menge' Beres Penektak

² Kas kew mesumu megpenelang. Indyari ba' kemyu megpenelang, keelistu beke' megpeserungsukur. ³ Tentua' myu megpenelang na Empu' memuwat et dalan kityu na mepelatap et kenyeng beres pasal et kesesewran na' tagu' pasal ki Kristo. Megdemikian gasi misan ne aku nepirisu eset pegbuwat et itue. ⁴ Buniyak ipenelengana' myu daken apang ketulduan ku na mepereti' banar samat subali' ku buwatan.

⁵ Na ba' kemyu kebaya' eset menge' kaya mengengandel, pebibiyag kew et meutek sampay daran usalen timpu myu na memuwat et maya kepulusan. ⁶ Arat myu subali' kepengandel-andel beke' beres myu subali' menggey' t keprian eset ketulduan. Buwatan myu itue supaya daran panyap dimyung metubag dut kede sembatu na ba' sinu memen-gingkut.

Pengemuring Pemangling

⁷ Si Tikiko na pegmerganen neng bi'bila', beke' sali' ku gasi neng mengengeradya dut Empu', na mengabar eset dimyu ginsan pasal et daken. ⁸ Pinesurung ku ya esentin supaya mesewran myu dameng kebtangan, megsepantun gasi masag dimyung seled. ⁹ Iniba ye itueng tantung pegmerganen tyu neng tipused na si Onesimo, na ya iba-iba dimyu. Dye in mengabar eset dimyu et ginsan neng neinabu atue.

¹⁰ Pegpenglingen kew i Aristarko na nepirisu iba ku, beke' si Markus na egas i Bernabe. Binggey ku pemilin dimyu pasal ki Markus, terimana' myu ya' t meselusay pegdateng ye esentin. ¹¹ Si Jesus, kilala eset ingarang Justo, na megpemangling gasi dimyu. Telu dye lang itueng mengengandel neng Judio atue na menge' iba-iba ku megpegkeradya dut pengmilikan et Empu', na' negmendyaring mengimuyuk ku dye.

¹² Pegpenglingen kew gasi et sengkelsesud myu neng si Epapras na mengengeradya i Jesus Kristo. Daran ya pegpenelang sukup eset kenyeng atey na kemyu negmendyaring mepangger, beke' megmendyaring keterima-terima beke' tantu na meesipen eset kegeayan et Empu'.

¹³ Nebiri' ku ne ba' enukwan ya sumandal tudyu eset dimyu beke' eset menge' iba dye dut lungsud et Laudisia beke' Hierapolis. ¹⁴ Pegpenglingen kew gasi i Demas beke' itueng pegmerganen tyung mengunguru na si Lukas.

¹⁵ Ipenglinga' myu aku dut menge' ketipusda' t lungsud neng Laudisia, ki Nimpa beke' eset menge' mengengandel na pemegtingtimung eset benwa ye. ¹⁶ Pegkebatsa' myu et surat na itue, ipebatsa' i' myu gasi dut mengengandel eset lungsud et Laudisia. Batsai' myu gasi itueng surat na mawa' et Laudisia. ¹⁷ Beke' buniyak isugira' myu gasi ki Arkipus na metbes ye itueng bubuwatan na tinerima ye dut Empu'. ¹⁸ Aku neng si Pablo, na seriling keremut ku negsurat et pegpangling na itue. Rendema' myu na aku eset seled pipirisuan. Pegpenelang ku dut Empu' na in-gasi' ye mese' t dimyu.

1 Tesalonika

Kepurisanan et itueng Surat neng 1 Tesalonika

Maya tantung lungsud eset tampar kilid et dagat pegnerana ' t Tesalonika, itue sakup et Probinsiya et Masedonia, sembatung probinsiya et bangsa neng Roma. Diminuntin si Pablo apang tumagna ' duun sembatung ketimung-timungan et menge' mengengandel i Jesus Kristo. De Silas beke' si Timoteo megbebaya' kenye. Segwa' sengkerit neng timpu ga tineteg dye esentin sabab sebarang ibang menge' sali' saling Judio in minendinan dye pebunayag i Pablo. Indyari pinenempeg dye esentin. Pegketbes na dye in sempegen, siminusa si Pablo pasal eset menge' mengengandel esentin. Pegpikiren ye na kalu' seulinen dye kedyeng pegbuwatan, sabab sebarang pemanta kedye eset ating lelegdangan na tantung tiksaen dye banar. Beke' masi nega kaya ne misan sembatung meibut dye. Atin ne punsabab pineseuli' i Pablo si Timoteo apang mesewran itueng pegbuwatan dye duntin. Enung kesegyaan i Pablo ganang nekepeuli' ne si Timoteo mewan duntin beke' nesewran ye na itueng menge' mengengandel pelahyun et pegandel misan ne sebarang pemanta kedye in peglahyun peniksa' eset kedye. Sasat si Pablo dut lungsud et Korinto, ya in nagsurat kedye. Tantu banar na pegbentugen ye Empu' eset kedyeng kepuspusa' t penggiginewanan, kumseg dye apang meglahyun mengengandel na misan enu nega meinabung ketiksaan dye. Sinambag ye gasi kedyeng menge' keingkutan pasal eset pegpeuli' i Jesus Kristo, beke' pasal dut ba' enukwanen et Empu' biyagen peuli' dut kedyeng lelebngan pegdateng et ating eldew.

Ketulduan et itueng Surat

Penegnaan 1:1

Si Pablo Megbegey et Pesesalamat beke' Pegdayew 1:2—3:13

Pegtulduan Dye i Pablo pasal eset Kedyeng Diring Arat 4:1-12

Ketulduan i Pablo pasal et Pegseuli' i Jesus neng Kristo 4:13—5:11

Si Pablo Pegtuldu' et Emuring Induanan 5:12-22

Penelang i Pablo dut Empu' eset menge' Mengengandel 5:23-24

Emuring Beres beke' Penektak i Pablo Kedye 5:25-28

Mawa' kire Pablo, ki Silas beke' ki Timoteo.

1 Dut ketimung-timungan et menge' taaw et lungsud et Tesalonika, dye in nemengandel dut Empu' Ama' beke' Begerar neng si Jesus Kristo †. Mese ' t dimyu teyen redyiki' beke' kesenangan.

Kebiyagan beke' Pegandel et menge' Taaw dut Lungsud et Tesalonika

²Daran-peraran kay pegpesalamat dut Empu' pasal et dimyu ginsan, beke' pegbentuen kay kemyu et damen neng pegpenelangan. ³Daran kay pegrendemen dut elepan et Empu' Ama' tyu dimyung menungang keradya et pegandel myu. Sampay daran kay pegrendemen dimyung pengensara', sabab et dimyung pegmerga' dut Empu', beke' dimyung mepangger na pegarap dut Begerar tyu, ne si Jesus Kristo, na peguli' ye atu ' t dunya'. ⁴Menge' ketipusdan, sewd kay ne pegmerganen kew et Empu', beke' sewd kay gasi kemyu menge' pinili' ye. ⁵Sabab pineabar kay et dimyu na Menungang Abar, na diki lamang et merugey na bebresan et taaw, temed teyeg et keksegan et Empung Nakem. Beke' sewd kay ne itue tantung kebenaran mawa' nega ' t Empu'. Kwit ti' pegbe' baya' tyu nega ' t dimyu ti' nebiri' myu ba' enukwan arat kay. Binaal kay ginsan dut kenunganan myu. ⁶Nesunsunan myu kami beke' ating Begerar neng si Jesus, misan ne kelang ketiksaan, sabab et tinerima myu Menungang Abar na maya keksanan na binggey et Empung Nakem. ⁷Na, negmendyaring sungtuhan kew et ginsan neng megpengandel dut probinsiya et Masedonia beke' probinsiya et Akaya. ⁸Sabab bebresen et Begerar limingkep teyeg dimyu dut menge' probinsiya et Masedonia beke' Akaya. Misana diki lang atin, sampay dimyung pegandel nesewran et embe-embe. Angksana misan diki kay ne megsugid pasal et atin, sewd dye ne. ⁹Dye ne pegsugid ba' enukwan pegterima myu damen. Pegsugiren dye ba' enukwan ne seulinen myu Empu', teyeg dut pegempu' empuen. Na tiban megpenimbahat kew ne dut kebiyag-biyagan na' Empu' banar. ¹⁰Sampay tumagey kew et pegdateng et ating Yegang et Empu' na' si Jesus, teyeg dut langit. Na ya ne in binyag peuli' et Empu' Ama' teyeg dut kepeteyan ye. Na itueng si Jesus gasi tumba-bang kityu, eset megderateng na' iseg et Empu' dut emuring eldew.

Keradya i Pablo dut Lungsud et Tesalonika

2 Menge' ketipusdan, pegsesewren myu ne, na dameng pemerita' dimyu maya kepulusan. ²Sewd myu ne, tagna' ti', mura kay natu- ' t lungsud et Tesalonika, kami pineliyutan beke' ininlelew dut lungsud et Pilipos. Segwa' pinebasag et Empu' dameng keksegan, na ipebunayag dimyu Menungang Abar mawa' t Empu', misan ne mekan-sang neng pemelabag. ³Sabab damen neng pekibisara dimyu, diki lang mawa' dut kerupangan, etawa dut diki sugat etawa pengurunding. ⁴Segwa' megbebres kay bilang menge' taaw neng tinerima et Empu', na pepengerapan Menungang Abar et Empu'. Pegbersen kay itue, apang begeyan et kebentugan Empu', diki lang sabab et taaw. Na Empu' meg-sesewd et seled pusu' tyu. ⁵Sewd myu na kami diki megpesiring-siring et pegbantug, etawa ipetagu' dut bebresan et pegsua' kay. Sewd itue et Empu'. ⁶Diki keinginan kay na pegbantug et menge' taaw, teyeg dimyu etawa dut misan sinu. ⁷Bilang menge' Apostol †† i Jesus Kristo, teyen mekebegat kay dimyu. Segwa' diki egian kay dimyu imbes menunga lang, kami megmendyaring mepengimuyuk samat indu' na dut kenye- mengenge' keyegangan. ⁸Sabab et kelang pegingin kay dimyu, angka- inisagda' kay ipemagi' dimyu, diki lang et Menungang Abar et Empu', ba' diki sampay dameng kebiyagan. Sabab nepeingin kew ne banar damen. ⁹Tantu banar mekesewran myu menge' ketipusdan, ba' enukwan dameng pegkeradya beke' keliyutan. Pegkeradya kay gebi sampay el- dew, apang diki kay kebegat dut sinu-sinu, sasat kay megpebunayag di- myu pasal et Menungang Abar et Empu'.

¹⁰Kemyu saksi' kay beke' Empu', ba' enukwan kay nengebiyagan na maya kenunganan. Ketignaan beke' kaya pegsala' sala' na pengarat kay dimyu, na menge' mengengandel i Jesus Kristo. ¹¹Sabab mekesewran myu ne, ba' enukwan pegarat kay dut kede sembatu dimyu. Na samat ama' penginasip ye, dut kenye- mengenge' keyegangan. ¹²Pepeberiksanan kay ke- myu, sampay pegimuyuken beke' pegtehagen kay na kemyu megpenge- biyagan et metigna', supaya enapan kew et Empu'. Na megayat Ya set dimyu dut serili' Yeng pengmilikan beke' ketaasan et Empu'.

† KRISTO - Ating pinili' et Empu' Banar supaya pemegbeg atu ' t dunya' kaya seskeran.

†† APOSTOL - Sembatung taaw megiba-iba ki Jesus dut atin masa ye, sampay ipereti' dut ibang taaw sabab et Menungang Abar pasal i Jesus. Dut Griego, sem- batung daaken, sembatung taaw ipineraak sabab et abar.

¹³ Daran kay pegpeserungsukuran ating Empu' dut langit, sabab tine-
rima myu ating beres et Empu' na nepibit damen, diki samat bebre-
sen et taaw lang, temed ating tantung bebresen et Empu'. Na, sugat
atin, itueng bebresan et Empu' na ya ne nengeradya dut dimyung men-
ge' mengengandel supaya ipetigna' pengebiyagan myu. ¹⁴ Sabab kemu-
menge' ketipusdan, na sumulit dut menge' mengengandel i Jesus Kristo
dut bangsa et Judea. Nagsandal kew et keliyutan dut menge' kebangsa
myu, samat keliyutan neng nelebayan et menge' mengengandel i Jesus
dut Judea teyeg et menge' ibang taw' t Judio. ¹⁵ Na, itueng menge' ta-
w' t Judio, nengimatey et Begerar tyu neng si Jesus, beke' gasi dut men-
ge' tarus et Empu' tagna' ti'. Megdemikian atin gasi nengdingkar da-
men peliwan. Megiseg Empu' dut kedye, sampay dye kebanta et ginsan
neng menge' taaw. ¹⁶ Peglepesan dye na bengkaen damen neng pegpe-
abar et Menungang Abar pasal i Jesus dut menge' bangsa et taaw lein
Judio, apang mebawi' teyeg et menge' sala' dye. Dut itueng menge' ta-
w' t Judio, daran-peraran susulu dye pegdugangan kedyeng menge' sa-
la', angkansa napet dye ne et kutuk et Empu'.

Gaay i Pablo na Periksanen menge' Taw' t Tesalonika

¹⁷ Segwa' menge' ketipusdan, misan diki nekwi na kami neparak dut
dimyu, eset bilug lang, temed diki dut pengrendem, riminupuk kay ne
lalu'. Na gey-gaay kay ne mebiru' kew peuli', angkansa, sinulayan kay
banar dumuntin dimyu. ¹⁸ Pegpenperuen kay ne banar na sumurung
dut dimyu, lebi ne akung si Pablo kesenung masa ne megparu, segwa'
leyd-leyd kay pegbengkaen i Seytan. ¹⁹ Na, kemyu banar damen neng
keksanan beke' pengerapen. Indiyari ipeabbu kay kemyu dut elepan et
Begerar tyu ne si Jesus Kristo, ba' ya megpeuli' atu' t dunya'. ²⁰ E', sugat
banar, kemyu dameng kebentugan beke' keksanan.

Pinuli' i Pablo si Timoteo dut Tesalonika

³ Angkansa ganang diki kay ne mesendalan mengrendem, pineg-
menunga kay ne petektak atu' t lungsud et Atinas. ² Angkansa ti-
nahag kay dimyu si Timoteo na kityung tipused, beke' mengenge-
radya et Empu' dut megpebunayag et Menungang Abar tudyu ki Kristo.
Tinahag kay gasi ya supaya megpebasag beke' megpeteger dimyu et di-
myung pengandel et Empu', ³ apang kaya sembatu dimyu mesasew pi-
kiran sabab et menge' pegsulay na itue. Sewd myu ne gasi subali' maya
ketiksaan dumateng dimyu, sabab atin ne eset pegpandu' tyu. ⁴ Tantu
banar, kwit iba-iba myu nega kami, pegsugiren kay ne lagi na kityu tik-
saen. Na atin ne pesi neinabu, asal sewd myu ne. ⁵ Sabab et itue ganang
diki ku ne mesendalan negtahag ku ne ki Timoteo dut dimyu, apang
meketuturan daken pasal et dimyung pegandel dut kityung Empu'.
Megtelas ne atey ku kalu' kalu' nebibit kew ne et menunuku' i Seytan.
Na ba' kwantin, meugara' t kepulusan eset dameng pinegsenseraan dut
dimyu.

Tuturan i Timoteo neng Negpebasag et Seled

⁶ Segwa' tiban nekepeuli' ne si Timoteo, na maya bibit ye menungang
tuturan pasal et dimyung pegandel beke' pegingin. Tinuturan ye pasal
et dimyung pengrendem damen, na ingin-ingin myu na mebiru' kami
peuli'. Megdemikian kami kwantin gasi, ingin kay mebiru' kemyu.
⁷ Angkansa menge' ketipusdan, misan ne mekansang keliyutan sampay
ketiksaan kay, neimuyuk myu kami sabab et dimyung pengandel dut ki
Jesus. ⁸ Samat tiban kiminesan kay ne, sabab nesewran kay ne na mepa-
gen ne pegandel myu, dut Begerar tyu neng si Jesus. ⁹ Pegserungsuku-
ran kay Empu' pasal et dimyu, sabab et ginsan neng keksanan na nerasa
kay, pasal et dimyung pengandel. ¹⁰ Pegpenelang kay banar gebi beke'
eldew, na mekita' kay kemyu peuli', apang metebangan ba' enu nega
kelurangan myu pasal et dimyung pengandel.

¹¹ Na tiban turunan teyen damen et kityung Empu' Ama', beke' si Je-
sus neng Begerar tyu na mekerateng kay dut dimyu. ¹² Buwatan teyen et
Begerar na ipelembu' sampay ipekansang pegingin myu dut kesebey-
aan beke' dut sinu-sinu, tiat pegingin kay dimyu. ¹³ Pebesagen ye teyen
pusu' myu, apang kaya seseweyan dimyu, beke' mendyaring pasek me-
tigna' kew dut elepan et Empu' Ama' tyu, ba' matu' ne Begerar tyung si
Jesus kebaya' ginsan neng kenyege menge' taaw neng mengengandel
kenye.

Pebibiyag Supaya Begeyan et Kebentugan Ating Empu'

⁴ Ketepus-tepusan, menge' ketipusdan, pegtulduan kay kemyu ba'
enukwan ipekansan myu Empu' sasat kew pebibiyag. Na sewd
kay ne na pengebiyagan kew kwantin, temed tiban pengengaten
beke' pegtehagan kay dimyu banar dut Begerar neng si Jesus, na buwa-
ten myu lebi neng banar samat kwantin neng menungang pemimiyag.

² Sewd myu ba' enu tinuldu' na binggey kay dimyu, pebiya' et kepegew-
laan et kityung Begerar neng si Jesus. ³ Sabab itue kegeayan et Empu',
na kemyu megpeketigna' na megperayu' kew et pekibeis-beis. ⁴ Na kede
sembatu dimyung, na antangan ye kenyege bilug apang pasek metigna',
sampay mebantug kenyege pemikiran pasal et pegesawa. ⁵ Endey ibu-
ten myu meraat neng kenepsuan et bilug, diki samat menge' arat et
menge' taaw na diki nekekilala et Empu'. ⁶ Supaya, kaya sembatu di-
myu na megkesala', etawa mengrunding et tipused ye. Samat pegsugi-
ren sampay pepereti' kay ne dimyu tagna', dusaen et Begerar ginsan
neng taaw na pemaal et kwantin neng keselaan. ⁷ Sabab diki tyu pinili'
et Empu' supaya megpengebiyagan et meraat, segwa' megpengebiy-
agan tyu et pasek metigna'. ⁸ Angkansa, sebarang diki mengandel et
itueng tuldu', diki lang taaw pegmendian ye, temed pegmendian ye
Empu', na ya negbegey dimyu et kenyege Menungang Nakem na' Em-
pu'.

⁹ Segwa' diki ne subali' isurat kay nega dimyu pasal et pegingin dut
menge' iba-iba myu neng menge' mengengandel ki Jesus Kristo, sabab
kemyu netulduan ne et Empu' na ba' enukwan kew meginginan. ¹⁰ Na
asal, peginginen myu ginsan neng menge' mengengandel dut sengke-
dunyaan et Masedonia. Segwa' teyen pegsewaan kay kemyu, menge'
mengengandel na ipelembus myu nega dimyung pegireg et kedye.

¹¹ Etasa' myu megpengebiyagan et kesenangan. Teyumana' myu kera-
dya myu lang in, beke' megpeturu' kew et linget supaya ikebiyag myu,
samat sinugid kay ne dimyu. ¹² Na ba' mengandel kew itueng tuldu',
eraten kew et menge' taw' t kayangga pe' mekekilala et kityung Empu',
apang gasi diki myu ipeninged et sebaya' dimyung ikebiyag.

Pegdateng et Begerar si Jesus Kristo

¹³ Na, kemyung menge' mengengandel, meingin kay ne ipereti' dimyu
pasal et menge' natey neng mengengandel i Jesus Kristo, apang diki
kew rumupuk samat menge' ibang taaw na kaya pegtegeyen dye na
megbiyag peuli'. ¹⁴ Sabab asal inandel tyu ne si Jesus natey beke' neg-
biyag peuli' teyeg et kepeteyan. Angkansa inandel tyu na biyagen gasi
peuli' et Empu' sebarang menge' nemematey na maya pengandel dut ki
Jesus, apang ipebaya' dut kenyege pegdateng.

¹⁵ Pasal dut bebresen et Begerar tyu si Jesus, pegsugiren kay dimyu:
Na, kityu na menge' netitinda na biyag nega seked et pegdateng et Be-
gerar neng si Jesus, na kityung menge' biyag, tantu diki keuna dut men-
ge' nemematey ne na sumusup nega. ¹⁶ Sabab pegineug i Jesus neng
Begerar teyeg dut langit, na maya mebasag neng tahag, sampay penglu-
luwaan et pegibuten et menge' dereakan et Empu', sampay megtingit-
kag neng budyung neng tembuli' et Empu', pegketbes menge' mengeng-
andel ki Kristo neng natey ne, dye in unang biyagen sampay iperibu-
wat teyeg et menge' lebeng dye. ¹⁷ Pegketbes et atin, kityung menge'
biyag nega netitinda, biten gasi peribuwat kebaya' kedye dut kunem,
apang susupen Begerar Jesus dut lelewang. Angkansa megkebe' baya'
tyu ne et Begerar dut langit, apang mekepengebiyagan tyu ne peuli' et
kaya seskeran. ¹⁸ Angkansa, megimuyukan kew pebiya' dut menge' tul-
du' na itue.

Megpanyap Tyu et Pegdateng et Begerar si Jesus

⁵ Na, menge' ketipusdan, diki ne keilangan isurat kay nega dimyu,
pasal et timpu beke' menge' eldew itueng meinabu neng menge'
indeginis. ² Sabab sewd myu ne tu' banar, ne ating eldew et peg-
dateng et Begerar si Jesus, samat pegdateng et menenakew dut gebi.
³ Sasat pegbebresen et menge' taaw, kwan dye, "Kesenangan tu' beke'
kaya keenu-enu tiban lang," segwa' kumlat lang dumateng keeriweraan
dut kedye beke' metpu' dye ne. Kumlat lang dumateng keeriweraan sa-
mat pegteterman neng megebteng neng libun, beke' diki dye mepelegy-
uan. ⁴ Segwa' kemyu menge' mengengandel, kaya lang dut kelingban,
ingin bersen, kaya kew lang awam et itue. Angkansa itueng eldew na di-
ki kew medingkelatan, samat pegdingkelat et menenakew. ⁵ Kemyu
ginsan antangan ye samat keyegangan et ketlangan, beke' samat key-
egangan et eldew, ingin bersen, kemyu menge' mengengandel et Em-
pu'. Diki lang kityu teyeg et gebi, etawa teyeg dut kelingban. ⁶ Angkan-
sa, endey tyu miga' tiat iba, na megiga' na' awam dye, segwa' megmen-
dyaring panyap tyu sampay diyukup pikiran tyu. ⁷ Sabab pasal et men-
ge' megiga', merali' gebi pengingiga' dye, beke' itueng menge' melelan-
gu, merali' gasi dut gebi dye meglangu. ⁸ Segwa' sabab kityu antangan
ye samat ingin bersen menge' mengengandel et Empu', teyeg dut el-
dew, subali' kityu pateng, pikira' t menunga, diki samat menge' pegilu-
en neng taaw. Na' menge' sundalu, pekekes dye lampik et bilug, beke'
besi' neng sepuyu' eset ulu. Kityu gasi samat menge' sundalu, maya pe-
kekes ba' isub tyu taming neng pegandel et Empu', beke' pegingin dut
menge' iba tyu, samat lampik et debdeb, beke' pegarap et kepuwasan
atin samat besi' neng sepuyu' na diki terman. ⁹ Sabab diki tyu pinili' et

Empu' supaya medusa et kenyeng kutuk. Segwa' supaya keterima tyu et kepuwasan punsabab dut kityung pengandel eset Begerar tyung si Jesus Kristo.¹⁰ Natey si Jesus sabab et kityu, apang misan biyag etawa natey tyu, kityu mekepemyagan peuli' keibut dut kenye pegka' peuli' ye atu ' t dunya'.¹¹ Angkansa meimuyukan kew et tegsembatu beke' megtabang-tabang, samat pegbuwaten myu ne tiban.

Emuring Pemilin

¹² Segwa' tiban pegengaten kay dimyu menge' ketipusdan neng mengengandel, asi' asi' erata' myu menge' pegsengsara' dimyu. Na dye pini-li' et Begerar apang megpenginuna beke' ipengindu' dimyu dut pengengandel myu.¹³ Esipen myu dye banar et metaas na pegarat, sampay pegmerga' sabab et keradya dye. Megsipegnunga-nunga kew et kemyu-kemyu.

¹⁴ Beke' pegbilinan kay kemyu banar menge' ketipusdan, na tuldui' myu menge' meyeyahu' na tehagen dye megkeradya. Ipelesigaa' myu menge' meleleew. Tebangi' myu sebarang merurungkey dut menge' ke-sulayan. Beke' mendyaring mesandal kew dut ginsan et menge' taaw.¹⁵ Tentua' myu, ne kaya meles et meyaat eset mereraat dimyu, segwa' etasen myu ne mendyaring menunga dut semba-sembatu dimyung mengengandel sampay dut ginsan.

¹⁶ Keksan kew daran.¹⁷ Megmendyaring mepengna' kew et pegpene-lang.¹⁸ Misana enu meinabu, menunga etawa meyaat, peselemati' myu dut Empu', sabab atin gay ye, sabab kemyu negmendyaring sembatu dut ki Jesus Kristo.

¹⁹ Kasi' myu pegbengkaa' kegeaya ' t Nakem na' Empu'.²⁰ Kasi' myu pekumbaba menge' pegpebunayag et beres et Empu'.²¹ Segwa' sulayi' myu ginsan et menge' indeginis beke' pengpetan ba' enu menununga.²² Pereyuni' myu sebarang dagbes et kereatan.

²³ Teyen ating Empu' banar, Empu' neng kesenangan, megmendyaring megpepasek metigna' dimyu banar. Dumaran kew teyen et kaya keseweyan ginsan neng pegketaaw myu; pikiran, kurudua, beke' bilug, seked dut pegdateng et Begerar tyung si Jesus Kristo.²⁴ Mebentel Empu' na negtingkag dimyu, beke' buwaten ye ginsan neng menge' itueng kereratan myu.

²⁵ Menge' ketipusdan, ipenelanga' myu teyen daran kami.

²⁶ Penglinga' myu ginsa ' t menge' mengengandel uyun et arat tyu.

²⁷ Pegtehagen ku dimyu dut elepan et Begerar na betsaan myu itueng Kesuratan dut ginsan neng menge' mengengandel i Jesus.

²⁸ Redyiki' et Begerar tyung si Jesus Kristo dumateng teyen dimyu.

2 Tesalonika

Kepurisan et itueng Surat neng 2 Tesalonika

Ganang neterima et menge' mengengandel itueng unang surat i Pablo dut lungsud et Tesalonika, sebarang ibang mengengandel diki meretian dye nebres i Pablo ti' eset pasal dut pegpeuli' megtuy i Jesus in. Lein ne kedyeng nepikiran, gay dye mebiyanan dye ne kenyeng pegpeuli'. Indyari enu itueng kedyeng binwat? Imbes "megkeradya", kaya dye ne nemuwat et misan enung bubuwaten, nemenagey dye ne lang et pegdateng i Jesus. Ganang nesewran itue i Pablo, atin ne punsabab megtuy ya negsurat dut kedye gasi peuli', sinugid ye kedye na lein kwantin nepikiran dye in. Sinugid ye kedye na mura megpeuli' si Jesus Kristo, atin ne si Anti-Kristo neng si Seytan na sembatung kesagka' ki Kristo keilangan ne dumateng. Itueng Anti-Kristo in, tiksaen ye taaw ginsang dunya', dut sebarang lein mengengandel beke' memuwat et kereatan. Si Pablo penggayat kedye na inunganen mengebiyagan dye sampay buwatan et menunga eset menge' ibang taaw. Ya negpepangger kedye ne na megsandal misan enu negang ketiksaan dye. Ya negsugid kedye na Empu' mene meles dut sebarang pemuwat kedye et ketiksaan tiban.

Ketulduan et itueng Surat

Penegnaan 1:1-2

Pegpepeselamat beke' Pegpenelang i Pablo 1:3-12

Taaw neng Menunungsang dut Empu' beke' Pasal et Anti-Kristo 2:1-12

Menge' Taw' t Tesalonika Pinili' supaya Mebawi' 2:13-17

Angat supaya lpenelang et menge' Mengengandel si Pablo 3:1-5

Subali' Tyu Megkeradya 3:6-15

Penimpusan neng Pegpangling, Emuring penektak 3:16-18

1 Mawa' kire Pablo, ki Silas beke' ki Timoteo, dut menge' mengengandel et lungsud et Tesalonika, dye in menge' ginerar et Empu' Ama' tyu, sampay Begerar tyung si Jesus Kristo.

²Redyiki' sampay kesenangan dumateng dimyu teyeg dut Empu' Ama', sampay Begerar tyung si Jesus Kristo.

Pegpepeselamat beke' Pegpenelang

³Subali' daran kay megpepeselamat dut Empu', pasal et dimyu menge' ketipusdan. Sabab dimyung pegandel ki Jesus perekla' neng pereklaa', megdemikian pasal dimyung pegireg dut kede sembatu pereklaa' myu gasi. ⁴Angkansa pegbenbentugen gasi kemyu dut ibang menge' titimungan et menge' mengengandel et Empu', pasal et dimyung kepenggeran beke' pegandel et Empu', sampay pegsandal myu et menge' ketiksaan.

⁵Ginsa' t itue sembatung upama et Empu', dut kenyeng metigna' na arat, sabab usalen ye itueng menge' ketiksaan myu apang teupen kew dut seled pengmilikan ye. ⁶Empu' metigna' banar. Itange' ye sebarang megpeniksa' dimyu, tiksaen ye gasi. ⁷Tebangan ye kemyu et dimyung keliyutan, kwantin gasi damen. Meinabu itue, ba' nebunayag ne mawa' dut langit ating Begerar neng si Jesus. Megiibut menge' kekinsegan yeng menge' dereakan et Empu'. ⁸Dumateng si Jesus megbibit et megdedleg na apuy, supaya dusaen ye sebarang diki megkilala et Empu', beke' menge' kaya megterima et Menungang Abar, pasal et kityung Begerar na si Jesus Kristo. ⁹Dusaen dye et kaya seskeran neng kebinesanan, beke' diki dye meterima dut elepan et Empu' neng Begerar. Sampay meparak dye eset ketaasan et kenyeng keksegan. ¹⁰Meinabu dut eldew na si Jesus peuli' atue, bentugen sampay deyewen ya et kenyeng menge' pinili' et menge' mengengandel ye. Kemyu pelelamud gasi sentin, sabab nengandel kew et pesebanar kay dimyu pasal ki Jesus.

¹¹Angkansa, megpenelang kay daran dut Empu' pasal et dimyu, apang teupen kew dut mengengandel et Empu' na pinili' ye. Sabab dut kenyeng kepengdyarian, teyen metuman ginsan neng menge' menungang keinginan myu beke' ginsan neng buwat teyeg et dimyung pegandel ki Jesus. ¹²Itue pegpenelang kay, supaya megmendyaring igbey myu kebetugan dut ating ingaran et Begerar tyung si Jesus. Megdemikian gasi ya memgey dimyu et dewasa sabab kemyu menge' mengengandel ye. Meinabu itue sabab et redyiki' et Empu' tyu beke' si Jesus Kristo neng Begerar dut dimyu.

Taaw neng Menunungsang dut Empu'

2 Na, pasal et pegatu' et kityung Begerar na si Jesus Kristo, beke' pegtimung-timung ye et kityu dut kenye. Megpengasi' asi' kay dimyu, menge' mengengandel, itue menge' ketulduan kay: ²Na, kas kew medingkelatan megtuy pasal et menge' pegpepebunayag sugid, nepeuli' ne ating Begerar neng si Jesus Kristo apang ukumen ye menge' taw' t dunya'. Endey endelen itueng menge' pegpepebunayag, misan pebiya' Empung Nakem, etawa susugiren, etawa surat samat teyeg damen. ³Kas kew ne megpebibit-bibit et sinu-sinu et enu-enu neng susugiren, sabab atin neng eldew et Begerar ingga pe' matu'. Subali' meinabu mena menge' taaw mesungal dut Empu' beke' nebunayag ating taaw neng menunungsang, pesungduan et kebinesanan dut Narka'. ⁴Pegetuanan ye ginsan neng pasal dut pegngeranen na' Empu' etawa Ya ne na pegpengempuen. Pepetaas ye kenyeng diri, megarung ating taaw na menunungsang dut benwa pengempuan na' Templo et Empu' Banar beke' megsugid na ya ne ating Empu' Banar teyeg dut langit.

⁵Kaya be mekerendeman myu, na sasat sentin ku nega et dimyu, diki be taku' nesugid ku na lagi itueng indeginis? ⁶Segwa' tiban sewd myu ba' sinu megpemangka' kenye, apang mepebunayag ya et sugat na timpu ye. ⁷Sabab atin meraat-reatan na taaw na pegetuwanan dut Empu' megkekeradya ne et tagu', sabab diki mekedyari ya megbunayag. Sabab daran ya pegbengkaen seked ating megbebangka' t kayangga pe' pegugaren. ⁸Temed pegketbes inugad ne megbebangka', ating taaw neng menunungsang mebunayag ne. Na', leyd ne ti' dut pegdateng i Jesus, imeteyen ating taaw neng menunungsang et usbu' t ginawa et baba' et Begerar na si Jesus Kristo, sampay binesanan ya et benyar et kenyeng pegdateng.

⁹Ating pegatu' et taaw neng menunungsang ula-ula i Seytan na mebunayag et ginsa' t ginis neng keksegan, beke' menge' pengrundingan na tenda' beke' mekelilu'-lilu' apang rundingen ye menge' taw' t dunya'. ¹⁰Kwantin gasi usalen ye ginsan neng keginisan neng rundingan neng keraatan dut menge' mebinasa dut Narka'. Mebinasa dye sabab minendian dye ne na ingenin keberbenaran pasal ki Jesus, na teyen kebawi' kedye. ¹¹Angkansa pineretengan dye et Empu' et kependyarian et pegsungal, supaya mepeandel dye dut keembutan, ¹²apang ginsan dye medusaan, sebarang diki mengandel et keberbenaran et Empu', segwa' neng indingan dye ating kebelingkegan.

† "Ating megbebangka'", retian ye si Empung Nakem.

Menge' Taw ' t Tesalonika Pinili' supaya Mebawi'

¹³ Menge' mengengandel neng pegmergane et Begerar neng si Jesus, subali' kay daran megpeselamat dut Empu', pasal et dimyu. Sabab nekeuna ne lagi mura ginuna et Empu' dunya', pinili' kew ne et Empu' supaya mebawi'. Nebawi' kew punsabab dut keksega ' t Nakem et Empu' neng negpepasek metigna' dut dimyu beke' et pegandel myu et keberbenaran pasal i Jesus Kristo. ¹⁴ Tiningkag kew et Empu' apang mebawi' pebiya' ating Menungang Abar neng ipegtutuldu' kay dimyu pasal ki Jesus, apang mekebagi' kew dut kebentugan et Begerar tyu na' si Jesus Kristo. ¹⁵ Angkansa, megpekepangger kew banar dut pegandel myu, menge' mengengandel, beke' kepti' myu menge' pegutuldu' kay dimyu, misan dut surat etawa dut bebresan mene.

¹⁶⁻¹⁷ Na, pegmerga' kityu et Empu' Ama' tyu, beke' sabab et kasi ye maya megpengimuyuk et atey tyu kaya seskeran, sampay negey banar kityu et menungang pegarap mawa' kenye. Buwaten teyen et Empu' Ama' tyu beke' kityung Begerar na si Jesus Kristo atey myu mepagen beke' ipebasag kew apang megkeradya sampay megberes et menunga.

Angat Supaya Ipenelang et menge' Mengengandel si Pablo

3 Ketepus-tepusan, menge' mengengandel, ipenelanga' myu kami supaya lumkep sekali' bebresen et Begerar, beke' kilelanan samat neinabu ne dimyu. ² Ipenelang myu gasi kami, na irayu' dut menge' keremut et mereraat neng taav, sabab diki ginsan maya pegandel dut Menungang Abar i Jesus.

³ Segwa' mebentel banar Begerar na Empu', na ipeteteg sampay timuruen ye kemyu dut ki Seytan. ⁴ Sabab eset Begerar na Empu' kela' pegandel kay dimyu, na pegbuwaten myu tiban beke' pegbuwaten myu daran ginsan neng pegdaak kay dimyu.

⁵ Dundunen kew teyen et Begerar surung dut pegmerga' et Empu', beke' kepengnaan dut ki Jesus Kristo.

Subali' Tyu Megkeradya

⁶ Pegdaak kay dimyu, menge' mengengandel, dut ingaran et Begerar na si Jesus Kristo, na pereyuni' myu menge' sinu-sinu na mengengandel na meyeyahu', beke' diki megpengebiyagan samat ipegbilin kay dimyu neng neterima myu. ⁷ Sabab kemyu, sewd myu ne, ba' enukwan myu sunuren ating menge' suntuhan kay. Diki kay nengyahu' kwit iba myu nuga kami. ⁸ Etawa diki ne nengaan kay et kinung menge' kekanen na diki kay pegbeyaran. Lyu et ginsan pegkeradya kay eldew beke' gebi, pegkeradya beke' pegpeturu' kay et linget, supaya diki kay kebegat dut sinu-sinu. ⁹ Mekedyari kami keteew et tabang myu, sabab maya arat etawa sara' kay buwaten atin, temed mendi' kay, supaya begeyan kew et sungtuhan na apang sununen myu. ¹⁰ Sabab misan esen kay nega et dimyu, sinugid kay dimyu itueng bebresen. "Ba' sinu diki megkeradya, endey myu lang pekanen."

¹¹ Sabab mekebaran kay na maya dut dimyu meyahu', kaya mepengna'; segwa' epenglimut lang et sebaya' ye. ¹² Eset ingaran et Begerar na si Jesus Kristo, pegtehagen kay banar itueng menge' taav, dyangan dye kelinimuten, segwa' megkeradya dye lang banar, supaya maya meisian dye et kedyeng pengebiyagan.

¹³ Peginduan kay dimyu, menge' mengengandel, kas kew pengaha' memaal et menunga. ¹⁴ Indanan myu sebarang menge' taav na mendi' mibut et menge' penektak kay et surat na itue. Pereyuni' myu apang memeglelew dye. ¹⁵ Segwa' kasi' myu ipentanga' na kebanta, imbes ipentanga' na ya tipused nega.

Penimpusan neng Pegpangling

¹⁶ Na tiban Begerar et kesenangan, teyen megbegey dimyu et kesenangan et ginsan neng timpu, sampay ginsan neng meinabu. Empu' teyen mese' t dimyu ginsan.

¹⁷ Aku neng si Pablo, na sumurat dimyu et pegpangling ne itue. Itue daken neng pirma' dut ginsa' t surat ku. Kwantin ku ba' aku sumurat.

¹⁸ Redyiki' et kityung Begerar na si Jesus Kristo mese' t dimyu ginsan.

1 Timoteo

Kepurisan et Unang Surat ki Timoteo

Si Timoteo na sembatung subur neng taw' t Asia Menor na mengingibut i Kristo. Taw' t Griego ama' ye beke' taw' t Judio indu' ye. Ya nantang et ketabang i Pablo pasal et pegpeabar et Menungang Abar pasal ki Jesus Kristo. Pasal et unang surat i Pablo ki Timoteo, maya telung merga' neng pesalan et pegtuturanen.

Una, maya pepeamay-amay pasal et diki sugat neng ketulduan dut ketingtimungan et mengengandel, samat diki pegkaan et senung ginis neng kekanen beke' diki pegeesawa.

Dut seled surat gasi, maya menge' pemilin pasal et pegmilik beke' pegempu' dut seled ketingtimungan et mengengandel, sampay pegantang dut arat pengeraten et menge' pegibuten beke' menge' pinesukuan dut ketingtimungan et mengengandel.

Dut emurian, ininduan i Pablo si Timoteo na megmendyaring menungang mengsusuku' i Kristo beke' pinerendeman pasal peglingew dut menge' ibang-ibang pemegtimungan neng sali' yeng mengengandel.

Ketulduan et itueng Surat

Ketegnaan et Surat 1:1-2

Penglaang pasal et Diki Banar neng Tuldu' 1:3-11

Negpeselamat si Pablo dut Empu' Sabab et Redyiki' Ye 1:12-20

Pemilin dut menge' Mengengandel beke' Pegibuten Dye 2:1—3:16

Pemilin ki Timoteo pasal et Mengsuku' Ye ki Kristo 4:1-16

Pemilin Pasal et leing-leing Taaw dut Pengempuan 5:1—6:2

Dye in Menuldu' et Keembutan 6:3-10

Emuring Pemilin i Pablo ki Timoteo 6:11-21

Dut ki Timoteo,

Aku na si Pablo neng apostol, ingin bersen bibilinan i Jesus Kristo
1 kuyun dut daak et Empu' neng Mememawi' tyu beke' si Jesus Kristo neng pegarap tyu.

²Dut ki Timoteo neng tantu ku na' yegang dut pengandel. Mese' t di-mu teyen redyiki', ingasi', beke' kesenangan mawa' dut Empu' Ama' beke' ki Jesus Kristo neng Begerar tyu.

Penglaang pasal et Diki Banar neng Tuldu'

³Samat inangat ku dimu ganang pesusurung ku dut probinsiya et Masedonia, gay ku ne peterna ke dut lungsud et Epeso sabab maya senung taaw duntin penuldu' et diki kebenaran neng tuldu'. Leanga' dye et pasal kedyeng pegkeredyanen neng samat atin. ⁴Sugiri' dye gasi na endey ne mengusiba' dye timpu dye pasal lang et menge' tutultulen, beke' diki metimpus-timpus sugugan et menge' pinengkatan. Pegmewanan lang itue et pegdawa-dawa beke' diki meketabang eset keradya et Empu' na atin mekilala Ya pebiya' et pengandel. ⁵Tudyu' et itueng pemilin kay apang maya ne ginsan dye neng pengandel ki Jesus pegmerga' na mewanan dut menungang atey seled, menunga neng penedseled, beke' mebentel neng pengandel. ⁶Maya senung taaw timinelikud et itueng ginis beke' nepakilamud-lamud ne dut kaya guna neng pegsagka'sagka'. ⁷Ireg dye megmendyaring menunuldu' et Keseraan et Empu', segwa' diki dye gasi mekeretian pasal et diring pegsusugiren dye etawa pasal ating menge' keginisan neng pegpeniyegan na meget ipegtuldu' dye.

⁸Sewd tyu ne gasi ating Keseraan menunga ba' pegusalen et sugat. ⁹Rendemen tyu diki binwat ating Keseraan apang dut menunungang menge' taaw, erapun ga apang dut menge' memegsungsang et sara', menge' pemengatu, dut menge' mendi' kumilala dut Empu' beke' menge' mekeselaan, dut menge' kaya meginayen dut pasek ketignaan beke' kaya egama, dut menge' pemengimatey et ama' beke' indu' dye, beke' menge' memematey et taaw. ¹⁰Ating Keseraan binwat gasi sabab dut meiregen et pegpekibeis, menge' kelelekian neng pepekibeis sali' sali' dyeng menge' kelelekian, menge' menenakew et taaw ampa' peuripe-nen, menge' membut, menge' membut neng saksi', beke' dut enu nega megsungsang dut sugat na' tuldu'. ¹¹Ating tuldu' na' kuyun dut bantug neng Menungang Abar. Itueng ketuldu' an mawa' dut mesinukuren na' Empu' neng pinesuku' daken supaya ipebanayag ku.

Negpeselamat i Pablo sabab et Ingasi' et Empu'

¹²Megpeselamatan ku dut ki Jesus Kristo neng Begerar tyu, na negey daken et basag sabab et itueng keradya, sabab inantang Ye ne' meandel ku beke' pinili' Ye na aku mengsusuku' Ye. ¹³Pinili' ye aku misan pe' ne-keuna ti' pemusung ku Kenye. Lyu atue pegraaten sampay peginle-wen ku menge' mengengandel Ye. Segwa' misan ne kwantin pegbuwa-ten ku, iningesinan nega aku et Empu' sabab diki ku pegsesewren daken neng pegbuwatan kwit ti'. Ingga pe' nengandel ku Kenye. ¹⁴Negle-bi-lebi redyiki' et kityung Begerar daken, sabab binggey Ye daken pengandel beke' pegmerga' na eset Kenye sampay menge' sebaya' ku sabab et pepekisembatu tyu ki Jesus Kristo.

¹⁵Atue e sembatung ketulduan na keberbenaran neng mepatut teri-manen et ginsan, na si Jesus Kristo nepeatue et dunya' supaya puwasen sebarang mekeselaan. Na atin aku ating pinekemeraat et ginsan. ¹⁶Segwa' iningesinan aku et Empu' supaya pasal et meinabu daken, ipebiri' i Jesus Kristo pasal pegsandal Ye neng kaya kepuspusan, misan ne daken neng pinekemeraat et ginsan neng mekeselaan. Nekepuwasan ku na megmendyaring sungtuhan itue et sebarang mengengandel Kenye sampay begeyan Ye et biyag na kaya seskeran. ¹⁷Angkansa peguntebien beke' bentugen et kaya seskeran ating sembatung Empu'. Ya in Surutan neng kaya seskeran, kaya kepeteyan, beke' kaya mekebiri'. Amen.

¹⁸Timoteo yegang ku, ipemilin ku rimu na ipegtuldu' dut menge' taaw itueng menge' ginis na sinugid ku rimu, kuyun dut nekwiit neng penarus pasal dimu. Pasal itueng penarus, itue e teyen megpeksan dimu pasal et dimung pekikiatu sagka' ginsan neng keraatan. ¹⁹Na', dut peki-kiatu mu, daran kepti' mu banar dimung pengandel, beke' melinas na' penedseled. Maya menge' taaw na kaya megibut et kedyeng penedseled, angka sabab et itue inusiba' dye kedyeng pengandel. ²⁰Nekeibut atue de Himeneo beke' Alejandro, ibinggey ku ne dye ki Seytan, supaya metulduan na diki ne meres et sagka' dut Empu'.

Megpengempu' dut Ketingtimungan et menge' Mengengandel

2 Angkansa, una et ginsan, pegtewen ku dimu na mangangat tyu dut Empu' ating menge' keilangan et ginsa' t taaw, beke' ipene-lang tyu gasi pasal et menge' keilangan dye, beke' peseselamat dut Empu' sabab et nebuwat Ye dut ginsa' t menge' taaw. ²Ipenelang tyu gasi pasal et menge' surutan beke' ginsa' t pegibuten, supaya me-kepengebiyagan tyu et kaya sasew beke' mesanang, beke' metanam dut

pasek ketignaan sampay mepengendelan eset ginsa ' t ebia'.³ Menunga ba' menelangin tyu samat itue beke' kekekep dut Empu' neng Meme-mawi' tyu.⁴ Na meireg Ya mebawi' ginsa ' t taaw beke' mekililala dut keberbenaran.⁵ Sabab sembebatu ga Empu', beke' sembebatu gasi peptinga' dut Empu' beke' taaw, ating taaw neng si Jesus Kristo.⁶ Pineg-simaya' i Jesus Kenyeng biyag sepantun kelekatan apang ipemuwas et ginsan. Ating pesebanar neng nebunayag i Empu', na meinabu dut sugat ne timpu.⁷ Angkan sabab et itue, aku pinili' na mengengabar beke' apostol apang penuldu' et pegandel beke' kebebenaran dut menge' taw' t lein Judio. Pegsusugid ku kebenaran, diki ku pengembut.

⁸Ingin ku ne dut ginsa ' t ketingtimungan dut ginsa ' t eensanan, na menge' kelekian na pasek metigna' megperibuwat et keremut dut pegpenelang, menge' kelekian kaya iseg etawa kesagka'.

⁹Ingin ku gasi menge' kelilibunan endey pebi' biri' eset diri' dye, imbes megbadyu' et meatur, sereng neng pinekayan, sampay diki nekesu-lapid buek. Sampay diki megpepakay et bulawan etawa buliga', etawa pegbadyu' et menge' memearga'.¹⁰ Erapun pegbadyu' dye et menu-nungang buwat, atin ne kedyeng manis ne teup dut menge' kelilibunan ba' sugiren dye mengempu' dye dut Empu'.¹¹ Menge' kelilibunan suba-li' pepetimemes ba' timpu' t pegnad beke' lulus pesakop.¹² Diki ku pegtugutan menuldu' sebarang menge' kelilibunan, etawa menginuna dut menge' kelekian. Keilangan dye pepetimemes ganang megtingti-mung kew ne' bilang ketingtimungan.¹³ Sabab ganang ginuna et Empu' taaw, si Adan key binuwat meguna, mura si Eba.¹⁴ Beke' diki si Adan unang nerundingan i Seytan, erapun ga libun key nerundingan beke' negmendyaring mekeselaan dut Empu'.¹⁵ Segwa' gasi mebawi' menge' kelilibunan mapet megyegang, ba' dye megpelahyun et pegandel, beke' pegmerga' eset menge' sebaya', sampay pasek metigna', na maya menungang arat.

Menge' Pegibuten beke' Menenabang eset Ketingtimungan et menge' Mengengandel

³ Banar itueng pegsugiren, kwan, Sebarang meingin et pengibuten et menge' mengengandel, atin meireg et menungang keradya.² Angkansa, ating pegibuten et menge' mengengandel keilangan kaya kebululian kenye, sembebatu ga esawa, kaya eripuruen, me'e-teng et diri' ye, mekesayu, masip et menge' mengungumbaley, sampay mekesewd menuldu'.³ Kaya ya meireg et mekelelang, kaya meininiten erapun metemen, kaya mebinanta, etawa kaya mesua' et pirak.⁴ Ke-ilangan mekesewd begbegan ye et menunga et kenyang keusbaan, mi-but kenye menge' keyegangan ye sampay kesewd dye menguntabi' kenye.⁵ Ba' kaya mekesewd begbegan ye et menunga dut seled binenwa ye, enukwanen ye pengpetan et mesayu ating ketingtimungan et mengengandel et Empu'.⁶ Keilangan ya diki bebeguen lang na' mengengandel, sabab kalu' ya megpedalu-dalu indyari ya meukuman, samat neinabu ki Seytan.⁷ Sampay gasi, keilangan ya pegkilelanan et menge' diki mengengandel, supaya ya diki mebulili beke' diki meregdag dut baweg i Seytan.

Menge' Keilangan et Kebtangan et Menenabang dut Ketingtimungan

⁸ Megdemikian gasi menge' diakono †, ingin bersen menge' menenabang et menge' mengengandel, keilangan menge' taaw neng pegkilelanan, mebentel et ginsan neng pegsugiren ye, kaya meininumen et mekansang mekelelang, beke' kaya mesua' et pirak.⁹ Keilangan pengpetan dye et meget menge' mererarem neng keberbenaran et pegandel na maya menungang penedseled.¹⁰ Na' keilangan gasi ne mesulayen dye mena, beke' ba' kaya mebirinan et kebululian, tugutan na dye sumuku' bilang menge' menenabang.¹¹ Megdemikian gasi kedyeng menge' esawa, keilangan menge' libun neng pegkilelanan, kaya melinimuten, erapun metemen, beke' mepengerapan et ginsa ' t ginis.¹² Sebarang menenabang keilangan esawa et sembebatu lang neng libun, mekesewd mi-bit et kenyang menge' keyegangan beke' dut ginsa ' t seled binenwa ye.¹³ Sebarang megsuku' et mebentel bilang menenabang, atin mekepulus et menungang kepentangan beke' maya tuwakal apang meketantu et kedyeng pegandel ki Jesus Kristo.

Ating Kelang Keteguan Pebunayag et Empu'

¹⁴ Megarap ku teyen na mekerateng sentin sekali', segwa' ipegsusurat ku dimu itueng menge' pemilin na itue e,¹⁵ supaya ba' misan diki ku mekerateng sekali', mesewran mu na ba' enu keilangan pegeratan et kede sembatu dut seled sengkebinenwa et Empu', na itue ketingtimungan et mengengandel et biyag na' Empu'. Na itueng menge' mengengandel peinegerap et Empu' itueng menge' keberbenaran neng tuldu'

† DIAKONO - ingin bersen menge' menenabang et menge' mengengandel dut ketingtimungan, sukup et mengesusuku'.

Ye apang ipetuldu' et menunga beke' kaya pinda'.¹⁶ Kaya pegalang-alang na merga' ating pegandel tyu pasal ki Jesus Kristo. Atin keteguan na kaya pinebunayag et Empu' tagna' ti', temed tiban tu', pinebunayag et Empu' kityu itueng menge' keberbenaran:

Ya, Ating Empu' banar negpeketaaw eset ki Jesus, beke' pinesebenaran et Nakem et Empu', nebiri' Ya et menge' dereakan et Empu', itinuldu' Ya dut menge' taw' t menge' bangsa, inandel Ya et menge' taw' t sengkedunyaan, beke' pineribuwat Ya dut ketaasan eset langit.

Menge' Pemilin ki Timoteo pasal et Mengengembut neng Menuldu'

⁴ Metlang pegsugiren et Nakem et Empu' na dut emuring elded, menge' iba tumelikud dut pengandel dye, beke' mibut dye dut mengengalam neng diwata beke' tuldu' et menge' dereakan i Seytan.² Ating menge' tuldu' mawa' dut menge' taaw neng pebiri' biri' beke' meembut, na kedyeng penedseled merungkat ne, samat minerkaan et besi' neng megbebaga.³ Pegleangan dye menge' taaw mengesawa, beke' pegtehagen dye na diki mangan neng senung ginis neng pegka-an, pegkaan neng pinendyari et Empu' supaya terimanan beke' pengan na maya pesesalamat et menge' mengengandel beke' nekekilala dut keberbenaran.⁴ Sabab ginsa ' t pinendyari et Empu' atin menunga, beke' diki mepesungan. Erapun ginsan pegterimanan et maya pesesalamat,⁵ sabab atin inantang pasek metigna' pebiya' et beres et Empu' beke' penelang.

Ating Menungang Memegsuku' i Jesus Kristo

⁶ Ba' ituldu' mu itueng pemilin ku dut menge' sebaya' myu neng mengengandel, ikew mepantun et menungang memegsuku' i Jesus Kristo. Masi ke pepesangan dut keberbenaran et pengandel tyu, beke' sukup na tuldu' na dimung pegiibuten.⁷ Kasi' pegelulai' elded mu pasal et kaya kepusulan et menge' susugiren beke' menge' ketuturanan et menge' kegunggaran na diki pasal et Empu'. Erapun, pegenari' pasal et pasek ketignaan neng pengebijagan.⁸ Maya senung-se-nung kegunaan mengguna-guna et bilug, segwa' lebing kegunaan enaran ating pasek ketignaan, sabab itue maya kepusulan dut ginsan neng ginis. Pegenaran, maya atin tinange' et kepusulan dut biyag na tiban e, beke' dut biyag na megderateng dut langit.⁹ Itue e mearap neng pegsugiren na keilangan terimanan banar et ginsan.¹⁰ Angkan sabab et itue, kityu megtuyu' beke' pegsengsara', na ating puun et arap tyu ne dut Empu' na' biyag, na Ya Mememawi' et ginsa ' t menge' taaw, lebi ne dut menge' mengengandel.

¹¹ Ipegdaka' beke' ituldua' itueng menge' keginisan.¹² Kasi' pesari' na inlewehen ke et sinu-sinu pasal et dimung kesuburan. Segwa' keilangan ne ikew mendyaring sungtuhan ke et menge' mengengandel dut bebesan mu, dut pengebijagan mu, dut pegmerga' mu, dut pengandel beke' pasek ketignaan mu.¹³ Seked aku dumateng, megtuyu' ke megbatsa' et Kesuratan dut kineldaman, dut pengengabar beke' dut pegtuldu'.¹⁴ Kasi' pesari' ating begey mawa' t Nakem et Empu' neng kesesewran dimu kuyun dut pebunayag et tarus, ganang dimpen et menge' pegibuten dut ketingtimungan et mengengandel kedyeng menge' kere-mat pebiya' kedyeng penelangin ampa' duulen dye ikew.¹⁵ Megtuyu' ke pasal et itueng menge' ginis, beke' iluguta' ne banar diri' mu pasal pegbuwat et itue e, supaya mepebiri' eset ginsan ating pegsangan mu.¹⁶ Keilangan mendyaring meinget ke ' t diri' mu beke' ating pegtuldu' mu. Daran mu ipengebijag itue, supaya Empu' mebawi' mu beke' sebarang mekingeg dimu.

Pitua pasal dut menge' Balu, Pegibuten beke' menge' Uripen

⁵ Kasi' bersi' et mereraat sebarang menge' megugurang na kelekian. Erapun eturi' dye et samat dimung ama'. Pentuna' et tipused mu na' lelaki sebarang menge' subur.² Sebarang meumur neng kelilibunan pentuna' et samat indu' mu, beke' menge' budyang neng kelilibunan, pentuna' samat tipused mu. Ipentuna' dye et kwan-tin na maya sukup neng kenunungan.

³ Esipa' menge' balu neng kelilibunan na tantung mengengeilangan beke' tebangi' dye ba' kaya keusbaan na menameng kedye.⁴ Segwa' ba' ating balu maya nega menge' keyegangan etawa menge' keupuan, ke-ilangan mepebiri' dye mena kedyeng menge' egama pebiya' dut peglin-gew dut kedyeng keusbaan, apang samat kwantin, mekeganti dye dut kenunungan et kedyeng kegunggaran beke' menge' keupu' upuan, sabab itue keireg-ireg dut Empu'.⁵ Pasal et tantung balu neng libun, na tantung pekekendiri mene beke' nengengeilangan, Empu' mene pege-rapen ye angkan daran megpenelang elded gebi, supaya mangangat et tabang dut Empu'.⁶ Segwa' sebarang balu neng kelilibunan neng pa-

new memaneu et meglami daran, na megsepatun patey ne pasal et Empu', misan pe' biyag nega. ⁷ Isugira' gasi dut menge' taaw itueng menge' pemilin na' itue e supaya diki dye mebulili et sinu-sinu. ⁸ Na ba' sinu-sinu diki menglingew et kedye menge' kekempungan, beke' lebi ne dut serili' yeng sengkebenwanan, megsepatun timinelikud ne dut pengandel, beke' meraan ne ya luwas nega dut diki mengengandel.

⁹ Kaya lang libun neng nebeluan na melista apang terimanen et tabang ba' ingga pe' luwas enem neng pulu' neng pinegumuran, neg-mendyaring esawa et sembatung esawa lang, ¹⁰ beke' kilala dut pegkeradya et menunga. Keradya samat negkepedekla' et menunga et menge' keyegangan ye, nasip et menge' mengungumbaley ye, negsuku' dut menge' taaw et Empu' †, sampay netinabang dut menge' nengengeilangan, sampay ba' keirgan ye menunungang keradya lang eset ginsan.

¹¹ Sebarang menge' libun neng nebeluan na ingga pe' meumur, kasi' ipebaya' dut peglistaan. Sabab ba' meraan et napsu' kedye menge' pegsuku' dut ki Kristo, megkegaay dye in memengesawa peuli'. ¹² Angkansa dye ne nibit et ukuman dut diri' dye, sabab kaya tinuman dye megungang tinange' dye na kaya memengesawa peuli'. ¹³ Lyu sentin, nanad dye gasi et megmeyahu' beke' neelula' eldew dye et pegumbaley-umbaley lang. Diki lang et atin lang, sampay meglusu-lusu dye et menge' sudsugid, beke' pegtuturan et menge' ginis na diki teupen isugid. ¹⁴ Angkansa, peginduan ku sebarang menge' ingga pe' meumur neng libun neng balu na mengesawa peuli', megyegang beke' menimuru et kedye binenawa, supaya kaya mesugid kedye ating menge' kebanta tyu. ¹⁵ Sabab asal, maya iba neng menge' balu timinelikud ne dut pengandel apang mibut ki Seytan. ¹⁶ Keilangan timuruen et menge' kelilibunan neng mengengandel itieng keusbaan dye na maya neng nebeluan. Endey ipengarap dut ketingtimungan et mengengandel, supaya metebangan gasi et ketingtimungan et mengengandel ibang menge' libun neng balu na tantung nengengeilangan.

¹⁷ Sebarang menge' pegibuten na mesayu megpepanew et menge' keradya dut ketingtimungan et mengengandel, ketepetup dye terimanen dut meglebi-lebi kebentugan dye sampay pegtengdan dye, lebi ne dut ating menge' pengabar beke' penuldu' et beres et Empu'. ¹⁸ Sabab pegsugiren dut Kesuratan, kwan,

“Kasi' pegbengkurungi' baba' et sapi' sasat pengguyas”
beke' “Ating mengengeradya mepatut na tengdanan.” ††

¹⁹ Kasi' pegtelingana' sebarang sumbang atue dut sembatung pegibuten dut ketingtimungan et mengengandel, selyu ga ba' maya duwa etawa telung saksi'. ²⁰ Pasal et sebarang megpelembus negkesala', pemulaga' dut elepa' t ginsan, supaya mendyaring sungtuhan dut iba apang tumakut.

²¹ Ipegdaak ku dimu dut elepan et Empu' beke' i Jesus Kristo, beke' menge' pinili' neng dereakan et Empu', na ibuta' itueng menge' pemilin na kaya pegdapit etawa pegpili' dut sinu-sinu misan enu buwatan mu. ²² Kasi' lang megtuy pegterimana' menge' taaw na mekepegewla na pengendelen eset Empu' pebiya' t idepna' et keremut mu eset kedye. Ingeti' na diki mepelamud eset keselaa' t iba, beke' perayu' ke eset ginsa' t ginis neng meyaat.

²³ Megdemikian diki lang danum inumen mu, segwa' menginum ke gasi et sengkerit neng alak † linamud apang itue meketabang et pitu-new beke' eset dimung peresaan, sabab daran megsesakit atey mu.

²⁴ Bunayag menge' keselaan et iba beke' meguna nega kedye dut ukuman. Segwa' menge' keselaan gasi et iba mekebunayag mene et emuri lang. ²⁵ Megdemikian kwantin gasi, itueng menge' menunungang binwat megtuy lang mebirir', na ba' itue kaya lang megtuy mebirir', diki lang itue metagu' misan ingyan neng timpu.

Ketulduan pasal et menge' Uripem

Na ba' ikew sembatung uripem, subali' isiring mu dimung pegibuten teup na terimanen et ginsa' t peguntebien, supaya kaya mesugid sagka' eset Empu' beke' eset kityung ketulduan sabab et kaya peguntebien mu. ² Na ba' sinu dimyu uripem na maya pegibuten na

† NEGSUKU' DUT MENGE' TAAW ET EMPU' - dut orig ne Kesuratan: “pegbasa' dye' e' t tiked dye”. †† Deuteronomio 25:4; Mateo 10:10; Lukas 10:7. ‡ ALAK - inu-min mekelangu et menge' taw' t Judio, binaal mawa' et ubas.

mengengandel, keilangan diki meilangan et peguntabi' kedye misan sabab et megtipused dye et pegandel. Gam lang menimuru dye et lebi neggang nunga, sabab sebarang pegpulus et keradya dye ating menge' mengengandel gasi neng megkasi ye.

Pegkesagka' -sagka' neng Ketulduan beke' Pepsua'

Itueng menge' keginisan na subali' mu ipenuldu' beke' ipenugid na buwatan et menge' taaw. ³ Sebarang megpenuldu' et kaya sugat kuyun eset Kesuratan beke' sagka' eset tantung beres et Begerar tyu na si Jesus Kristo beke' eset menge' pemitua pasal eset ketulduan, ⁴ na' ya pele' lalu' lang beke' kaya penedsewd. Arat ye ne seked lebi ne meyaat neng geygaay ye memres-emres beke' mekipegsegsagka' pasal eset menge' bebresan. Atin ne pegsebaban et pegimbeng, pegbanta-banta, meyeyaat neng bebresan, beke' meyaat neng pegtendes. ⁵ Meselseg dye gasi mekipegsegsagka' eset menge' belingkeg neng menge' pikiren beke' kaya pemengilala et keberbenaran, menge' taaw na kerereti' na itueng egama sembatung antangan et megkedeyahan.

⁶ Deulu' mene selus, kela' peguntung eset egama na ba' itueng taaw meseraan lang na ba' enu kenyeng pegmesked. ⁷ Kaya pegbibiten tyu misan enu atue' t sengketelingkepan beke' pegugad tyu atue kaya gasi mebibitan. ⁸ Segwa' teyen, megmendyaring mesdeng tyu na ba' maya ne pegkekanan tyu beke' pegbebedyuen. ⁹ Segwa' itueng sebarang penamaru megdeyahan mekeguyud eset pegsulay, beke' eset litag et meyeyaat neng penedseled na menundur kedye dut kedusaan beke' kebinesanan. ¹⁰ Sabab, itueng pegingin et pirak, atin ne puun et ginsan neng keraatan. Sabab et pepsua' et pirak, angkansa menge' iba negmendi' dye eset kedye pengandel beke' atin ne sinebaba' t mekansang mekeriwara' et penedseled dye.

Diring Pimilin ki Timoteo

¹¹ Temed ikew Timoteo, ne' mengsusuku' et Empu', pereyuni' itueng ginsan neng keginisan. Geesen mu mengebiyagan et ketignaan beke' meinempuen, ganang geesen mu meglahyun dut pegandel ki Jesus Kristo. Meglahyun ke gasi dut pegmerga' et Empu' sampay dut menge' sebaya' mu, beke' ba' maya keliyutan sandalen mu atin. Maya gasi keguepan dut menge' sebaya' mu. ¹² Buwata' ginsan neng kegeesan mu eset menunungang pegatu alang-alang eset pengandel ki Jesus Kristo, beke' mengindaag dimu biyag na kaya seskeran. Pigay atin ne pinili' dimu et Empu' ganang mepebunayag mu eset elepa' t mekansang megsesaksi' et dimung pengandel. ¹³ Na ipegtahag ku dimu itue eset elepan et Empu' na megbegey' t biyag eset ginsan neng ginis, beke' eset elepan i Jesus Kristo na pegpesebanar eset elepan i Ponsio Pilato. ¹⁴ Itueng menge' pemilin ipeteteg mu na mebentel beke' diki mebulilian seked eset pegdateng et Begerar na si Jesus Kristo. ¹⁵ Dut sugat neng timpu, Ya in ipebunayag et Empu' neng kepeinunga beke' mekewasang Mememegbeg et ginsan, Surutan et menge' surutan, beke' Begerar neng menge' begerar. ¹⁶ Ya lang itueng kaya kemeteyan, itueng penerna eset ketlangan na diki mekekebian misan sinu sabab mebasag banar. Kaya ya nebiri' etawa misan mebirir' et misan sinu. Eset kenye kebentugan beke' itueng kaya seskeran neng kepengyedian. Amen.

¹⁷ Ipenugira' dut menge' deyahan et menge' keginisan et itueng dunya' na endey megpeabbu. Endey dye erapan itueng kementirian na diki dumaran beke' kaya lang ketentuan in, imbes erapan dut Empu' na menaram na megegbey et ginsan neng ginis na kityung ikeenep et biyag. ¹⁸ Penuldui' dye memuwat et kenunganan, megpekedeyahan eset menunungang bubuwatan, megmendyaring mepegbegey beke' metinebangan eset kesebayaan. ¹⁹ Eset kwantin neng antangan, antangan ye na ketimung dye' t pinegdeyahan dye apang gasi et kedye diri' dut ating kebiyagan na' megderateng beke' meketerima et ketentuan neng biyag dut langit.

²⁰ U na Timoteo, ingetan mu banar itueng ipinengandel eset dimu et Empu'. Tengkisi' itueng menge' tuturan na kaya kegunaan dut Empu' beke' itueng menge' de' dawa neng kebelingkegan na keblan dye kesesweran. ²¹ Indyari, sabab eset pegasip et itueng menge' tuturan, maya menge' taaw na mekeelaman et kedye pengandel dut Empu'.

Mese' t dimyu teyen redyiki' et Empu'.

2 Timoteo

Kepurisan et Ikeruwang Surat ki Timoteo

Itueng ikeruwang surat i Pablo dut ki Timoteo na sembatung pemitua neng sengkeumuran eset mengengeradya ye eset menge' ketingtimungan et menge' mengengandel. Kesendalan itueng unang pemuunan neng suratan itue. Pinituunan i Pablo si Timoteo beke' pineenep apang megpela-hyun eset pegsaksi' et tibuuk neng ketentuan tudyu dut ki Jesus Kristo, sampay kepenggeran kumpet eset ketulduan neng pegmerganeng Kesuratan pasal et Menungang Abar beke' Lelaging Pinegsulutan. Epeppitua ye gasi na sukupen itueng kenyeng pegsukuan bilang sembatung menu-nuldu' beke' mengengabar. Ginsan neng itue subali' ye buwatan misan ne ya kelabay et keliyutan beke' pegsungsang.

Maya gasi peamay-amay ki Timoteo pasal eset menge' kaya kepulusan pegde' dawa na kaya meigbey, imbes mekeperaet eset menge' mengingin-geg (Kapitulo 2:23). Eset ginsan itue, iperendem ki Timoteo pasal et sungtuhan et kebiyagan beke' kesadyaan i Pablo neng nesurat: pasal et pengandel ye, kesendalan ye, pegmerganan ye, sampay menge' kelelewan ye eset menge' ketiksaan.

Ketulduan et itueng Surat

Pemangling 1:1-2

Pegpeselamat sabab si Timoteo beke' menge' Peamay-amay 1:3-18

Menungang Sundalu i Jesus Kristo 2:1-7

Itueng Menungang Abar na Pegpeabar Ku 2:8-13

Pemitua beke' Peamay-amay 2:14—3:17

Menge' Diring Bebresen 4:1-18

Menge' Emuring Pemangling 4:19-22

Pemangling

Mewanan ki Pablo na ginerar et Empu' na megmendyaring bibili-
1 nan i Jesus Kristo, apang mengabar pasal et biyag itinange' ne mekpetan tyu dut pekikisembatu tyu ki Jesus Kristo.

²Eset ki Timoteo, na pegmerganan ku neng yegang. Mese' t' dimu teyen redyiki', ingasi', beke' kesenangan mewanan dut Empu' Ama' be-ke' ki Jesus Kristo na kityung Begerar.

Pegpeselamat Sabab si Timoteo beke' Peamay-amay Kenye

³Megpeselamatan ku dut Empu' pegpeperuri kut kaya lang riridi' et pusu', samat pegbuwatan et dakeng keupu' upuan, na daran pegrende-men ke eset dakeng pegpenelang eldew gebi. ⁴Peggeay-geayen ku na mebirir' ke apang meseraan itueng dakeng keenapan, lebi ne ba' meren-deman ku dimung pegluha' eset pegparak tyu. ⁵Diki ku melipatan itu-eng tantu mu neng pegandel, samat pegandel et upu' mu neng si Luisa beke' si Eunise na dimung indu'. Netantu ku na masi nega tiban pegendelen mu itue. ⁶Sabab et itue, pegperendem ku dimu na teyen meg-mendyaring melasig ke eset pegasip neng gerar na dimung neterima eset Empu', ganang negpenelangan ku dimu beke' nedpen ku itueng dakeng menge' keremut eset dimung ulu. ⁷Sabab binggey et Empu' eset kityu Kenyeng Nakem. Beke' binggey et itueng Nakem Ye kityu pikiren na lein ketelawan, imbes binggey Ye kityu kepengyedian, tabang dut pegmerganan ese' t' iba tyu beke' pegeteng et diri'.

⁸Angkansa, kasi' ileewa' itueng pegpepesebanar pasal et Begerar tyu etawa itueng pegpirisu daken sabab et megsuku' ku eset Kenye. Temed erapun mekibagi' ke eset keliyutan sigun dut Menungang Abar, eset ke-begbesagan et Empu'. ⁹Na nemawi' beke' pinili' eset kityu apang tyu megmendyaring Kenyeng pasek metignang taaw. Binuwat ye itue lein lang sabab eset menge' keradya tyu, imbes sabab eset kenyeng kepuris-nan. Sabab mura nega tumagna' itueng timpu, pinanyap Ye ne ibgey Ye kityu itueng redyiki' pebiya' ki Jesus Kristo. ¹⁰Angkansa na tiban nebu-nayag lang Kenyeng redyiki' ganang diminateng si Jesus Kristo neng Mememawi' tyu. Nengindaag ya eset kepengyedian et kepeteyan, beke' pinebunayag itueng biyag na kaya seskeran pebiya' et Menungang Abar et Empu'.

¹¹Ginerar et Empu' aku bilang sembatung bibilinan beke' menunul-du' supaya ipebunayag itueng Menungang Abar. ¹²Indyari itue sineba-ban angkansa meketiksa' ku et kwantin. Megsepantun gasi kaya pegle-ew itueng neinabu eset daken, sabab sukup na nekilala ku itueng da-keng pegperangan, beke' netantu ku na meingetan Ye seked dut emu-

ring Eldew itueng ipinengandel Ye eset daken. ¹³Buwatan mu et sung-tuhan itueng menge' banar neng ketulduan, na pegtuldu' ku eset dimu. Tumeteg ke eset pegpengandel beke' eset pegmerganan mu dut menge' iba mu, na tinerima tyu itue eset pekikipegsembatu tyu ki Jesus Kristo. ¹⁴Eset tabang et Empung Nakem na megsesaleb eset kityu, ingetan mu ginsan itueng kebebenaran ipinengandel eset dimu.

¹⁵Kaya neawam eset dimu na aku tinelikuran et agen ginsan neng mengengandel eset probinsiya et Asia, sampay ne de Pigelo beke' si Hermogenes. ¹⁶Ingesinan teyen et Empu' itueng kesengbenwa i Onesi-poro, sabab mekansang neng timpu aku kenyeng pineksan. Kaya ye aku ipegleew, misan ne aku sembatung pinirisu. ¹⁷Keberbenaran, pegdateng ye eset lungsud et Roma, ginees ye na tinulus aku seked na aku kenyeng mebiyanan. ¹⁸Teyen ingesinan ya et Begerar eset Eldew et Kenyeng peg-peuli' atue. Na nesewran mu banar na ba' enukwan ye aku pineruri eset lungsud et Epeso.

Megmendyaring Ke et Menungang Sundalu i Jesus Kristo

2 Temed ikew Timoteo neng yegang ku, megpekepangger ke eset redyiki' binggey dimu pebiya' et pekikisembatu tyu ki Jesus Kristo. ²Itueng menge' nekekingeg mu et daken eset elepan et kinen-sanga' t' megsesaksi', na ituldu' mu eset menge' taaw na mekepengendelan na ketuldu' gasi dut iba.

³Bilang menungang sundalu i Jesus Kristo, subali' ke megpekesandal na mekipegbe' bagi' et keliyutan alang-alang eset Kenye. ⁴Passal et sun-dalu, subali' diki megkeradya dut lein neng suku' ye bilang sundalu. Na imbes, subali' ye kepengnaen kegbey et keksanan eset kenyeng pegibu-ten. ⁵Itueng mengsusuku' et Empu' antangan ye sembatung mememel-bengel. Diki lang mengindaag beke' pegpepelngan itueng sembatung mememelbengel, na ba' diki ye esipen itueng menge' arat et belbengel. ⁶Beke' itueng mengunguma na mepengna' megkeradya, subali' ye keu-na kekaan na ba' enu kenyeng tinugda' dut uma ye. ⁷Na ba' pegpikiren mu lang teyen itueng pegberes ku dimu, sukup na mepereti' ginsan i Empung Jesus dimu.

Itueng Menungang Abar na Pegpeabar Ku

⁸Rendemen mu si Jesus Kristo, na minewanan eset tutusan i Surutan Dabid tagna', na negbiyag peuli' mewanan eset kepeteyan. Itue ne ating Menungang Abar pegpeabar ku. ⁹Sabab et pegpeabar ku itueng Menungang Abar, na sinebaban et daken neng mekesusaan seked nepi-risu ku et samat nenglakad ku' t' arat. Segwa' Beres et Empu' kaya me-kepirisu. ¹⁰Angkansa, sinendalan ku itueng ginsan neng ginis alang-

alung dut mēnge' pinili' et Empu' supaya keterima dye gasi et kepuwasan mewanan ki Jesus Kristo, beke' ibanen dye et Empu' kaya seskeran dut langit.

¹¹Atue itueng mēnge' bebresen na mepengerapan, kwan, "Na ba' kityu matey kebaya' i Jesus Kristo, megdemikian megbiyag tyu gasi na' iba ye.

¹²Na ba' teyen kityu meglahyun menandal et keliyutan atue ' t dunya, kepegewla tyu gasi kebaya' si Jesus Kristo.

Na ba' Ya in pineilu kityu eset elepan et mēnge' taaw, pegdateng et sugat neng timpu ipeilu Ye gasi kityu.

¹³Na ba' kityu kaya lang meandel, si Kristo meandel nega masi, sabab diki mekedyari Ya na diki metuman ba' enu sinugid Ye."

Itueng Keteup-teup na Mengengeradya ki Kristo

¹⁴Iperendem mu eset mēnge' mengengandel itueng mēnge' ginis ne itue beke' pemilinan mu dye, eset elepan et Empu', na endey dye lang megdawa-dawa et pasal et mēnge' beres. Kaya lang metentenan et kwantin neng pegde' dawa, imbes mekepeyaat eset megkikingeg. ¹⁵Ke-pengnaen mu na megmendyaring keteup-teup dut Empu', sembatung mengengeradya na subali' diki lang ileew beke' tantu menuldu' et bebresan et keberbenaran et Empu'. ¹⁶Tengkisan mu sebarang kaya lang kegunaan na diki meinempuen neng tuturan, sabab itueng pemumuwat et atin lebing mekeperayu' eset Empu'. ¹⁷Itueng mēnge' ketulduan dye sama mene' t sakit neng kanser na lumatap eset bilug. Kebaya' eset mēnge' taaw na menuldu' samat atin de Himeneo beke' Pileto. ¹⁸Neke-lisang dye eset keberbenaran beke' pegsesewen dye itueng peggengandel et senung mengengandel. Pegtuldu' dye et keembutan na neinabu ne itueng megbiyag peuli' et mēnge' patey. ¹⁹Temed ating keberbenaran et Empu' antangan ye mepangger na pueud na binatang et Empu', be-ke' esentin sinuratan et kwantin, kwan, "Mekekilala et Begerar na ba' sinu-sinu eset Kenye." † beke', "Itueng kede mesugid dye in taw' t Begerar, subali' perayu' eset keyeatan."

²⁰Dut benwa na kela', diki lang ginsan neng perekakas na mēnge' bu-lawan beke' emas, segwa' maya gasi buwat eset kayu beke' maya gasi buwat eset lebu'. Pegusalen lang et merga' neng timpu itueng mēnge' perekakas neng bulawan beke' emas, beke' itueng baal eset kayu beke' lebu' na pegusalen eldew-peldew. ²¹Sebarang riminayu' eset keyeatan, mepeantang eset mēnge' perekakas na pegusalen lang et merga' neng timpu beke' mepulsan, nekebetang eset kenyeng begerar beke' daran panyap eset misan enu-enu ne menungang bubuwaten. ²²Atin ne pesi, tengkisi' mu sebarang mereraat neng garak et atey et mēnge' kesursu-buran. Kepengnaan mu na megmendyaring kepetutan, meandel, mepemmerangan, beke' mesanang. Indiyari mengēbiyagan et kaya sasew kebaya' eset mēnge' taaw na maya melinas neng atey beke' megpene-langin dut Empu' et tabang Ye. ²³Pereyunan mu itueng kaya kepusulan beke' kupangan neng pegdawa-dawa sabab sewd mu ne atin pegse-sagka' lang mesurungan ye itue. ²⁴Subali' diki mepekisagka' itueng mengsusuku' et Begerar, imbes subali' ya in megmendyaring mearat eset kinensangan, mekesewd beke' mepangger neng menunuldu'. ²⁵Ke-ilingan meselusay ye na ipetigna' itueng mepenunsang kenye. Kalu' metugut Empu' na begeyan et timpu na megsusun beke' tengawan itu-eng kedyeng keselaan, sampay mesewran itueng keberbenaran. ²⁶Na, megsepatun kwantin gasi, tumlang kedyeng pikiran beke' dye meke-kulpas eset litag i Seytan na nengalew eset kedye apang mekeradya ke-inginan ye.

Meyaat neng Kebtanga' t Taaw dut mēnge' Emuring Eldew

3 Tendai' myu itue, dut mēnge' emuring eldew mura ketepus-tepu-san et sengkedunyaan, maya timpu na kelang keliyutan. ²Na, maya mēnge' taaw inginen lang kedyeng diri' beke' inginen pirak. Dye in pele' lalu', meabbu, metuara, mesmal et gunggurang, kaya penglingew et neketabang kedye, beke' mepenuara dut Empu'. ³Luwax itue, megmendyaring meburangit dye, kaya meingasi', megpening-lew, kaya pegeteng et diri', meselleg, beke' meiiseg dye dut kenungan-an. ⁴Diki lang et atin, dye in memegkampi dut mēnge' kebanta, kaya pikiren dye pasal et sungduan et keradya dye, perekla' dye et pele' lalu', beke' meinginen et kelemian imbes eset mēnge' ginis na tudyu eset Empu'. ⁵Dye pemeunuslit na mengengandel segwa' diki gasi mebiri' eset kedyeng kebtangan itueng kepengendalian apang megpinda arat dye eset menunga. Tengkiisan mu itueng mēnge' taaw.

⁶Maya mēnge' senu eset kedye na mengusal et pengengakal apang mekesled eset kebenbenawan et kelilibunang merurugey meuurag. Ating mēnge' kelilibunang neng peguripenen et keselaan beke' kesled dye et mekansang keginisan et mereraat neng keiregan. ⁷Itueng mēnge'

kelilibunang gaay meenaran et tuldu' dut misan sinu-sinu, segwa' misan ingyan diki dye meretian itueng keberbenaran. ⁸Indiyari samat kire Ja-nes beke' Jambres na negpenungsang ki Moises, na itueng mēnge' kele-likian negpenungsang gasi et keberbenaran. Kaya ne pememikir dye et kenuganan beke' diki keteup-teup itueng kedyeng pegandel. ¹¹⁹Temed lang diki mekepelahyun itueng kedyeng keyeatan, sabab mebnayag et ginsan itueng kedyeng kerupangan, na samat neinabu kire Janes beke' Jambres.

Menge' Emuring Pemilin i Pablo ki Timoteo

¹⁰Temed inasip mu penuldu' ku, arat ku, beke' pegperuen ku eset ke-biyagan. Kesewd mu pegandel ku, ketentuan ku, pegmerga' ku, beke' kepengnaan ku eset pengandel et Empu'. ¹¹Neseksian mu itueng pegra-at eset daken, kwantin gasi pegpeliyut eset dakeng pegsandal eset lung-sud et Antiokia, lungsud et Ikonio, beke' lungsud et Litra. Segwa' eset ginsan neng itue binawi' nega aku et Begerar Jesus. ¹²Asal, dut ginsan neng megaay mengēbiyagan et metulid bilang mengingibut i Kristo, dye in mekelabay et pegraat. ¹³Segwa' itueng mēnge' meyeyaat meg-mendyaring lebing megpekeraat beke' itueng mgrurunding mengpe-lahyun lebing mgrunding dut sebaya' dye, sampay dye in merunding-an.

¹⁴Segwa' ikew, pelembus ke' t itueng mēnge' penuldu' na neenaran mu beke' mepangger na pegeerapen, deulu' gasi na nekilala mu ne itu-eng nenuldu' eset dimu. ¹⁵Mawanan nega' t sengkerinekan, sewd mu ne itueng Beres et Empu' nesurat eset pasek metignang Kesuratan, na megpenuldu' et dalan eset kepuwasan pebiya' et pegandel ki Jesus Kristo. ¹⁶Ginsan neng Kesuratan ipinesurat et Empu' pebiya' et taaw Ye, beke' meusal ituldu' et keberbenaran, eset pegsagka' et kaya sugat neng ketulduan, pepetigna' eset belingkeg neng keradya, beke' eset pegdun-dun dut metulid neng pemimiyagan. ¹⁷Supaya kityung mēnge' men-gengeradya eset Empu' subali' megmendyaring panyap eset ginsan neng menunungang bubuwaten.

Pegtehagen ki Timoteo Dyaganen Ye Pagsuku' Ye

4 Na, ganang pegatu' peuli' si Jesus Kristo apang pengmilik, men-gukum Ya eset ginsan taaw, eset mēnge' biyag beke' patey. Na, eset elepan et Empu' beke' i Jesus Kristo pegtehagen ku ikew, ²ipengabar mu Beres et Empu'. Mepituk ne mengabar ke itue misan megtitimpu ne be etawa diki nega be. Pemulaga' mu dye, penugiran, beke' pepenggaran seled et mēnge' taaw. Ne' pegutuken et daran pebiya-a' eset pegtuldu' mu kedye. ³Sabab dumatang timpu na diki dye ne kinggen itueng sugat neng penuldu', imbes esipen dye ne itueng kedy-eng garak et atey dye in, menulus dye gasi lebi neng mēnge' menunul-du' na ipenuldu' itueng ginis lang na gaay dye mekingeg. ⁴Telikuran dye kumingeg et keberbenaran beke' peggeayen dye lang na kinggen itueng tutultulen neng ketuturanan. ⁵Temed ikew, megmendyaring mepineetengen ke eset ginsan neng timpu. Sendalan mu itueng mēnge' keliyutan na megderateng eset dimu. Buwaten mu kesukuan et semba-ting mengengabar et Menungang Abar. Tumana' ginsan mēnge' peg-keredyanen mu na binggey et Empu' dimu.

Itueng Diring Kebtangan i Pablo

⁶Aku tu', mekabi' ne timpu et pegpatey ku, biyag ku samat tetew-mey neng kesimeyaan dut Empu' ††; dinimateng ne lisag et pegpanew ku eset biyag ku neng itue. ⁷Pengpenagaan ku neng tumanen ginsan' t ke-radya binggey et Empu' daken, netbes ku ne itueng negmendyaring samat derakan daken. Aku meteteg na tantung mengengandel i Jesus. ⁸Tumagna' tiban, maya ne nepengindeagan tegeyen daken. Meterima ku itueng ganti neng binggey et Empu' dut ginsan na mengēbiyagan et metigna'. Indiyari itueng Begerar na metignang Mengungkum, na eset atin neng Eldew et pegpeuli' Ye atue, mengdung-dung daken et kuruna. Segwa' diki lang eset daken, erapun sampay gasi eset ginsan neng me-ingin eset pegpebiri' Ye peuli'.

Menge' Diring Bebresen i Pablo

⁹Geesen mu na mekerateng ke atue et itueng timpu megtuy. ¹⁰Sabab tinektak na aku i Demas sabab et pegkedelen et enung ginis atue' t du-nya', ya in dut lungsud ne' t Tesalonika. Siminurung dut probinsiya et Galasia si Kresente, beke' si Tito gasi dut lungsud et Dalmasia. ¹¹Si Lu-kas mene iba ku. Tulusa' si Markus, beke' ipebaya' mu atue, sabab kela' metabang ye eset daken neng mēnge' bubuwaten. ¹²Pinesurung ku dut lungsud et Epeso si Tikiko. ¹³Pegatu' mu, biten mu daken neng repanan,

† Bilang 16:5.

†† Exodo 7:11. ‡ Keradya 13:14-52; 14:1-7; 14:8-20. ††† TETEWMEY NENG KESI-MEYAAAN DUT EMPU' - danum etawa alak na neula' samat kesimeyaan dut Empu'.

na netektak ku kire Karpo dut lungsud et Troas. Bibiten mu gasi neng menge' buuk in, lebing-lebi ne ating bubuwaten et pergamino na linulun.

¹⁴Mekansang keyeatan binwat daken i Alejandro neng menenelsal et besi'. Begerar mene mengdusa eset kenye, kuyun eset kenyeng pinemuwat. ¹⁵Meginget ke eset kenye, sabab pegsagka' ye banar itueng pegpeabar tyu.

¹⁶Kaya nememaya' daken eset una ku pengpegelep eset ukuman, pinasaran dye ginsan aku. Empunen dye teyen et Empu'! ¹⁷Temed tinebangan aku et Begerar beke' binggayan et keseg supaya mepeabar dut ginsa 't menge' taaw na lein Judio ating sukup na bebresen et Empu'. Angkansa nebawi' aku eset tantu neng ukuman et kepeteyen. ¹⁸Itueng Begerar memawi' daken eset ginsan neng meraat na kereatan et taaw

etawa i Seytan, beke' Ya gasi menglusu daken eset Kenyeng Pengmilikan dut langit. Bentugen teyen Ya misan ingyan! Amen.

Emuring Pegpangling

¹⁹Ipenglinga' aku eset memegesawang i Prisila beke' i Akila, beke' eset kesembenwa i Onesiporo. ²⁰Si Erasto netektak dut lungsud et Korinto, si Tropimo gasi netektak dut lungsud et Mileto, sabab maya sakit ye. ²¹Geesen mu na mekerateng atue mura timpu et pengreremigan. Pegpenglingen ke de Eubulo, Pudens, Linus, Klaudia sampay et ginsan neng menge' ketipusdan et pengandel.

²²Teyen mese 't kurudua mu Begerar. Kwantin gasi teyen ibgey et Empu' Kenyeng redyiki' eset dimyu ginsan. Atin mena tiban.

Tito

Kepurisan et itueng Surat ki Tito

Itueng si Tito sembatung taaw teyeg et bangsa et Griego. Ating timpu, si Tito subur nega. Ya pengandel ki Jesus Kristo, sabab mekekingeg ye men-ge' ketulduan i Pablo, beke' penabang ya et keradya i Pablo, na kepengandel-ngendelen banar ya.

Dye nemengduntin memerita' et lein-leing lungsud na ba' embe pegpeebaran i Pablo. Sembatung lungsud na neruntinan pegngeranan dye pulew et Kreta. Megdemikian gasi ganang memenggad eset ating pulew, si Tito nemuhun ki Pablo na tumerna mena et senung kekwhiten apang menimuru et menge' taaw neng nemengandel ki Jesus.

Atu' et itueng Kesuratan, si Pablo nenuldu' ki Tito enukwan menge' taaw megmendingaring pegibuten na mengandel ki Jesus, subali' pilinen beke' ba' enu menungang pinegeratan. Ya gasi tinulduan i Pablo na sugiran ipetaren menge' meyaat neng menunuldu' pasal et beres et Empu', sebarang penuldu' et kaya megsusugat, punsabab et menge' ketulduan dye, menge' mengengandel i Jesus pemegbe' banta beke' pemegbe' bagi'.

Ketulduan et itueng Surat

Imrewen 1:1-4

Menge' Arat et Menge' Pegibuten et Simbahan 1:5-9

Pasal et Menge' Mambut na Menunuldu' 1:10-16

Ating Banar na Ketulduan 2:1-15

Menge' Arat et Menge' Mengengandel ki Jesus Kristo 3:1-11

Pineginduan dut Emuring Beres i Pablo 3:12-15

Aku si Pablo na megsusurat et itue. Samat uripen aku et Empu',
1 beke' aku sembatung apostol[†] i Jesus Kristo.

Na, dinaak Ye aku apang ipepangger pegandel et menge' taaw neng pinili' et Empu' apang mengandel banar Kenye. Na, dinaak gasi aku apang iperarem pegkesewd dye et kebnaran neng tuldu' pasal et Empu' apang mengebiyagan tyu kuyun dut kebentelan.² Angkansa, marap tyu biyag neng kaya seskeran, sabab tinange' ne kityu et Empu' itueng biyag mura binaal ye dunya'. Empu' megtuman na diki mengembut.³ Segwa', tiban timpu neng pinili' et Empu' apang ipabar Menungang Abar pasal et kebiyagan neng kaya keskeran. Pinengarap daken itueng pegpeebar sigun et tahag daken et Empu' neng pemawi' kityu et kedusaan et keselaan tyu.

⁴Megsusurat ku dimu, Tito. Sama ke et banar neng dakeng yegang sabab pegandel mu 't Empu' sama gasi et pegandel ku et Empu'.

Pesebiyen ku ikew et penelangin, na melebayan mu ingasi' beke' menungang pemilugan neng teyeg dut Empu' Ama' beke' dut ki Jesus Kristo neng pemawi' kityu et menge' keselaan tyu.

Menge' Arat et Menge' Pegibuten et Simbahan

⁵Tinektak ku ikew dut Kreta sabab ipekinunga ku dimu menge' ginis neng kekurangan. Angkansa, memili' ke et menge' pegibuten et ketingtimungan et mengengandel dut embeng lungsud kuyun et tahag ku dimu.⁶ Pilina' subali' kaya seweyan kenye. Ba' mengesawa, subali' sembatung esawa lang. Subali' gasi mengengandel et Empu' menge' keyegangan ye beke' mesinunuren et menge' megurang dye beke' menge' ibang taaw, etawa diki mekeiregan.⁷ Pegibuten et ketingtimungan et mengengandel megbebeg et menge' mengengandel et Empu' sabab pinebegbeg ya et Empu'. Angkansa, subali' kaya lang seweyan kenye et menge' taaw. Subali' kaya mabbu ya beke' kaya meinisgen ya. Kaya peglangu ya. Subali' diki menuntuk ya. Subali' gasi kaya meleug ya et peguntung.⁸ Imbes, menunga ya tumerima et menunumbaley kenye. Meginaay ya gasi megkeradya et menunga dut menge' taaw. Subali' meteng ya et pikiran ye apang megkesewd memili' et menungang keradya. Subali' metigna' keradya ye dut menge' sebaya' ye. Apang metuman ye kegeayan et Empu', subali' mesinunuren sampay meteng dut keinginan et diri ye.⁹ Subali' mepangger pegandel ye dut beres et Empu' neng tinuldu' et menge' apostol apang mepeksan ya menge' taaw pebiya' et

[†] APOSTOL - ingin bersen Mengengabar et Empu', etawa sembatung taaw daken dut Menungang Abar et Empu'. Dut Biblia, ingin bersen gasi sembatu eset atin menge' sempulu' duwang pepengeranan i Jesus Kristo, ating Yegang et Empu', sampay ipeabar ye pasal si Jesus mendingaring ating bugtung na mengelet dut Empu' beke' taaw.

kebnaran neng pegtuldu' ye. Mepebnaran ye gasi sala' neng pegtuldu' et menge' taaw neng megsungsang et kebnaran neng tuldu'. Merali', ipesewd ye kedye pasal et menge' sala' dye dut ketulduan dye.

Pasal et Menge' Mambut na Menunuldu'

¹⁰Subali' kwantin keradya et menge' pegibuten et ketingtimungan et mengengandel sabab mekansang taaw neng kaya mesinunuren. Itueng menge' taaw kaya mesinunuren, pegtuldu' dye kaya kegunaan beke' pemengakal dye. Lebing meyaat menge' menunuldu' neng siminunud tagna' et arat et menge' taw 't Judio. Peglelemuran nega pegtuldu' dye et arat et menge' Judio.¹¹ Subali' ipetngew mu beke' menge' pegibuten et ketingtimungan atin pegkeredyanen et menge' menunuldu' et sala', sabab pegeriweran dye menge' megusba dut senung menge' benwa. Misan diki sugat ituldu', pegtuldu' dye apang kepirak dye lang.¹² Misan sebaya' dye dut Kreta neng keblan dye et tarus ne negsugid, kwan, "Menge' taw 't Kreta daran mambut beke' menge' setwa' dye sampay menge' mesua' neng meyahu'."¹³ Banar bineres ye sabab kwantin banar pegkeradya dye. Sabab et itue, bulaga' dye banar apang tumigna' pegandel dye.¹⁴ Endey ne pengendelan dye ketuturanan et menge' taw 't Judio, etawa menge' pitua et menge' taaw neng negmen- di' et kebnaran neng tuldu'.¹⁵ Keberbenaran itueng tuldu', na menunga ginsan neng ginis dut menge' taaw na metigna' neng pikiran. Segwa', dut menge' taaw neng meyaat, beke' mendi' mengandel et Empu', kaya metignang ginis. Meyaat pelan penedseled sampay pikiran dye.¹⁶ Angkansa, kwantin arat et itueng menge' taaw. Pepsugiren dye dut menge' taaw na pengandel dye et Empu'. Segwa', pepesuguan dye 't Empu' keradya dye. Kaya mesinunuren dye beke' kaya mekeradya dye et menunga. Angkansa, keiseg-iseg dye eset pemiri' et Empu'.

Ating Banar na Ketulduan

2 Segwa', ikew, ituldua' inyet keberbenaran neng tuldu'.² Isugira' dut kegunnguran neng lelaki na subali' meteng dye et peglangu. Subali' taaw esipen dye sabab et menungang keradya dye. Subali' gasi meteng dye apang megkesewd memili' et kenunganan. Subali' mepangger daran pegandel beke' pegkasi dye dut Empu'. Subali' mesandal dye.³ Isugira' gasi dut kegunnguran neng libun, na subali' metigna' keradya apang mepebiri' dye na pegesipen dye Empu'. Subali' kaya melinimut dye beke' endey peuripen et mekelangu, segwa' menuldu' dye et kenunganan.⁴ Apang mebibit et kegunnguran neng libun menge' keyegangan neng libun, na kesien dye esawa dye sampay menge' keyegangan dye.⁵ Subali' gasi et itueng menge' kelilibunan na metulduan dye. Subali' meteng dye apang megkesewd memi-

li' et kenunganan. Subali' metigna' dye dut esawa dye beke' mepengna' et keradya dut benwa, sampay meayad. Subali' gasi mesinunuren dye et esawa dye apang kaya mesugid tudyu dut beres et Empu'.

⁶ Kwantin gasi tulduan menge' keyegangan neng kelelekian, na subali' meeteng et kedyeng diri' apang megkesewd memili' et kenunganan.

⁷ Angkansa, ikew, pebirini' et menungang limbagan et keradya dut ginsan neng ginis. Etura' pegtuldu' mu, angkansa, subali' metigna' itue, kaya udyu'. ⁸ Gemita' metigna' neng bebresan apang diki ke seweyen et menge' kebanta mu. Meglelew dye lang sabab kaya selaan dye kityu.

⁹ Bilini' gasi menge' uripen na subali' mesinunuren dye et pegtitimuruen dye. Endey dye summal apang kesiyen keradya dye kedyeng begerar. ¹⁰ Isugira' kedye na endey dye menakew eset pegtitimuruen dye.

Mepengendelan dye dut ginsan neng ginis apang mepebiri' dye kenunganan et tuldu' et Empu' tyu neng mekepuwas et menge' keselaan tyu.

¹¹ Angkansa, mekedyaring keredyanen tinahag damen sabab pine-sewd et Empu' na ingasi' ye. Sampay, sabab et ingasi' et Empu', mekebawi' set ginsan neng taaw et keselaan dye. ¹² Ating ingasi' et Empu' puun sabab telikuran tyu meyaat neng kebiyagan beke' pikiran pasal et mesewalang keinginan. Angkansa, subali' dut ginsan neng keradya tyu na maya pegeteng beke' ketignaen. Subali' gasi meinempuen biyag tyu atu' t dunya' tiban, ¹³ kwit megtagay tyu sabab et tantung pegarap tyu, et pegatu' i Jesus Kristo. Empu' Ya neng mebasag et ginsan beke' pemawi' kityu et kedusaan et menge' keselaan tyu. Dut pegdateng ye, mebiri' tyu ketlangan ye. ¹⁴ Natey si Jesus Kristo apang mebawi' tyu teyeg et ginsan neng meyaat. Gaay i Jesus na menge' atey tyu mengdyaring metigna', beke' mengdyari taaw Ye kityu, apang megay tyu lang megkeradya et kenunganan.

¹⁵ Angkansa, ituldua' ginsan neng bineres ku dimu. Gemita' gees mu et kepegbe' baya' et pegbulag beke' pegpeksan. Kas leew et misan sinu.

Menge' Arat et menge' Mengengandel i Jesus Kristo

3 Iperendema' dut menge' mengengandel et Empu' na subali' pesakup dye et menge' pegibuten et gobyerno neng megmimilik.

Subali' sumunud dye beke' mepenanyap dye megkeradya et menunga. ² Isugira' gasi kedye na endey dye meres et meyaat dut misan sinu. Endey dye gasi memanta, imbes memres et menungang bebresan. Subali' esipen dye ginsan taaw.

³ Subali' sunuren tyu itueng menge' beres, sabab awam tyu tagna'. Tagna' kaya mesinunuren tyu. Nalam tyu sabab et kereatan. Samat uri-

pen tyu et menge' keinginan et diri beke' kelemian neng mesewala sabab diki meliasan tyu menge' itue. Meraat tagna' kebiyagan tyu. Kityu pegisgan et sebaya' beke' dye pegreaten tyu. ⁴ Segwa', pinemaap et Empu' menge' keselaan tyu, ganang nepesewd kityu kenunganan beke' pegkasi et Empu' neng Mememawi' tyu. ⁵ Na Empu' nekebawi' kityu diki sabab et metigna' neng keradya tyu, imbes sabab lang et ingasi' ye. Samat ipinengyegang tyu peuli' beke' samat pinemesaan tyu apang tignaen tyu dut kereatan. Pinebagu ne biyag tyu et Menungang Nakem na Empu'. ⁶ Pinesurung banar et Empu' Menungang Nakem Ye apang maya' Ya dut damen neng menge' mengandel ki Jesus Kristo neng Mememawi' tyu. ⁷ Angkansa, sabab et kelang ingasi' et Empu', pinetigna' Ye kityu. Sama tyu ne et memumusaka' sabab tantung pegarap tyu na biyag neng kaya keskeran dut langit binggey ne kityu et Empu'.

⁸ Mandel ating pegsugiren. Gay ku pengendelan myu itue apang menge' mengengandel et Empu' meinget megkeradya et kenunganan. Menunga atin sampay maya' kegunaan et ginsan taaw. ⁹ Segwa', liasi' kerupangan neng pegingkut-ingkut beke' pegusul et ngaran et menge' kekungurangan. Kas kesagka' sampay kas pegdawa pasal et Keseraan et menge' taw' t Judio, sabab kaya keguna-guna menge' itue. Keraat lang atin. ¹⁰ Bulaga' et kasa seked ikeruwa mayang taaw neng sebaran et pegpeparak dut pegtingtimung et menge' mengengandel et Empu'. Pegketbes, ba' diki ya menelinga, pereyuni' ne ya. ¹¹ Nesewran mu ne meraat banar sampay negsala' ating taaw. Nesewran ye ne gasi ne sala' ya.

Pineginduan dut Emuring Beres i Pablo ki Tito

¹² Ba' pinesentin ku net bangsa et Kreta si Artemas, etawa si Tikiko, sekapa' banar na kesurung ke daken dut lungsud et Nikopolis, sabab nepikir ku duntin pelibuasan ku et timpu et meregramig. ¹³ Tebangi' banar si Senas neng menenengung, beke' si Apolos et pegpanew dye. Tentua' na diki kurangan dye et misan enu. ¹⁴ Subali' megkesewd gasi menge' sebaya' tyu neng mengengandel, na megpengna' dye megkeradya et menunga. Subali' ketabang dye et menge' kesigpitan et sebaya' dye. Subali' diki meylang kegunaan et pengebiyagan dye.

¹⁵ Ketimpusan et surat ku dimu pegimrewen ke et ginsan neng menge' iba ku. Imrewa' gasi menge' iba tyung mengengandel na megkasi damen. Ingesian kew ginsan teyen et Empu' Banar dut Langit.

Pilemon

Kepurisan et itueng Surat neng Pilemon

Si Pilemon sembatung kilalang mengengandel dut Empu' na lengku kebaya' eset Pengempuan na' benwa dut lungsud et Kolosas. Ya in dereakan i Onesimo, itueng uripen neng nekebuluy. Eset sembatung timpu nekilala i Onesimus si Pablo, sementara' na ya eset seled pipirisuan. Negmendyaring mengengandel si Onesimo pebiya' eset ki Pablo. Itueng surat i Pablo ki Pilemon, peingasi' na terimanen kenyeng uripen, diki lang bilang uripen neng inampun temed erapun tipused eset Empu'. Sabab gaay i Pablo ipeuli' si Onesimo ki Pilemon kaya sasew.

Ketulduan et itueng Surat
 Penagna' 1-3
 Pegbantug ki Pilemon 4-7
 Peingasi' tudyu ki Onesimo 8-22
 Ketimpusan 23-25

1 Mewanan ki Pablo, na nepirisu sabab et pegpeabar ku et Menungang Abar pasal ki Jesus neng Kristo, beke' mewanan eset ki Timoteo na kityung tipused dut Empu'.

Ki Pilemon gasi na pegmerganen kay neng sali' ku neng mengengeralaya, ² beke' eset menge' mengengandel na negmegtingtimung eset benwa mu, ki Apia na dameng libun neng tipused, beke' ki Arkipo na dameng sali' sundalu i Jesus Kristo. [†]

³ Mese 't dimyu teyen itueng redyiki' beke' itueng kesenangan mewanan eset Empu' na kityung Ama' beke' ki Jesus Kristo neng Begerar tyu.

Itueng Pegmerga' beke' Pegandel i Pilemon

⁴ Tipused Pilemon, daran ku megpeselamat eset dakeng Empu' sasat ku pegpenelang pepebaya' ku ikew, ⁵ sabab mekeebaran ku itueng pasal et dimung pegandel eset kityung Empung si Jesus beke' dimung pegmerga' na pepebiri' mu ne eset ginsan kenyeng mengengandel. ⁶ Pegpenelang ku na ba' ipenugid mu dut ibang taaw pasal et pegandel mu na maya teyen teup keretian dut ginsan neng indeginis na maya kityu dut biyag eset Empu' sabab pekikipegsembatu kew ne dut ki Jesus Kristo. ⁷ Bi' bila', ipineksan mu aku sabab et pegmerga' mu eset menge' mengengandel sampay pinebasag mu aku banar. Itue ne gasi negpeenep eset atey et ginsan neng mengengandel et Empu'.

Negpeingasi' si Pablo dut ki Pilemon pasal ki Onesimo

⁸⁻⁹ Na, tiban gaay ku megpeingasi' dimu. Sewd mu ne, mekedyari ku menahag dimu eset kebayaan i Jesus neng Kristo. Sabab itueng ginis na sugat na keredyanen mu, temed pegmerganen ku ikew na lebing menunga ba' engaten ku lang dimu. Na, aku si Pablo nesugid itue, sembatung megurang na taaw et seled pipirisuan sabab et pegpengandel ku ki Jesus Kristo. ¹⁰ Angkansa megpeingasi' ku dimu na tebangan si Onesimo. Na ya in samat yegang ku ne eset pengandel ^{††} atue 't seled pipirisuan. ¹¹ Sene ti', ya kaya kepulauan eset dimu, segwa' tiban ya kepuluspulus [‡] na dimu beke' daken.

[†] Kolosas 4:17. ^{††} "SAMAT YEGANG KU NE ESET PENGANDEL" - ingin bersen na si Pablo pinereti' ki Onesimo ba' enukwan ye mengandel banar et Empu' sampay mendyari ye sumled et binenwa et Empu'. [‡] ONESIMO - retian ye "Kepulus-pulus" etawa "Menabang".

¹² Pegpebibit ku dimu ki Onesimo riminupuk ku ne banar. ¹³ Kegeayan ku teyen na tumerna lang ya eset daken apang kesubli mu ya na ketabang eset daken na megpelatap et Menungang Abar et Empu' sasat seled pipirisuan ku pe'. ¹⁴ Temed mendi' ku buwatan atin, selyu ba' diki tinugut mu, apang diki megmendyaring leges imbes pegtabang mu daken mewanan eset seled atey mu.

¹⁵ Merali' meparak eset dimu si Onesimo menge' sengkerit neng timpu, apang pegseuli' ye dimu, kebaya' ne dimu daran. ¹⁶ Tiban tu', lein lang ye sembatung uripen lang, temed lebi ne atin, ba' diki sembatung pegmerganen na' tipused pekikipegsembatu ki Kristo. Ya in merga' eset daken temed lebi ne eset dimu, dut sembatung uripen sampay sembatung tipused nega dut Empu'.

¹⁷ Angkansa teyen, na ba' aku pegekuen mu na iba-iba mu tantu, terimanen mu ya, na samat pegterima mu eset daken in. ¹⁸ Na ba' ya in nekebuwat et keselaan eset dimu, etawa nekeutang gasi, eset daken mu mene sukuten. ¹⁹ Keremut ku et negsurat et itue.

Aku ne itueng si Pablo, na megbayad dimu.

Diki ne gaay ku iperendem nega dimu itueng utang mu eset daken itueng pegkilala mu ki Kristo. ²⁰ Pegmerganen ku neng bi' bila', begeyan mu aku et keksanan eset mepikiran mu, supaya meksanan atey ku sabab et keradya et Empu' seled kite.

²¹ Nesewran ku na buwatan mu itueng ginsan neng pegtewen ku, sampay megluwas nega. ²² Sembatu nega, penyapan myu aku et sisingle, sabab pegeerapen ku na gaaye 't Empu' na aku mekepeuli' nega esentin, na samat dimyung pegpenelenganen.

Pengemuring Pemangling

²³ Pegpenglingen ke i Epapras na iba ku neng nepirisu sabab et pegpengandel ye ki Jesus Kristo. ^{††24} Megdemikian gasi, kire Markus ^{‡‡} si Aristarko ^{‡‡†}, si Demas ^{‡‡‡} sampay ki Lukas [§] na menge' kesebayaan ku na mengengeradya.

²⁵ Pegpenelang ku na maya eset dimyu redyiki' i Empung Jesus Kristo tyu!

Seked atue mena tiban.

^{††} Kolosas 1:7; 4:12. ^{‡‡} MARKUS - Keradya 12:12, 25; 13:13; 15:37-39; Kolosas 4:10. ^{‡‡†} ARISTARKO - Keradya 19:29; 27:2; Kolosas 4:10. ^{‡‡‡} DEMAS - Kolosas 4:14; 2 Timoteo 4:10. [§] LUKAS - Kolosas 4:14; 2 Timoteo 4:11.

Hebreo

Kepurisan et itueng Surat neng Hebreo

Itueng surat binibit dut pegtimung-timungan et menge' mengengandel neng Judio, etawa menge' Hebreo. Nesurat itue apang ipepanggar pengandel dye, sabab eldew-peldew kumansang menge' keliyutan kedye, beke' mekabi' ne tirengan dye pengandel dye supaya ibuten peuli' ating egama et menge' Judio na diki mengandel. Angkansa, pegtuldu' et nesurat na si Jesus pineketaas neng Empu', lebing mebasag set ginsan neng menge' ibang empu'.

Binwat ye itue pebiya' telung sebanan. Una, pinereti' ye na si Jesus ating bugtung na Yegang et Empu' banar, kaya tegnaan sampay kaya seskeran. Sabab si Jesus yegang et Empu', lebing metaas ya kasga menge' propeta, beke' si Moises, sampay ga menge' dereakan et Empu'. Ikeruwa, ating binwat i Jesus lebing merga' kasga ating keradya et menge' pari' neng Judio. Angkansa negsubli' ya dut pengelet set menge' taaw beke' Empu'. Iketlu, sabab i Jesus, mekedyari ne mebebawi' banar et Empu' menge' taaw, sabab netuman i Jesus ginsan menge' keilangan et Keseraan beke' menge' simaya' neng ayup na binggey dut Empu'.

Pegketbes, sinugid et nesurat ba' enu binwat et menge' metaas neng mengengandel tagna' ti' sabab et pengandel dye, supaya meglahyun nega dye dut pengandel dye ki Jesus, misan ne kansang-kansang menge' keliyutan kedye. Dut ketimpusan et surat, maya menge' beres ye na diki dye ne megperayu' set Empu', imbes ibuten dye ne arat ye beke' pememiyagan et menunga supaya ikeksan dye Empu'

Ketulduan et itueng Surat

Pegkeempu' i Jesus neng Yegang et Empu' 1:1-3

Lebing metaas si Jesus kasga Dereakan et Empu' 1:4—2:18

Lebing metaas si Jesus kasga kire Moises beke' Josue 3:1—4:13

Menunga et Keparian i Jesus 4:14—7:28

Menunga et Pinegsulutan et Empu' na Tinuman i Jesus 8:1—9:28

Menunga et Sinimaya' i Jesus 10:1-39

Menunga et Pengandel ki Jesus 11:1-40

Pememiyagan et menge' Mengengandel 12:1—13:19

Ketimpusan et Surat tu' 13:20-25

Pegkeempu' i Jesus neng Yegang et Empu'

Tagna' ti' Empu' nengampang dut menge' keupu' upuan tyu pebiya' dut menge' tarus ye dut iba-ibang timpu beke' iba-ibang pebiyanaan.² Segwa' itueng emuring eldew ya nampang pebiya' dut kenyeng yegang na si Jesus. Ya pinili' et Empu' na memusaka' et ginsan neng ginis. Sampay negmendyari Empu' et sengkellungsuran pebiya' ating yegang ye.³ Ating Yegang et Empu' binyar et ketaasan et Empu' beke' lulus na kebuneyagan et kenyeng pegmendyaring Empu'. Ating Yegang et Empu' negpeteteg et ginsan ginis pebiya' dut kenyeng bebresen na mekepengyedian. Pegketbes ye na mebuat pasal pegugad et sala' tyu, ya narung ne dut tampa' kewanan et Empu' Ama' neng metaas dut langit.

Lebing Metaas si Jesus kasga menge' Dereakan et Empu'

⁴ Ating Yegang et Empu' negmendyaring metaas banar dut menge' dereakan, angkansa ating ketaasan neng nepusaka' ating Yegang et Empu' negmendyaring lebing metaas nega set kedyeng ketaasan.⁵ Sabab kaya sinugid et Empu' misan ingyan dut menge' dereakan ye na kwan,

“Ikew yegang ku. Tiban negmendyaring Ama' mu aku.”
Etawa kaya sinugid et Empu' dut sebarang dereakan ye, kwan,
“Aku Ama' mu, indyari ikew negmendyaring Yegang ku.”[†]

⁶ Megdemikian ganang pinesurung ye ne dut sengkellungsuran kenyeng bugtung ne Yegang, kwan ye,

“Ya pengempuen et ginsa' t dereakan.”^{††}

⁷ Pasal gasi dut menge' dereakan, sinugid ye,

“Binwat menge' dereakan Ku samat deres, daken tetehagen samat deleg et apuy.”[‡]

⁸ Segwa' pasal dut kenyeng yegang, kwantin penugid ye,

“U, Empu', dimung Kemilikan kaya seskeran beke' ketignaan megmendyaring kepengyedian et dimung pengmilikan.

⁹ Pegmergane mu pasal ketignaan beke' pegisgan mu sebarang menge' mereraat. Angkansa Aku, misan dimung Empu', nemadlis ke dut lebing metaas neng gerar kasga ginsan neng sebaya' mu, sampay binggey Ku dimu enep.”^{††}

¹⁰ Megdemikian sinugid ye gasi,

“Dut sengkepunan, u Begerar, binwat mu ating dunya, beke' ating langit keremut negpendyari.

¹¹ Segwa' dye mepapas, temed ikew dumarane. Mantang dye samat repanan mebuklu'.

¹² Lulunene mu dye samat kumut. Samat repanan neng sembian. Segwa' ikew dumarane, beke' diki ke matey misan ingyan.”^{††}

¹³ Kengyan masa kaya sinugid et Empu' dut misan sinung dereakan, “Marung ke dut tampa' ku seked buwaten ku' t tungtungan et tiked mu sebarang menge' kebanta mu.”^{†††}

¹⁴ Diki be ginsa' t menge' dereakan atin menge' dinaak supaya tumbang dut sebarang memusaka' et kepuwasan?

Pineabar Supaya Mengingeg

Angkansa subali' tyu kumingeg et menunga sebarang nekingeg tyu supaya diki tyu malam.² Sabab ba' banar sebarang pinegberes et menge' dereakan, na neketerima dye tagna' ti' et pengdusa sebarang pemelabag beke' meliu.³ Enungkwane tyu mekepelegyu ba' diki tyu esipen samat kwantin neng dekla' et kepuwasan? Ating kepuwasan, atin pinebunayag et Begerar tyu lagi beke' pinesebenaran et sebarang nemekekingeg kenye in.⁴ Pinesebenaran gasi itue et Empu' pebiya' dut menge' tenda', menge' kelilu' lulu' beke' menge' keksegan, beke' menge' begey et Empung Nakem ipinemagi' ye kuyun dut kenyeng gaay.

Si Jesus beke' Kenyeng menge' Ketipusdan

⁵ Pegsugiren kay ne pasal dut sengkellungsuran tyu. Diki pinepengmilikan et Empu' itueng bagung sengkellungsuran na dumateng dut men-

[†] Kanta 2:7; Hebreo 5:5; Keradya 13:33; 2 Samuel 7:14. ^{††} Pasal et uluanak dut Empu' beke' kenyeng kebegeyan, betsaen Tagna' 25:5-6, 29-34; Deuteronomio 32:43. [‡] Kanta 10:4.

^{††} Kanta 45:6-7. ^{†††} Kanta 102:25-27. ^{††††} Kanta 110:1; Keradya 2:34.

ge' dereakan ye. ⁶ Segwa' maya sinurat na ba' embe dut Kesuratan et Empu', kwan,

"U Empu', enu ne taaw atu 't dunya' na peglingewen mu dye, sampay Yegang et Taaw supaya perurien mu Ya?

⁷ Ya in binwat mu et mebaba dut menge' dereakan mu. Pineplengan mu Ya et ketaasan beke' kebentugan.

⁸ Beke' dinatun mu ginsa 't ginis dut kesukupan Ye." †

Na pegsesekupan Ye. Ganang pinesakup ne Ye et Empu' ating indeginis, kaya indeginis na diki ye ipinesakup dut Kenye. Segwa' diki tyu mekebi-ri' ne ating pegmilikan neng nesekupan Ye.

⁹ Segwa' kaya nekwiw nebiri' tyu si Jesus na nantang et mebaba sengkerit dut menge' dereakan, beke' nebiri' tiban na pineplengan et ketaasan beke' kebentugan sabab ya negsandal et kepeteyan, supaya pebiya-a' dut redyiki' et Empu' mekerasa ya et kepeteyan sabab lang dut ginsan et menge' taaw. ¹⁰ Sabab dut kenyeng pegsandal si Jesus negmendyaring sukup et Empu' neng negbuwat beke' pemeruri et indeginis, supaya si Jesus mekepebibit et mekeldam dut ketaasan. Mepatut lang na buwatan atin sabab si Jesus minewanan et kedyeng kepuwasan. ¹¹ Na ya negpepasek metigna' dut menge' taaw beke' dye neng pinepasek metigna' et Empu' nepantun dye et sengbinenwa. Angkansa kaya ne ipegle-ew i Jesus na ipekilala ye dye et kenyeng tipused. ¹² Pegsugiren i Jesus dut Empu',

"Ipebunayag ku dimung kenunganan dut menge' tipused ku.

Beke' mengulilal ku et pengdayew dut tenga 't pemegrungrupung." ††

¹³ Beke' sinugid nega,

"Pengandel ku et Empu'."

Beke' sinugid peuli',

"Atu' ku, beke' menge' keyegangan neng binggey daken et Empu'." ‡

¹⁴ Sabab itueng menge' keyegangan asal atin taaw, megdemikian si Jesus negmendyaring taaw gasi, samat kedye, supaya dut kepeteyan ye mebinasa ating si Seytan neng maya kepengyedian et kepeteyan. ¹⁵ Supaya pebiya' et simaya' et diri' Ye mengindaag Ya ki Seytan supaya mepekulpas Ye ginsan neng peguripenen ginsa 't biyag et ating penewnan sabab et kedyeng takut dut kepeteyan.

¹⁶ Tantu banar na diki menge' dereakan kenyeng pegtebangan, segwa' ating menge' tutusan i Abraham. ¹⁷ Sabab et itue, mepantun ya samat kenyeng menge' ketipusdan dut ginsa 't indeginis, supaya ya megmendyaring meingesinen banar beke' mebentel na metaas neng pari' etetan neng megsuku' dut Empu'. Natey ya dut krus samat simaya' supaya ya megmendyaring Memumuwas et menge' kesalahan et menge' taaw.

¹⁸ Sabab ya negsandal kwit na inagit, angkansa tiban metebangan sebarang menge' pegeegitan.

Si Jesus Lebing Metaas kasga ki Moises

3 Angkansa menge' tipused, menge' pasek metigna' beke' maya bagi' dut pegpili' et Empu', rendema' myu si Jesus neng Apostol †† beke' Metaas neng Pari' †† neng pegpebunayag tyu. ² Si Jesus mebentel dut Empu' neng negpesurung kenye samat ki Moises gasi na negmendyaring mebentel dut ginsa 't menge' taaw et Empu' sampay benwa ye. ³ Segwa' si Jesus nebiri' ne lebing metaas set ki Moises, samat mememaal et benwa lebing metaas dut atin na' benwa. ⁴ Sabab pesi ginsa 't benwa maya taaw negbaal, segwa' Empu' negpendyari et ginsa 't indeginis. ⁵ Si Moises negmendyaring mebentel dut menge' taaw et Empu', dilang megsuku' na negpebanar et ginsa 't indeginis dut leyd ne bumatang. ⁶ Segwa' bilang Yegang et Empu', si Kristo †††, na mebentel na pegmilik dut sengbinenwa et Empu'. Na atin kityu kenyeng sengbinenwa, ba' tumeteg dut pegandel beke' dut mepangger neng pegarap tyu ki Jesus.

Pebti' Pasal Pegsagka' dut Kaya Pengandel

⁷ Angkansa sabab et pegsugiren et Empung Nakem, kwan ye, "Tiban ba' mekingeg myu kenyeng pengluluwaan,

⁸ kasi' myu pegpektula' dimyung pusu' samat pegmuriseg menge' ke-
gurangan myu dut eldew pegsulay dut kelnganan.

⁹ Na ba' embe menge' keurangan myu pegsulayan dye aku angkan set seled epat na' pulung teun nebiri' dye ba' enu inlu' ku. †††

† orig na Kesuratan: dinatun dut sirib et kedyeng tiked. Kanta 8:4-6. †† Kanta 22:22. ‡ Isaias 8:17-18. †† APOSTOL - ingin bersen Bibilinan, etawa "Mengen-gabar et Empu'". Betsaen "apostol" eset Diksyunario. †† METAAS NENG PARI' - pengibuten et menge' pari' et Empu' dut egama neng menge' Judio. ††† KRISTO - ingin bersen atin taaw pinili' et Empu' apang mengmilik dut ginsan neng ginsan. Dut bebresan et Hebreo, "Mesias". ††† Menge' tuturan pasal et pegsulayan et menge' Judio Empu', dut Exodo 17:1-7; Bilang 14:1-13.

¹⁰ Angkansa kinutukan ku ating pinengkatan beke' sinugid ku, 'Tatap dye megpesuwey, beke' kaya dye ne mekesewran pasal daken neng dalan.'

¹¹ Angkansa sabab et iseg ku sinuknaan ku dye, 'Na misan ingyan diki dye ne kesled dut kepeternan ku neng tinange' na ibgey kedye.' †

¹² Menge' ketipusdan, ingti' myu na endey megkesala' sinu-sinu dimyu beke' meugaran et pengandel seked metelikuran ye ating Empu' na' biyag. ¹³ Segwa' megperendeman kew eldew-peldew sasat maya nega timpu, supaya sinu-sinu diki merundingan beke' meuripen et keselaan.

¹⁴ Sabab ginsan tyu kebaya' i Kristo, ba' daran tyu tumeteg dut pengandel tyu kenye seked kepuspusan et timpu'. ¹⁵ Itue pesi pegsugiren et Kesuratan, kwan,

"Ba' myu endelen tiban beres et Empu', kasi' myu pegpektula' dimyung ulu, samat pegsagka' keupu' upuan myu kwit ti' dut Empu'." ††

¹⁶ Sinu taku' ating suminagka' dut Empu' misan ne nekingeg dye beres et Empu'? Diki be ginsa 't pineliwan i Moises mawa' dut Egipto?

¹⁷ Beke' dut kinu niseg ating Empu' set seled et epat ne pulung teun? Diki be taku' dut menge' taaw sebarang negkesala', indyari' kedyeng bilug nemematey dut kelnganan in? ¹⁸ Beke' sinung pegtutudyuen et Empu' et kenyeng sukna' na diki dye mekesled beke' mekepetaren dut lungsud na ibgey et Empu' kedye? Diki be taku' ati 't menge' meliu? E' be, dye in! ¹⁹ Angkan sewd tyu diki dye nekesled dut lugta' na meketaren neng netange' sabab lang et kaya pengandel dye dut Empu'.

Sembatung Lungsud neng Kepeternan dut Taaw et Empu'

4 Angkansa tatap nega ating netange' et Empu' na kityu mekesled beke' mekepetaren dut kepeternan ye. Segwa' meginget kew kalu' maya rimyu na diki keisi' et atin neng netange'. ² Sabab megdemikian nekekingeg tyu gasi et Menungang Abar samat menge' kegunnguran in. Temed diki dye nepulusan ating abar neng nekingeg dye, sabab diki dye itue inandel. ³ Kityung menge' nemengandel atin kesled dut lungsud et kepeternan, samat sinugid et Empu', kwan ye, "Sabab et iseg ku sinuknaan ku na diki dye kesled dut ating lungsud et kepeternan dut daken."

Asal ganang nependyari ne et Empu' itueng sengkelungsuran, netbes ye gasi ating lungsud et kepeternan ye. ⁴ Sabab sinugid ye dut ibang bagi' et Kesuratan pasal et ikepitung eldew, kwan, "Beke' dut ikepitung eldew negpetaren Empu' dut kenyeng pegpendyari." ††† Beke' sinugid ye gasi peuli', kwan ye,

"Diki dye banar nekesled dut daken neng lungsud et kepeternan ku."

⁶ Segwa' maya nega mekesled beke' mekepetaren dut Empu', temed ating menge' unang nemekekingeg et Menungang Abar, diki dye mekesled dut kepeternan et Empu', sabab et kaya pengandel dye. ⁷ Angkansa negtimpu gasi Empu' et seng eldew, na binetangen "Tiban." Pegkelibutas et nekwiw neng penewnan, sinugid ye pebiya' dut ki Surutan Dabid tagna' ti', kwan ye,

"Tiban, ba' mekingeg myu kenyeng beres, kasi' myu pegpeknela' dimyung ulu."

⁸ Tagna' ti', ba' menge' taaw nepeibut i Josue neterima et lungsud neng kepeternan banar na netange' an et Empu', diki ne teyen neres Empu' pasal et sembatu negang eldew neng kepeternan. ⁹ Sabab et kwantin, maya nega kepeternan na tinimpu set menge' memengandel dut Empu', samat atin kepeternan et Empu' dut ikepitung eldew neng pegpendyari ye. ¹⁰ Sabab ba' sinu mekesled atin kepeternan et Empu' mepatut gasi megpetaren gasi dut kenyeng menge' keradya, samat Empu' na negpetaren et kenyeng pegpendyari. ¹¹ Angkansa etasan tyu banar na mekesled atin kepeternan et Empu'. Endey tyu lumyu supaya diki tyu keuru' samat menge' kegunnguran in.

¹² Ating beres et Empu' biyag beke' mekepengyedian, lebing metarem dut misan enung keterman neng sembe-sembela' tarem. Itue pengelingsugug dut pinegketngaan et kurudua beke' nakem, beke' menge' luluatan beke' utek et tulang. Sampay meketeked et pikiran beke' sedseled et taaw. ¹³ Kaya misan enu nega metagu' set penyek et Empu'. Ginsan in mehayag beke' dimdiam dut kenyeng penyek. Beke' iba, dut kenye kityu isudsugid.

Si Jesus ating Mekseg beke' Metaas na' Pari'

¹⁴ Angkansa kepangger tyu et pengandel. Sabab asal maya mekseg neng metaas na' pari' tyu na suminurung dut langit na dut elepan et Empu' Ama', kaya iba, ba' diki atin si Jesus neng Yegang et Empu'.

¹⁵ Ating mekseg neng metaas na' pari' tyu mekereti' et kityung menge' kelumkan sabab dut ginsa 't ginis neng pengudyu'. Ya inudyu' samat kityu, segwa' kaya megkesala'. ¹⁶ Angkansa endey tyu ne megpelalay-la-

§ Kanta 95:7-11; Bilang 14:21-23. †† Kanta 95:7, 8. Pasal si Korah neng pegsagka' ki Moises tagna' ti'. ††† Tagna' 2:2.

lay kumabi' dut melangkew na arungan et meingesinen neng Empu' pebiya' et pegpenelang, sabab untin mekpetan tyu ingasi' beke' redyiki' ipaten dut timpu na keilangan tyu itue.

Keradya et Metaas neng Pari' et Empu'

5 Atu' t lugta', kede metaas neng pari' atu' pinili' na' menge' lelaki beke' pinesukaan supaya sumuku' dut Empu' apang gasi iungsud et menge' bebgey beke' simaya' pasal et menge' keselaan et menge' taaw. 2 Sabab itueng pari' maya gasi keselaan kenye samat sebarang menge' awam beke' alam et dalan na netebangan ye dut menungang penayak ye. 3 Angkansa sabab et kenye kelumkan mepatut lang na mengulmat et simaya' supaya dut kenye keselaan, diki lang dut keselaan lang et menge' taaw. 4 Pasal et ketaasan et metaas na' pari' atin diki mekedyari megerar kenye sabab lang et atin ingin ye. Segwa' atin Empu' nemili' kenye samat ki Aaron neng unang pari' pinili' gasi et Empu' tagna' ti'.

5 Megdemikian gasi diki si Kristo negpantang et diri ye na metaas na' pari'. Segwa' ya pinili' et Empu' na negsugid kenye, "Ikew yegang ku. Tiban negmendyaring Ama' mu aku." †

6 Beke' sinugid ye gasi dut ibang bagi' et Kesuratan, "Ikew na' pari' et ngian-ngian, samat pegkepari' i Melkisedek." ††

7 Kwit si Jesus meglegdeng nega atu' t lugta', ya negpenalang na megmara beke' maya luh' et pengangat dut Empu' na teyen mekedyari lang na ya mebawi' dut kepeteyan dut krus. Beke' kiningeg et Empu' sabab si Jesus lulus negpekebabab'. 8 Misan ne ya Yegang et Empu' nesewran ye ba' enu gay bersen et metantu na' pengandel sabab et pegsandal ye in. 9 Pegketbes ye ne sembatung puspup na metigna' na taaw, ya negmendyaring kaya seskeran neng mememawi' et ginsa' t mengengandel kenye. 10 Inatang ne et Empu' na ya buwatan et meksege ne pari' samat pegkepari' i Melkisedek.

Peamay-amay Pasal Atu etawa Pegtelikud dut Pegandel Tyu

11 Mekeldam nega teyen sugiren ku pasal et itue segwa' meliyut ipereti' dimyu sabab kaya megkingeg kew banar, angka pegkesewd myu melalay. 12 Teyen, menunuldu' kew ne, segwa' sampay tiban keilangan kew nega tulduan unang keberbenaran pasal eset beres et Empu'. Antangan myu na samat menge' memulek nega, sabab kayangga mekekanan kew et mekektul neng kekanan, segwa' sampay tiban keilangan myu nega gatas. 13 Sebarang gatas ipegbiyag, atin memulek nega et pengandel, ingga pe' kesedsewan pasal et menunga beke' meraat. 14 Segwa' sebarang mektul na kekanan, atin apang dut menge' umurun neng pengandel, mekeindan ne atin beres et Empu' na meketulduan tyu pasal et menunga etawa meraat.

Pelembus Kityu Mengandel

6 Angkansa endey ne enaren tyu peuli' ating menge' unang tuldu' pasal ki Kristo, beke' pelembus et kityung nakem dut lebing metaas neng ketulduan et pengandel tyu. Endey tyu ne seulinen ating penued na beke' tuldu' pasal et pegsusun et menge' buwat na mekebinana et kepeteyan, beke' pasal dut pengandel et Empu'. 2 Endey tyu ne seulinen dut pegtuldu' et pasal bewtismu, beke' pegdepen et menge' keremut, etawa pasal et pegbiyag peuli' et menge' patey, sampay keukuman na kaya seskeran. 3 Segwa' megpelembus tyu kesesewran et lebing merarem neng menge' ketulduan, atin buwatan kay ba' atin gay et Empu'. 4 Sabab enukwan nega mepesusun beke' mepebalik ating menge' timinelikud ne et pengandel dut Empu'? Asal netlangan dye ne lagi et silu' et Empu', beke' nekerasa dye ne et begey et langit, nekerasa dye ne kesembaya' et Empung Nakem. 5 Nekerasa dye ne gasi et kenunganan et beres et Empu' beke' nekerasa ne gasi et kepengyedian et Empu' na lulus na mepebunayag dut timpu na dumateng. 6 Na ba' dye tumelikud pegketbes merasa dye pasal ginsa' t itue, diki dye ne mekedyari mepesusun nega peuli' sabab atang dye peperansang dye gasi peuli' dut krus ating Yegang et Empu' beke' pepelelew dye ya.

7 Pepenunga et Empu' ating lugta' pegketbes meketerima et delek daran, indyari pegtuhuan et luluwakan na mepulusan et menge' mengunguma. 8 Segwa' ba' tuhuan lang et menge' begang beke' tewtandew, kaya kegunaan ating lugta', diki ne mekwit suknaan atin et Empu' sampay ketepus-tepusan atin tutungen. ††

9 Menge' ketipusdan, misan kwantin pegberes kay, segwa' kesewd ku ne menunga dimyung kebtangan, beke' maya lebi neng menunga ne ke-

† Kanta 2:7; Hebreo 1:5. †† Kanta 110:4. ‡ Ibang retian dut bebresan et Griego: "menge' buwatan na iperayuna' damen dut Empu' ingyan-ingyan." †† Itue ng duwang luluwakan antangan dye samat duwang indiginis neng taaw, sembatung menunga beke' sembatung meraat.

ginisan na mibut ne dimyu dut kepuwasan. 10 Kaya tabid ating Empu'. Diki ye lipatan dimyung buwat beke' pegireg neng pinebiri' myu dut kenye samat pegtabang myu dut kenye menge' sali' myu mengengandel. 11 Beke' peggayen kay na kede sembatu dimyu na mengatas banar seked kepupusan et biyag myu supaya mekpetan ginsan pasal dimyung pegeerapen dut Empu'. 12 Angkansa kas kew keyahu', segwa' siringa' myu sebarang taaw sabab et kedyeng pengandel beke' pegsandal nemeketerima et tinange' et Empu'.

Tantu ating Tinange' et Empu'

13 Ganang nenge' ating Empu' dut ki Abraham, ya nengibet et diri yeng ingaran na asal kaya ne lumbi et kenye na inibetan. 14 Sinugid et Empu', "Pegtangean ku ne lulus ku ikew na peruntungan beke' pekenangan ku dimung pengkatan." ††15 Sabab et pegsandal i Abraham neterima ye ating netange' kenye et Empu'.

16 Nengibet et menge' taaw eset sembatung nekelabew kedye, beke' sabab et kwantin neng ibet netbes ne bisara. 17 Megdemikian gasi pinepanger et Empu' kenye netange' pebiya' dut kenye pegibet, supaya ipekilala dut kenye meketeteg dut pegarap neng binggey ye kityu sabab et netange' ye. 18 Na tiban maya ne pegarap tyu na si Jesus samat saaw et biyag tyu, na atin si Jesus. Na nekesled tyu dut pinekesisngled net benwa na' Templo et Empu' dut langit, na ating sisingled dut sembel' et dingding ne kumut, dut melinas na' melinas. 20 Na siminled duntin si Jesus neng penginuna kityu apang maya mengelet kityu dut Empu'. Duntin set langit, ya sembatung metaas na pari' et kaya seskeran, samat metaas ne pegkepari' i Melkisedek tagna'.

Si Melkisedek neng Metaas na' Pari'

7 Tagna' ti', itueng si Melkisedek Surutan dut Salem beke' pari' pegsuku' dut Ketaas-taasan na Empu'. Ganang meguli' ne si Abraham mawa' dut pegtepu ye et menge' surutan, sinusup ya i Melkisedek. Pegketbes ininunga i Melkisedek si Abraham kwan ye, "Penunganen ke et Empu'." 2 Indyari binggeyan i Abraham et ikesempulung bagi' et ginsa' t ginis neng pinengindeagan dut gira. Si Melkisedek, una ingin bersen et ngaran ye "Surutan et Ketignaan", pengerwa "Surutan et Salem." Ingin bersen "Salem", atin "Kesenangan." ††13 Kaya meketuturan ba' sinu ama' beke' indu' etawa ba' embe pinengkatan ye. Kaya gasi nesurat eldew et pinenggenakan etawa kenye kepeteyan. Samat Yegang et Empu', ya pari' na kaya ketegnaan sampay kaya seskeran.

4 Pikira' myu lang ba' enukwan ketaasan ye. Sabab misan si Abraham na' megurang et ginsa' t taw' t Judio, negey et ikesempulung bagi' ki Melkisedek et pinegrempasan ye dut kedyeng peggira. 5 Na tiban pegtahag et Keseraan et Empu', dut menge' tungtung-inupu' i Lebi neng negmendyaring pari' na mengisi' et ikesempulung bagi' dut menge' taaw. Itue gasi menge' ketipusdan dye na mawa' dut pengkatan nega i Abraham. 6 Si Melkisedek diki kesembaya' i Lebi, segwa' tuminerima nega et ikesempulung bagi' mawa' dut ki Abraham, pegketbes pineruntungan i Melkisedek gasi si Abraham. Na si Abraham binggeyan et Empu' et menge' tange'. 7 Kaya pegduruwa-duruwa ating peperuntung, lebing meksege dut pineruntungan. 8 Ating menge' pari' neng Lebita, neng pengisi' et ikesempulung bagi' memepatey; segwa' pepesebenaran et Kesuratan ne biyag nega si Melkisedek misan tiban. 9 Angkansa mesugid gasi misan si Lebi, neng pengisi' et ikesempulung bagi', negey gasi et ikesempulung bagi' et indiginis ki Melkisedek pebiya' i Abraham. 10 Sabab ating masa pegkekita i Melkisedek ki Abraham, na si Lebi ngian-ngian megmendyaring upu' i Abraham.

Si Jesus Samat ki Melkisedek

11 Sabab et menge' pari' na Lebita, binggey et Empu' ating Keseraan dut menge' Israelita supaya dye mendyaring pasek metigna'. Segwa' ating keradya et menge' pari' na Lebita diki teup dut pemendyaring metigna' taaw, angkansa keilangan ne iba neng pari' na samat si Melkisedek. Ya in ibang pegkepari' i Aaron neng upu' i Lebi. 12 Na ba' binagu ating pegkepari', keilangan beguen gasi ating Keseraan na ibuten dye. 13 Beke' ating Begerar tyu si Jesus neng pegsimbehatan na itue, ya in mawa' dut tutusan i Juda, sembatu neng ibang tutusan. Kaya misan

†† Tagna' 22:16-17. Tihad et unang tinange' et Empu' dut ki Abraham (Tagna' 12:4) seked pinenganak i Isaak (Tagna' 21:5), nekelabay 25 teun. Sampay 60 teun nekelabay gasi, indyari pinenganak menge' upu ye (Tagna' 25:26). ††† Tuturan pasal si Abraham sampay si Melkisedek, mekebatsa' dut Tagna' 14.

sembatu na megsuku' bilang pari' mawa' dut tutusan na atin. ¹⁴ Pegsewren et ginsan na ating Begerar mawa' dut tutusan i Juda, beke' kaya netuturan i Moises pasal et pari' mewanan dut tutusan i Juda. †

Si Jesus neng Ibang Pari' Samat ki Melkisedek

¹⁵ Lebi negang metlang itue ganang maya ne gasi ibang pari' samat pegkepari' i Melkisedek. ¹⁶ Na si Jesus negmendyaring pari' erapun diki sabab dut tutusan ne kuyun dut pegempangan et Keseraan, temed sabab et kepegyedien et biyag na kaya seskeran. ¹⁷ Sabab itue pegsugiren et Kesuratan pasal kenye,

“Ikew ating pari' daran-peraran, samat pegkepari' i Melkisedek.” ††
¹⁸ Angkansa ating lelaji na' pinegeratan, inugad ne sabab et kaya basag beke' kaya keputusan. ¹⁹ Sabab kaya mepegmendyaring sukup et ating pinegeratan. Segwa' maya bagung mearap na neterima tyu, sabab et nekeradya i Jesus mekepekabi' tyu ne dut Empu'. ²⁰ Sabab nenumpa' Empu' pasal ki Kristo na negmendyaring pari' et daran-peraran, segwa' iba negmendyaring pari' na Empu' kaya nenumpa'. ²¹ Segwa' nenumpa' Empu' ganang pinendyari ye si Jesus et pari' samat pegsugiren et Kesuratan,

“Ating Begerar siminumpa' na diki ya megbagu et pikiran, ikew pari' daran-peraran.” ‡

²² Sabab et itueng pegsumpa', si Jesus megpebanar et menungang pinegsulutan dut taaw beke' Empu'.

²³ Maya sembatu negang angka. Nekeuna mekansang neng pari' ne-megsambi' -sambi' sabab et nemematey dye angka kaya dye nekepe-surung et kedyeng pegsuku'. ²⁴ Sabab et biyag si Jesus daran-peraran, angka tatap kenyeng pegkepari'. ²⁵ Sabab et atin mepusus ye meba-wi' ginsan neng megkabi' et Empu' sabab lang et kenye, sabab si Jesus tatap biyag supaya megpetnga' kedye.

²⁶ Angkansa ba' kwantin metaas na' pari' si Jesus, mekebgey ye et kityung menge' pengeilangan. Ya in pasek metigna', kaya ketaksiran etawa keselaan ye. Naseriri' ye dut menge' mekeselaan beke' lebing metaas ya dut menge' pengibuten et sengkengitan. ²⁷ Ya diki samat ibang menge' metaas na' pari' na keilangan isimaya' dut Empu' eldew-peldew pasal et sala' et kedyeng bilug. Pegunaan mena et menge' metaas na' pari' isimaya' pasal et sala' et kedyeng bilug, pegketbes, isimaya' dye gasi supaya dut menge' keselaan et menge' taaw. Segwa' si Jesus simimaya' ye kenyeng bilug sabab et keselaan et ginsa' t menge' taaw, na keilangan atin kasa lang nebuwat ye. ²⁸ Maya kekurangan ating metaas na' pari' neng pinili' kuyun dut Keseraan na binggey ki Moises. Segwa' ating metaas na' pari' na pinili' et Empu' na maya gasi pegsumpa' ye, ingin bersen ating bugtung na Yegang et Empu' na si Jesus, pasek metigna' daran-peraran. Beke' ating penunumpa' et Empu' diminatang emuri nega dut pegdateng et Keseraan binggey et Empu' ki Moises.

Si Jesus neng Metaas na Pari' et Bagung Pinegsulutan

8 Na itueng pesalan pasal et dameng pegsugiren, kityu maya metaas na' pari' na megearung dut tanpa' kewanan et melangkew na erungan et Empu' banar dut Langit. ² Beke' si Jesus pegkeradya dut tantung lelegdangan et Empu' dut langit na diki binwat et taaw, segwa' atin binwat et Begerar.

³ Suku' et menge' pinili' na' menge' metaas na' pari' na isimaya' et bebgey beke' kesimeyaaan dut Empu'. Angkansa si Jesus, kityung metaas na pari', keilangan gasi na maya atin neng simaya'. ⁴ Ba' ya atu' t lugta' diki ne ya negmendyaring metaas na' pari', sabab peraran ne lagi' maya ne menge' pari' pemenggey et menge' simaya' kuyun dut pegsugiren et lelagiing Keseraan. ⁵ Megsuku' dye dut benwa et Empu' neng Tabernakulo ††. Na atin bilang upama lang na mantang dut langit etawa eninu et atin. Sabab ganang ipetiyeg ne i Moises ating benwa et Empu' neng Tabernakulo, meget neng pemilin et Empu' kenye, na kwantin pemilin ye, “Buwata' ginsan neng ginis samat ginsa' t inupama ku rimu dut bukid.” ⁶ Segwa' pegsuku' neng tinerima i Jesus lebing metaas dut pinesuku' et menge' unang pari', sabab ya megpetetnga' et sembatung pinegsulutan na lebing menunga beke' pesesendig itue et lebing merga' neng netange' et Empu'.

⁷ Ba' kaya ne teyen kekurangan ating unang pinegsulutan, diki ne teyen mengeilangan et pengerwa. ⁸ Segwa' nebiri' et Empu' pasal kekurangan et kenyeng bangsa, angkansa sinugid ye, “Dumateng eldew na' aku' memuwat et bagung pinegsulutan, dut Bangsa et Israel †† beke' dut pengkatan et Juda.

† Maya 12 menge' tutusan dut bangsa et Israel etawa dut menge' taw' t Judio. Arat ne, menge' pari' pilinen teyeg et tutusan et siupu' Lebi lang. †† Kanta 110:4. ‡ Kanta 110:4. †† TABERNAKULO - Atin penempuan neng benwa et Empu'. Exodo 25:40. †† BANGSA ET ISRAEL - Jeremias 31:31-34.

⁹ Itueng Bagung Pinegsulutan na diki samat pekikipegsulut ku dut kedyeng menge' kegunggurangan, na' asal nekeuna ti' dinundun ku dye peliwan dut bangsa et Egipto. Segwa' diki dye mebentel pasal et pekikipegsulut daken, angkansa pinasaran ku dye.

¹⁰ Itue e buwatan ku neng ipegsulut ku dut Bangsa et Israel, pegdateng et ating menge' eldew, kwan et Empu'.

Iluwak ku dut kedyeng pikiran daken neng menge' sara' beke' iukir ku dut kedyeng menge' pusu'.

Aku lang kedyeng Empu' beke' dye mendyaring menge' taaw ku ne.

¹¹ Misan diki ne ituldu' et sinu-sinu dut kenyeng sebaya' etawa diki ne usigud dut kenyeng tipused,

“Kilelana' ating Empu' banar,' sabab aku mekilala et ginsan, misan menge' simpir sampay menge' taaw derekera'.

¹² Maapen ku kedyeng keselaan, beke' lipatan ku ne kedyeng kereatan.”

¹³ Ganang sugiren et Empu' na pasal et pinegsulutan na “Bagu”, bineruba ye ne ating lelaji. Ating neberuba na' ating lelaji ne mekabi' neng mepapas.

Pengempu' Atu' t Lugta' na' Benwa beke' Pengempu' dut Langit

9 Tiban ating unang pinegsulutan dut Empu' maya pegsuliten neng sungtuhan pasal et menge' pinegeratan neng pengempu', beke' maya benwa et Empu' neng Tabernakulo na binwat et taaw.

‡‡‡ Ating benwa et Empu' neng Tabernakulo pinetiyeg na maya duwang sisingled. Ating unang sisingled pegngeranen et pasek metigna' na' sisingled. Duntin maya semberikaran, kekanan beke' bengbang neng pinелеmak dut Empu'. ³ Dut sembela' et dingding na' kumut duntin pengerwang sisingled pegngeranen et pasek ketigna' tignaana. ⁴ Duntin maya ranggar neng bulawan na' pegruhungen et kemengyan beke' bulawan neng beul neng pinegsulutan na' sali' linengkepan et bulawan. Itueng beul pegsusunuan et bulawan neng kitkibut na pegsusunuan et manna ‡‡‡, sampay et susungkid i keupuan Aaron neng dimineun, beke' menge' papan neng batu na inukiran et sempulung Keseraan et Empu'. ⁵ Dut timbew et beul maya menge' dagbes et dereakan pegngeranen et Kerubim, dye in tenda' et ketaas-taasan et Empu', pegkekelungan et kedyeng elad ating pglelegdangan et kemaap et Empu'. Segwa' diki kay ne mepeatur itueng ginis tiban.

⁶ Ganang neratun ne et meatur ating unang sisingled et pegempuan na tetluan, ating menge' pari' memegseled eldew-peldew dut unang sisingled supaya keredyanen kedyeng suku'. ⁷ Segwa' Metaas na' Pari' lang mekesled dut ikeruwang sisingled et tetluan, beke' kasa lang sumled seled seng teun. Ya megbibibit et dugu' supaya isimaya' dut Empu', sabab et keselaan ye beke' menge' sala' et menge' taaw, menge' sala' neng nebuwat dye ne kaya pegsesewren. ⁸ Samat kwantin neng kegdaman, sugat ne pegpebiri' et Empung Nakem pasal et dalan tudyu dut Pasek Ketigna' tignaana na ingga ukab sasat maya nega unang sisingled neng Pasek Ketigna' tignaana.

⁹ Itue upama lang tiban pasal ating menge' bebgey beke' simaya' neng pegulmat dut Empu' na diki lang mekepepasek metigna' neng atey et dut menge' mengempu'. ¹⁰ Itueng bubuwatan pasal lang et pegkaan etawa inumen beke' iba-ibang ginis et peggugunas, samat menge' sungtuhan et pengliwan lang pegbubuwatan sabab ingga nebagu et Empu' pinegsulutan ye dut taaw.

Si Jesus Kristo ating Megpetetnga' dut sembatung Bagung Pinegsulutan et Empu'

¹¹ Segwa' diminatang ne si Jesus Kristo bilang Metaas na' Pari' et menunungang indeginis na asal atue ne tiban sabab et kityung Bagung Pinegsulutan dut Empu'. Ya siminled dut lebing metaas ne benwa neng pengempuan na kaya kekurangan dut langit na diki binwat et taaw. Pasal et atin, diki bagi' dut sengpinengpendyari, imbes seng bagi' et langit et Empu'. ¹² Na si Kristo siminled et kasa ga dut Pasek Ketigna' tignaana na sisingled dut langit. Na ya kaya megbibibit et dugu' et menge' kaming, etawa menge' mendangan, segwa' dugu' et kenyeng diri lang supaya ikepemaap et menge' keselaan tyu daran-peraran.

¹³ Tagna', kuyun dut ating lelagiing pinegsulutan, ating dugu' et menge' kaming beke' menge' mendangan beke' menge' abu et libun neng ibun et sapi' ipegsabug dut menge' taaw na pegpentangan na meraki. Binwat itue supaya dye negmendyaring melinas kuyun dut sara' neng

‡‡‡ Menge' tahag pasal et memaal neng benwa et Empu' neng Tabernakulo, sampay ba' enu usalan dut seled ye, atin nesurat dut Exodo 25—27; 30; Lebitiko 24:1-9. ‡‡‡ MANNA - pegkaan binggey et Empu' samat be' betwen na bengbang. Neregdag teyeg langit dut lugta' dut menge' taw' t Judio. § Atin ne nesurat pasal et keradya et Metaas neng Pari', atin dut Lebitiko 16.

pinegarat. ¹⁴Na ba' tantu atin, luwas nega ne ating dugu' i Kristo keme-apan et sala' sabab dut kaya seskeran neng Nakem sinimaya' ye ken- eng diri na kaya kesala' sala' dut Empu'. Pasal kenyang dugu', atin meggunas et pusu' beke' pikiran tyu supaya telikuran tyu menge' bu- wat na kaya kepulauan beke' sumuku' tyu dut Empu' neng biyag. ¹⁵Sa- bab et itue megpetetnga' si Kristo dut sembatung bagung pinegsulutan et Empu' supaya ating menge' mengengandel na meketerima et netan- ge' na kenuganan neng kaya seskeran. Na tiban ya natey bilang men- glect et kedyeng keselaan na nebuwat dut penewnan et lelaging pi- negsulutan.

¹⁶Sabab ba' maya penektak, atin nepesebenaran ba' patey ne ating nemuwat in. ¹⁷Sabab sasat ya biyag nega kayangga pagen ating penek- tak, segwa' megkepagan itue ba' ya patey ne. ¹⁸Angkansa misan ating lelaging pinegsulutan kaya pagen ba' kaya dugu' et ayup na sinimaya'. ¹⁹Sabab ganang ipinebunayag ne i Moises ginsa' t pegpandel et Keseraan dut menge' taaw, nengisi' et dugu' et ibun et sapi' beke' kambing na maya lamud et danum. Indyari dinitil ye meregang neng repanan be- ke' sanga et isupu ampa' ye ne pinirtikan ating Kesuratan beke' menge' taaw. ²⁰Indyari kwan ye, "Itue dugu' neng pesebanar dut pinegsulutan neng pinandu' et Empu' dimyu." ²¹Megdemia pinirtikan ye gasi et dugu' ating benwa et Empu' beke' ginsa' t indeginis neng pegusalan dut pengempu'. ²²Tantu banar, pegengaten et Keseraan na ginsa' t gi- nis atin peggunaan pebiya' dut dugu'. Asal, dut Empu' kaya kemaapan et keselaan ba' kaya ipeturu' dugu' et bebgayan.

Kemaapan et Keselaan Sabab lang dut Kepeteyan i Kristo

²³Angkansa, sabab et menge' kegemitan dut pengempuan atu' t lug- ta' kwantin sungtuhan lang et tantung indeginis na dut langit, keilan- gan gunasan dye pebiya' et simaya' neng ayup. Segwa' luwas nega et itueng simaya' na pegkeilangan neng tantung indeginis dut langit. ²⁴Angkansa si Kristo siminled dut Benwa et Empu' dut langit diki lang dut benwa et Empu' atu' t lugta' na upama lang et ketentuan dut lan- git. Segwa' ya ne tiban na dut elepan et Empu' beke' megpetetnga' dut Empu' beke' menge' taaw. ²⁵Nekeuna ti' eset menge' taw' t Judio, ke- dyeng metaas na' pari' megseled dut Pasek Ketignaan neng sisingled teun-peteun, maya bibit yeng dugu' na diki teyeg kenyang diri', imbes teyeg menge' ayup. Segwa' diki siminled si Kristo dut Benwa et Empu' dut langit supaya peulinen ye isimaya' bilug ye teun-peteun. ²⁶Sabab ba' kwantin subali' pepeuli' peuli' matey si Kristo tihad nega' t pegpen- dyari et sengkungsuran. Segwa' kasa ga ya negpebiri' na atin negsina- reng ne sampay mapet dut kepuspusan et timpu, supaya ugaren menge' keselaan et menge' taaw sabab et bilug ye neng sinimaya'. ²⁷Tinimpuan taaw kasa ga matey, pegketbes atin dumateng ating pegukum et Empu'. ²⁸Megdemia isinimaya' et kasa ga i Kristo supaya ugaren sala' et menge' taaw. Ya dumateng nega peuli' temed diki isimaya' ye kenyang bilug sabab lang et keselaan, erapun supaya puwasen sebarang men- gandel sampay megtagay kenye.

Kasa lang Sinimaya' si Kristo sabab et Ginsan Tyu

10 Sabab dut ating lelaging arat seled et Keseraan binggey et Em- pu' ki Moises sampay dut menge' taw' t Judio, atin samat eninu lang et menge' menunungang ginis na dumateng, temed diki dye ating kebanar-benaran in. Diki itueng menge' sara' mekepepasek metigna' et sebarang taaw mekgabi' dut Empu' sabab et menge' simay- a' neng pegulmat teun-peteun. ²Ba' tantung inampun keselaan et seba- rang mekgabi' dut Empu' pebiya' et samat kwantin neng simaya', kaya ne teyen pali' dye ne peulinan nega pasal kedyeng keselaan, beke' diki ne keilangan megsimaya' peuli'. ³Segwa' samat kwantin neng pegsi- maya' supaya lang daran-peraran megperendem set menge' taaw pasal et kedyeng keselaan. ⁴Sabab diki mekedyari mekeugad et keselaan ating dugu' et menge' sapi' beke' kambing.

† Pagsugid itue pasal et duwang dagbes neng simaya'. Sembatu menge' kambing beke' menge' pandangan, dye in isimaya' et Metaas neng Pari' kasa seng teun dut menge' sala' ye sampay menge' sala' et menge' taaw. Pasal et abu, nesurat dut Bilang 19. Ba' maya taaw antangan ye meriri' sabab et kinetew ye bangkay, keilangan basaan ye dut danum lamud et abu neng meregang na sapi'. Pegketbes, antangan ye melinas ne gasi. †† Arat et menge' taw' t Judio na ba' maya duwang taaw megpesulutan, sumbelian dye et ayup apang petenda' na dye metuman atin pinegsulutan dye. Birinen gasi dut Tagna' 15 ba' enu binwat et Empu' apang petenda' na ya metuman ginsan neng tinange' ye ki Abraham.

‡ Exodo 24:8. Betsaen gasi ba' enu sinugid i Begerar Jesus dut Lukas 22:20.

‡† Day of Atonement - Lebitiko 16:1-19, 29-34, 23:28; Keradya 27:9; Hebreo 2:17, 9:11-13.

⁵Angkansa diminateng si Kristo atu' t sengkungsuran, sinugid ye dut Empu', kwan, "Simaya' beke' bebgey diki mu keilangan, segwa' pinanyap mu sem- batung bilug, na atin bilug ku.

⁶Sebarang simaya' neng pegtutungen beke' bebgey sabab lang et ke- selaan kaya negeayan mu.

⁷Indyari sinugid ku, 'Atu' ku supaya mibut et gaay mu samat nekesu- rat pasal daken dut Kesuratan na' buuk mu.' ††

⁸Sinugid i Kristo mena, "Simaya' beke' bebgey, pegtutungen na' bebgey beke' nebgey pasal et keselaan diki mu keilangan etawa kegeayan mu."

Misan ne kwantin neng pegsimaya' kuyun dut Kesuratan na Keseraan.

⁹Indyari sinugid ye, "Atu' ku, supaya mibut et gaay mu." Bineruba et Empu' ating lelaging menge' simaya' sampay pinegsulutan, indyari si- nembian et bagung sinimaya' i Jesus Kristo sampay pinegsulutan.

¹⁰Angkan netuman si Jesus ginsa' t neng kegeayan et Empu', mepepa- sek metigna' tyu sabab lang et bilug i Jesus Kristo neng nesimaya' kasa ga dut ginsan neng mengandel.

¹¹Megsurung eldew-pueldey ginsa' t menge' pari' neng Judio supaya metuman et pinesuku' kedye. Eldew-pueldey pepeuli' peuli' megsi- maya' et menge' bebgey, segwa' ating bebgey diki lang mekepeugad et keselaan. ¹²Segwa' si Kristo kasa ga negsimaya' et diri ye dut Empu' sa- bab eset menge' keselaan et taaw, na atin negsina-reng ne. Pegketbes, narung ye ne dut tampa' kewanan et Empu'. ¹³Ya megtagay ne dun seked megmendyaring mebaba menge' kebanta ye samat eetagan ne et tiked ye. ¹⁴Sabab et kasa gang pegsimaya' nepepasek metigna' ye et kaya seskeran sebarang mekepepasek metigna' ye ne.

¹⁵Empung Nakem negpesebanar kityu et samat itue. Una sinugid ye,

¹⁶"Itue meupakat neng buwatan ku kedye pegketbes et ating timpu, kwat Begerar. Itagu' ku sara' ku dut kedyeng pusu', beke' isurat ku dut kedyeng pikiran."

¹⁷Sampay dinugnan ye nega, kwan,

"Kedyeng menge' keselaan beke' kereatan diki ku nega rendemen." ††

¹⁸Misan embe nega inampun ne, diki ne keilangan megsimaya' nega pasal et keselaan.

Pekabi' Kityu Empu' sabab et Keradya i Jesus neng Kristo

¹⁹Angkansa menge' ketipusdan, mekedyari tyu ne mekgabi' et Empu' antangan tyu ne kesled dut pasek ketigna' tignaan neng sisingled ye sa- bab et dugu' i Jesus sinimaya' ne sabab kityu. ²⁰Maya bagung dalam dut Empu' sabab i Jesus na' biyag, supaya antangan tyu kelesbat dut sem- bela' et diningding na' kumut na' atin bilug i Jesus neng sinimaya.

‡‡‡ Beke' maya na' Metaas na' Pari' tyu na megbebgbey et sengkuben- wanan et Empu'. ²²Angkansa kumabi' tyu dut Empu' na maya meben- tel ne pusu' beke' metantu na pengandel dut kenye. Pekabi' tyu na maya menungang penedseled na' kaya pali' beke' bilug tyu negunaan et meligew na' danum. ²³Megpekepangger tyu et kityung pegarap be- ke' endey tyu megduwa et pikiran sabab mebenbel ating nengtange' kityu. ²⁴Beke' etasan tyu na mepebti' seled et kede sembatu kityu pasal et pegmerga' beke' pegbaal et menunga dut sebaya'. ²⁵Endey tyu pesa- ran pasal et pegtimung-timung tyu samat pegbuwatan et iba ti', segwa' megbulilangan tyu et kede sembatu, lebi ne tiban sewd tyu na mekabi' ne pegdateng et Begerar.

Pegsandal Tyu dut Pengandel

²⁶Na ba' temden tyu memuwat et keselaan pegketbes na mesewran beke' mekilala ating keberbenaran, kaya ne netinda na simaya' meul- mat supaya mengmaap et keselaan. ²⁷Segwa' ketetakut na' metagey neng pegukum beke' megdedleg na' apuy neng mepu' et menge' ke- banta et Empu'. ²⁸Sebarang negsemal et Keseraan binggey ki Moises kaya ingasi' na pegimeteyen ba' maya duwa etawa telung ketawan lang megpesebanar. ²⁹Pikir myu enukwan kebegat et pengdusa dut seba- rang penginlelew et Yegang et Empu', kaya ye pegbilangan ating dugu' et pinegsulutan neng negpepasek metigna' kenye, beke' pepekimbeba- en ye ating Nakem et redyiki'. ³⁰Sabab mekilala tyu Empu' na' negsu- gid et kwantin, "Aku mene meles. Aku mene mengdusa." Beke' iba, "Ating Begerar mengukum et kenyang taaw." ††‡ Ketetakut sebarang mekpetan dut keremut et Empu' na' biyag apang mengdusa.

³²Rendema' myu ating menge' eldew na' negketalib, metbes na ke- myu netlangan, ba' enukwan kew negsandal et mesigpit na keliyutan, segwa' diki kew neraag. ³³Sengmenu kemyu pegreaten dut elepan et menge' taaw beke' sengmenu kebaya' myu sebarang menge' kebanan

‡‡ Kanta 40:6-8. ††† Jeremias 31:33-34. ‡‡‡ diningding na' kumut - Peguy- atan et kurtina et templo, mekebatsa' dut Markus 15:38. § NEGUNASAN ET MELI- GEW NA' DANUM - Exodo 29:4; 30:17-21; 40:30-32. Betsaen gasi ba' enu tinange' et Empu' set Esekial 36:25. §† Deuteronomio 17:2-7. §†† Deuteronomio 32:5-6.

neng pegpeliyutan et kwantin.³⁴ Sabab iningesinan myu sebarang nepipirisu beke' diki kew riminupuk misan ne mengagew et repanan myu, sabab sewd myu na lebing menunga beke' dumaran neng kementirian neng pinanyap dimyu.³⁵ Angkansa kas kew meugara 't pengandel dut Empu', sabab maya kela' ganti ye.³⁶ Keilangan myu na megsandal supaya metuman myu gaay et Empu', indyari meterima myu ating pinengaku' ye.³⁷ Sabab sinugid et Empu' dut Kesuratan ye, kwan,

"Sabab isek-isek meneng timpu diki ne mekwitan, ya ne ating megderateng dumateng banar.

³⁸ Segwa' daken neng metigna' neng taaw megbiyag kuyun dut pengandel.

Na ba' maya tumelikud, diki aku nesulitan dye." †

³⁹ Segwa' diki tyu kebaya' eset menge' tuminelikud beke' menge' meriwaru', segwa' kebaya' tyu dut menge' pemengandel sampay dut menge' nebawi'.

Enukwan Pengandel dut Empu'

11 Na ating pengandel dut Empu', gaay bersen atin ketentuan et ba' enu pegerapen tyu asal metuman, sampay atin ketentuan et indeginis na ingga pe' nebiri' tyu na banar duun ne.² Nesulitan Empu' dut menge' kegunnguran tagna' sabab et pengandel dye set kenye.³ Sabab et pengandel neretian tyu na sengkellungsuran na itue nependyari pebiya' dut daak et Empu'. Angkan ating mekebiri' neng indeginis, atin binwat mawa' dut kaya mekebiri'.

⁴ Sabab et pengandel, si Abel negsimaya' neng pegimeteyen dut Empu' lebing menunga eset inulmat neng menge' tulnu' i Kain. Sabab et itue e kinilala si Abel na metigna' neng taaw. Misana patey ne ya, maya nega ketulduan ye sabab et pengandel ye dut Empu'.

⁵ Sabab et pengandel, pinebaya' et Empu' si Enok dut langit, supaya diki ne melebayan ye kepeteyan et bilug. Ya diki ne nekebiri' et sinu-sinu, sabab insi' ne ya et Empu' pebaya dut langit. Sinurat dut Kesuratan, mura ya mugad asal ne lagi mekesulitan Empu' kenye.⁶ Sabab sebarang kaya pengandel dut Empu' kaya ya mekesulitan. Sabab sebarang megkabi' dut Empu' keilangan mengandel na maya Empu' dut langit, sampay ya megbegey et ganti dut sebarang pemengandel kenye.

⁷ Sabab et pengandel kiningeg i Noe siwara' et Empu' pasal et indeginis na ingga pe' nebiri' ye. Nengandel si Noe et daak et Empu' na meemaal ya et kelang kapal supaya mebawi' kenyeng sengbinenwa. Sabab et pengandel i Noe inukum et Empu' ginsa' t taw' t sengkellungsuran na kaya nengandel, segwa' si Noe nantang na metigna' sabab et kenyeng pengandel.⁸ Sabab et pengandel dut Empu', nengasip si Abraham ganang ya in pinesurung et Empu' dut lugtang netange' kenye. Indyari siminurung ne ya, misan ne ingga pe' neturunan ye ba' embe surungan.⁹ Sabab et pengandel si Abraham nemaal et tetluan misan ne ya taaw tumpang dut atin neng lungsud. Liminegdeng ya dut tetluan sapew ye luna, samat de Isaak neng yegang ye, beke' upu' ye si Jakob neng iba yeng memumusaka' et atin negang ipinengaku' et Empu'.¹⁰ Sasat ye megteagey ating lungsud na kaya seskeran negparu beke' nemaal atin Empu'.

¹¹ Sabab et pengandel si Abraham tagna' ti', misan megurang ne si Sara gasi neng esawa ye sampay bantut gasi, nemekeyegang nega sabab pengandel ye na mebentel ating tinange' et Empu'.¹² Angkansa ya ne sembatung megurang neng taaw banar, ipineyegang mawa' dut kenye menge' tungtung-inupu' samat keldamen et menge' bituen dut langit beke' samat diki meitung ne egis dut deplakan et dagat.

¹³ Ginsa' t menge' kegunnguran tu' natey na maya pengandel dut Empu' sasat dye biyag nega. Ingga pe' neterima dye ating menge' netange' et Empu', segwa' samat nelawag dye atin dut merayu' beke' sewd dye ne metuman ginsan leyd, sampay menep dye ne. Tinerima dye na dye in taaw tumpang lang neng penglegdeng et ibang lungsud.

¹⁴ Sabab metlang dut ating menge' taaw neng megberes et samat kwantin na dye megpengebia' et kedyeng diring bangsa.¹⁵ Ating lungsud neng tinirengan dye, ba' atin mekerendeman dye, kalu' kepeuli' untin.¹⁶ Segwa' pegebianen dye sembatung bangsa na' lebing menunga, na atin dut langit. Angkansa kaya ikeleew et Empu' na ya Empu' dyeng tantu, sabab pinenyapan ye dye et sembatung lungsud.

¹⁷ Sabab et pengandel, sinulayan et Empu' si Abraham supaya isimaya' a' kenyeng bugtung neng yegang na si Isaak.¹⁸ Na timinerima si Abraham et menge' tange' et Empu', pinanyap ye isimaya' ne kenyeng bugtung ne yegang misan samat kwantin pinegberes et Empu', kwan, "Na eset ki Isaak mewanan et dimung tungtung-inupu'." ††† Andel ye na mekedyaring biyagen et Empu' menge' patey, beke' mekedyari sugiren,

† *Isaia 26:20; Habakuk 2:3-4. Betsaen gasi dut Roma 1:17; Galasia 3:11.*

†† *Maya ibang yegang de Abraham, temed si Isaak inantang bugtung yegang ye, sabab si Isaak lang pineyegang apang tumanen et tinange' i Empu'. Birinen gasi Roma 9:7-9.*

atin neinabu ganang neterima i Abraham si Isaak peuli' teyeg et ranggar biyag nega.²⁰ Sabab et pengandel dut Empu' ininunga i Isaak menge' yegang ye neng si Jakob beke' si Esau pasal dut kedyeng pegsusurungan na ibgey et Empu' kedye.

²¹ Sabab et pengandel, si Jakob, ganang mekabi' ne ya matey, ininunga ye kede sembat et menge' keyegangan i Jose neng kelelekian, pegketbes nengempu' ya et Empu' sasat megdudunguk ulu ye set lingkeg et tutungkud ye.

²² Sabab et pengandel si Jose ganang mekabi' ne gasi matey, nengandel ye banar pasal et pegubu' et menge' Israelita teyeg dut bangsa et Egipto, angkan negpebilin ya na biten nenektak neng menge' tulang ye dut lugtang tinange' et Empu' tagna' ti' apang lilibengen duntin.

²³ Sabab et pengandel dut Empu' menge' kegunnguran i Moises kaya nemenakut et Keseraan et surutan Paroon na' peteyen ginsa' t menge' memulek et taw' t Judio, indyari tinagu' dye si Moises seled telung bulan pegketbes ya ipegyegang, sabab nebiri' dye na ya menunga banar siyekan, sampay diki simpir neng yegang lang, beke' diki dye tuminakut.[‡]

²⁴ Sabab et pengandel dut Empu', si Moises ganang kela' ne kaya tinerima ye na ya yegang et dayang i Paroon neng surutan.²⁵ Erapun, pinili' ye nega na meliyutan na kebaya' et menge' taaw et Empu' neng menge' uripen duun, kas lang rumasa et diki dumaran neng peglamlami neng begey et keselaan sasat ya upu' et surutan.²⁶ Inaku' ye ne lebing merga' ating megsandal et keliyutan et uripen sabab et Mesias imbes ating menge' kementirian et Egipto, sabab ganti' et biyag kaya seskeran dut langit, atin key pegerapen.²⁷ Sabab et pengandel tinirengan ye lungsud et Egipto, diki ye tinekutan iseg et surutan. Ya nengandel sabab et pegmerga' ye set Empu' na samat mekebiri' ye ne Ya neng diki mekebiri'.²⁸ Sabab et pengandel pegtumanen ye ating umanan et Neke-talib beke' pegpirtik et dugu', supaya ating Dereakan neng Mengmiminasat et menge' uluanak diki ye binenanen ating menge' uluanak et menge' taw' t Israel.

²⁹ Sabab et pengandel ating menge' Israelita diminipag dut nuka' neng Meregang na' Dagat, samat dut tuug na lugta'. Segwa' ganang diminipag gasi menge' megibut neng menge' Egipto, megtuy tinegkelebgumbang, nelelmes dye ginsan.³⁰ Sabab et pengandel et menge' Israelita, nererban bakud neng batu et lungsud et Jeriko, pegketbes et pitung eldew et peglibut et menge' taaw et Israel.

³¹ Sabab et pengandel dut Empu', si Rahab na sembatung mememegbeis, tinayak ye et menunga ating menge' meninipi' neng Judio. Angkansa ya kaya nekeibut natey dut menge' kaya mengandel dut Empu'.

³² Megtuturan ku nega be? Merali' kurangen ku ne et timpu ba' ituturan ku nega pasal et kire Gideon, Barak, Samson, Jepte, Dabid, Samuel beke' dut menge' tarus et Empu'.³³ Sabab et pengandel dut Empu', nesakup itueng menge' mengengandel tagna' ti' menge' ibang penggeman. Negpetuman dye et ketignaan, beke' neketerima et ba' enung menge' netange' et Empu' kedye. Negpetikum dye baba' et menge' lion apang diki mekekatagat.³⁴ Menge' ibang mengengandel nemasew et megdedleg na' apuy, beke' nekitangkis dye et kepeteyan dut tarem et menge' gelaman. Merungkey dye teyen segwa' binggeyan et Empu' basag na negmendyaring mekekseg pasal et peggira' sampay pinepelegyue dye ating menge' menunumpang.³⁵ Sabab et pengandel dut Empu' neterima peuli' et menge' kelilibunan ating menge' patey dye pegketbes biyagen peuli'. Maya gasi menge' iba sabab et pengandel dut Empu' nemegmendi' na dye telikuren Empu' supaya ipekulpas, sabab gaay dye nega na matey et pegpeliyutan, indyari biyagen peuli' apang meketerima et lebing menungang biyag dut langit abit Empu'.³⁶ Maya gasi menge' iba sabab et pengandel dut Empu' peginlelewen beke' peglepsan, beke' maya gasi pinirisu beke' pegpupungpungen et rantay.³⁷ Maya gasi menge' mengengandel pinegbebakal et batu seked patey, iba dye binyak tenga' et legari', beke' sengmenu pinatey et barung. Dye in miskin, angkansa megpanew dye ganang menge' kulit et menge' bibili beke' menge' kambang pegpekayen dye. Dye in miskin banar, pegpeliyutan beke' pegtiksaen.³⁸ Kaya teup taw' t sengkellungsuran dut kedye. Meneringkuar alu' dye dut kelnangan beke' kebukiran, beke' memegtagu' dye dut menge' singkab beke' dut ruang et lugta'.

³⁹ Neinabu itueng ketuturanan sabab lang et pengandel dye dut Empu', segwa' misan sinu kedye kaya neketerima pasal et ating tinange' et Empu' sabab et ingga pe' napet ketumanan ye.⁴⁰ Sabab maya lebing menungang pegpeperuen et Empu' dut kityu, supaya kityu keibut gasi dut kedye ba' tumanen ne et Empu' kenyeng netange' apang ginsan tyu megmendyaring taaw na' kaya sala'.

‡ *Keseraan i Paroon, ating Surutan et Egipto, negdaak na ginsan neng menge' yegang na lelaki et menge' Israelita subali' tirengen dut liwan et benwa seked natey.*

Pengrega et Empu' dut Kenyeng Mengengandel

12 Na, antangen et biyag tyu atu' t lugta' na samat menge' taaw dumarak dut tinendaan. Sabab et peglibuten tyu et mekeldam na' saksi. Angkansa, apang megtoyuy' tyu banar apang kepelahy- un tyu dumarak dut tinendaan neng dinatun dut kityung elepan, suba- li' tyu itimbang ne ating menge' indeginis neng mekebelangka' kityu sampay ating menge' sala' neng sibukut kityu. ² Lintun tyu dut ki Jesus kityung penyek sampay pikir-pikira' myu pasal kenye, sabab ya mine- wanan beke' nengdiyukup et pengandel tyu. Sabab et pegeerapen i Je- sus, ya negsandal dut krus, beke' dike ya limineew misan matey ya dut krus. Na tiban, ya megearung ne dut tampa' kewanan et Empu' dut lan- git.

³ Angkansa pikir-pikira' myu ba' enungkwon neng pegsandal ye dut pegsungsung et menge' mekeselaan neng menge' taaw, supaya diki kew menglumek beke' keme' mana' pusu' mu. ⁴ Pasal et pegmuringke- seg myu atu dut keselaan, ingga napet myu megpeturu' kew et diring- dugu' sabab et pengandel myu. ⁵ Nelipatan myu ne be ating pengindu' et Empu' dimyu na tiningkagan ye kemyu bilang yegang ye? Kwan ye, "Yegang ku pikir-pikira' ba' ikew pegtignaen et Begerar, beke' kasi' pegpereata' pusu' mu ba' ikew pegreganen ye.

⁶ Sabab pegreganen et Begerar sebarang pegirgen ye, beke' dusaen ye sebarang pegterimanen na samat yegang ye."†

⁷ Sendali' keliyutan na' atin pegtigna', sabab inantang ne et Empu' na kemyu kenyeng yegang. Sinung yegang taku' na diki pepetigna' et ke- nyeng Ama? ⁸ Sabab ginsan pepelabay et samat kwantin neng pegtiti- gna'. Ba' kemyu kaya pegtignaen, subali' kwantin kemyu yegang dut li- wan, diki tantung menge' yegang ye. ⁹ Lyu sentin Ama' tyu atu' t lugta' megpengrega nega kityu. Kwana' mene taku' dut Empu', diki be lebing mepatun na kityu pesakup dut Ama' tyu dut langit? ¹⁰ Seraba neng ama' tyu atu' t lugta' pegtignaen ye kityu et isek-isek lang na' timpu sabab et sewd dye ne atin ikenunga tyu. Segwa' Empu' pegtignaen ye kityu dut ikenunga, supaya kebagi' tyu dut kenye pasek ketignaen. ¹¹ Kaya peg- titigna' na merasa atin pe' in segwa' mesakit banar. Pegketbes ga in, li- wanan ye ketignaen beke' kesenangan sebarang netulduan et samat kwantin.

¹² Angkansa pebesaga' myu dimyung pengandel samat pegbasag myu et dimyung gaang na' menge' lengen beke' melulumek na' tukud. ¹³ Pe- tignaen tyu mayang bebyaan et menge' tiked tyu, supaya dye in na maya pengandel na samat pangkul, diki dye merugnan, segwa' supaya megulinan sampay masag.

Siwara' Atu dut Pegmendi' dut Empu'

¹⁴ Pegtoyuyi' myu mekesulut ginsa' t menge' taaw beke' megpepasek metigna' kew, sabab diki mebiru' myu Begerar ba' diki kew pasek meti- gna'. ¹⁵ Ingti' myu na diki kew telikuran et ating redyiki' et Empu' su- paya kaya lumtew neng kepeit-peitan neng mewanan et keeriweraan neng negperiwara' et kineldaman. ¹⁶ Ingti' myu na kaya dimyu megpe- kibeis etawa kaya pengempu', samat si Esau neng ngepelen et kepetu- tan et kenye pegkeuka'. ¹⁷ Pegketbes samat sewd myu, ganang ingin ye ne pusakaen ating pegperuntung, kaya binggey kenye et ama'. Mis- an ne meguturu' luha' ye, kaya ne neberuba pikiran et ama' ye.

¹⁸ Ingga pe' nekapet kew dut bukid et Sinai na ba' embe mekedyaring et menge' taw' t Israel na mekutew dut megdedleg na' apuy, dut mera- rem neng kelingban, dut kerurem-rureman beke' ribut. ¹⁹ Ingga pe' ne- kapet kew dut tiup-tiup et budyung etawa samat duldug basag et beres angka sebarang nemekekingeg negpeingasi' ne tumngew ne' t beres dut kedye. ²⁰ Sabab diki dye mesendalan ating daak et Empu', kwan ye, "Misan ba' kesanggid lang menge' ayup dut bukid et Sinai tu', keilan- gan bekale' t batu seked matey." ²¹ Tantung ketakut-takut seyekan, mi- san si Moises negsugid, "Megpipigig ku ne' t takut." ²² Segwa' dut menungang bukid et Sion atin ga napet myu na dut Jerusalem na' lan- git, neng lungsud et Empu' neng biyag na kaya seskeran. Nekapet kew dut pegtimung-timungan et menge' diki meitung-itung na' menge' melalami neng menge' dereakan et Empu'. ²³ Antangen myu na nekapet kew dut pegtimung-timungan et menge' unang mengengandel ‡, na nekesurat kedyeng menge' ingaran dut buuk et biyag dut langit. Neka- pet kew dut Empu' neng mengungkum et ginsa' t taaw, dut menge' kurudua et menge' metitigna' neng menge' taaw neng negmendyaring- sukup. ²⁴ Nekapet kew dut ki Jesus neng megpepetnga' et Bagung Pi- negsulutan, beke' dut pinirtik na' dugu' Ye na lebing mekewasa luwas nega dut dugu' neng sinimaya' i Abel. ‡‡

† Delehitan 3:11-12. †† Taturan pasal et binwat i Esau, dut Tagna' 25:27-34.

‡ Exodo 19:12-13. ‡† Deuteronomio 9:19. ‡‡ Orig na Kesuratan: uluanak.

‡‡† Tagna' 4:10.

²⁵ Angkansa ingti' myu na diki mendinan Empu' neng megampang dimyu. Sabab ba' diki neketangkis menge' keupu' upuan tyu ganang in- endian dye si Moises na ating negsiwara' kedye atu' t lugta', megdemi- kian enukwan pegdusa gasi kityu ba' mendinan tyu ating negsiwara' ti- ban teyeg Empu' dut langit. ²⁶ Neinabu ating timpu sabab et beres et Empu', nemenggeleng dunya'. Segwa' tiban pinengtange' Ye, kwan ye, "Kasa nega yegyegen ku dunya', temed diki lang et dunya' lang ba' diki sampay langit." ²⁷ Ating bebresen na "Kasa nega" ingin bersen ugaren nega sebarang menge' pinenggeleng - atin indeginis neng pinendyari, supaya sebarang kaya nemenggeleng ating metitinda. ²⁸ Angkansa meksukur dut Empu', sabab maya meterima tyu na pengmilikan na diki mekgeleng, beke' mengempu' tyu et keterima-terima, untabi' beke' pegketakut dut kenye. ²⁹ Sabab ating Empu' tyu samat kelang megde- dleg na' apuy neng pengruhungan ginsan.

Penimpusan neng menge' Payu'

13 Daran kew megiregan bilang memegtipused. ² Teyaka' myu et menunga sebarang taaw tumpang, sabab diki sinewran, dere- akan ne pelan et Empu' ating pinetindal dye. ³ Sampay rendema' myu sebarang nepipirisu, iantang myu samat dye kebaya' myu dut pipi- risuan. Megdemikian ating menge' pepeliyutan, pengrasa myu samat kemyu gasi neng pepeliyutan. ⁴ Pasal et pegesawa, subali' tyu esipen atin sampay keilangan ne kilenan et ginsan na endey megbeis, sabab ukumen et Empu' sebarang memegbeis sampay ginsa' t meraat neng kenepsuan. ⁵ Kasi' myu pegmergana' pirak banar, segwa' mesdeng- kan kew ne ba' enu maya tiban dimyu sabab negberes Empu', "Diki ku ikew tirengan etawa pesaran." ⁶ Angkansa diki malang-alang meksugid et kwantin,

"Ating Begerar tumabang daken, diki ku tumakut. Enu mebutbuwat et taaw daken?" ††

⁷ Rendema' myu sebarang megpenginuna dimyu, na penuldu' et be- res et Empu' dimyu. Dengdenga' myu ba' enukwan pemimiyag dye be- ke' bala' myu et sungtuhan kedyeng pengandel dut Empu'. ⁸ Si Jesus Kristo sali' et kegapun, tiban beke' ngian masa. ⁹ Kas kew pegabus-ba- gus dut menge' lein-lein na belingkeg neng pemenuldu'. Segwa' lebing menunga ba' pengandel myu mepebasag sabab et redyiki', diki sabab et keradya sabab et kekanen, na kaya guna et sebarang nemekekaan et atin in.

¹⁰ Kityu maya si Jesus, antangan ye sembatu neng simaya' dut rang- gar tyu. Na diki teupen mengaan dut ranggar tyu ating menge' paring Judio neng meksuku' dut Templo neng menge' Judio. ¹¹ Sabab men- gandel dye ating elaging arat, ganang ating menge' dugu' et ayup na sinimaya' pegbiten et metaas na' pari' dut sisingled et pasek ketigna' ti- gnaan bilang simaya' supaya kemeapan et keselaan et menge' taaw. Se- gwa' sebarang bilug et sinumbali' neng ayup, atin pegtutungan et liwan dut pineglungsuran dye. ¹² Megdemikian si Jesus negsandal dut liwan et pineglungsuran dye supaya megunaan ye kedyeng keselaan pebiya' kenye dugu'. ¹³ Angkansa dumuntin tyu dut kenye, dut liwan et pine- glungsuran tyu, ingin bersen na tirengan tyu menge' arat et menge' pa- ri' neng Judio beke' megsandal tyu et keliyutan neng pinegsandalan i Jesus gasi. ¹⁴ Sabab diki atu' t dunya' deranen et penglegdeng tyu, se- gwa' pegerapen tyu ating lungsud dut langit na megderateng. ¹⁵ Ang- kansa daran tyu mengulmat et simaya' neng pengdayew dut Empu' sa- bab et ki Jesus. Pengdayew neng pepebunayag et baba' et taaw na men- gengandel kenye neng Begerar. ¹⁶ Kasi' myu peglipati' memuwat et men- unga beke' pegtabang dut iba, sabab atin key neng simaya' pegenpan et Empu'.

¹⁷ Endala' kew et ketulduan et menge' megpenginuna dimyu sampay pesakup kew dut kedyeng pemegbeg. Sabab dye pemeruri et kurudua myu, beke' dye pesebaban dut Empu'. Mibut kew kedye supaya pegke- radya dye meksanan. Diki lang kebgey kedye et kerupukan, sabab et itue ikenunga myu gasi. ¹⁸ Ipenelanga' myu kami, sabab menunga pe- nedseled kay beke' pengatas kay beberapa na megpengebiyagan et me- bentel. ¹⁹ Pegpeamay-amay ku dimyu na megpenelang kew supaya me- kepeuli' ku megtuy set dimyu.

Emuring-emuri ne' Pemangling sampay Penelang

²⁰⁻²¹ Empu' na nemiyag peuli' dut Begerar tyu neng si Jesus na antan- gen ye neng meksega' na' mememastur tyu, na sabab et kenye kepe- teyen neng simaya', tinantu Ye atin neng kaya seskeran neng pinegsul- tan dut Empu' pebiya' dugu' Ye. Ating Empu' na minewanan et kese- nangan dualan ginsan kew teyen et menungang indeginis neng ke- ilangan myu supaya mekeradya myu Kenyeng gaay. Beke' buwatan ye

‡‡‡ Ageo 2:6. § Retian et itue, subali' tyu megpenelangin sampay tebangen kedyeng menge' keilangan. §† Deuteronomio 31:6. §†† Kanta 118:6.

teyen kityu sebarang mekesulut Kenye sabab dut keradya i Jesus Kristo, neng mepatut na deyewen et daran-peraran. Amen.

Emuring Pemangling

²² Pegengaten ku, menge' ketipusdan, na pikir-pikira' myu banar pasal daken neng menge' pemitua dimyu, sabab mebaba lang daken neng

sinurat na megpepangger dimyu. ²³ Gaay ku na ipesewd dimyu na si Timoteo neng tipused tyu nekeliwan ne dut pipirisuan. Ba' ya kerateng sekali', ipebaya' ku ya surung set dimyu. ²⁴ Penglinga' myu kami dut megpinginuna dimyu beke' dut ginsa' t menge' ketipusdan. Pegpenglingen kew et menge' ketipusdan mawa' dut bangsa et Italia. ²⁵ Teyen mesen dimyu ' t ginsan ating redyiki' et Empu'.

Jakob

Kepurisan et itueng Surat i Jakob (Santiago)

Si Jakob in, ya na sinurat itueng surat, ngeranen si Santiago dut Tagalog beke' Espanyol (Santo Iago). Si Jakob na tipused-tenga' i Jesus, beke' yegang gasi i Jose beke' Maria. Nengdyaring si Jakob pegibuten et ketingtimungan set Jerusalem. Ya inimatey et taaw tagna' ti' A.D. 62. Itueng surat i Jakob tu' maya mekansang pemilin sinurat dut menge' taw' t' Judio na mengengandel negpekparak eset lein-leing bangsa et dunya'. Mekansang neng delehitan inusal et sumurat supaya mepesewd itueng menge' pemilin pasal eset kesesewran beke' sungtuhan et keerratan beke' pemibit bilang sembatung mengengandel.

Sisindiran et itueng surat kepurisan et buwat na maya pegandel, eset ketumanan et egamang mengengandel.

Ketulduan et itueng Surat

Penegnaan 1:1

Pengandel beke' Kesesewran 1:2-8

Pasal et Itueng Miskin beke' Deyahan 1:9-11

Pegsulay beke' Pegagit 1:12-18

Pengingeg beke' Pemumuwatan 1:19-27

Pebti' atu eset Pemi' mili' 2:1-13

Pasal et Pengandel beke' menge' Keradya 2:14-26

Mengdeheng et Dila' Tyu 3:1-12

Kesesewran Mewanan dut Empu' 3:13-18

Pegmewanan et Pegbanta-banta 4:1-10

Kas Kew Pengukum et Tipused Myu 4:11-12

Endey Megabbu 4:13-17

Pebti' eset menge' Deyahan 5:1-6

Pegpengna' beke' Pegpenelang 5:7-12

Atin Pegpenelang pebiya' et Pengengandel 5:13-20

Mewanan ki Jakob, na mengsusuku' et Empu' beke' et Begerar 1 neng si Jesus Kristo. Pepeapet ku itueng pegpangling ku dut menge' sempulu' duwang tutusan neng menge' taw' t' Judio na mengengandel negpekparak eset lein-leing bangsa et dunya'.

Pegandel beke' Kesesewran

² Menge' tipused ku, menep kew ba' kemyu detengan et lein-lein na pegsulay, ³ sabab sewd myu na lebing tumeteg kew eset pegandel myu pegketbes myu mepengindeagan itueng menge' pegsulay. ⁴ Indyari subali' kew megpekepangger beberapa supaya kemyu megmendyaring tibuuk beke' megbara', kaya kekurangan. ⁵ Segwa' ba' misan sinu di-myuu diki kesewran ba' enu menunga buwatan, mengangat ya kesewran teyeg Empu' beke' ya in begeyan. Sabab Empu' in metinebangan beke' kaya ipelelew sabab et pegtewen Kenye. ⁶ Segwa' sebarang megteew subali' mengandel beke' endey megalang-alang. Sabab pegalang-alang in samat gumbang et dagat na pegpepeliren et deres misan embe. ⁷ Endey marap keterima et misan enu mawa' dut Begerar itueng taaw, ⁸ sabab daran pepinda-pinda et pikiran ye beke' diki mesewran ba' enu tantung kegeayan.

Pasal et Itueng Miskin beke' Deyahan

⁹ Pasal et kebutugan et miskin neng mengengandel, subali' menep dye sabab metaas dye ese' t' pemiri' et Empu' sabab et pengandel dye ki Jesus Kristo. ¹⁰ Beke' et deyahang mengengandel na ipedaludalu dut pinegpebaba et Empu' eset kenye, sabab kedeyahan in lumibuwas samat burak et ilemunen. ¹¹ Itueng ilemunen megtuug eset lened et eldew ganang tumetaas ating. Mekeurut bukburak ye beke' megberuba nunga ye. Megdemikian kwantin gasi deyahang in matey eset kinetngaa' t' pegpeperuri dye.

Pegsulay beke' Pegagit

¹² Mesukud ating taaw neng megteteteg set Empu' luwas et pegsulay. Sabab pegketbes ye mesulayan, keterima ya et kuruna, itue ne biyag tinange' et Empu' eset menge' pegmerga' dut kenye. ¹³ Endey sugiren et misan sinu na ba' ya seled et kesulayan pedingan et pegegiten na, kwan, "Pegegiten ku et Empu'." Sabab Empu' in kaya mekeagit et meyaat, beke' kaya Ye gasi pegegiten misan sinu. ¹⁴ Temed mekeagit itueng taaw na ba' ya negayat beke' nepebaya' eset diring kenepsuan ye. ¹⁵ Na ba' kenepsuan in tumuhu' beke' megamutan, mua' itue et keselaan. Na ba' nebiaksa ne taaw dut keselaan mua' et kepeteyan dut Narka'.

¹⁶ Menge' pegmerganen ku neng ketipusdan, kas kew perunding. ¹⁷ Kede menungang begey beke' tibuuk neng begey tihad dut langit, mawa' dut Ama' na nengguna et ginsa' t' megtealang dut langit. Megpinda itueng menge' silu' nengguna Ya, temed diki Ya megpinda misan ingyan. Kaya Ye kityu pegtektak etawa pegtiringan misan ne eset kelingban. ¹⁸ Kesdangan Ye na kityu megmendyaring yegang Ye pebiya' et mengandel tyu eset beres neng kebnanan, supaya medayew tyu beke' megmendyaring lebi eset ginsan neng binwat Ye.

Pengingeg beke' Pemumuwatan ating Beres et Empu'

¹⁹ Menge' pegmerganen ku neng tipused, indani' myu itue, kede sengketawan dimyu kepateng kew banar kumingeg, emat-ematn myu meres, beke' emat-ematn myu megeripuruen. ²⁰ Sabab iseg in kaya mekeatabang eset menge' taaw apang megmendyaring metigna' dut penyek et Empu'. ²¹ Angkansa telikuri' myu ginsa' t' menge' mereraking binwatan, beke' ugaran meyaat neng arat, beke' pekimbaba' na terimanan itueng bebresen et Empu' na neluwak set pusu' myu na kepuwas eset kurudua myu.

²² Mengebiyagan kew kuyun eset beres et Empu'. Na ba' itue pegkinggen myu lang segwa' kaya pegbuwatan, pegekalan myu lang diri' myu. ²³ Sabab sebarang megkingeg lang et beres beke' kaya pegpemuwat et itue in, mepesiring eset sembatung taaw timineyuma et seramin, ne' megbirinen ye diri' ne' rupa ye. ²⁴ Indyari nugad pegketbes mebirin' ye, megtyuy melipatan ye ba' enukwan dagbes ye in. ²⁵ Segwa' sebarang

† Roma 5:3-4; 1 Pedro 1:6-9. †† "miskin neng mengengandel"; orig dut Griego, "atin tipused neng miskin."

pengintawet et tantung ketulduan et Empu' na mekepeलयam eset taaw teyeg keselaan beke' kepetyan, beke' pepelahun pegbuwat ating ketulduan, itueng taaw peruntungan banar et Empu' eset ginsan neng keradya ye. Sabab ya in taaw na lein lang mengingeg pegketbes in melikipat, segwa' ya pegbuwat et itueng ketulduan.

²⁶ Na ba' pegerimen et misan sinu na ya tantung mepengendelan eset Empu' segwa' kaya gasi kesewd petngew et dila' ye, kaya kegunaan et keendelan ye eset Empu' beke' pegrundangan ye lang diri' ye. ²⁷ Kwantin key mepengendelan Kenye neng pegtugutan beke' pegduulan et kityung Empu' beke' Ama; tebangan menge' miskin beke' kelilibunang balu eset kedye keliyutan, beke' ingtan diri' dye na diki merekitan et kereatan et dye in sagka' dut Empu'.

Pebti' Atu eset Pemi'mili'

2 Menge' tipused ku, bilang menge' mengengandel eset kityung Begerar Jesus Kristo, neng bantug na' Begerar, endey kew pemi'mili' et taaw. ² Supama, ba' sumled dut timungtimungan myu itueng sembatung lelaki na megsising-sing et bulawan, beke' megbebadyu' et megeru, indyari sumled gasi sembatung miskin na megbebadyu' et tempel-tempel. ³ Na ba' perurien myu et mekinunga itieng megeru badyu' beke' ibres kenye, "Arung ke atue," indyari bersen myu gasi eset miskin, "Teyeg ne lang dimu," etawa lengku, "Eset datag ne lang in arungi' abit tiked ku." ⁴ Na ba' kwantin arat myu, pememili' kew et sebaya' myu beke' pengukum kew ne et kaya sugat neng pikiran.

⁵ Pegmerganen ku neng menge' tipused, kingeg kew, pinili' et Empu' itueng menge' miskin apang megmendyaring deyahan eset pegandel, beke' supaya memusaka' et pengmilikan neng tinange' Ye eset menge' pegmerga' Kenye. ⁶ Segwa' ipinelew myu lang gasi itueng miskin. Pikira' myu! Itueng deyahan penggipit dimyu beke' dye in pengguyud dimyu dut bibiseranan, diki ne buwatan eset menge' miskin. ⁷ Sampay dye gasi in penglimut eset mebantug neng ingaran i Jesus Kristo na pekikisembatu myu?

⁸ Menunga pegbuwatan myu in, na ba' pegtumanen myu lang banar Keseraan binggey et Empu' na nesurat dut Kesuratan, kwan, "Mergana sebaya' mu samat bilug mu." ⁹ Segwa' ba' kaya se' sali' pemiri' myu eset taaw, kemyu in nekesala', sabab kaya mengandel kew et Keseraan, na tegesala' kew. ¹⁰ Sabab sebarang pegtuman et ginsan neng Keseraan segwa' sumagka' et sembatu lang in, sumagka' gasi et ginsan neng Keseraan et Empu'. ¹¹ Sabab Ya in pegsugid, kwan, "Kas pegbeis-beis," ya gasi in negsugid, kwan, "Kas pematey." Ba' misan kaya ke pesi pegbeis-beis, temed pematey ke gasi, penagka' ke gasi et Keseraan. ¹¹

¹² Angkansa peginget kew et buwat myu beke' beres, sabab ukumen kew kuyun eset Keseraan na megpeलयam eset dimyu teyeg et keselaan. ¹³ Sabab diki mengingasi' et pegukum Empu' eset menge' kaya pendey mengingasi'. Segwa' sebarang meingesinen kaya reasan tumakut dut timpu et pegukum et Empu'.

Pasal et Pegandel beke' menge' Menungang Pegbuwatan

¹⁴ Menge' tipused ku, enu taku' keputusan et sembatung taaw, na ba' sugiren ye na ya mengengandel segwa' kaya gasi pepesebenaran ye et pegbuwatan? Mebawi' taku' ya et kwantin neng pegandel? ¹⁵ Supama sembatung tipused in kaya repanan beke' kaya kekanen. ¹⁶ Na ba' maya sembatu dimyu meres kenye, kwan, "Dyeganan ke teyen et Empu'. Pegimara beke' pangaan seked biyag," segwa' kaya gasi ya pegbegeyan et keilangan ye. Asal kaya guna kedye pengandel myu. ¹⁷ Megdemikian kwantin gasi itueng pegandel. Ba' beres lang pengandel tyu, na kaya pinebiri' pebiya' et menungang pengeradya tyu, kaya guna atin, bilang patey lang.

¹⁸ Segwa' maya pegdawa pasal et leing-leing pengandel, kwan, "Maya taaw na maya pegandel, beke' maya iba na maya penabang ye dut menge' iba ye."

Indyari itubag ku gasi, "Kaya kebiri' ku pegandel mu ba' kaya megbebaya' keradya. Segwa' daken, ipebiri' ku gasi eset dimu itueng pegandel ku pebiya' et keradya ku." ¹⁹ Pengandel ke na bugtung lang Empu', na menunga atin! Menunga atin! Temed misan itueng menge' diwata i Seytan pemengandel itue gasi, beke' megsilsig nega sabab et takut et Empu'.

²⁰ Uy, ikew neng merupang na' taaw! Pebnaran ku dimu na kaya kegunaan itueng pegandel na kaya megbebaya' keradya. ²¹ Rendema' keupu' upuan tyu si Abraham in, ipinetigna' et Empu' sabab eset kineradya ye neng pegsimaya' eset yegang ye neng si Isak dut sisimeyaan. Diki be taku? ²² Mebiri' myu esentin na megbebaya' pegandel ye beke' menge' keradya, indyari negmendyaring metuman pegandel ye sabab et kineradya.

† Lebitiko 19:18. †† "Kas pegbeis-beis," beke' "Kas pematey." Exodo 20:13-14; Deuteronomio 5:17-18. ‡ Betsaen pasal et itue dut Tagna' 22.

dya ye. ²³ Kwantin netuman pegsugiren et Kesuratan, kwan, "Si Abraham in nengandel dut Empu', beke' sabab et itue ya in pinantang na metigna' et Empu'." Sampay binetangen et Empu' si Abraham "bi' bila' et Empu'." ²⁴ Esentin myu lang mepemintangan na sembatung taaw metigna' dut Empu' sabab gasi et menge' keradya ye, beke' diki punsabab gasi eset pegandel ye lang in.

²⁵ Kwantin gasi si Rahab, itueng libun na pengebiyagan et mememegbeis, tinerima ye et meatur itueng menge' meninipi' eset lungsud et Israel beke' tinuldu' nega eset kedye ibang dalam apang kepelegyu dye. Sabab et itueng binwat ye, ya in pinantang na metigna'. ²⁶ Indyari ba' enukwan patey itueng bilug na neparak eset kurudua, megdemikian gasi patey itueng pegandel na neparak eset buwat.

Mengdeheng et Dila' Tyu

3 Menge' tipused ku, endey ne geayen megmendyaring menuldu' eset mekansang eset dimyu. Sabab pegsesewren myu ne pesi na kami menge' penuldu' ukumen et mesigpit luwas eset iba.

² Ginsan tyu tu' meserit megkesala'. Sebarang kaya pegkesala' misan ingyan dut pemresan ye, ya in atin key metulid neng taaw, beke' kesewd mengdeheng et tanan ne bilug ye. ³ Na supama, ba' siningalan baba' et kura', itue mepeasip dye kityu beke' metundan ginsa' t bilug dye misan embe geayen te. ⁴ Megdemikian kwantin gasi kapal letew. Misane itue tantung kela' beke' pegsundur et mebasag neng deres, mekepeberiyung itue pebiya' eset sembatung merinek neng bensaen misan embe geayen et memensaen. ⁵ Megdemikian kwantin gasi itueng dila' et taaw, misan ne merinek bagi' et bilug, masi mekepeabbu itue pasal et pegkebuwat et kela'. Pemintangi' myu ne lang mepeleblab et merinek neng apuy itueng kegebaan.

⁶ Dila' in samat sembatung apuy, sabab sengkepuunan itue et kereatan na ipedaki et ibang bagi' et bilug dut kereatan ye. Keperidi dila' et ginsa' t pegketaaw tyu. Mawa' i Seytan dut Narka' itueng meraat neng apuy beke' megdeleg eset ginsan neng biyag et taaw. ⁷ Sabab ginsan neng ginisan et menge' begit beke' setwa', na megpanew etawa meglilit etawa meglegdeng dut danum in, mepeguep beke' tantu pesi mekepeguep et taaw. ⁸ Segwa' kaya misan sinu mekepetngew et dila'. Meyaat banar itue beke' kaya misan sinu mekedeheng, baha et tantung me-bisa na mekepatey.

⁹ Dila' tyu ne pegusalen eset pegdayew dut Begerar Empu' neng Ama' tyu, indyari itue ne gasi pegusalen tyu eset penuara dut taaw na binwat kedagbes et Empu'. ¹⁰ Mawa' t sembebatung baba' et pegdayew beke' penuara. Menge' ketipusdan ku, subali' diki itue meinaba eset menge' mengengandel. ¹¹ Murbur be taku' eset sembatung buwal itueng manag neng danum beke' measin neng danum? Asal diki! ¹² Menge' tipused ku, diki tantu mekepemua' et olibo itueng puun et igus, etawa igus eset puun et ubas. Diki gasi murbur eset buwal et measin neng danum manag neng danum. ¹²

Keseweran Mewanan dut Empu'

¹³ Na ba' maya eset dimyu kesewd beke' mepateng menge' ebiaan et Empu', subali' ipebirina' ye itue pebiya' et menunungang pemimiyag, bua' et kepengimbebaan beke' kesesewran. ¹⁴ Temed ba' megmilik eset pusu' myu imbang na meraat beke' gaay myu ipetaas diri' myu eset sebaya' myu, kwan, myu ipegabbu na meutek myu. Ba' buwatan myu atin ipeantang myu kebenaran dut keumbutan. ¹⁵ Lein lang mewanan dut Empu' kwantin neng kesesewran, imbes kwantin neng kesesewran na maya menge' taw' t sengkedunyaan. Kaya binggey et Nakem et Empu' itue, erapun mawa' ki Seytan in. ¹⁶ Sabab misan embe megmilik itueng imbang beke' kegarukan, megmilik gasi keeriweraan beke' ginsan neng ginsang meraat neng buwat.

¹⁷ Segwa' sebarang maya kesesewran mewanan dut Empu', muna' t ginsan itueng maya menungang pemimiyag. Dye in pegmerga' et kesenangan, metinebangan, mesabar, baha et ingasi' beke' menge' menungang keradya, kaya pemi'mili' beke' kaya pebe' balu'. ¹⁸ Indyari, dut sebarang megbibiyagan eset kesenangan lang beke' kesewd pekisulut, kebiri' dye ketignaen eset arat et menge' sebaya' dye.

Pegmewanan et Pegbanta-banta

4 Na, pegmewanan et pegbanta-banta beke' pegatu-atu eset dimyu, atin neng meraat neng kenepsuan na pegatu-atu eset pene-
deleled myu. ² Maya pegerimen myu segwa' kaya myu itue meketerima, angkansa megmendyaring mengimatey kew ne lang apang meisi' mu lang itue. Sabab pegaku' myu et menge' ginisan na lein dimyu, pemegiseg beke' pemegbanta-banta. Indyari kaya myu meketeri-

†† Tagna' 15:6; Roma 4:3. †† Ingin bersen, diki lemuren tyu menungang beres beke' meyaat na beres.

ma pegerimen myu in, sabab kaya kew peneew dut Empu'.³ Misan ne peneew kew kaya gasi meketerima myu, sabab meyaat purisan myu. Peneew kew apang usalen dut diring kesenangan et bilug myu.

⁴ Kemyung menge' taaw na diki mepengendelan dut Empu', kaya be taku' mekesewran myu na ba' gaay myu meraat na arat et dunya' in, pegbentanan myu gasi Empu'? Angkansa misan sinu megingin et meraat na arat et dunya' in, megmendyaring gasi kebanta et Empu'.⁵ Subali' ne endey na pegpikiran myu kaya kegunaan atue' t seled Kesuratan, kwan,

“Tantung mesked ating pegmerga' et Empu' eset kurudua na binggey Ye ampa' peglegdangan eset kityu.”[†]

⁶ Temed tantu pemegey et Empu' eset kityu lebing mebasag na redyiki' supaya na pegsagka' tyu ating meraat na napsu'. Angkansa kwan dut Kesuratan,

“Segkaan et Empu' dut menge' melelandew, segwa' penabang Ye gasi dut mepengimbaba.”^{††}

⁷ Angkansa pesi subali' pesakup kew dut Empu'! Etuani' myu si Seytan, indyari pereyunan ye kemyu.⁸ Pekabi' kew dut Empu', indyari Ya in kumabi' eset dimyu. Ipetigna' pengebiyagan myu, kemyung mekeselaan, beke' tibuuka' pikiren myu na endelen Empu', kemyung pepinda-pinda pikiran.⁹ Megsusun kew, rumupuk beke' sumiyak sabab et keselaan myu. Sembii' myu et pegluha' telengkak myu in, beke' kerupakan dut keenapan myu.¹⁰ Megpekimbaba' kew dut elepa' t Begerar, indyari ipetaas ye kemyu.

Kas Kew Pengukum et Kesebaya' Mengengandel Myu

¹¹ Menge' tipused, endey kew meglitlimut et sebaya'. Itueng penawey etawa pengukum et tipused ye in, penawey beke' pengukum gasi et Keseraan et Empu'. Segwa' ba' pengukum myu et Keseraan, lein ke ne nenunuman et Keseraan, imbes sembatung mengungukum et atin.¹² Sembatu ga na si Empu' megbegey et Keseraan beke' Ya ga in mengungukum. Tantung Ya lang maya kepengyedian mebawi' taaw etawa meniksa' dye. Segwa' kemyu, sinu kemyu taku' apang mengukum et sebaya' myu?

Endey Megabbu

¹³ Na' kingga' myu itue, kemyung pegberes, kwan, “Tiban etawa diklem, sumurung kay samat kwantin beke' itueng lungsud, indyari seng teun kay tumerna duntin, megpeelen beke' keuntung et kela'.”¹⁴ Manu, pegsesewren myu ba' enu meinabu dimyu diklem? Diki ne sewd myu! Sabab biyag myu samat gabun, na megletey tegegeyan, segwa' mepapas sekali'.¹⁵ Imbes subali' kwantin key bersen myu, kwan, “Na ba' duulan et Empu' beke' megbiyag kay nega, buwaten kay itueng keradya samat itue etawa samat itue.”¹⁶ Temed tiban kemyu tu', meabbu beke' melandew pasal et mebuwat mu. Meraat ginsa' t mekepeabbu na kwantin!

¹⁷ Indyari, sebarang nekesewd et menunga teyen subali' tantung meuwat atin. Temed ba' kaya itue pegbalen, atin mekepesala'.

Pebti' eset menge' Deyahan

Na kemyung menge' deyahan, kingga' myu, siyaki' ne et merensag, sabab et kesigpitan na dumateng dimyu.² Buruk ne pegkedeyahan myu beke' kinaan ne' t endap menge' repanan myu.³ Bulawan beke' emas myu in kinaan ne' t garang. Indyari itueng ga-

[†] ibang retian: “Tantung mesked pegmerga' et Empu' eset Menungang Nakem na binggey Ye eset kityu, beke' mendi' Ya na maya keagew eset Nakem tyu.”
^{††} Delehitan 3:34.

rang gasi in, megmendyaring keterangan atu eset dimyu beke' samat apuy na menimpus et uned myu. Nenimung kew et pegkedeyahan tiba-t' emuring timpu.⁴ Kingga' myu! Pengurangin ne sagka' eset dimyu itueng menge' taaw na kaya tinengdanan myu eset pegkegy et uma myu. Napet ne langit eset pengingeg et Empu' neng Begerar Mekepengyedian ating pengurangin et ginsan neng mengengeradya myu in.

⁵ Negpekensangan kew ne et mesked, negpesangka' kew ne atue' t lugta'. Pinetambek myu ne banar bilug myu samat sapi' neng susumbe-lien.¹⁶ Inukum myu beke' pinepatey myu menge' metitigna' na taaw, misan kaya dye nemengatu eset dimyu.

Kepengnaan beke' Pegpenelang

⁷ Menge' tipused neng mengengandel, angkansa pesi pegsendalan kew, seked eset pegdateng et Begerar neng si Yesus. Pemintang' myu ne lang mengunguma in. Pegtuyuan ye ne' t mesked na sasat tegeyen ye itueng mergang bua' t uma ye, beke' pegsendalan ye seked maya ating megungang sampay emuring delek.⁸ Subali' megpekepengna' kew gasi, kepenggera' seled myu, sabab mekabi' ne dumateng Begerar.⁹ Menge' tipused, endey kew pegsiib-siib, apang diki kew ukumen et Empu', sabab mekabi' ne dumateng keukuman!

¹⁰ Menge' tipused, siringa' myu menge' tarus tagna' ti' na negsugid et abar et Empu'. Negsandal dye et mesked eset timpu et keliyutan.¹¹ Birina', pegbersen tyu na mesukud itueng menge' mesendalan. Nekingeg myu ne pesi itueng kesendalan i Job tagna' ti', beke' kesewd myu itueng binwat et Empu' kenye dut emuri, pepebiri' lang atin pegmerganen beke' meingesinen et Empu'.

¹² Menge' tipused, segwa' luwas et ginsan, kingga' myu banar itue. Kas kew pengibet ba' kemyu menange'. Kasi' myu ne pegsugira', kwan, “Ba' megembut ku, teyen dusaen ku' t Empu' dut langit.” Etawa, pegsugira', kwan, “Teyen dusaen ku' t Empu' neng memegbeg et dunya' ba' megembut ku.” Etawa menange' pebiya' t misan enu. Sereng ne ba' isugid myu e'e', kwana, “Ee'.” Etawa ba' isugid diki, kwana, “Diki.” Ba' lumbi kew esentin, kalu' maya ukumen et Empu'.

Atin Pegpenelang et Pengengandel

¹³ Ba' maya keliyutan misan sinu eset dimyu, megpenelang ye. Ba' maya megeenep, mengulilal ya eset pegdayew dut Empu'.¹⁴ Ba' maya meinglew eset dimyu, ipetingkag ye menge' megurang neng pegtingtimung eset pegandel, supaya ipenelang ya beke' pedlisan et lana eset kepengdyarian et Begerar neng si Yesus.¹⁵ Indyari pegulinan itueng meinglew, pebiya' et penelang na maya pegandel. Bengunen ya et Empu' beke' empunen ba' maya keselaan ye.¹⁶ Angkansa pesi daran mesisibega' myu dut menge' kesebayaan myu ba' enu itueng dimyung keselaan, indyari ipenelang kede sembatu apang megulinan kew. Maya basag eset penelang et taaw neng metigna'.¹⁷ Si Elias in sali' tyu gasi neng taaw. Tantung penelang ye na diki ne dumlek, indyari seled et telung teun beke' enem neng bulan kaya ne diminlek dut lugta'.¹⁸ Segwa' negpenalang gasi ya peuli', angkansa diminlek ne beke' nememua' menge' luluwaken dut lugta'.

¹⁹ Menge' tipused ku, ba' maya sengmenu eset dimyu negpesuwey et keberbenaran, indyari maya sembatu nekepeseuli' kenye,²⁰ indani' myu itue: sebarang nekepeseuli' dut sembatung mekeselaan mewanan dut kaya sugat neng pemimiyagan ye, kurudua ye in nebawi' mu eset kepeteyan, indyari neugad mekansang neng keselaan ye.

[‡] Etawa, “Pinetambek myu ne banar bilug myu samat dut Eldew et Kenkanan.”

1 Pedro

Kepurisan et itueng Surat neng 1 Pedro

Itueng na unang surat i Pedro surung dut menge' mengengandel i Jesus, betangen atue "Taw' t pinili' et Empu'", neparak ne dut leing-leing probinsiya et Asia Minor, dut tanpa' iraga'. Sebaban et itueng surat ipepangger seled et menge' memegbatsa, na pegsandalen et ketiksaan sabab et pengandel dye ki Jesus Kristo. Tumanen i Pedro itue pebiya' et perendemen dye ating Menungang Abar pasal ki Jesus Kristo, pasal et Kesimayaan ye, pegbiyag peuli' teyeg et kepeteyan, beke' pegdateng Ye atue peuli' na subali' ibgey kedye et pegarap. Sabab et itue, subali' dye terimanan beke' sandalen itueng ketiksaan, bilang kesulayan et kedyeng pengandel, ba' banar etawa kaya. Masi itue maya ganti kedye dut Eldew et Pebunayag i Jesus Kristo. (1 Pedro 1:7)

Pedingan et kepenggeran ye, ipeasi-asi gasi i Pedro kedye na biyagan bilang menge' taaw neng pekikisembatu ki Kristo.

Ketulduan et itueng Surat

Pemangling teyeg i Pedro 1:1-2

Rendeman pasal et Kepuwasan i Empu' 1:3-12

Ating Bebresan i Empu' 1:12

Pengangey Tudyu' dut Pasek Metignang Pengebiyagan 1:13—2:10

Menge' Biyag na Batu beke' Pinili' na Bangsa 2:1-3

Kristo beke' menge' Mengengandel Ye, antangan Dye menge' Batu Pengbenwa 2:4-10

Pengsuku' Tyu dut menge' Begerar Tyu 2:11—4:19

Pegsuku' Tyu dut Mengiibut eset Kityu 2:13-17

Adyat dut menge' Keseraan 2:18-25

Adyat dut menge' Mengesawa 3:1-7

Ketiksaan beke' Kesendalan sabab et Metigna' 3:8-22

Pengebiyagen sabab et Empu' 4:1-6

Menungang Pengendelen et menge' Beybegeyan et Empu' 4:7-11

Pasal et Ketiksaan et Mengengandel i Jesus 4:12-19

Adyat dut menge' Pengibuten beke' Ibang Mengengandel 5:1-11

Emuring Pemilin i Pedro 5:12-14

Pemangling teyeg i Pedro

1 Mawa' ki Pedro neng Apostol[†] i Jesus Kristo negsurat et itue surung dut menge' taaw et Empu' na nemegpeparak na menge' nemumpang dut menge' probinsiya et Ponto, Galasia, Kapadosia, Asia beke' Bitinia.

² Kemyu pinili' et Empu' Ama' uyun dut Kenyeng kesesewran tihad nega' t tagna' ti', supaya mepepasek metigna' et Empung Nakem apang kesunud ki Jesus Kristo, beke' megmendyaring melinas sabab dut kewasa et Kenyeng pegkepatay neng simaya'.^{††}

Kumansang teyen redyiki' beke' kesenangan et Empu' eset dimyu ginsan.

Kelang Pegarap Tyu na Biyag Kaya Seskeran

³ Deyewen tyu ating Empu' beke' Ama' et Begerar tyu neng si Jesus Kristo. Sabab et kelang ingasi' et Empu' kityu, pinegyegang tyu peuli' † et sembatung bagyung biyag na maya pegarap, sabab lang et pegkebiyag peuli' i Jesus Kristo teyeg dut kepeteyan. ⁴ Na mekpetan tyu ating menungang redyiki' †† na diki merungkat, kaya meridi', beke' diki megberuba. Ating kementirian na' atin nepanyap et Empu' dimyu dut langit. ⁵ Sabab et pengandel myu, kemyu dyegangan et kepengyedian et Empu' sasat pegtetegeyan myu kepuwasan neng pinanyap na ipebunayag dut emuring eldew.

⁶ Sabab et itue, mepatut na kemyu menep asal, misan ne tiban kemyu kelabay et iba-ibang pegsulay seled et senung timpu. ⁷ Deulu' bulawan neng mekeusiba', pepelabay nega' dut apuy supaya mesewran ba' banar

tantung bulawan. Megdemikian gasi dimyung pengandel, luwas nega' dut bulawan, atin pepelabay gasi dut pegsulay supaya mesewran ba' banar mebentel apang kemyu deyewen, mepebantug, beke' untebien eset Eldew na mepebunayag si Jesus Kristo eset sengkedunyaan.

⁸ Ingga nebiri' myu Ya kwit ti', segwa' Ya pegmerganen myu ne. Ingga gasi mebiri' myu Ya tiban, segwa' nengandel kew ne Kenye. Sabab et itue, megapew ne enep dut dimyung pusu' dut kelang kesegyanan na diki mapet-apet ituturan, na' teyeg Empu' dut langit ne' kesegyanan. ⁹ Sabab nekeyg myu ne bua' et dimyung pengandel eset Kenye, ating kepuwasan et kurudua myu.

¹⁰ Pasal et kepuwasan na itue, inintetew et menunga et menge' tarus neng nenaras pasal et pinanyap dimyu neng redyiki' na itue e. ¹¹ Inintetew dye itue e ba' ingyan beke' enungkwan meinabu. Pasal et itueng penewnan, atin pegtentuen et Nakem i Kristo neng diminapel kedye na pinegnaan neng pinebunayag eset kedye neng lagi' ating keliyutan sandalen i Kristo beke' itueng kesunud na kebentugan na meterima Ye. ††

Ating Bebresan i Empu'

¹² Ganang ipinebunayag dye pasal itueng keberbenaran itue, lahyun gasi sewd kedye et Empu' na atin pegbuwatan dye in asal kepulauan myu, diki lang kedye. Itueng keberbenaran na itue nekingeg myu tiban dut menunuldu' et Menungang Abar et Empu'. Pegberes dye dimyu pebiya' dut kepengyedian et Empung Nakem neng pinesurung kedye teyeg dut langit. Pasal gasi keberbenaran na itue, gey-gaay dye na mesewran misan menge' dereakan et Empu' dut langit.

Pengangey Tudyu' dut Pasek Metigna' neng Pengebiyagan

¹³ Angkansa penyapa' myu dimyung menge' pikiran dut pegbuwatan myu pebiya' medehengen myu atin apang megpekepangger kew beke' mengarap kew banar et redyiki' neng mekpetan myu ganang mepebunayag peuli' ne si Jesus Kristo. ¹⁴ Bilang mesinunuren neng menge' keyegangan, ibuta' myu Empu' beke' endey ibuten ating meyeyaat neng

† APOSTOL - *Bibilinan i Jesus Kristo, beke' sembatung pegibuten et menge' mengengandel, sampay pebunayag ye et Menungang Abar pasal si Jesus Kristo. Betsaen Keradya et menge' Bibilinan 1:13, 26. †† dut Griego: mepirtikan et du-gu' Ye. ‡ PINEGYEGANG TYU PEULI', - Betsaen gasi dut Juan 3:3-4, 7; 1 Pedro 1:23; Tito 3:4. †† MENUNGGANG REDYIKI' - dut orig na Kesuratan: "ating pusaka' na diki merungkat".*

‡‡ *Betsaen 2 Pedro 1:20-21.*

napsu' samat pegbuwatan myu sene ti' na kemyu ingga pe' mekereti' banar pasal et Empu'.¹⁵ Segwa' samat Empu' neng pasek metigna' neng neningkag dimyu, kwantin gasi dimyu megpepasek metigna' kew gasi, misan enu eluen myu.¹⁶ Sabab nekesurat dut Kesuratan, na kwa' t' Empu', "Megpepasek Metigna' kew, sabab Aku tu' megpasek metigna'." †

¹⁷ Kaya misan sinu peginturen et Empu'. Sama-sama ukumen Ye ginsan kuyun dut menge' buwat dye. Asal sabab et pegtingkagen myu Ya et Ama' ba' menelangan kew, untebia' myu Ya sasat kew pebibiyag et diki mekwit atu' t' dunya.¹⁸ Sewd myu ba' enu lingkak dimyu dut kaya keguna-guna neng pemimiyag neng pinusaka' myu dut dimyung kegunggrangan. Ating lingkak dimyu diki menge' ginis mekerungkat etawa mekamin, samat pirak beke' bulawan.¹⁹ Segwa' timbus kew pebiya' et merga' ne' dugu' i Kristo, antangan Ye ating bibili na kaya keraki-daki etawa kebulilian neng sinimaya' dut Empu' pasal et dimyu.²⁰ Pinili' et Empu' ne lagi Ya, mura pinendyari ating sengkinleban, segwa' alang-alang dimyu ya pinebunayag mura mapet kepuspusa' t' penewnan.

²¹ Sabab si Jesus Kristo, nengandel kew dut Empu' neng nemiyag peuli' Kenye teyeg dut kepeteyan beke' binggey Kenye kebentugan, angka dimyung pengandel beke' pegarap dun net Empu'.

²² Sabab lininasan myu ne diri' myu sabab et pegtunanen myu et keberbenaran, mesungduan mebantel neng pegmerga' et kede sembatu na pengandel samat dimyu, meatur beke' tantu banar teyen dimyung pegmergaan.²³ Sabab pinegyegang kew peuli', diki sabab et atin mepapas, erapun inyet kaya megpapas in, sabab et atin pebibiyag beke' meg-tetera' neng Beres et Empu'.²⁴ Samat sinugid et Kesuratan, kwan,

"Ginsa' t' taaw antang samat menge' beriri', beke' samat menge' burak dut kelangan ginsan kemayad-ayad. Segwa' menge' beriri' mekerungley, beke' menge' burak megkerap.²⁵ Segwa' ating beres et Begerar neng Empu' tatap kaya seskeran." †† Na itue ne ating Menungang Abar neng pineabar dimyu.

Ating Batung Biyag na si Kristo beke' ating Pinili' na Bangsa

Angkansa telikuri' myu ne ginsa' t' keyeatan, ginsa' t' pegrunding, **2** pegdaludalu, pegimbeng beke' ginsan meyeyaat neng peglimut.² Antangan myu samat memule in, daran menep et kaya meridi' neng gatas neng antangen et beres et Empu', supaya megumuran et pengandel myu seked mekpetan myu ating sukup na kepuwasan.³ Sabab samat sinugid et Kesuratan, kwan, "Sabab nelebayan myu ne ating kenunungan et Begerar." †

Kristo beke' menge' Mengengandel Ye Antangan Dye menge' Batu Pengbenwa na Pebibiyag

⁴ Pekabi' kew ki Kristo, neng batu na' biyag neng minedinan et menge' taaw, segwa' pinili' et Empu' beke' merga' dut Kenyeng penyek.⁵ Antangan myu gasi samat batu na' biyag, ipegpetiyeg kew na sembatung bagi' et benwa neng menakem. Duntin megsuku' kew bilang menge' mepasek na' pari' na pinanyap supaya simaya' dut Empu' et bebgey na' menakem neng keterima-terima dut Empu' punsabab et buwatan i Jesus Kristo dut krus kityu.⁶ Samat negkesurat dut Kesuratan, kwan,

"Birina' myu, petiyeg Ku dut Sion, ating sembatung batu na pemenued, pinili' sampay mga', diki mepelelew sebarang mengandel kenye." ††

⁷ Angkansa pesi dut dimyu na' menge' mengengandel ki Jesus, itueng batu na' merga' banar. Segwa' dut menge' kaya pengandel, metuman pegsugiren, kwan,

"Ating batu na' minendinan et menge' mememenwa, negmendyaring key batu na pemenued." ††

⁸ Beke' ibang Kesuratan pegsugiren, kwan, "Itueng Batu megmendyaring kesimbekuran eset taaw, beke' ating Batu ikeugba' et menge' taaw." †††

Nesimbakud dye sabab diki dye megandel et beres et Empu'. Na' atin nebtang ne lagi dut kedye.

⁹ Segwa' kemyu atin sembatung pinili' na' pengkatan, menge' pari' na pegsuku' et Empu' neng Surutan, sembatung bangsa nepanyap dut Empu'. Pinili' kew et Empu' supaya megmendyaring Kenye beke' megpebunayag et Kenyeng menge' kelilu' lulu' na buwat. Megdemikian Ya nega gasi neningkag dimyu mawa' dut kelingban tudyu dut kenyeng kelilu' lulu' na' kesewagan.^{††††} Sene ti' kemyu diki bangsa et Empu', segwa' tiban kemyu kedyeng pinili' na bangsa. Nekeuna inimutan kew et ingasi' et Empu', segwa' tiban esen net dimyu ingasi' Ye.[§]

Pesakup Tyu dut Ginsa' t' menge' Pegibuten et Bangsa

¹¹ Menge' pegmerganen, megpeasi' asi' ku dimyu bilang menge' menunumpang beke' menge' mememanew atu' t' dunya' na' itue. Telikuri' myu ne ating mereraat neng napsu' et bilug na daran megpesesagka' atu dut kurudua myu.¹² Mengebiyagan kew et menunga dut pinegketn-gaan et menge' diki pemengandel, misan ne pegtendesen dye kemyu tiban et meraat. Segwa' ba' mebirir' dye dimyung menunumpang menge' buwat, dye in megbantug gasi dut Empu' eset eldew et Kenyeng pegumbaley.

¹³ Alang-alang dut Begerar, pesakup kew dut ginsa' t' menge' pegibuten et bangsa, dut emperador, ating pinekemetaas na' pegibuten.¹⁴ Beke' pegsakup gasi dut menge' gubernador na bilang menge' dinaak ye supaya mengrega et sebarang pemuwat et menge' mereraat, beke' mengdayaw et sebarang pemuwat et menununga.^{††15} Sabab gaay et Empu' na pebiya' pesebenaran et dimyung metigna' na' pengebiyagan, mepetemen myu menge' taaw ne' dupang dut pegkeawam neng beres dye.¹⁶ Mengebiyagan kew bilang menge' taaw ne' melayam ne. Segwa' kasi' myu pegpikira' na sabab kemyu melayam ne, na memuwat kew ne et kereatan, erapun mengebiyagan kew bilang menge' uripen et Empu'.¹⁷ Untebia' myu ginsa' t' menge' taaw, beke' mergana' myu menge' ibang mengengandel dut ki Kristo. Mengebiyagan kew na maya takut dut Empu' beke' maya peguntabi' dut Emperador neng Surutan.

Suliten ating Pegsesandal i Kristo

¹⁸ Menge' mengengeradya, subali' pegpesakup myu dut dimyung begerar beke' untebia' banar ya, diki lang ating menununga beke' mesayu, segwa' misan ne meburangit.¹⁹ Sabab keterima-terima dut Empu' sebarang pegsandal et keliyutan misan kaya keselaan, bilang pekiyung dut gaay et Empu'.²⁰ Sabab enu be kepulauan myu ba' ating pegsandal et dusa sabab lang et nemaal kew et meyaat? Kaya! Segwa' pesukuran kew et Empu' ba' sandalen myu dusa myu sabab lang et pegbuwat myu et menunga.²¹ Ating pegsandal myu et keliyutan mepantun et bagi' et pegkepili' dimyu et Empu'. Sabab misan si Kristo negsandal gasi alang-alang lang et dimyu, sabab et kwantin, atin binggey Ye sembatung sungtuhan supaya suliten tyu.²² Ya diki nemuwat et enung keselaan, etawa nengembu kesyangan masa.^{††23} Ganang sineruru' ne Ya, kaya gasi neles Ya et seruru'. Ganang pineliyutan Ya, kaya siminanggup. Gam pe' in pinegbaya' ye diri' Ye dut Empu' neng metigna' na Mengungkum.^{††24} Dut pegkepatey Ye et krus, tinengggung Ye ating begat et kityung menge' keselaan eset bilug Ye, supaya lahyun tyu neng tirengan ating pegkekesala' beke' mengebiyagan ne et kuyun dut metignang gaay et Empu'. Megdemikian gasi kemyu negnunga sabab et Kenyeng menge' tawan.²⁵ Sabab sene ti' negpeparak kew samat menge' bibili neng nalam, segwa' tiban nekepeuli' kew gasi peuli' et Mengingipat beke' Megtetameng et dimyung kurudua.^{†††}

Arat et menge' Esawang Libun beke' Lelaki

Na kemyung menge' kelilibunan, pesakup kew gasi et dimyu-dimyung menge' esawa. Na ba' sinu-sinu kedye ingga pe' nengengandel et beres et Empu', megayat dye gasi sabab lang et dimyung menunumpang menge' arat, misan diki kew ne megpereti' nega kedye.² Sereng ne ba' mebirir' dye dimyung menunumpang peneyak beke' metigna' neng pemimiyag.^{††3} Pasal dimyung manis, subali' diki lang dut pengliwan na pemekayan samat penginunga et buek myu, etawa pegpakay et menge' bulawan beke' merga' neng menge' repanan.^{††4} Erapun ga pugua' ating manis neng netagu' dut seled atey myu, ating manis neng kaya pegberuba, bua' et dimyung metemen neng penedseled beke' mesayu neng nenekmanan, na lebing merga' dut pemiri' et Empu'.⁵ Atin neng kenunungan nepugu et menge' pasek metigna' na' kelilibunan dut nekeunang penewnan ti', dye nemengandel dut Empu' beke' nepesakup dut kenye-kenyeng esawa.⁶ Itue ne sungtuhan tinektak i Sara tagna' ti', siminunud ye kenyeng esawa na si Abraham, beke' tiningkagan ye ya et "Begerar". Megdemikian dimyu mepantun kew gasi et kenyeng menge' keyegangan ba' buwat myu metigna', beke' kaya enung ginis pegtektan myu.^{†††}

⁷ Kwantin gasi kemyu menge' kelelekian, iba-ibana' myu et menunga dimyung esawa, ibgeyen kedye esipen sabab dye melumek kasga dimyu, sabab samat dimyu nega gasi maya dye redyiki' gasi dut biyag na kaya seskeran neng binggey dimyu et Empu'. Ibuten myu itueng pemilin apang kaya lang belangka' dut dimyung pegpenelangu.^{†††}

† Roma 13:1-7; Tito 3:1. †† Isaias 53:9. †‡ Isaias 53:7. ††† Isaias 53:5, 6.

§† Epeso 5:22-23; Kolosas 3:18-19. §‡ 1 Timoteo 2:9. §§† Tagna' 18:12.

§§‡ Epeso 5:25; Kolosas 3:19.

† Lebitiko 11:44; 19:2; 20:7. †† Isaias 40:6-9. ‡ Kanta 34:8. †† Isaias 28:16. ††† Kanta 118:22. †††† Isaias 8:14, 15. †††† Exodo 19:5, 6. § Oseas 2:23.

Pegsesandal Sabab et Pegbuwat et Metigna'

⁸ Penimpusan, kemyu ne ginsan, megsembatu beke' mekiunung-unung kew et menunga kede sembatu dimyu. Megmerganen kew bilang menge' memegtitipused, megatur-atur kew beke' megpekimbaba'. ⁹ Kasi' myu belsa' et meraat sebarang pemuwat dimyu et meraat. Kasi' myu pegsenggupi' sebarang megsebanggup dimyu. Segwa' ipenelanga' myu dut Empu' na dye pesukuran, sabab pinili' kew supaya megbiyagen kwantin, apang tumerima gasi et peruntung et Empu'.

¹⁰ Samat dut Kesuratan et Empu', kwan,
"Sebarang meingin ikeenep et biyag dye,
beke' kebiri' et menge' menungang eldew,
subali' dila' ye bulagen supaya diki mebeberes et kereatan.
Megdemikian kenyeng munung, ingtan na endey lumiwan et menge' keembutan.

¹¹ Pasal et pegbuwat et meraat telikuran ne banar, segwa' metigna' beke' menunga atin ne ipengarat.

Subali' gasi tulusen ye kesenangan beke' kenunganan dut sebaya' ye, beke' atin enaran.

¹² Sabab mata et Begerar megkebiri' sebarang dut metitigna', beke' Kenyeng telinga megkingeg et penelang dye.

Segwa' rupa et Begerar sagka' dut sebarang pememuwat et kereatan."

¹³ Sinu gasi ketuakal megpesakit dimyu ba' gey-gaay myu lang memuwat et menununga? Kayang-kaya! ¹⁴ Beke' misan ba' pesekitan kew sabab lang et pegbuwat et menunga, mesukud kew nega. Kas kew tumakut et kedyang penakut, etawa kas kew raas. ¹⁵ Gam lang esipen myu seled atey myu si Kristo na' bilang Begerar. Pegpanyap kew daran et isambang dut sebarang mengingkut dimyu pasal et dimyung pegarap bilang mengengandel i Jesus. Segwa' buwata' myu itue et mesayu beke' pegesipen. ¹⁶ Endey buwaten myu et misan enu ne iperaat et penedseled myu, supaya memeglelew sebarang peginlelew beke' pemenawey et dimyung menunungang menge' arat bilang menge' mengengandel i Kristo. ¹⁷ Sabab lebing menunga ba' kemyu megsandal et keliyutan sabab et pegbuwat et menunga, na ba' atin geayen et Empu', kas lang ba' dut pegbuwat et kereatan. ¹⁸ Sabab si Kristo natey et kasa lang sabab et menge' keselaan tyu. Keilangan kasa lang sinimaya' Ya, kaya peuli' peuli'. Ya ating Metigna' sinimaya' alang-alang lang dut menge' diki metigna', supaya mebibit tyu dut Empu'. Ya ne inimatey kuyun dut bilug, segwa' biniyag peuli' et Empu' eset Nakem Ye. ¹⁹ Dut kebtangan na' atin, sinurungan Ye beke' tinulduan Ye ating menge' kurudua neng nepipirisu. ²⁰ Ating menge' meyaat na taaw nemegmendi' mibut sasat megtagay Empu' dut penewnan i Noe, sasat pegbubuwaten ye kelang kapal letew banar. Sabab et tabang et kelang kapal letew, sesenung taaw wewalu-ga nekebawi' Empu' pebiya' et liyud. ²¹ Ating danum et liyud sungtuhan ye bewtismu neng megpemawi' dimyu gasi tiban. Ating bewtismu diki lang et pegugat et daki set bilug, imbes sembatung mantantu na' tange' dut Empu' mewanan dut menungang penedseled. Binawi' kew et bewtismu sabab et pegbiyag peuli' i Jesus Kristo.

²² Na si Jesus, nuli' dut langit tiban beke' narung dut tanpa' kewanan et Empu'. Ya megmimilik tiban dun et ginsa' t menge' dereakan et Empu', beke' menge' kepengyedian sampay kebesagan neng mekelangit na' ginis.

Pemimiyag dut Empu'

⁴ Angkansa sabab si Jesus Kristo negsandal et keliyutan et biyag Ye atue' t dunya', ipeksega' myu gasi na kemyu megdemikian, meg-sandal gasi samat Kenye. Sabab sebarang pemegsandal alang-alang si Jesus, atin tuminelikud ne et pegkekesala'. ² Liniwanan ye, pasal netinda neng biyag myu, diki myu usalen sabab lang pegbuwat et meraat neng napsu' et petetaaw, segwa' peusalen myu atin dut pegbuwat et gaay mene et Empu'. ³ Sabab sereng ne timpu neng inusiba myu ne dut pegbuwat et kereatan na meireg buwaten et menge' taaw diki endelen Empu', kwit ti' na kemyu ingga pe' pengempu' in. Sene ti', buwaten myu ating pekebeis, meraat neng napsu' et bilug, peglangulangu, neglebi neng peglami-lami, melandu' neng peglami-lami, beke' mesesewala neng pengempu' et empu' empuan. ⁴ Na menge' kaya mengengandel, megglilu' dye manu diki kew ne megbaya' tiban dut kedyang sesali' neng megglebi neng peglami-lami et pemimiyag. Angkan pegreaten dye ne kemyu. ⁵ Segwa' tenggungen dye atin dut Empu' neng panyap mengungukum et biyagan beke' patey. ⁶ Sabab itue pesi angka ating Menungang Abar pineabar misan dut menge' taaw patey ne tiban, supaya kurudua dye mekebiyag nega dut milik et Empu', misan ne dye neptan ne et ketepeteyan ganang timpu dye eset ginsa' t taaw.

Menungang Pegkepet et menge' Ulmat et Empu'

⁷ Mekabi' ne kepuspusan et ginsa' t ginis. Angkansa petitinew kew beke' peeteng et pikiran, supaya mekepenelang kew. ⁸ Luwas et ginsan, megmerganen kew banar kede sembatu, sabab ba' maya pegmerga' ke-maap tyu et mekansang keselaan. ⁹ Mepenayak kew et menunga dut kede sembatu myu na kaya meraat seled. ¹⁰ Kede sembatu subali' usalen ye ba' enung begey ipinengarap et Empu' kenye supaya sumuku' dut iba, bilang menungang pepengendelan et iba-ibang redyiki' et Empu'. ¹¹ Sinu-sinu menunuldu', menuldu' ya et samat pepebunayag et beres et Empu'. Sinu-sinu sumuku' lang, sumuku' banar sigun dut basag et Empu' neng binggey kenye, supaya bentugen Empu' pasal ginsa' t ginis na buwaten tyu pebiya' dut tabang i Jesus Kristo. Dut Kenye teyen ating kebentugan beke' kepengyedian daran-peraran. Amen.

Pasal Pegsandal et Mengengandel i Jesus

¹² Menge' pegmerganen ku, kasi' kew ne peglilu' pasal et mebebegat neng pegsulay neng pepelabay dimyu, neng samat pegbebeguen na mekeinabu et dimyu. ¹³ Segwa' menep kew pasal dimyung pekikibagi' dut menge' keliyutan i Kristo, supaya meglebi-lebi enep myu ganang mebu-nayag na Kenyeng kebentugan. ¹⁴ Mesukud kew ba' kemyu peginlelew sabab lang et pengandel myu ki Kristo, sabab ingin bersen itue na ating Nakem et kebentugan, ating Nakem et Empu' esen net dimyu.

¹⁵ Segwa' endey teyen meinabu misan sembatu dut dimyu na medusa sabab lang et memematey et taaw, menenakew, megpemuwat et ibang kereatan, etawa pepekilamud et menge' keradya et iba. ¹⁶ Segwa' endey kew ileew, ba' medusa' kew sabab lang et ya mengengandel i Kristo. Gam lang in pegsukuran kew dut Empu' sabab kemyu Kenyeng taaw.

¹⁷ Sabab diminateng ne timpu ne tumagna' et pengukum muna et Empu' dut sebarang menge' pinili' Ye. Na ba' tuminagna' ne itue tiban kityu, enu ne meyaat merali' meinabu dut menge' diki pengandel dut Menungang Abar et Empu'? ¹⁸ Samat pegsugiren et Kesuratan, kwan, "Na ba' metitigna' usa-usa diki kebawi', enu ne metentanan et menge' kaya megkilala dut Empu' beke' mekeselaan?"

¹⁹ Angkansa, ating menge' negsandal et keliyutan kuyun dut gaay et Empu' eset kedye, mepatut lang ne megpelembus dut pegkeradya ne' menunga, beke' ipengandal dye kurudua dye dut Empu' neng Mengguna na daran mebentel et Kenyeng tange'.

Pitua dut menge' Pengibuten beke' Ibang Mengengandel

Dut menge' pengibuten neng megkeket dimyung mengengandel, pepeasi' asi' ku, aku na sembatu gasing pengibuten samat dimyu. Neseksian ku ating keliyutan i Jesus Kristo, beke' mekebagi' ku gasi et kebentugan Ye na mekabi' neng ipebunayag. ² Pepeasi' asi' ku dimyu, amay-amay banar na timurua' myu ating banan et mengengandel neng pinengarap dimyu et Empu'. Miliki' myu itue na kaya meraat atey, beke' diki sabab et kemyu nelegesang lang, imbes sabab atin key gaay et Empu'. Tumana' myu ba' enu pinesuku' dimyu, diki lang sabab et sua' et pirak, imbes eset kelang kegaayan myu megpeuripen Empu'. ³ Diki antang myu menge' begerar dut dimyung pegsekeupan, erapun pebiya' et menungang arat mantang kew et bilang sungtuhan et dimyung menge' bani. ⁴ Na pegdateng ating Pinekemetaas na' Pastor, meketerima kew et ganti et kebentugan beke' ketaasan neng diki megeruba misan ingyan.

⁵ Beke' kemyu gasi menge' kesuburan, pesakup kew dut menge' megugurang na pengibuten dimyu. Megpekimbaba' kew ginsan beke' sumuku' et kede sembatu, samat nekesurat dut Kesuratan, kwan, "Pegmendinan et Empu' sebarang pelalu' lalu', segwa' pegbegeyan ye et redyiki' sebarang pepekimbaba' in."

⁶ Angkansa pesi, megmelila' kew dut kepengyedian et Empu', supaya ipetaas Ye kemyu pegdateng et dinaan na' timpu. ⁷ Ipengarap myu dut Kenye pasal ginsan dimyung kesusaan, sabab Ya megtetameng dimyu.

⁸ Na meginget-inget kew sampay megdyaga, sabab kesagka' myu neng si Seytan, samat meyaat na setwa' neng leon meneng megingger beke' mepesampig-sampig na megutulus et mesama' ye. ⁹ Etuani' myu ya beke' megpekepangger kew et dimyung pengandel dut Empu'. Asal samat sewd myu na lagi, diki lang et kemyu lang ating negsandal et kwantin neng keliyutan, segwa' sampay dimyung menge' ketipusdan dut pelilibut et dunya'. ¹⁰ Pegketbes na kemyu meliyutan et sementara' lang, ating Empu' na pegmewanan et ginsan neng redyiki', megdemikian gasi Ya megey dimyu et kesukupan, kepenggeran, sampay megpekseg dimyu. Megdemikian Ya gasi nemili' dimyu supaya mekebagi' dut

† Kanta 34:12-16. †† Mateo 5:10; 3:14-15; Isaias 8:12-13. ‡ Tagna' 6:1; 7:24.

†† Delehitan 10:12. ††† Delehitan 11:31. †††† Juan 21:15-17. †††† Delehitan 3:34. § Mateo 23:12; Lukas 14:11; 18:14.

Kenyeng kaya seskeran neng pengmilikan na mibut ne dut pekikisembatu tyu ki Kristo. ¹¹Dut kenye ating kepengyedian daran-peraran. Amen.

Emuring Pemilin i Pedro

¹²Pinesurat ku si Silas et beres ku surung dut dimyu, sembatung tipused tyu ki Kristo neng pegarap-arapen ku banar. Pebiya' et mebaba neng surat ku na' itue e, keinginan ku ne pebesagan dimyung seled beke' pebnaran dimyu pebiya' itueng surat ne pesi ating tantung redyiki' et Empu'. Angkansa tumeteg kew et itueng redyiki'.

¹³Pegimrewen kew et menge' mengengandel et ketingtimpungan atu' t Babilonia, menge' pinili' gasi samat dimyu. Pegimrewen kew gasi i Markus neng pegmerganen ku na yegang dut pengandel. ¹⁴Pegimrewimrew kew et menunga sepantun memegtipused dut pegmerganen ki Kristo. ^{††}

Kesenangan mesen dimyu ' t ginsan neng mengengandel i Jesus Kristo.

[†] *dut Griego: Ating pinili' dut Babilonia. Babilonia merali' samat tagu' ne' beres pasal et lungsud neng Roma.* ^{††} *dut beres et Griego, "Pegimrew-imrew kew kede sembatu et maya arek et pegmerganen."*

2 Pedro

Kepurisan et itueng Surat neng 2 Pedro

Itueng ikeruwang surat i Pedro surung dut sengmenung menge' unang mengengandel i Jesus. Pesalan et itueng surat ampa' pegasagka' et keradya et menge' meembut na' menunuldu' beke' ating pekikibeis na lumiwan sabab et belingkeg neng ketulduan. Apang sembagan itueng menge' ke-liyutan, keilangan dye mepagen pegkepet dut menge' banar na kesesewran pasal Empu' Banar beke' Begerar neng si Jesus Kristo. Ating kesesewran binibit et menge' saksi' na nebiri' dye si Jesus sampay nekingeg gasi ketulduan Ye.

Mebegat eset pikiran i Pedro ating ketulduan et dye in na sugiren si Jesus kaya peuli' Ya atue dut dunya'. Kwan i Pedro na ingga pe' natu' si Jesus peuli' sabab gaay et Empu' na diki mebinasa dut Narka' misan sinu, temed gaay Ye ginsa' t taaw telikuran menge' keselaan dye beke' mengandel dut Empu' pebiya' si Jesus Kristo.

Ketulduan et itueng Surat

Pegpangling teyeg i Pedro 1:1-2

Pemilin dut menge' Tiningkag beke' Pinili' et Empu' 1:3-21

Menge' Saksi' et Kebentugan i Jesus Kristo 1:16-19

Puun et Beres et Empu' 1:20-21

Ingti' menge' Meembut na' Menunuldu' 2:1-22

Ating Tange' Pasal et Emuring Pegdateng et Begerar 3:1-18

Pegpangling teyeg i Pedro

1 Aku ne si Simon Pedro, sembatung uripen beke' bibilinan i Jesus Kristo.

Dut menge' nemeketerima et pengandel samat damen mawa' ki Jesus Kristo neng Empu' beke' Memumuwas tyu, pebiya' dut Kenyeng ketignaana.

²Redyiki' beke' kesenangan et Empu' kesangdan set dimyu teyen, sabab et dimyung pegkilala dut Empu' beke' dut Begerar tyu neng si Jesus.

Pemilin dut menge' Tiningkag beke' Pinili' et Empu'

³Binggey et Empu' kityu ginsang ginis neng keilangan tyu pebiya' dut Kenyeng ne' kepengyedian meinempuen, supaya mengebinyagan tyu et mebelentel dut Empu'. Mekedyari buwaten tyu itue na punsabab et kesesewran tyu et Empu', Ye neng nemili' kityu pebiya' et Kenyeng kebentugan beke' kenunganan. ⁴Sabab et Kenyeng kebentugan beke' kenunganan, binggeyan Ye kityu et merga' beke' metaas ne menge' tange', supaya meketangkis kew dut mereraat na' napsu' begey et menge' taw' t sengkinleban, beke' mekebagi' tyu dut Kenyeng kepentangan bilang Empu'. ⁵Angkansa, etasi' myu et mepagen na irugang dut dimyung pengandel ating menungang arat, beke' irugang dut menungang arat ating kesesewran set ketignaana, ⁶beke' irugang dut itueng kesesewran ating pengeteng et diri, beke' irugang dut pengeteng et diri ating kepenggeran, beke' irugang dut kepenggeran ating pasek metignang pegketaaw. ⁷Dut pasek metignang pegketaaw irugang ating pemeruri et betang megtipused na mengengandel, beke' dut ating pemeruri irugang ating pegmerga' dut ginsa' t taaw. ⁸Sabab, ba' set dimyu atin neng menge' menungang arat beke' megkansang dye, kepulus kew ating sugat na pegkilala myu dut si Jesus Kristo neng Begerar tyu, sampay mebuwa' et kepulusan dut biyang myu. ⁹Sabab sebarang kaya atin neng arat, mepantun ya et sembatung beleg, etawa taaw na kaya mekebiri' et menunga na nelipatan ye na ya minaap ne et Empu' eset kenyeng menge' keselaan eset elaging biyang ye.

¹⁰Angkansa, menge' ketipusdan eset pengandel, sabab et kemyu pinetinkag beke' pinili' et Empu', megpekepangger kew et itueng kebangtangan, supaya diki kew mekesala' et kela' beke' kesugbak. ¹¹Sabab et kwantin, ibgey et Empu' dimyu ating kepeputan na kemyu mepesled dut kaya seskeran neng pengmilikan et kityung Begerar beke' Mememaw'i' neng si Jesus Kristo.

¹²Misan ne sewd myu ne menge' itueng ginis beke' mepangger kew ne dut keberbenaran neng tinerima myu, segwa' tatap ku kemyu ipe-rendem nega pasal et itue. ¹³Netenaman ku ne na iperendem dut piki-

ran myu itue sasat pebibiyag ku nega tu'. ¹⁴Sewd ku na diki ku ne kumuit et biyang ne itue, kuyun dut pinebunayag ne daken et Begerar tyu neng si Jesus Kristo. ¹⁵Angkansa buwaten ku ginsan supaya merendeman myu ginsan daran itueng ginis daran-peraran, misan pegketbes aku dun net sembelang biyang.

Menge' Saksi' Et Kebentugan i Jesus Kristo

¹⁶Pasal et kepengyedian beke' pegpeuli' et Begerar tyu neng si Jesus Kristo, pepebunayag kay dimyu diki kwan atin pinegbutbawat lang na' tuturan, segwa' atin neseksian kay banar kebentugan Ye. ¹⁷Sabab binggey Kenye et Empu' Ama' ating kedeyewan beke' kebentugan. Itue ne-inabu ganang nekingeg ating beres mawa' dut Empu' neng Kela' neng Kebentugan et langit, kwan, "Itue ating pinekemerga' Ku neng Yegang, na Ya in pegkesian ku banar." ¹⁸Nekingeg kay ramen itueng beres mawa' dut langit, sabab kami pesi iba Ye dut pasek metigna' na' bukid. †

¹⁹Angkan pesi lebing nepepangger damen neng pengandel dut bebresan na ipinebunayag et menge' tarus et Empu'. Mekenunga dimyu na mepangling myu itue, sabab mesemanan ye itue samat sembatung silu' dut kelingban na megnenawag dimyu seked sumbut Eldew et Begerar Jesus na' peuli' Ya atue. Ya na samat binyar et buntetala' et kueldew lumusbat dut pusu' myu.

²⁰Luwas et ginsan, indani' myu na kaya mekepereti' pasal et misan enung menge' teked na binggey et Empu' dut Kesuratan dut basag et kenyeng kesesewran lang. ²¹Sabab ating penarus et menge' tarus et Empu', diki lang mawa' dut gaay et menge' taaw, erapun itue mawa' dut Empu'. Indyari pinebunayag et menge' taaw neng dineplan lang in et Nakem et Empu'.

Ingti' Myu menge' Meembut na' Menunuldu'

(Judas 4-13)

2 Segwa' nekeuna maya menge' meembut na tarus limintew dut pingtengaan et menge' taw' t Judio, samat kwantin tiban maya gasi lumtew neng meembut neng menunuldu' pingtengaan myu. Mibit et tagu' dye et tuldu' et arat na mekeusiba' et dimyung pengandel, sampay mendinan dye ating Begerar neng nemawi' kedye, angkansa pegbiten dut menge' diri' dye kedyeng megtuy ne kebinesanan. ²Segwa' misan kwantin ne in, mekeldam nega megayat dye na mibut dut kedyeng kelelew-lelew na' dalan. Indyari angkan sabab et kedye, sampay kityung Dalan et keberbenaran meuskian gasi. ³Sabab et sua' et pirak dye itueng menge' menunuldu' embut ginsan ipegtuturan dye, segwa' atin pengrundingan dye lang. Temed tenamen dye ne asal pany-

† itueng tuturan pegbatsa' dut Mateo 17:1-5; Markus 9:2-7; Lukas 9:28-35.

ap ne lagi iukum kedye beke' Empu' na ating Mengmiminasa kedye in kaya megiiga'!

⁴Sabab kaya minaap et Empu' sebarang dereakan Ye neng negkesala', temed tinimbang Ye dye dut melingeb na kinelian dut Narka', apang dun dye ne teyeng ating Eldew et Pegukum. ⁵Kaya gasi minaap et Empu' menge' mesmal neng taaw et sengkedunyaan tagna' ti', ating masa i Noe. Sabab kaya mengempu' Kenye menge' taaw tagna', liniép et Empu' sengkedunyaan et kelang liyud. Kaya taaw nekebawi' selyu de Noe ga neng negtuldu' pasal et metigna' na' pemimiyag, beke' pitu neng menge' iba ye. ¹⁶Leyd, sabab gasi et keselaan, inukum beke' inansur Ye et apuy ating lungsud et Sodoma beke' Gomora, supaya ipebiri' dut mereraat ba' enu meinabu kedye. ¹⁷Segwa' binawi' et Empu' si Lot, sembatung metigna' beke' neriwara' banar et pegpikir pasal et kesewelaan neng pegbuwatan et mereraat. ¹⁸Mekebegatan seled et metigna' neng taaw na itue, siat kwantin neng kereatan neng mekeseksian ye eldew-peldew sasat ya meglegdeng duntin. ⁹Angkansa, sewd et Begerar ba' enukung bewinen dut pegsulay sebarang mebentel, beke' ba' enukwan melahyun dusaen sebarang mereraat seked mapet Eldew et Keukuman ampa' na dye ukumen. ¹⁰Lebi ne dusaen et Empu' sebarang megibut dut meraat neng kenepsuan et diri, beke' ating mendi' kumilala et mekepnyedian et Empu'.

Pedalu-dalu beke' meknel atey menge' ating menge' meembut na' menunuldu' neng pegsegbuten ku, kaya megtakut dye meres et meyaat dut menge' taw' t langit. ¹¹Deulu' menge' dereakan et Empu', atin lebing mebebasag ne beke' lebing mekeksag kaska itueng menge' meembut na' menunuldu', segwa' kaya megberes et meyeayat dut sinu-sinu dut elepan et Begerar.

¹²Segwa' itueng menge' meembut na' menunuldu' samat menge' setwa' na kaya pegirendem, ipinegyegang supaya elewen beke' peteyen. Sampay menge' indeginis na diki dye mekesewd-sewran, pegbersen et meyeayat. Angkansa samat dye et mekeklag na ayup, dye in peteyen gasi. ¹³Atin tumbas kedye kebinesanan sabab et pengdupang na binwat dut sebaya' dye. Supaya mesunud dye kedyeng mereraat na napsu', daran dye peglami-lami misan eldew. Kelang kelelewan beke' kesewelaan myu ba' dye mebir' na sumaru et pegkenkaan myu, sabab keksanan dye na mengdupang et sebaya'. ¹⁴Dye in epus lang pegbeis pegsedelesen. Diki dye seskeran et pegbuwat et keselaan. Sampay menge' melulumek nega et pegandel mekebitbit dye megkesala'. Negdaman dye ne laging menggaruk. Dye in menge' taaw neng sinuknaan et Empu'. ¹⁵Nalam dye dut metigna' na' dalan, sabab sinunud dye dalan i Balaam, neng yegang i Beor, ginaay ye tumbas et memuwat et kereatan. ¹⁶Segwa' binresan ya et kenyeng asno neng kaya teyen mekeberes, segwa' na' neres samat taaw, supaya ya bulagen et kerupangan et itueng tarus. †

¹⁷Itueng menge' meembut na' menunuldu', sali' dye samat buwal segwa' netetan ne' t danum, beke' samat menge' kunem neng pegpepalid et ribut. Dye in pinanyap et Empu' dut neteletan ne' t temteremen neng kelingban dut Narka'. ¹⁸Sabab dut meksege ne beres, beresen dye et pedalu-dalu na kerupangan. Kwan mu lang, menunga atin, segwa' kaya keguna-guna pegbersen dye. Pegusalen dye kenepsuan et bilug supaya megayat peuli' dut kereatan sebarang atin pe' pinegrayu' dut menge' taaw na maya belingkeg neng pemimiyagan. ¹⁹Keleyaman pegtange' dye misan dye in uripen et kebelingkegan, sabab taaw uripen et misan sinung etawa enung megdaak kenye. ²⁰Sabab ba' pegketbes na neliasan dye meraat neng bubuwatan et taaw atu' t sengkedunyaan na itue sabab et pegkilala dye et Begerar beke' Mememawi' tyu neng si Jesus Kristo, indyari peulinan dye gasi dut kereatan, lebing meraat kepentangan dye et emuri luwas nega et samat tagna' ti'. ²¹Menunga nega kaya dye nesewran et dalan na surung dut megmendyaring metigna' eset Empu', kas ga telikuran metbes na mesewran ating pasek metigna' na sara' neng binggey kedye. ²²Na ba' kwantin, teup banar kedye ating pegsugiren, kwan, "Pegseulinan et ireng sinuka ye, kanen ye peuli'," beke', "Itueng biyek, misan penyuen mu nega, peuli' nega dut kerusuan ye." ‡

Ating Tange' Pasal et Emuring Pegdateng Et Begerar

3 Menge' pegmerganen ku, itue e ne ikeruwang surat na pegsurat ku dimyu. Pegsurat ku neng ikeruwa na' itue, atas ku ne iperendem dimyu ginsan pasal senung ginis supaya tiyagen dimyu ating meatur neng pemikiran. ²Gaay ku daran myu redemen ating menge' bebresen et pasek metignang tarus tagna' ti', beke' ating menge' sara' neng binggey et Begerar tyu beke' Mememawi' pebiya' dut Kenyeng menge' bibilinan neng dinaak dut dimyu.

³Una et ginsan, subali' myu mesewran na dut itueng menge' emuring eldew, megderateng menge' taaw neng megpengusik, kemyu inlelewen beke' pegketkesitan. Itueng menge' taaw neng pengebiyagan neng mereraat neng napsu'. ⁴Megdawa-dawa dye, kwan, "Si Jesus Kristo nengtange' na dumateng peuli' atue, diki be? Embe ne ya tiban? Nemematey ne ating menge' kegunggurangan tyu, segwa' kaya lang pinengbagu tihad nega' t pegpendyari et sengkedunyaan na itue!" ⁵Tinud dye linipatan ating keberbenaran na ating langit beke' lugta' pinendyari et Empu' dut kepengyedian et kenyeng beres dut tagna' ti'. Pinendyari ating dunya' liminiwan mawa' dut danum beke' pelilibutan et danum. ⁶Pebiya' gasi et danum, sabab et kelang liyud, tinunew et Empu' ating unang dunya' sampay menge' taaw ne' mereraat. ⁷Megdemikian sabab et kepengyedian et bebresen Ye, timinatap ating langit beke' dunya' na atue tiban, supaya ruhungen et apuy pegdateng et eldew et pegukum beke' peminasa et berapa et menge' taaw ne' mereraat neng kaya ngandel et Empu'.

⁸Segwa' kasi' myu peglipati' itue, menge' pegmerganen. Dut Begerar, ating seng eldew agad seng ribung teun, beke' ating seng ribung teun, atin agad seng eldew lang dut Kenye. ⁹Ating Begerar kaya pepesaad et kenyeng tange' samat pengreti' et sesenu. Erapun, ingga pe' pegtumamen ye ating tange' na atin alang-alang dut dimyu. Pegbegeyan ye nega timpu ginsan supaya mekepegsusun beke' megpeuli' dye dut Empu', sabab diki Ye gaay na misan sinu mebinasa. ¹⁰Segwa' ating Eldew et Begerar dumateng kumat lang samat sembatung menenakew. Dut eldew na atin, ating kelengitan megtuy lang mepapas na maya ketetakut na gibek. Dut kelang apuy metunew ating eldew, sampay bulan beke' bituen, sampay sengkedunyaan beke' ginsa' t ginis et dunya' atin mepapas.

¹¹Na' ba' kwantin kepuspusa' t ginsa' t ginis, ginsan metunew, enung ginisen taku' et arat keilangan eset dimyu? Subali' pekinunga kew ne lagi dut Empu' beke' megpengebiyagan et kuyun dut Kenyeng gaay. ¹²Sementara' pegtetegeyen myu ating Eldew et Ukuman et Empu', megpekepengna' kew et menunga supaya merali' dumateng ating eldew. Na' sabab dut ating Eldew, ensuren et apuy kelengitan, beke' pegketunew et ginsan menge' ginis duntin dut apuy. ¹³Segwa' sigun dut atin tinange' et Empu', megtetagey tyu et bagung menge' langit beke' bagung dunya' na penggewman et metigna' neng ukuman. †

¹⁴Angkansa, menge' pegmerganen, sasat kemyu megtetagey meinabu itue, etasi' myu na megpengebiyagan et mesingkaya', kaya daki etawa keseseweyan eset kebirian et Empu'. ¹⁵Rendema' myu angka megtagey nega Begerar. Atin supaya begeyan kew et timpu supaya mekebawwi'. Megdemikian kwantin gasi sinurat et pegmerganang tipused tyung si Pablo kwit ti' ya ne negsurat dimyu, maya set kenye kesesewran binggey et Empu'. ¹⁶Dut ginsa' t surat ye pasal et itueng pesalan kwantin daran ye peperendem. Maya senung bagi' et kenyeng surat na meliyut retien, segwa' pegbegeyan dye et sala' neng pengretian et menge' awam beke' melulumek. Megdemikian kwantin gasi pegbuwatan dye dut ibang Kesuratan et Empu', sampay seked pepebinasa dye kedyeng diri. ¹⁷Menge' pegmerganen, pagka' sewd myu ne tiban na maya menge' meembut na menunuldu' derateng, subali' meginget-inget kew supaya diki kew mepeswey et menge' taaw neng petuldu' et kaya banar neng pengretian. Mendi' ku kemyu mepealamen dye set dimyung mepangger neng kebtangan myu dut pengandel. ¹⁸Erapun megpelahyun kew set pegdekla' dut kenunganan, na pesebanar atin na Begerar tyu neng si Jesus Kristo, ating Mememawi', kineradya et menunga dimyu, beke' pegkilala myu Ya teyen dumekla' gasi. Dut Kenye teyen kebentungan, tiban sampay misan ingyan. Amen.

† Tagna' 6:1—7:24. †† Tagna' 19:1-29. ‡ Tagna' 19:1-16. †† Bilang 22:4-35. †† Delehitan 26:11.

‡†† Judas 18. ‡††† Tagna' 1:6-9. § Tagna' 6—8. §† Isaias 65:17; 66:22; Pe-bunayag 21:1.

1 Juan

Kepurisan et itueng Surat neng 1 Juan

Itueng unang surat i Juan maya duwang megunang pegperuen. 1. Geyaten itueng memematsa' na mengebiyagan na maya pekikipegsembatu dut Empu' beke' eset Yegang Ye neng si Jesus Kristo, beke', 2. Ipebti' dye atu eset pegandel et kaya sugat neng penuldu'. Itueng kaya sugat neng ketulduan, pegsugiren na meraat itueng dunya', beke' si Jesus neng Yegang et Empu' na lein lang tantung taaw. Pegsugiren et menge' kaya sugat neng menunuldung itue ne subali' melayam taaw eset misan enu negang kesusaan pasal atue' t dunya' apang mebawi'. Pegtuldu' dye gasi itueng kepuwasan kaya pesalan eset kenunganang arat etawa pegmerga' t kesebayaan, temed kaya sugat itue.

Bilang pegsungang et itueng kaya sugat neng ketulduan, metlang na sinugid et nenurat na si Jesus Kristo banar na negmendyaring taaw samat kityu. Pegsugiren ye gasi, subali' megsimerangan tyu ginsan neng mengengandel ki Jesus beke' pegmerga' dut Empu'.

Ketulduan et itueng Surat

Penegnaan 1:1-4

Pasal et Telang beke' Kelingban 1:5—2:29

Menge' Yegang et Empu' beke' Yegang et Seytan 3:1-24

Keberbenaran beke' Kebelingkegan 4:1-6

Gerar et Pegmerga' 4:7-24

Kepengindeagan et Pengandel 5:1-21

Beres neng Megbegey et Biyag

(Juan 1:1-18)

¹⁻² Pegsuratan kay kemyu pasal et Kenye neng betangen Beres na megbegey et biyag na eset penegnaan pe' Ya ne in. Nebunayag itueng Biyag, nebiri' kay Ya in beke' pinesebenaran eset dimyu. Na Ya nekingeg kay, na itueng si Beres nesiyekean et mata damen, nesiyekean beke' neketan et keremut kay. Indyari pegtuldu' kay dimyu itueng biyag na kaya seskeran dingan et Empu' Ama', na nebunayag damen. ³ Pepebunayag kay pesi eset dimu itueng nebiri' beke' nekingeg kay, supaya kebaya' kew damen eset pekikisembatu dut Empu' Ama' beke' eset yegang ye neng si Jesus Kristo. ⁴ Pegsuratan kay itue gasi supaya mesukup keenapan tyu.

Empu' in Antangan Ye Silu'

⁵ Itueng beres nekingeg kay eset Yegang ye, beke' pepebunayag kay eset dimyu, na antangan i Empu' in silu', tibuuk na menunga, beke' kaya misan enu negang kelingban etawa kereatan eset kenye. ⁶ Na ba' pegsugiren tyu na kityu kesembatu ye, segwa' megpengebiyagan gasi dut kelingban, megpengembut kityu beke' kaya lang pengebiyagan et kuyun dut keberbenaran. ⁷ Segwa' ba' pengebiyagan tyu eset ketlangan, ba' enukwan ya in eset telang, kityu pemegunung-unung beke' pegunaan et dugu' i Jesus neng Yegang ye itueng ginsang keselaan tyu.

⁸ Na ba' pegsugiren tyu na kityu kaya keselaan, pegekalan tyu lang bilug tyu in, beke' kaya ne eset kityu in keberbenaran. ⁹ Na ba' pepebunayag tyu itueng menge' keselaan tyu, mearap tyu na empunen kityu et Empu', beke' gunasan kityu eset ginsan neng menge' sala' sabab ya in mebentel. ¹⁰ Na ba' pegsugiren tyu kaya pegsala' tyu, pegbuwaten tyu na meambut Empu', beke' kaya ne eset kityu beres Ye.

Si Kristo in, Mengengelet Kityu dut Empu'

² Menge' pegmerganen na keyegangan ku, pegsurasat ku itue dimyu apang diki kew megsala'. Temed ba' megkesala' misan sinu, maya mengelet kityu dut Empu' Ama'. Indyari Ya ne in si Jesus Kristo neng Metigna'. ² Angkansa si Kristo in simaya' eset keempunan et menge' keselaan tyu, beke' diki lang kityu, temed keselaan gasi et ginsang taaw.

³ Meketantu tyu na mekilala tyu Empu' ba' pegesipen tyu menge' ketegahan ye. ⁴ Sebarang pegsugid, kwan, "Mekekilala ku kenye," segwa' penungsang gasi eset kenyeng ketegahan in meakal, beke' kaya eset kenye keberbenaran. ⁵ Temed ating penuman eset beres et Empu' in pegmerga' eset kenye na nenangked. Kwantin tyu mesewran na kityu tu pekisembatu dut Empu'. ⁶ Sebarang pegsugid na megtegeteg ya peki-

sembatu dut Empu' subali' mengebiyagan samat pinengebiyagan i Jesus Kristo.

Bagung Keteهان teyeg Empu'

⁷ Pegmerganen ku neng kebi'bilan, lein lang bagung keteهان pegsuratan ku dimyu, imbes lelagi negang keteهان eset dimyu tihad et nengengandel kew et Menungang Abar tagna' ti'. Itue e neng bebresan nekingeg myu ne, kwan, keilangan na megmerganen tyu et kede sembatu. ⁸ Megsebantun kwantin mepesiring neng sembatun bagung keteهان itueng pegsurasat ku dimyu. Itueng keberbenaran et keteهان itue neseksian eset biyag i Kristo beke' mekebiri' gasi eset kityu. Sabab eset dimyu mepapas ne kelingban beke' megtegeteg ne itueng tantung silu'.

⁹ Sebarang pegsugid na ye in dut ketlangan, segwa' pegkutukan eset tipused na mengengandel, ya in duntin nega' t kelingban. ¹⁰ Sebarang pegmerga' et tipused ye tatap nega' dut ketlangan, indyari diki angkaan na mesimbakud dut keselaan. ¹¹ Segwa' itieng pegkutukan et tipused ye dut kelingban nega. Megpepanew ya eset kelingban beke' diki mekesewran ba' embe surungan, sabab binleg ne ya et kelingban.

¹² Menge' keyegangan, pegsuratan ku dimyu, sabab inampun ne keselaan myu pebiya' ki Kristo. ¹³ Menge' keemaan, pegsuratan ku dimyu, sabab nekilala myu ne si Kristo sengkepuunan nega ya ne in. Pegsuratan ku dimyu menge' kesuburan, sabab neraag myu ating mereraat neng si Seytan. ¹⁴ Sinuratan ku kemyu, menge' keyegangan, sabab nekilala myu Empu' Ama'. Sinuratan ku kemyu menge' keemaan, sabab nekilala myu ne na Ya ne sengkepuunan nega in. Sinuratan ku kemyu menge' kesuburan, sabab mebebasag kew, megtegeteg eset dimyu beres et Empu' beke' dinaag myu ya neng meraat, si Seytan.

¹⁵ Kasi' myu pegmergana' itueng mereraat na keradya atue' t dunya', etawa itueng menge' keginisan atue' t dunya'. Sebarang pegmerga' et mereraat atue' t dunya', kaya pegmerga' dut Ama' eset kenye. ¹⁶ Sabab ginsan eset dunya', ating mereraat neng mekeiregan et diri', beke' itueng mekesurug et penyek, sampay pedalu-dalu et kedeyahanen, lein mewanan dut Empu' Ama', imbes eset menge' meraat neng napsu' et menge' taaw et itueng dunya'. ¹⁷ Lumibuas dunya' sampay ginsan neng mekeiregan esentin, segwa' sebarang megsunud dut kegeayan et Empu' megbiyag kaya seskeran.

Ating Kesagka' ki Kristo

¹⁸ Menge' yegang ku, mekabi' ne ketbesan! Samat nekingeg myu ne in, dumateng ne ating Kesagka' ki Kristo. Tiban pesi mekansang ne megtebu' menge' kesagka' i Kristo, angkansa sewd tyu na mekabi' ne ketbesan. ¹⁹ Misn kwantin dye ne in lelaging kesebayaan tyu, lein lang

tantung kesembatu tyu itieng menge' taaw. Sabab dye in ba' tantu eset kityu, tatap masi teyen dye kebaya' tyu tiban. Segwa' nugad dye, angkansa metlang ne na ginsan dye in kaya tantu.

²⁰ Temed dinuul ne dimyu et Nakem et Empu' pebiya' et ating Pasek Metigna', si Jesus Kristo. Indyari sabab et itue, ginsan kew megkesewran ne keberbenaran. ²¹ Pegsuraten ku dimyu, diki punsabab na kaya ne sewran myu keberbenaran. Imbes, sabab sewd myu ne itue in, beke' sewd myu gasi kaya keekalan mawa' eset keberbenaran.

²² Sinu taku' meakal in? Diki be taku' itueng pegsagka' na si Jesus in ating Kristo? Ating taaw Kesagka' ki Kristo, itueng megpegsungu dut Empung Ama' beke' dut Yegang Ye. ²³ Sebarang megpegsungu dut Empung Yegang, atin megpegsungu gasi dut Empu' Ama'. Na ba' terimanen et misan sinu Yegang in, sampay Ama' in mese' t kenye.

²⁴ Ingetan myu eset pusu' myu itueng bebresan nekingeg myu et sengkepuunan nega. Na ba' buwatan myu itue, meneteg kew dut Yegang beke' dut Ama'. ²⁵ Indyari itue ne tinange' kityu i Kristo in, na itueng biyag na kaya seskeran.

²⁶ Sinuratan ku kemyu itueng menge' ginis supaya megdyaga myu pasal eset menge' balu' neng menunuldu' na megaay mengrunding di-myru pasal et banar na ketulduan. ²⁷ Segwa' dinuul ne i Kristo eset dimyu in itueng Nakem et Empu'. Indyari sasat Ya megtegeteg eset dimyu, diki kew ne keilangan tulduan et misan sinu nega pasal et keberbenaran. Itueng Nakem et Empu' megutuldu' ne dimyu dut ginsan neng keginisan, indyari banar ne itueng pegtuldu' ye, lein lang keekalan. Angkansa samat pegtuldu' et Nakem et Empu', tumeteg kew pekikisembatu ki Kristo.

²⁸ Angkansa pesi pegmerganen ne' menge' yegang, tumeteg kew eset Kenye pekikisembatu, supaya megmendyaring mesingkaya' penedseled tyu, eset pegpeuli' ye atue beke' diki tyu ne lumeew Kenye eset atin neng eldew. ²⁹ Na ba' sewd myu si Kristo in, metigna', subali' mesewran myu gasi itueng kede megpemuwat et metigna' in yegang et Empu'.

Kityu menge' Yegang et Empu'

3 Etura' myu ba' enukwan dekla' itueng pegmerga' eset kityu et Empung Ama'! Pegtingkagen Ye kityu na menge' yegang Ye, indyari atin key kebenaran. Itue ne punsabab ba' manu kaya tyu nekilala et taaw atue' t dunya', kaya dye pegkilalanan Empu'. ² Menge' pegmerganen ku neng menge' bi' bila', tiban neng masa, kityu tu' yegang ne' t Empu', segwa' kayangga pe' nepebunayag itueng mengdyaring kebtangan tyu. Megsepantun gasi, nesewran tyu pegpeuli' gasi i Kristo atu', kityu tu' mepesiring eset kenye, sabab mebiri' tyu ya eset lulus neng kebtangan ye. ³ Angkansa misan sinu nega na maya peparap eset ki Kristo, atin megpekelinas, sali' i Kristo, Ya in melinas.

⁴ Sebarang pegkesala' in, megsagka' eset menge' sara' et Empu', sabab itueng keselaan megsagka' et ketehagan. ⁵ Nesewran ne natu' si Kristo apang ugaren itueng keselaan tyu, indyari Ya in kaya lang sala'. ⁶ Itueng megtegeteg eset pekikisembatu ki Kristo, kaya lang mekepela-hyun et keselaan. Itueng taaw mekepela-hyun et keselaan kaya mekebi-ri' etawa mekekilala eset Kenye.

⁷ Pegmerganen ne' menge' yegang, kas kew perunding et misan sinu nega. Sebarang pemuwat et metigna' in, metigna' ya, samat antangan i Kristo neng metigna'. ⁸ Sebarang pepela-hyun et keselaan, ya in tindeg i Seytan, sabab tihad et sengkepuunan nega megpemuwat ne et keselaan itueng si Seytan. Indyari natu' si Jesus neng Yegang et Empu' supaya rungkatn itueng menge' pibuwatan i Seytan.

⁹ Sebarang tinerima et Empu' na megmendyaring yegang ye in, diki ne megpela-hyun et keselaan ye, sabab ya in maya ne bagung biyag mewanan dut Empu'. Indyari ganang Empu' tu' Ama' ye, diki ne ya mekedyari mekepela-hyun et keselaan. ¹⁰ Mekilala atue na ba' sinu menge' yegang et Empu' beke' ba' sinu menge' yegang i Seytan. Misin sinu nega na kaya megpemuwat et mebentel beke' kaya pegmerga' et tipused ye in eset Empu', lein lang ya yegang et Empu'.

Megmerganen Kew Kede Sembatu Dimyu

¹¹ Sabab itue neng ketulduan na nekingeg myu tihad et sengkepuunan nega, na keilangan kityu na megmerganen tyu kede sembatu. ¹² Kas kew sumiring ki Kain. Ya in yegang et Seytan. Ya in nematey et ari' ye si Abel. Manu pinatey ye tipused ye? Sabab mereraat buwat ye, segwa' metigna' buwat et tipused ye. †

¹³ Angkansa menge' ketipusdan, kas kew peglilu' ba' pegkutukan kew et taaw atue' t dunya'. ¹⁴ Nesewran tyu ne na negpinda tyu ne' t biyag mewanan eset kemeteyan, sabab pegmerganen tyu ne ketipusdan na mengengandel. Sebarang kaya pegmerga' in megtegeteg dut kemeteyan. ††¹⁵ Sebarang pengutuk et tipused ye, atin memematey-taaw lang,

† Tagna' 4:1-16. †† Juan 5:24.

beke' nesewran myu gasi itueng biyag neng beberapa in kaya eset memematey-taaw. ¹⁶ Atue ne mekilala tyu itueng tantung pegmerga': Lini-la' i Kristo biyag ye sabab eset kityu. Subali' gasi ilila' biyag tyu in sabab eset menge' ketipusdan set pengandel. ¹⁷ Temed ba' nebiri' et misan sinung deyhagan tipused ye na nesigpitan, indyari kaya ye itue tineban-gan, enukwan tyu mesugid na ya tu' pegmerga' dut Empu'? ¹⁸ Menge' pegmerganen ku neng yegang, dyangan tyu megmerga' pebiya' et beres etawa pegsugid lang in. Ipebiri' tyu teyen tantung pegmerga' pebiya' et buwat sampay dut keberbenaran.

Mesanang Pusu' dut Elepa' t Empu'

¹⁹ Atue tyu mesewran na kityu tu' tudyu eset keberbenaran, beke' metuakal penedseled tyu eset teyumanan et Empu'. ²⁰ Na ba' kityu tu' pegeri-weraen et penedseled tyu sabab et keselaan, kesewd tyu na Empu' in luwas nega eset penedseled tyu, beke' sewd Ye ginsan neng kegini-san. ²¹ Menge' pegmerganeng kebi' bilaan, na ba' kaya tyu pegeri-weraen et penedseled tyu, mesanang seled tyu na kekabi' dut Empu'. ²² Pegterimanen tyu misan enu negang pegtewen tyu eset Kenye, sabab pegende-len tyu itueng menge' ketehagan Ye beke' penguwatan na mekeeneep eset Kenye. ²³ Na' itue ne ketehagan Ye, mengandel tyu eset Yegang Ye neng si Jesus Kristo. Pegketbes subali' megmerganen kityu et kede sem-batu, samat penahag et Empu' eset kityu. ²⁴ Sebarang pengandel eset ketehagan et Empu' in pengebiyagan na pekikisembatu dut Empu', be-ke' pengebiyagan na pekikisembatu gasi eset kenye in Empu'. Indyari pebiya' eset Nakem Ye na dinuul et Empu' eset kityu in, mekesewran tyu pengebiyagan na pekikisembatu ne Ya eset kityu.

Ating Nakem mawa' dut Empu' beke' Meyaat Nakem mawa' dut Kesagka' ki Kristo

4 Menge' pegmerganeng kebi' bilaan ku, kasi' myu megtuy pegesi-pa' ginsan pegsugid na megsaleb kedye Nakem et Empu'. Imbes sulayan myu mena apang mesewran ba' mawa' dut Empung Nakem na megsaleb kedye, sabab mekansang neng pebe' belung tarus megtebu' eset dunya'. ² Esentin ne mekilala myu ba' sinu seled peng-gewman neng Nakem et Empu': Itueng pepebunayag na si Jesus Kristo negmendyaring taaw in, ya key eset penggewman et Nakem mawa' dut Empu'. ³ Megdemikian gasi sebarang kaya pepebunayag et kwantin pa-sal ki Jesus in, kaya mawa' dut Empu'. Imbes, ya in mawa' dut Kesagka' ki Kristo na penggewma' t kenye ne. Nesugid ne eset dimyu in na itue dumatang, beke' tiban pesi eset dunya' ne.

⁴ Pegmerganen ne' menge' yegang, kemyu in dut Empu' ne, beke' nengindaag kew ne eset pebe' balu' neng tarus, sabab itueng Nakem eset dimyu in mekepungyedian luwas nega si Seytan neng kepegewla' et menge' kaya mengengandel. ⁵ Dye in eset dunya', angkansa mawa' eset dunya' gasi pegtuldu' dye, indyari megkingeg kedye itueng taw' t dunya'. ⁶ Temed kityu tu' dut Empu'. Sebarang pengilala dut Empu' in, megkingeg eset kityu. Segwa' kaya megkingeg kityu sebarang diki lang dut Empu'. Kwantin pesi mekilala tyu ba' sinu maya Nakem neng keberbenaran etawa nakem neng keselaan.

Empu' in Daran Megmerganen Ginsa' t Taaw

⁷ Menge' pegmerganeng kebila' bilaan, megmerganen tyu et kede sembatu, sabab mawa' dut Empu' pegmerga'. Itueng kede pegmerga', atin yegang et Empu' beke' pengilala dut Empu'. ⁸ Itueng kaya pegmer-ga' kaya pengilala dut Empu', sabab Empu' in daran megmerganen gin-sa' t taaw. ⁹ Kwantin enukwan pinebunayag et Empu' pegmerga' ye ki-tyu, ganang tehagen ye sembebatung Yegang ye atu' t dunya' apang maya tyu biyag pebiya' kenye. ¹⁰ Itue ne patus et tantung pegmerga', di-ki kwan na minerga' tyu Empu', imbes kityu key pegmerganen Ye, ang-kansa linugut itueng Yegang Ye apang megmendyaring simaya' eset ke-empunan et keselaan tyu.

¹¹ Menge' pegmerganeng kebi' bilaan, misan kwantin kerekla' peg-merga' et Empu' eset kityu, subali' tyu gisa megmerganen kityu et kede sembatu kityu. ¹² Kaya misan sinung taaw na kebiri' dut Empu', segwa' na ba' kityu megmerganen, Empu' in eset kityu, angkansa negmendy-aring tibuuk eset kityu pegmerga' Ye.

¹³ Nesewran tyu na megtegeteg tyu dut Empu' beke' Ya gasi megtete-teg ne eset kityu, sabab binggey Ye ne eset kityu Menungang Nakem Ye. ¹⁴ Na' nebiri' kay beke' pinesebenaran na dinaak et Ama' Yegang Ye bi-lang Mememawi' et ginsa' t taw' t dunya'. ¹⁵ Sebarang pepebunayag na si Jesus yegang et Empu' in pengebiyagan na megtegeteg dut Empu', in-dyari Empu' gasi in, pengebiyagan na megtegeteg eset kenye. ¹⁶ Angkan-sa pegsesewren tyu beke' pepengerapan ating pegmerga' et Empu' eset kityu.

Empu' in daran megmerganan ginsa' t taaw. Sebarang pepelahun et pegmerga' in atin pegbibiyagen et pekikisembatu dut Empu', beke' pegbibiyagen et pekikisembatu gasi eset kenye in Empu'.¹⁷ Kwantin itu-eng pegmerga' megmendyaring sukup dut kityu supaya diki tyu tekutan ating eldew' t pegukum, sabab kityu tu' sali' i Kristo misan atue nega' t dunya' tu'.¹⁸ Kaya megbebaya' takut itueng tantung pegmerga', sabab inugad ne' t sukup na pegmerga' itueng misan enu negang kete-tekatan. Indyari kayangga pe' sukup pegmerga' et misan sinung megta-kut, sabab takut na kesugpun et kedusaan.

¹⁹ Kityu pegmerga' sabab Empu' unang negmerga' kityu. ²⁰ Sebarang pegberes, "Pegmerganan ku Empu'," indyari pengutuk gasi et tipused ye in dut pengandel, meakal. Na ba' itieng tipused ye na mekebiri' ye na kaya ye pegmerganan, deulu' mene gasi taku' merganan ye Empu' na kaya ye itue mekebiri'? ²¹ Itue ne ketehagan na binggey eset kityu et Empu', sebarang pegmerga' dut Empu' subali' gasi ya megmerga' et tipused ye eset ki Kristo.

Nengindaag tyu atue' t Dunya'

5 Pegkuen na menge' yegang et Empu' sebarang pengandel na si Jesus in Mesias! Beke' sebarang sinu negang pegmerga' dut ama' in, pegmerga' gasi dut yegang ye. ¹² Itue ne bilang tenda' na pegmerganan tyu menge' yegang et Empu', na ba' pegmerganan tyu Empu' beke' pegtumanen menge' ketehagan ye. ³ Sabab itueng pegmerga' et tantu dut Empu', itieng penuman et menge' ketehagan Ye. Indyari kaya gasi meliyut tumanen itueng menge' ketehagan Ye, ⁴ sabab nepengindeagan et kede yegang et Empu' itueng meraat atu' t dunya'. Angkansa pengindaag tyu pebiya' et pegandel tyu. ⁵ Sinu taku' itueng mekepengindaag atu eset meraat atu' t dunya'? Sebarang lang pengandel na si Jesus in Yegang et Empu'.

Pesebanar Pasal ki Jesus Kristo

⁶ Si Jesus Kristo natu' et dunya' teyeg et langit, binewtismuan et danum, beke' negpeturu' et dugu' Ye eset kepeteyan Ye dut krus. Diki lang gasi binewtismuan eset danum, imbes binewtismuan eset danum sampay negpeturu' nega et dugu' ye. Sampay itueng Nakem et Empu' negpesebanar pasal itue, sabab itueng Nakem daran mesugid et keberbena-

† "Mesias", ingin bersen atin dinuulan et Empu' na mememegbeg et dunya'. Mesias dut bebresan et Griego sinurat "Kristos", dut Hebreo sinurat "Mesias."

ran. ⁷ Telu dye in negpesebanar, ⁸ itueng Nakem et Empu', itueng binewtismuan eset danum, beke' itueng dugu' neng sinimaya'. Indyari pemegtibook telu in. ⁹ Pegterimanen tyu pesebanar et taaw, segwa' lebing mepagen pesebanar et Empu'. Indyari itie ne pesebanar et Empu' pasal eset Yegang ye. ¹⁰ Sebarang pengandel dut Yegang et Empu' in, pengasip eset itueng pesebanar eset atey ye. Segwa' itieng mendi' mengandel dut Empu' in, pineantang na meakal Empu', sabab kaya pegendelen ye pesebanar et Empu' pasal et Yegang Ye. ¹¹ Indyari itue ne pesebanar: Dinuul ne kityu et Empu' biyag na kaya seskeran beke' biyag ne itue meterima tyu lang pebiya' eset Yegang Ye. ¹² Sebarang pegtetegan et Yegang et Empu' in, maya biyag na kaya seskeran. Segwa' sebarang diki pegtetegan et Yegang et Empu' in, kaya biyag eset kenye.

Biyag na Beberapa dut menge' Mengengandel

¹³ Pegsuraten ku itue dimyu apang mesewran myu na kemyung mengengandel dut Yegang et Empu' in maya biyag na kaya seskeran. ¹⁴ Diki tyu megalang-alang kumabi' eset Empu', sabab sewd tyu ne misan enu negang tewen tyu na sigun dut kegeyan Ye, na pegkinggen Ye kityu. ¹⁵ Sampay ba' sewd tyu ne pesi na pegkinggen Ye kityu, sewd tyu ne gasi na pegbegey Ye itueng pegtewen tyu eset Kenye.

¹⁶ Na ba' mebiri' et misan sinu negang tipused ye set Kristo in pemuwat et keselaan diki sumked dut kepeteyang nakem, ipenelang ye tipused ye in, indyari itue begeyan et Empu' et bagung biyag. Itue tudyu dut menge' tipused na keselaan in diki sumked kepeteyang nakem. Segwa' maya keselaang sumked dut kemeteyang nakem, indyari diki ku pegsugiren na ipenelengana' myu itueng misan sinu negang megpemuwat et itue. ¹⁷ Ginsan neng meyaat neng keradya na kaya mebentel in, keselaan, segwa' maya keselaang diki sumked dut kepeteyang nakem.

¹⁸ Sewd tyu ne itueng menge' Yegang et Empu' in diki megpelahun et keselaan, sabab pegingetan dye i Jesus Kristo neng Yegang et Empu', diki dye mekedyari meusiba' et si Seytan.

¹⁹ Sewd tyu ne na kityu tu' yegang et Empu', indyari ginsa' t taaw et itueng sengkelingkepa' t dunya' in eset kepengyedian i Seytan.

²⁰ Indyari pegsesewren tyu, natu' Yegang et Empu' beke' binggeyan ye kityu et keeturun apang mekilala tyu Empu' na banar. Na tiban pekikisembatu tyu eset Empu' sabab et Yegang Ye neng si Jesus Kristo. Si Jesus ne tantung Empu' beke' puun et biyag na kaya seskeran.

²¹ Pegmerganan ne' menge' yegang, pereyuni' myu menge' empu'empuan.

2 Juan

Kepurisanan et itueng Surat neng 2 Juan

Itueng ikeruwang surat i Juan tu', sinurat et "Megurang", tudyu eset pegmerganen neng libun beke' eset menge' yegang ye, pepeantang lengku, pegtingtimungan mekabi' kenye, beke' eset menge' mekesekupan. Itueng mebaba neng pebunayag na sembatung abar na megmerganen. Pebti' gasi itue atu dut menge' pebe'balu' neng menunuldu'.

Ketulduan et itueng Surat

Pemangling 1-3

Itueng Keegitan et Pegmerga' 4-6

Pebti' atu eset kaya sugat neng penuldu' 7-11

Ketbesan 12-13

Pemangling i Juan

Mewanan et Megurang,

1 Eset pegmerganen libun na pinili' et Empu', beke' eset menge' yegang ye, na tantung pegmerganen ku, beke' diki lang eset daken imbes dut ginsan gasi na mekekilala et keberbenaran et Empu'.² Tantung pegmerganen kami kemyu alang-alang eset ating keberbenaran teyeg Empu' eset kityu beke' megteterna' kityu kaya seskeran.³ Ibgey teyen et Empu' Ama' beke' i Jesus Kristo neng yegang ye kityu redyiki', ingasi' beke' kesenangan. Itue mese 't kityu na pebibiyagan pebiya' t keberbenaran beke' pegmerga' et Empu'.

Keberbenaran beke' Pegmerga' Kaya Seskeran

⁴ Nenep ku banar na nebiri' pengebinyagan kuyun dut keberbenaran et Empu' menge' senung menge' yegang mu, uyun eset ketehagan eset kityu et Empu' Ama'.⁵ Indyari tiban pegmerganen libun, maya tewen ku dimu. Diki sembatung bagu neng ketehagan itueng sinurat ku dimu, imbes itue lelagi ketehagan ne dut sengkepuunan nega eset kityu ne, kwan, megmerganen tyu ginsan.⁶ Itue ne neng ketehagan binggey net Empu' dimy sengkepuunan nega, kwan, mengebinyagan kew teyen dut pegmerga'. Indyari itueng ketehagan et pegmerga' neng pegbersen ku in, kwan, mengebinyagan kuyun dut menge' ketehagan et Empu'.[†]

⁷ Sabab pinepanew ne eset dunya' mekansang menge' mgrurunding menge' taaw, na kaya pepebunayag na Empu' in negmendyaring taaw eset si Jesus neng Kristo. Kwantin menge' taaw in mgrurunding beke' kesagka' i Kristo.^{††8} Peginget kew pesi apang diki kew malam itueng ganti na pinegkeredyanan, imbes puspusen myu terimanen dimyung ganti teyeg et Empu'.

⁹ Sebarang kaya megteteg eset ketulduan i Kristo, imbes pengdugang nega, kaya pegtetegan et Empu'. Misan sinu megteteg eset ketulduan i Kristo in pekiiba-iba dut Empung Ama' beke' Yegang.¹⁰ Misan sinu dumateng eset dimy na leing ketulduan neng pegbibiten in, kasi' myu ne terimana' eset benwa myu in sampay kasi' myu ne pegpenglinga'.

¹¹ Sabab itueng pemangling eset kenye in pegmendyaring kesembatu ye gasi eset meraat neng buwat.

Pengemuring Pemangling

¹² Mekansang nega teyen sugiren ku dimu, segwa' lein ne eset surat. Imbes et itueng surat, pegarap ku na sumurung beke' megelepan tyu na megtuturan supaya mesukup tyu 't keenapan.

¹³ Pegpenglingen ke et menge' yegang et tipused mu neng libun, na pinili' et Empu' sali' mu.

† Exodo 20; 1 Juan 5:3. †† Betsaen 1 Juan 4:3.

3 Juan

Kepurisan et itueng Surat neng 3 Juan

Itueng iketlung surat i Juan tu' sinurat et "Megurang" surung ki Gayo, sembatung pegibuten et ketingtimungan et menge' mengengandel. Pegdeyewen ye si Gayo sabab penabang eset ibang menge' mengengandel, indyari pepebti' itue na meinget dut taaw na pegingeranan Diotrepes.

Ketulduan et itueng Surat

Penegnaan 1-4

Dinayew si Gayo 5-8

Rinega si Diotrepes 9-10

Pinedeyewan si Demetrio 11-12

Ketbesan 13-15

1 Itueng surat mewanan et Megurang ki Gayo na pinekemerga' ku neng bi'bila', na banar ya pegmerganen ku.

² Pegmerganeng Gayo, pegpenelang ku na ikew eset menungang kebtangan, beke' meksan pemimilugan samat mekesewran ku neng menungang kebtangan et dimung pebibiyag samat menungang kuru-dua mu. ³ Mesegya ku ganang diminateng senung mengengandel beke' ikew tu' kunu' mebentel eset keberbenaran et Menungang Abar beke' pengebiyagan uyun eset itue. ⁴ Kaya ne keluwas nega eset kesegyaan ku selyu ga mekingeg itueng abar na pengebiyagan uyun eset keberbenaran et menge' yegang ku.

Si Gayo in Dinayew

⁵ Pegmerganen ku neng bi'bila', sabab et pegperuri mu eset menge' mengengandel, misan diki mu kilala, na megpesebanar na mebentel ke. ⁶ Negpesebanar dye eset pesebanar et pegtingtimungan et mengengandel atue pasal eset pegmerga' mu. Indyari lebing menunga na ba' metebangan mu dye eset pegpewpanew, beke' buwatan myu itue samat teup dut menge' mengengandel et Empu'. ⁷ Sabab nememanew dye supaya megpeabar et pegandel dye ki Kristo, beke' diki menerima et misan enung tabang eset kaya pengilala dut Empu'. ⁸ Subali' tyu dye inturen apang ketabang itu mepelatap keberbenaran.

Pasal ki Diotrepes beke' ki Demetrio

⁹ Nagsurat ku dut pegtingtimungan neng mengengandel, segwa' kaya aku kiningeg i Diotrepes, na gaay ye ya in key kilelaneng pegibuten.

¹⁰ Angkansa pegdateng ku sentin, uwasen ku ginsan neng pinemaal ye, sampay menge' keekalan na pegbersen ye atu eset damen in. Segwa' kaya nega mekesdangan. Diki nega terimanen ye neng menge' mengengandel neng megderateng in. Pegsempegen ye nega beke' pepeugad ye eset pegtingtimungan itie' t gaay menerima kedye in.

¹¹ Pegmerganen ku neng kebi'bilaan, kasi' pepsiringa' itueng meraat neng supama, imbes itieng menunga lang in. Sebarang megpemuwat et menunga in yegang et Empu'. Temed itieng megpemuwat et meraat in kaya nekebiri' dut Empu'.

¹² Menunga pesebanar et ginsan pasal ki Demetrio, angkansa itueng keberbenaran negpesebanar gasi et kwantin. Kwantin gasi pesebanar kay et menunga pasal kenye beke' pegsesewren mu ne banar itueng pegsugiren kay.

Ketbesan

¹³ Mekansang nega teyen sugiren ku dimu, segwa' lein ne eset surat. ¹⁴ Megarap ku na megkita tyu beke' mekepegtuturan sekali'. ¹⁵ Mese' t dimu teyen kesenangan. Pegpenglingen kew et menge' bi'bila' tyu atue. Ipenglinga' gasi aku eset kebi'bilaan tyu esentin, eset kede sembatu kedye.

Judas

Kepurisan et itueng Surat i Judas

Si Judas nenurat et itueng surat, lein lang si Judas Iskariote neng nengdagang ki Jesus dut kebanta ye. Erapun itueng si Judas beke' si Jakob (Santiago) memegtipused, ating si Jakob in, sembatung pegibuten et menge' mengengandel dut lungsud et Jerusalem.

Itueng pinurisan et surat i Judas pemulag sagka' eset menge' pele'lalu' neng menunuldu' na peku'kunu' na dye mengengandel gasi. Atue' t pinekimbaba neng surat na itue, sali' egian ye dut buuk et 2 Pedro. Pegpituanaan et itueng sumurat ginsan neng memematsa' na subali' "Megpekepangger kew eset dimyung mebentel neng pengandel na binggey et Empu' eset dimyu ginsan."

Ketulduan et itueng Surat

Pemangling 1-2

Pegketaaw beke' tuldu' et menge' pebe'balu' neng menunuldu' 3-16

Pemitua supaya megpekepangger eset pegandel 17-23

Pengemuring penelang 24-25

Pemangling

1 Itueng surat mawa' ki Judas, na tipused i Jakob beke' uripen i Jesus Kristo, surungan dut menge' taaw na ginayat et Empu' Ama' apang megdingan pebibiyag dut pegmerganen et Empu' Ama' beke' pegdidieganan i Jesus Kristo. ² Meglebi teyen eset dimyu ingasi', kesenangan, sampay pegmerga' et Empu'.

Keselaan beke' Kedusaan dut menge' Taaw neng Mengatu et Empu'

³ Menge' pegmerganen ku na' menge' bi'bila', una ti' gaay ku teyen isurat dut dimyu pasal et kepuwasan neng pegreresanen tyu ginsan, imbes nepikiran ku peuli' gasi tiban subali' suratan ku ne kemyu apang ipeasi'asi' na ipegenggeng kew banar dut Menungang Abar † neng binggey ne kasa dut menge' mengengandel neng pasek metigna'. ⁴ Na subali' pegenggeng kew sabab maya senung menge' taaw na pebe'balu' nekelamud dimyu, dye mengatu dut Empu'. Kaya mekeseraan dye dut ke-nunganang pineterima kedye et Empu', imbes gaay dye lumebi, supaya tugutan ating napsu' et diri dye. Sampay mendinan dye si Jesus Kristo na ating sembebatung Surutan beke' Begerar tyu. Na asal ne lagi nekesurat dut Kesuratan et Empu' pasal et kedyeng kedusaan.

⁵ Misan sewd myu ne ginsan itue, segwa' iperendem ku nega dimyu na ba' enukwan binawi' et Empu' menge' taaw ye teyeg et bangsa et Egipto. Segwa' rendema' myu pegketbes, sebarang diki mengandel kene-nye bininasa ye nega. ⁶ Angkansa rendema' myu misan menge' dereakan et Empu' na diki neseraan dut keksegan dye, imbes gayen dye lumebi nega, angkansa tinirengan kedyeng peglegedangan dut langit. Pegketbes binaal dye itue, pinungpung dye 't Empu', beke' pinirisu dut kelingban, dut sanad et dunya' seked dut ketimpusan neng eldew eset pegukum et Empu'. ⁷ Megdemikian gasi, inukum beke' dinusaan et Empu' lungsud et Sodoma beke' lungsud et Gomora sampay menge' rurungan neng pelilibut kedye, sabab et menge' meraat neng kenepsuan dye beke' belingkeg neng pemimiyag. Dye in sungtuhan et sebarang menge' megkedusa dut kaya seskeran neng apuy et Narka'.

⁸ Kwantin gasi metenaan et menge' taaw na tiban mekelamud dimyu beke' kedyeng keteginepan pegendelen dye supaya meperikian bilug dye. Pegsungangan dye kepengdyarian et Empu' sampay pegterwanan dye menge' metaas na taaw dut langit. ⁹ Misan si Mikael, sembatung pegibuten ‡ et menge' dereakan et Empu', nekipegegewan dut ki Seytan pasal dut bangkay i Moises, diki lang si Mikel negberes et meyaat sagka' ki Seytan. Segwa' sembebatu ga sinugid ye, kwan, "Empu' memulag di-

† MENUNGGANG ABAR - *Ating abar pasal et bebgey et Empu' dut taaw et keti-gnaan dut pemiri' Ye pebiya' ki Jesus Kristo. Betsaen Roma 1:1-6, 16-17.* †† DERE-
AKAN PINUNGPUNG ET EMPU' - *betsaen Pebunayag 12:4; Mateo 25:41. Pasal et men-
ge' dereakan et silu' 2 Korinto 11:14. Sulayen mu menge' dereakan. 1 Juan 4:1.*
‡ *Dut orig na Kesuratan: "Arkanghel" - ingin bersen "Metaas na Anghel", etawa
metaas na dereakan et Empu'.*

mu!" ¹⁰ Segwa' ating menge' taaw kaya untabi' meres sagka' dut men-ge' ginis na diki dye mekeretian. Beke' ating menge' indeginis neng mekeretian dye, samat pengreti' lang et menge' setwa' na kaya kesewd memikir, atin pelan mekebinasa ne kedye. ¹¹ Keingasi'ingasi' dye! Sabab sinunsunan dye dut dalam i Kain. Samat gasi ki Balaam †† kenye-kenye mene merabu' dut pegkesala' sabab lang dut kepulusan. Beke' samat ki Kora, nemengatu dye sampay dye nebinasa. ¹² Kelang kelelewan sampay kebulilian ba' dye kedingan dimyu neng menge' mengengandel dut pegkenkaan myu, sabab diki dye mekeresan leew dye pasal kedyeng pegbuwatan samat pepekaan diri lang pegpebiyagan. Antangan dye samat kunem neng kaya megdelek na pegpepalid lang et deres. Sampay dye in samat menge' kekeyuan kaya megbua' dut timpu et pegbua', angkansa pegebuten ne gasi, indyari tantung patey ne. ¹³ Antangan dye samat derekerang gumbang dut dagat ne pepetudtud dye kedyeng me-keleew-leew na menge' buwat. Dye in samat menge' bituen neng manew memanew na metenaan dye dut kelingban na kaya seskeran.

¹⁴ Pasal pesi dut kedye ating penarus i Enok neng tarus tagna' ti', teyeg et ikepitung pangkat teyeg ki upu' Adan kityung keupu' upuan banar. Tinarus i Enok pasal et menge' itueng taaw, kwan ye,

"Rendema' myu, megderateng ne Begerar iba ye menge' diki meitung neng menge' pinili' Ye,

¹⁵ supaya ukumen ginsan taaw, beke' dusaan ginsan dye na mengatu dut Empu'. Dusaen et Empu' ginsa' t kedyeng mereraat neng buwat sa-
bab et kedyeng keetuanen dut Empu', beke' sabab et ginsa' t kedyeng peneruru' dut Empu'." ††

¹⁶ Itueng menge' taaw kaya mekesdengan sampay mengilimut beke' menenawey dye. Pegsunuren dye mereraat neng keinginan et diri. Men-ge' meabbu dye, beke' mependey dye menglenu' et pikiran et sebaya' apang meisi' dye sebarang keinginan dye.

Menge' Pemulag Sampay menge' Pemitua

¹⁷ Segwa', menge' bi'bila' ku, rendema' myu banar ba' enu pinenarus et menge' apostol, ingin bersen menge' bibilinan i Jesus Kristo neng Begerar. ††† Pegsugiren dye dimyu, na kwan, "Dut emuring timpu maya lumiwan taaw na' meneneruru'. Sampay sunuren dye kedyeng diring keinginan na mengatu dut keinginan Empu' beke' diki mengandel et Empu'." ¹⁹ Itueng menge' taaw na megpemuwat et pegkebagi' bagi' di-
myu. Itueng menge' taaw na pengmimilikan et kedyeng napsu', beke' kaya lang kedye Empung Nakem. ²⁰ Segwa', dimyu menge' mengengan-
del, pepenggera' myu banar dimyung menungang pengandel, beke' megpenelang neng dinaak dimyu et Empung Nakem. ²¹ Tumerna kew dut pegmerga' et Empu' sementara' megteagey kew et ingasi' et kity-

†† SI BALAAM - *Bilang 22—24; 2 Pedro 2:15. Pinedagang ye menge' taw' t Isra-
el sabab et pirak. ††† Tagna' 5:18, 21-24. †††† APOSTOL - ingin bersen menge' de-
reakan i Jesus Kristo neng Begerar apang peabar dye pasal et Menungang Abar et
Empu'. Betsaen Roma 1:1.*

ung Begerar si Jesus Kristo supaya mibit dimyu dut biyag na kaya seske-
ran dut Langit.

²²Mengingasi' kew pebiya' megkabi' dut menge' taaw na nebibit atin
menge' taaw nekelamud dut tingtimungan myu. ²³Maya nega taaw an-
tangen dye samat menge' taaw metenaan dye ne dut Narka'. Subali'
egewa' myu dye supaya bewinen myu dye. Maya nega menge' ibang ta-
aw, mengingasi' kew dye, temed subali' maya lamud takut gasi sabab et
kedyeng keselaan na antangan ye samat repanan nereregbat sabab et
kedyeng meraat neng napsu' et bilug. Sampay mendini' myu banar itu-
eng sala' dye sasat megkabi' kew kedye.

Pegdayew dut Empu' Banar

²⁴⁻²⁵Dut Empu' Banar ibgey kebentugan, ketaasan, kebesagan, beke'
kepengdyarian. Tihad nega et tagna', tiban sampay ngian-ngian. Sabab
Empu' in mekepegdyaga et dimyu apang diki kew mesugbak, beke' Ya
in mekepearap et dimyu dut elepan et ketaasan Ye. Na kemyu kaya ke-
sewelaan beke' maya kelang keksanan. Ibgey ginsan neng kebentugan
dut ating sembebatung Empu' na kityung Mememawi', sabab ki Jesus
Kristo na' Begerar tyu. Amen!

Pebunayag

Kepurisnan et itueng Buuk neng Pebunayag

Ating pebunayag et Empu' ki Juan, atin sinurat kwit ti' pasal et derateng na' pegtitiksaen eset menge' mengengandel ki Kristo, sabab et kedyeng pengandel ki Jesus Kristo bilang Begerar dye. Unang pegegayen et sumurat supaya begeyan et penetap-seled beke' kumsan sebarang memematsa', beke' pituanan dye na daran mepatut mebentel misan dut timpu' t keliyutan beke' ketiksaan.

Ating kelang bagi' et itueng buuk, sinukup et senung pebunayag beke' teginep ne tinuturan bilang simpar et kebanar-benaran. Neretian itue et menge' mengengandel ki Kristo dut timpu na atin, segwa' megmelilu' et mekwit sebarang menge' ibang mengengandel leyd ne. Samat pegtuturanen et sembatung inegungan, ating menge' tuturan et buuk ne itue. Megtuturan pegulit-uliten dut ibang egian, pebiya' dut iba-ibang teginep. Seukat neglein-lein neng pengira-kira pasal dut pegbebegey et gaay bersen dut menge' ketuturanan, ating unang-unang tuturan et buuk ne itue metlang, deagen et Empu' kenyeng menge' kebanta sampay si Seytan, pebiya' dut ki Jesus Kristo, beke' maya kegentian dut sebarang menge' mengengandel ne mebentel.

Ketulduan et itueng Surat

Peuna 1:1-8

Unang Pebunayag 1:9-20

Menge' Surat dut Pitung Ketingtimungan et menge' Mengengandel 1:9—3:22

Mengempu' dut Langit 4:1-11

Ating Nilulun na Buuk beke' Ating Iban ne Bibili 5:1-14

Pitung Bedbed na Tenda' dut Nilulun na Buuk 6:1—8:1

Ating Pitung Tiup-tiup 8:2—11:19

Ating Beluguen beke' Duwang Setwa' 12:1—13:18

Ating Bibili beke' 144,000 Taaw Nelkat et Empu' 14:1-5

Ating Pegkeyg et Empu' et Dunya' et menge' Taaw 14:6-20

Ating Pitung Mangkuk et Kutuk et Empu' 15:1—16:21

Ating Pegkerumbak et Babilonia, beke' Pegkeraag et Setwa', ating Embut na' Tarus, beke' si Seytan 17:1—20:10

Ating Emuring Ukuman et Empu' 20:11-15

Ating Bagung Langit, Dunya', sampay Lungsud et Jerusalem 21:1—22:5

Penimpusan et Kesuratan 22:6-21

Peunang Bebresen

Itue ating tuturan pasal pebunayag ki Jesus Kristo na ibinggey Kenye teyeg dut Empu' supaya ipebiri' dut Kenyeng menge' uripen ating menge' ginis na mekabi' ne keilangan metuman. Pinesewd i Jesus itue ganang pinebibit Ye ne Kenyeng dereakan et Empu' dut mengsusuku' yeng si Juan. ²Na si Juan negpebanar et ginsa' t keginisan na kenyeng nebiri', diki meglein, pasal et ating bebresen et Empu' beke' ating pesebanar i Jesus Kristo. ³Mesukud ating pematsa' et menge' bebresen et pebunayag na itue, beke' mesukud sebarang megkingeg et itue beke' pegtumanen ye nesurat atue. Sabab mekabi' ne ating timpu neng megderateng.

Pegpangling dut Pitung Ketingtimungan et menge' Mengengandel beke' Pegdayew

⁴⁵Itueng surat mawa' ki Juan, dut pitung pemegtingtimung et menge' mengengandel na dut probinsiya et Asia.

Mese' t dimyu ating redyiki' beke' kesenangan mawa' dut Empu', beke' mawa' gasi dut pitung nakem dut elepan et kenyeng metaas na eerungan, beke' mawa' gasi ki Jesus Kristo.

Na Empu' banar, Ya in atue tiban, Ya atue tagna' ti', beke' Ya atue dut timpu megderateng. Yegang ye, si Jesus Kristo, na ya mebentel ne saksis', na ya in unang negbiyag peuli' dut menge' patey, beke' megekpet et menge' surutan atu' t timbew et dunya'.

Na pegmerganen si Jesus kityu beke' nemuwas et dusaen et kityung keselaan sabab lang dut kenyeng kesimeyaan dut krus.

⁶Imbes, binetang i Jesus kityu na kenyeng pengmilikan samat menge' pari' supaya sumuku' dut kenyeng Empu' beke' Ama'. Dumu' t Empu' ating kebentugan beke' basang neng pemegbeg beberapa. Amen †.

⁷Indani' myu, si Jesus dumateng pegmegebiya' eset menge' kunem, beke' mebiri' Ya et ginsa' t taaw atue' t dunya', sampay dye in siminu-

rak et budyak kenye dut krus. Ginsa' t taaw atue' t dunya' memenyak sabab eset kenye. Atin key tantu meinabu! Amen.

⁸Sugid et Begerar na Empu' "Aku ating Alpa beke' Omega ††. Ya ne atin sibantu', Ya ne ating neketalib, beke' Ya ne ating megderateng, Ya gasi na Mekewasa dut ginsan."

Terebinbin et Taaw na Samat Yegang et Taaw

⁹Akung si Juan, mengengandel gasi iba-iba myu dut ki Kristo. Keiba-iba gasi kityu dut keliyutan. Kesandalan tyu sabab binggey et Empu' kityu basag, sabab lang pegmilik tyu ki Jesus. Aku pinirisu ne, tinimbag dut pulew et Patmus sabab lang dut pegtuldu' ku et bebresen et Empu' beke' pegpepesebanar pasal ki Jesus. ¹⁰Sene ti' Eldew et Begerar, ganang pengempu' ku, dimpelan aku et Empung Nakem beke' nekingeg ku dut daken neng lilikiran sembatung mebasag na gibek keblan ku lang buut. ¹¹Kwa' t tugna' et beres, "Isurata' dut linulun na buuk sebarang nebiri' mu pegketbes ipebita' dut pitung ketingtimungan et menge' mengengandel dut menge' lungsud et Epeso, Esmirna, Pergamo, Tiatira, Sardis, Piladelpia, beke' Laodisea."

¹²Liminingew ku supaya birinen ba' sinu na neres dut daken, beke' nebiri' ku pitung semberikaran na bulawan. ¹³Dut tenga' et menge' semberikaran maya sembatung dagbes ye na "Yegang et Taaw." ‡ Repanan ye seked pebubuku' ye beke' maya bulawan na pebebedbed set debdeb ye. ¹⁴Kenyeng buek, meputi' banar samat melinas na bulbul et bibili, meputi siat delek na yilo; menge' mata ye sama mene' t megdedleg na apuy. ¹⁵Kenyeng paa sama mene' t megdelidyap neng tumbaga dut meinit na apuy, beke' kenyeng pengluluwaan sama mene' t gibek et mebasag na' besey in. ¹⁶Maya pegkekpetan et kewanan ye na pitung bi-

† AMEN - beres neng Hebreo ingin bersen "Metuman teyen", bersen dye dut ketimpusan et pegpenelagin, etawa pegketbes et pegbersen et paru kuyun dut kegeayan et Empu'. †† ALPA BEKE' OMEGA - Puun beke' Yuntuk et abakada neng Griego, ingin bersen si Jesus Puun beke' Yuntuk et ginsan. ‡ YEGANG ET TAAW - Betsaen dut Mateo 8:20; Lukas 7:34; Daniel 7:13.

tuen, beke' megliliwan dut kenyeng baba' samat sembatung metarem neng gelaman na maya tarem sembela' - pesembela'. Kenyeng rupa mekepulew sama mene' t segit dut ugtu.¹⁷ Ganang nebiri' ku ne ya, sama ku mene' t patey na nepermak dut kenyeng tiked. Pegketbes dimpen ye ulu ku et elima kewanan ye indyari kwan ye, "Kas takut. Aku ating Una beke' ating Emuri.¹⁸ Aku si Jesus, ating Pebibiyag. Mawa' ku natey, segwa' tiban biyag daran-peraran. Beke' kapet ku ating kepengdyarian apang mengindaag et Kemeteyan beke' Narka'.

¹⁹ "Angkansa isurata' sebarang nebiri' mu, beke' pasal et neinabu tiban, beke' ating meinabu dut ngine ne.²⁰ Sugiren ku dimu keretian ye et ating mekebiri' mu na pitung bituen dut kewanan neng keremut ku beke' ating pitung semberikaran. Ating pitung bituen, atin ne menge' dereakan et Empu' dut pitung ketingtimungan. Beke' ating pitung semberikaran, atin ne' menge' pitung ketingtimungan."

Abar dut Ketingtimungan et menge' Mengengandel eset Lungsud neng Epeso

2 Pelahyun binres i Jesus ki Juan, kwan ye, "Dut dereakan et Empu' na dut ketingtimungan et menge' mengengandel dut lungsud et Epeso isurata' kwantin, kwan:

"Itue e bebresen et ating taaw na megekpet et ating pitung bituen dut kenyeng kewanan na pepanew-panew dut tenga' t semberikaran na bulawan.² Sewd ku dimyung menge' buwat, dimyung pegpengna' beke' pegtuyu'. Sewd ku na diki ke pepekiuyun dut mereraat na taaw, pegsulayan mu sebarang pepeluyu-belyu et menunuldu' et Empu' seked metantu mu na dye menge' meembut.³ Negtuyu' ke sampay negsandal ke et keliyutan sabab lang et daken, segwa' diki ke nelupug.⁴ Temed maya bulili ku rimu, sabab nelipatan mu pasal et dimung unang pegmergangan, ingin bersen pegandel mu daken.⁵ Na rendema' dimung langkew kwit ti' beke' ba' embe teyeg neregdagangan mu! Pegsuni' beke' buwata' samat pegbuwatan mu' t sengkepunan in. Na ba' diki ke megsusun, sentinen ku ikew supaya ugaren ku semberikaran mu teyeg et datunan ye.⁶ Segwa' itue gasi nebertugan ku dimu: Pegisgan mu gasi ating pegbuwatan et menge' taw' t Nikolaita, samat pegisgan ku kedye gasi.⁷ Kemyung pengingeg, kumingeg kew dut ba' enu pegbersen et Empung Nakem dut menge' ketingtimungan. Sebarang mengindaag dut meraat, begeyan ku ya et kegunaan na mengaan et bua' et kayu dut luluwakan et Empu' dut langit na mekepegbegey et biyag na kaya seskeran."

Abar dut Ketingtimungan eset Lungsud neng Esmirna

8 "Dut dereakan et Empu' na dut ketingtimungan et menge' mengengandel eset lungsud neng Esmirna isurata' kwantin, kwan:

"Itue e bebresen et Ya na tingkagan Una beke' Emuri, Ya in natey pegketbes negbiyag peuli' in.⁹ Sewd ku dimung pegsulay beke' nelebayan mu na kemiskinan, temed mentiri' ke! Sewd ku sebarang pemenawey dimu na pemegsugid na dye menge' taw' t Judio misan dein lang, segwa' dye menge' kekampi i Seytan.¹⁰ Kas ketakut ba' enung keliyutan na mekabi' myu neng melebayan. Isugid ku dimyu, ating si Seytan ipepirisu kew supaya kemyu in sulayan, beke' ipelabay kew et ketiksaan seled sempulung eldedew. Kebentel kew seked kemeteyan, pegketbes et atin in begeyan ku kemyu et Kuruna et Biyag, retian ye biyag kaya seskeran.¹¹ Kemyung pengingeg, kumingeg kew dut ba' enu pegbersen et Empung Nakem dut menge' ketingtimungan. Sebarang mengindaag dut ki Seytan diki ne mesekitan ba' dumateng pengeruwang kemeteyan."

Abar dut Ketingtimungan et menge' Mengengandel dut Lungsud et Pergamum

¹² Neglahyun si Jesus, kwan ye, "Dut dereakan et Empu' na dut pemegtingtimung et menge' mengengandel dut lungsud et Pergamum isurata' kwantin, kwan:

"Itue e ating bebresen et Ya maya keterman na tarem pesembela' sembela'.¹³ Sewd ku ba' embe peglegdeng mu, dut penggewman i Seytan. Segwa' daran ke mebentel sabab lang et daken. Kaya tinelikuran mu dimung pegandel daken, misan ne dut timpu nega i Artipas neng mebentel ku na saksi' na pinatey dut lungsud mu, na duntin si Seytan meglegdeng.

¹⁴ "Segwa' maya senung ginis bulili ku dimu. Maya menge' taaw mu sentin na megsunud nega et ketulduan i Balaam. Na ya negtuldu' ki Balak na tulduan et sala' ating menge' Israelita, samat pegkaan et menge' kekanan na sinimaya' dut empu' empuan, beke' mengebiyagan et sala' neng kenepsuan et bilug.¹⁵ Beke' maya nega sentin na megsunud et meraat neng ketulduan et menge' taw' t Nikolaita.¹⁶ Angkansa megsusun

kew. Na ba' diki, sumentin ku supaya tepuen ku dye et keterman megliliwan dut baba' ku.

¹⁷ "Sebarang maya pengingeg, kumingeg dut pepsugiren et Empung Nakem dut menge' ketingtimungan." Kwan Ye, "Sinu-sinu mengindaag eset meraat, begeyan ku et senung netagu' ne manna'. Sampay begeyan ku nega ya et meputi' na batu na neukiran et bagung ingaran na sembebatu ga, nekesewd ating timinerima lang in."

Abar dut Ketingtimungan eset Lungsud neng Tiatira

¹⁸ Sinugid gasi i Jesus ki Juan, kwan ye, "Dut dereakan et Empu' na dut pemegtingtimung et menge' mengengandel eset lungsud neng Tiatira isurata' kwantin, kwan:

"Itue e bebresen et Yegang et Empu' na maya megdedleg menge' mata, beke' tiked na samat tumbagang megsuru na megdelidiyap.

¹⁹ "Nesewran ku menge' binwat mu, dimung pegmerga' beke' pegandel, dimung pegsuku' beke' pegtuyu' sampay nelebayan mu tiban pasal et buwat mu kwit ti'.²⁰ Segwa' maya bulili ku rimu, pinesangdan mu si Jesebel na negpepantun et tarus et Empu'. Pasal dut kenyeng tuldu', inalam ye daken neng menge' sumusuku' na supaya mengebiyagan et mereraat neng kenepsuan et diri, beke' mengaan et kekanan na sinimaya' dut menge' empu' empuan.²¹ Binggeyan ku ya et timpu supaya megsusun dut meraat neng pengebiyagan, segwa' mendi'.²² Angkansa iratan ku ya dut demdam et keliyutan, beke' tiksaan ku pegpekebeis kene nye in, ba' diki dye megsusun beke' megbagu et pemimiyag.²³ Tepuen ku sebarang menge' yegang ye, supaya mesewran et ginsa' t pemegtingtimung na aku mekesewd et menge' pusu' beke' pikiran et menge' taaw, beke' gentian ku pesembatu-sembatu dimyu kuyun dut dimyung menge' binwat.

²⁴ "Na tiban, sugiren ku dut iba eset Tiatira in, dut dimyu na diki megsunud et tuldu' i Jesebel beke' diki nanad dut merarem neng tagu' i Seytan. Kaya ne mepitua ku pasal iba nega et buwatan myu.²⁵ Segwa' pengpeti' myu lang ating pengandel neng binggey dimyu et Empu' seked aku, si Jesus, dumateng peuli'.

²⁶ "Dut kedye na mengindaag set meraat beke' pemuwat kuyun dut kegeayan et daken neng Ama' seked keemurian, begeyan ku dye et kepegewlaan dut menge' bangsa et dunya'.²⁷ Begbegan dye pebiya' eset sungkud neng et besi' beke' pesaen dye ating menge' taaw neng mesungal na samat kuren.²⁸ Maya ye begbe samat neterima ku teyeg dut dakang Ama'.²⁹ Ibgay ku gasi ating buntetala' et kukueldew.

²⁹ "Sebarang maya pengingeg, kumingeg dut pepsugiren et Empung Nakem dut menge' ketingtimungan et menge' mengengandel."

Abar dut Ketingtimungan eset Lungsud neng Sardis

3 Pelahyun binres i Jesus ki Juan, kwan ye, "Dut dereakan et Empu' na dut pemegtingtimung et menge' mengengandel eset lungsud neng Sardis isurata' kwantin, kwan:

"Itue e bebresen et ating megekpet et pitung nakem et Empu' beke' ating pitung bituen, kwan, Sewd ku buwat mu, pinepantun ku ne ikew biyag, segwa' ikew pelan patey.² Pegbekaya! Ipebesaga' sebarang netinda neng ginis eset dimu na mekabi' neng matey. Sabab nebiri' ku dimung keradya, kaya netbes dut penyek et Empu'.³ Angkansa rendema' ba' enu neterima beke' nekingeg mu, na atin ibuta', beke' pepsugun pasal et menge' sala' mu. Segwa' ba' diki ke megginda et meyaat neng arat mu, sumentin ku samat menenakew, angkan diki mu mesewran ba' eteg lisag na dumuntin ku eset dimu apang dusaen.

⁴ "Temed maya senung taaw mu set Sardis na diki dye pinerekian badyu' dye, retian ye diki negkesala'. Dye maya' daken, na megbebadyu' et meputi', sabab dye keteup-teup.⁵ Sebarang mengindaag set meraat, atin mekebadyu' gasi et puti'. Diki ku pepasen kenyeng ingaran dut Buuk et menge' Biyag na Kaya Seskeran, segwa' kilelanen kenyeng ingaran dut elepan et daken neng Ama' na' Empu' beke' dut kenyeng menge' dereakan.

⁶ "Sebarang maya pengingeg, kumingeg et pegbebersen et Empung Nakem dut menge' ketingtimungan."

Abar dut Ketingtimungan eset Lungsud et Piladelpia

⁷ "Dut dereakan et Empu' na dut pemegtingtimung et menge' mengengandel eset lungsud neng Piladelpia, isurata' kwantin, kwan:

"Itue e bebresen i Jesus neng lulus mepatut beke' kebenaran, ya na megekpet et kungsi' neng mekepengdyarian i Surutan Dabid tagna'. Enu-enung ukaban ye, kaya sinu ketenglebe, beke' enu-enung tenglebeben ye, kaya sinu keukab.

† MANNA - Kekanen teyeg Empu' dut Langit. Betsaen Exodo 16:14-15.

†† Kanta 2:9.

⁸“Nesewran ku dimung menge' binwat. Birina', atue set elepan mu mengdatun ku et sembatung ukab lelengewan ne kaya sinu meketengleb. Nesewran ku ne na diki nega negsereng basag mu, segwa' misan ne kwantin nengandul ke nega daken neng beres beke' diki ilineew sabab daken. ⁹Birina', ipekleb sampay ipeleew ku set elepan mu ating menge' sakup i Seytan, neng pemengembut sepantun dye samat taw' t Judio, supaya mekilala dye ne ikew pegmerganen ku.

¹⁰“Sabab tinuman mu daken neng tahag supaya kesandal ke et kaya susa, angka pegdateng et pegsulay, metebangan ku gasi ikew na asal megsusurung dut sengkelingkepa' t lungsud, supaya sulayan ginsa' t meglelegdeng atue' t dunya. ¹¹Megderateng ku ne diki ne mekwit. Ingeti' ating pengandel eset dimu supaya kaya keagew et dimung begey † na terima mu sabab et nengindaag ke dut meraat. ¹²Sebarang mengindaag set meraat, buwatan ku ya samat antangan ye erigi et pengempuan neng benwa et daken neng Empu' dut langit. Beke' diki ya mugad duntin misan ngian-ngian. Iukir ku dut kenye ingaran et daken neng Empu', beke' ingaran et lungsud et daken neng Empu', ating bagung Jerusalem na mineug teyeg dut langit teyeg dut daken neng Empu'. Iukir ku gasi dut kenye daken neng bagung ingaran.

¹³“Sebarang maya pengingeg, kumingeg dut pegsugiren et Empung Nakem dut menge' ketingtimungan et menge' mengengandel.”

Abar dut Ketingtimungan et Laodisea

¹⁴“Dut dereakan et Empu' na dut ketingtimungan eset lungsud et Laodisea, isurata' kwantin, kwan:

“Itue e ating bebresen na si Jesus pegneranan et si Amen, ating membentel, beke' saksi' neng banar, ating megmimilik dut ginsa' t pinendyari et Empu'. ¹⁵Nesewran ku dimung menge' buwat, na ikew diki gasi meramig etawa meinit dut pegandel mu, ingin bersen diki merungkey etawa mekseg dut pegandel mu daken. Gaay ku ikew mengandel banar etawa diki! ¹⁶Temed, sabab ikew pegalang-alang pegandel mu, diki meramig etawa meinit, angkansa ipegmendi' ku ikew. ¹⁷Pegbersen mu, kwan mu, 'Aku tu' maya-maya ne, mekansang neng kementirian angkana diki ku ne keilangan enu negang keginisan.' Segwa' kaya nerim mu na ikew kayang-kaya, keingasi'ingasi', miskin, beleg, beke' lebas.

¹⁸Angkansa pemitua ku dimu, na ikew mengelen daken et tibook ne bulawan, supaya megmendyari ke na mentiri', beke' mengelen puti' neng badyu' supaya imeranan, supaya melimbenan lebas neng kelelewan mu, beke' mengelen ururu dut mata mu, supaya kebirir' ke.

¹⁹“Sebarang pegmerganen ku pegreganen ku beke' pegusiatan. Angkansa ketuyu' kew banar, beke' megsusun. ²⁰Atu' ku' t liwan et lelengewan et pusu' mya beke' megtuktuk ku. Ba' sinu-sinu kekingeg et daken neng beres ampa' ye ukaban lelengewan, sumled ku sampay megsaru kay mengaan et kekanen. ²¹Sebarang mengindaag set meraat, atin begeyan ku et kepegbaya' na ibanen ku marung dut abi' t metaas na eerungan dut langit na mekepemegeg. Itue meinabu samat daken neng pegkeindaag beke' nekearung ne iba ku daken neng Ama' dut kenye eerungan dut langit.

²²“Sebarang maya pengingeg, kumingeg dut pegbersan et Empung Nakem dut menge' ketingtimungan et menge' mengengandel.”

Mengempu' dut Langit

Pegketbes et itueng ginis, aku neng si Juan, nekebirir' dut langit **4** maya sembatung ukab na lelengewan. Beke' una kung nekingeg ating beres na negsugid daken na samat budyung, kwan ye, “Tindal ani'! Ipebirir' ku rimu ating keilangan meinabu pegketbes et itue e.”

²Dimpelan aku megtuy et Empung Nakem, beke' nebirir' ku dut langit ating sembatung metaas na eerungan beke' sembatung megearung na Empu' duntin. ³Megseseru rupa ye samat haspe beke' kurnalina ating megearung dut metaas na eerungan in. Maya sembatung beluntung samat saat et esmeralda dut pelilibut et metaas na eerungan. ⁴Dut pelilibut et metaas na eerungan na atin maya iba negang duwangpulu' epat neng menge' metaas na eerungan na pegeerungan et duwangpulu' epat neng menge' megarang. Dye in megbebadyu' et meputi' beke' sembasembatu kedye pegkukurunaan et bulawan set menge' ulu dye. ⁵Teyeg dut metaas na eerungan pegliwanan et kilat, periringan gasi mebasag neng beres beke' enunul et duldug. Sampay maya pitung megdedleg na silu' dut elepan et metaas na eerungan. Itue e ating pitung Nakem et Empu'. ⁶Dut elepan gasi et metaas na eerungan, kwan mu lang samat dagat neng sereming na meligew sali' et kristal.

† BEGEY - DUT ORIG “KURUNA” - Ating ganti' ibgey et Empu' dut kedyeng nengengandel Kenye. Samat sepuyu' etawa dungdung et surutan. †† MEGTUKTUK - Dut sengmenung taaw, menge' mengumbaley pesewd kedyeng pegsurung eset benwa et taaw pebiya' megtuktuk dye dut lelengewan et benwa.

Dut pinegketngaan et pelilibut et metaas na eerungan maya epat neng pinendyari na biyagan, na baha et menge' mata dut elepan sampay tetelikuran. ⁷Ating unang pinendyari na biyagan samat dagbes et sembatung leon, ating pengeruwa, samat dagbes et sembatung mendangan, ating pengetlu maya samat rupa' t dagbes et taaw, beke' ating pengepat samat dagbes et sembatung meglelpad na mengengelsama. ⁸Kede sembatu et ating epat neng pinendyari na biyagan maya tupa' - tupa' et enem neng menge' elad, beke' baha et menge' mata dut pelilibut sampay dut sirib et kenye-kenyeng menge' elad. Gebi eldew kaya terna pegbebersen dye, kwan dye,

“Tibuk metigna', tibook metigna', tibook metigna' ating Begerar na Empu' mekewasa et ginsan,

Na Ya biyag neketalib, na Ya biyag tiban, beke' na Ya biyag megderateng kaya seskeran.”

⁹Megey-megey ating pinendyari et pegbantug, pegdayew, beke' peseselamat dut megearung dut metaas na eerungan neng pebibiyag daran-peraran in. ¹⁰Ating duwangpulu' epat neng megarang pepekleb dye sampay pengempu' dut elepa' t Empu' neng megearung dut metaas na eerungan beke' pebibiyag na kaya seskeran. Indyari peglugut dye kedyeng menge' kuruna dut elepan et metaas na eerungan ye, pegketbes kwan dye,

¹¹“Damen neng Begerar beke' Empu' mepatut ke ne tumerima et pemantug, beke' pegdayew, beke' kewasa. Sabab Ikew nemaal et ginsan neng ginis, beke' sabab et kegeyan Mu binggey et biyag dut ginsan pebibiyag.”

Ating Nilulun neng Buuk beke' Ating Ibum neng Bibili

Pegketbes et itue e, aku, si Juan, nebirir' ne pegketpetan et kewan neng keremut et Empu', na Ya megearung dut metaas na eerungan ti', ating sembatung linulun neng buuk na maya surat pesembela'sembela'. Na atin buuk maya pitung binedbed na' maya tenda'. ²Nebiri' ku gasi ating sembatung mekseg na dereakan et Empu' na megabar et mebasag, kwan ye, “Sinu ating teupen neng megbabad et bedbed na tenda' beke' mengledlad et linulun neng buuk?” ³Segwa' kaya misan sembatu dut langit, dut timbew' t dunya' etawa dut seled dunya' na mekeukab etawa mekesiyek dut seled et itue e. ⁴Siminyak ku neng siminyak sabab et kaya neng mebiyanan na meteup mengukab et linulun neng buuk etawa misan mekesiyek dut seled et itue e. ⁵Indyari maya sembatung megarang negsugid daken, kwan ye, “Kas siyak! Birina' ating Leon mawa' dut tutusan i Juda, ating Puun i Surutan Dabid tagna', Ya in nengindaag. Ya ga ating mekebabad et pitung bedbed na tenda' beke' Ya ga ating megepegukab et linulun neng buuk.”

⁶Indyari nebirir' ku sembatung taaw, dagbes ye samat mawa' ne sinumbali'. Itue e ne megetiyeg set pinegketngaa' t menge' metaas na eerungan, na pelilibutan et epat neng pinendyari na biyagan beke' menge' megarang. Maya pitu tanduk ye beke' pitung mata ye, na atin menge' pitung Nakem et Empu' na dinaak dut taw' t sengketingkepa' t lungsud. ⁷Nepekabi' itueng Bibili ampa' ye ne insi' ating linulun neng buuk dut kewan neng elima et ating megearung dut metaas na eerungan. ⁸Indyari neisi' ye ne ating buuk. Pegketbes ating epat neng pinendyari na biyagan beke' ating duwangpulu' epat neng menge' megarang in nepekleb dye dut elepan et ating Ibum et Bibili. Tegsemba-sembatu kedye, megekpet dye et pegrengangan beke' mangkuk neng bulawan na baha et kemengyan. Itue e menge' penelang et menge' mengengandel et Empu'. ⁹Memegkekanta dye et bagung kulilal, kwan dye,

“Keteup-teup ke ne mengisi' et linulun neng buuk, megbabad et tenda' et itue, beke' mengledlad et buuk, sabab ikew tu' sinimaya', angka sabab et dugu' mu atin nilingkat menge' taaw apang lang ki Empu', taaw mawa' dut kenye-kenyeng tutusan, bebresan, lungsud, beke' bangsa.

¹⁰Binwat mu dye et sembatung pengmilikan beke' menge' pari' su-paya sumuku' dut damen neng Empu', sampay memegbeg dut sengkelingkepa' t lungsud.”

¹¹Siminyek ku gasi, indyari nekingeg ku bebresen et ribu-ribu beke' laksa' laksa' neng menge' dereakan et Empu'. Ampa' dye ne pinelibutan ating metaas na eerungan beke' dut ating menge' pinendyari na biyagan beke' menge' megarang. ¹²Nemegkanta dye et mebasag, kwan dye,

“Ating pinatey ne Ibum et Bibili, atin keteup-teup tumerima et kepengdyarian beke' kementirian, beke' kesesewran beke' kebesagan, ke-bentugan, kereklaan beke' pegdayew!”

‡ IBUM ET BIBILI - Ya ne nesurat itueng buuk inusalen “Bibili” samat pata et si Kristo neng negbiyag peuli' teyeg kepeteyan beke' pinetaas et Empu', sabab si Kristo natey samat ating simaya' sabab et menge' sala' et menge' taaw.

¹³ Pegketbes nekingeg ku ginsan menge' pinendyari na biyagan nemegkanta, dut timbew' t dunya', dut seled dunya', beke' dut sengkellingkepa' t dagat, sampay ginsa' t seled atin, kwan dye,

"Dut kenye na megearung dut metaas na eerungan, beke' dut ating lbun et Bibili ibgey kenye ating kedeyewan, kebentugan, kereklaan, beke' kepengdyarian, daran-peraran."

¹⁴ Ating epat neng pinendyari na biyagan nemegberes, et "Tantu Banar." Indyari negpekleb ating menge' megurang beke' nemengempu' ki Jesus.

Ating menge' Bedbed na Tenda'

6 Pegseseyekan ku sasat bebaren et ating lbun neng Bibili ating una et menge' pitung bedbed na tenda'. Indyari nekingeg ku sembatu dut epat neng pinendyari na biyagan negberes samat duldug, kwan ye, "Dumuntin kel!"

² Pegseyek ku, esentin kura' na meputi' eset teteyumanan ku! Alu' siminakat in maya kapet ye pana', indyari binggeyan ya et kuruna, pegketbes siminakat ne samat sembatung menggigira ne pinesurung supaya mengindaag.

³ Bebaren gasi et lbun neng Bibili ating pengeruwang tenda'. Nekingeg ku ating pengeruwang pinendyari na biyagan negberes, kwan ye, "Ani' ke!" ⁴ Indyari iba gasing kura' liminiwan, sembatung meregang banar ne kura'. Ating mengungura' ye binggeyan et basag na eriweran ginsa' t taaw et sengkedunyaan beke' menahag na ipepeteyan menge' taaw iba dye. Dut kenye binggey ating kelang gelaman.

⁵ Ganang ating lbun neng Bibili in binebaren ye ating iketlung bedbed na tenda', nekingeg ku ating iketlung pinendyari na biyagan, kwan ye, "Ani' ke!" Pegseyek ku, esentin set teteyumanan ku sembatung meitem na kura'! Ating mengungura' ye maya kapet et timbangan. ⁶ Pegketbes nekingeg ku runug et bebresan samat pengluluwaan dut ating menge' epat neng pinendyari na biyagan in, na kwan, "Seng teur lang et tirigu tengdan dut seng eldew neng pegkeradya, beke' telung teur lang et sibada pegtendan dut seng eldew neng pegkeradya, beke' endey usibaen ating lana beke' ating mekelangu."

⁷ Ganang binebaran et Bibili ating pengepat neng tenda', nekingeg ating pengluluwaan et ating pengepat ne pinendyari na biyagan kwan ye, "Ani' ke!" ⁸ Pegseyek ku, esentin teteyumanan ku melasi' neng kura'! Ating mengungura' ye ingaran ye si Kemeteyan, beke' mekabi' et lilikuran ye megsusunud ating Narka'. Binggeyan dye et basag na mengimatey dut ikepat neng bagi' et taw' t dunya', pebiya' dut keterman, urap, beke' damat, beke' pebiya' menge' memeiseg na setwa'.

⁹ Ganang binebaren ating ikelimgang bedbed na tenda', nebiri' ku dut sirung et ranggar ating menge' mengengandel na pinematey sabab lang et beres et Empu' beke' pegpepesebanar na diki dye pineiluan. ¹⁰ Megbebensag dye et mebasag, kwan dye, "Ketaas-taasang Begerar, metigna' beke' kebenaran. Ingyan nega kekwen ye na dye ukumen beke' duaen mu dye et dugu' kay, na dye in meglelegdeng dut dunya' ti?" ¹¹ Indyari semba-sembatu kedye binggeyan et puti' ne repanan, beke' sinugiran dye na tumagey-tagey mena et sengkerit, seked mepetan kineldaman et menge' iba dye mengengeradya beke' tipused na imeteyen samat kedye nega in.

¹² Nebiri' ku gasi binebaran et lbun neng Bibili dut ikenem neng bedbed na tenda'. Mebasag et pegyegyeg et dunya', ating segit liminingeb samat bebedyuen neng karut ne binwat mawa' dut bulbul et kambing, ating bulan sama mene' t dugu' ginsan. ¹³ Beke' ating menge' bituen dut leleweg neregtag pelugta' samat memureng neng bua' et kayu et igus neng nereregdag pegyegyeg neng mebasag neng deres. ¹⁴ Ating langit riminek sama mene' t peglululun na keratas, beke' kebudbukiran beke' kepulewan neugad dut peglelegdeng neng dye. ¹⁵ Pegketbes ating menge' surutan et dunya', menge' datu', menge' pegibuten et sundalu, menge' mentiri', menge' mebebasag, beke' ginsa' t menge' uripen sampay melayan na taw' t nepetagu' dut menge' singkab beke' dut derekang menge' batu dut menge' bukid. ¹⁶ Kwan dye dut menge' kebudbukiran beke' dut menge' batu, "Timbuni' kay ne beke' itegua' kay sabab lang dut iseg et sinimaya' in, beke' keseyekan et Empu' na megearung dut metaas na eerungan!" ¹⁷ Sabab ating kelang eldew et kedye kutuk atu' ne, beke' sinu taku' kesandal?"

144,000 Mengsusuku' et Empu' Minerkaan Sabab et Empu'

7 Pegketbes et itue e, nebiri' ku epat neng menge' dereakan et Empu' na megitiyeg dut epat neng pidyuru' et dunya', na megpetengew et epat neng deres supaya diki kedres dut dunya', etawa dut dagat, etawa dut menge' puu' t kayu. ² Indyari nebiri' ku gasi ibang dereakan et Empu' na megeatu' mawa' dut sebaran ne megbibibit et pengmarka et pebibiyag ne Empu'. Indyari timiningkag et mebasag dut epat neng pegpebilinan et Empu' na binggeyan et basag supaya men-

gusiba' et dunya' sampay dagat. ³ Kwan et dereakan et Empu', "Kasi' myu mena usibe' lugta' etawa dagat sampay menge' puu' t kayu seked ingga kay minerkaan sebarang menge' mengsusuku' et damen neng Empu'."

⁴ Pegketbes nekingeg ku ating keldaman et sebarang minerkaan. Ginsan dye 144,000 taaw mawa' dut ginsa' t tutusan et Israel.

⁵ Mawa' dut tutusan i Juda, 12,000 ating minerkaan,

mawa' dut tutusan i Ruben 12,000,

mawa' dut tutusan i Gad 12,000,

⁶ Mawa' dut tutusan i Aser 12,000,

mawa' dut tutusan i Neptali 12,000,

mawa' dut tutusan i Manases 12,000,

⁷ Mawa' dut tutusan i Simeon 12,000,

mawa' dut tutusan i Lebi 12,000,

mawa' dut tutusan i Isakar 12,000,

⁸ Mawa' dut tutusan i Sebulun 12,000,

mawa' dut tutusan i Jose 12,000,

mawa' dut tutusan i Benjamin 12,000.

Atin menge' Nengindaag et Meraat Teyeg dut Ginsan et Bangsa

⁹ Pegketbes et itue e, nebiri' ku eset teteyumanan ku kineldama' t taaw na diki itungen et sinu-sinu, mawa' dut ginsa' t bangsa, tutusan, taaw, beke' bebresan. Na dye in megitiyeg dut elepa' t metaas na eerungan beke' elepa' t Bibili. Dye megbebadyu' et puti' beke' megekpet et deun et niyug, apang deyewen dye Empu'. ¹⁰ Megbebensag dye kwan dye,

"Ating kepuwasan mawa' dut Empu' tyu, megearung dut metaas na eerungan, beke' mawa' dut Bibili."

¹¹ Ginsa' t menge' dereakan et Empu' memegetiyeg dut pelibut et metaas na eerungan beke' pelibut dut menge' megurang beke' dut epat neng pinendyari na biyagan. Nepekleb sampay nemengempu' dye dut elepa' t metaas na eerungan.

¹² Kwan dye, "Nesugat ne! Kedeyewan, kereklaan, beke' kesesewran, beke' peseselamat, kebentugan, kepengdyarian beke' kebesagan dut Empu' tyu daran-peraran. Amen!"

¹³ Iningkut aku et sembatung megurang, kwan ye, "Sinu atin beke' embe mawa' et itueng megbebadyu' et meputi'?"

¹⁴ Siminambag ku, "Gerar, kukwana' ku ne in. Ikw lang nekesewd." Indyari sinugid ye, kwan ye, "Dye ating nemengindaag dut ketngaan et kelang ketiksaan, beke' tinulpukan dye kedye repanan sampay pineputi' dye et dugu' et Bibili. ¹⁵ Angkansa, nesen dye' t elepa' t metaas na eerungan et Empu', beke' megsusuku' dye eldew beke' gebi dut kenye ngempungan na benwa. Beke' ating megearung eset metaas na eerungan, atin pinengledlad et tetluan ye dut kedye ampa' mengdyaga. ¹⁶ Diki dye ne meurapan etawa tuknwen misan ingyan. Diki dye ne meblad dut keinitan etawa kerasa et kelang init. ¹⁷ Sabab ating Bibili esen net pingketngaa' t metaas na eerungan et Empu', megmendyaring mengingipat dye. Na dye in dundunen dut menge' buwal neng danum et biyag. Beke' peyren et Empu' ginsan kedye luha' set mata dye."

Ating Ikepitung Bedbed na Tenda' beke' ating Bulawan na Tinutungan

8 Ganang binebaren et Bibili ne ating ikepitung bedbed na tenda', kaya ne gibek dut langit, maya menge' sengtenga' neng kelisagan.

² Indyari nebiri' ku pitung menge' dereakan et Empu' na memegetiyeg dut elepan et Empu', beke' binggeyan dye et pitung tiup-tiup. ³ Sembatu negang dereakan et Empu', na nepekabi' beke' timinyeg dut sisimeyaan, na megekpet et bulawan na tinutungan. Binggeyan ya et mekeldam neng kemengyan, supaya isimaya' dut sisimeyaan na bulawan na dut elepa' t metaas na eerungan, pebebaya' menge' penelang et ginsa' t menge' mengengandel et Empu'. ⁴ Ating tabuk et kemengyan, pebebaya' penelang et menge' mengengandel et Empu', nenestaru dut elepa' t Empu' mawa' dut keremut et dereakan et Empu'. ⁵ Indyari insi' et dereakan et Empu' ating tinutungan, beke' binehanan ye et baga mawa' dut sisimeyaan, pegketbes tinimbag dut dunya'. Indyari diminuldug, giminasew, kiminilat beke' yiminegyeg.

Ating menge' Pitung Tiup-tiup

⁶ Indyari ating menge' pitung dereakan na maya pitung tiup-tiup negpanyap supaya maya tiup-tiupan dye.

⁷ Tinepiyugan et unang dereakan kenye tiup-tiup, indyari diminlek et mektul ne delek beke' apuy na maya lamud et dugu'. Itue e neregtag dut dunya'. Sabab et itue e, angkaan iketlung bagi' et sengkedunyaan netutung, megdemikian iketlung bagi' et puu' t kayu sampay menge' ginsa' t biyagan neng ilemunen netutung nega in.

⁸Tinepiyugan et ikeruwang dereakan et Empu' kenyeng tiup-tiup, indyari samat sembatung sikelang bukid neng megdedleg nereg dagat. Angkan iketlung bagi' et dagat negmendyaring dugu'.⁹Ating iketlung bagi' et sunu' t dagat, atin nemematey, beke' neusiba' ating iketlung sesekatang kapal letew et pengdagat.

¹⁰Tinepiyugan et iketlung dereakan et Empu' kenyeng tiup-tiup. Indyari sembatung kelang bituen, neng megdedleg ne samat pelyatut mawa' dut langit na nereg dagat dut iketlung bagi' et menge' danum beke' menge' buwal. ¹¹Itueng bituen ne atin pegngeranan et "Kepeit-peitan." Angkan iketlung bagi' et menge' danum pumeit, indyari mekeldam neng menge' taaw nemematey ganang nemekeinum et itueng danum sabab mepeit banar.

¹²Tinepiyugan gasi et ikeepat neng dereakan et Empu' kenyeng tiup-tiup, angka iketlung bagi' et eldew, bulan, beke' menge' bituen neusiba', liminingeb. Ating iketlung bagi' et eldew neugaran et binyar, megdemikian sampay iketlung bagi' et gebi. ¹³Sasat pegseseyekan ku ating menge' ginis, nekingeg ku ating mebasag ne beres et sembatung kulinsama' neng meglepad dut lelengew. Kwan ye, "Keingasi! Keingasi! Keingasi' et menge' meglelegdeng dut timbew et dunya', sabab et kelang ketiksaan na megderateng pegketbes et menge' beres et telung tiup-tiup na mekabi' ne tepiyugan et ibang telung menge' dereakan et Empu'."

Ating Ikelima neng Tiup-tiup Megbibit et Unang Ketiksaan

⁹Ating pengibuten neng dereakan et Empu' tinepiyugan ye kenyeng tiup-tiup. Indyari nebiri' ku sembatung bituen ne nereg dagat dut dunya' mawa' dut langit. Binggey dut bituen ating kungsi' et Abis' i Seytan, ingin bersen, Narka'. ²Ganang neukaban ye ne ating Abis, diminihuwat ating mekapal na tabuk kwan mu lang mewanan eset ke' kelang depugan. Sabab et tabuk, liminingeb ating eldew beke' ating langit.

³Indyari mawa' dut tabuk liminiwan mekapal neng kumetumban surung pelugta' ne binggeyan et kependeyan na sumeged samat menge' bengkenawa. ⁴Sinugid kedye na endey pesekitan menge' beriri' beke' menge' luluwaken etawa puu' t kayu et dunya', segwa' sebarang menge' taaw na kaya tenda' et Empu' dut kedyeng menge' peges. ⁵Kaya binggeyan dye et basag na mengimatey et menge' taaw, segwa' peliyutan dye lang, seked limang bulan. Pasal et pegpeliyut et itue e, bisa ye samat merasanan et sembatung taaw neng sineged et bengkenawa. ⁶Dut timpu na atin, tulusen et menge' taaw kemeteyan segwa' diki dye mebiyanan. Pegayan dye teyen matey ne segwa' kemeteyan diki meina-bu dut kedye.

⁷Ating menge' kumetumban kebiri' mu samat menge' kura' neng panyap pesurung dut peggira. Dut kedyeng ulu pesesepuyu' kwan mu lang kuruna neng bulawan in, beke' neng kedyeng menge' rupa samat menge' taaw. ⁸Kedyeng buek samat buek et libun, beke' kedyeng nipen samat nipen et leon. ⁹Maya sisi' dye set debdeb samat besi' neng tetaming et debdeb. Beke' dereweswes et kedyeng elad samat reregasa et mekeldam neng menge' kura', beke' samat mekansang ne menge' kari-ton et gira neng pesurung metikas dut peggira. ¹⁰Maya menge' ipus dye beke' seged samat menge' bengkenawa in, beke' maya kependeyan dye na meniksa' set menge' taaw seked limang bulan. ¹¹Ating surutan et menge' kumetumban sembatung diwata dut Abis ti'. Ingaran ye dut be-bresa' t Hebreo si Abadon, dut Griego gasi si Apolion, ingin bersen "Si Mengmiminas".

¹²Nekelabay ne ating unang ketiksaan. Maya nega duwa megderateng.

Ating Ikeenem neng Tiup-tiup Ipebaya' Ikeruwang Ketiksaan

¹³Ating ikeenem neng dereakan et Empu' tinepiyugan ye kenyeng tiup-tiup. Indyari nekingeg ku sengbebresan liminiwan mawa' dut iged et bulawan neng ranggar na dut elepan et Empu'. ¹⁴Sinugid et itueng ikeenem na dereakan et Empu' na maya tiup-tiup, kwan ye, "Pekulpasi' ating epat neng dereakan na nekesiget dut iged et danumen et Euprates." ¹⁵Indyari pinekulpasan ating epat neng dereakan na pegpepanyap et lisag, eldew, bulan beke' teun ne itue supaya mengimatey dut iketlung bagi' et ginsa' t taaw. ¹⁶Ating nekingeg ku ne' keldamen et menge' megkukura' neng kesundeluan menge' 200 laksa'. ¹⁷Ating menge' kura' beke' menge' sumesak et itueng nebiri' ku dut daken neng pebunayag samat itue e: Kedyeng taming et debdeb, atin meregang siat apuy, temteremen, beke' mekunit banar samat asupri. Ating ulu et menge' kura' samat ulu mene et leon. Beke' apuy, tabuk, beke' asupri

† ABIS - Samat delang na kaya lugta' ye. Ating lelegdeng dut seled et dunya' na ba' embe pinirisu menge' meraat neng diwata seked ating eldew et emuring pegukum kedye.

megliwan eset baba' dye. ¹⁸Ating iketlung bagi' et ginsa' t taaw pinatey et telung damat na apuy, tabuk, beke' asupri neng megliwan dut kedyeng menge' baba'. ¹⁹Dut menge' baba' dye beke' ipus et menge' kura' kedyeng kependyarian et menge' itue e. Sabab ating menge' ipus dye samat seli mene na maya ulu supaya menakit.

²⁰Sebarang netitinda ne menge' taaw na kaya nemematey et itueng damat, kayangga nega nemegsusun et kedyeng menge' buwat et keremut dye. Kaya lang taren negpegempu' dye dut menge' seytan, etawa menge' empu' empuan neng bulawan, pirak, tumbaga, batu beke' kayu. Negpegempu' dye eset menge' empu' empuan na kaya meketuun etawa mekekingeg etawa mekepanew. ²¹Diki dye nega gasi nemegsusun dut kedyeng pegpatey et taaw, pegbalikmata, pekepegbeis, beke' pegtakew.

Ating Dereakan et Empu' beke' Ating Isek-isek na' Linulun neng Kesuratan

¹⁰Pegketbes, akung si Juan, nebiri' ku ating sembatu negang kependyarian na dereakan et Empu', na nineug mawa' dut langit. Peglilimunan et kunem na maya beluntung dut timbew' t ulu ye. Kenyang rupa samat eldew, beke' kenyeng paa samat menge' megdedleg ne usuk. ²Maya pepekpetan ye sembatung isek-isek ne linulun neng buuk segwa' megukab set keremut ye. Limbut ye kewanan neng tiked ye dut dagat beke' gibang neng tiked ye dut lugta'. ³Indyari negey et mebasag neng bensag samat ingger et sembatung leon. Ganang negbensag ating dereakan, nekingeg ku enunul et pitung duldug. ⁴Indyari ganang neres ne ating pitung duldug, isurat ku ne teyen; segwa' maya nekingeg ku negberes mawa' dut langit, kwan ye, "Tendai' lang ba' enu pinegberes et pitung duldug in, kasi' isurata' atin."

⁵Pegketbes ating dereakan et Empu' na nebiri' ku megetiyeg tiked ye sembela' dut dagat beke' sembela' dut lugta', negpetiyeg et kewanan neng lengen ye surung dut langit. ⁶Nenumpa' itue dut kenye ne pebi-biyag et daran-peraran, na negpendyari et langit sampay ginsa' t sunu' ye, beke' dunya' sampay ginsa' t sunu' ye, beke' dagat sampay ginsa' t sunu' ye. Sinugid et dereakan, kwan ye, "Diki ne mekedyaring ipegdiklem nega! ⁷Segwa' dut eldew na mekabi' ne, tepiyugen et pitung dereakan et Empu' kedyeng tiup-tiup, metuman kelilu' lilung bubuwaten et Empu', samat pinegberes ye dut kenyeng menge' pinesukuan na menge' tarus tagna' ti'."

⁸Kasa nega neres daken ating pengluluwaan na mawa' dut langit kwan ye, "Ire', isia' ating ukab ne buuk dut kapet et ating dereakan et Empu' na megitiyeg dut dagat beke' dut lugta' in." ⁹Indyari nepekabi' ku eset ating dereakan et Empu' ampa' na tinew ku ating isek-isek neng linulun neng buuk. Sinugid ye daken, "Isia' indyari kana. Itue e' megsem merasanan mu sasat megsesled dut beteng mu, segwa' set baba' mu meregmis samat deges et lebten in." ¹⁰Insi' ku ating isek-isek ating nilulun ne buuk in dut keremut et dereakan et Empu' ti', pegketbes kina-an ku ne. Segwa' ganang nekanan ku ne atin in, kerasa ku meregmis mena dut baba' ku, temed leyd kerasa ku megsem ne dut bituka ku ti'.

¹¹Pegketbes, sinugid daken kwan ye, "Keilangan ke megpabar peuli' pasal et abar teyeg dut Empu' eset kineldama' t taaw, menge' bangsa, menge' bebresan, beke' menge' surutan."

Ating Duwang Saksi' et Empu'

¹¹Binggeyan ye aku et sembatung binislag samat susukud in beke' sinugid ye daken, kwan, "Panew, indyari sukura' ating pegpengempuan na benwa et Empu', beke' ating sisimeyaan, beke' itunga' sebarang taaw pemengempu' duntin. ²Segwa' kasi' sukura' ating liwan neng lewasan, sabab binggey ne atin dut menge' taw' t diki kilala et Empu'. Rumbaken dye dut mebentel ne lungsud neng Jerusalem seled 42 neng bulan. ³Indyari begeyan ku' t kepengdyarian ating duwa kung menge' saksi', ganang karut ga badyu' sasat dye megpeabar et bebresan et Empu' seled 1,260 eldew."

⁴Dye ating duwang puu' t olibo beke' ating duwang sisiluan na megetiyeg dut elepa' t Empu' et ginsa' t dunya'. ⁵Na ba' sinu taku' megpesakit kedye, lumiwan apuy dut baba' dye. Ne atin, menepu dut kedyeng menge' kebanta. Kwantin ipengimatey dut sebarang kunu' pesakit kedye. ⁶Na itueng duwang taaw e maya basag menengleb et langit, supaya diki ne dumlek pegdatek timpu dye ne megpebunayag et bebresan et Empu'. Maya gasi basag dye na danum memelyu et dugu' beke' mekedyaring pesekitan dye dunya' et ginsan neng ginis et damat seked dut gaay dye.

⁷Pegketbes et pegpesebanar dye, lumukub dut kedye ating meraat neng setwa' mawa' dut Abis, sabab et atin memegatu beke' nengindaag seked matey dye. ⁸Meglengsayan kedyeng menge' bangkay dut menge' dalan et kelang lungsud, na ba' embe dun rinansang ating Begerar dye. Na mesewran dut taaw na pegtingkagen sama et Sodoma beke' Egipto. ⁹Set seled telu tenga' neng eldew kedyeng bangkay pegsiyekan et men-

ge' taaw mawa' dut iba-ibang tutusan, pengkatan, bebesan, beke' bangsa. Na diki dye tugutan na ilbeng.¹⁰ Seyek-seyekan et ginsa' t menge' taaw atue' t dunya' na maya keksanan, beke' meglami-lami dye sampay mibit dye et menge' bebgew sabab patey ne itueng duwang tarus na itue e' nenusu et menge' taaw na pebibiyag atue' t dunya' na itue e.¹¹ Segwa' pegketbes et telu tenga' neng eldew, ating duwang saks'i' et Empu' binggeyan dye peuli' et ginawa et biyag mawa' dut Empu', sampay nemekekiyeg dye. Inirebutan et takut sebarang menge' nemekebi' kedye in.¹² Pegketbes nekingeg et ating duwang saks'i' et Empu' sembatung mebasag neng beres mawa' dut langit, na negsugid, "Peribuwat kew ani' e!" Indyari neperibuwat dye dut langit megibut menge' kunem, sasat pegseseyekan dye et menge' kebanta dye.¹³ Atin nega neng lisag na atin, yuminegyeg et mebasag, sampay ikesempulung bagi' et lungsud neugba'. Pitung ribu na menge' taaw nemematey dut yegyeg na atin. Indyari sebarang kaya nemematey neglebi-lebi takut dye, angka binantug dye Empu' dut langit.

¹⁴Netuman ne ating ikeruwang ketiksaan, beke' ating iketlung ketiksaan dumateng diki ne mekwit.

Ating Ikepitung Tiup-tiup

¹⁵Tinepiyugan et ikepitung dereakan et Empu' kenyeng tiup-tiup, indyari maya mebasag neng pengluluwaan mawa' dut langit na negberes, kwan,

"Ginsa' t taaw atue' t dunya' negmendyaring sakup dut pengmilik et Empu' tyu, beke' kenyeng pinili' na si Jesus Kristo, sampay megmilik Empu' et daran-peraran."

¹⁶Pegketbes ating duwangpulu' epat neng megurang ne negearung dut menge' metaas na eerungan dut elepa' t Empu', nepedpa' beke' nemengempu' dut Kenye.

¹⁷Indyari negberes et kwantun, kwan dye,

"Negpeselamat kay dimu Begerar neng Empu' neng mekepengdyarian dut ginsan, tiban, beke' neketalib, sabab kineradya mu dimung kewasang kependyarian apang negtihad ke na megmilik.

¹⁸Nemengiseg ating menge' bangsa, beke' diminateng dimung kutuk. Diminateng ne gasi ating timpu et pegukum mu dut menge' patey, beke' pasal pegbegey mu et ganti dut menge' tarus neng megsuku' di mu,

beke' dut menge' mengengandel mu beke' dye in meguntabi' dut ingaran mu, miskin etawa deyahang menge' taaw.

Beke' timpu ne mebinasa et menge' megpeminasa et dunya'."

¹⁹Pegketbes et itue e, neukaban ating pengempuan na benwa et Empu' na dut langit, beke' dut seled et pengempuan neng benwa na itue e, nebiri' ku ating beul et pinegсутan. Indyari megtyu kiminilwa sampay gibek, beke' liminelegublu mene duldug. Nekingeg ating mebasag na gibek neng yegyeg beke' diminlek et kela' neng danum na' yelo.

Ating Libun beke' Ating Beluguen

12 Sembatung kela' beke' kelilu' lilung tenda' nematang dut langit, sembatung libun negimara et eldew, sampay bulan pegelbutan et tiked ye, beke' dut ulu ye maya kuruna neng sempulu' duwa neng menge' bituen.² Ating libun pegteterman et beteng beke' mekabi' ne mengganak, angka ya megbari' ne et sakit.³ Indyari sembatu gasing tenda' nematang dut langit; sembatung abu' t dekla' et beluguen na meregang na maya pitung ulu beke' sembatung tanduk beke' pitung kuruna eset menge' ulu ye.⁴ Kinerihid et ipus ye ating iktlung bagi et menge' bituen dut langit ampa' ne tinimbag dut dunya'. Indyari ating beluguen timinyeg dut elepan et ating libun neng mekabi' ne mengganak, apang mesangab ye yegang et libun ganang pegliwan atin.⁵ Indyari pinegyegang ye sembatung lelaki na milikan ye ginsa' t bangsa sukup penggewman, samat usalen ye sungkud neng besi' apang pesakup dye. Beke' ating yegang inagew peribuwat dut Empu' beke' dut kenyeng metaas na eerungan.⁶ Indyari ating libun nelegyu surung dut kelangan na pinanyap lagi et Empu' kenyeg, na dun ya timuruen seled 1,260 neng eldew.

⁷Indyari maya gira dut langit. Na ating pegibuten et menge' dereakan et Empu', si Mikel, beke' kenyeng menge' dereakan, mengatu dut ating beluguen. Indyari giminanti ating beluguen beke' kenyeng menge' dereakan gasi.⁸ Segwa' kurang basag et beluguen. Indyari neugaran dye et lelegdangan dut langit.⁹ Indyari ating abu' t dekla' et beluguen dinegdag pebaba, ating pinekemegurang ne seli na pegtingkagen et Diyablo, etawa si Seytan. Na ya pengrunding et ginsa' t taaw atue' t dunya'. Dinegdag ya dut dunya', beke' iba-iba et kenyeng menge' diwata.

¹⁰Indyari nekingeg ku sembatung mebasag ne beres mawa' dut langit, kwan ye,

"Tiban netuman et Empu' kepuwasan et menge' taaw. Diminateng ne kenyeng kewasa beke' ating pengmilik et Empu' tyu, sampay pinebi-

ri' et kenyeng Kristo kepengdyarian ye. Dinegdag ne si Seytan, ating menginginaksir, sabab ya menenaksir dut menge' kityung ketipusdan dut elepa' t Empu' tyu eldew beke' gebi.¹¹ Nemengindaag menge' ketipusdan tyu dut kenyeg sabab dut dugu' et Bibili, beke' sabab dut keberbenaran et kedyeng pesebanar. Kaya iningin dye kedyeng diri et lebi, misan ne dye matey.¹² Angkansa meglami kye, ikew na langit beke' kemyu na meglelegdeng esentin. Segwa' keingasi'ingasi' ginsa' t taaw dut lugta' beke' dagat, sabab ating si Seytan nineug ne set dimyu. Kela' banar iseg ye sabab sewd ye diki ne mekwit penewan ye."

¹³Ganang nebiri' et beluguen na ya dinegdag dut dunya' ne, inapas ye ating libun na nengganak et yegang ne lelaki.¹⁴ Segwa' ating libun binggeyan et duwang elad et kelang kulinsama', supaya kelpad ya surung dut kelangan neng lelegdangan na pinanyap lagi kenyeg. Telung teun tenga' ne ya timuruen duntin supaya diki ya mapet et ating seli.¹⁵ Angka mawa' dut kenyeng baba', nenupra ating seli et danum sama mene' t liyud supaya mebagus ating libun dut mebasag na burbur et itue e.¹⁶ Segwa' tinehagan et dunya' ating libun. Nuka' atin indyari sinigrup ye ating danum neng sinupra et beluguen in.¹⁷ Sabab et itue e, napuy et iseg ating beluguen atu dut libun, angka siminurung ya supaya giraen sebarang ibang keyegangan et libun. Atin ginsan dye ne megsunud dut ketehagan et Empu' beke' daran mebelent dut pesebanar i Jesus.¹⁸ Indyari ating beluguen timinyeg dut deplakan et dagat.

Ating Setwa' i Seytan Mawa' dut Dagat

13 Pegketbes nebiri' ku na liminiwan dut dagat sembatung setwa'. Maya sempulung tanduk ye beke' pitung ulu ye. Ginsa' t sempulung tanduk ye tupa' et kuruna, beke' ginsa' t ulu ye tupa' et ingaran neng mekebusung dut Empu'.² Ating nebiri' ku neng setwa', antang ye samat leopardo in, segwa' maya menge' paa ye samat paa et oso beke' baba' ye samat baba' mene et leon. Indyari binggey et beluguen dut setwa' neng kenyeng keseg, kenyeng metaas na eerungan beke' kelang kepengdyarian ye.³ Ating sembatung ulu et setwa' in maya samat mawa' netewanan in na mekedyari ne ikepatye ye, segwa' negnunga nega itue. Angka ginsa' t taaw atue' t dunya' nemeglili' sampay siminunud ne dut ating setwa'.⁴ Pinengempu' et ginsa' t menge' taaw ating beluguen sabab binggeyan ye kenyeng kepengdyarian dut setwa'. Megdemikian sampay ating setwa' pinengempu' dye gasi beke' nemengingkut, kwan dye, "Sinu kepatu itueng setwa'? Sinu keatu kenyeg?"

⁵Ating setwa' binggeyan gasi et ketugutan supaya meres et keebuhan, sampay memusing nega beke' degmiten ye kenyeng kepengdyarian na memerihara' seled epat neng pulu' duwang bulan.⁶ Pegdegmiten ye kenyeng baba' supaya memusing dut Empu', sampay bulilien kenyeng ingaran, kenyeng lelegdangan sampay menge' ating meglelegdeng dut langit ti'.⁷ Binggeyan ya et basag na giraen ating menge' pusis metigna' neng menge' taaw sampay deagen ye dye. Binggeyan gasi ya et kepengmilikan dut ginsa' t pengkatan, tutusan, beres beke' bangsa.⁸ Ginsa' t meglelegdeng dut dunya', atin mengempu' dut setwa', ginsa' t kedyeng ingaran na diki nekesurat tihad nega dut pegpendyari et sengkelingkepa' t lungsud dut buuk et biyag et Bibili neng pinatey.⁹ Sebarang maya ipengingeg, atin kumingeg.¹⁰ Ba' sinu-sinu kesesewran kesurung dut pirusu, dut pirusu surungan ye. Sebarang meimatey et keterman, ya mepatey et keterman. Itueng menge' ginis mengeilangan et kepenggeran beke' kebentelan et ginsa' t menge' mengengandel et Empu'.

Ating Setwa' i Seytan Liminiwan Mawa' dut Dunya'

¹¹Pegketbes et itue e, nebiri' ku sembatu gasing setwa' na liminiwan mawa' dut dunya'. Maya duwang tanduk ye samat tanduk et Bibili, segwa' ba' meres in samat beluguen.¹² Pegdegmiten ye ginsa' t ating kepengmilik et unang setwa' in dut elepan ye, sampay nepengempu' ye sengkedunyaan beke' ginsa' t meglelegdeng atue e set unang setwa' in neng netewanan na ikepatye segwa' negulinan.¹³ Beke' negpebiri' ya et dekla' beke' kelilu' lilu' na tenda', misan apuy ipepebaya' ye dut dunya' mawa' dut langit na biringbiri' et menge' taaw.¹⁴ Sabab et menge' kelilu' lilu' neng binwat et kepengdyarian na binggey kenyeg sabab lang dut unang setwa', neekalan ye sebarang meglelegdeng dut timbew et dunya'. Tinehagan ye ne megpetiye et sembatung empu' empuan na dagbes et unang setwa' bilang kebentugan et unang setwa' neng netewanan et keterman segwa' negulinan.¹⁵ Binggeyan ya et kepengdyarian na begeyan et ginawa dut empu' empuan et unang setwa' in supaya kebbres, sampay ginsa' t megmendi' mengempu' dut itueng empu' empuan na dagbes et unang setwa', atin peteyen.¹⁶ Peglegesen et ikeruwang setwa' gasi ginsa' t taaw, merinek beke' dekera', mentiri' beke' miskin, mesingkaya' beke' uripen, tumerima et marka dut kedyeng kewanan neng keremut etawa dut kedyeng peges.¹⁷ Angkansa kaya sinu keelen

etawa peelen selyu ga lang maya marka ye, neng ingaran et ating setwa', etawa ating numiru et kenyang ingaran.

¹⁸ Itue subali' maya kesewran. Sebarang mekesewd banar mekedyari kereti' et ating igum-igum et marka neng numiru et ating setwa', sabab atin ingaran gasi et taaw. Ating marka neng numiru ye 666.

Ating Bibili beke' ating 144,000 Taaw Nebawi' et Empu'

14 Pegketbes nenier ku, indyari nebiri' ku dut entek ku ating Bibili et Empu' megetiyeg dut Bukid et Sion. Megiibut ating 144,000 taaw na dut kedyeng peges nekésurat kenyang ingaran beke' ating ingaran et kenyang Empu' Ama'. ² Indyari nekingeg ku sembatung beres mawa' dut langit samat reregayas et kelang liyud beke' enunur et duldug. Ating pengluluwaan samat beres et mekeldam na menge' mengdlungan mememebres et menge' kudlungan. ³ Memegkanta dye et sembatung bagung kanta dut elepan et metaas na eerungan, beke' dut elepan et ating epat neng pinendyari na biyagan beke' ating menge' megurang. Kaya neng mekesewd itueng kanta selyu ating 144,000 taaw neng nebawi' mawa' dut sengkedunyaan. ⁴ Itue e, menge' kelelekan na diki nerekan et menge' kelilibunan, sabab neperaran dye melnis kedyeng diri. Megibut dye dut Bibili misan embe tenaen ye. Dye in binawi' mawa' dut menge' taaw beke' sinimaya' dut Empu' beke' dut Bibili bilang unang bua'. ⁵ Diki dye nengembut daran-peraran; kaya bulili kedyeng.

Ating Telung Dereakan et Empu'

⁶ Indyari nebiri' ku sembatung dereakan gasi na megelpad dut lelen-gew, maya ye ating Menungang Abar na kaya keskeran teyeg dut Empu'. Pegpeabar ye dut sebarang meglelegdeng dut dunya', dut ginsa' t bangsa, tutusan, bebresan beke' ketaawan. ⁷ Indyari negberes et mebasag, kwan ye, "Metakut kew dut Empu' sampay bentugen myu ya, sabab ating timpu et kenyang pengukum dumateng ne. Deyewa' myu na ya negpendyari et langit, dunya', dagat, beke' ating menge' buwal."

⁸ Indyari sembatung dereakan gasi nepesunud, kwan ye, "Neregdag! Neregdag ne ating lungsud ngeranen Bantug na Babilonia, na negpeinum dut ginsa' t menge' bangsa et mekeagit-agit na inumen et pekebeis."

⁹ Indyari sembatung dereakan gasi nepesunud kedyeng negberes et mebasag, kwan ye, "Ba' sinu mengempu' dut setwa' sampay dut kenyang empu' empuan, beke' tumerima et kenyang marka dut peges etawa dut keremut, ¹⁰ megdemikian, ya keinum et inumen et iseg et Empu', na meiseg neng inumen na ibuak dut sawan et kutuk et Empu'. Peliyutan ya dut meglelabun ne asupri dut elepan et menge' puspup neng dereakan et Empu' beke' Bibili. ¹¹ Ating tabuk neng peniksa' kedyeng, atin sumipwat daran-peraran. Kaya terna eldew etawa gebi dut sebarang pemengempu' dut setwa' beke' dut kenyang empu' empuan in, etawa dut sebarang timinerima et marka et kenyang ingaran."

¹² Angkansa keilangan et pegsandal na mekwit et sebarang mengengandel neng megsunud dut ketehagan et Empu', beke' daran nepenbetel dut ki Yesus.

¹³ Indyari nekingeg ku sembatung luluwaan mawa' dut langit kwan, "Isurata: Mesukud sebarang patey na natey sabab lang dut Begerar tiharatan tiban." "E," kwan et Empung Nakem, "Kepeteran dye net pegkeradya, sabab kedyeng menge' menungang buwat mibut ne kedyeng."

Ating Pegkeyg et Empu' dut Dunya' et menge' Taaw na Diki Mengandel

¹⁴ Nebiri' ku esentin sembatung meputi' ne kunem, beke' maya megearung set kunem in samat sembatung "Yegang et Taaw" ¹⁵ Maya kuru-na ne bulawan dut ulu ye beke' metarem neng gapas eset keremut ye.

¹⁵ Indyari sembatu gasing dereakan et Empu' liminiwan dut pengempuan ne benwa na neningkag et mebasag dut kenye na megearung dut kunem ti', kwan ye, "Isia' gapas mu ampa' ke ne menggapas, sabab et timpu et pegkeyg diminateng ne, lutu' na tiban pegkeygen et ginsa' t taaw in dut sengkedunyaan." ¹⁶ Angkansa ya na megearung dut kunem ti', ikinawit ye kenyang gapas dut dunya'. Indyari, negapas ating gegelasan dut dunya'.

¹⁷ Iba gasing dereakan et Empu' liminiwan dut pengempuan neng benwa dut langit, megdemikian kenye maya gasi metarem neng gapas.

¹⁸ Maya nega iba gasing dereakan et Empu', na pinesuku' kenye apuy mawa' dut sisimeyaan. Na ya negberes et mebasag dut kenye na megeket et metarem neng gapas, kwan ye, "Usala' dimung metarem na gapas in indyari gepasa' menge' ubas et dunya' dut puun ye, sabab menge' ubas in inug ne." ¹⁹ Indyari ating dereakan et Empu' kinawit ye kenyang gapas dut dunya', timinireng ginsa' t ubas ampa' ne dinegdag

dut kelang rurupisan, na atin kutuk et Empu'. ²⁰ Pineglebut-lebutan dye ating ubas dut rurupisan na dut liwan et lungsud. Indyari dugu' liminiwan dut atin ne rurupisan, siminipwat samat usa-usa seked peliyeg et kelang taaw rarem ye beke' liyuran ye menge' duwang gatus neng kilometro.

Pitung Dereakan et Empu' na Maya Pitung Damat Ye

15 Nebiri' ku dut langit maya iba gasing kela' beke' kelilu' lilung tenda', na pitung dereakan et Empu' na maya bibit et pitung emuring damat. Emuri sabab dut kedyeng ating kedyekupan et kutuk et Empu'. ² Indyari nebiri' ku samat dagat na sereming neng kristal, lamud et apuy. Beke' nebiri' ku maya petitiyeg set deplakan et dagat sebarang nemengindaag dut setwa' beke' dut empu' empuan, sampay dut numiru et kenyang ingaran in. Pegegekpetan dye menge' kudlungan neng binggye kedyeng et Empu'. ³ Beke' nemegkanta et kekentaan i Moises neng uripen et Empu' beke' kekentaan et Bibili, kwan dye, "Kela' beke' kelilu' lilung menge' buwat mu.

Empung Begerar neng mekewasa, metigna' beke' kebenaran dimung menge' arat, surutan et ginsang penewnan.

⁴ Sinu taku' na diki tumakut dimu, Begerar, beke' diki megbantug et dimung ingaran? Sabab ikew lang ating puspup metigna'.

Ginsa' t bangsa atin mekabi'

beke' mengempu' set elepan mu.

Sabab pasal et buwat mu, na metigna' atin nebiri' dye."

⁵ Pegketbes et itue e, nebiri' ku na neukaban ating Templo neng pengempuan na benwa dut langit, beke' dut seled ye na atin ne Tetluan et Pinegsulutan et Empu'. ⁶ Liminiwan dut pengempuan na benwa atin ating pitung dereakan et Empu' na megbibit et pitung damat in. Nekepebedyuan dye et melnis beke' megseru na kumut, beke' maya bulawan neng pebebedbed set debdeb. ⁷ Indyari maya sembatu dut epat neng pinendyari na biyagan nenggey et pitung mangkuk et bulawan na baha et kutuk et Empu' na pebibiyag et daran-peraran. ⁸ Ating pengempuan na benwa nebehanan et tabuk neng mawa' dut bebentugan beke' kekewasaan et Empu'. Beke' kaya misan sembatu na kesled dut pengempuan na benwa seked et ketimpusan et ating pitung damat na bibit et pitung menge' dereakan et Empu'.

Ating Pitung Kewali' et Kutuk et Empu'

16 Indyari nekingeg ku sembatung mebasag na luluwaan mawa' dut pengempuan na benwa na negsugid dut ating pitung menge' dereakan et Empu', "Sumurung kew, ibuaka' myu ating pitung kelang kewali' na kutuk et Empu' dut dunya'." ² Indyari ating unang dereakan et Empu', siminurung ampa' ye binuak kenyang kewali' dut dunya', angka menge' taaw nekerasa et keriridi' beke' irab neng menge' pured sebarang maya marka neng ingaran et ating setwa' beke' nengempu' et kenyang empu' empuan in. ³ Ating ikeruwang dereakan et Empu' binuak ye kenyang kewali' dut dagat, angka negmendyaring samat dugu' et patey na taaw, beke' ginsa' t pebibiyag dut dagat neme-matey. ⁴ Ating pengetlung dereakan et Empu' binuakan ye et menge' kewali' ye dut menge' danum, beke' menge' buwal et danum, angka negmendyaring dugu'. ⁵ Pegketbes nekingeg ku ating dereakan et Empu' neng pinesukuan et danum, negberes dut Empu', kwan ye,

"Mepatut ke dut dimung pegukum, ikew pebibiyag tiban sampay neketalib, beke' sembatung puspup na metigna', sabab neretunan mu net ukuman mu set kedyeng. ⁶ Sabab pineturu' dye dugu' et menge' mengengandel mu ne menge' taaw beke' menge' tarus mu, angka binggye-an mu dye et dugu' na inumen. Itue sugat dut kedyeng meraat na keradya." ⁷ Indyari nekingeg ku luluwaan teyeg et ating sisimeyaan siminambag, kwan ye,

"Empung Begerar neng mekewasa, kebenaran beke' metigna' dimung ukuman beke' kutuk na sugat kedyeng!"

⁸ Ating ikepat ne dereakan et Empu' binuakan ye et kenyang kewali' dut eldew, angka ating eldew binggye-an et basag supaya metutung et apuy menge' taaw. ⁹ Sabab et lened et init et apuy netutung menge' taaw angka sinuknaan dye Empu' nekebaya' et itueng menge' damat, sampay diki dye negusun beke' nemantug kenye.

¹⁰ Ating ikelimang dereakan et Empu' binuakan ye kenyang kewali' dut metaas na eerungan et setwa', angka liminingeb kenyang pengmilikan. Sabab et atin neng keliyutan kinagat et taaw dila' dye. ¹¹ Indyari

† "Yegang et Taaw", Betsaen Pebunayag 13:7. †† Betsaen Daniel 7:13; Mateo 8:20.

‡ TETLUAN ET PINEGSULUTAN ET EMPU' - etawa, Bebenwa et Pesebanar. Ating pineketigna' neng peglelegdengen dut seled et Templo et Empu' dut langit. Esentin maya menge' Sempulung Ketahagan et Empu'.

sinuknaan dye Empu' et langit, sabab et irab neng pured neng nerasa dye segwa' diki dye nega negsusun dut kedyeng menge' pinemuwat.

¹² Ating ikeenem neng dereakan et Empu' binuakan ye et kenyeng kewali' dut kelang danumen et Euprates, angka ating danumen nati, supaya lang mepanyap bebyaan et menge' surutan mawa' dut sebgan. ¹³ Indyari nebiri' ku telung mereraat neng nakem na kebiri' ku samat mene menge' baak in, nemengliwan dut menge' baba' et tendayag neng beluguen, beke' liminiwan dut baba' et setwa', sampay dut baba' et meembut na tarus. ¹⁴ Dye in menge' dereakan i Seytan na memuwat et kelilu' lilung tenda', sampay mengangey dye et menge' surutan et sengkedunyaan, supaya timungen ye dye supaya pekigira pegdateng ating kelang eldew et Empung Mekewasa. ¹⁵ Sinugid i Yesus, kwan ye, "Na, dumateng ku samat menenakew! Mesukud sebarang meमेgetiyeg daran beke' pegbibiten ye daran kenyeng badyu', supaya diki ya manew et lebas beke' melebayan et kelelewan."

¹⁶ Pegketbes et itue e, pinenimung et menge' dereakan i Seytan ginsa' t menge' surutan dut kelang silpa' ne atin dut beres et Hebreo, pegngeran et Armagedon.

¹⁷ Ating ikepitung dereakan et Empu' binuakan ye et kenyeng kewali' dut lelelgew, indyari liminiwan dut pengempuan na benwa sembatung mebasag na beres mawa' dut metaas na eerungan na negsugid kwan, "Netuman ne!" ¹⁸ Kaya lang enu-enu megtuy lang kiminilat, megerudud, diminuludug, sampay yiminegyeg et mebasag. Kaya lang kesiring et atin neng yegyeg tihad nega et pinendyari taaw atue' t dunya'. Kela banar atin neng yegyeg. ¹⁹ Indyari ating kelang lungsud netahak et telung bagi', beke' ginsan et menge' lungsud et menge' bangsa netulbu'. Nerendeman et Empu' ating lungsud neng Babilonia na kela'. Indyari, binggey ye atue e sawan na baha et alak neng meiseg na kutuk et Empu'. ²⁰ Ginsa' t pulew neugad ne beke' menge' bukid diki ne mebiyanan. ²¹ Mawa' dut lelelgew neregdeg menge' derekerang mektul neng delek na yelo. Megtimbang et limangpung kilo na atin nereregdeg dut menge' taaw. Sabab et atin neng mekeirabut na damat et mektul na delek, sinuknaan dye et Empu'.

Ating Libun neng Mengbebeis beke' ating Setwa'

17 Sembatu na dut pitung menge' dereakan et Empu' neng maya pitung kewali' nepekabi' ampa' negsugid daken, kwan ye, "Ani' ke, ipebiri' ku dimu ating pengdusa et ating kelang lungsud, neng megearung dut kineldama' t danumen, antangan ye samat mengbebeis banar neng libun. ² Pebebaya' kenye ating menge' surutan et dunya', kenyeng pekikibeis kenye. Beke' nelenguan et alak et kenyeng pekikibeis et ginsa' t taaw et dunya'."

³ Indyari aku dimpelan et Empung Nakem, angkansa pinesurung aku et dereakan et Empu' dut kelnangan. Duntin nebiri' ku sembatung libun na megsesakat dut meregang neng setwa' na nesemutan et menge' ingaran et mekebusung et Empu'. Na maya pitung ulu beke' sempulung tanduk. ⁴ Ating libun neimaraan et melunew beke' merugu, megseru gasi sabab et bulawan, merga' neng menge' batu beke' menge' buliga'. Maya pegekpetan ye sawan na bulawan dut keremut ye, baha et menge' ginis neng mereraat na nepri ye et kenyeng pegkebeis. ⁵ Nekesurat dut kenyeng peges itueng keeawam na ngaran, kwan, "Kelilu' lilu' ating bantug na lungsud et Babilonia, Indu' et menge' pegbeis-beis beke' ginsa' t kerupangan et menge' taw' t dunya'." ⁶ Nebiri' ku ating libun nelenguan et dugu' et menge' mengengandel neng taaw, dugu' et sebarang mengandel et pesebaran ki Yesus. Ganang nebiri' ku ya, nelilu' ku et kela'.

⁷ Indyari negberes ating dereakan et Empu' daken, kwan ye, "Manu nelilu' ke? Na ipereti' ku dimu sarat et ating libun beke' ating setwa' neng pegsesekatan ye, ne maya pitung ulu beke' sempulung tanduk ye. ⁸ Ating nebiri' mu ne setwa', negbiyag nekeuna, segwa' kaya ne tiban, lumiwan nega itue e peuli' mawa' dut ating Abis pesurung dut kenyeng kebinesanan. Meglilu' lilu' ating menge' taaw peglegdangan dut dunya' na kaya lang nesurat ingaran dye dut buuk et biyag tihad nega dut pegpendyari et dunya' ba' mebiri' dye ating setwa', sabab sene ti' biyag, tiban kaya ne, segwa' lumiwan nega peuli'."

⁹ "Keilangan atue kesesewran. Ating pitung ulu, atin ne pitung menge' bulud, na atin ne pegeerungan et ating libun. Beke' ibang retian et pitung ulu in, atin menge' pitung surutan. ¹⁰ Neregdeg ne ating lima, sembatu in tatap nega, indyari sembatu in ingga pe' liminiwan, segwa' ba' esen ne, diki mekwit pegsurutan ye. ¹¹ Ating setwa' sene ti' itue biyag, temed tiban kaya ne, atin ne pengwalung surutan. Kebaya' dut ating pitu na surutan temed sumurung ya dut kebinesanan nega.

¹² "Ating sempulung tanduk neng nebiri' mu, atin sempulung menge' surutan na ingga pe' timinagna' dye mengmilik. Segwa' seled seng lisag keterima dye et kepengbegbeg mepantun et surutan iba-iba et ating setwa'. ¹³ Sembebatu lang pegpeperuen dye na atin igbey dye basag beke' pemegbeg dye dut ating setwa'. ¹⁴ Giraen dye ating Bibili et Empu', se-

gwa' deagen dye et ating Bibili, sabab ya Begerar et menge' begerar, beke' Surutan et menge' surutan, beke' megiibut kenye sebarang menge' tiningkag ye, pinili' ye, beke' mebentel na mengingibut."

¹⁵ Indyari negberes ating dereakan et Empu' dut daken, kwan ye, "Ating danum ne nebiri' mu be embe inrungan et ating mengbebeis, atin ne menge' taaw, pengkatan, bangsa, beke' menge' bebresan et dunya'. ¹⁶ Ating setwa' beke' ating sempulung tanduk neng nebiri' mu, atin megiseg dut ating mengbebeis. Eriweraan dye ya seked tirengan dye ya ne lebas. Kanen dye kenyeng uned beke' tutungen dye ya dut apuy. ¹⁷ Sabab dinatun ne lagi et Empu' dut seled pusu' dye, supaya metuman kenyeng paru, sabab tinebangan ye na begeyan ating setwa' et kewasa supaya memegbeg, seked metuman ating menge' bebresan et Empu'. ¹⁸ Ating libun na nebiri' mu, atin ne sikelang lungsud neng Babilonia t' na megsesakup dut menge' surutan et dunya'."

Ating Pegkerumbak et Babilonia

18 Pegketbes et itue e, nebiri' ku sembatu gasing dereakan et Empu' nineug mawa' dut langit. Maya kelang kepengdyarian, beke' dunya' netingwaran et kenyeng seru. ² Na negbensag et mebasag, kwan ye,

"Nerumbak! Nerumbak ne ating lungsud neng bantug na' Babilonia, negmendyaring sembatung benwa et menge' diwata i Seytan, beke' sembatung lelegdangan et ginsa' t mereraat neng nakem, sembatung lelegdangan et ginsa' t mereraki beke' keridi' ridi' neng begit. ³ Sabab ginsa' t menge' bangsa pinenglenguan mekeilu-ilu neng inumen, ating alak et kenyeng menge' pekikibeis. Ating menge' surutan et dunya' negpekibeis kenye. Beke' ating menge' mengengelen nemegmentiri' sabab et kenyeng lebi-lebing kementirian."

⁴ Indyari, nekingeg ku sembatu negang pengluluwaan mawa' dut langit na negberes, kwan,

"Perayu' kew kenye menge' taaw ku, supaya diki kew kebe' baya' dut kenyeng keselaan, apang diki mekerasa dimyu menge' damat ye.

⁵ "Sabab mapet ne et langit tinudturan et kenyeng menge' keselaan, apang diki melipatan et Empu' pasal kenyeng keselaan.

⁶ "Ipeuli' kenye sebarang binggey ye. Elikewi' myu gasi et duwa sebarang binwat ye dimyu. Limbugi' myu et dubli mebis, dut kenyeng sawan.

⁷ "Iperesana' myu dut kenye neng keliyutan beke' kesusaan samat nerasa ye neng kebentugan beke' kementirian binggey ye dut diri' ye. Sabab dut pusu' ye negpele' lalu' ya samat kwantin, kwan ye, 'Mearung ku ne samat sembatung dayang. Diki aku balu, beke' misan ingyan diki ku kesiyak.'

⁸ "Angkansa dut seled seng eldew lang dumateng dut biyag ye ating damat na itue e. Dumateng kenye kepeteyan, kerupukan beke' urap. Dektan ya et apuy sabab mekseg ating Begerar na Empu' na mengukum kenye."

⁹ Ating menge' surutan dut dunya' na nemegbeis beke' negkeiiba-iba ye dut mearat na kenepsuan, atin memekesiyak beke' memengrupuk ganang mepayag dye ating tabuk et apuy neng mempu' kenye. ¹⁰ Tummyeg dye dut mere' rayu' sabab et takut dye. Indyari sugiren dye, kwan dye, "Keingasi'! Keingasi', ikew neng bantug na lungsud, Uy Babilonia, mekepengdyarian neng lungsud, dut seled neng lisag, diminateng ne pengukum dimu et kebinesanan!"

¹¹ Sebarang menge' mengderagang dut dunya', atin memenyak beke' memengrupuk pasal dut kenye, sabab kaya ne mengelen et kenyeng degangan. ¹² Degangan dye ne bulawan, pirak, merga' neng menge' batu, beke' buliga', menge' pili' neng tela, merurem neng tela, menge' sida, beke' meregang neng tela, ginsa' t keginisan neng perina' na kayu, beke' ginsa' t kegemitan neng tangu et elepante, menge' merga' neng kayu, tumbaga, besi', beke' batu neng belani', ¹³ pemapa, sesambu, kemngyan, beke' mira, beke' bebenglu, alak beke' lana, timpung ne arina beke' tirigu, sapi' beke' Bibili, kura' beke' menge' keritun, sampay menge' uripen, misan menge' taaw.

¹⁴ Sugiran menge' mengderagang, kwan dye, "Ating bua' neng ginaay mu diki ne meisi'. Ginsa' t menge' kementirian mu beke' nunga et dagbes mu, atin nepapas ne, diki ne meperut peuli'." ¹⁵ Ating menge' mengderagang neng negdagang et menge' ginisan neng nesugid in seked nemegmentiri' dye, diki dye ne pekabi', sabab takut dye ne pebiri' pasal kenyeng keliyutan. Sumiyak dye rumupuk beke' memekbensag, kwan dye, ¹⁶ "Keingasi'! Keingasi' ating bantug na lungsud, megpepakay et menungang tela, beke' merurem na tela, beke' meregang, beke' megseru neng bulawan, beke' merga' neng menge' batu beke' buliga'!" ¹⁷ Dut seled seng lisag lang papas ne kwantin dekla' et kementirian."

Ginsa' t menge' kapitan dut dagat, beke' ating ginsa' t memenakat dut kapal, beke' menglelayag, beke' ginsa' t pemegibiyagan dut dagat,

† BABILONIA - retian ye lungsud neng Roma, dut bangsa et Roma.

memeniyeg ne lang dut merayu'.¹⁸ Na ganang mebiri' dye ating tabuk et apuy neng mepu' kenye in, sugiren dye, kwanen dye, "Maya ne be neng lungsud na mepatus dut mebantug neng lungsud ne itue e?"

¹⁹ Burnan dye et abu kedyeng ulu, sumiyak dye, rumupuk dye, beke' me-mengerwak dye, kwan dye,

"Keingasi! Keingasi' ating bantug na lungsud beke' kementirian ye, na tiban neseriwara seled seng lisag lang, nebungkar ne. Menge' mengderagang eset menge' kapal meperayu' kenye sabab et kutuk et Empu'!"

²⁰ Sumegy'a kemyu neng menge' peglegdangan dut langit, sabab et inapet ye. Sumegy'a' kew gasi menge' mengengandel, menge' apostol, beke' menge' tarus et Empu', sabab inukum ne ya et Empu' sabab dut binwat ye dimyu!

²¹ Indyari, sembatung mekseg neng dereakan et Empu' na nemurut et kelang batu samat dekla' et sembatung kelang gilingan neng batu. Tinimbag ye atue e dut dagat. Indyari kwan ye, "Kwantin ku bungkaren ating bantug na lungsud et Babilonia, na diki ne itue e mebiri' nega peuli'.²² Diki ne mekingeg dut dimu misan ingyan beres et menge' kudlungan, menge' mengungudlungan, memenulung, etawa memumudying. Kaya ne mebiyanen dut dimu menge' biaksa dut enu-enu na keradya misan ingyan, beke' kaya ne mekingeg dut dimu et beres et gilingan.²³ Ating silu' et saleng diki ne megbinyar dimu misan ingyan. Ating beres et lelaki beke' libun neng ibulun diki ne mekingeg peuli' dut dimu misan ingyan. Sabab ating mengderagang menge' derekerang taaw et sengkedunyaan eset dimu. Inekalan mu ginsa' t menge' taaw dut ginsa' t menge' bangsa sabab et kesesewran et balikmata.²⁴ Dut dimu, lungsud et Babilonia, nebiyanan ating dugu' et menge' tarus et Empu' beke' menge' mengengandel ye, beke' ginsa' t nemematey dut timbew et sengkedunyaan."

Aleluya! Kanta dut Empu'

19 Pegketbes et itue e, aku neng si Juan, nekekingeg et ating mebasag na bensag samat pinengsebatung bensag et mekansang neng taaw dut langit, kwan dye,

"Aleluya! Ating pegbeba'wi', kebentugan beke' kepengdyarian dut kityung Empu'.² Sabab banar, beke' metigna' kenye ukuman. Inukum ye ne ating bantug na mengbebeis na negpera'at et taaw et sengkedunyaan sabab et kenye pegbeis-beis. Na neblesan et Empu' ne ating pegbeis-beis pelna' eset dugu' et menge' mengengandel et Empu'."

³ Pegketbes nemegbensag dye peuli',

"Aleluya! Indyari tabuk teyeg set Babilonia negperibuwat daran-peraran!"

⁴ Nepekleb ating duwangpulu' epat neng menge' megurang beke' ating epat neng pinendyari na biyagan supaya nengempu' dut Empu' na megarung dut metaas na eerungan. Pegketbes nemegbensag dye, "Kebenaran, Deyewen tyu Empu'!"

⁵ Indyari maya sembatung bebresen mawa' dut metaas na eerungan, kwan, "Deyewa' myu kityung Empu' ginsa' t kemyung mengengandel ye, kemyung menge' metakut dut kenye, mebaba etawa metaas."

Pegkenkaan et Pegbulun et Bibili

⁶ Pegketbes nekekingeg ku et kelang gesew et mekansang neng menge' taaw, beke' samat gerisek et burbur et danum beke' samat enunur et duldug, na pegbebensag, kwan, "Aleluya! Sabab ating Begerar na Empu' tyu neng mekepengdyarian et ginsan, atin meppemegbeg.⁷ Sumeyga' tyu beke' meglami-lami sampay bentugen tyu ya. Sabab dumateng ne ating pegbulun et Bibili, beke' nekepemanyp ne ating libun neng ipeesawa.⁸ Menungang tela, melnu' beke' melinas, linugut supaya ipepakay dut kenye pegelban." Sarat et ating menungang tela, atin ne menungang buwat et menge' mengengandel et Empu'.

⁹ Pegketbes sinugid daken et dereakan et Empu', kwan ye, "Isurata' itue: 'Mesukud ating menge' ginayat mengaan dut pegkenkaan na buwaten dut bubulunan et Bibili.'" Sampay isinuggun nega, kwan ye, "Itue e' ating banar neng menge' beres et Empu'."

¹⁰ Angkansa nepekleb ku dut kenye titikaran, supaya ya pegempu' ku. Segwa' sinugid ye dut daken, "Kasi' pegbuwata' atin! Aku tu' uripen gasi neng samat dimu na kebe' baya' et dimung ketipusdan na megkemkem et pesebanar i Jesus. Ating Empu' atin key mesugat pengempu' mu! Banar be, dye in pesebanar pasal beberesen i Jesus ipebanayag atin pesebanar et menge' tarus et Empu' tagna' ti'."

Ating Emuring Gira Atu' t Dunya'

¹¹ Nebiri' ku ne neukaban ating langit, beke' dut elepan ku duntin ating sembatung meputi' neng kura'. Na ating megkukura', pegtingkagan na Mebentel beke' Banar. Sabab metigna' kenye ukuman sampay meppenggira.¹² Megsali' ne et deleg et apuy menge' mata ye, beke' eset ulu ye mekansang kuruna. Maya ingaran ye nekesurat dut kenye na kaya nekesewd selyu ba' ya.¹³ Megpepakay ya et pekayan na pinirtikan dut dugu', beke' ingaran ye "Beres et Empu'."¹⁴ Peseselundung kenye ating menge' sundalu et langit megkukura' dut menge' meputi' neng kura' beke' nepekayan et menungang tela, meputi' beke' melinas na tela.¹⁵ Megliwan dut kenye baba' sembatung metarem neng keterman supaya degmiten pengdaag dut menge' bangsa. Pengmilikan ye dye pebiya' dut sungkud neng besi'. Na ya rupisen dut rurupisan et ubas ating alak neng kelang kutuk et Empu' neng Mekepengdyarian et ginsan.

¹⁶ Dut kenye pemekayan beke' paa nekesurat samat kwantin neng ingaran,

"SURUTAN ET MENGE' SURUTAN beke' BEGERAR ET MENGE' BEGERAR."

¹⁷ Pegketbes et itue e, nebiri' ku sembatung dereakan et Empu' na megitiyeg dut eldew, megbebensag dut ginsa' t begit neng memeglepad dut leleweg, kwan ye, "Pekabi' kew beke' mege' baya' dut kelang kenkaan et Empu'.¹⁸ Ani', supaya kanen myu uned et menge' surutan, menge' kapitan, beke' menge' mekepengdyarian, sampay menge' kura' beke' menge' mengungura' dye, beke' ating uned et ginsa' t taaw, melayan ne beke' menge' uripen, mebaba beke' metaas!"

¹⁹ Beke' nebiri' ku nemegbe' baya' ating menge' setwa' neng menge' mememegbeg atu' t sengkedunyaan beke' kedyeng kesundeluan negtimung-timung supaya etuanan ating megkukura' dut meputi' neng kura' sampay menge' sundalu ye.²⁰ Segwa' nealew ating setwa', sampay iba-iba ye ating meembut neng tarus na pemuwat et mekelilu' neng menge' tenda' sabab lang dut kenye. Sabab dut mekelilu' -lilu' na atin, nerundingan ye ginsan dye timinerima et marka et setwa' beke' nengempu' et empu' empuan na dagbes et setwa' in. Indyari ating setwa' in, beke' ating meembut neng tarus, tinimbag et iyag dut dagat neng megdidilep neng megdedleg na apuy dut Narka'.²¹ Sebarang netitinda in inimatey et keterman neng megliliwan dut baba' neng megkukura' dut meputi' neng kura'. Negsumu ating menge' kebegitan et kaan et uned et menge' itue e.

Pinungpong si Seytan Seled Seng Ribung Teun

20 Indyari nebiri' ku ne megineug mawa' dut langit ating sembatung dereakan et Empu' na maya kungsi' dut diki mekira-kira rarem, ingin bersen Narka', beke' maya pegketpan ye neng kelang rantay.² Dingkep ye ating beluguen, ating seli teyeg dut tagna' banar. Na ya, atin ne Diyablo, etawa si Seytan. Indyari pinungpong ya et dereakan et Empu' seled seng ribung teun.³ Tinimbag ya et dereakan et Empu' dut diki mekira-kira neng rarem. Indyari kinunsian ne duun sampay ne minerkakan lelewegan et itue, supaya diki ye ne kerundingan et menge' taaw et menge' bangsa seked ingga netbes seng ribung teun. Pegketbes et seng ribung teun, keilangan ne pekulpasan ya peuli' et diki mekwit na timpu.

⁴ Indyari, nebiri' ku na neng menge' metaas na eerungan na maya menge' megarung duntin ne binggeyan et kepengdyarian na mengukum. Nebiri' ku gasi ating menge' taaw neng pinemutkan et ulu sabab lang et kedyeng pesebanar pasal ki Jesus, beke' dut beres et Empu'. Diki dye nengempu' dut setwa' etawa dut dagbes et itue e beke' diki dye timinerima et marka dut kedyeng menge' peges etawa dut keremut. Dye in biyagen peuli', beke' nemegbeg dye meiba i Jesus ating Kristo dut kenye pegsurutan et seled seng ribung teun.⁵ Segwa' ibang menge' patey na diki nengandel ki Kristo diki biyagen seked mekelabay ating seng ribung teun. Itue e ne ating unang pegkebiyag peuli'.⁶ Mesukud sampay inilila' dut Empu' ating menge' maya bagi' dut unang pegkebiyag peuli'. Kaya ne kepengdyarian dut kedye ating ikeruwang kepeteyan. Segwa' dye in gemendyaring menge' pari' et Empu' beke' si Kristo sampay kebaya' ye dye dut pesurutan i Kristo dut seled seng ribung teun.

Ating Pegkeraag i Seytan

⁷ Pegketbes et seng ribung teun, si Seytan pekulpasan dut kenye pegkekurung.⁸ Lumiwan ya supaya rundingan ginsa' t taaw dut ginsa' t bangsa dut sengkedunyaan. Ating ginsa' t bangsa ngeranen neng Gog beke' bangsa neng Magog, timungen i Seytan supaya menggira. Keldam dye samat egis dut deplakan.⁹ Limingkep dye dut sengkedunyaan, beke' linyungan dye ating kampu et menge' pinili' et Empu', ating lungsud na kenye minerga'. Segwa' maya apuy nengdag mawa' dut

† ALELUYA - ingin bersen "Deyewen Empu'" dut beres et taw' t Hebreo beke' taw' t Judio, orig: Hallelujah.

langit neng netpu' menge' mengengandel i Seytan.¹⁰ Beke' ating Diyablo neng si Seytan na nengrunding, tinimbag dut dagat na megdedleg neng asupri neng tinimbangan gasi et setwa' beke' tarus nengambut. Duntin, dye in neliyutan eldew beke' gebi daran-peraran.

Ating Emuring Ukuman et menge' Patey

¹¹ Pegketbes et itue, nebiri' ku ating merekla' na puti' neng eerungan et Empu' beke' ating megearung duntin in. Langit beke' dunya' nepapas dut elepan ye, na sampay kaya ne, ba' embe nega meperetunan dye.¹² Beke' nebiri' ne memegitituyeg dut elepan et metaas na eerungan et Empu' ating menge' patey, mererekla' beke' mebebaba', beke' neukaban ye menge' buuk. Sembatu negang buuk inukaban, itue e ating Buuk et Biyag. Inukum ating menge' patey kuyun dut kedyeng binwat, kuyun dut nekesurat dut menge' buuk.¹³ Indyari binggey et dagat sebarang patey dut kenye. Iniliwan gasi et kemeteyan beke' Narka' sebarang menge' patey neng nekeseurung dut kedye. Indyari kede sembata kedye inukum kuyun dut binwat ye.

Pengemuring Pegukum et Empu'

¹⁴ Pegketbes ating kemeteyan beke' ating pegleledengan et menge' patey tinimbag gasi dut dagat neng apuy. Indyari dagat neng apuy, atin ne pengeruwang kepeteyan.¹⁵ Ginsa' t taaw na kaya nekesurat ingaran dut Buuk et menge' Biyag Beberapa, itimbag dut kerkewaran neng dagat neng apuy.

Ating Bagung Jerusalem, Bagung Langit, beke' Bagung Dunya'

21 Indyari nebiri' ku ating sembatung bagung langit beke' sembatung bagung dunya', sabab ating unang langit beke' unang dunya' nepapas ne, beke' kaya ne gasi dagat ye.² Nebiri' ku ating mebentel na lungsud, ating bagung Jerusalem, pesesana mawa' dut langit, tihad dut Empu'. Antangan ye samat libun neng ibulun eerungan ap dut kenye mepengesawa.³ Indyari mawa' dut metaas na eerungan et Empu' nekingeg ku sembatung mebasag na beres ne negsugid, kwan ye, "Tiban ating lelegdangan et Empu' atu' ne et menge' taaw, beke' Empu' mekebaya' dye ne. Dye atin megmendyaring taaw ye. Beke' Empu' mekebaya' diri ye sampay ya atin megmendyaring Empu' dye.⁴ Peyren ye ginsa' t luha' dut kedyeng menge' mata. Kaya ne ating kepeteyan, etawa keliyutan, etawa pegluha', etawa irab beke' sakit, sabab et inugad ne et Empu' itueng menge' ginis."

⁵ Ya ne na megearung dut metaas na eerungan ne negsugid, kwan ye, "Binwat ku na bagu ginsa' t menge' ginis!" Sampay sinugid ye gasi, kwan ye, "Isurata' itue, sabab itueng menge' beres mearap beke' banar."⁶ Indyari sinugid ye gasi daken, "Neinabu ne! Aku ating Alpa beke' Omega, ating Tinegnaan beke' ating Ketimpusan! Sebarang pegtutuk-newen begeyan ku et danum neng kaya bayad mawa' dut buwal neng danum et biyag!⁷ Sebarang mengindaag dut meraat, atin nemusaka' et ginsa' t itue e, beke' megmendyaring Empu' ye aku beke' megmendyaring yegang ku ya.⁸ Segwa' atin menge' metalew, menge' diki memengandel, menge' meriri', menge' memematey et taaw, menge' pemengebiyagan et pegbeis-beis, menge' mengmemalik-mata, menge' mengengempu' et empu'empuan, beke' ginsa' t menge' membuat, mesurungan dye dut dagat et megdedleg na apuy dut Narka' na. Itue e ne ikeruwang kepeteyan."

Ating Bagung Jerusalem

⁹ Indyari ating sembata dut pitung dereakan et Empu' neng menge' maya bibit neng pitung kewali' et baha' t pitung emuring damat nepekabi' daken. Negberes kwan ye, "Ani' ke, beke' ipebiri' ku dimu ating libun na mepengesawa, ating esawa et Bibili."

¹⁰ Dineplan aku et Empung Nakem indyari binibit aku et dereakan et Empu' dut sembatung merekla' beke' metaas na bukid. Ipinebiri' ye daken ating banar na Lungsud et Empu', ating bagung Jerusalem, pesesana mawa' dut langit tihad dut Empu'.¹¹ Metlang sabab et ketaasan et Empu'. Megbibinyar samat merga' banar neng batu, samat haspe, beke' samat linew et kristal.¹² Nebekuran itue et kela' beke' melangkew ne bakud na maya sempulu' duwang lelelgewan, kede sembata maya megdutunggu na sembatung dereakan et Empu'. Nekesurat dut menge' lelelgewan et lungsud ne atin, ating menge' ngaran et sempulu' duwang tutusan et Israel.¹³ Maya telung lelelgewan dut sebarang, telu gasi dut iraga', telu dut timur, beke' telu gasi dut sedpan.¹⁴ Ating bakud et lungsud maya sempulu' duwang pemidyuru' na batu, beke' na nekeseurat atue ating ingaran et sempulu' duwang mengengabar † et Bibili.

† MENGENGABAR - Dut bebresan et taw' t Griego: Apostol.

¹⁵ Ating dereakan et Empu' na nekibisara daken in maya bibit ye susukud na bulawan, supaya sukuren ating lungsud, ating lelelgewan beke' ating bakud.¹⁶ Ating lungsud sali' sukud ba' enukwan kebuwat, kwan-tin gasi lekbang ye. Indyari sinukud ye ating lungsud dut susukud ye; kebuwat ye beke' lekbang maya 2,400 kilometro, megdemikian gasi kelangkew ye sali' lekbang ye.

¹⁷ Sinukud ye gasi ating bakud, nekapet itue et 64 metro kapal ye, kuyun dut penuduk et taaw na ginamit et dereakan et Empu'.¹⁸ Batu neng haspe bakud ye, beke' ating lungsud tibuuk ne bulawan, meligew samat sereming.¹⁹ Ating pinerungan et menge' bakud et lungsud in nemiisan et ginsan neng ginis na merga' neng batu. Ating unang pinerungan batu neng haspe, ating pengeruwa sapiro, kalsedonia iketlu, esmeralda ikeepat.²⁰ Ating ikelima onise, kornalina pengenenem, krisolito pengpitu, berilo pengwalu, topasyo pengsiyam, krisopraso pengsempulu', asinto pengsempulu' isa, beke' ametista pengsempulu' duwa.²¹ Ating sempulu' duwang lelelgewan sinukupan et sempulu' duwang buliga', kede lelelgewan sinukupan et sesembatu neng buliga'. Tibuk ne bulawan dalan et lungsud na atin, meligew samat sereming.

²² Kaya lang nekebiri' ku et kelang pengempuan na benwa et Empu' dut lungsud na atin, sabab duntin nepantun pengempuan na benwa et Empu' atin ne Begerar na Empu' neng Mekependyarian et ginsan beke' ating Bibili.²³ Diki ne keilangan eldew etawa bulan supaya meminyar eset ating lungsud, sabab ating ketaasan et Empu' atin megbebegey et telang, beke' ating Bibili atin ne silu' ye.²⁴ Megpepanew dut telang et Empu' ginsa' t taaw, beke' ating menge' surutan et sengkedunyaan, biten dye duntin kedyeng menge' kementirian.²⁵ Ating menge' lelelgewan diki ne tengleben misan ingyan, sabab kaya ne gebi mengapet duntin.²⁶ Kereklaan beke' kebentugan et menge' binangsa bibiten duntin.²⁷ Kaya ne enu negang meridi' na mekesled duntin, megdemikian sebarang megpemuwat et kelelewan etawa megpengembut. Mekesled lang duntin sebarang ingaran neng nekeseurat dut Buuk et Biyag na buuk et Bibili.

Ating Danumen et Biyag

22 Pegketbes et itue e, ipinebiri' dut daken et dereakan et Empu' ating danumen et danum na megkebiyag, meligew samat sereming, megbuburbur mawa' dut metaas na eerungan et Empu' beke' Bibili.² Itueng danumen pesurung dut tenga' t dalan et lungsud. Dut pesembe' sembelang iged et danumen maya puun et kayu na megkebiyag, beke' mekesempulu' duwa mua' seled seng teun, kasa seng bulan. Sebarang deun ye ururu et sakit et menge' taaw et ginsa' t binangsa.³ Kaya ne bisa et sukna'. Ating metaas na eerungan et Empu' beke' Bibili mebiri' dut lungsud, beke' kenye uripen memegsuku' dut kenye.⁴ Ating Empu' mebiri' dye ne rupa ye, beke' kenye ingaran mebiri' dut kedyeng peges.⁵ Kaya ne gebi duntin. Diki dye ne keilangan telang et silu' etawa eldew, sabab ating Begerar na Empu' megbebegey kedye et nawag. Sampay mekebaya' dye dut penggewman i Jesus et kaya seskeran.⁶ Sinugid daken et dereakan et Empu', kwan ye, "Itueng menge' bebresan na itue e mearap beke' banar. Ating Begerar na Empu' nenggey et kenye Nakem dut menge' tarus, dinaak ye kenye dereakan et Empu', supaya ipebiri' dut kenye menge' tetehagen sebarang menge' ginis na keilangan meinabu mekabi' ne metuman."

Si Jesus Mekabi' ne Dumateng

⁷ Indyari, sinugid i Jesus, "Peninggeg kew! Mekabi' ku ne dumateng! Mesukud sebarang tumuman et menge' pegpepebunayag neng sinurat atu' et buuk na itue e."

⁸ Akung si Juan ne nekekingeg beke' nekebiri' et ginsa' t itue e. Metbes ku ne mekingeg beke' mebiri' itueng ginsan, negpekleb ku dut titikeran et dereakan et Empu' neng pegpepebiri' daken neng menge' itue e, supaya ating pengempuan.⁹ Segwa' sinugid Ye daken, "Kasi' pegbuwata! Sabab aku tu' uripen gasi samat dimu in, samat dimung ketipusdan neng menge' tarus, beke' ginsa' t penuman et menge' beres neng nesurat atue' t buuk na itue e. Ating Empu' lang pengempuan mu!"

¹⁰ Indyari sinugid Ye daken, "Amay-amay kasi' pegtagu' menge' pegpepebunayag neng nesurat atue' t buuk na itue e, sabab timpu mekabi' ne metuman ginsan.¹¹ Pesari' ne ya in memuwat et menge' mereraat, sigi lebing memuwat et meraat; ating menge' meriri', sigi megeridi' neng banar; ating menge' metitigna', sigi megpetigna' neng banar, beke' atin menge' mepatut, sigi lahyun dut kedyeng pegpepekepatut."

¹² Pegketbes, sinugid i Jesus, kwan, "Peninggeg kew! Mekabi' ne, na Aku dumateng, na maya bibit Ku neng bebegey apang ibgey Ku dut kede sembata ganti kuyun dut kedyeng menge' binwat.¹³ Aku pesi ating Alpa beke' ating Omega, ating Una beke' ating Emuri, ating Tinegnaan beke' ating Ketimpusan."

¹⁴ Mesukud sebarang megpenulpuk et kedyeng menge' pekayan, supaya mekedyari dyeng teupen kekaan et bua 't puu 't kayu na megkebiyag, beke' mekelahyun dyeng kesled dut lelungewan et bagung lungsud. ¹⁵ Sebarang dut liwan, atin menge' ireng, menge' belbalan, menge' megbebeis, menge' memematey et taaw, menge' pemengempu' dut empu'empuan, beke' menge' meambut dut kedyeng bebresen sampay ne dut kedyeng menge' buwat.

¹⁶ "Akung si Jesus negdaak et dereakan et Empu' surung dut dimyung menge' mengengandel, supaya igbey ating pesebanar dut menge' pemegtingtimung. Sabab aku tu' mawa' dut tutusan beke' kepu'upuan i Surutan Dabid tagna', beke' aku ne tu' ating mebinyar ne Bituen dut Keririkleman."

¹⁷ Sinugid et Empung Nakem beke' ating libun neng ibulun † in, "Ani' ke!" Ginsa 't menge' nekekingeg megsugid gasi. Aku neng si Juan negsugid gasi, "Ani' ke!" Sinu-sinu pegtutuknewen pekabi', beke' sebarang

† LIBUN NENG IBULUN KI KRISTO - *Antangen ye dye in mengengandel ki Jesus Kristo. Isaias 55:1.*

meingin mengisi' et danum na megkebiyag, isia' ne atin na kaya lang bayad.

Penimpusan

¹⁸ Pepeamay-emayan et sebarang nekekingeg et menge' beres neng pinebunayag dut buuk na itue e. Sinu-sinu mengdugang dut uned et buuk na itue e, irugang et Empu' kenye ating menge' damat neng pegsugiren atue 't buuk ne itue e. ¹⁹ Beke' sinu-sinu megkurang et menge' beres neng pinebunayag dut buuk ne itue e, ugaren gasi et Empu' kenye ating bagi' et bua' et puu 't kayu na megkebiyag beke' dut mepatut ne lungsud neng pegbersen dut buuk na itue e.

²⁰ Si Jesus neng negpesebanar et itueng menge' ginis negsugid, kwan ye, "E', dumateng ku ne, diki ne mekwit!"

Amen. Matu' ke ne teyen, Begerar na si Jesus!

²¹ Lumukub teyen redyiki' i Jesus neng Begerar dut ginsa 't mengengandel et Empu'. Metuman teyen. Amen.